

การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับ
นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ

นายอะห์มัด ยี่สุนทรง

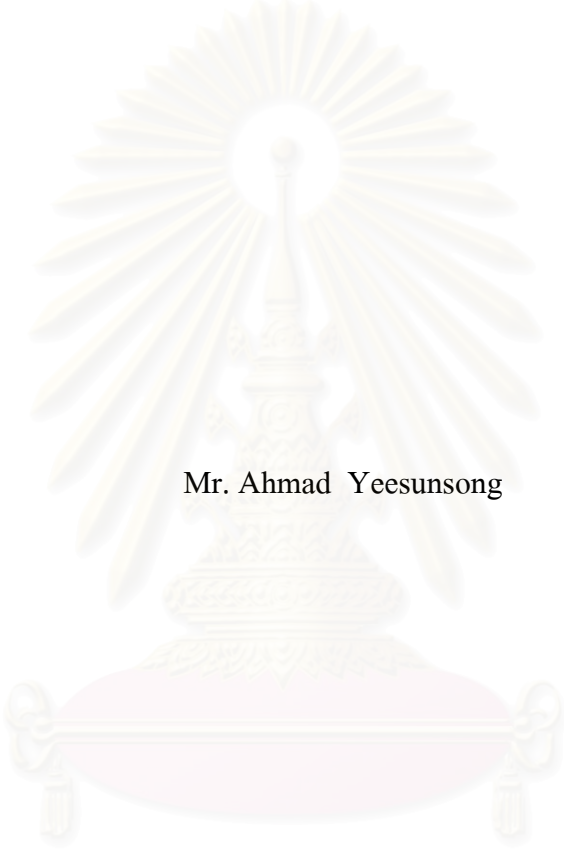
สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN: 974-17-4073-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A PROPOSED STRATEGIC PLAN FOR THE VALUE DEVELOPMENT OF THAI MUSLIM
STUDENTS IN CLOSED ADMISSION COMPREHENSIVE UNIVERSITIES

Mr. Ahmad Yeesunsong

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Higher Education
Department of Higher Education

Faculty of Education
Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN: 974-17-4073-5

อะห์มัด ยี่สุนทรง : การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา
ไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณแบบ (A PROPOSED STRATEGIC
PLAN FOR THE VALUE DEVELOPMENT OF THAI MUSLIM STUDENTS IN CLOSED
ADMISSION COMPREHENSIVE UNIVERSITIES) อาจารย์ที่ปรึกษา: รศ.ดร.พรชูลี
อาชาอรุ่ง : รศ.ดร.อรัง สุทธาศาสตร์, 474 หน้า.ISBN: 974-17-4073-5

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยทั่วไป กระบวนการ
การสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา พร้อมด้วยนำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อ
การพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมนประกิตในสถาบันอุดมศึกษา โดยการ
วิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) ข้อมูลในการวิจัยได้จากการวิเคราะห์สาระและการสัมภาษณ์แบบไม่มี
โครงสร้างในทางลึก จากเอกสารอ้างอิงถึงค่านิยมไทยและมุสลิม จำนวน 83 รายการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
นิสิตนักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 72 คน ศึกษาและจัดทำ
แผนกลยุทธ์โดยผู้บริหารฝ่ายกิจการศึกษา บุคลากรนิสิตนักศึกษาและนิสิตนักศึกษา และตรวจสอบแผนกลยุทธ์
โดยการประเมินอิงผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป ประกอบด้วย 6 ประเภท คือ
งานอาชีพ การเงิน ร่างกาย ครอบครัว อารมณ์ และจิตวิญญาณ

การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา เป็น 5 ประเด็น
คือ (1) การเปลี่ยนแปลงของระดับค่านิยมในแต่ละด้าน (2) สถานที่ตั้งของสถาบัน (3) เพศ (4) ชั้นปี และ
(5) กลุ่มสาขาวิชา

กระบวนการวิเคราะห์สังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา เป็น
3 ประเด็น คือ กระบวนการสังเกต การสังคมนประกิตและตัวแบบนามธรรม นอกจากนั้น พบว่า กระบวนการที่
ก่อให้เกิดสังคมนประกิต ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง และการ
บูรณาการวิชาการและสังคมน

ผลการวิจัยขั้นสุดท้ายได้แผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตาม
กระบวนการสังคมนประกิต ประกอบด้วย (1) การบริการ (2) โปรแกรม (3) การกระตุ้น และ (4) การวิจัย
โดยมี Balanced Scorecard 4 ด้าน คือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และความ
งอกงาม

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยคือ นำผลการวิจัยเป็นหลักในการจัดการแผนกลยุทธ์ โดยคำนึงวิสัยทัศน์
ภารกิจ นโยบายและวัฒนธรรมของแต่ละสถาบัน ควรจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ในการ
พัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาในสถาบัน และจัดตั้งหน่วยยุทธศาสตร์ กำหนดปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
วางแผนสร้างความเข้าใจตรงกันของบุคลากรในสถาบัน กำหนดแนวทางในการดำเนินงานผ่านกลไกต่าง ๆ 4 วิธี
คือ การปฐมนิเทศ การป้องกันปราม การแก้ไข และการพัฒนา

ภาควิชา...อุดมศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา...อุดมศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา...2546.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4284962927: MAJOR HIGHER EDUCATION

KEY WORDS: STRATEGIC PLAN, STUDENT VALUE, MUSLIM

AHMAD YEESUNSONG: A PROPOSED STRATEGIC PLAN FOR THE VALUE DEVELOPMENT OF THE VALUE MUSLIM STUDENTS IN CLOSED ADMISSION COMPREHENSIVE UNIVERSITIES.

THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.PORNCHULEE ACHAVA-AMRUNG, Ed. D. THESIS CO-ADVISOR:

ASSC.PROF.ARONG SUTHASANA,Ph.D.474 pp. ISBN: 974-17-4073-5

The purpose of this research is to ascertain the follow entities (1) the desirable social values of Thai Muslim contexts as practiced in Thailand; (2) the socialization process in the development of the Thai Muslim values. (3) a proposed strategic plan for student development on basis of the desirable values. The study is a naturalistic inquiry involving 72 selected of Chulalongkorn University and Prince of Songkla University, so as to lay bare differences between urban and rural values.

Results of research: Expected conclusions to be empirically drawn are firmly adhered to Thai Muslim values in six categories (1) career (2) financial (3) physical (4) family (5) emotional (6) spiritual. The levels of value change in Thai Muslim students were identifies in terms of : (1) levels of value change in Thai Muslim students (2) University location (3) sex (4) class level and (5) fields study.

There type of socialization process were exposed to Thai Muslim students, namely, observation process, socializing and abstract modeling. Moreover, processes identified to illicit socialization are interpersonal interactions and intrapersonal process and social and academic integration.

Ultimate outcomes resulted in a constructed strategic plan for student development, employing the theoretical framework of SPAR, covering the dimensions of services, program, advocacy and research.

Recommendations suggested are as follows. Results of the study are to the mainstay of strategic management, incorporating visions, missions, policies and organizational culture of each institution concerned.

A task-force is recommended to be founded in implementing student values for Thai Muslim students.

A strategic unit should be organized to determine relevant environment factors, to plan for mutual understanding of guidelines via four mechanisms, namely, orientations, preventive measures, correction and development.

Department Higher Education Student's signature.....

Field of study Higher Education Advisor's signature.....

Academic Year 2003 Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงเมตตาปรานีเสมอที่ทรงประสงค์ให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จภายใต้การสนับสนุนเกื้อกูลและได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน

ด้วยพระมหากษัตริย์คุณ สันเกล้าสันกระหม่อมที่ได้พระราชทานทุนการศึกษาผ่านมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีโอกาสศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงชั้นปริญญาตรีซึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงขึ้นจนถึงระดับปริญญาเอก ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบพระคุณความซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้น

ขอขอบพระคุณ ศส.ดร.หะสัน หมัดหามาน อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา ผู้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนตลอดจนให้กำลังใจมาโดยตลอดและ ศส.ดร.อิสมาแอ อาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษาที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.พรชูลี อาชวอรัง และ รศ.ดร.อารง สุทธศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่านที่ให้ความเมตตา แนะนำ ชี้แนะ แก้ไขปัญหาและให้กำลังใจตั้งแต่เริ่มต้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย พร้อมทั้งยังให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ไปในการวิจัย พระคุณครั้งนี้ศิษย์มีความซาบซึ้งในสิ่งที่ได้รับจากท่านอาจารย์และจะจดจำพร้อมหาโอกาสตอบแทนพระคุณท่าน

ขอขอบพระคุณ ประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ช่วยกรุณาตรวจ แก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ศ.ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ อดีตหัวหน้าภาควิชาอุดมศึกษา ศ.ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ศส.ดร.วรารักษ์ บวรศิริ ศส.ดร.สุกัญญา โมวิไลกุล ศส.ดร.สุชาติ ต้นชนะเดช และท่านคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางอุดมศึกษาและอื่น ๆ ที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ด้านคำนิยามไทยมุสลิม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการตรวจสอบแผนกลยุทธ์

ขอขอบพระคุณ ศส.ดร.วรวิทย์ บารู ศส.เสถียร เป้นเหลือและ อ.อับดุลเลาะ อับรู กรุณาให้ข้อเสนอแนะและตรวจทาน ทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เวลาในการสัมภาษณ์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้การสนับสนุนทุนบางส่วนในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบคุณพี่น้องนิสิตอุดมศึกษา เพื่อนร่วมงานและผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนที่ช่วยเหลือทุกอย่าง

ขอขอบคุณคุณจรรยา ทนงาน ที่ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยความเรียบร้อย

และสุดท้ายขอขอบพระคุณ โตะครุห์ยีดาโห๊ะ และหัจยะสมทรง ยี่สุนทรง คุณพ่อคุณแม่ ที่เคารพรักยิ่งที่ไม่มีโอกาสได้เห็นความสำเร็จของคุณในวันนี้ ขอยกความดีเป็นกุศลท่านแต่ท่านทั้งสองและผู้ที่จะลืมมิได้คือ คุณชิตียารอ ยี่สุนทรง ภรรยา นายอิบรอฮิม ยี่สุนทรง นางสาวนุริยา ยี่สุนทรง และ เด็กชายฮานาฟิย์ ยี่สุนทรง บุตรทั้งสามผู้เป็นกำลังใจสำคัญยิ่ง และรอวันแห่งความสำเร็จนี้ด้วยความอดทน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	13
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย.....	13
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	17
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม.....	18
ความหมายของค่านิยม.....	18
ประเภทของค่านิยม.....	20
ทฤษฎีการศึกษาค่านิยม.....	23
ค่านิยมไทย.....	28
ค่านิยมมุสลิม.....	40
ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม.....	75
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสังคมประกิต.....	76
ความหมายของกระบวนการสังคมประกิต.....	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความมุ่งหมายของกระบวนการสังคมประกิต.....	77
ลำดับขั้นของกระบวนการสังคมประกิต.....	78
ตัวแทนของกระบวนการสังคมประกิต.....	81
กระบวนการสังคมประกิตในสถาบันอุดมศึกษา.....	82
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา.....	90
แผนกลยุทธ์และการพัฒนา.....	113
การวิเคราะห์สาระ.....	122
การวิจัยเชิงธรรมชาติ.....	124
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	144
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	154
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	154
กลุ่มตัวอย่าง.....	156
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	158
วิธีการสร้างเครื่องมือ.....	158
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	161
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	162
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	162
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม.....	165
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบการศึกษาค่านิยม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	165
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	166
ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาและจัดทำร่างแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	168
ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	171
ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ สรุปและนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมฉบับสมบูรณ์.....	172

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	173
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม.....	173
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา.....	181
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภคิตของค่านิยม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา.....	202
ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาและตรวจสอบแผนกลยุทธ์.....	228
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	298
สรุปผลการวิจัย.....	298
จุดเด่นของข้อค้นพบจากการวิจัย.....	352
การอภิปรายผลการวิจัย.....	353
ข้อเสนอแนะ.....	387
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	393
รายการอ้างอิง.....	394
ภาคผนวก.....	410
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	411
ข รายชื่อเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ.....	418
ค แบบวิเคราะห์เอกสาร.....	428
ง แบบสัมภาษณ์.....	431
จ ตัวอย่างสรุปผลการสัมภาษณ์.....	444
ฉ ตัวอย่างจดหมายขอความร่วมมือในการวิจัย.....	456
ช เอกสารประกอบการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ.....	459
ช แผ่นการ์ดข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	466
ญ แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	468
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	474

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความแตกต่างระหว่างค่านิยมที่พึงประสงค์กับค่านิยมที่ควรประสงค์.....	25
2	คุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งมุสลิมได้รับการ บ่มเพาะด้วยกลไกหรือกระบวนการสังคมประกิต	74
3	แนวทางสู่ข้อเท็จจริง.....	125
4	ข้อตกลงพื้นฐานของแผนภูมิเชิงวิทยาศาสตร์และแผนภูมิเชิงธรรมชาติ.....	128
5	มิติต่าง ๆ ของแผนภูมิการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงคุณภาพ.....	130
6	สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	157
7	ค่านิยมไทย ค่านิยมมุสลิมและค่านิยมร่วม.....	174
8	ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมที่ไม่จัดไว้ในค่านิยมร่วม.....	177
9	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ ชั้นปี กลุ่มสาขาวิชา และที่ตั้งสถาบัน.....	181
10	ผลการวิเคราะห์ห้องศ์กรด้วย SWOT.....	229
11	กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	235
12	กลยุทธ์ในการจัด โปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	240
13	กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	247
14	กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	252
15	Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิต นักศึกษาไทยมุสลิม มิติ 1 : การเงิน.....	254
16	Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทย มุสลิม มิติ 2 : นิสิตนักศึกษา.....	255
17	Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทย มุสลิม มิติ 3 : กระบวนการภายใน.....	256
18	Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทย มุสลิม มิติ 4 : การเรียนรู้และความงอกงาม.....	257

สารบัญตาราง (ต่อ)

กลยุทธ์ระดับชาติ

ตารางที่

19	กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	259
20	กลยุทธ์ในการจัด โปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	260
21	กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	262
22	กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	265

กลยุทธ์ระดับสถาบัน

ตารางที่

23	กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	266
24	กลยุทธ์ในการจัด โปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	270
25	กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	277
26	กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	282

กลยุทธ์ระดับคณะ/ภาควิชา

ตารางที่

27	กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	283
28	กลยุทธ์ในการจัด โปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	284
29	กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม.....	288
30	กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	292

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ.....	7
2	สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย.....	164

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	เอกลักษณ์ในการพัฒนาจิตมนุษย์ 3 ระดับ.....	24
2	เส้นทางความเชื่อหลัก.....	26
3	กรอบแนวคิดกระบวนการสังคมประกิตของนิสิตนักศึกษา.....	85
4	ลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ ของสังคมประกิต.....	89
5	รูปแบบทางปรัชญาในการบริหารมหาวิทยาลัย.....	98
6	กรอบแนวคิดรูปแบบกระบวนการสังคมประกิตของนิสิตนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี.....	100
7	การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร.....	107
8	รูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.....	109
9	หลักการขององค์การที่เน้นกลยุทธ์.....	115
10	ระดับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์.....	121
11	ขอบเขตของการวิจัย.....	127
12	คลื่นของการแสวงหาหน้ทัศน์ในการวิจัยเชิงธรรมชาติ.....	132
13	การไหลของการสืบค้นเชิงธรรมชาติ.....	135
14	ที่มาของทฤษฎี.....	137
15	มิติของการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม....	169
16	แผนภาพค่านิยมไทยมุสลิม.....	176
17	ภาพเดน โครแกรมสรูปค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่พึงประสงค์.....	179
18	กราฟแสดงร้อยละการเปลี่ยนแปลงของระดับค่านิยมของ นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	182
19	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามสถาน ที่ตั้งของสถาบัน.....	183
20	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามสถาน ที่ตั้งของสถาบัน.....	184
21	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มจำแนกตามที่ตั้งของสถาบัน.....	185
22	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามเพศ.....	186
23	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามเพศ.....	187

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่		หน้า
24	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามเพศ.....	188
25	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามชั้นปี.....	189
26	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามชั้นปี.....	190
27	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามชั้นปี.....	191
28	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา.....	192
29	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา.....	193
30	กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา.....	194
31	กระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.....	203
32	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านประกอบอาชีพ	204
33	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านความรับผิดชอบ.....	206
34	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านการประหยัดและออม.....	208
35	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านบริจาค.....	210
36	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านความสะอาด.....	211
37	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านการแต่งกาย.....	213
38	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านการเลือกคู่ครอง.....	215
39	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านความกตัญญู.....	217
40	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านการจัดการกับอารมณ์	219
41	ภาพเดนโตรแกรมกระบวนการสังคมนประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านการนันทนาการ.....	221

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
42	ภาพเดินโครงการกระบวนการสังคมประคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านความศรัทธา.....222
43	ภาพเดินโครงการกระบวนการสังคมประคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านบุคลิกภาพ.....225
44	ภาพเดินโครงการกระบวนการสังคมประคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิมด้านจิตสาธารณะ.....227

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวโน้มของสังคมอนาคตที่มีผลกระทบเป็นพิเศษต่อระบบการอุดมศึกษา ทำให้โลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่ปราศจากพรมแดนมีลักษณะวัฒนธรรมพหุคูณ อันเป็นผลจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกคุกคามและลดความสำคัญลงกลายเป็นวัฒนธรรมของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมือง ชาวอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งตัว คนตรี การแสดงออกซึ่งความเคารพศรัทธาจารย์ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนั้น เรื่องวัฒนธรรมประชาคมอุดมศึกษาไม่ว่าวัฒนธรรมผู้บริหาร อาจารย์หรือนักศึกษา จึงสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปอุดมศึกษา (O'Hair and Odel, 1995)

กระแสการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาจะมองทั้งอดีตและอนาคต เน้นปัญหาทั่วโลก โดยอาศัยสหสาขาวิชาและความเป็นอิสระ ก่อให้เกิดวิชาแปลกใหม่ และวิชาที่เน้นในเรื่องที่เกี่ยวกับความเข้าใจวัฒนธรรมต่าง ๆ อันเป็นฐานของการทำงานร่วมกันอย่างสันติ ลด ละ เลิก ความขัดแย้งจากความไม่เข้าใจ โดยมีค่านิยมต่าง ๆ ของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยเป็นตัวกำหนดความแตกต่าง (Roger, 1993 อ้างใน พรชูลี อาชาวอำรุง, 2540: 31)

ปัจจุบันนี้ ไม่มีอะไรท้าทายความจริงมากไปกว่าการเปลี่ยนแปลงของประชาคมทางอุดมศึกษา ทุก ๆ สัปดาห์ วารสารเกี่ยวกับอุดมศึกษาในอเมริกาจะมีบทความกล่าวถึงเรื่องความสามารถในการจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์ของความหลากหลาย ยืนยันการกระทำ การพูดที่ไม่พึงประสงค์หรือหยาบคาย ข่าวดาวยุทธกรรม ความตระหนักทางการเมือง ซึ่งหมายถึงสงครามวัฒนธรรม (Culture war) ของหลักวิชาการที่สามารถจัดระบบความหลากหลายของประเด็นเหล่านี้ (Chang, Witt-Sandis, Jones, Hakuta, 1999) ผู้บริหาร นิสิตนักศึกษาและนักวิชาการพยายามที่จะช่วยมหาวิทยาลัยทำความเข้าใจในความซับซ้อนของประเด็นดังกล่าว (Blake, 1985; Manning, 1988; Moore, 1990; Taylor, 1986) ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สามารถที่จะช่วยให้สถาบันของตนพัฒนาโปรแกรม การบริการและนโยบายเพื่อให้มีผลกระทบทางบวกสูงสุด อันเนื่องต่อความหลากหลายและวัฒนธรรมพหุคูณซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลของสถาบันอุดมศึกษา (Stage and Dannells, 2000)

ในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีวัฒนธรรมเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตโดยรวม แต่ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมนั้นประกอบขึ้นด้วยกลุ่มคนมากมาย ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่ผู้คนมีจำนวนมาก มีอาณาบริเวณ

กว้างขวาง ก็ยังมีโอกาสให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างในวิถีการดำเนินชีวิต ธรรมเนียมประเพณี ความคิด ความเชื่อ อาจแตกต่างออกไปด้วยเนื่องจากการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา ดังนั้น ในแต่ละสังคมแม้จะมีวัฒนธรรมประจำสังคมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคม อย่างไรก็ตามก็ยังมีปรากฏวัฒนธรรมซึ่งแต่ละกลุ่มได้ยึดถือเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไปบ้าง ลักษณะของการยึดถือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปนี้ ถือว่าผู้คนส่วนนั้นมีวัฒนธรรมย่อย (Subculture) ตัวอย่าง ในสังคมอเมริกัน พวกเขาปฏิบัติซึ่งยึดถือปรัชญาในการดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ แต่งตัวง่าย ๆ ไม่สนใจในเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของตนและถือเสรีภาพทางเพศ ลักษณะนี้จัดเป็นวัฒนธรรมย่อยของสังคมอเมริกันเช่นกัน

วัฒนธรรมย่อยย่อมมีผลต่อสังคมและอาจมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บางครั้งก็อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ เช่น พวกที่มักไฟในลัทธิทางการเมือง หรือลัทธิทางเศรษฐกิจที่สังคมนั้นไม่ยอมรับ ทำให้เกิดการขัดแย้งและพยายามทำลายล้างเพื่อแนวคิดหรืออุดมคติของตน แต่บางครั้งก็อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ ถ้าสิ่งๆที่ริเริ่มสร้างสรรค์นั้นมีหลักการ เหตุผล หรือแนวปฏิบัติเหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้น (ณรงค์ เส็งประชา, 2531)

แนวโน้มของสังคมที่ส่งผลกระทบต่ออุดมศึกษานั้นจะก่อให้เกิดกระแสปฏิรูปการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงประชาคมอุดมศึกษา ในขณะเดียวกัน แนวโน้มของสังคมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมเป็นอนุระบบของสังคม

ความตระหนักในเรื่องอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคม และการอุดมศึกษานั้น ก่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขระดับชาติขึ้น ซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

คุณธรรมจริยธรรมถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในทางลบ กลับก่อให้เกิดผลในทางบวก การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในประเทศไทย มีบริบทอย่างไร สังคมและวัฒนธรรมไทยมีรากฐานหลักมาจากศาสนา ซึ่งพลเมืองไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และรองลงมานับถือศาสนาอิสลาม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2539)

ตัวบ่งชี้วัฒนธรรมตัวหนึ่งคือ ค่านิยม ที่สามารถสังเกต วัด และศึกษาได้ ซึ่งค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาให้นักศึกษามี ค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ได้อย่างมีความสุข

นิสิตนักศึกษาเป็นประชาคมหลักของอุดมศึกษา สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย มีผลกระทบโดยตรงต่อนิสิตนักศึกษา เมื่อนิสิตนักศึกษาได้เข้ามาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับสถาบัน บราวน์ (Brown, 1972 อ้างในพรชูลี อาชวอรุ่ง, 2525) ได้สรุปมโนทัศน์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา มีอยู่ 5 ประการ ได้แก่

1. ลักษณะของนิสิตนักศึกษาเมื่อเข้ามาสู่สถาบันอุดมศึกษา จะมีผลกระทบต่ออิทธิพลที่สถาบันอุดมศึกษามีต่อประสบการณ์ของเขา
2. ช่วงเวลาที่นิสิตนักศึกษาใช้เวลาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษานั้น จะเป็นช่วงเวลาที่นิสิตนักศึกษาเกิดพัฒนาการต่าง ๆ ภายในตัวนิสิตนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ
3. โปรแกรมที่นิสิตนักศึกษาเลือกเรียน มีอิทธิพลต่อประสบการณ์พัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษา
4. ปัจจัยในสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อกระบวนการพัฒนา ได้แก่ กลุ่มนิสิตนักศึกษา ที่พักอาศัย คณาจารย์ และประสบการณ์ในห้องเรียน

5. การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่พัฒนาการของนิสิตศึกษานั้น เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ของลักษณะเบื้องต้นของนิสิตนักศึกษา กับความกดดันต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของสถาบัน

นอกจากนี้ แอสติน (Astin, 1993) ได้สร้างทฤษฎี I-E-O Model เพื่อศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา กล่าวคือ

I หมายถึง Input หรือตัวป้อน คือลักษณะของนิสิตนักศึกษา เมื่อเริ่มเข้ามาอยู่ในสถาบัน

E หมายถึง Environment หรือ สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยในสถาบันที่ผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับนิสิตนักศึกษา

O หมายถึง Outcome หรือ ผลลัพธ์ คือคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษา ภายหลังจากที่ได้เข้ามาอยู่ภายในสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับนิสิตนักศึกษาเมื่อแรกเข้า แอสติน ได้จำแนกผลลัพธ์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่เป็นความรู้ (Cognitive outcomes) ได้แก่ความรู้ ความสามารถคิดวิเคราะห์ ทักษะพื้นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ การพัฒนาอาชีพ ตลอดจนความสำเร็จในอาชีพ ความรับผิดชอบ รายได้ และการยอมรับจากบุคคลอื่น

2. ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นความรู้ (Noncognitive outcomes) ได้แก่ อุดมโนทัศน์ ค่านิยม ทักษะคิด ความเชื่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ความเป็นพลเมืองดี และการมีมนุษยสัมพันธ์

จากการศึกษาของ Astin (1993) พบว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในตัวนักศึกษา โดยเฉพาะค่านิยมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากอิทธิพลภายใน

ในสถาบันอุดมศึกษา และเกิดจากความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นของนักศึกษาเองอีกทั้งได้ชี้ให้เห็นว่าชาติพันธุ์มีความสำคัญต่อระดับการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และรูปแบบพฤติกรรมของนักศึกษาและสอดคล้องกับที่ Chickering (1974) เคยอธิบายถึงพัฒนาการของนักศึกษา ในช่วงอายุ 17-20 ปีว่าเป็นวัยที่คาบเกี่ยวระหว่างวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการสำคัญถึง 7 ด้าน และแต่ละด้านก็สัมพันธ์กับประสบการณ์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสิ้นและเน้นว่าการที่สถาบันอุดมศึกษาจะให้การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สถาบันจะต้องเข้าถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของนักศึกษาด้วย ซึ่งควรมีการปรับปรุงการสอนในสถาบันอุดมศึกษาให้ครอบคลุมความหลากหลาย กิจกรรมการเรียนรู้ ระดับการมอบหมาย งานและความเป็นส่วนตัวของนักศึกษานั้น สิ่งสำคัญอันดับแรกคือ การพัฒนานักศึกษาในส่วนของค่านิยมวิถีปฏิบัติด้านคุณธรรมและความสามารถ (Chickering, 1974) และการพัฒนานิสิตนักศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสติปัญญา ประสิทธิภาพและพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา ซึ่งถูกกำหนดโดยความคิดและความรู้สึกของนักศึกษา (Clark & Neave, 1992)

ในสังคมอุดมศึกษา บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในสถาบันอุดมศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ให้บริการ ที่จะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและสามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุถึงความเป็นคนที่สมบูรณ์ (พรชูดี อาชวอรุ่ง, 2525) ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้รับผิดชอบในภารกิจดังกล่าวจะต้องศึกษาการกระทำหรือพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา นำมาเป็นข้อมูลในการจัดบรรยากาศทางวิชาการ การบริการทางวิชาการ สวัสดิการและกิจกรรมต่างๆ (พจนีย์ ทรัพย์สมาน, 2529)

คำถามสำคัญคือ คุณธรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร ในเมื่อพื้นฐานทางวัฒนธรรมและค่านิยมมาจากศาสนาที่นิสิตนักศึกษาค้นนั้น ๆ นับถือ ประเด็นเรื่องศาสนาและค่านิยมทางศาสนาโดยเฉพาะศาสนาอิสลามเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่จะต้องหยิบยกมาศึกษา และเป็นหัวข้อที่สำคัญที่จะต้องพัฒนานิสิตนักศึกษาผ่านกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization) และสามารถพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาอยู่ในวัฒนธรรม ค่านิยมและศาสนาของเขา สงวนรักษาเอกลักษณ์ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางอุดมศึกษาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคคลทั้งปวง ซึ่งการพัฒนา นิสิตนักศึกษาตามทฤษฎีของ Chickering ที่กล่าวถึงการพัฒนาเอกลักษณ์ นิสิตนักศึกษา

มหาวิทยาลัยจะเน้นวิชาการ ละเลยหลักฐานที่มีอยู่มากมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา การที่ละเลยโปรแกรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้ผลผลิตที่เป็นบัณฑิตเป็นวิชาการเท่านั้น ผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา จะต้องจัดสรรคน และงบประมาณประเทศ เพื่อที่จะสนับสนุนสิ่งที่ไม่ใช่วิชาการด้วย (Upcraft and Schuh, 1996)

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2545) กล่าวว่า ควรกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะให้มหาวิทยาลัยมีชีวิตชีวา โดยสร้างเป้าหมายให้นักศึกษาด้วยกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าของรัฐหรือเอกชนเป็นกิจกรรมส่วนรวมทั้งสิ้น เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการกล่อมเกลาทางวัฒนธรรม (ชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ, 2546) นิสิตนักศึกษาเข้ามาในมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนรถไฟซึ่งออกจากสถานี มีเป้าหมายต้องการปริญญา และได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องให้เป็นบุคคลซึ่งถือได้ว่าเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ กระบวนการสังคมประภคิตเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่นิสิตนักศึกษาแต่ละคนที่อยู่ในมหาวิทยาลัยได้รับเหมือนกัน มีบางประสบการณ์รับรู้ต่างกันเพราะคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาต่างกัน ดังนั้นนิสิตนักศึกษามุสลิมจะได้รับประสบการณ์ที่เหมือนกับนิสิตนักศึกษาอื่นส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งจะได้รับประสบการณ์ที่ต่างออกไปเพราะเขาเป็นคนไทยมุสลิมซึ่งมีภูมิหลังต่างจากนิสิตนักศึกษาทั่วไป (Weidman, Twale and Stein, 2001)

ทำอย่างไรจึงจะทำให้นิสิตนักศึกษาที่เป็นชาวไทยมุสลิมได้รับการพัฒนาเพื่อออกไปเป็นบัณฑิตไทยมุสลิมที่มั่นคงอยู่ในหลักศรัทธาศาสนา และวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม เพื่อให้กลมกลืนกับชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกและไม่กลายเป็นปัญหาต่อการใช้ชีวิตในชุมชนของตน เพราะว่าการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมิใช่เฉพาะวิชาการเพียงอย่างเดียว (Matthews, 1998) จะต้องสอดคล้องกับความเชื่อของศาสนาด้วย

ผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษา สถาบันการศึกษาในฐานะสถาบันระดับอุดมศึกษามีหน้าที่ในการดูแลรักษาถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อไป จึงสมควรที่จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมและกระบวนการสังคมประภคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม เพื่อเป็นฐานในการสร้างแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาตามวิถีไทย ตลอดจนสร้างความเข้าใจและส่งเสริมความสามัคคีของชนในชาติที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้แก่วงการอุดมศึกษาให้มีความร่วมมือร่วมใจสร้างความเป็นเลิศทางด้านวิชาการและด้านคุณภาพของบัณฑิตในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

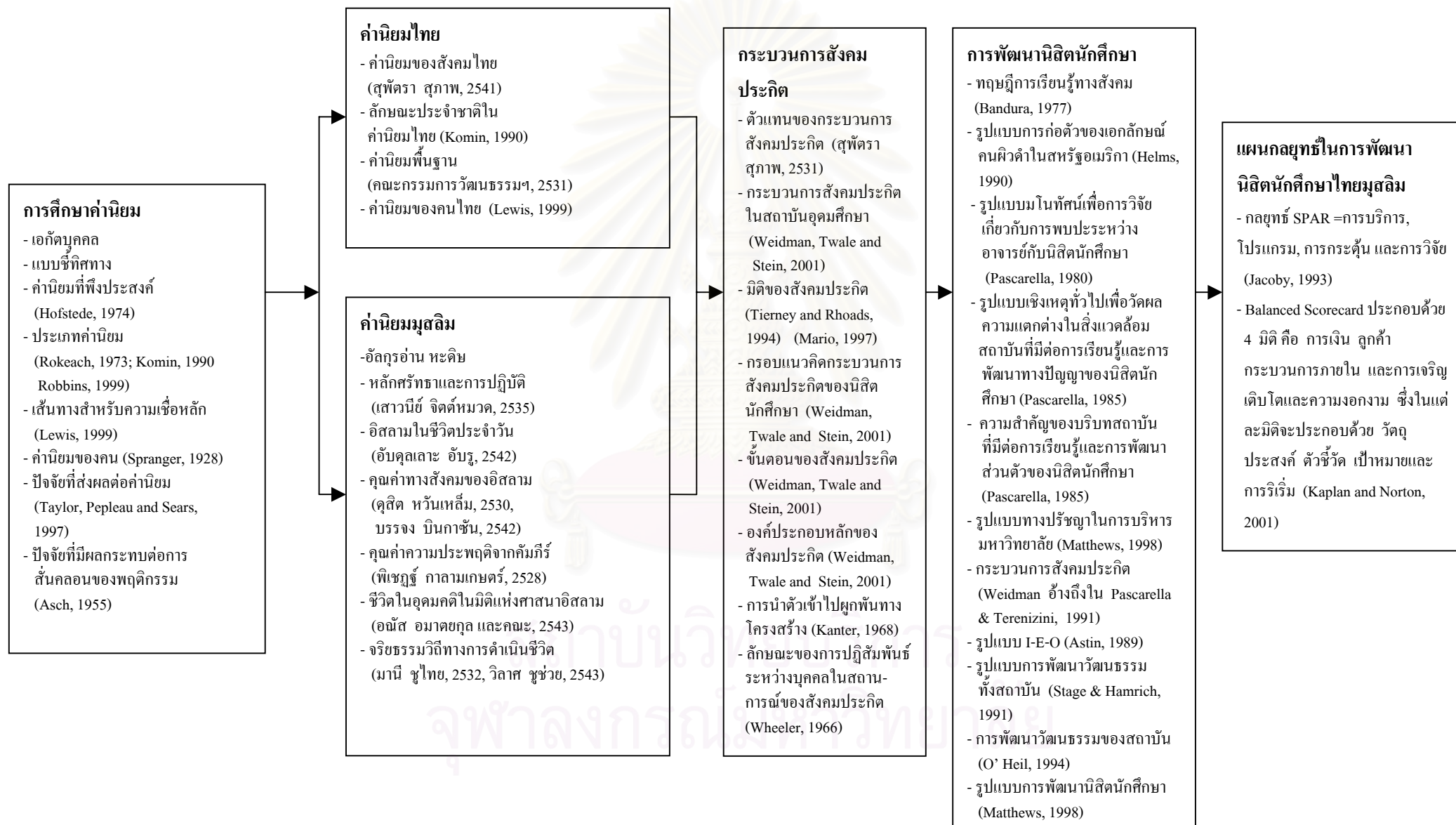
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป
2. ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประเพณีของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา
3. นำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมประเพณีในสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ

รายละเอียดกรอบแนวคิดของการวิจัย

จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

1.1 ความหมายของค่านิยม

ค่านิยม เป็นความเชื่อหรือความคิดของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมที่ใช้เป็นมาตรฐานในการประมาณค่าของสิ่งต่าง ๆ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความนิยมชมชอบ แล้วยึดถือคุณลักษณะนั้น ๆ เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต (พัทยา สายหู, 2519; สุนทรী โคมิน และสนิท สัมครการ, 2522 ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523; ราชบัณฑิตสถาน, 2525; คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525; ชนิดา รักษ์พลเมือง 2526; วิเชียร รัการ, 2529; ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2530; วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2532; สุพัตรา สุภาพ, 2541; อามีนะ คำรง พล, 2544; Rokeach, 1968; Hault, 1969; Hofstede, 1987)

1.2 ประเภทของค่านิยม

ค่านิยมมี 2 ชนิด คือ (Rokeach, 1973 : Komin, 1990)

1. ค่านิยมเป้าหมาย (Terminal values) หรือจุดหมายปลายทางของชีวิตที่พึงปรารถนา (End-state of existence) ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมจุดหมายปลายทางส่วนบุคคล อันเป็นค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวบุคคล (Self-centered) หรืออยู่ภายในตัวบุคคล (Personal) เช่น ความสงบสุขทางใจ ฯลฯ และค่านิยมจุดหมายปลายทางส่วนสังคม อันเป็นค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่สังคม (Society-centered) หรือ อยู่ระหว่างบุคคล (Interpersonal) เช่น สันติสุขในโลกหรือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ

2. ค่านิยมอันเป็นหนทางนำสู่ผล (Instrumental values) หรือวิถีทางในการประพฤติปฏิบัติที่พึงปรารถนา ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมวิถีปฏิบัติส่วนจริยธรรมอันเป็นค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ด้านจริยธรรม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งหากค่านิยมนี้ถูกละเมิดจะรู้สึกสำนึกผิด หรือขัดต่อมโนธรรมภายในใจ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ฯลฯ และค่านิยมวิถีปฏิบัติตามสมรรถนะ หรือการบรรลุศักยภาพของตน ซึ่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม การละเมิดค่านิยมประเภทนี้จะทำให้เกิดความรู้สึกอับอายที่ขาดความสามารถส่วนตัว เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความสามารถและประสิทธิภาพของบุคคล ฯลฯ

1.3 ทฤษฎีการศึกษาค่านิยม

ฮ็อบสตีด (Hofstede, 1987) ได้อธิบายถึงโปรแกรมทางจิต (Mental program) ว่าค่านิยมก็เป็นโปรแกรมทางจิตที่มีระดับ 3 ระดับ คือ สากต (Universality) ระดับกลุ่มหรือสังคม (Collective) และเอกัตบุคคล (Individual) ค่านิยมมีทั้งแบบเข้มข้น (Intensity) และแบบชี้ทิศทาง (Direction) ซึ่งสามารถแยกเป็นค่านิยมพึงประสงค์ (The desired) และค่านิยมที่ควรประสงค์ (The desirable) เลวิส (Lewis, 1999) กล่าวถึงเส้นทางความเชื่อหลัก การแสดงทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การต่อต้าน เห็นด้วยและยอมรับบางส่วน สปริงเกอร์ (Spranger, 1928) ได้จัดประเภทของคนว่ามีค่านิยม 6 ประเภทคือ ค่านิยมทางทฤษฎี ค่านิยมทางเศรษฐศาสตร์ ค่านิยมทางสุนทรียศาสตร์ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางการเมือง และค่านิยมทางศาสนา เทเลอร์ เปปูลและเซียร์ (Taylor, Peplean and Sears, 1997) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาค่านิยมคือ ความเข้ม ความคงที่ ความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การให้ความสำคัญ ความกดดันจากสิ่งแวดล้อม แอสช์ (Asch, 1995) กล่าวถึงปัจจัยกำหนดที่ส่งผลกระทบต่อการสั่นคลอนของพฤติกรรม คือ การสนับสนุนทางสังคม การดึงดูดและผูกมัดกับกลุ่ม ขนาดของกลุ่มและเพศ ร็อบบินส์ (Robbins, 1998) กล่าวถึง วัฏจักรชีวิตของมนุษย์ ที่เกิดความสมดุลต้องมี 6 ประเภทคือ งานอาชีพ ร่างกาย การเงิน ครอบครัว อารมณ์และจิตวิญญาณ

1.4 ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม

ลักษณะค่านิยมของไทยและมุสลิม อันได้แก่ ค่านิยมไทย คือรักพระมหากษัตริย์ นับถือศาสนา ความเป็นไทย ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันขันแข็งมานะอดทน การยกย่องผู้ทำความดี การรักพวกพ้อง มีเหตุผล ความยึดมั่นในอุดมการณ์มากกว่าบุคคล การนิยมไทย รักของส่วนรวม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพผู้อาวุโส กตัญญูรู้บุญคุณ ความไม่ผูกพยาบาท ความรู้จักเสียสละในทางที่ถูกที่ควร ความสะอาด สุภาพเรียบร้อย การตรงต่อเวลา การทำมากกว่าพูด นิยมเจ้านายและยศถาบรรดาศักดิ์ ยกย่องผู้มีความรู้ (สุพัตรา สุภาพ, 2541) เน้นตัวเอง ความสัมพันธ์สูง ความพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ ฟังพาซึ่งกันและกัน ความยืดหยุ่นและปรับตัว จิตวิทยาศาสนา การศึกษาและสมรรถนะ ความสนุก สนานรำเริง การทำงานได้สำเร็จลุล่วง (Komin, 1990) การพึ่งตนเอง ประหยัด เคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ความรักชาติ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531) เน้นความจริง เชื่อพรหมลิขิต ไม่ชอบความรื่นเริง เน้นครอบครัววงศาณาญาติ ให้ความเคารพรักษาหน้า เชื่อฟัง หวั่นไหวต่อถ้อยคำ พอใจในชีวิตความเป็นอยู่ เชื่อในความพอควร เรียบง่าย รักความอิสระ ชอบพิธีการ มีเมตตา ซื่อสัตย์ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง สนใจการศึกษาตะวันตก บรรณาความช่วยเหลือ (Lewis, 1999) ค่านิยมมุสลิม ประกอบด้วยหลักศรัทธา 6 ประการ

หลักปฏิบัติ 5 ประการ คุณธรรมจริยธรรม คุณค่าความประพฤติกจากคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน การรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ แนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอน เป็นต้น (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535; อับดุลเลาะ อับรฺ, 2542, พิเชฐ กาฬมเกษตร, 2528; อณัส อมาตยกุล และคณะ, 2543; มานี ชูไทย, 2532; คุณิต หวันเหลี่ยม, 2530; วิชาศ ชูช่วย, 2543)

จากการกล่าวถึงค่านิยม เป็นความเชื่อหรือความคิดของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมที่ใช้เป็นมาตรฐานในการประมาณค่าของสิ่งต่าง ๆ บุคคลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความนิยมชมชอบและยึดถือคุณลักษณะนั้นเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีทั้งค่านิยมที่เป็นค่านิยมเป้าหมาย (Terminal values) และค่านิยมอันเป็นหนทางสู่ผล (Instrumental values) ซึ่งนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาย่อมมีค่านิยมที่สืบทอดจากสังคมและค่านิยมที่ได้จากการเรียนรู้ใหม่ในสถานศึกษา การที่จะพัฒนานิสิตนักศึกษามีค่านิยมที่พึงประสงค์ เรียนรู้ ทำความเข้าใจค่านิยมของตน และบุคคลอื่นไม่มีความขัดแย้งระหว่างค่านิยม ยอมรับความแตกต่างของค่านิยม สถาบันอุดมศึกษาจะต้องตระหนักและมีแผนกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทที่เป็นจริงในชุมชนอุดมศึกษา

2. กระบวนการสังคมประกิต (Socialization)

การอบรมขัดเกลา เรียนรู้วิถีชีวิต ถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้เป็นสมาชิกที่สังคมต้องการ โดยมีความมุ่งหมายที่จะปลูกฝังระเบียบสังคม บทบาท ทัศนคติต่าง ๆ ตลอดจนความชำนาญและทักษะ (สุพัตรา สุภาพ, 2541) โดยมีลำดับขั้นตั้งแต่เด็กแรกเกิด วัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2520) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม ผ่านตัวแทนของกระบวนการสังคมประกิต 6 กลุ่มคือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนศาสนา และสื่อมวลชน (สุพัตรา สุภาพ, 2541) ทีเออร์เนย์ และโรดส์ (Tierney and Rhoades, 1994) มาริโอ (Mario, 1997) กล่าวถึงมิติของสังคมประกิต 7 มิติคือ สังคมประกิตร่วม สังคมประกิตที่เป็นทางการ สังคมประกิตที่ไม่เป็นทางการ สังคมประกิตแบบลุ่ม สังคมประกิตที่กำหนดเฉพาะ สังคมประกิตมีแบบแผนและสังคมประกิตแบบไม่แน่นอน วิดแมน, ทเวลและสตรีน(Weidman, Twale and Stein, 2001) กล่าวถึงกรอบแนวคิดกระบวนการสังคมประกิตของนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย ภูมิหลังของนิสิต ผู้รู้และบุคคลในชุมชน สภาพแวดล้อมและกระบวนการสังคมประกิตภายในสถาบัน และกล่าวถึงขั้นตอนของสังคมประกิตคือ ขั้นคาดหวัง ขั้นเป็นทางการ ขั้นไม่เป็นทางการ ขั้นส่วนบุคคล องค์ประกอบหลักของสังคมประกิตคือ

การได้มาของความรู้ การสร้าง การมีส่วนร่วม คานเตอร์ (Kanter, 1968) กล่าวถึง การนำตัวเข้าไป ผูกพันทางโครงสร้าง ประกอบด้วยพันธะ 3 อย่างคือ พันธะทางปัญญา พันธะร่วมและ พันธะควบคุม วีลเลอร์(Wheeler, 1996) ยังได้จำแนกสังคมที่ก่อให้เกิดสังคมประภคิต 3 แบบ คือ สังคมของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก สถานะทางสังคมของสมาชิกของบุคคล กลุ่มในการทำตรงกันข้ามหรือทำตามกัน

3. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา

แบนดูรา(Bandura, 1986) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ได้เสนอแนวคิดพื้นฐาน การเรียนรู้ทางสังคม 3 ประการ คือ กระบวนการสังเกต การสังคมประภคิตและตัวแบบนามธรรม เฮล์ม(Helms, 1990) กล่าวถึงรูปแบบการก่อตัวของเอกลักษณ์คนผิวดำในสหรัฐอเมริกา (Cross's Model of Black Formation) ซึ่งว่าการมองดูเอกลักษณ์ของคนต่างเชื้อชาติ มี 3 องค์ประกอบคือ 1) ตนเองมองตนเอง 2) กลุ่มของตนเองมอง 3)คนอื่นมอง พาสคาเรลลา(Pascarella, 1980) กล่าวถึงรูปแบบมโนทัศน์เพื่อการวิจัยเกี่ยวกับการพบปะระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา (Conceptual Model for research on student faculty information contact) เน้นความสำคัญในการสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการของนิสิตศึกษากับอาจารย์ ประกอบด้วย ภูมิหลังของนักศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบัน การสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการกับอาจารย์ ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย ผลการสอน และรูปแบบเชิงเหตุทั่วไปเพื่อวัดผลความแตกต่างในสิ่งแวดล้อมสถาบันที่มีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางปัญญาของนิสิตนักศึกษา (A general causal model for the assessing the effects of different college environment on student learning and cognitive development) รูปแบบที่เน้น โครงสร้างของสถาบันและสภาพแวดล้อม การพัฒนาของนิสิตนักศึกษาเป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม และความสำคัญของบริบทสถาบันที่มีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา (The importance of the institutional context on student learning and personal development) บทบาทบริบทของสถาบันต่อการเรียนรู้และการพัฒนานิสิตนักศึกษา แมทธิวส์ (Matthews, 1998) กล่าวถึงรูปแบบทางปรัชญาในการบริหารมหาวิทยาลัยคือ 1) แนวทางเหตุผลเชิงประจักษ์ 2) แนวทางการเน้นศาสนา วิดแมน (Weidman อ้างถึงใน Pascarella and Terenzini, 1991) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการสังคมประภคิตของนิสิตศึกษาระดับปริญญาตรี โดยได้ตั้งสมมุติฐานว่า สิ่งที่นิสิตนักศึกษาคิดด้วมาเวลาเข้าสถาบันอุดมศึกษาคือ ลักษณะทางภูมิหลัง ความกดดันก่อนเข้าสถาบัน การกล่อมเกลากทางสังคมและผู้ปกครอง ประสบการณ์เกี่ยวกับสถาบัน ความกดดันในสถาบัน ทำให้เกิดผลกระบวนการสังคมประภคิต คือ ทางเลือกด้านอาชีพ การใช้ชีวิต ความทะเยอทะยาน และค่านิยม ไชมอนและคณะ(Simon et al, 1972) กล่าวถึง การทำให้ค่านิยม

กระจ่างชัด (Value clarification) โดยเน้นกระบวนการเกิดค่านิยม ว่าเกิดจากความเชื่อและแบบพฤติกรรม ซึ่งนำกระบวนการสร้างค่านิยมโดยใช้ตารางของ ราทส์ (Raths, 1966) มาเป็นแบบในการศึกษาการสร้างค่านิยม แบ่ง 3 ขั้นตอน 7 องค์ประกอบ คือ ขั้นที่ 1 การให้คุณค่าแก่ความเชื่อและพฤติกรรมของตน มีองค์ประกอบที่ 1) ให้คุณค่าและการยึดมั่น 2) ยืนยันคุณค่าต่อสาธารณชนที่เหมาะสม ขั้นที่ 2 เลือกความเชื่อและพฤติกรรมของตน องค์ประกอบที่ 3) เลือกจากข้อเลือกต่างๆ 4) เลือกจากการพิจารณาผล 5) เลือกอย่างอิสระ ขั้นที่ 3 ปฏิบัติตามความเชื่อของตน องค์ประกอบที่ 6) ลงมือปฏิบัติ 7) ปฏิบัติเป็นแบบแผน มีความคงเส้นคงวาและทำซ้ำ

แอสติน (Astin, 1993) เสนอรูปแบบ I-E-O (The I-E-O Model) ตามรูปแบบนี้ I = Input หมายถึงลักษณะของนิสิตเมื่อเริ่มเข้าศึกษา E = Environment หมายถึงโปรแกรม นโยบาย คณาจารย์ กลุ่มเพื่อนและประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีผลต่อตัวนิสิตน้อยลง O = Outcome หมายถึง ลักษณะของนิสิตนักศึกษาหลังจากได้ประสบกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ แล้ว

สเตจและแฮมริค (Stage and Hamrich, 1991) ได้พัฒนารูปแบบของการพัฒนาวัฒนธรรมพหุคุณในองค์กรรวมทั้งสถาบัน รูปแบบตั้งอยู่บนพื้นฐานของอีเวนส์ (Evans, 1987) เกี่ยวกับการพัฒนาศีลธรรม โดยเสนอแนะว่าผู้บริหารควรใช้แนวทางที่มองหลาย ๆ มิติที่จะก่อให้เกิดความหลากหลายในสถาบัน ซึ่งต้องมีเป้าหมายของการไปจัดกระทำอยู่อย่างน้อย 2 เป้าหมาย คือ ระดับสถาบัน และระดับเอ็กต์บุคคล

จาคอบี (Jacoby, 1993) นำเสนอรูปแบบ SPAR ซึ่งเป็นการบริหารงานให้เกิดการพัฒนาแนวทางที่จะก่อให้เกิดความหลากหลายในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ผู้บริหารควรพิจารณาว่าการให้บริการ (Services) โปรแกรม (Programs) การกระตุ้น (Advocacy) และการวิจัย (Research) เพื่อการพัฒนาค่านิยมของนิสิตนักศึกษาได้อย่างไร

โอเนล (O'Neil, 1994 อ้างใน Bush, 1995 : 137) กล่าวถึงสภาพแวดล้อม (Environment) มีอิทธิพลต่อค่านิยม และพฤติกรรมจะมีอิทธิพลสะท้อนกลับปกติวิสัย ค่านิยมและสภาพแวดล้อมด้วย

แมทธีวส์ (Matthews, 1998) กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่ประกอบด้วย การจัดองค์กร การบริหารจัดการ และผู้สอนโดยเน้นปรัชญา วิสัยทัศน์ วางแผนและการปฏิบัติ เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในอุดมคติ

4. แผนกลยุทธ์ (Strategic plan)

การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อให้เกิด SPAR ที่ประกอบด้วย การให้บริการ (Services) โปรแกรม (Programs) การกระตุ้น (Advocacy) และการวิจัย (Research) นั้น ผู้วิจัยยึดหลักการสร้างแผนกลยุทธ์ของแคปแลนและนอร์ตัน (Kaplan & Norton, 2001) กล่าวถึงหลักการขององค์การที่เน้นกลยุทธ์ Balanced scorecard แผนที่กลยุทธ์ (Strategy map) และการสร้างแผนกลยุทธ์ 4 มิติได้แก่ การเงิน ลูกค้า กระบวนการภายในและความเจริญและความงอกงาม ในแต่ละมิติจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ (Objectives) การวัด (Measurements) เป้าหมาย (Targets) และการริเริ่ม (Initiatives)

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

สถาบันการศึกษาใช้ในการวิจัยเป็นสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรีของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (พ.ศ.2545) ประเภทจำกัดรับสมบูรณ์แบบ เฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีวิทยาเขตเดียว ตั้งอยู่ในบริเวณล้อมรอบไม่มีชุมชนมุสลิมและ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ซึ่งมีหลายวิทยาเขตตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิม

ข้อจำกัดในการวิจัย

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งไม่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จึงทำให้ตัวอย่างของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยน้อยกว่าตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จำนวน 4 คน

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

ค่านิยมที่เป็นสาระสำคัญในการวิจัยครั้งนี้จัดอยู่ในประเภทจิตพิสัยซึ่งไม่สามารถสอนได้ การพัฒนาทำได้โดยการซึมซับจากการสังเกต การปฏิสัมพันธ์และการตระหนักรู้หรือการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง นั่นคือ กระบวนการสังคมประภคิต ดังนั้น กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในงานวิจัยครั้งนี้ จึงใช้พื้นฐานการพัฒนาจิตพิสัยดังกล่าวซึ่งเน้นการจัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่พึงประสงค์ การชักจูงให้นิสิตนักศึกษาซ่งสังเกตและแนวทางเพื่อการคิดวิเคราะห์ในตน

คำจำกัดความในการวิจัย

ค่านิยม หมายถึง ข้อความที่ว่าด้วยความเชื่อ วิถีปฏิบัติที่มีคุณค่าของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่คัดสรรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ค่านิยมไทย หมายถึง ความเชื่อ วิถีปฏิบัติที่มีคุณค่าของคนไทย

ค่านิยมมุสลิม หมายถึง ความเชื่อ วิถีปฏิบัติที่มีคุณค่าของคนมุสลิม

ค่านิยมไทยมุสลิม หมายถึง ลักษณะของความเชื่อ วิถีปฏิบัติที่มีคุณค่าของไทยและมุสลิม ที่มีในคนไทยมุสลิม ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านงานอาชีพ ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

1.1 **การเลือกประกอบอาชีพ** หมายถึง อาชีพในอุดมคติเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและครอบครัว โดยยึดหลักว่าอาชีพนั้นจะต้องไม่ขัดกับหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

1.2 **ความรับผิดชอบ** หมายถึง การที่บุคคลทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ไม่ละทิ้งหน้าที่ ปฏิบัติภารกิจจนสำเร็จลุล่วง โดยถือว่าผลการดำเนินงานไม่ว่าจะดีหรือเลว สำเร็จหรือผิดพลาดอย่างไร เป็นผลแห่งการทำงานของตนทั้งสิ้น

2. ด้านการเงิน ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

2.1 **การประหยัดและออม** หมายถึง รู้จักใช้จ่าย ไม่สรุ่ยสุร่าย แบ่งปันปันส่วนทรัพย์ และรู้จักมัธยัสถ์ ไว้ใช้เมื่อจำเป็น

2.2 **การบริจาค** หมายถึง การจ่ายชะกาต¹ และทำบุญทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ แรงกาย เพื่อเป็นกุศลทาน

3. ด้านร่างกาย ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

3.1 **ความสะอาด** หมายถึง การรักษาส่วนต่างๆ ของร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมรอบบ้านและในชุมชนให้สะอาด รวมทั้งการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่ฮาลาล รวมทั้งความสะอาดในทางจิตใจ

3.2 **การแต่งกาย** หมายถึง การแต่งกายสำรวม ด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด เรียบร้อยรัดกุม ปกปิดเอาระยะ³ และไม่แต่งกายผิดเพศ

¹ หมายถึง ทรัพย์สินที่มุสลิมจะต้องจ่ายชะกาตเมื่อครบรอบปี ได้แก่ เงินทอง สิ่งเพาะปลูก ปศุสัตว์ ฯลฯ และชะกาตฟิตเราะฮ์ ที่มุสลิมต้องจ่ายก่อนการละหมาดวันตรูตออีลฟีตรี (วันสิ้นสุดการถือศีลอด)

² หมายถึง สิ่งที่ศาสนาอิสลามอนุมัติให้ปฏิบัติได้

³ หมายถึง ส่วนของร่างกายที่ศาสนาอิสลามกำหนดในที่นี้หมายถึง การสวมใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสม ผู้ชายจะต้องไม่เปิดเผยร่างกายตั้งแต่หัวเข่าไปจนถึงสะดือและผู้หญิงจะต้องไม่เปิดเผยเรือนร่างส่วนโดยยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือให้แก่ผู้ใดนอกจากสามีและญาติที่ใกล้ชิด

4. ด้านครอบครัว ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

4.1 การเลือกคู่ครอง หมายถึง เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกคู่ครองในอุดมคติโดยให้ความสำคัญเรียงลำดับคือ มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม รูปร่างหน้าตาดี วงศ์ตระกูลดีและฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดี

4.2 ความกตัญญู หมายถึง การปฏิบัติดีต่อพ่อแม่หรือผู้อุปการะ สนองตอบด้วยความสุภาพอ่อนโยน ถนอมน้ำใจ พุดจาไพเราะ เชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ดี กระทำความดีตอบรักใคร่ เคารพนับถือ เมตตา ดูแลเอาใจใส่ตามสถานภาพ

5. ด้านอารมณ์ ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

5.1 การจัดการกับอารมณ์ หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง แสดงออกซึ่งอารมณ์อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถควบคุมตนเอง ข่มใจจากกิเลสฝ่ายต่ำ ระวังความโกรธและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

5.2 การนันทนาการ หมายถึง การพักผ่อนทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายทางร่างกายและอารมณ์ เช่น การอ่านหนังสือ มีเวลาให้ครอบครัว ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการพักผ่อน ที่มีใช้การพักผ่อนหย่อนใจ การสนุกสนานและบันเทิงเริงรมย์ที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศและทำลายหลักการแห่งศีลธรรมหรือไร้สาระ

6. ด้านจิตวิญญาณ ประกอบด้วยค่านิยม 3 ประการ ได้แก่

6.1 ความศรัทธา หมายถึง การแสดงออกถึงความศรัทธา โดยการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น ละหมาด ถือศีลอด ฯลฯ และ ประพฤติปฏิบัติตามกรอบของศาสนาอิสลามกล่าวคือปฏิบัติในสิ่งที่ใช้ ละเว้นในสิ่งที่ห้าม

6.2 บุคลิกภาพ หมายถึง เป็นคนมีเหตุผล ชอบแสวงหาความรู้ เชื่อมมั่นในตนเอง มีสัจจะ ซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา พึ่งตนเอง ใช้ชีวิตเรียบง่าย รู้จักกาลเทศะ มีจรรยาบรรณ อ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพอ่อนโยน ชอบกระทำดีและมีความยุติธรรม

6.3 จิตสาธารณะ หมายถึง มีความเป็นมนุษย์ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบสัมพันธ์กับผู้อื่น เอาใจใส่ผู้ที่อ่อนแอกว่า ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ประสานระหว่างเพื่อนมนุษย์ โอปอ้อมอารี และเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ระดับค่านิยม หมายถึง กลุ่มค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม หลังจากเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ลดลง คะแนนร้อยละ 0.00 - 33.00
2. คงที่ คะแนนร้อยละ 34.00 - 65.00
3. เพิ่มขึ้น คะแนนร้อยละ 66.00 - 100.00

ไทยมุสลิม หมายถึง คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม หมายถึง ผู้นับถือศาสนาอิสลามที่ลงทะเบียนเรียนในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ

กระบวนการสังคมประกิจ หมายถึง วิธีการชุดหนึ่งที่นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมประสบและใช้ในชีวิต อันเป็นผลต่อการสร้างและจรรโลงค่านิยมไทยมุสลิมของตน มิติที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการดังกล่าวได้แก่

1. มิติภายในตัวเอง อันประกอบด้วย สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม อาชีพ ความทะเยอทะเยอทะยานและค่านิยมที่มีอยู่เดิม

2. มิติภายนอกสถาบัน อันประกอบด้วย การขัดเกลาจากผู้ปกครอง เช่น การดำเนินชีวิตในครอบครัวและความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและกลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน เช่น เพื่อน นายจ้าง องค์กรทางสังคม

3. มิติภายในสถาบัน อันก่อให้เกิดประสบการณ์ที่เป็นบริบทปกติวิสัย ทางวิชาการ เช่น คุณภาพของสถาบัน พันธกิจของสถาบัน ภาควิชาที่สังกัด หลักสูตรที่ซ่อนเร้น ฯลฯ ทางสังคม เช่น ขนาดของสถาบัน ที่พักอาศัย การเป็นสมาชิกองค์กรและกลุ่มเพื่อน

มิติทั้ง 3 มาผนวกกับกระบวนการสังคมประกิจภายในสถาบันที่ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเองและการบูรณาการระหว่างสังคมและวิชาการ ตลอดจนแรงกดดันภายในสถาบันด้วย

แผนกลยุทธ์ หมายถึงแนวทางการดำเนินการที่กำหนดไว้ล่วงหน้าซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย การให้บริการ (Services) โปรแกรม (Programs) การกระตุ้น (Advocacy) และการวิจัย (Research) โดยแบ่งตามประเภทกลยุทธ์ ดังนี้

1. **กลยุทธ์ในการบริการ (Services Strategies)** หมายถึง กลุ่มกลไกที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะงานและภารกิจให้บริการที่ส่งเสริมสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนา นิสิตนักศึกษา

2. **กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program Strategies)** หมายถึง กลุ่มกลไกที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะงานและภารกิจ ในการพัฒนา นิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายระยะเวลาและงบประมาณ

3. **กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy Strategies)** หมายถึง กลุ่มกลไกที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงานภายใน/ภายนอก ผลักดันการดำเนินงาน การบริการ โปรแกรมและการวิจัย

4. กลยุทธ์การวิจัย (Research Strategies) หมายถึง กลุ่มกลไกที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงาน ที่มีลักษณะงานและภารกิจในการศึกษา วางแผนและประเมินผลการดำเนินงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบในครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เป็นองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม สำหรับนักการศึกษาและนักพัฒนาทุกระดับ นำไปถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ในแต่ละสถานการณ์ แก่กลุ่มคนไทยมุสลิม
2. เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการพัฒนาทฤษฎีค่านิยม ทั้งศาสตร์ศึกษาศาสตร์ (อุดมศึกษา) และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่เป็นชนกลุ่มน้อย ในสังคมที่มีความแตกต่างด้านศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมความสามัคคีของชนในชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เป็นแนวคิดทฤษฎี จากตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม
2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสังคมประภคิต
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา
4. แผนกลยุทธ์และการพัฒนา
5. การวิเคราะห์สาระ
6. การวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic inquiry)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

1.1 ความหมายของค่านิยม

พัทยา สายหู (2519) กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึงสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นประจำใจ สำหรับช่วยตัดสินใจเลือก ตราบใดที่มนุษย์ต้องเลือกตัดสินใจในการกระทำอยู่ มนุษย์ต้องอาศัย ค่านิยมประจำตัวเป็นเครื่องกำหนด แม้กระทั่งทำงานเลขคณิตเป็นนิสัย ย่อมมีคุณค่าที่ชอบให้ทำเช่นนั้นกำหนดอยู่ มิฉะนั้นแล้วก็คงไม่ยินดีทำงานกลายเป็นนิสัย ฉะนั้นเมื่อเกิดเป็นคนแล้วจะเลือกทำอะไรจะต้องอาศัยคุณค่าที่ตนยึดถือเป็นเครื่องกำหนดตัดสินใจ

สุนทรื โคมิน และสนธิท สมักรการ (2522) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า หมายถึงความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ และสมควรที่จะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายของชีวิตอย่างอื่น

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า การให้คุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตของบุคคล ไม่ว่าจะเป็ความคิด อุดมการณ์ ผู้คนหรือสิ่งของนับว่าค่านิยมมีความหมายระดับอุดมคติ หรือหลักในการดำเนินชีวิต ในการเลือก ตัดสินใจและประเมินค่าของบุคคล

ราชบัณฑิตยสถาน (2524) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยมเป็นแบบอย่าง พฤติกรรมที่พึงปรารถนาโดยสังคมถือว่ามียุคค่า แบบอย่างพฤติกรรมนี้จะเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือ มิใช่วัตถุก็ได้ ค่านิยมในสังคมต่าง ๆ จะผิดแผกกันไปเป็นต้นว่า ไทยมีค่านิยมในเรื่องความกตัญญู ในขณะที่สังคมอื่นอาจไม่มี

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (2525) กล่าวว่า ค่านิยมหมายถึง ผลผลิตของสังคมวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บุคคล สถาบันสังคมและวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ เห็นดี เห็นว่ามีคุณค่า ควรแก่การยึดถือปฏิบัติโดยผ่านการสอน การเรียนรู้ทางสังคมที่สั่งสมกันมาเป็น เวลานาน ค่านิยมใดที่ได้รับการตอบรับเสริมแรงกันอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานาน จากทุกระดับของ สังคมตั้งแต่ระดับเอกบุคลล ระดับกลุ่มสถาบันสังคม ไปจนถึงโครงสร้างสังคมแล้ว ค่านิยมนั้น ๆ ก็ฝังลึกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิภาพด้วย

ชนิตา รัศมีพลเมือง (2526) มีความเห็นว่า ค่านิยมทางสังคมเป็นการตัดสินใจ หรือวินิจฉัยทางสังคมของสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าสำคัญต่อสวัสดิภาพของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ค่านิยมนี้ หมายถึง สิ่งที่พิจารณาว่าเป็นที่พึงปรารถนาอันเกี่ยวข้องกับมนุษย์และพฤติกรรมของ มนุษย์กับคนอื่น สิ่งอื่น ดังนั้นคุณค่าอาจเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือไม่เป็นวัตถุก็ได้

วิเชียร รักการ (2529) ให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นระบบความเชื่อทางสังคมที่ก่อให้เกิดปทัสถานซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของสมาชิกของสังคม หรือค่านิยมเป็นวัฒนธรรมที่กำหนด พฤติกรรมของสมาชิกของสังคมโดยส่วนรวมนั่นเอง

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2530) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า หมายถึง ค่าหรือคุณค่า หรือสิ่งที่บุคคลยึดถือ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) ให้ความหมายค่านิยมว่า หมายถึง ความเชื่อหรือ ความคิดที่มีลักษณะถาวร ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

สุพัตรา สุภาพ (2541) ค่านิยมหมายถึงสิ่งที่กลุ่มสังคมหนึ่งเห็นว่าถูกต้องควร นำ ปฏิบัติ เป็นสิ่งยึดถือที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก “จะทำ” หรือ “ไม่ทำ” เป็นการเลือกแบบอิสระเสรี จากค่านิยมหลาย ๆ อย่างและที่เลือกเพราะเห็นว่าเหมาะสมถูกต้อง

อะมีนะห์ คำรงผล (2544) ค่านิยม หมายถึง การตัดสินใจของคนส่วนใหญ่ว่า สิ่งใด ดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ค่านิยมมีผลต่อการกระทำด้วย คือ ถ้าบุคคลคิดว่าสิ่งใดดีก็มีแนว โน้มที่จะทำหรือยอมรับการกระทำนั้น ค่านิยมอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และตามความคิดของ บุคคล

โรกีซ (Rokeach, 1968) ได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า รูปแบบของความเชื่อที่ แต่ละคนยึดถืออยู่ว่าแต่ละคนควรปฏิบัติตนอย่างไร หรือสิ่งใดมีคุณค่า ไม่มีคุณค่า โดยทั่วไป

ค่านิยมสัมพันธ์กับทุกสิ่งและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้ค่านิยมยังเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจว่าสิ่งใดเลวหรือดี รวมถึงการตัดสินพฤติกรรมของแต่ละบุคคลด้วย

โฮลท์ (Hault, 1969) ให้ความหมายของค่านิยมว่า คือ สิ่งในกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่อง หรือเห็นว่าถูกต้อง

ฮอฟสตีด (Hofstede, 1987 : 18) กล่าวว่า ค่านิยมหมายถึง แนวโน้มกว้าง ๆ ที่บุคคลชอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากกว่าเรื่องอื่น ๆ เป็นโปรแกรมในการดำเนินชีวิต

จากความหมายของค่านิยมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยม เป็นความเชื่อ หรือความคิดของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในสังคมที่ใช้เป็นมาตรฐานในการประมาณค่าของสิ่งต่าง ๆ บุคคลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความนิยมชมชอบ แล้วยึดถือคุณลักษณะนั้น ๆ เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต นิสิตนักศึกษาเป็นสมาชิกของสังคมที่จะต้องได้รับการพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมโดยการอบรม ขัดเกลาจากครอบครัว สถาบันการศึกษา เพื่อน สถาบันทางศาสนา สื่อมวลชนด้วย

1.2 ประเภทของค่านิยม

ค่านิยม อาจแบ่งออกเป็นค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมที่ไม่ใช่วัตถุ ค่านิยมที่เป็นวัตถุ เช่น ความนิยมในเครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ และค่านิยมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น การตรงต่อเวลา ความกตัญญู เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งประเภทของค่านิยมไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อ้างถึงใน ณรงค์ เส็งประชา, 2531 : 65)

รูปแบบที่ 1 แบ่งค่านิยมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ ค่านิยม การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ กับค่านิยมการประหยัดและออม
2. ค่านิยมเกี่ยวกับสังคม ได้แก่ ค่านิยมการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย กับค่านิยมการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
3. ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ ได้แก่ ค่านิยมความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

รูปแบบที่ 2 แบ่งค่านิยมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ค่านิยมด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ กับค่านิยมการประหยัดและออม

2. ค่านิยมด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายกับค่านิยมปฏิบัติ ตามคุณธรรมของศาสนา

3. ค่านิยมด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่ ค่านิยมความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ค่านิยมมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (Rokeach, 1973 : 57)

1. ค่านิยมมีลักษณะยืนยงถาวรไม่เปลี่ยนแปลงง่าย เหตุที่ลักษณะยืนยงถาวรเพราะมนุษย์ ได้ถูกสั่งสอนตามกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ตั้งแต่เด็กเกี่ยวกับค่านิยมต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความมีน้ำใจ ฯลฯ อย่างชัดเจนแบบขาวหรือดำ(Absolute, all-or-none man) และถูก ตอกย้ำโดยระยะเวลา แต่ด้วยค่านิยมมีระดับความสำคัญแตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมจึงอาจ เกิดขึ้นได้ด้วยประสบการณ์ในช่วงชีวิตคน และการเปลี่ยนแปลงอันนี้จะไม่เกิดในลักษณะชั่วคราวชั่ว ยามตามอารมณ์ขึ้นลงของมนุษย์

2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบความสำคัญ จากกระบวนการสังคมประกิด เมื่อเด็กโตขึ้น และมีโอกาสพบเห็นว่าในแต่ละสถานการณ์ไม่ได้มีค่านิยมเดียวอย่างที่พ่อแม่สั่งสอนไว้ แต่มี ค่านิยมหลายอันที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน และคนจะให้ความสำคัญแก่ค่านิยมดังกล่าวไม่เท่ากัน กล่าวคือ จะนำสิ่งที่เรียนรู้จากคำสั่งสอนมาประสานกับสิ่งที่ได้จากการสังเกตการกระทำอันเป็น ปกติวิสัยของคนในสังคมที่ตนอยู่ ซึ่งจะมีการเลือกค่านิยมเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว และสามารถจัดลำดับ ค่านิยมโดยให้ความสำคัญเหลือมล้ำค่าสูงกันตามที่ตนรู้สึก แล้วจัดลำดับค่าสูงเข้าเป็นระบบ ซึ่งภายในระบบนี้แต่ละค่านิยมจะถูกจัดเรียงลำดับตามความสำคัญมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ความสำคัญนี้ เป็นความสำคัญที่เทียบเคียงซึ่งกันและกันในระหว่างค่านิยมต่าง ๆ

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อ ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีทิศทางและเป้าหมายบ่งถึงวิถีทาง ของการปฏิบัติ หรือจุดหมายปลายทางของการปฏิบัติ อันเป็นที่ปรารถนา ความเชื่อจึงประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ

3.1 ความรู้สึกรู้ ในความหมายที่ว่าบุคคลหนึ่งรู้ในทางที่ถูกที่ควรของการประพฤติ ปฏิบัติ หรือรู้ในเป้าหมายที่ถูกในชีวิตของตน

3.2 ความรู้สึกผูกพัน ในความหมายที่ว่าบุคคลนั้นมีอารมณ์อ่อนไหวเกี่ยวข้องกับค่านิยม นั้น กล่าวคือ ชอบ เห็นด้วย สนับสนุนหรือเกลียด ไม่เห็นด้วย คัดค้าน ค่านิยมนั้น ๆ

3.3 พฤติกรรม ค่านิยมมีองค์ประกอบของพฤติกรรมอยู่ในตัว กล่าวคือเป็นตัวแทรก ซ้อนที่นำไปสู่พฤติกรรม เมื่อถูกกระตุ้นให้เกิดมีการกระทำขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อความเชื่อที่เรายึดถืออยู่นั้นได้รับการตรวจสอบใคร่ครวญดีแล้ว และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะนับได้ว่าเป็นค่านิยมที่ก่อให้เกิดความเชื่อดังนี้

1. คนเรามักจะเชื่อตาม ๆ กัน และตามขนบธรรมเนียมประเพณี การอบรมในสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นครอบครัว และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในวัฒนธรรม (หรือชาติพันธุ์) นั้น ๆ โดยเหตุนี้เรื่องที่เราเชื่อ ย่อมจะแตกต่างกันไปตามกลุ่มวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์
2. คนเรามักจะเชื่อหรือรับเอาความเชื่อต่าง ๆ โดยทันที หากว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมของตนอยู่แล้วหรือเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจหรือผลประโยชน์ของตนเอง
3. คนเรามักจะสังเกตและจดจำเฉพาะสิ่งหรือเหตุการณ์ที่จะมาเสริมความเชื่อแต่เดิมของตนเองให้แน่นแฟ้น
4. ความศรัทธาต่อผู้พูดหรือผู้เขียน เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความเชื่อขึ้นได้ง่าย

ค่านิยมมี 2 ชนิด คือ (Rokeach, 1973 : 7-11)

1. ค่านิยมเป้าหมาย (Terminal values) หรือจุดหมายปลายทางของชีวิตที่พึงปรารถนา ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมจุดหมายปลายทางส่วนบุคคล อันเป็นค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวบุคคลหรืออยู่ในตัวบุคคล เช่น ความสงบสุขทางใจ ฯลฯ และค่านิยมจุดหมายปลายทางส่วนสังคม อันเป็นค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่สังคม หรืออยู่ระหว่างบุคคล เช่น สันติสุขในโลกหรือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ

2. ค่านิยมอันเป็นหนทางนำสู่ผล (Instrumental values) หรือวิถีทางในการประพฤติปฏิบัติที่พึงปรารถนา ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมวิถีปฏิบัติส่วนบุคคล อันเป็นค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ด้านคุณธรรมอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งหากค่านิยมนี้ถูกกระตุ้นแล้วจะรู้สึกสำนึกผิดหรือขัดต่อมโนธรรมภายในใจ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ และค่านิยมวิถีปฏิบัติ ส่วนความสามารถ หรือค่านิยมสร้างตน ซึ่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ไม่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม การละเมิดค่านิยมประเภทนี้จะทำให้เกิดความรู้สึก อับอาย ที่ขาดความสามารถส่วนตัว เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความสามารถและประสิทธิภาพของบุคคล ฯลฯ

ค่านิยมทั้ง 2 ชนิด จะมีจำนวนแตกต่างกัน ซึ่งคนเราจะมีค่านิยมเป้าหมายประมาณ 18 ค่านิยม แต่จะมีค่านิยมอันเป็นหนทางนำไปสู่ผล ประมาณ 60-70 ค่านิยม โดยที่ โรคิช (Rokeach, 1973) ขยายความว่า ค่านิยมเป้าหมาย หมายถึง ความเชื่อที่มีการประเมินว่า จุดหมายปลายทางของการมีชีวิตอยู่เป็นอย่างไร และเป็นสิ่งที่บุคคลและสังคมควรใฝ่หา ส่วนค่านิยมอัน

เป็นหนทางนำไปสู่ผลก็คือ ความเชื่อที่มีการประเมินเป็นวิถีความประพฤติปฏิบัติแบบใดแบบหนึ่ง
ว่าเป็นสิ่งที่บุคคล และสังคมพึงยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทุกสถานการณ์

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของคนมิได้ถูกกำหนดโดยค่านิยมเดียวเท่านั้น แต่บ่อยครั้งที่การ
กระทำอันเดียวหรือหลายอันที่ต่อเนื่องกันถูกผลักดัน หรือทำโดยกลุ่มค่านิยม เมื่อค่านิยมอันหนึ่ง
ได้รับการเรียนรู้ที่จะเข้ามาประสานกับค่านิยมอื่น ๆ ในรูปของระบบค่านิยมนั้น ๆ (สุนทรี โคมิน
และสนิท สมัครงการ, 2522 : 13-17)

สรุปได้ว่า ค่านิยม มีทั้งค่านิยมทางวัตถุ และค่านิยมที่ไม่มีวัตถุ มีลักษณะยื่นยงถาวร
เปรียบเทียบความสำคัญและเป้าหมาย ความเชื่อโดยแบ่งได้เป็นค่านิยมเป้าหมาย และค่านิยมอันเป็น
หนทางนำไปสู่ผล

1.3 ทฤษฎีการศึกษาค่านิยม

ฮ็อฟสตีด (Hofstede, 1987 : 16) ได้อธิบายถึง โปรแกรมทางจิต (Mental program) ว่า
ระบบสังคม จะอยู่ได้เพราะว่าการประพฤติปฏิบัติของคนไม่เป็นไปตามยถากรรม มันสามารถ
ทำนายได้ ทั้งนี้เกิดจากการได้รับการปลูกฝังค่านิยม ซึ่งเป็นโปรแกรมทางจิตที่อยู่ในสมองของคน
ที่มองว่าอะไรดี ที่ถูกที่ควร มีระดับ 3 ระดับ คือ ระดับสากล เป็นลักษณะที่เป็นสากลไม่เฉพาะ
เจาะจง ระดับกลุ่มหรือสังคมอาจเป็นวัฒนธรรมของแต่ละสังคมหรือภาพรวมของแต่ละสังคม
และระดับเอกัตบุคคล นอกจากนี้ได้กล่าวถึงค่านิยมมีทั้งแบบเข้มข้น และแบบซึ่ทิศทาง ซึ่งสามารถ
แยกเป็นค่านิยมที่ประสงค์ และค่านิยมที่ควรประสงค์ ดังแผนภาพที่ 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1   เอกลักษณ์ในการพัฒนาจิตมนุษย์ 3 ระดับ

แหล่งที่มา : ฮ็อฟสตีด (Hofstede, 1987: 16)

นอกจากนี้ ได้กล่าวถึงค่านิยมมีทั้งแบบเข้มข้น (Intensity) และแบบชี้ทิศทาง (Direction) ซึ่งสามารถแยกเป็นค่านิยมที่ประสงค์ (The desired) และค่านิยมที่ควรประสงค์ (The desirable) โดยพิจารณาธรรมชาติของค่านิยมทั้งสอง ดังตารางที่ 1 (Hofstede, 1987: 20)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างค่านิยมที่ประสงค์กับค่านิยมที่ควรประสงค์

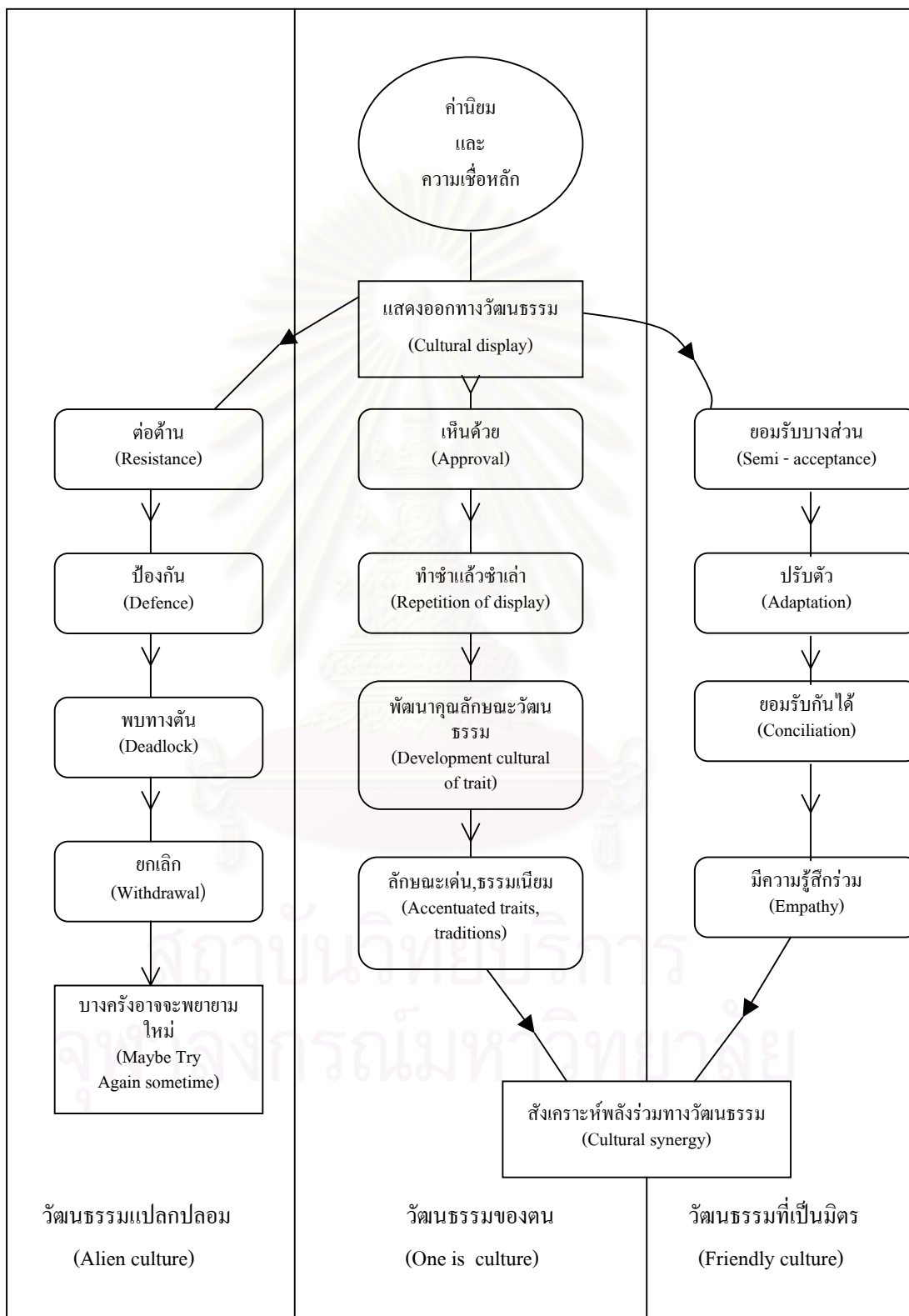
ธรรมชาติของค่านิยม	ประสงค์	ควรประสงค์
● มิตินของค่านิยม	● ความเข้มข้น	● ชี้อธิบาย
● ธรรมชาติของค่านิยมที่เป็นปกติวิสัยที่มีความพึงต้องกัน	● สถิติเหตุการณ์ หลักเหตุผล การปฏิบัติ	● อุดมการณ์
● พฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง	● เลือแบ่งแยก พยายาม	● เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
● ผลที่ได้รับ	● การกระทำ	● ถ้อยคำ
● ศัพท์ที่ใช้ในเครื่องมือวัด	● มีความสำคัญ สำเร็จสูง วัดได้จริง ผู้คนชอบ น่าทำ	● ดี ถูกต้อง เห็นด้วย และ ควรจะเป็น
● ความหมายเชิงจิตพิสัย	● กิจกรรมบวกกับการ ประเมิน	● ประเมินอย่างเดียว
● บุคคลที่กล่าวถึงในเครื่องมือวัด	● ฉันหรือคุณ	● บุคคลทั่วไป

แหล่งที่มา : ฮอฟสตีด (Hofstede, 1987)

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาตามแบบของฮอฟสตีด (Hofstede, 1987) โดยศึกษาค่านิยมที่ควรประสงค์เพื่อนำไปสร้างแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นเอกัตบุคคล ซึ่งอยู่ในสังคมที่มีนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม และมีที่ร่วมกันที่เป็นสากล ซึ่งคนส่วนใหญ่จะติดยึดอยู่ที่เอกัตบุคคล ทำอย่างไรที่จะชี้ให้เห็นความต่างของสังคม และความเป็นสากล โดยชี้ให้เห็นความเหมือนมากกว่าความต่างความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นและความกลัวจะไม่มี การไม่ยอมรับก็จะหายไป เป้าหมายที่จะพัฒนาแต่ละคนให้เข้าใจค่านิยมของตนเอง และในขณะเดียวกันจะต้องรับรู้ รู้จักเข้าใจ และให้เกียรติคนอื่นที่ต่างศาสนา และวัฒนธรรม

แผนภาพที่ 2 เส้นทางการเชื่อหลัก

แหล่งที่มา : เลวิส (Lewis, 1999: 28)

แผนภาพที่ 2 แสดงเส้นทางของความเชื่อหลักโดยการแสดงออกด้วยการต่อต้าน เห็นด้วยหรือยอมรับบางส่วน การต่อต้านจะประกอบด้วย การป้องกัน เหมินเฉย ไม่สนใจ พยายามอีกครั้ง เห็นด้วยประกอบด้วย การทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า พัฒนาลักษณะวัฒนธรรม ลักษณะเด่นธรรมเนียม และการยอมรับบางส่วน ประกอบด้วย การปรับตัว เข้ากันได้ มีความรู้สึกร่วม การเห็นด้วยจะเกิดการร่วมพลังทางวัฒนธรรม

สปรองเกอร์ (Spranger, 1928) ได้อธิบายในความหมายของประเภทของคน (types of men) มีค่านิยมอยู่ 6 ประเภทคือ

1. **ค่านิยมเชิงทฤษฎี (Theoretical)** ค่านิยมของคนที่เป็นนักทฤษฎีที่ต้องการค้นพบความจริง มีความสนใจเชิงประจักษ์ การคิดแบบมีวิจารณ์ญาณและมีเหตุผล ค่านิยมของเขาต้องการจัดระบบระเบียบวินัยในชีวิตและความรู้

2. **ค่านิยมเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic)** คนที่มีลักษณะที่ต้องการแต่ผลประโยชน์โลกธุรกิจ ตัดสินใจทุกอย่างว่ามันใช้งานได้หรือไม่ได้

3. **ค่านิยมเชิงสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic)** คนที่ชอบถึงความงาม ความสมานสามัคคี ประสบการณ์ที่พบจะตัดสินใจจากความสง่างาม ความเหมาะสม สมดุล ต้องการความสวยงามในการใช้ชีวิต

4. **ค่านิยมเชิงสังคม (Social)** คนที่คิดว่าจะทำอย่างไรให้ผู้อื่นรักช่วยเหลือผู้อื่น รักผู้อื่นมากกว่าตนเอง ใจดีเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว

5. **ค่านิยมเชิงการเมือง (Political)** ต้องการมีอำนาจ อิทธิพล เป็นผู้นำต่อสู้ฟันฝ่าเพื่อให้ได้ตามที่ตนเองมีผลประโยชน์

6. **ค่านิยมเชิงศาสนา (Religious)** มีสามัญศีลธรรม มีเอกภาพ เชื่อในสิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ได้ทางวิทยาศาสตร์ แสวงหาหรือทำความเข้าใจจักรวาล โลก พยายามทำตนให้เข้ากันได้กับความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถือ

เทลเลอร์ เปปเปอร์ และ แซร์ (Taylor, Pepleau and Sears, 1997) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อความคงเส้นคงวาของค่านิยม คือ

1. ความแข็งแรงของค่านิยม (Strength of the values)
2. ความมั่นคงของค่านิยม (Stability of the values) การใช้เวลานานเท่าไรจะเป็นค่านิยมได้
3. ความเกี่ยวข้องของค่านิยมต่อพฤติกรรม (Relevance of value to the behaviors) มีค่านิยมอีกอย่างแต่แสดงพฤติกรรมอีกอย่าง ไม่สามารถทำนายได้โดยตรง พฤติกรรมกับความเชื่ออาจจะไม่ไปด้วยกัน

4. ลักษณะพร้อมใจของค่านิยม (Salience of the values) มีความสำคัญ ชัดเจน พร้อมที่จะดึงมาจากความทรงจำ อะไรที่เห็นว่าเหมาะสมหรือดีก็จะทำทันที

5. ความกดดันจากสิ่งแวดล้อม (Situational pressures)

แอสช์ (Asch, 1955) กล่าวถึงปัจจัยกำหนดที่กระทบต่อการสั่นคลอนของพฤติกรรม

ดังนี้

1. การสนับสนุนทางสังคม หากอยู่ในกลุ่มที่ปฏิบัติตามแบบแผนก็จะปฏิบัติตามแบบกัน

2. การดึงดูดและผูกมัดกับกลุ่ม

3. ขนาดของกลุ่ม กลุ่มใหญ่มีความสัมพันธ์น้อยกว่ากลุ่มเล็กและหากกลุ่มเล็กมากก็จะไม่มีความสัมพันธ์กันมากนัก

4. เพศ ผู้หญิงจะทำตามมากกว่าผู้ชาย

ร็อบบินส์ (1998) กล่าวถึงเวลาของชีวิตในการวางแผนเพื่อชีวิตที่มีพลังสมดุล ชีวิตของบุคคลที่มี 6 ส่วน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชีวิต คือ อาชีพ ร่างกาย อารมณ์ การเงิน ครอบครัว และจิตวิญญาณ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการศึกษาค่านิยมที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เอกลักษณ์ในการพัฒนาจิตมนุษย์ 3 ระดับ มิติของค่านิยม โดยเน้นค่านิยมที่ควรประสงค์ ค่านิยมและความเชื่อหลักโดยผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมมีทั้งต่อต้าน เห็นด้วย และยอมรับบางส่วน ค่านิยมของคนที่เป็นเชิงทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ สังคม การเมือง และศาสนา ปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงและการสั่นคลอนของค่านิยมและวัฏจักรชีวิตของคนที่มีสมดุลจะต้องประกอบด้วย อาชีพ ร่างกาย อารมณ์ การเงิน ครอบครัวและจิตวิญญาณ

1.4 ค่านิยมไทย

การที่จะกล่าวถึงค่านิยมไทยมุสลิม จำเป็นจะต้องทราบถึงค่านิยมของไทย ซึ่งในตัวของคนไทยมุสลิมมีทั้งค่านิยมที่เป็นของคนไทย และค่านิยมที่มาจากศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความแตกต่างจากชาวมุสลิมในประเทศอื่น ๆ เช่น มุสลิมในอาหรับ ปากีสถาน อินเดีย หรือประเทศแถบเอเชียอื่น ๆ

สุพัตรา สุภาพ (2541) กล่าวถึง ค่านิยมของสังคมไทยที่ควรยกย่อง มีดังนี้

1. รักพระมหากษัตริย์ ในสังคมปัจจุบัน บทบาทของพระมหากษัตริย์ไม่ได้อยู่ในฐานะสมมติเทพ หรือเจ้าซึ่งอยู่เหนือชีวิต และความทุกข์ยากของคนทั้งปวงอย่างแต่ก่อน แต่มาเป็นพระ

มหากษัตริย์อันเป็นของปวงชน มีความใกล้ชิดกับราษฎรเพียงแค่อ้อมถึงพระองค์ได้ และทรงร่วมทุกข์สุขเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนทั้งปวง และในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจของพระองค์ท่านแม้จะลดน้อยลง แต่พระบรมเดชานุภาพมิได้ลดน้อยถอยลงไป แต่กลับมีบทบาทมากขึ้นทั้งในด้านพิธีการ ด้านสังคม และการปกครอง ตลอดจนเป็นผู้นำในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร พระองค์ท่านมีแต่ “ให้” เช่น เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรตามที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครุฑกันดารเพียงไร และช่วยเหลือหรือพระราชทานสิ่งของแก่ผู้ที่ประสบความทุกข์ยากทั้งที่เป็นพลเรือน ทหารและตำรวจ เป็นต้น ท่านจึง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ และแม้พระองค์จะ “รับ” เช่น รับพระราชทานสิ่งของร่วมการกุศลตามพระราชอัธยาศัย แตรับเพื่อไปให้ เช่น พระราชทานแก่นักเรียนที่ขาดแคลน ราษฎรที่ยากจน สร้างโรงเรียน ฯลฯ อาจจะถูกกล่าวได้ว่า พระองค์ท่านเป็นกำลังสำคัญในการให้ชาวไทยมีกำลังใจ และมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการอยู่รอดและการรักษาเอกราชของไทย โดยเฉพาะในภาวะสังคมปัจจุบันที่ประสบภัยจากรอบทิศ ทั้งภายในและนอกประเทศ

2. นับถือศาสนา เป็นสิ่งที่เราเคารวอย่างสูงสุด เพราะเป็นแหล่งที่สั่งสอนคนให้เป็นคนดี โดยเฉพาะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีปรัชญาอย่างลึกซึ้งที่สอนคนให้ไม่เมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีไม่เบียดเบียนกัน เป็นการสอนคนให้ยึดมั่นและปฏิบัติในสิ่งที่ดีมีศีลธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ชาวไทยส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา แต่ก็มีข้อสังเกตว่าในเมืองนั้นคนจะไปวัดหรือทำบุญตักบาตรน้อยมาก นอกจากในวันสำคัญ ๆ ของชาติหรือศาสนาผู้คนจึงจะไปทำบุญตักบาตรทั้งในวัด และนอกวัดมากขึ้น ฉะนั้น จึงเป็นการเคารพนับถือในรูปของคำพูดมากกว่าการปฏิบัติ

ส่วนในชนบทจะมีผู้มีจิตศรัทธาไปวัดมากกว่าคนในเมือง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการยึดมั่นเลื่อมใสทั้งในด้านคำพูดและการปฏิบัติ ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าสังคมชนบท ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจมากเท่ากับในเมือง วัด จึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ พบปะญาติมิตรเพื่อนฝูง ฯลฯ แต่ในเมืองนั้นชีวิตขึ้นอยู่กับสิ่งเข้ยวนต่าง ๆ นอกจากนี้มีที่พักผ่อนหย่อนใจก็มีมาก เช่น โรงภาพยนตร์ ทีวี วิทยุ ไรต์คลับ กัดตาคาร อาบอบนวด ร้านเสริมสวย เป็นต้น คนจึงห่างวัดออกไปทุกที ๆ วัดในบางแห่งในเมืองจึงต้องช่วยตัวเองด้วยการชวนขอหาปัจจัยต่าง ๆ เพื่อจะได้สามารถดำรงอยู่ได้

3. ความเป็นไท คนไทยเป็นพวกรักอิสระไม่ขึ้นกับใคร คือ ความเป็นอิสระเสรีภาพไม่ยอมตกเป็นเมืองขึ้นของชาติใด โดยดูได้จากประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่ไทยพยายามคงความเป็นไทตลอดเวลาด้วยวิธีการต่าง ๆ พื้นฐานอันนี้จึงทำให้ชาวไทยมีวิถีชีวิตเสรีแบบ ไทย ๆ และความเป็นไทนี้มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้คนไทยเกิดการ

รวมตัวกันเมื่อคิดว่ามีศัตรูมาคุกคามสวัสดิภาพของประเทศเรา เช่น เมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง คนไทยทั้งที่เป็นทหารและพลเรือนร่วมใจกันต่อต้านญี่ปุ่น เพื่อป้องกันความเป็นไทยของเรา หรือหากว่าต่างชาติมาฉ้อฉลต่อเศรษฐกิจของชาติเรา เราก็ก่อต้าน เช่น ไม่ซื้อสินค้ามัน แล้วส่งเสริมสินค้าไทย เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาเพื่อเป็นการแสดงความเป็นไทยของเราว่ามีอิสระเสรีภาพ หรือมีเอกราชของเราเอง ไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ใดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง

อย่างไรก็ดี บุคคลก็ยึดความเป็นไทยในทางที่ผิด ๆ อาทิ ใช้เสรีภาพโดยไม่มีขอบเขต เช่น สมัยก่อนบุคคลไม่น้อยถ่ายอุจจาระลงในคลองหลอด เพราะไปเข้าใจผิดว่านั่นคือ เสรีภาพ โดยไม่รู้จักว่าหน้าที่ของตนนั้นควรจะเป็นอย่างไร

4. ความประหยัด คือ การรู้จักใช้จ่ายเงินทองและสิ่งของในทางที่ถูกที่ควร ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทำอะไรเกินตัว รู้จักประมาณรายได้ และรายจ่ายให้สมดุลกัน หรือรู้จักสะสมเงินทองเพื่ออนาคตของตน เช่น มีเงินรายได้เดือนละพันบาท เก็บได้เดือนละ 50 บาท หรือหนึ่งร้อยบาทถ้าสามารถทำได้ (ถ้ามีพอเหลือเก็บ) การประหยัด ไม่ใช่อดอยาก หรือที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า “จี๋เหนียว” การประหยัด คือ การรู้จักเลือกใช้จ่ายในทางที่ทำให้ความพอใจให้กับตนเอง และไม่เดือดร้อนฐานะความเป็นอยู่ของตน

5. ความมีระเบียบวินัย ไม่มั่งง่าย ไม่เห็นแก่ความสบายเล็ก ๆ น้อย ๆ จนทำให้ตนเองต้องขาดระเบียบ เช่น ทิ้งสิ่งของลงบนท้องถนน เพราะขี้เกียจนำไปใส่ตะกร้า ข้ามถนนในทางที่เขาไม่ให้ข้าม เพราะไม่อยากจะเดินไกล จอดรถในทางที่เขาไม่ให้จอด เลี้ยวในทางที่เขาไม่ให้เลี้ยว เป็นต้น

6. มีความรับผิดชอบ คือ รู้จัก หน้าที่ที่ตนต้องกระทำต้องปฏิบัติ ไม่นึกถึงแต่ สิทธิเพียงอย่างเดียว เช่น เป็นนักเรียนมีสิทธิที่จะมาเรียนหนังสือในโรงเรียน ความรับผิดชอบของการเป็นนักเรียน คือ ต้องมาเรียนให้สม่ำเสมอ ไม่หนีโรงเรียน ความรับผิดชอบจึงเป็น การกระทำ ที่พึงกระทำ หรือควรกระทำตามสถานภาพ (ตำแหน่ง) ของบุคคล เช่น มีสถานภาพเป็นตำรวจ ความรับผิดชอบ คือ อยู่เวร ยามตามหน้าที่ จับผู้ร้าย เป็นครู ความรับผิดชอบ คือ การสอนนักเรียนให้มีความรู้และดูแลนักเรียนให้ดีที่สุด เป็นต้น

7. ความซื่อสัตย์สุจริต คือ เป็นคนดี ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่ได้ไม่ยอมได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของเราเอง หรือไม่ประพฤติผิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่อำพรางความเป็นจริง เช่น ไม่ทุจริตในการสอบ หรือเวลานักเรียนไปซื้อของหรือขึ้นรถเมล์ก็ควรให้ค่าของหรือค่าโดยสาร หรือทำผิดก็ยอมรับว่าผิด เป็นต้น

8. ความขยันขันแข็งมานะอดทน ความขยันเป็นบ่อเกิดของความสำเร็จ ความมานะอดทน ช่วยให้เราไม่ท้อถอย และสามารถฝ่าฟันอุปสรรคที่ขวางกั้น ชาติที่ขยันและอดทนจะเจริญ เช่น ญี่ปุ่น จีน อเมริกา อังกฤษ เยอรมัน ฯลฯ เราต้องสร้างตัวเราให้ขยันขันแข็ง เพื่อตัวของเราจะได้

เจริญ เพื่อชาติจะได้ก้าวหน้า

9. การยกย่องผู้ทำความดี ความดีเป็นเครื่องล้ำงูโลก ความดีช่วยสังคม เราควรจะต้องส่งเสริมยกย่องผู้ทำความดีให้ประจักษ์ เพื่อเขาจะได้มีกำลังใจทำดีต่อไป เช่น คนที่สละตัวเพื่อเพื่อนมนุษย์ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น (นายแพทย์ที่ไม่เอาเปรียบคนไข้ บุคคลที่ช่วยงานการกุศล ครูที่อุทิศตัวเพื่อนักเรียน ฯลฯ) หรือคนที่เสียสละเพื่อประเทศชาติ (วีรบุรุษของไทยแต่โบราณจนปัจจุบัน เช่น พระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช ท้าวสุรนารี ท้าวเทพกษัตรี นายจันทรวิชิต ฯลฯ) เมื่อเราเห็นว่าใครทำดี เราควรเอาเยี่ยงอย่าง และรู้จักนำแบบอย่างที่ดีมาปฏิบัติ

หากมีใครว่ากล่าวให้ร้ายผู้ทำความดีไม่ว่าจะโดยวิธีใด ผู้มีใจเป็นธรรมควรจะช่วยปกป้อง เพื่อให้ผู้ทำความดีได้มีกำลังใจที่จะทำความดีต่อไป ไม่ให้คนชั่วได้มีโอกาสนำให้คนดีเสียหาย

ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่ทำแต่ความดี ไม่จำเป็นต้องไปยึดค่านิยมเก่า ๆ ที่ให้วางเฉย ปล่อยให้คนว่าร้ายไป ไม่ได้ตอบ ซึ่งไม่ได้ทำให้ตัวเองดีขึ้น มีแต่จะค้างพริ้วขึ้น ถ้ามีการบอกกล่าวในทางที่เสื่อมเสียโดยไม่มีมูลความจริงแต่ประการใด คนที่รับฟังอาจจะไม่เข้าใจ และยังพูดกันมากเข้า ๆ คนดียอมเสีย และคิดว่าคงจะเป็นแบบนั้น ถ้าหากจิตใจไม่สูงพอ กลายเป็นคนทำดีได้ชั่ว คนทำชั่วได้ดีไป คนที่ทำความดีจึงควรพูดบ้างเพื่อหาความยุติธรรมให้แก่ตัวเอง เป็นการปกป้องสิทธิของตนโดยชอบธรรม ไม่ใช่เป็นการอยากได้หน้า หรือทำดีเพื่อเรียกร้องบุญคุณแต่ประการใด คนดีจะได้มีโอกาสอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

10. การรักพวกรักพ้อง เป็นการแสดงความรักออกมาในรูปรักกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือมีพื้นเพมาจากที่เดียวกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ในวัยเรียน ที่ส่วนใหญ่จะรักสถาบันที่ตนรำเรียนมา และถ้าใครลบหลู่หรือดูถูกหรือคุกคามกลุ่มของตน จะมีการรวมตัวกันแสดงความรักพวกพ้องขึ้นต่อต้านกลุ่มที่ตนคิดว่าเป็นปฏิปักษ์กับกลุ่มของตน

การรักษาพวกพ้องเป็นสิ่งดีเพราะเป็นการยกย่องและส่งเสริม เช่น รักชาติ รักความเป็นไทย รักคนไทย รักมหาวิทยาลัย รักโรงเรียน รักครอบครัว เป็นต้น แต่อย่าหลงเพราะเป็นการทำลาย เช่น หลงเผ่าพันธุ์ เลยกพวกคิดเผ่าอื่น หรือรังเกียจผิว หรือหลงแต่โรงเรียนของตนเห็นโรงเรียนอื่นต่ำต้อยกว่า หรือเห็นคนชาติอื่นสู้คนในชาติของเราไม่ได้ เป็นต้น ความคิดแบบนี้มีแต่จะบั่นทอนความสงบเรียบร้อยหรือความมีน้ำใจไมตรีต่อกัน

การรักพวกรักพ้องในทางที่ถูกที่ควร มีแต่จะทำให้กลุ่มเกิดความเป็นปึกแผ่น เช่น หากมีศัตรูรุกรานประเทศไทย เราก็รวมตัวกันป้องกันประเทศ อุทิศเลือดเนื้อเพื่อชาติบ้านเมืองที่รักยิ่งของเรา หรือใครมารังแกน้องเรา เราก็รวมตัวกันต่อต้านบุคคลที่คิดว่าเป็นศัตรู เป็นต้น

11. มีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ แต่ใช้สติปัญญาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาสาเหตุและสิ่งที่เราควรจะทำหรือควรปฏิบัติ ไม่เข้าข้างตัวเอง ไม่อคติ ที่สำคัญไม่เอาชนะโดยไม่มีเหตุผลสมควร เช่น บิดา มารดาไม่ให้ไปเที่ยว เราก็อ่าหลงโกรธ หรือหาว่าบิดามารดาบังคับ ท่านอาจจะมีเหตุผลของท่าน เช่น เป็นห่วงกลัวบุตรเป็นอันตราย เราจะต้องหาที่มาของสิ่งเหล่านั้นด้วยใจเป็นธรรม ความมีเหตุมีผล จะช่วยไม่ให้เราหลงผิดและหลงเชื่ออะไรง่าย ๆ และสามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เช่น เราสอบตก สาเหตุก็คือ เราดูหนังสือได้ไม่เต็มที่ ครูให้นักเรียนทำการบ้านมาก เหตุผลก็คือ จะได้มีความชำนาญในวิชาเหล่านั้น เวลาสอบไปจะได้ทำได้ เป็นต้น

12. ความยึดมั่นในอุดมการณ์มากกว่าบุคคล อุดมการณ์ คือ การยึดหลักการที่ควรเพื่อจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การมีอุดมการณ์จะช่วยให้บุคคลมีความผูกพัน มีความรับผิดชอบต่อดังคม เช่น มีความรักชาติ รักความเป็นไทย รักความซื่อสัตย์ รักความก้าวหน้า ฯลฯ เป็นการยึดมั่นในหลักการใหญ่ ๆ ที่ดีมีเหตุผล ไม่ยึดบุคคลเป็นหลัก เช่น นักเรียนต้องการมีความรู้ ฉะนั้น ครูอาจารย์คนใดสอนก็ได้ ถือว่าเป็นการให้ความรู้ได้ทั้งนั้น ไม่จำเป็นว่าชอบครูคนไหนถึงจะรับความรู้จากครูคนนั้น หรือคุณภาพนักร้องก็ดูด้วยเนื้อเรื่อง ไม่ใช่ดูเพราะนิยมชมชอบพระเอกคนนั้นนางเอกคนนี้ ถ้าพ้นจากพระเอกนางเอกขอดนิยมนั้นแล้วจะไม่ดู เป็นต้น

13. การนิยมของไทย ไม่เห็นของต่างประเทศดีกว่าของเรา ต้องนึกเสมอว่า หากเรานิยมของนอก เท่ากับเราทำ หนี้สิน ให้กับประเทศชาติ และเป็นการดูถูกของในชาติของตนว่าดีสู้ของชาติอื่นไม่ได้ เราควรยึดหลัก ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ

14. รักของส่วนรวม ช่วยกันรักษา สาธารณสมบัติ เพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่นั้นต้องนึกถึงเสมอว่า ของส่วนรวมนั้นเป็นของเราด้วย ไม่ควรทำลาย เช่น รักษาโต๊ะ เก้าอี้ หนังสือของโรงเรียน เพราะของเหล่านั้นเป็นสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนส่วนใหญ่ หรือหากนักเรียนจบการศึกษาแล้วไปทำงาน ก็ต้องรักษาสິงของในที่ทำงาน อย่างนึกแต่ว่า “ช่างมัน ของไม่ใช่ของเรา”

15. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการแสดงน้ำใจไมตรีหรือความเอื้ออารีต่อผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวเป็นใหญ่ เช่น ขึ้นรถเมล์ควรลุกให้เด็ก คนชรา คนมีครรภ์นั่ง (ถ้านักเรียนมีที่นั่งอยู่) หรือญาติพี่น้องตนมีทุกข์ร้อน เราก็ควรช่วยเหลือเกื้อกูลตามควร หรือเพื่อนจัดงานไม่ทัน เราก็ให้เพื่อนยืมไปจัดบ้าง เป็นต้น โดยเฉพาะคนในชนบทจะมีน้ำใจไมตรีหรือมีความเอื้ออารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แม้แต่กับคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จักกันก็ตาม ชาวชนบทจะให้การเลี้ยงดูเพื่อเป็นการแสดงน้ำใจ แม้บางคนจะยากจนก็ยังมิจิตใจเอื้อเฟื้อ โดยเฉพาะการดักบาตรทำบุญทำทานแก่ศาสนา ชาวชนบทจะทำกันมาก ซึ่งค่านิยมนี้มีมาแต่เดิม เนื่องจากมีอาชีพในการเกษตรกรรม ตลอดจนที่ดินในสมัยก่อนอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว การทำนาก็ช่วยกันทำ เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว โกงจุก บวชนาค

ระหว่างที่ช่วยแรงกันก็มีการเลี้ยงกัน ถือกติที่ว่า “ตาเขา ตาเรา” เราช่วยเขาเลี้ยงเรา พอตาเรามีงานอะไรเขาก็มาช่วยเรา เราก็ต้องเลี้ยงเขา เพราะ ชวานาอยู่กันแบบใกล้ชิดสนิทสนม มีลักษณะแบบกลุ่มปฐมนูมิ ที่ทุกคนรู้จักกันหมด การพึ่งพาอาศัยกันจึงมีมาก นิสัยนี้จึงติดตัวมาจนถึงปัจจุบัน

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในหลายกรณีเป็นการหาพรรคพวก เป็นการใจกว้างต่อลูกน้องเพื่อให้เกิดความจงรักภักดีหรือนิยมชมชอบ เป็นการเสริมสร้างบารมีของตนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

16. เคารพผู้อาวุโส โดยทั่วไปบิดามารดาผู้ปกครองจะสอนลูกหลานเสมอว่า ต้องมีสัมมาคารวะ คือ การรู้จักที่ต่ำที่สูง เด็กเล็ก ๆ ก็จะสอนให้เชื่อฟังรุ่นพี่ที่ถัดไป หรือรู้จักเคารพแก่ครูบาอาจารย์และเคารพรุ่นพี่ ยิ่งในระบบมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียนทหาร ตำรวจ ก็ตาม ระบบอาวุโส (Seniority) จะรุนแรง นื่อง ๆ โดยเฉพาะปี 1 จะต้องเชื่อฟังรุ่นพี่ ๆ เป็นต้น

พอเข้าทำงานก็จะต้องให้ความเคารพ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโส (ผู้ใหญ่ในหน่วยงาน เช่น อธิบดี หัวหน้ากอง หัวหน้าแผนก ฯลฯ หรือถ้าเป็นเอกชน ก็อาจจะเป็นหัวหน้างาน รองประธาน ประธาน หรือเจ้าของบริษัท เป็นต้น)

สรุปได้ว่า ผู้อาวุโส คือ บุคคลที่มีตำแหน่งสูง ส่วนมากจะมีอายุมากไปด้วย หรือไม่ก็เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มานานหรือรอบรู้ อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่า ผู้ใหญ่มักจะได้รับเกียรติก่อน เช่น ในงานต่าง ๆ มักจะเชิญผู้อาวุโสให้เปิดงาน กล่าวคำอวยพร เป็นเจ้าภาพในงานแต่งงาน ฯลฯ

นอกจากนี้ประเพณีไทยบางอย่างก็เป็นการย้ำในเรื่องการเคารพผู้อาวุโส เช่น การรดน้ำอวยพร หรือแสดงความเคารพผู้ใหญ่ในวาระต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันครบรอบ (ของผู้ใหญ่) วันเกิด วันตาย เป็นต้น

ฉะนั้น ผู้น้อยโดยทั่วไปจะเกรงใจผู้ใหญ่และไม่กล้าคัดค้านแสดงความคิดเห็นอะไร เพราะบิดามารดามักจะอบรมบุตรว่า “อย่าเถียงผู้ใหญ่ เพราะเป็นกิริยาไม่ดี” หรือไม่ก็ “อย่าเที่ยวवादตีไปเถียงคนที่โตกว่า” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบอาวุโสก็มีส่วนดี (เป็นเอกลักษณ์ของไทยแต่ดั้งเดิม) เพราะมนุษย์เรานั้นควรจะมีน้ำก้อย น้ำหัวแม่มือ ผู้อ่อนวัยกว่าก็ควรเคารพผู้สูงวัยกว่า เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความคิดรอบคอบ แต่ในขณะเดียวกันผู้สูงวัยกว่าก็ควรจะฟังความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ของผู้อ่อนวัยกว่า เป็นผู้เคารพในความคิดของกันและกัน ไม่ใช่ผู้อ่อนวัยกว่าแสดงความคิดเห็นบ้างก็หาว่าเถียงหรืออะไรทำนองนั้น ผู้ใหญ่ที่ฉลาดควรจะใจกว้างรับฟังความคิดเห็น ที่เป็นการสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสังคม ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่ต่ำกว่านับว่าเป็นนิมิตอันดี เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่แตกต่างไปจากเดิม

17. กตัญญูรู้คุณ เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในทุกยุคทุกสมัย เป็นสิ่งที่ทุกสถาบันตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา รัฐ ฯลฯ จะพยายามถ่ายทอดคุณธรรมนี้ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่

ควรจะมีในทุกคน เพราะแต่ละคนควรจะมี ความกตัญญูรู้บุญคุณคน จึงจะนับได้ว่าเป็นคนอย่างแท้จริง เช่น รู้จักบุญคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณ เป็นต้น นอกจากนี้สังคมยังมีวิธีการต่าง ๆ ที่คอยกระตุ้นความรู้สึกอันนี้ให้คงอยู่ เช่น มีพิธีไหว้ครู ถ้าเป็นชายบวชให้บิดามารดา ได้เห็นชายผ้าเหลือง ไม่ดูหมิ่นบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีอุปการะคุณ ตลอดจนรู้จักพระคุณท่าน และหาทางตอบแทนหรือพยายามช่วยท่านในยามทุกข์ยาก อันที่จริงสังคมควรจะประกาศกิตติคุณของผู้ที่มีความกตัญญูอย่างแรงกล้า เพื่อเป็นแบบอย่างให้อนุชนรุ่นหลังได้ทำตามและเห็นภาพว่าคนดีมีศีลธรรม รู้คุณ คนนั้นเป็นอย่างไร

18. ความไม่ผูกพยาบาท ชีวิตมนุษย์จะมีความสุขสบายไปตลอดนั้นเป็นไปได้ ฉะนั้นบางครั้งเราอาจจะถูกใครทำให้เราเจ็บช้ำหรือเป็นทุกข์ ซึ่งย่อมทำให้เราไม่สบายใจ และเกิดความโกรธเคียดจะตอบแทนให้สาสมบ้าง หากเราคิดอยู่แต่อย่างนี้ เราก็จะไม่มีเวลาไปคิดทำอย่างอื่น จิตใจเราก็จะขุ่นมัวไม่สบายใจ ตัวเราเองจึงเป็นทุกข์ตลอดเวลา ฉะนั้น เราควรยึดหลักของศาสนา ที่ว่าการอาฆาตจองเวรมีแต่ทุกข์ เราควรจะตัดใจเสีย นึกเสียว่าเป็นของธรรมดาของชีวิต ไม่มีใครจะเป็นสุขได้ตลอดทุกวันเวลา

19. ความรู้สึกเสียสละในทางที่ถูกที่ควร ไม่หลงไหลในสิ่งที่ตนไม่รู้จักจริง เช่น เห็นบิดามารดาหรือญาติพี่น้องป่วยไข้ก็ช่วยรักษาเป็นการยอมสละเวลาเพื่อ บิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือช่วยบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น ผู้ประสบอุทกภัย อัคคีภัย วิกฤภัย เป็นต้น

20. ความสะอาด สุภาพเรียบร้อย “สะอาด” ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เป็นการรู้จักรักษาความสะอาดของรูปร่างหน้าตา และเสื้อผ้าที่สวมใส่ ไม่สกปรกมอมแมม ความสะอาดนี้ต้องรวมถึงจิตใจด้วย คือ มีจิตใจดี ไม่อิจฉาริษยา ไม่ประกอบกรรมชั่ว (ลักขโมย ทำร้ายกัน ฆ่ากัน ฯลฯ)

“สุภาพเรียบร้อย” ส่วนใหญ่จะเรียบร้อยทั้งกิริยาและท่าทาง และมีสัมมาคารวะอ่อนน้อมต่อผู้ที่อาวุโสสูงกว่าตนทั้งในด้านชาติวุฒิ วิทยุฒิและคุณวุฒิ ตลอดจนรู้จักมีมารยาทในวาระและโอกาสต่าง ๆ เช่น ผู้ใหญ่ให้สิ่งของก็ควรยกมือไหว้แสดงความขอบคุณ หรือเข้าห้องประชุมก็ไม่ควรส่งเสียงรบกวนผู้อื่น เป็นต้น

21. การตรงต่อเวลา เวลาเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในสังคมที่กำลังพัฒนา เช่น สังคมที่เปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม สังคมแบบนี้ทุกเวลานาทีมีความหมายและสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะสังคมในเมืองที่ทุกคนต้องขึ้นอยู่กับเวลา เช่น ต้องมาโรงเรียนให้ทันเวลาเข้าเรียน ผู้ที่ไปทำงานก็ต้องไปให้ทันเวลาเข้าทำงาน ภาพยนตร์ก็ต้องเข้าตามเวลาที่กำหนด (ถ้าใครมาช้าก็ไม่ได้ดูตอนต้นเรื่อง ทางโรงภาพยนตร์เขาไม่รอเราแน่) นัดหมายกับใครไว้ก็ควรไปให้ทันเวลาตามนัด เพื่อไม่ให้เขารอคอย จะได้ ไม่เสีย

เวลา (โดยเฉพาะนักธุรกิจ เวลามีความหมายมาก หากเข้าไปหมายถึงเงินจำนวนมาก เช่น ทำถนนไม่เสร็จตามกำหนดจะถูกปรับเป็นรายวัน เป็นต้น) ถ้าเราหัดตรงต่อเวลาก็เท่ากับเราฝึกหัดความรับผิดชอบ ผิดระเบียบวินัยให้กับตัวของเราเอง เราจะกลายเป็นคนที่เชื่อถือได้ในสายตาของผู้อื่นในเรื่องนี้

22. การทำมากกว่าพูด เป็นการกระทำในสิ่งที่ตนให้สัญญา หรือตั้งใจไว้ ไม่ใช่การพูดไปเรื่อย ๆ และไม่ทำตามที่พูด (เรียกว่าดีแต่พูด) และการกระทำนั้นควรจะทำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น เห็นทางเท้าหน้าบ้านสกปรกก็ช่วยกวาด ไม่ใช่เอาแต่พูดว่า “จะทำความสะอาด” แต่ก็ไม่ลงมือทำสักที หรือเอาแต่พูด แต่ไม่เคยมีผลงานออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ตาชาวบ้าน

23. นิยมเจ้านายและยศบรรดาศักดิ์ เป็นลักษณะที่เห็นเด่นชัดในสังคมไทยตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยในสมัยโบราณพวกเจ้านาย และข้าราชการจะออกไปปกครองตามหัวเมือง จึงมีการแบ่งเป็นชนชั้นปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง เช่น เจ้า ขุนนาง กับคนธรรมดา และไพร่หรือข้าทาส และในบรรดาเจ้าหรือขุนนางนั้นก็ยังมีบางคนที่มาจากชวานาหรือคนธรรมดา ซึ่งยศบรรดาศักดิ์นี้ทำให้เขาได้รับการยกย่อง และนับหน้าถือตาโดยทั่วไป คนไทยทั่วไปจึงนิยมการเป็นเจ้านายมากกว่าการเป็นคนธรรมดา หรือนิยมรับราชการมากกว่าเป็นพ่อค้า เพราะเป็นงานสบาย มีเกียรติ มีอำนาจ เป็นที่เคารพ กราบไหว้ของคนทั่วไป เป็นงานเบา เพราะเป็นการนั่งโต๊ะซึ่งก็ดีกว่าการไปเป็นชวานาหรือกรรมกรที่ต้องทำงานหนัก

และในสมัยนั้น การเป็นเจ้านายคนออกมาในรูปของยศบรรดาศักดิ์ เช่น ขุน หลวง พระยา เจ้าพระยา แต่ปัจจุบันได้เลิกระบบนี้ไปแล้ว ความเป็นเจ้านายคนจึงออกมาในรูปรับราชการ โดยเฉพาะตำแหน่งสูง ๆ ที่มีอำนาจ หรือมีเหรียญตราหรืออิสริยาภรณ์สูง ๆ จะมีความเป็นเจ้าคน นายคนอย่างเด่นชัด เช่น ไปไหนมาไหนมีรถมีบริวารตามหน้าตามหลัง ซึ่งบรรดาลูกน้องหรือคนสนิทจะรู้สึกตนเองสำคัญไปด้วย ยิ่งคนสนิทยังเป็นที่ยำเกรงในหมู่ข้าราชการ และคนภายนอก เพราะเรื่องที่จะเสนอส่วนใหญ่จะต้องผ่านคนสนิท คนสนิทจะเพ็ดทูลอย่างไรก็ได้ หรือทำเรื่องให้เร็วหรือช้าก็ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะอยู่ใกล้ชิดเจ้านาย จึงมีอิทธิพลชักจูงเจ้านายให้คล้อยตามโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ฉะนั้นพวกคนสนิทของข้าราชการที่ใหญ่โตบางคนจึงมีที่ทำ หรือทำตัวเป็นเจ้านายมากกว่านายของตัวเองอีก

24. ยกย่องผู้มีความรู้ โดยเชื่อว่าคนมีความรู้ (ส่วนมากจะหมายถึงผู้มีปริญญาบัตรผู้มีความรู้สูง ๆ) จะเป็นผู้ที่รอบรู้และน่าเชื่อถือ สักเกตได้จากวรรณคดีต่าง ๆ มักจะกล่าวยกย่องนักปราชญ์ เช่น ศรีธนชชัย ฤทธิ ขงเบ้ง เป็นต้น ปัจจุบันก็ยกย่องหลายท่านเช่นกัน เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นต้น

ความรู้สึกลึกซึ้งของผู้มีความรู้ที่ยังรวมไปถึงชาวต่างประเทศที่คิดว่าเป็นผู้มีความรู้สูง (ซึ่งอาจจะรู้อะไรบ้างไม่รู้บ้าง) เช่น จ้างชาวต่างประเทศมาวิจัยวางแผนเสนอแนะวางโครงการต่าง ๆ เป็นจำนวนไม่น้อย

จากการที่สังคมยกย่องผู้มีความรู้ บุคคลจึงจำเป็นต้องหาความรู้มาเลื่อนฐานะของตนเอง เพราะการมีความรู้หมายถึงการทำงานที่มีเกียรติ มีตำแหน่งดีขึ้น อันที่จริงผู้ที่มีความรู้นั้น มีทั้งผู้ที่รู้จริง และอ้างว่ารู้คือ ผู้ที่รู้ไม่ลึกซึ้งแต่ทำเป็นรู้ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าสังคมไปกะเกณฑ์ เอาเองว่าเขาจะปฏิบัติพิเศษไม่ได้ ประเภทที่เรียกว่า ตกกระไดพลอยโจน คือ จำต้องรับทั้ง ๆ ที่ไม่ยอมรับ หรือเป็นพวกทำท้าวว่ารู้ ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ แต่ต้องการทำไปเพื่อตำแหน่ง ลาภ ยศ สรรเสริญ เช่น บางคนทำตัวเป็นผู้รอบรู้ทุกอย่าง ไม่ว่าใครจะพูดเรื่องอะไร หรือทำอะไร หรือไม่ก็ยินดีรับเป็นกรรมการหรือตำแหน่งต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะถนัดหรือไม่ก็ตาม ผลก็คือ ทำอะไรไม่ได้ดีสักอย่าง นี่เท่ากับเป็นการทำให้การทำงานเสีย เป็นการหลอกตัวเอง เพราะการหลอกคนอื่นนั้นหลอกง่าย แต่การหลอกตัวเองนั้นหลอกยาก คนอื่น ๆ อาจจะไม่รู้ แต่ตัวของเราเองก็ย่อมรู้ว่า เราทำอะไรแค่ไหนอย่างไรนั่นเอง

โคมิน (Komin, 1990) กล่าวถึง ลักษณะประจำชาติในค่านิยมไทย 9 ประการดังนี้

1. เน้นตัวเอง (Ego orientation) คนไทยมีความรักตัวมาก และอันดับแรก มีลักษณะที่เน้นตัวเองสูง ที่มีลักษณะวิสัยเป็นตัวของตัวเอง (Independent – being oneself)
2. เน้นความสัมพันธ์สูง (Grateful relationship orientation) คนไทยมีลักษณะค่านิยมที่กตัญญู ตอบแทนบุญคุณ ตระหนักดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเกรงใจ สร้างบุญคุณ (Creating gratitude)
3. เน้นความพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ พึงพาซึ่งกันและกัน (Smooth interpersonal relationship orientation) ลักษณะดังนี้
  - 3.1 รักชาน้ำใจกัน (Caring and considerate)
  - 3.2 มีน้ำใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Kind and helpful)
  - 3.3 ตอบสนองและสนับสนุนกัน (Responsive to situations and opportunities)
  - 3.4 สุภาพและถ่อมตัว (Polite and humble)
  - 3.5 ความพอใจ (Contented)
  - 3.6 ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relation)
4. เน้นความยืดหยุ่นและปรับตัว (Flexibility and adjustment orientation) มีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่าการยึดหลักการและอุดมการณ์ ทำให้เกิดการทุจริต (Corruption) ในการใช้อำนาจมีด

5. เน้นจิตวิทยาศาสนา (Religio-psychical orientation) วิถีชีวิตของศาสนา และ จิตวิญญาณ (Religious and spiritual) มีความเชื่อในเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ (The cycle of rebirths samsara) บุญวาสนา กรรมตามสนอง กิเลสและทุกข์

6. เน้นการศึกษาและสมรรถนะ (Education and competence orientation) เน้นรูปแบบมากกว่าเน้นเนื้อหา คุณค่าของรูปแบบและวัตถุ ยอมรับรูปแบบในลักษณะทันสมัยมากกว่าการพัฒนา

7. เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence orientation) ค่านิยมนี้มีอิทธิพลมากในชุมชนที่มีจิตวิญญาณที่มีความร่วมมือกัน โดยในความหมายของความร่วมมือเพื่อคงอยู่และการพึ่งพาอาศัยกัน

8. เน้นความสนุกสนานและร่าเริง (Fun and pleasure orientation) สังคมไทยเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นเมืองยิ้ม รักความสนุกสนานในชีวิตประจำวัน มีลักษณะผ่อนคลายและสบาย ๆ

9. เน้นการทำงานให้สำเร็จลุล่วง (Achievement-task orientation) การทำงาน ลักษณะทำงานหนักเพื่อความสำเร็จของงาน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2531 : 48-49) กล่าวถึง ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เป็นค่านิยมที่จัดทำขึ้น โดยมุ่งหวังว่า ถ้าได้ปลูกฝังแก่ประชาชนชาวไทยแล้วจะช่วยให้แนวทางกำหนดและควบคุมพฤติกรรม รวมทั้งสกัดกั้นและแก้ไขค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดน้อยลง อันจะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศได้ อันได้แก่

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ได้แก่ ศึกษาหาความรู้อยู่เป็นเนืองนิจ ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและความชำนาญ ใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหาที่บัง ปรอง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รับผิดชอบ ทำชอบ และแก้ปัญหาได้ ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริต โดยไม่เลื่องงาน รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อหน้าที่และการกระทำ ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่คั่งค้าง

2. การประหยัดและออม ได้แก่ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความพอดีในการบริโภค และเว้นการฟุ้งเฟ้อเกินความสามารถ ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ดำเนินฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่ายใช้เท่าที่จำเป็น ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่ถี่เหนียวเกินไป จัดงานและพิธีต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์ รู้จักใช้ ดูแลรักษา และบูรณทรัพย์ทั้งของตน และของส่วนรวม วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบ มีสัดส่วน และออมไว้บ้างตามสมควร

3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ได้แก่ รักษาความสะอาดของบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และสาธารณสถาน ช่วยกันรักษา และไม่ทำลายสาธารณสมบัติ และสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้

สิทธิและหน้าที่และละเว้นการใช้สิทธิ รับบริการ และให้บริการตามลำดับก่อนหลัง สนับสนุน และส่งเสริมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่แก้ปัญหาโดยวิธีรุนแรงหรือไม่ชอบด้วยระเบียบวินัย และกฎหมาย มีมารยาทในการจับขังยานพาหนะ ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร และช่วยเหลือรักษาทางสัญจรไปมา ทำหน้าที่พลเมืองดีโดยแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ เมื่อรู้เห็นการกระทำผิดระเบียบวินัย และกฎหมาย รับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัย และกฎหมายในฐานะเจ้าหน้าที่

4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ได้แก่ ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายต่อคนและสัตว์ มีเมตตากรุณา ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อต่อแม่และเสียดละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่พูดปด ไม่ยุยงให้แตกร้าง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเหลวไหล มีความประพฤติดี ในความสัมพันธ์ทางครอบครัวและทางเพศ เว้นสิ่งเสพติด มีสติสัมปชัญญะ มีความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว มีความอดทน อดกลั้น มีความกตัญญูกตเวที มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่นื้อนารายณ์บังหลวง ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส เชื่อกฎแห่งกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

5.1 สถาบันชาติ ได้แก่ ศึกษา ให้เข้าใจประวัติและการดำรงอยู่ของชาติ สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือน ความมั่นคงของสถาบันชาติ ป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ส่งเสริมและรักษาเกียรติของชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและนิยมไทย สร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติ เสียดละประโยชน์สุขส่วนตนและแม่ชีวิต เพื่อประเทศชาติ ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี โดยการรับราชการทหาร ประกอบอาชีพสุจริต และเสียดละภายีอากรเพื่อพัฒนาประเทศ ยกย่องให้เกียรติผู้ที่ทำหน้าที่ป้องกัน และเสียดละเพื่อประเทศชาติ ปฏิบัติตามคติพจน์ที่ว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ”

5.2 สถาบันศาสนา ได้แก่ ศึกษาศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องปลุกความเชื่อ ความเลื่อมใส ในศาสนาด้วยปัญญา ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาในชีวิตประจำวัน สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันศาสนา ช่วยกันส่งเสริมทะนุบำรุงศาสนา ไม่ทำลายปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ และ ศิลปกรรมทางศาสนา เผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติตามหลักศาสนา เคารพเทิดทูนศาสนา และไม่กระทำการใดๆ ในทางดูหมิ่นเหยียดหยาม สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ

5.3 สถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติ และเผยแพร่พระราชกรณียกิจ ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

เลwis (Lewis, 1999) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งได้กล่าวถึงค่านิยมไทยไว้ดังนี้

1. ลักษณะหรือพฤติกรรมที่เน้นการปฏิบัติ ทำได้ตามความเป็นจริง (Pragmatism)
2. เชื่อในเรื่อง โชคชะตา พรหมลิขิต กรรม (Fatalism, Karma)
3. ไม่ชอบพิธีการ (Dislike of pomposity)
4. เน้นครอบครัว เคารพบรรพบุรุษ (Family, filial piety)
5. เกรงอกเกรงใจ รักษาหน้า ให้เกียรติผู้อื่น (Respect, face, deference)
6. มีความไวต่อบริบทและสถานการณ์ (Contextual sensitivity)
7. พึงพอใจในจังหวะชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ (Satisfaction with nature's tempo)
8. ปฏิเสธจริยธรรมการทำงานแบบเอาจริงเอาจังแบบตะวันตก (Rejection of Western work ethic)
9. เชื่อในความพอเหมาะพอดี (Belief in moderation)
10. เรียบง่าย (Simplicity)
11. รักอิสระ (Love of freedom)
12. รับรูปแบบและกาลเทศะที่ถูกต้อง (Form and properness)
13. เห็นอกเห็นใจ มีเมตตา (Compassion, kindness)
14. มีศักดิ์ศรีและมีเกียรติ (Dignity, honour)
15. ไม่กล้าเลียนแบบการเปลี่ยนแปลง (Reluctance to imitate change)
16. สนใจการศึกษาตะวันตก (Interest in Western education)
17. ต้องการความสบายใจ (Desire for inward comfort)

สรุปได้ว่า ค่านิยมไทย ที่ควรยกย่องได้แก่ รักสถาบันพระมหากษัตริย์ นับถือศาสนา ความเป็นไท ความประหยัด ความมีระเบียบ มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันขันแข็งมานะอดทน การยกย่องผู้ที่ทำความดี รักพวกพ้อง มีเหตุผล ความยึดมั่นในอุดมการณ์มากกว่าบุคคล การนิยมไทย รักของส่วนรวม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพผู้อาวุโส กตัญญูรู้บุญคุณ ความไม่ผูกพยาบาท ความรู้จักเสียสละ ในทางที่ถูกที่ควร ความสะอาด สุภาพเรียบร้อย การตรงต่อเวลา การทำมากกว่าพูด นิยมเจ้านาย และยศถาบรรดาศักดิ์ ยกย่องผู้มีความรู้ เป็นตัวเอง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ยึดหยุ่นและปรับตัว ความสนุกสนานร่าเริง ความรักชาติ เรียบง่าย พอใจชีวิตความเป็นอยู่ รักความอิสระ มีเมตตา ชอบพิธีการ ปรรณาคความช่วยเหลือ เป็นต้น

1.5 ค่านิยมมุสลิม

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมมุสลิม ที่มีรากฐานจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความหมายของอิสลาม ความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิม และหลักการปฏิบัติของชาวอิสลาม ดังนี้ (สุเทพ สันติวารานนท์และคณะ, 2541)

1.5.1 ความหมายของอิสลาม

อิสลาม มาจากคำว่า อัศละมะ แปลว่า สันติ การนอบน้อม การยอมจำนน โดยสิ้นเชิง รวมความหมายย่อๆ ว่า การเข้าไปสู่สันติโดยการจำนนต่อพระเจ้า (อัลลอฮ์) ดังนั้นผู้ใดนับถือศาสนาอิสลาม ก็เรียกผู้นั้นว่า “มุสลิม” (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2524 : 14)

1.5.2 ความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิม

ความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิมมีชื่อเฉพาะว่า “อีมาน” คำว่า “อีมาน” แปลว่า ความศรัทธา หมายถึง การที่จิตใจยอมรับในอัลลอฮ์และเราะสูล(ศาสดา) ของพระองค์อย่างแน่นแฟ้น และมั่นคงปราศจากความระแวงสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “และจงเคารพสักการะเถิด และอย่าให้สิ่งมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์...” บทอันนิซาร์(4) โองการที่ 36

ความศรัทธาที่สมบูรณ์นั้น นอกจากจิตใจยอมรับในอัลลอฮ์ และเราะสูลของอัลลอฮ์แล้ว จะต้องกล่าวยืนยันด้วยวาจาอีกด้วยว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัด เป็นเราะสูลของอัลลอฮ์” แล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ทุกประการ ส่วนในอัลหะดีษ (เป็นหนังสือที่รวบรวมวจนะ และพฤติกรรมของศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า “อีมาน” อย่างกว้างขวาง ดังที่ท่านอบูสุรรอยเราะฮ์ ได้รายงานจากท่านศาสดามุฮัมมัด(ศ็อลฯ) ว่าท่านศาสดาได้กล่าวว่า “ความศรัทธานั้นมีมากกว่า 70 หรือ 60 สาขาที่ประเสริฐยิ่งคือ การกล่าวว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์” และที่ต่ำต้อยยิ่งคือ การเอาเครื่องกีดขวางออกจากทางเดินและความละอายต่อบาปก็เป็นสาขาหนึ่งของศรัทธา รายงานโดยบุคอรี : 9, มุสลิม: 553 และ อิมามอะหฺมัด บิน ฮัมบัล: 9097

หลักความศรัทธาของชาวมุสลิมเรียกว่า รุกนอีมาน มี 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความศรัทธาในอัลลอฮ์

ชาวมุสลิมทุกคนเชื่อว่าอัลลอฮ์มีจริงดังปรากฏในอัล-กุรอานว่า “นั่นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด(ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์” บทมุฮัมมัด(47) โองการที่ 19 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียกอัลลอฮ์ว่า “ตุแฮ” ตุแฮเป็นพระเจ้าสูงสุดแต่ผู้เดียว ไม่มีผู้ใดเทียบเท่าพระองค์ได้ ไม่มีใครร่วมกิจการ ต่าง ๆ กับพระองค์ ดังข้อความในอัล-กุรอาน ความว่า “...จงกล่าวเถิด อัลลอฮ์คือผู้ทรงสร้างทุกสิ่งและพระองค์คือผู้ทรงเอกะ ผู้ทรงพิชิต” บทฮัรเราะฮ์(13)

โองการที่ 16 ชาวมุสลิมเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์องค์เดียว ไม่เคารพบูชา ต้นไม้ รูปปั้น เทวคา
 ธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เพราะถือว่าเป็นการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์

นอกจากห้ามบูชารูปปั้นแล้ว มุสลิมยังถูกห้ามมิให้เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตรูป
 ปั้นด้วย ถึงแม้ว่าจะผลิตแก่ผู้ที่มีโชมุสลิมก็ตาม อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงตรัสว่า “...และอย่าให้มีสิ่ง
 หนึ่งสิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์...” บทอันนิสาฮ์ (4) โองการที่ 36

คุณลักษณะบางประการของอัลลอฮ์ตามความเชื่อของชาวมุสลิมเท่าที่ทราบจากอัล-กุร-
 อาน คือ อัลลอฮ์มีอยู่ดั้งเดิม ดังอัล-กุรอ่านระบุไว้ว่า “พระองค์ทรงเป็นองค์แรกและองค์สุดท้าย”
 บทอัล-หะดีษ (57) โองการที่ 3 อัลลอฮ์มีอยู่องค์เดียว ทรงมีอำนาจเหนือทุกสิ่งดังข้อความใน อัล-กุร
 อานไว้ว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) พระองค์คือ อัลลอฮ์ ผู้ทรงเอกะ” บทอัล-อิกลาศ (112) โองการที่ 1
 และ “อัลลอฮ์ คือผู้ทรงสร้างพวกเจ้า...” บทอัร-รูม (30) โองการที่ 40 และ “อัลลอฮ์คือผู้ทรงสร้างทุก
 สิ่งและพระองค์ทรงเป็นผู้ดูแลและคุ้มครองทุกสิ่ง.” บทอัช-ชุกร (39) โองการที่ 62

2. ศรัทธาในมลาอิกะฮ์

ชาวมุสลิมเชื่อว่า มลาอิกะฮ์มีจริงดังบัญญัติไว้ในอัล-กุรอ่าน ความว่า “...ทุกผู้คนศรัทธา
 ต่ออัลลอฮ์และมลาอิกะฮ์ของพระองค์...” บทอัล-บะเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 285 ชาวมุสลิม
 เชื่อว่า “อัลลอฮ์ทรงบันดาลให้มลาอิกะฮ์เกิดจากรัสมิ ไม่มีบิดา มารดา ไม่มีเพศชาย เพศหญิง ไม่มี
 ความเป็นอยู่อย่างมนุษย์ ไม่กิน ไม่หลับ ไม่นอน ปฏิบัติตามพระบัญชาของอัลลอฮ์อย่างเคร่งครัด”

บรรดามลาอิกะฮ์ที่สำคัญได้แก่ ยิบรออีลหรือญิบรีล ทำหน้าที่นำพระบัญชาต่าง ๆ จาก
 อัลลอฮ์ให้แก่บรรดาศาสดาเพื่อสั่งสอนมนุษย์ มิกาอิล มีหน้าที่นำโชคลาภต่าง ๆ ให้แก่สัตว์โลก
 อิศรอฟีล มีหน้าที่เป่าสังข์ในวันสิ้นโลก อิศรออีล มีหน้าที่ปลิดวิญญาณของมนุษย์ นอกจากนี้ก็มี
 มลาอิกะฮ์อื่น ๆ อีกมากมีหน้าที่แตกต่างกัน

3. ศรัทธาในคัมภีร์ของอัลลอฮ์

ชาวมุสลิมทุกคนมีความศรัทธาในคัมภีร์ทั้งหลายของอัลลอฮ์ เชื่อว่า เนื้อหาของคัมภีร์
 เป็นคำตรัสของอัลลอฮ์ที่สำคัญมี 4 เล่ม คือ

- 1) เตาเรออต อัลลอฮ์ประทานให้แก่คนบิรมูซา (โมเสส)
- 2) ซาบูร์ อัลลอฮ์ประทานให้แก่คนบิคาเวด (เดวิด)
- 3) อินญีล อัลลอฮ์ประทานให้แก่คนบิอิซา (เยซู)
- 4) อัล-กุรอ่าน อัลลอฮ์ประทานให้แก่คนบิมุหัมมัด (ศ็อลฯ)

เมื่ออัลลอฮ์ประทานอัล-กุรอ่านแล้วคัมภีร์ก่อน ๆ ก็ถูกขบเลิก ปัจจุบันยังคงใช้
 อัล-กุรอ่านเท่านั้น และจะใช้ตลอดไปจนถึงวันสิ้นโลก ไม่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม
 แต่อย่างใด

การที่ชาวมุสลิมเชื่อในคัมภีร์ทั้งหลายของอัลลอฮ์เพราะปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “ผู้มีศรัทธาทั้งหลาย จงศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์เถิด และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ทรงประทานลงมาแก่เราะสูลของพระองค์และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ทรงประทานลงมาแก่นั้น...” บทอันนิสาฮ์ (4) โองการที่ 136

4. ศรัทธาในศาสนทูตของอัลลอฮ์ (นบีหรือเราะสูล)

ชาวมุสลิมเชื่อว่าศาสนทูตของอัลลอฮ์มีจริงดังอัล-กุรอานบัญญัติไว้ความว่า “...ทุกคนศรัทธาต่ออัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์และบรรดาเราะสูลของพระองค์ (พวกเขากล่าวว่) เราจะไม่แยกระหว่างท่านหนึ่งท่านใดจากบรรดาเราะสูลของพระองค์...” บทอัลบาคะเราะฮ์ (2) โองการที่ 285 อัลลอฮ์เป็นผู้เลือกและแต่งตั้งศาสนทูตของพระองค์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย บุคคลที่อัลลอฮ์ ทรงเลือกตั้งหรือบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ไว้ในใจได้ มีวาจาสัตย์ ไม่โกหก มดเท็จ เกลียวฉลาด รอบรู้ และไม่ปิดบัง อำพรางคำสั่งของพระองค์

ชาวมุสลิมปัจจุบันเชื่อว่ามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) เป็นเราะสูลท่านสุดท้าย หลังจากนั้นไม่มี นบีหรือเราะสูลอีกต่อไป

การให้ความเคารพภักดีต่อท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) จะแตกต่างกับการเคารพต่ออัลลอฮ์ ซึ่งต้องเคารพบูชาด้วยการละหมาด แต่การเคารพต่อศาสนานั้นชาวมุสลิมปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของอัล-กุรอาน ความว่า “...ดังนั้นบรรดาผู้ที่มีความศรัทธาต่อเขา (มุฮัมมัด) และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขาและปฏิบัติตามแสงสว่างที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ...” บทอัลอะฮ์รอฟ (7) โองการที่ 157

5. ศรัทธาในวันอวสานของโลกและโลกหน้า

ชาวมุสลิมมีความเชื่อในวันอวสานของโลกนี้ และเชื่อในชีวิตของโลกหน้า ดังข้อความที่ปรากฏในอัลกุรอานว่า “และชีวิตความเป็นอยู่แห่งโลกนี้นั้นมิใช่อะไรอื่น นอกจากการเล่ย์และการเพลิดเพลินเท่านั้น และแน่นอนสำหรับบ้านแห่งอาคีเราะฮ์ นั้นดียิ่งกว่าสำหรับบรรดาผู้ที่ยำเกรง พระเจ้าไม่ใช้ปัญญาดอกหรือ” บทอัลอันอาม (6) โองการที่ 32 และในบทแรกของอัล-กุรอานกล่าวว่า “ผู้ทรงอภิสิทธิ์แห่งการตอบแทน” บทอัลฟาติหะฮ์ (1) โองการที่ 3 หรือ 4 วันแห่งการตอบแทน คือ วันในโลกหน้านั้นเอง มุสลิมเชื่อว่า การงานของมนุษย์ในโลกนี้ต้องมีการตอบแทนในโลกหน้า ใครทำดีก็เข้าสวรรค์ ใครทำชั่วก็เข้านรก ดังนั้นชาวมุสลิมจึงระมัดระวังในพฤติกรรมทุกอย่าง ไม่กระทำความชั่ว ไม่ฝ่าฝืนศาสนบัญญัติของอัลลอฮ์

6. ศรัทธาในการกำหนดกฎสภาวะ (กอฎอ-กอดัร) โดยอัลลอฮ์

ชาวมุสลิม เชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว กำลังเกิดขึ้น และจะเกิดขึ้นต่อไปนั้น เป็นการกำหนดของอัลลอฮ์ ดังปรากฏในอัล-กุรอานหลายครั้งเช่น

“พระองค์ คือ ผู้ที่ทรงบังเกิดพวกเจ้าจากดิน แล้วทรงกำหนดเวลาแห่งความตายไว้”
บทอัลอันอาม (6) โองการที่ 2

“แท้จริงทุกๆ สิ่งนั้นเราสร้างมันตามสัดส่วน” บทอัลเกาะมัร (54) โองการที่ 49
การที่ชาวมุสลิมเชื่อในการกำหนดศภาวะของอัลลอฮ์นั้นก็เพราะชาวมุสลิมเชื่อว่า
อัลลอฮ์ คือ ผู้ทรงให้เป็นและทรงให้ตาย ครั้นเมื่อพระองค์ทรงกำหนด (กอบฏอ) กิจการ ดังนั้นเพียง
แต่พระองค์ตรัสว่า “จงเป็น แล้วมันก็เป็นขึ้นมาตามลำดับ” บทอัลบะเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 117
บทหมอฟีร (40) โองการที่ 68

การกำหนดศภาวะของอัลลอฮ์ มี 3 ประเภท คือ

- 1) เป็นการกำหนดที่แน่นอนตายตัว ไม่มีผู้ใดจะเปลี่ยนแปลงไป นอกจาก อัลลอฮ์ เช่น
การโคจรของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ การแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ เป็นต้น
- 2) การกำหนดศภาวะที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การถือ
กำเนิดชาติพันธ์ รูปร่างหน้าตา ถิ่นกำเนิดของมนุษย์ เป็นต้น
- 3) การกำหนดศภาวะที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ความหิวแค้นด้วยการรับประทาน
อาหาร ความกระหายแค้นด้วยการดื่มน้ำ การทำความชั่วแค้นด้วยการทำความดี เป็นต้น

การกำหนดศภาวะที่ไม่ตายตัวนี้ ดำเนินไปตามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล
กิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในดุลพินิจของมนุษย์ในอันที่จะใช้สติปัญญาที่อัลลอฮ์ประทานมาเสมือนหนึ่ง
อัลลอฮ์ได้ประทานไฟฉายให้เราส่องเดินไปในที่มืด เมื่อเรามองเห็นหลุมแล้วควรที่จะเดินหลบหลุม
นั้น แต่เมื่อเราเดินลงไปหลุมนั่นเอง แล้วจะมาโทษว่า อัลลอฮ์ให้เราตกลงไปในหลุมนั้น ไม่ได้

หากเรามีเงินไม่พอใช้ในลักษณะไม่พอจะกิน โดยเหตุที่เรานั่งงอมืองอเท้าไม่ชวนขวายนแล้ว
สรุปว่า อัลลอฮ์ให้เรายากจน หรือไปปลิ้นสะดมแล้วสรุปว่า อัลลอฮ์ให้เราเกิดมาเป็นโจร ก็ไม่ถูก
เพราะอัลลอฮ์ทรงบังเกิดมนุษย์ให้มีความคิดอิสระ ที่จะเลือกทำความดีก็ได้ หรือทำความชั่วก็ได้

ตัวอย่างเช่น รัฐบาลยินยอมให้ผลิตสุรา บุหรี่ สลากกินแบ่ง สนามม้า ฯลฯ ดังนั้นหากผู้ใด
ใช้สติปัญญาที่อัลลอฮ์ประทานให้ ย่อมต้องควั่นสิ่งเหล่านี้

อัล-กุรอาน ได้บัญญัติไว้ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ จะไม่ทรงเปลี่ยนแปลงสภาพของชนกลุ่มใด
จนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนสภาพของพวกเขาเอง...” บทอัลเราะฮ์ (13) โองการที่ 11

ชาวมุสลิมถือว่า การกำหนดศภาวะของอัลลอฮ์เป็นสิ่งที่เร้นลับ ดังอัล-กุรอาน บัญญัติได้ว่า
“และที่พระองค์อัลลอฮ์นั้น คือ บรรดาคุณูแจแห่งความเร้นลับอยู่มากมาย ไม่มีผู้ใดล่วงรู้ถึง
(คุณูแจ) เหล่านั้นได้ นอกจากพระองค์เท่านั้น...” บทอัลอันอาม (6) โองการที่ 59

ดังนั้น หลังจากเราใช้ความพยายามชวนขวย และเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของเรา ให้ดีขึ้นตามสติปัญญาที่อัลลอฮ์ประทานมาแต่ก็ยังไม่บรรลุผล นั้นแสดงว่าเป็นเพราะการกำหนดของอัลลอฮ์แล้ว

ด้วยเหตุนี้หลังละหมาดแล้ว ชาวมุสลิมจึงจะขอพรจากอัลลอฮ์ให้มีอีมาน (มีความมั่นคงในความศรัทธาต่อพระองค์) ให้อยู่เย็นเป็นสุข มีโชคลาภ และมีอายุยืน

1.5.3 ภาคปฏิบัติของชาวมุสลิม

ความเชื่อทั้งหกประการที่กล่าวแล้วนั้น เป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวมุสลิมทุกคน ดังนั้นชาวมุสลิมจึงมีภาคปฏิบัติ เรียกกันว่า รุกนอิสลาม ซึ่งมี 5 ประการ คือ

1. การปฏิญาณตน

มุสลิมทุกคนจะต้องกล่าวคำปฏิญาณตนว่า “อัสฮะดุอัลลาฮิลอะฮัดดีนัลลอฮ์ อะฮะดุอันนะมุหัมมัดเราะฮ์สุลุลลอฮ์” หลักการข้อนี้มีความสำคัญมาก เพราะว่าผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นมุสลิมนั้น จะต้องปฏิญาณตนต่อพระผู้เป็นเจ้าเสียก่อน และต้องยอมรับว่ามีมุหัมมัด (คือล) เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ และเป็นศาสนทูตท่านสุดท้าย

หลักปฏิบัติข้อนี้เป็นการแสดงว่า ตนเองยอมรับว่ามีพระเจ้าองค์เดียว คือ อัลลอฮ์เท่านั้น ที่เป็นผู้มีอำนาจ ผู้อภิบาล ฯลฯ และยอมรับในศาสนานบีมุหัมมัด (คือล) ดังบัญญัติไว้ในอัล-กุรอานว่า “และพวกเขามิได้ถูกบัญชาอื่นใดนอกจากให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์...” บทอัลบะยินะฮ์ (98) โองการที่ 5 และ “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด)ว่า โศมนุญย์ทั้งหลาย แท้จริงฉันคือเราะฮ์สุลของอัลลอฮ์มายังพวกท่านทั้งหลาย...” บทอัลอะฮ์รอศ (7) โองการที่ 58

การกล่าวคำปฏิญาณต้องกล่าวอย่างบริสุทธิ์ใจ มีความเชื่อมั่นในอัลลอฮ์อย่างแน่นแฟ้น มิฉะนั้นแล้วกิจการทั้งปวงที่ปฏิบัติหลังจากการกล่าวคำปฏิญาณนั้น ถือว่าเป็นโมฆะ การกล่าวคำปฏิญาณตนนี้ จะกล่าวเมื่อใดก็ได้ เช่น เมื่อได้รับความโศกเศร้า เมื่อรู้สึกว่ไม่มีความปลอดภัย หรือเวลาก่อนนอน เป็นต้น นอกจากนี้ศาสนิกชนอื่นที่จะเข้ารับเป็นมุสลิม ก็ต้องกล่าวคำปฏิญาณตนนี้เสียก่อน จึงจะสามารถปฏิบัติหลักการอื่น ๆ ได้

2. การละหมาด

การละหมาด เป็นการกราบไหว้พระเจ้า เป็นหลักการปฏิบัติที่สำคัญข้อหนึ่งของชาวมุสลิม เพราะการละหมาดเปรียบเสมือนเสาของหลักศาสนาอิสลาม ดังที่ท่านนบี มุหัมมัด (คือล) ได้ให้โอวาทไว้ตอนหนึ่งว่า “การละหมาดนั้นเป็นเสา (คือหลักสำคัญ) ของศาสนาอิสลาม ฉะนั้นถ้าผู้ใดยื่นดำรงละหมาดแล้ว แท้จริงเท่ากับผู้นั้นดำรงศาสนาอิสลามไว้” รายงานโดย

อิมามอะหมัด บิน หัมบัล: 21562 นอกจากนี้การละหมาดเป็นหลักการปฏิบัติที่สามารถจำแนกได้ว่าใครเป็นมุสลิมที่แท้จริง และใครที่เป็นมุสลิมจอมปลอม ถ้าขาดการละหมาดแล้ว ความเป็นมุสลิมก็บกพร่องไปไม่สมบูรณ์

มุสลิมที่บรรลุนิสัยภาวะ มีสติปัญญาสมบูรณ์ และสตรีเพศที่ปลอดจากประจำเดือน หรือการมีเลือดหลังคลอด จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติกรละหมาด (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2520 : 15) ซึ่งต้องกระทำวันละ 5 ครั้ง คือ การละหมาดซุบฮิ กำหนดเวลาละหมาด ตั้งแต่แสงเงินแสงทองขึ้น จนถึงดวงอาทิตย์ขึ้น ละหมาดดูฮริ กำหนดเวลาละหมาดตั้งแต่ดวงอาทิตย์เริ่มคล้อย จนถึงเงาของสิ่งหนึ่งเท่าตัวของมัน ละหมาดอัสริ กำหนดเวลาตั้งแต่สิ้นเวลาดูฮริจนถึงเวลาดวงอาทิตย์ตก ละหมาดมัฆริบเริ่มตั้งแต่ดวงอาทิตย์ตกจนถึงสิ้นแสงตะวันตก และละหมาดอิชากำหนดเวลาตั้งแต่สิ้นเวลามัฆริบจนถึงแสงเงินแสงทองขึ้น (วันใหม่) (การ์ิม อับดุลเกาะห์, ม.ป.ป. 34-36)

ในคัมภีร์อัล-กุรอาน ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการละหมาดไว้หลายบท หลายตอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการละหมาดเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของอิสลาม เช่น “...แท้จริงการละหมาดนั้นเป็นกฎข้อบังคับตามกำหนดเวลาไว้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย” บทอินนิซาอ์ (4) โองการที่ 103 “พวกเจ้าจงรักษาบรรดาละหมาดไว้และละหมาดที่กึ่งกลาง (ละหมาดอัสริ) และจงยืนเพื่ออัลลอฮ์โดยนอบน้อม” บทอัลบะเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 238 และ “จงดำรงการละหมาดไว้ตั้งแต่ตะวันคล้อยจนพลบค่ำ” บทอัลอิสรอฮ์ (17) โองการที่ 78

ในการละหมาด ชาวมุสลิมจะต้องชำระร่างกายให้สะอาด สวมใส่เครื่อง นุ่งห่มที่สะอาด ปฏิบัติในที่สะอาด ในการละหมาด ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติตนหลายอิริยาบถ และหันหน้าไปยังกิบลัต (ทิศตะวันตกสำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นทิศที่ไทยมุสลิมหันหน้าไปสู่เมื่อเวลาละหมาด) ณ นครเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย นอกจากนี้ต้องอ่านบทในอัล-กุรอานบางบท โดยเฉพาะอัล-กุรอานบทแรก (บทอัล-ฟาตีหะฮ์) จะละเว้นเสียมิได้ อัล-กุรอานบทแรก ทำให้ผู้กล่าวมีความรู้สึกว่า ตนเองมีความใกล้ชิดกับพระผู้เป็นเจ้า ใกล้ชิดกับความเมตตาของพระองค์

2.1 ความมุ่งหมายของการละหมาด

การละหมาดมีความมุ่งหมายหลายประการ เช่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้เป็นเจ้า เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ เพื่อเตือนให้ระลึกถึงความเสมอภาค ภราดรภาพระหว่างมนุษย์ และเพื่อสร้างนิสัยที่ดีงาม ทั้งทางกาย วาจา และใจ ส่วนในด้านผลของการละหมาดนั้นได้แก่ จะได้ขึ้นสวรรค์ในวันโลกหน้า ดังที่มีบทบัญญัติในอัล-กุรอาน “และบรรดาผู้ที่พวกเขาเป็นผู้รักการละหมาดของเขา” “ชนเหล่านี้แหละพวกเขาเป็นทายาท” “ซึ่งพวกเขาจะได้รับบรรดาสวรรค์ชั้นฟิเรเดาส์ พวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล” บทอัลมูมินูน (23) โองการที่ 9-11 และ

อัลลอฮ์จะทรงลบล้างความผิด ดังข้อความที่ปรากฏในอัล-หะดีษ ดังนี้ อับสูรอัยเราะฮ์เล่าว่า มีลำธารสายหนึ่งไหลผ่าน แล้วเขาก็อาบน้ำทุก ๆ วัน วันละ 5 ครั้ง ท่านคิดว่าจะมีสิ่งสกปรกที่ตัวเขาอีก หรือ ท่านนับจึงกล่าวต่อไปอีกว่า “นี่ก็คุดังการที่ท่าละหมาดวันละ 5 ครั้ง อัลลอฮ์ทรงลบล้างความผิดของเขา” รายงานโดย บุคอรี: 528

3. ชะกาต

อิสลามมิได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องการละหมาดหรือการวิงวอนต่อพระเจ้าเท่านั้น แต่อิสลามยังมุ่งให้ผู้นับถือได้ช่วยเหลือสังคม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้โดยความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน อิสลามจึงสร้างระบบเศรษฐกิจขึ้นมาโดยเฉพาะ เพราะศาสนาอิสลามยอมรับว่า เศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ชาติใดมีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้ากว่าชาติที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ดังนั้น อิสลามจึงถือว่าปัญหาทางเศรษฐกิจ หลักเกณฑ์ที่อิสลามวางไว้ก็คือ หลักของการจ่ายชะกาต ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาและปรัชญาอิสลามที่ว่า สิทธิในทรัพย์สินทั้งจักรวาลนี้เป็นของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของมนุษย์เป็นแต่เพียงตัวแทนของพระองค์บนพื้นโลก เป็นเจ้าของทรัพย์สินเพียงชั่วคราว สิ้นชีวิตไปแล้วก็เอาไปไม่ได้ ทิ้งไว้ให้ชนรุ่นหลังเป็นเจ้าของชั่วคราวอีกต่อไป อิสลามถือว่าการจ่ายชะกาตเป็นหน้าที่ของมุสลิมที่มีทรัพย์สินตามอัตราจะต้องจ่าย ความสำคัญของชะกาตนั้นจะเห็นได้จากความจริงที่ว่า ในจำนวน 30 ครั้ง ที่อัล-กุรอานกล่าวถึงคำว่า ชะกาต นั้น อัล-กุรอานกล่าวคำนี้ควบคู่ไปกับการละหมาดถึง 27 ครั้งด้วยกัน (บรรจง บินกาชัน, 2523 : 25)

การจ่ายชะกาตทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมหลายประการที่เดี่ยว ประโยชน์ต่อตนเองได้แก่ ทำให้ผู้จ่ายชะกาตได้รับผลบุญตอบแทนจากอัลลอฮ์ ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ เพราะการจ่ายชะกาตเป็นการขัดเกลาจิตใจของตนเองด้วย ทำให้ลดความโลภ ขณะเดียวกันทำให้ความซื่อสัตย์ภักดีต่ออัลลอฮ์ ส่วนประโยชน์ต่อสังคมนั้นได้แก่ ทำให้คนร่ำรวยกับคนยากจนมีสัมพันธภาพความเข้าใจอันดีต่อกัน เป็นการยกระดับฐานะของมุสลิมให้ดีขึ้น และทำให้ลดช่องว่างระหว่างนายทุนกับลูกจ้าง การจ่ายชะกาตนี้มีบัญญัติไว้ในอัล-กุรอานหลายแห่งเช่น “บรรดาผู้ที่ศรัทธาทั้งหลาย จงบริจาคส่วนหนึ่งจากบรรดาสิ่งที่ดีๆ ของสิ่งที่พวกเจ้าได้แสวงหาไว้...” บทอัลบะเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 267

3.1 ความมุ่งหมายของการบริจาคชะกาต

การจ่ายชะกาตมีจุดประสงค์เพื่อจะประกันสังคม โดยการนำเอาทรัพย์สินส่วนหนึ่งของผู้ที่ร่ำรวย แจกจ่ายให้ผู้ที่ยากจน เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของบุคคลเหล่านั้น เป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้ที่ร่ำรวยให้มีความบริสุทธิ์สะอาดผ่องแผ้ว มิให้ ตกเป็นทาสของวัตถุไม่ตระหนี่เหนียว ชะกาตนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นภายีทางศาสนา ที่ศาสนาอิสลามบัญญัติไว้ บังคับให้

มุสลิมทุกคนที่มีเงินออมและทรัพย์สินสมบัติที่ครอบครองปีในอัตราต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ 2.5%-20% แล้ว แต่ประเภทของสินทรัพย์ ดังอัล-กูรออัน ได้กำหนดไว้ดังนี้

“แท้จริงทานทั้งหลายนั้น (ชะกาต) สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนมและในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินล้นตัวและในทางของอัลลอฮ์ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง ทั้งนี้เป็นบทบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ.” บทอิตเตาบะฮ์ (9) โองการที่ 60

จากโองการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ที่พึงจะได้รับการบริจาคชะกาตนั้น ได้แก่

1) คนเจ็บใจ ซึ่งภาษาอาหรับเรียกว่า ฝะกีร์ ได้แก่ บุคคลผู้ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ แต่เนื่องจากขาดสมรรถภาพบางประการในร่างกาย

2) ผู้ขัดสน ภาษาอาหรับ เรียกว่า มีสกิน ได้แก่ ผู้ที่มีความสามารถจะหาเลี้ยงชีพได้ แต่ขาดแคลนหนทางหรือกำลังทรัพย์ เนื่องจากความยากจน

3) เจ้าหน้าที่ที่ถูกแต่งตั้งขึ้นให้รวบรวมเก็บชะกาตไปแจกจ่ายแก่บุคคลหรือองค์กรที่พึงได้รับ ซึ่งแสดงว่าการแบ่งทรัพย์สินนี้ต้องอาศัยองค์กรกลาง เรียกว่า บัยตุลมาล

4) ผู้ที่หัวใจของเขาถูกมุ่งมายังความจริง คือ ผู้ที่จะมาหรือได้รับนับถือศาสนาอิสลามเมื่อเข้ามาใหม่ ๆ ก็อาจจะอดคัดขาดแคลนด้วยถูกตัดญาติจากพ่อแม่ พี่ น้อง จึงสมควรจะได้รับการอุปการะ หากเป็นผู้มั่งมีก็ไม่ต้อง

5) เชลยหรือทาสซึ่งไม่สามารถไถ่ตนเองได้

6) ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว จำต้องได้ชะกาตมาช่วยปลดเปลื้องหนี้สินของตน

7) ผู้เดินทางไปต่างประเทศแล้วตกค้างอยู่ในประเทศนั้น โดยที่ไม่มีทุนทรัพย์ จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมของตน

8) บริจาคในทางอัลลอฮ์ นั่นคือ ในกิจการการกุศลทั่วไป เช่น ในการสร้างมัสยิด โรงเรียน บ่อน้ำ สะพาน เป็นต้น

ศาสนาอิสลามถือว่าจำนวนของทรัพย์สินที่ถูกนำไปจ่ายชะกาตนั้น นำความเจริญและงอกงามให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้จ่ายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้จ่ายชะกาตด้วย

การงอกงามและขัดเกลามิได้จำกัดอยู่ที่ทรัพย์สินอย่างเดียว แต่กินความไปถึงจิตใจของผู้จ่ายชะกาตด้วย ดังปรากฏในอัล-กูรออันว่า “(มุหัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขากลับมาเพื่อทำให้พวกเขาบริสุทธิ์ และล้างมลทินของพวกเขาด้วยสิ่งที่เป็นทานนั้น...” บทอิตเตาบะฮ์ (9) โองการที่ 103

3.2 ทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาต

ทรัพย์สินที่ชาวมุสลิมจะต้องจ่ายชะกาต ได้แก่ เงินทอง สิ่งเพาะปลูก ปศุสัตว์ รายได้จากการค้า และขุมทรัพย์ที่ขุดพบ ส่วนอัตราของการบริจาคชะกาตนั้นมีความแตกต่างกันแล้วแต่ประเภทของทรัพย์สิน เช่น เงินทองจ่ายชะกาตร้อยละ 2.5 สิ่งเพาะปลูกจ่ายร้อยละ 5 หรือร้อยละ 10 ขึ้นอยู่กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หรือไม่ ทรัพย์สินในดิน เช่น แร่ น้ำมัน ต้องจ่ายร้อยละ 20 เป็นต้น

นอกจากชะกาตดังกล่าวแล้ว มุสลิมทุกคนต้องจ่ายชะกาตฟิดเราะฮก่อนละหมาดวันตรุษอิดิลฟิตรี (วันรายอปอซอ)

4. การถือศีลอด

การถือศีลอดเป็นหลักปฏิบัติอีกข้อหนึ่งในศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมจะถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเป็นจำนวน 29-30 วัน นับตั้งแต่งรุ่งสว่างจนพลบค่ำ ศาสนาอิสลามบัญญัติไว้เกี่ยวกับการถือศีลอดในอัล-กุรอาน ดังนี้

“บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว...”

บทอัลบะเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 183

“เดือนรอมฎอนนั้น เป็นเดือนที่อัล-กุรอานได้ถูกประทานลงมาในฐานะเป็นข้อแนะนำสำหรับมนุษย์ และเป็นหลักฐานอันชัดเจนเกี่ยวกับข้อแนะนำนั้น และเกี่ยวกับสิ่งที่จำแนกกระหว่างความจริงและความเท็จ ดังนั้นผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเข้าอยู่ในเดือนนั้นแล้ว ก็จงถือศีลอดในเดือนนั้น และผู้ใดป่วยหรืออยู่ในการเดินทาง ก็จงถือใช้ในวันอื่นแทน...” บทอัลบะเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 185

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชาวมุสลิมจะต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอน (เดือน 9 นับทางจันทรคติของศาสนาอิสลาม) การกำหนดเริ่มต้นเดือนรอมฎอนนั้นต้องดูว่า เดือนชะอ์บาน (เดือน 8 นับทางจันทรคติของศาสนาอิสลาม) มี 29 หรือ 30 วัน โดยให้ดูดวงจันทร์ในตอนเย็นขณะดวงอาทิตย์เพิ่งตกของวันที่ 29 เดือนชะอ์บาน ถ้าเห็นดวงจันทร์ก็ถือว่าค้ำคืนนั้นเข้าสู่เดือนรอมฎอนแล้ว วันรุ่งขึ้นจะต้องถือศีลอด หรือถ้าไม่เห็นดวงจันทร์ให้นับเดือนชะอ์บานให้ครบ 30 วัน หลังจากนั้นจึงเข้าสู่เดือนรอมฎอน

4.1 ความมุ่งหมายของการถือศีลอด

การถือศีลอดมีความมุ่งหมายหลายประการ เช่น เพื่อแสดงความเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ มิให้มนุษย์หยิ่งถือตัวว่ามีอำนาจ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อองค์อัลลอฮ์ เพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว ขจัดนิสัยโลก อันเกิดจากการกิน การดื่ม เพื่อลดความรู้สึกและต้องการทาง

กามารมณ์ เพื่อเสริมสร้างพลังจิตให้เข้มแข็ง มีสมาธิและเพื่อบุคคลเห็นใจและเมตตาต่อความยากจน ทำให้จิตใจบริสุทธิ์สะอาด

4.2 ผู้ที่จำเป็นต้องถืออด

บุคคลที่จำเป็นต้องถือศีลอดนั้น ได้แก่ บุคคลที่เป็นมุสลิม บรรลุศาสนภาวะมีสติสัมปชัญญะ ไม่วิกลจริต มีร่างกายแข็งแรง สามารถถือศีลอดได้ตลอดทั้งวัน และสตรีที่ปลอดประจำเดือน หรือไม่มีเลือดออกจากการคลอดบุตรในขณะนั้น ส่วนบุคคลที่ได้รับการผ่อนผันในการถือศีลอดได้แก่ บุคคลที่เจ็บไข้ได้ป่วย บุคคลที่อยู่ในระหว่างการเดินทาง หญิงมีครรภ์ และแม่ลูกอ่อนที่ยังให้นมแก่ทารก และสตรีที่มีประจำเดือนหรือเลือดออกหลังการคลอดบุตร แต่บุคคลดังกล่าวต้องถือศีลชดใช้ภายหลัง เท่ากับจำนวนวันที่มิได้ถือ นอกจากนี้ยังมีมุสลิมบางคนที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องถือศีล แต่จะต้องชดใช้ด้วยการบริจาคอาหารเป็นทานแก่คนยากจนหนึ่งวันต่อหนึ่งคนด้วยอาหารที่มีคุณภาพ ตามที่ตนบริจาค ตามจำนวนวันที่ขาดไป มุสลิมเหล่านั้นได้แก่ มุสลิมที่ชราภาพ ผู้ป่วยเรื้อรังที่แพทย์วินิจฉัยว่าไม่หาย บุคคลที่ทำงานหนัก และบุคคลที่โดยธรรมชาติของเขาเกิดไม่สบายทุกครั้งเมื่อถือศีลอด

5. การทำหัจญ์

การทำหัจญ์ คือการเดินทางไปสู่นครเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เฉพาะช่วงเวลาหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ เพื่อปฏิบัติศาสนกิจ ดังอัล-กรุอานบัญญัติไว้ว่า “(เวลา) การทำหัจญ์ นั้นมีหลายเดือนอันเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว ดังนั้นผู้ใดที่ได้ให้การหัจญ์จำเป็นแก่เขาในเดือนเหล่านั้นแล้ว ก็ต้องไม่มีการสมสู่และไม่มีการละเมิดและไม่มีการวิวาทใดๆ ใน (เวลา) การทำหัจญ์และความดีใดๆ ที่พวกเขากระทำนั้น อัลลอฮ์ทรงรู้ดี และพวกเขาจึงเตรียมเสบียงเถิด แท้จริงเสบียงที่ดีที่สุดนั้นคือความยำเกรง...” บทอัลบาเกาะเราะฮ์ (2) โองการที่ 197

เดือนที่รู้จักกันแล้วนั้นคือเดือนเซาวาล ชุลเกาะฮ์ และ 10 วันแรกของเดือนชุลฮิจญะฮ์

การบำเพ็ญหัจญ์เป็นหลักปฏิบัติของชาวมุสลิม เฉพาะผู้ที่มีความสามารถจะไปได้ดังบทบัญญัติในอัล-กรุอาน “... สิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่นุญญ์นั้น คือ การมุ่งสู่บ้านหลังนั้น อันได้แก่ผู้ที่มีความสามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้...” บทอาละอิมรอน (3) โองการที่ 97 ผู้ที่สามารถจะไปถึงมันได้นั้น ได้แก่ ผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ทนต่อความลำบากในการเดินทาง มีเสบียงหรือเงินทองสำหรับใช้จ่าย ทั้งไปและกลับ นอกจากนี้ยังมีพอให้ครอบครัวใช้จ่ายด้วย และต้องมีพาหนะไปมาสะดวกและปลอดภัย (อิบรอฮิม กุเรชี, 2497 : 661-662)

การประกอบพิธีหัจญ์ทั้งในแง่จิตธรรม (Spiritual) และวัตถุธรรม (Material) ต่างก็นำไปสู่ความสมบูรณ์ของมนุษย์ กล่าวคือในด้านจิตธรรม เป็นการชำระจิตใจ ทำตนให้ใกล้ชิด

พระเจ้า และสร้างน้ำใจความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บนรากฐานของความซื่อสัตย์ สุจริต เมตตา และเสียสละ เพื่อองค์อัลลอฮ์ สร้างความสามัคคีระหว่างมุสลิม เป็นการตัดกิเลส ความโลภ ความหลง และเตือนสติให้ระลึกถึงบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ส่วนในด้านวัฒนธรรมนั้น การทำหัจญ์เป็นสันบาติมุสลิมโลก เปิดโอกาสแก่บรรดามุสลิมที่จะสร้างสัมพันธภาพทาง การค้า ระลึกถึงหลักการศรัทธาของพระเจ้าระหว่างกัน ดัง อัล-กุรอานได้กล่าวไว้ว่า “แท้จริง นี่คือนโยบายของพวกเจ้า ซึ่งเป็นประชาชาติเดียวกัน...” บทอัลอัมบิยาฮ์ (21) โองการที่ 92

1.5.4 ข้อห้ามบางประการในอิสลาม

อิสลามมีหลักห้ามใหญ่ ๆ ตามคัมภีร์อัล-กุรอาน ดังต่อไปนี้ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535 : 14)

1. ห้ามตั้งภาคี หรือยึดถือ นำสิ่งอื่นมาเทียบเคียงกับอัลลอฮ์ เช่น เงินตรา ชื่อเสียง วงศ์ตระกูล เกียรติยศ ประเพณี แม้แต่อารมณ์ก็จะนำมาเป็นใหญ่ในตัวเองไม่ได้
2. ห้ามกราบไหว้บูชารูปปั้น วัตถุ ต้นไม้ ดวงดาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แม่น้ำ ภูเขา ห้ามกราบไหว้ผีสาวเทวา นางไม้ ในอิสลามไม่มีเจ้าที่เจ้าทาง ดังนั้นอิสลามจึงห้ามเช่นไหว้ใด ๆ ทั้งสิ้น
3. ห้ามเชื่อในเรื่องดวง ห้ามผูกดวง ห้ามคู่มอตรวจดวงชะตาราศี ห้ามดูลายมือ ห้ามถือโชคลาภ เล่นเครื่องรางของขลัง
4. ห้ามกินสัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่มีโรค ห้ามกินหมู ห้ามกินสัตว์ที่ถูกนำไปเช่น ไหว้ สัตว์ที่ถูกรัดคอให้ตายโดยมิได้เชือดให้เลือดไหล สัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามของอัลลอฮ์ ห้ามกินดอกเบี๋ย
5. ห้ามเสพสิ่งมีนเมาทุกชนิด เช่น เหล้า เบียร์ กระจกซ์ น้ำตาลเมา กัญชา ยาฝิ่น เฮโรอีน หรืออะไรก็ตามที่เสพเข้าไปแล้ว ไปทำอันตรายต่อร่างกาย เป็นที่ต้องห้ามทั้งนั้น นักปราชญ์มุสลิมบางกลุ่มมีความเห็นว่าแม้กระทั่งบุหรี่เป็นของต้องห้าม เพราะบุหรี่ยังเป็นสิ่งเสพติดเหมือนกัน
6. ห้ามผิดประเพณี ไม่ว่าจะด้วยการยินยอม ตกลงสมัครใจด้วยกันทั้งสองฝ่ายก็ตาม ข้อห้ามในเรื่องประเพณีนี้ อิสลามมิได้ห้ามการผิดประเพณีอย่างเด็ดขาด แต่อิสลามยังได้ห้ามสื่อของการชักนำไปสู่การผิดประเพณีนี้ด้วย เช่น การสังคัมระหว่างเพศนั้น จะต้องมิชอบเขตจำกัด
7. ห้ามการฆ่าสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิดโดยเจตนาและไม่มีเหตุผล
8. ห้ามประกอบอาชีพที่ไม่ชอบด้วยศีลธรรม หรืออาชีพที่จะนำประชาชนไปสู่ความหายนะ เช่น ตั้งช่อง โรงเหล้า บาร์ อาบ-อบ-นวด ปลอ่ยเงินกู้โดยเก็บดอกเบี้ยและรับซื้อของโจร เป็นต้น

9. ห้ามบริโภคอาหารที่หามาได้โดยไม่ชอบธรรม
10. ห้ามกักตุนสินค้า จนราคาสินค้านั้นสูง แล้วนำสินค้านั้นมาขาย
11. ห้ามกระทำการใด ๆ ที่จะสร้างความเดือดร้อนต่อตนเอง ต่อเพื่อนบ้าน

ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ

จากรายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมา เห็นได้ว่า มุสลิมเน้นยึดหลักการศรัทธาและ หลักการปฏิบัติ อันจะนำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมที่อยู่บนหลักศาสนา เพราะอิสลาม ได้ให้คำสอนอันเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตแก่มนุษย์ บางท่านเรียกว่า “Way of life” บางท่านอาจ เรียกว่า “Code of life” แต่จะเรียกอย่างไรก็ตาม ความหมายก็คือ การดำเนินชีวิตประจำวันของ มุสลิมเน้นเป็นไปตามหลักศาสนา เพื่อให้ปวงชนยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม ความดีงาม รักเพื่อนมนุษย์ ไม่สุรุษสุราย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีจิตใจโอบอ้อมอารีเพียบพร้อมด้วยสันติธรรม อยู่ร่วมกับ ผู้อื่น ด้วยความสงบสุข เพื่อให้ซึ่งถึงหลักเอกภาพ เสรีภาพ และภราดรภาพ

นอกจากนี้ ค่านิยมมุสลิม มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน (Application of Islam to daily life) ดังนี้ (อับดุลเลาะ อับรู, 2542: 144-188)

1. ชีวิตทางวิญญาณ (The spiritual life) อิสลามได้จัดระเบียบชีวิตทางจิตวิญญาณหรือ ศีลธรรม ข้อกำหนดของอิสลามที่สำคัญ ๆ คือ การละหมาด การบริจาคทาน การถือศีลอด การประกอบพิธีหัจญ์ การรักพระเจ้าและศาสนทูตของพระองค์ การมีความหวังและเชื่อมั่นใน พระเจ้าทุกเวลา และการเสียสละเพื่อพระเจ้าด้วยคุณธรรม

2. ชีวิตทางสติปัญญา (The intellectual life) ความเชื่อในพระเจ้าเป็นเจ้าและคัมภีร์อัล-กุรอาน

3. ชีวิตส่วนบุคคล (The personal life) อิสลามได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนบุคคลของมนุษย์ในลักษณะที่จะให้เขามั่นใจในความบริสุทธิ์และความสะอาด มีอาหารที่สมบูรณ์ และให้เขารู้วิธีแต่งกายที่ถูกต้อง ตลอดจนความประพฤติ การประดับ การกีฬา และอื่น ๆ

4. ชีวิตครอบครัว (The family life) ข้อผูกมัดของครอบครัวจะนำมาซึ่งความหวังร่วมกันในสิทธิ และมีหน้าที่ตามบทกำหนดของศาสนา เช่น สิทธิและหน้าที่ของสามีภรรยา พ่อแม่ และบุตร

5. ชีวิตทางสังคม (The social life) วางอยู่บนหลักการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขและความรุ่งเรืองทั้งปัจเจกบุคคลและสังคม มีลักษณะเป็นการร่วมมืออันดีงามและมีคุณธรรมยอมรับสิทธิที่ไม่อาจล่วงละเมิดในเรื่องของการดำรงชีวิตในทรัพย์สินและในเกียรติของปัจเจกบุคคล เชิญชวนให้ปฏิบัติแต่ความดี ห้ามปรามความชั่ว

6. ชีวิตทางเศรษฐกิจ (The economic life) การได้มาและการใช้จ่ายที่ถูกต้องและประหยัด

ไม่สุรุษสุร่ายและตระหนี่

7. ชีวิตทางการเมือง (The political life) การดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยผ่านการปรึกษาหารือกัน ทุกคนมีเสรีภาพในการเชื่อถือและในความรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็นและแสดงออกพัฒนาความสามารถและปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น

8. ชีวิตระหว่างชาติ (The international life) ให้ความเคารพในผลประโยชน์ของผู้อื่น ตลอดจนสิทธิของการดำรงชีวิต เกียรติยศและทรัพย์สิน ตราบใดที่เขาไม่ล่วงเกินสิทธิ ของมุสลิม การแลกเปลี่ยนข่าวสารที่มีประโยชน์ และทำงานร่วมกันอย่างซื่อสัตย์ เพื่อมนุษยชาติ โดยการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน รักษาความสงบสุขและความปลอดภัยในชีวิต สร้างความเข้าใจเข้าใจแก่มนุษย์ และสร้างความรู้สึกเป็นพี่น้องกันอันเป็นสากล

จริยธรรมเป็นคุณค่าทางสังคมที่ศาสนาอิสลามกำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางหรือระบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งขัดเกลาจิตใจให้ผ่องแผ้ว เป็นการเคารพภักดีต่อหลักธรรมของศาสนาและกระทำดีต่อเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะการประกอบกิจการต่าง ๆ ต้องตั้งอยู่บนจริยธรรมอย่างจริงจัง สิ่งที่ศาสนาอิสลามส่งเสริมเพื่อให้ปฏิบัติดีประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามเป้าประสงค์แห่งการดำเนินชีวิตนั้น มุสลิมต้องมีจริยธรรมที่อำนวยความสะดวกทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งต้องประกอบด้วยค่านิยมด้านต่าง ๆ ดังนี้ (คุสตีต หวันเหล็ม 2530 : 42-46)

1. กระทำความดี

ศาสนาอิสลามสอนให้มนุษย์เป็นผู้บริสุทธิใจ ตั้งใจที่จะกระทำความดีจนเป็นนิสัยและแผ่ความดีไปยังผู้อื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมพร้อมทั้งเป็นการช่วยเหลือมนุษย์

2. ความไว้วางใจ

มุสลิมต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ เชื่อถือได้ รักษาเวลา เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานของกลุ่มหรือหมู่คณะ ก็ต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่ทำเฉพาะต่อหน้าคนเท่านั้น แต่ต้องทำจนสุดความสามารถและรักษาความไว้วางใจตลอดไป

การปฏิบัติงานนั้นต้องเป็นไปได้อย่างไว้วางใจเพราะความไว้วางใจเป็น คุณธรรมที่สำคัญ ในการที่จะร่วมมือร่วมใจกันประกอบกิจการของกลุ่มหรือสังคมได้ ทั้งยังส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าประสงค์ด้วย

3. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์หรือความตรงไปตรงมาเป็นคุณธรรมที่สัจจะ ศาสนาอิสลามส่งเสริมจริยธรรมอันนี้ เพราะความซื่อสัตย์ย่อมนำบุคคลผู้ประพฤติไปสู่ความสุจริต ยุติธรรม และป้องกันผู้ประพฤติตามให้พ้นจากความอับยศ ให้พ้นจากความคดโกงหรือการปลอมแปลง การนำความลำบากมาสู่ผู้อื่นหรือการกระทำประทุษร้ายจิตใจผู้อื่น ผู้ที่ซื่อสัตย์ย่อมเชื่อตรงต่อบุคคล

ทั่วไป ปฏิบัติแต่ในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ให้การช่วยเหลือร่วมทุกข์ร่วมสุข เป็นการเตือนสติและให้คำแนะนำที่ดี ศาสนาอิสลามสอนให้มุสลิมมีความซื่อสัตย์ สุจริต

การปฏิบัติกิจการงานทั้งปวงด้วยความซื่อสัตย์ ย่อมสร้างควมมีเอกภาพในสิทธิของมวลมนุษยด้วยกัน ทำให้การทำงานดำเนินไปได้โดยสะดวก เคารพและปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อกำหนด ส่งผลให้การทำงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การควบคุมตนเอง

ศาสนาอิสลามต้องการให้มุสลิมควบคุมตนเอง เพื่อให้ดำรงอยู่ในกรอบของความดี ช่มใจจากกิเลสฝ่ายต่ำ ช่มใจตนเองจากความโกรธ ควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในภาวะจิตที่สงบ เพราะการที่สามารถควบคุมตนเองได้ ย่อมปฏิบัติธรรมในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมส่วนรวมได้

5. ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบกับหน้าที่เป็นของคู่กัน ความรับผิดชอบจะขยายตัวเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับหน้าที่นั้น ๆ ศาสนาอิสลามสอนให้มุสลิม มีหน้าที่รับผิดชอบ และจะต้องถูกไต่สวนต่องานที่ตนรับผิดชอบทุกอย่าง ดังปรากฏอย่างชัดเจน คือ ศาสดามุฮัมมัด (ศ.ล.) ได้กล่าวว่า “ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบและทุกคนจะถูกไต่สวนในหน้าที่ของตน ผู้นำมีหน้าที่รับผิดชอบ และเขาจะถูกไต่สวนในการปกครองของเขา สตรีมีหน้าที่ดูแลสามีของนาง ซึ่งจะถูกไต่สวนในหน้าที่นั้น” รายงานโดยอิมามอะหมัด: 5835

5. ความอดทน

ความอดทนเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง มุสลิมพึงปฏิบัติกิจการงานด้วยความอดทน เพราะความอดทนเป็นคุณธรรมที่กระตุ้นให้เกิดความพากเพียร พยายามเพื่อความสำเร็จ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ศาสนาอิสลามสอนให้มีความอดทนให้ตักเตือนกันและกันไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก การทำงานนั้นย่อมมีปัญหาหรืออุปสรรค จำเป็นที่จะต้องใช้ความอดทนเพื่อความสำเร็จของงานนั้น ความอดทนเป็นภาระที่หนักมาก ผู้ที่กระทำได้เป็นผู้ที่ศรัทธาอย่างมั่นคง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ที่สามารถปฏิบัติได้

การมีความอดทนและมีความมานะในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากย่อมนำความสำเร็จมาสู่กิจการนั้นได้โดยไม่ยาก สังคมที่ดีได้รับการพัฒนาต้องมีบุคลากรที่มีวัฒนธรรมการทำงานในลักษณะที่มีความอดทนและตั้งใจจริง ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ควรแก่การส่งเสริมและพัฒนาอีก

6. การประกอบอาชีพ

ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้ทุกคนที่สามารถทำงานได้ ประกอบอาชีพและไม่ต้องการให้อยู่นิ่งเฉยโดยไม่ทำงาน การมีอาชีพถือเป็นเกียรติยศอันสูงส่งในทรรศนะของศาสนาอิสลาม เพราะแสดงให้เห็นว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนใคร ไม่เอาเปรียบผู้อื่น คุณลักษณะเหล่านี้ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ศาสนาอิสลามสอนให้ทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม มีความอดทน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนา ดังนั้น ต้องปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้การทำงานสัมฤทธิ์ผล

พินฎุส กาลามเกษตร์ (2528) กล่าวถึง บรรทัดฐานคุณค่าความประพฤติจากคัมภีร์อัล-กุรอาน ดังนี้

1. มีใจจดจ่อรำลึกถึงอัลลอฮ์ในทุกอิริยาบถ
2. ให้หมั่นพิจารณาธรรมชาติทั้งหลายเพื่อเสริมสร้างความรู้ และความศรัทธาในอัลลอฮ์
3. ศึกษาเหตุการณ์ชีวิตของคนอื่น เป็นบทเรียนสำหรับตน
4. ให้หมั่นพิจารณาว่า ตนทำดีอะไรไว้ เพื่อชีวิตตนในปรโลก
5. ให้แข่งขันกระทำความดี
6. ให้ตักเตือนคนอื่นให้รักษาความจริง และมีความอดทน
7. ให้ประหุมนกันเพื่อทำความดี
8. ห้ามสาบานที่เป็นอุปสรรคต่อการทำความดี
9. พูดยาเพื่อกำชับให้กระทำความดี และเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างมนุษย์
10. ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ส่งเสริมให้คนเป็นคนดี ห้ามปรามการกระทำชั่ว
11. ให้ยึดมั่นในหลักธรรม และมีความสามัคคี
12. ไม่ปิดบังคำสอนของศาสนา หรือสัจธรรม
13. การปิดบังคำสอนของศาสนา เพื่อหวังประโยชน์ในการกระทำที่ชั่วช้า
14. ให้ปฏิบัติที่ดีต่อพ่อ-แม่
15. ให้มีสัมมาคารวะ และความเมตตาต่อพ่อ – แม่ ขอให้วิงวอนต่ออัลลอฮ์เพื่อพ่อ-แม่ว่า “ข้าแต่พระผู้อภิบาลของฉัน ได้ทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่ท่านทั้งสองได้เลี้ยงดูฉันเมื่อยังเยาว์”
16. ให้ปฏิบัติดีต่อพ่อ-แม่ แม่อุ้มครรภ์ด้วยความเหนื่อยยาก และคลอดด้วยความเจ็บปวด
17. ให้กระทำความดีต่อพ่อ-แม่ ญาติพี่น้อง เด็กกำพร้า คนขัดสน เพื่อนบ้านใกล้ชิด เพื่อนบ้านห่างไกล ผู้ร่วมเดินทาง และคนในอุปการะ

18. ห้ามรรยาทใช้วจากับพ่อแม่อย่างสุภาพและอ่อนโยนยิ่ง
19. ห้ามล่วงละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน
20. ห้ามให้เข้าบ้านผู้อื่นก่อนขออนุญาต ได้รับอนุญาต และกล่าวคำนับเจ้าของบ้าน
ถ้าไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าบ้านผู้อื่น ก็ให้กลับไปโดยดี
21. ห้ามเป็นผู้เกะกะ เกร เป็นผู้ก่อการเสียหาย
22. อย่าคบคนที่มึ่งร้าย นำความเสื่อมเสีย และพิบัติมาให้
23. ห้ามเบียดเบียนผู้อื่น
24. ห้ามคคโคงละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น
25. ให้เที่ยงตรงในการตวงและการชั่ง
26. ให้เป็นผู้เที่ยงธรรม เป็นพยานที่รักษาความสัตย์แม้จะเป็นผลร้ายต่อตนเอง พ่อ-แม่
และญาติสนิทก็ตาม
27. ห้ามกล่าวเท็จ
28. ให้เป็นผู้ตัดสินหรือพิพากษาที่ยุติธรรม
29. อย่าให้ความเกลียดชังทำให้ตนเองเสียความยุติธรรม
30. ให้สอบสวนข่าวจากคนพาลให้แน่ชัดเพื่อถันการตัดสินที่ผิดพลาด ก่อทุกข์ให้คนอื่น
31. ห้ามคิดสินบน
32. ห้ามเถียงแทนผู้ทรยศต่อตนเอง
33. อย่าคล้อยตามคนชั่ว
34. รักษาคนให้ปลอดภัยจากอุบายของผู้ปองร้ายด้วยความอดทน และระวังไม่ให้ทำชั่ว
35. ให้สำรวมตนต่อพระเจ้า ไม่หยิ่ง ไม่จองหอง
36. ให้หักห้ามจิตใจตนเองไม่ให้คิดในทางชั่ว
37. อย่าอิจฉาริษยาคนอื่น แต่ให้วิงวอนของความโปรดปรานจากอัลลอส
38. ให้หลีกเลี่ยงการระแวงสงสัย เพราะความระแวงสงสัยบางอย่างเป็นบาป
39. ห้ามสอดแนม
40. ให้ระวังไม่แพร่ข่าวลือ
41. ห้ามนินทา
42. ห้ามเรียกกันด้วยฉายา
43. ห้ามให้มีการเยาะเย้ยกัน
44. ห้ามสัจจรตามแผ่นดินอย่างทรนง
45. ห้ามทะนงตน

46. ไม่เป็นผู้คุยโว
47. ไม่อวดอ้างว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์
48. เมื่อได้รับการค่านับโดยการสถามฯ ให้กล่าวตอบดีกว่านั้นหรือเท่ากัน
49. ไม่ให้ตระหนี่หรือชักจูงคนอื่น ได้ตระหนี่
50. สร้างคุณธรรมด้วยการบริจาคสิ่งที่ตนรัก
51. ใช้จ่ายทรัพย์ที่เหลือใช้จ่ายไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
52. การบริจาทานโดยมิให้คนอื่นรู้เห็น ประเสริฐกว่าการบริจาทานอย่างเปิดเผย
53. ให้รีบเร่งไม่ประวิงในการบริจาค
54. อย่าบริจาคสิ่งที่เลวทั้ง ๆ ที่ตนเองก็ไม่ชอบ
55. ไม่บริจาคทรัพย์ของตน หรือทำดีเพื่อโอ้อวด
56. ทำตนเป็นผู้บริจาคทั้งยามที่ตนผาสุก และคับแค้น
57. เป็นการดีกว่าถ้าผ่อนปรนแก่ลูกหนี้ผู้คับแค้น หรือยกหนี้ให้เป็นทาน
58. พยายามสอดส่องช่วยเหลือคนทุกข์ยากผู้สงบเสงี่ยม ไม่เปิดเผยความทุกข์ของตน

ต่อผู้อื่น

59. ถ้าจำเป็นต้องปฏิเสธผู้ขอก็ให้กล่าวด้วยถ้อยคำที่นมนวล
60. อย่าทำให้กุศลทาน ไร้ผลบุญด้วยการลำเลิกและระราน
61. ไม่ให้ลำเลิกและระรานเนื่องจากการบริจาคทรัพย์ของตน
62. ให้รักษาทรัพย์ของเด็กกำพร้าโดยวิธีที่ดี
63. อย่าเปลี่ยนของเลวแทนของดีของเด็กกำพร้า
64. อย่าทุจริต โกงทรัพย์สมบัติของเด็กกำพร้า
65. ห้ามฆ่าตัวตาย หรือนำภัยพิบัติมาสู่ตน
66. อย่าฆ่าลูกเพราะกลัวความยากไร้
67. ห้ามฆ่าคน เว้นแต่เพื่อความยุติธรรม
68. ให้รักษาความสะอาด
69. บริโภคสิ่งที่ดีที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้
70. ให้ละเว้นจากสิ่งมีนเมาเสพติดทั้งหลาย
71. ให้กินและดื่มโดยไม่สุรุษสุร่าย
72. การกินดอกเบี๊ยะเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นสิ่งที่ชั่วช้า
73. ละเว้นการพนัน
74. ห้ามถือโซกลาง

75. ห้ามการเลียงโซค
  76. ห้ามเข้าใกล้การลามก อนาจารทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น
  77. ให้ผู้ชาย และผู้หญิงควบคุมตนเอง ไม่ปล่อยให้ตนให้ทำชั่วทางกาย, วาจา, ใจ
  78. ให้ผู้หญิงแต่งกายมิดชิด และห้ามอวดเครื่องประดับ
  79. ห้ามให้หญิงเป็นภรรยาคน หรือผู้อื่นโดยข่มขืน หรือบังคับ
  80. ห้ามค้าประเวณี
  81. ห้ามการมีเมียลับ หรือเมียเก็บ
  82. ห้ามการสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียวกัน
  83. ห้ามสัมพันธ์ทางเพศกับภรรยาขณะมีระดู
  84. ให้สามีตักเตือนภรรยา ถ้าภร่ายังคือรั้นก็ให้ปล่อยเธอไว้ ไม่ร่วมเตียง เพื่อให้เธอสำนึก และกลับตัว
  85. ภรรยาที่ดีต้องรักษาความลับ สิ่งที่ดี และความดีทั้งหลายของสามี
  86. สามี – ภรรยา เป็นอาภรณ์ของกันและกัน
  87. พยายามปรองดองกันระหว่างสามี – ภรรยา มองกันในแง่ดี มองข้ามส่วนเสีย
  88. ไม่ให้สามีกลั่นแกล้งใส่ร้ายภรรยา
  89. เป็นผู้อดทนในความทุกข์ยาก ความลำบาก
  90. ให้แข่งขันกันในการอดทน
  91. ให้สำรวจตนไม่ท้อแท้และเศร้าหมอง
  92. เมื่อประสบความทุกข์ยากให้กล่าวว่า “แท้จริงเป็นของอัลลอฮ์ และแท้จริงเราเป็นผู้กลับไปหาพระองค์” (อินนาลิลลาฮิวะ อินนาอิลัยฮิรอญูอน)
  93. ทำตนให้เป็นผู้อดกลั้น และให้อภัยผู้อื่น
  94. ให้หลีกเลี่ยงห่างจากเรื่องไร้สาระ
  95. ขอภัยโทษต่ออัลลอฮ์ เมื่อทำผิดต่อตนเอง และต่อผู้อื่น และไม่กระทำผิดซ้ำอีก
อนิส อมาตยกุล และคณะ (2543) กล่าวถึง ชีวิตในอุดมคติในมิติแห่งศาสนาอิสลามเพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ ตามโครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยของทบวงมหาวิทยาลัย ดังนี้
1. การรู้จักตนเอง การอดกลั้นและการให้อภัย มีจริยธรรมอิสลาม ซึ่งการรู้จักตนเองนับแห่งการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบคือพิจารณาถึงศรัทธาในคำที่มีอัลลอฮ์ (ทั้งความรักและความยำเกรง) การพูดอันเที่ยงตรง การบริจาคเพื่อสันติของชาวโลก ความละเอียดต่อการเป็นผู้สลับปรับความรักต่อผู้อื่นเท่ากับรักตนเอง ความสำรวมในการหัวเราะ ความมีจริยธรรม ทั้งนี้ต้องตามใจ

ตนเอง (สำรวจ) เป็นสำคัญ เพื่อเตือนสติตัวเองในอันที่จะทำดี ตอบแทนความซื่อซำด้วยความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ในทุกหนทุกแห่ง

2. การรู้จักผู้อื่น ประกอบด้วย

- 2.1 การช่วยเหลือกันและกันในความดี
- 2.2 การรักษาสິงที่ไ้รับมอบหมาย
- 2.3 การประสานระหว่างเพื่อนมนุษย์
- 2.4 ความอ่อนโยนและความอ่อนน้อมต่อกัน
- 2.5 ความเสียสละเพื่อผู้อื่น
- 2.6 การคบคนดี
- 2.7 การเคารพในสิทธิและเกียรติผู้อื่น
- 2.8 ความประพฤดิและจรรยา มารยาทที่ดี

ดังนั้น การรู้จักผู้อื่นในนัยแห่งความเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือบุคคลนั้นประกอบด้วยลักษณะมีสมณะ ความนอบน้อม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความเสียสละ ไม่ทู่เงินเพื่อตำแหน่งทางการเมือง ช่วยคนดี ยำเกรงคนดี เพื่อการประสานกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ ไม่เยาะเย้ยตำหนิติเตียนผู้อื่น หรือนินทาว่าร้าย ไม่พึงสืบความลับผู้อื่น และไม่คาดเดาไม่ข่มแขงบุคคลอื่นด้วยความไม่เป็นธรรม รักษาคำพูด และเมตตาต่อทุกคน ไม่อิจฉาและตัดขาดญาติมิตร และความเป็นผู้มีมรรยาทอันงามต่อผู้อื่น ต่อหน้าสาธารณชน

มานี ชูไทย (2532) กล่าวถึง อิสลามเป็นระบบการดำเนินชีวิตที่ไ้วางรูปแบบไว้ทุกด้าน ที่เกี่ยวกับจริยธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และแนวทางการดำเนินชีวิตดังนี้

1. จริยธรรมและวิถีทางดำเนินชีวิต

1.1 การกระทำความดี

การกระทำความดีนี้ไ้รวมถึงการตั้งใจเด็ดเดี่ยวที่จะกระทำความดีด้วย อิสลามสอนให้มนุษย์เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจ (อิกลาส) ตั้งใจที่จะกระทำความดีและกระทำความดีเป็นนิสัยแล้วแผ่ความดีไปยังผู้อื่นด้วย อิสลามมีอุดมการณ์เกี่ยวกับเรื่องความดีไว้ว่า มนุษย์ที่ดีในทัศนะของอิสลามคือผู้ที่ทำประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ถ้าจะพูดให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ ผู้ใดที่ทำความดีเฉพาะตน ไม่ได้กระทำดีต่อผู้อื่น ผู้นั้นยังไ้ชื่อว่า เป็นคนดี และวิธีทำความดีนั้น เขาต้องรักที่ จะให้แก่ผู้อื่น

1.2 ความมีสัจจะ

สัจจะหรือความจริงใจนั้นได้รวมเอาความจริง แท้ ตรง หรือไม่คดโกงต่อสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เข้าด้วยกันคือ จริงต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบคือไว้ใจได้ จริงต่อคำพูดคือรักษาคำพูด รักสัญญา จริงต่อบุคคลคือซื่อตรง ซื่อสัตย์ และจริงต่อความดีคือตั้งใจทำความดี สนับสนุนคนดี สุจริต ยุติธรรมหรือเที่ยงธรรม ไม่ทรยศผู้อื่น และไม่ยกย่องคนชั่ว เป็นต้น ผู้ที่มีสัจจะไม่เป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก สับปลับ หรือกลับกลอก ลอบกัดหรือให้ร้ายภายหลัง

1.2.1 ความไว้วางใจ

มุสลิมจะต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ เชื่อถือได้ ฟังได้ รักษาเวลา ตรงต่อเวลา เพราะถ้าผิดเวลาอาจทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รำคาญ และอาจเสียหายได้ ปฏิบัติตามสัญญา รักษาคำพูด คือเมื่อพูดจะต้องพูดความจริงตลอดเวลา และปฏิบัติตามคำพูดที่ได้พูดไว้ เมื่อได้รับความไว้วางใจในเรื่องใด เช่น ได้รับมอบหมายให้ทำงานของหมู่คณะก็จะต้องทำให้เสร็จลุล่วงไปตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำเฉพาะต่อหน้าคนเท่านั้นหรือดีแต่รับคำเท่านั้น แต่จะต้องทำจนสุดความสามารถ และจะต้องรักษาความไว้วางใจนั้นให้คงอยู่ตลอดไป การรักษาความไว้วางใจมีความสำคัญมาก ท่านนบีศ็อลฯ ได้กล่าวเกี่ยวกับคนหน้าไหว้หลังหลอกซึ่งมุสลิมจะต้องทำตนให้ห่างไกลว่า “สัญญาของคนหน้าไหว้หลังหลอก (ผู้สับปลับ) มี 3 ประการคือ เมื่อเวลาเขาพูดเขาโกหก เมื่อเขาสัญญาเขาผิดสัญญา เมื่อได้รับความไว้วางใจเขาหลอกลวง” รายงานโดย บุคอรี: 33 และ อิมามอะหมัด บินหัมบัล: 8913

1.2.2 ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์หรือความซื่อตรงเป็นสัจจะที่มีต่อบุคคล อิสลามส่งเสริมจริยธรรมในเรื่องนี้ไว้อย่างเต็มที่ ความซื่อสัตย์จะนำบุคคลผู้ประพฤติไปสู่ความยุติธรรม และป้องกันผู้ประพฤติให้พ้นจากความอับยศ ให้พ้นจากการคดโกง การปลอมแปลง การนำความลำบากสู่ผู้อื่นหรือการทำร้ายจิตใจผู้อื่นและการทำลายความไว้วางใจ เพราะผู้ที่ซื่อสัตย์นั้นย่อมซื่อตรงต่อบุคคลทั่วไป คือประพฤติตรงต่อกัน รักใคร่จริงใจ ไม่คิดร้าย ไม่เป็นคนดีแต่พูด ไม่ปกปิด ไม่ประจบสอพลอ ไม่ชักชวนกันทำความชั่ว ทำแต่ในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ให้การช่วยเหลือ ร่วมทุกข์ร่วมสุข เตือนสติและให้คำแนะนำที่ดี พยายามหาโอกาสตอบแทนผู้มีบุญคุณ ยกย่อง นับถือ ไม่ดูหมิ่น และนอกจากนี้ความซื่อสัตย์จะป้องกันตนให้พ้นจากการลงโทษของอัลลอฮ์ อิสลามสอนให้มุสลิมทุกคนซื่อสัตย์ ไม่ว่าจะความซื่อสัตย์ของตนจะทำให้ตนเองเดือดร้อนหรือญาติสนิทไม่พอใจ

1.2.3 ความสัตย์จริง

ความสัตย์จริงเป็นสัจจะ เกี่ยวกับคำพูดและความดี อิสลามสอนให้พูดความจริงพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และสุภาพ มุสลิมจะต้องไม่พูดปด ไม่นินทา ไม่ปรักปรำให้ร้ายผู้อื่น ไม่ก่อให้เกิดความเกลียดชังหรือยุยงให้แตกสามัคคี ไม่พูดจาไร้สาระ ไม่พูดจาสร้างความเข้าใจผิดให้แก่ผู้อื่น ฯลฯ การที่จะทำให้ผู้ใดพูดแต่ความจริง มีประโยชน์และสุภาพนั้น ผู้นั้นจะต้องมีจิตใจสะอาด บริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว มองโลกในแง่ดี ในแง่ที่เป็นความจริง ไม่อิจฉาริษยา เพราะการอิจฉาริษยาจะทำลายความดีงามต่าง ๆ ดังคำสอนของท่าน นบี ศ็อลฯ ที่กล่าวไว้ว่า

“แน่แท้การอิจฉาริษยานั้นทำลายความดีงามต่าง ๆ ดุจดังกองไฟที่เผาผลาญเชื้อเพลิง” (อบูดาอูด)

การอิจฉานั้นมีโทษ 5 ประการคือ 1) จิตใจมัวหมองไม่ขาดสาย 2) กุศลที่ทำไว้นั้นไร้ผล 3) จะถูกคิดเดือนเสมอ 4) อัลลอฮฺทรงกริ้ว และ 5) ไม่ได้รับเตาไฟจากอัลลอฮฺ คือ คิดการใดไม่เป็นผลสำเร็จ

นอกจากไม่อิจฉาริษยาแล้ว ต้องไม่หลงตนว่าวิเศษกว่าผู้อื่นและไม่เห็นผู้อื่นเลวกว่าตน และในการพูดนั้น กิริยาท่าทีที่ประกอบการพูดก็มีความสำคัญไม่น้อย คำพูดที่พูดคิดว่าสุภาพแต่นั้นอาจทำให้ผู้ฟังรำคาญ หมั่นไส้ รังเกียจหรือไม่พอใจได้เพราะกิริยาที่ประกอบการคำพูดของผู้พูด

1.3 การให้อภัย

ผู้ที่ทรงอภัยที่สุดคือ อัลลอฮฺ ดังปรากฏในอัลกุรอานเสมอว่า “แท้จริง อัลลอฮฺ คือ ผู้ทรงอภัย ผู้เมตตาเสมอ”

อิสลามสอนให้มีการอภัย อภัยแก่ความไม่รู้ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความผิดพลาดของผู้อื่น อิสลามห้ามการอิจฉา การเป็นศัตรู การเคียดแค้นพยาบาท ชิงชัง การอาฆาตจองเวร การหาโอกาสแก้แค้น

การให้อภัยเป็นการทำความดี เป็นการแสดงถึงความมีใจกว้าง ความสะอาดบริสุทธิ์ของจิตใจ ดังนั้นจึงยึดมั่นในความดีข้อนี้ ดังปรากฏในอัล-กุรอานว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและผู้กระทำความดี พวกเขาเหล่านั้นคือ ผู้ที่ประเสริฐที่สุด” บทอัลบัยยนะฮ์ (98) โองการที่ 7

1.4 จรรยา มารยาท

จรรยา คือความประพฤติที่ควรประพฤติ ส่วนมารยาทคือกิริยาที่เรียบร้อย คำว่า จรรยา มารยาทตามความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ ความประพฤติที่ประพฤติด้วยกิริยาสุภาพเรียบร้อย ซึ่งบางขณะต้องประกอบด้วยการเสียสละความพอใจส่วนตัวเพื่อความพอใจของผู้อื่น

ด้วย อิสลามได้สอนเกี่ยวกับเรื่องจรรยาบรรณไว้ทุกด้าน เช่น มารยาทในการกิน การดื่ม การพูด จาทักทาย การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยดี ความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของผู้อื่น ถ่อมตน สุภาพ อ่อนน้อม (การแสดงวาจาเรียบร้อย เคารพบุคคลตามสมควร) ไม่โอ้อวด ไม่หมิ่นประมาทผู้อื่น ฯลฯ เพื่อให้เกิดความชื่นบาน ผูกพัน รักใคร่ ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น โดยยึดเอาจริยวัตรของท่านบี คือ ฯลฯ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน

1.4.1 มารยาทในการเดิน นั่ง

อิสลามสอนให้ลูก นั่ง เดินด้วยกิริยาสุภาพ ไม่เสียดสีกระทบกระทั่ง ตัวบุคคลอื่น ไม่เดินพรวดพราดโคนผู้คนและสิ่งของ เมื่อจะลุกไปทางไหน ควรดูรอบตัวก่อนว่ามีสิ่งกีดขวางอะไรอยู่บ้าง เมื่อดูรอบขอบแล้วจึงค่อยๆ ลุกเดินไป เป็นต้น การเดิน ต้องเดินด้วยกิริยาผึ่งผายของอาจ คือเดินตัวตรง ไม่สะทกสะท้าน งกเงิน และไม่เดินอย่างผู้โอ้อวด

1.4.2 มารยาทในการทักทายและการเข้าบ้านผู้อื่น

อิสลามได้วางระเบียบทางด้านมนุษยสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ในการทักทายหรือทำความเคารพกันหรือกล่าวสลามนั้น ให้ผู้น้อย (เด็ก) ทักผู้ใหญ่ ให้ผู้ชายทักผู้หญิง ผู้เพิ่งมาถึงหรือผู้ลาต้องทักทายหรือทำความเคารพก่อน ผู้ชี้พาหนะทักผู้เดินเท้าก่อน คนกลุ่มเล็กกล่าวสลาม (การทักทายของมุสลิม) แก่คนกลุ่มใหญ่ และให้กล่าวสลามแก่ผู้ที่รู้จักและไม่รู้จัก ผู้ใดได้รับการทักทายหรือเคารพต้องตอบรับเขาไม่นิ่งเฉยหรือเพียงแต่ยิ้มรับเท่านั้น

เมื่อมุสลิมจะเข้าบ้านผู้ใด จะต้องกล่าวสลาม จะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของบ้านก่อนจึงเข้าได้ และขณะที่ยืนหน้าประตูบ้านเพื่อคอยคำอนุญาต ต้องยืนเฉียงอยู่ข้างประตูไม่สอดสายตามองเข้าไปในบ้านถ้าเจ้าของบ้านบอกให้กลับไปก่อนต้องกลับโดยดี (อย่าถือเป็นสาเหตุโกรธเคือง) เพราะเขาอาจมีธุระส่วนตัวหรืออยู่ในสภาพที่ไม่อาจรับแขกในขณะนั้นได้ และเมื่อเข้าบ้านแล้วจะต้องไม่นั่งนานเกินสมควรในบ้านผู้อื่น ไม่จับคู่อะไรหรือบุคคลอย่างเพ่งพิศเหลือเกิน ไม่ติเตียนสิ่งของในบ้านที่ตนไปสู่อื่น ไม่แสดงกิริยาตึงตังหรือพูดจาอึกทึกในบ้านผู้อื่น เป็นต้น

เจ้าของบ้านก็เช่นเดียวกัน เมื่ออนุญาตให้แขกเข้าบ้าน ต้องต้อนรับ เชื้อเชิญแขก ไม่เพิกเฉย ไม่แสดงความมึนตึงต่อหน้าแขกแม้ว่าแขกจะเป็นขอทานก็ตาม ไม่ให้แขกคอยนานกว่าจะพบเจ้าของบ้าน ไม่แสดงกิริยาโกรธเคืองคนใช้ต่อหน้าแขก ให้เกียรติและยกย่องผู้เป็นแขก ท่านบี คือ ฯลฯ ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ใดศรัทธาในอัลลอฮ์และวันปรโลก จงให้เกียรติแก่แขก และให้ของตอบแทนแก่เขา เมื่อถูกถามว่า “อะไรคือของตอบแทนแก่แขก โอ้อิสลาม” ท่านรสุตตอบว่า (ต้อนรับแขกอย่างดี) หนึ่งวันและหนึ่งคืน และแขกมีสิทธิที่จะอยู่ได้ 3 วัน (ด้วยอาหารธรรมดา) ถ้าแขกพักนานกว่านั้น อะไรที่ (เจ้าบ้าน) เตรียมให้เขานั้นเป็นกุศลทาน

(เสาะคะเกาะฮ์)” รายงานโดย อะห์มัด: 6584, 7571, 7589

1.4.3 มารยาทในการพูด

เนื่องจากการใช้คำพูดมีความสำคัญมากในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ และอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายได้ อิสลามสอนให้มุสลิมทุกคนพูดจาฉลาดฉลาด อ่อนหวาน สุภาพ ถ่อมตนพอประมาณ พูดชักชวนให้คนทำความดี ไม่พูดเสียงดังข่มผู้อื่นหรือพูดกระโชกกระชาก ไม่พูดสอดหรือแย่งชิงพูด ต้องรอให้เขาพูดจบก่อน แต่ถ้าจำเป็นต้องพูดต้องกล่าวขอโทษก่อน ไม่แย่งกันพูดหรือพูดพร้อมกัน ต้องพูดตรงไปตรงมา ไม่เยาะเย้ยถากถางส่อเสียดผู้กระทำผิด แต่ควรเตือนด้วยความอ่อนโยน ไม่พูดโกหก ล้อเล่นหรือพูดขู่หย่ำ ไม่นินทา ไม่ตั้งฉายากัน ไม่กล่าวคำสบถหรือพูดคำหยาบติดปาก ไม่ว่าจะพูดกับใคร สถานที่ใด เรื่องอะไร ต้องพูดด้วยคำพูดที่สุภาพน้ำเสียงนุ่มนวล แม้จะพูดกับเพื่อนสนิทก็ตาม ไม่พูดลับลับ พูดแล้วต้องกระทำ ถ้ามีการโต้แย้งให้ได้แย้งอย่างมีมารยาท คือไม่ใช่วาจาหักหาญ บังคับหรือเอาเสียงข่ม ถ้าจะคัดค้านก็ควรชี้แจงอย่างมีเหตุผล ไม่พูดซ้ำซากจนผู้อื่นต้องฝืนใจฟัง ไม่พูดจาเปรียบเปรยก่อนและสตรีหรือผู้อื่น ไม่พูดจาเอ็ดอึ้งขณะที่ผู้อื่นทำกิจอยู่ ต้องค่อย ๆ พูด ไม่พูดจาล่วงเกินผู้อื่นเพราะอาจจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทได้ ไม่พูดจาหลอกลวงว่าร้ายผู้อื่น ไม่กล่าวถึงสิ่งที่ควรปิดบังในที่ชุมชนเพราะอาจทำความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ ไม่พูดจาให้ผู้อื่นเสียหน้า ถ้าทำผิดต้องกล่าวขอโทษ และถ้าผู้ใดได้แสดงคุณต้องกล่าวขอขอบคุณ ไม่รับปากพล่อย ๆ แล้วทำไม่ได้ ไม่แยกคู่สนทนาหรือผู้ที่นั่งอยู่ด้วยกันเพื่อพูดความลับกันหรือพูดด้วยภาษาที่บุคคลที่สามไม่เข้าใจ นอกจากจะได้ขออนุญาตเสียก่อน ไม่แสดงกิริยาขู่นิ้วหรือกระชิบกระชาบกับผู้ใดเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่น ไม่พูดจาโอ้อวด ไม่ว่าจะร้ายผู้ตายไม่ละลาบละล้วงสอดแทรกถากถำธุระส่วนตัวของผู้อื่นหรือผลประโยชน์ที่เขาหามาได้โดยที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ชวนทะเลาะ ไม่สอพลอ (คือไม่อ้างเอาสิ่งที่ไม่จริงมาพูดหรือส่งเสริม ข้ำเติมผู้อื่น เพื่อให้ผู้ฟังพอใจรักใคร่ตน) เมื่อพูดกับผู้ใดต้องไม่หันหลังให้ผู้นั้นเพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการไม่นับถือคู่สนทนา ไม่พูดจาซ้ำเติมเข้าทำนองได้ทีชี้แพะไล่ และถ้าไม่สามารถพูดด้วยวาจาที่ดีได้ ก็ให้นิ่งเงียบเป็นดีที่สุด

1.4.4 มารยาทในการกินและการดื่ม

ในการกินและการดื่มนั้น อิสลามสอนให้ใช้มือขวา ไม่กินอาหารเลอะเทอะ มูมมาม กินคำโตเกินไป ไม่ดักข้าวหรือกับข้าวใส่จานตนเองมากเกินไป ไม่ล่วงล้ำของบริโภคผ่านหน้าผู้อื่น ถ้าจำเป็นควรขอโทษและขอให้เขาส่งให้ ควรหยิบยก ยื่นสิ่งของให้แก่ผู้อื่น เช่น การกินอาหารในวงใหญ่ อาหารย่อมอยู่ห่างจากอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้ที่อยู่ใกล้ต้องช่วยหยิบยื่นส่งให้ เผลี่ยกันส่งต่อ ๆ ไป ควรเช็ดเช็ดคนข้างเคียงก่อนตนหรือช่วยเหลือให้คนข้างเคียงได้อาหารก่อนตน และขณะกินก็ควรดูช่วยเพิ่มเติมให้เขา ไม่รวบรวบเอาของกลางจนเกินส่วนที่ตนควรจะได้

ไม่เอาเครื่องใช้ของตน เช่น ช้อนของตนตักสิ่งบริโภคที่เป็นของกลาง หรือรวบเอาสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นของกลางมาเป็นของตน ไม่กินทิ้งกินขว้าง สุรุษสุร่าย ไม่ตำหนิอาหาร แต่ต้องกล่าวพระนามของพระองค์ และสรรเสริญพระองค์ คือเมื่อกินหรือดื่มกล่าว “บิสมิลลาฮ์” (ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์) และเมื่ออิ่มแล้วอ่าน “อัล-หัมดุลิลลาฮิลละซีอ์ฎออะมะนา วะสะกอนา วะญะอะละนามุสลิมิน” (บรรดาการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แห่งอัลลอฮ์ที่ทรงให้อาหารแก่เราเป็นเครื่องดื่มแก่เราและทรงให้เราเป็นมุสลิม) นอกจากนี้ให้มุสลิมกินอาหารร่วมกัน และไม่ควรยื่นกินหรือดื่มนอกจากจำเป็นจริงๆ เป็นต้น

1.5 ความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณาเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับมุสลิม อิสลามส่งเสริมให้มีความรัก เมตตา เอ็นดู ปราบปรามจะให้ผู้อื่นเป็นสุข มีน้ำใจกรุณา มีความเข้าใจและละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของผู้อื่น เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน บุคคลที่ได้รับความทุกข์ยาก ฯลฯ ตลอดจนให้ความเมตตาต่อสัตว์และพืช (เช่น ให้อาหาร ให้น้ำ รดน้ำ) ด้วยความรำลึกให้เมตตาของอัลลอฮ์ และหวังความโปรดปรานของพระองค์ ความเมตตากรุณาเป็นคุณธรรมที่จะก่อให้เกิดความรักใคร่ หวังดี ผูกพัน สนับสนุนอย่างแท้จริง จำเป็นต้องฝึกให้เกิดขึ้นในดวงจิต และแสดงออกเป็นนิจ

1.6 ความรัก ความเป็นพี่น้อง

มนุษย์มีธรรมชาติอยู่อย่างหนึ่ง คือรักตนเอง แต่ถ้ารักตนเองมากเกินไปก็จะกลายเป็นความเห็นแก่ตัว และถ้าความเห็นแก่ตัวมีมากก็จะเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เพราะต้องการให้ตนเองได้ประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว เพื่อขจัดปัญหาการเห็นแก่ตัวดังกล่าว อิสลามได้ส่งเสริมให้มุสลิมมีความรักความเป็นพี่น้องกัน มีความสามัคคีกัน ให้รักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง เพราะเมื่อมีความรักก็จะเกิดความต้องการที่จะถนอมน้ำใจคนที่เรารัก ส่งเสริมให้ทำความดี ยิ่งเมื่อได้รักผู้อื่นเหมือนรักตนเองแล้ว โลกก็จะเกิดความสันติสุข เพราะจะมีการเอื้อเฟื้อเกิดขึ้น เช่น การให้นั่งอันสมควรแก่ผู้สูงอายุ หญิงมีครรภ์ การอุ้มเด็กนั่งตัก การช่วยเหลือของให้หรือการหลีกเลี่ยงว่างให้ผู้อื่นได้นั่งด้วยในรถโดยสาร เป็นต้น

คุณธรรมในเรื่องความเป็นพี่น้องกันนี้ จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นด้วยใจบริสุทธิ์ว่ามุสลิมทุกคนไม่ว่าผิวขาว ผิวเหลือง ผิวดำ ผิวแดงต่างเป็นพี่น้องกัน มีความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน

1.7 การควบคุมตนเอง

อิสลามส่งเสริมการควบคุมตนเอง ดังที่ท่านนบี ศ็อล ฯ ได้กล่าวไว้ว่า “การกุศล (ต่อสู้อันตรายของอัลลอฮ์) ที่ดีที่สุดคือการชนะใจตนเอง” รายงานโดย อิมามอะหมัด:

23438, 23445, 23447 อิสลามส่งเสริมให้มีการ ควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบแห่งความดี ช่มใจ จากกิเลสฝ่ายต่ำ ช่มใจตนเองจากความโกรธ จากการทำชั่ว รวมทั้งไม่ทำตนเป็นสื่อแห่งการทำชั่ว ด้วย เช่น ไม่แต่งกายหรือมีจริตกิริยาข่มขืนเพศตรงข้าม ควบคุมตนเองไม่ให้คิดทำร้ายหรือข่มเหงผู้อื่น ไม่คั่งคั่นในทางที่ผิด ในวัยเด็กจะต้องมีคนคอยดูแล ตักเตือนแนะนำ สั่งสอนให้มีอุคมคติแห่งตน หมายความว่าได้รับการสั่งสอนว่าอะไร ควรทำ อะไรเป็นความดี เมื่อทำดีผู้ฝึกอบรมอาจให้รางวัลหรือชมเชย เมื่อโตขึ้นและได้ทำตาม อุคมคติของตนก็เกิดความรู้สึกภูมิใจและภาคภูมิใจ นี้เรียกว่ามีอุคมคติ นอกจากนี้จะต้องสอนให้มีมโนธรรมหรืออบรมสั่งสอนให้รู้ว่าอะไรไม่ควรทำ ถ้าทำแล้วผู้อื่นอาจเดือดร้อนหรือตนเองอาจถูกลงโทษ เมื่อโตขึ้นและได้ทำอะไรผิดมโนธรรมของตนก็จะเกิดความรู้สึกสำนึกผิด เป็นต้น การ อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องอุคมคติและมโนธรรมจะต้องฝึกตั้งแต่เล็ก ๆ และเด็กจะเข้าใจฝังใจได้ดีเต็มที่เมื่ออายุประมาณ 8-9 ขวบ ซึ่งเป็นช่วงที่มีบัญญัติศาสนาให้เด็กเริ่มละหมาดเป็นประจำทุกวันพอดี (นั่นคืออิสลามเข้าใจธรรมชาติของเด็กก่อนที่นักจิตวิทยาจะค้นคว้าพบ) การอบรมสั่งสอนที่ได้รับจะทำให้บุคคลควบคุมตนเองได้ในวัยต่อมา แต่การที่จะควบคุมตนเองได้ดีนั้นจะต้องมีวินัย มีสติปัญญา มีความอดทนและความรับผิดชอบ อิสลามส่งเสริมความมีวินัย การใช้สติปัญญา ความอดทนและความรับผิดชอบมาก สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เราควบคุมตนเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ ต่าง ๆ ได้ เช่น เมื่อได้รับการทดลองจากอัลลอฮ์ให้ประสบความสำเร็จ ความลำบาก หรือมีเหตุการณ์มากระตุ้นให้ทำความชั่ว เป็นต้น

1.8 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมประการสำคัญ เป็นสิ่งที่จะทำให้สังคมมีระเบียบ วินัยไม่ยุ่งเหยิง ความรับผิดชอบและหน้าที่เป็นของคู่กัน ความรับผิดชอบจะขยายตัวเองแค่ไหนขึ้นอยู่กับหน้าที่ เช่น เสมียนพิมพ์ มีหน้าที่รับผิดชอบจำกัด คือพิมพ์หนังสือได้ให้ถูกต้อง เสร็จทันเวลา หัวหน้าแผนกมีหน้าที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้น ก็นอกจากงานในหน้าที่โดยตรงของตนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบงานของลูกน้องในแผนกของตนอีกด้วย ฯลฯ อิสลามสอนว่าทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ และจะต้องถูกไต่สวนในงานที่ตนรับผิดชอบทุกอย่าง เช่น ในฐานะที่เป็นลูก ภรรยา สามี พ่อ แม่ หัวหน้าหรือผู้ปกครอง ผู้บริหารประเทศและในฐานะบ่าวของอัลลอฮ์ด้วย เป็นต้น แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบตามหน้าที่ของตนซึ่งไม่มีใครทำแทนกันได้

1.9 การดำเนินชีวิตสายกลาง

การรู้จักพอดีในกิจการต่างๆ ที่เรากระทำนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในระบบการดำเนินชีวิตของมุสลิม เช่นการปฏิบัติภารกิจประจำวัน การใช้เวลา การเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว การใช้จ่ายเงิน การแต่งกาย การกิน ฯลฯ ความไม่รู้จักพอดีจะทำให้เกิดโทษ ยกตัวอย่างเช่น การกินอาหาร ถ้าเรากินมากไปจะทำให้เราอึดอัด เกียจคร้าน กินน้อยไปก็จะทำให้ร่างกายอิดโรย อ่อน

เปลี้ยไม่มีแรงทำงาน เป็นต้น อิสลามห้ามการสุรุษสุร่าย และการตระหนี่ใน ทุกเรื่องและให้เดินสายกลาง

1.10 การศึกษา

ระบอบการดำเนินชีวิตในอิสลามเน้นเกี่ยวกับการศึกษามาก การแสวงหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิม ความรู้จะช่วยเป็นแนวทางปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการศึกษาจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ 1) ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น 2) เกิดความชำนาญและมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ และ 3) เกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่ดี

มุสลิมทุกคนจะต้องดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป คือ มีการทำงานประกอบอาชีพ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเป็นผู้ดำรงศาสนาด้วย มุสลิมทุกคนจะต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป การศึกษาแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งจึงเป็นการไม่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่า การไม่ส่งให้บุตรหลานเรียนหนังสือจึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เพราะขัดกับหลักการส่งเสริมการศึกษาของศาสนาอิสลาม แต่จะต้องใช้วิธีแก้ไขที่ถูกต้องกว่า คือต้องปลูกฝังให้เยาวชนมุสลิมมีศาสนา มีศรัทธาอย่างซาบซึ้ง มี อุดมการณ์เรื่องศาสนา มีอัลลอฮ์อยู่ในหัวใจ ให้มีความสำนึกว่าถ้าทำความผิดแล้วจะไปเผชิญต่อพระองค์ในวันปรโลกได้อย่างไร ถ้าพ่อแม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบของตนอย่างครบถ้วนโดยพยายามปลูกฝังความศรัทธาแก่ลูกอย่างมั่นคงแล้ว ย่อมไม่มีสิ่งเข้ายวนใจจะหันเหมุสลิมให้ออกนอกทางได้

เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องเกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ว่า พ่อแม่จะต้องศึกษาก่อนว่า จะต้องสอนอะไร อย่างไร และที่แน่ ๆ คือต้องสอนด้วยการปฏิบัติ เพราะพ่อแม่อาจพูดหรืออธิบายไม่เก่งเท่าครูที่โรงเรียน จะทำอย่างไร ผู้ที่ไม่ศึกษาถึงวิธีการเลี้ยงเด็กควรจะละอายแก่ใจไหมว่า ที่เลี้ยงเปิด เลี้ยงไก่ เรายังศึกษาถึงธรรมชาติของมันว่ามันชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ช่วงไหนควรฉีดวัคซีน เป็นต้น แต่เลี้ยงลูกคนนั้นไม่ได้ศึกษาเลยว่า ช่วงไหน วัยไหน ควรจะฝึกหัดเรื่องใดจึงจะถูกต้องกับพัฒนาการของเด็กมากที่สุด และถ้าไม่ฝึกหัดจะมีผลร้ายตามมาแค่ไหน

1.11 ความอดทน

คุณธรรมประการสำคัญที่อิสลามได้วางรากฐานให้แก่มุสลิมทุกคนคือความอดทน ความอดทนเป็นคุณธรรมที่กระตุ้นให้เกิดความพากเพียร พยายามเพื่อความสำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ดังได้ทราบมาแล้วว่า ที่มนุษย์ได้รับความทุกข์ยากนั้น เนื่องมาจาก 1) มนุษย์ชั่วได้สร้างไว้ และเมื่อการลงโทษมีขึ้น ผู้ศรัทธาก็ได้รับผลกระทบด้วย 2) ได้รับการทดลองจากอัลลอฮ์วิธีที่จะผ่านอุปสรรคหรือความทุกข์ยากต่าง ๆ ในชีวิตไปได้จะต้องอาศัยความอดทน อิสลามสอนให้มีความอดทน ให้แข่งขันกันในความอดทน ให้ตักเตือนกันและกันในความอดทน อดทนต่อ

ความทุกข์ทางใจ ความยากจน การเสียชีวิตหรือทรัพย์สิน ต่อการพุดจาเสียคสีขงผู้อื่น ต่อดินฟ้าอากาศ มีมานะในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก โดยปกติการงานที่เราทำนั้นต้องมีอุปสรรคขัดข้องทั้งสิ้น งานเล็ก ๆ ก็มีอุปสรรคเล็ก งานใหญ่ก็มีอุปสรรคใหญ่ กิจการงานดีก็มีข้อขัดข้องตามส่วนของงานนั้น อิสลามสอนเราไม่ให้เกียจคร้านเพราะถ้าปล่อยให้ความเกียจคร้านครอบงำจะก่อให้เกิดความย่อท้อขึ้นได้ ฯลฯ ความอดทนเป็นภาระที่หนักมาก ผู้ที่จะทำได้คือผู้ที่ศรัทธาอย่างมั่นคงต่ออัลลอฮ์เท่านั้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

อิสลามเป็นศาสนาที่มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์กระทำความดีต่อกัน รองจากการเคารพภักดีพระเจ้าเป็นเจ้า ดังนั้น จึงได้ส่งเสริมเรื่องมนุษยสัมพันธ์อย่างมาก รวมทั้งได้บอกถึงจริยธรรมในการปฏิบัติตนต่อบุคคลต่าง ๆ ไว้ พอสรุปย่อ ๆ ได้ดังนี้

2.1 หน้าที่ในการปฏิบัติต่อพ่อแม่

พ่อ แม่ เป็นบุคคลที่เลี้ยงดูลูกให้ความรัก ความเมตตา ห่วงใย เป็นผู้ที่มีความจริงใจต่อลูกที่สุด ต้องการให้ลูกมีความสุข ปราศจากความทุกข์ด้วยประการใด ๆ พยายามช่วยเหลือลูกเมื่อมีปัญหาตามกำลังความสามารถที่ช่วยได้ และยินดีเป็นอย่างยิ่งเมื่อลูกได้ดี คุณความดีของพ่อแม่ที่น่ายกย่องที่จะหาบุคคลใดเทียบได้ อิสลามสอนให้ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ สนองตอบด้วยความอ่อนโยน ถนอมน้ำใจ พุดจาไพเราะ เชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ดี สิ่งที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของศาสนา

2.2 หน้าที่ในการปฏิบัติตนต่อญาติพี่น้อง

ในระบบอิสลามถือว่ามุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน และยิ่งในระหว่างเครือญาติยิ่งต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ญาติทางฝ่ายพ่อ ญาติทางฝ่ายแม่ทั้งหญิงและชายและพี่น้องร่วมพ่อแม่เดียวกัน รวมทั้งญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานมีสิทธิ์ที่จะได้รับความรักใคร่ เคารพ นับถือเมตตา และกระทำความดีตอบ

2.3 หน้าที่ในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนบ้าน และการคบเพื่อน

2.3.1 การปฏิบัติตนต่อเพื่อนบ้าน

สังคมเป็นแหล่งซึ่งมนุษย์จะดำรงอยู่ได้เป็นฝึกแผ่นดินและสงบสุข ถ้าหากว่าได้มีการคบหาสมาคมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในระบบอิสลามได้กำหนดให้มุสลิมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน เป็นหน้าที่ที่แต่ละคนซึ่งผู้อื่นจะปฏิบัติแทนไม่ได้ เช่น หน้าที่ต่อบุคคลในครอบครัว ได้แก่หน้าที่ต่อพ่อแม่ลูก ญาติพี่น้อง เป็นต้น แต่สังคมจะสงบสุขเป็นฝึกแผ่นดินได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถาบันครอบครัวสถาบันเดียว ต้องอาศัยสิ่งเชื่อมต่อกันระหว่างครอบครัวต่อกันด้วย อิสลามสอนให้มนุษย์มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้ที่

อยู่ใกล้ชิดและผู้ที่อยู่ห่างไกล นั่นคือจากครอบครัวผู้เพื่อนบ้านใกล้ชิด เพื่อนร่วมหมู่บ้าน ตำบล ประเทศและ ทั่วโลก

เพื่อนบ้านเป็นบุคคลสำคัญที่อิสลามสอนให้มุสลิมทำความดี เอาใจใส่ทุกข์ สุขและความเป็นอยู่ของเพื่อนบ้านด้วยกำลังกาย กำลังสติปัญญา วาจา และกำลังทรัพย์ เช่น ช่วยกันยกของหนัก ช่วยกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ ช่วยแก้ไขความเดือดร้อน ช่วยแนะแนวทางที่ถูกต้อง ช่วยปลอบใจให้คลายทุกข์ ไม่ก่อความทุกข์แก่เพื่อนบ้านด้วยประการทั้งปวง และแบ่งปันสิ่ง ของให้กัน

2.3.2 การคบเพื่อน

ในการคบหาสมาคมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันนั้น มีความจริงอยู่ว่า บุคคลที่เราต้องคบหาสมาคมนั้นมีทั้งผู้ประพฤติดีและประพฤติชั่ว เราต้องเลือกคบ การคบคนชั่ว ก็อาจพาคนดีไปสู่ความชั่วได้ เพราะการคบหาสมาคมย่อมถ่ายทอดความคิดเห็น ความประพฤติ และอัธยาศัยผู้หนึ่งและกันได้ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา อิสลามสอนให้มุสลิมทำความดี คบหา สมาคมกันทุกคนโดยไม่จำกัดเพศ วัย ผิว เชื้อชาติ ศาสนาหรือลัทธิ แต่ห้ามคบเป็นมิตรกับคนชั่ว เช่นคนที่พุดจาไร้สาระ คนที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย เป็นต้น นอกจากคนชั่วแล้วยังห้ามคบเป็น มิตรสนิทกับคนที่เยาะเย้ยศาสนา ผู้รุกราน ผู้ขบไล่ ผู้ที่ตั้งตนเป็นศัตรูของอัลลอฮ์ ไม่ว่าผู้นั้นจะ เป็นพ่อแม่หรือญาติสนิทก็ตาม และห้ามคบเพื่อนเพศเดียวกันฉันซูสาว (ห้ามเรื่องรักร่วมเพศ) ด้วย อิสลามสอนให้เป็นมิตรสนิทกับผู้มีศรัทธาในอัลลอฮ์

2.4 หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อครู

ครูเป็นผู้ให้ศิลปวิทยา แนะนำให้ทำความดีเสริมสร้างความสามารถทางด้าน สติปัญญา ให้เจริญงอกงาม ไม่ปิดบังอำพรางหรือหวงวิชาความรู้ ช่วยป้องกันหรือห้ามปราม ความชั่ว ดังนั้น ศิษย์จะต้องตั้งใจศึกษา แสวงหาความรู้เพื่อจะได้มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความ รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป ศิษย์ต้องให้ความเคารพ นับถือ และทำความดีต่อครู ช่วยกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ช่วยถือของ ช่วยลบกระดานดำ ฯลฯ ใช้วาจาสุภาพ รู้จักกล่าวขอบคุณ รู้ใช้คำขอร้องเมื่อต้องการให้ครูสอนซ้ำ หรือเมื่อต้องการถาม ข้อข้องใจ ต้องถามอย่างมีมารยาท ถามเพื่อเกิดความรู้หรือขยายความ ไม่ใช่ถามเพื่อลองภูมิ ลองดี ไม่ใช่วาจาที่แสดงความไม่เคารพหรือเป็นคำสั่ง หรือใช้ถ้อยคำแสดงความดูถูกว่าครูได้รับเงินเดือน จากค่าเล่าเรียนที่ตนจ่าย การกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงการลบหลู่อาจารย์ ไม่ใช่แบบอย่างใน อิสลาม อิสลามสอนให้ศิษย์ทำดี ยกย่อง นับถือครู

ในการที่จะเรียนให้ได้ผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยตามความสามารถของสติปัญญานั้น

จะต้องรู้จักคิด ไตร่ตรอง ใช้สติปัญญาและมีเหตุผล ไม่เชื่อทุกสิ่งทุกอย่างมกมาย เพราะอิสลามสอนให้มนุษย์ใช้สติปัญญา มิฉะนั้นจะถือว่าโง่ไม่ต่างอะไรกับสัตว์ และเมื่อไม่เข้าใจต้องถามข้อขัดข้องให้เข้าใจ จะต้องมีการฝึกปฏิบัติ เช่นทำแบบฝึกหัด ทำการบ้าน ปฏิบัติตามคำสอนที่ถูกต้องที่เรียนมา เพราะอิสลามรังเกียจผู้รู้ที่ไม่ปฏิบัติ แต่การที่เกิดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้เรียนหรือผู้รับความรู้ต้องมีศิลปะการฟัง ซึ่งต้องฝึกหัดเป็นพิเศษดังนี้คือ

2.4.1 ฟังด้วยความสนใจ แสดงความตั้งใจที่จะฟัง ความตั้งใจฟังจะส่งผลสะท้อนให้ผู้พูดหรือผู้สอนมีกำลังใจที่จะสอนหรือพูดด้วย

2.4.2 ฟังให้เข้าใจความหมาย คือ ต้องจับเนื้อหาให้ถูกต้องว่าผู้พูดหมายความว่าอย่างไร คือต้องมีสมาธิ ไม่คุยกัน ไม่ปล่อยจิตใจล่องลอยไปอื่น วิธีที่จะให้มีสมาธิที่ดีวิธีหนึ่งคือการจดบันทึก แต่การที่จะเข้าใจได้ถูกต้องนั้นผู้ฟังจะต้องฟังสำเนียง สังกะสีหน้า ท่าทางผู้พูดด้วย เพราะน้ำเสียง สีหน้า ท่าทางจะบอกน้ำหนักร บอความหมายที่แท้จริงของการพูด

2.4.3 ฟังด้วยความอดทนและไม่คิดโต้ตอบขณะฟัง หมายถึงพยายามฟังให้ผู้พูดพูดจบโดยไม่พยายามคาดหรือเดาล่วงหน้าว่าผู้พูดจะพูดถึงอะไร เพราะผู้ฟังอาจคาดคะเนผิดก็ได้และจะต้องไม่พยายามคิดโต้ตอบเพราะถ้าคิดโต้ตอบจะต้องคิดถึงเหตุผลที่จะนำมาค้าน จะทำให้ผู้ฟังไม่ได้ฟังใจความหรือประโยคสำคัญที่ผู้พูดต่อมาได้ เพราะฉะนั้นจะต้องไม่คิดโต้แต่ให้คิดตาม ถ้าไม่เข้าใจตอนใดให้จดไว้ แล้วค่อยถามเมื่อผู้พูดเปิดโอกาสให้ซักถามหรือเมื่อผู้พูดจบเรื่องแล้ว อย่าได้ซักถามกลางคันเพราะเป็นการผิดมารยาทที่ขัดจังหวะการพูดและการติดตามของผู้อื่น

2.4.4 ฟังโดยไม่ถือการเถียงสำนวนเป็นเรื่องใหญ่ หมายความว่า ให้จับใจความสำคัญมากกว่าที่จะจับผิดคำพูด จับผิดการใช้สำนวนหรือการเล่นคำ ผู้ฟังต้องถือว่าแต่ละคนแต่ละท้องถิ่นมีสำนวนการพูดไม่เหมือนกัน

2.4.5 ฟังโดยไม่ขัดคอ แต่ต้องพยายามหาข้อตกลง พยายามทำความเข้าใจให้ตรงกัน และพยายามเข้าซึ่งถึงจิตใจผู้พูด เช่น ไม่คอยจับผิดหรือหาจุดอ่อนเพื่อโต้แย้งทำลายกัน ไม่ซักถามหรือดื้อนให้ผู้พูดจนมุมแต่ถ้าจะถามก็ควรเป็นการถามเพื่อขยายความให้เข้าใจ ถ้ามีการโต้แย้งรุนแรง ก่อนแสดงความคิดเห็นควรทวนความเข้าใจของคนที่ได้ฟังให้เข้าใจตรงกันโดยทั่วก่อนแสดงความคิดเห็นต่อไปเพื่อป้องกันการพูดโต้เถียงกันคนละประเด็น ทำให้เรื่องราวลูกถามใหญ่โตเป็นต้น

2.4.6 ฟังด้วยจิตว่างปราศจากอคติ หมายถึงยินดีฟังผู้พูดทุกคน ไม่ยึดถือเอาความรู้ ความคิดของตน ความไม่ชอบหน้าผู้พูดเป็นเรื่องใหญ่ แต่ต้องยินดีรับฟังทั้งผู้ที่ตนชอบและไม่ชอบ และต้องฟังเรื่องที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นของตนโดยปราศจากอคติ

3. แนวทางการดำเนินชีวิต

3.1 ความสะอาด

ความสะอาดเป็นหลักการสำคัญในศาสนาอิสลามดังหะดีษของท่านนบี ศ็อลฯ ที่กล่าวไว้ ความว่า “ ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา” รายงานโดย มุสลิม: 223, อิมามอะหมัด: 22395, 22401, 22402

จากหะดีษนี้จะเห็นได้ว่า อิสลามเน้นหนักในเรื่องความสะอาดมาก หมายความว่า ถ้าเป็นมุสลิมต้องสะอาด ถ้าไม่สะอาดถือว่าการศรัทธา การเป็นมุสลิมยังไม่สมบูรณ์ ความสะอาดในทัศนะของอิสลามหมายถึงความสะอาดทั้งกายและใจ

นั่นคือให้ใจสะอาดจากความชั่ว คิดชั่ว การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ส่วนการสะอาดกายนั้นได้รวมถึงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เสื้อผ้า อาหาร เครื่องใช้ ที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อมรอบบ้านและในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ด้วย ด้วยการอาบน้ำ แปรงฟัน รักษาความสะอาดมือ เท้า เล็บ อวัยวะส่วนต่าง ๆ ให้ปลอดภัยจากโรครวมถึงระวังรักษาคนไม่ให้เป็นต้นเหตุแพร่เชื้อโรคสู่ผู้อื่นด้วย ทำความสะอาดเสื้อผ้า ไม่ปล่อยให้หมักหมมเหม็นสาบ บ้านเรือนสะอาด สะอาด ไม่สกปรกรกรุงรังด้วยหยากไย่หรือฝุ่นละออง จัดบ้านให้ถูกสุขลักษณะเช่น ไม่มีคิ้ว แต่มีอากาศถ่ายเทได้ดี แดดแดดส่องถึง ฯลฯ นอกจากถูกสุขลักษณะแล้ว ต้องจัดของใช้ในบ้านให้น่าดู มีระเบียบ สวยตาและปลอดภัย มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาดถ่ายเป็นที่เป็นทางคือถ่ายลงส้วม มีห้องครัวรวมทั้งเครื่องใช้ในครัวและภาชนะต่าง ๆ เช่น จาน ชาม ฯลฯ มีภาชนะปิดอาหารมิดชิด ไม่ปล่อยให้แมลงวันตอมหรือสัตว์อื่น ๆ มาแตะต้องอาหาร บริเวณบ้านถูกสุขลักษณะ ไม่มีหลุมบ่อน้ำขังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ไม่กรุงรังเป็นที่อาศัยสัตว์นำโรคอื่น ๆ เช่น แมลงวัน แมลงสาบ หนูและสัตว์ร้าย เช่น งู เป็นต้น บ่อน้ำดื่ม น้ำใช้ควรอยู่ห่างจากส้วมอย่างน้อย 30 เมตร หรือ 15 วา เพื่อป้องกันอุจจาระหรือเชื้อโรคซึมผ่านไปทำให้น้ำในบ่อสกปรกได้ เป็นต้น

3.2 การบริโภคอาหาร

การบริโภคอาหารในอิสลามมีความมุ่งหมายอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อสุขภาพเป็นประการสำคัญ และขณะเดียวกันก็ให้มีสำนึกในความกรุณาของพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงประทานเครื่องยังชีพด้วย อัลลอฮ์ ทรงสั่งให้บริโภคอาหารที่ดี มีคุณค่าต่อสุขภาพ ทรงห้ามการบริโภคอาหารที่ให้โทษต่อร่างกาย เช่นทรงห้ามกินสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา เนื้อสุกร (หมู) เพราะถือว่าสกปรก ห้ามกินสัตว์ที่เชือดด้วยนามอื่นจากอัลลอฮ์ (คือเวลาเชือดไม่กล่าว พระนามอัลลอฮ์หรือพระนามอัลลอฮ์แต่มีนามอื่นร่วมด้วย) สัตว์ที่ถูกบีบคอให้ตาย สัตว์ที่ตายเนื่องจากตกลงมาจากที่สูง สัตว์ที่ชนกันตาย สัตว์ที่มีรอยสัตว์อื่นกินตาย เว้นแต่สัตว์เหล่านี้จะได้ถูกเชือดก่อนตาย (ถ้าไม่ทันเชือด ห้ามกินสัตว์เหล่านี้แต่เอาหนัง กระดูก หรือเขาของมันมาใช้ได้) ห้ามกิน

สัตว์ที่ถูกฆ่าเพื่อมุซาฮัยญะและเสี้ยงตาย (รวมทั้งอาหารอื่นที่ใช้เช่น ไข่ด้วย) ห้ามกินสัตว์ที่คุร้าย มีเขี้ยว ห้ามเสพสิ่งมีนเมา เช่น สุรา และเครื่องดื่มคล้ายสุราทุกชนิด ฟิ่น เฮโรอิน กัญชา รวมทั้งยาที่กระตุ้นให้เกิดอาการประสาทหลอน มีความคิดผิดไปจากปกติ เช่น แอล.เอส.ดี เป็นต้น (รวมทั้งห้ามค้าสิ่งของที่ห้ามบริโภคเหล่านั้นด้วย เช่น ห้ามกินหมู ก็ห้ามขายหมู ห้ามดื่มสุรา ก็ห้ามขายสุราด้วย ฯลฯ เพราะเมื่อมุสลิมไม่ทำผิดก็ยอมไม่ส่งเสริมให้ผู้อื่นทำผิด ไม่ยอมเป็นทาสสิ่งเสพติดก็ต้องไม่ส่งเสริมให้คนอื่นติดสิ่งเสพติด แต่ตรงกันข้ามจะต้องช่วยกันป้องกันอย่างแข็งขันด้วย) แต่ในเรื่องการบริโภคนี้ อิสลามได้มีข้อยกเว้นไว้ว่า ถ้าถึงคราวคับขันที่จะเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตก็อนุญาตให้บริโภคสิ่งที่ต้องห้ามดังกล่าวได้ ข้อสำคัญคือเพื่อรักษาชีวิตและไม่มีเจตนาที่จะฝ่าฝืน สัตว์ที่ไม่ต้องห้ามได้แก่ ไก่ เป็ด วัว ควาย (สัตว์บกสองขา สี่ขา) ฯลฯ นั้น จะบริโภคได้ก็ต่อเมื่อสัตว์เหล่านั้นถูกเชือดโดยกล่าวนามอัลลอฮ์ (โดยมุสลิม) ส่วนสัตว์น้ำทุกชนิดเป็นที่อนุญาตให้กินได้ไม่ว่าจะตายเองหรือไม่ก็ตาม

อาหารต้องห้ามหลายชนิดไม่เป็นที่สนใจของใคร แต่การห้ามกินหมูเป็นอาหารโปรดของคนบางกลุ่มทำให้มีผู้สงสัยและเข้าใจผิดว่าต้องห้ามแบบชาวฮินดูที่ไม่กินเนื้อวัว ความจริงการที่อิสลามห้ามกินหมูก็ด้วยจุดหมายสองประการคือ เพื่อสุขภาพและเพื่อพระผู้เป็นเจ้าดังกล่าวข้างต้น ชาวฮินดูไม่กินเนื้อวัวเนื่องจากเขาบูชาวัวเป็นพระเจ้า ให้อาหาร (คือนม) เหมือนให้ชีวิตแก่เขา ส่วนมุสลิมไม่กินหมูเพราะถือว่าเป็นสัตว์สกปรก กินสิ่งปฏิกูล (แม้แต่นมของสัตว์ที่กินสิ่งปฏิกูลก็เป็นที่ต้องห้ามเช่นกัน) ไม่ได้ต่อสุขภาพและข้อสำคัญคือเป็นคำสั่งของพระผู้เป็นเจ้า มุสลิมจึงไม่กินหมู แต่ต่อมาเมื่อมีการแพทย์ได้เจริญขึ้น คำว่าเพื่อสุขภาพก็มีคำอธิบายมากขึ้น เพราะได้พบแล้วว่า เนื้อหมูมีไขมันมาก ไม่สะดวกในการย่อย ไม่เหมาะกับร่างกายของมนุษย์เพราะเป็นไขมันประเภทอิ่มตัว มีโทษมากกว่าคุณ คือทำให้ไขมันในเลือด (คอเลสเตอรอล) สูงขึ้น เป็นสาเหตุสำคัญของการอุดตันของเลือด ความดันโลหิตสูง และนั่นคือสาเหตุสำคัญที่จะทำให้โรคต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย หมูเป็นอาหารที่ควรห้ามสำหรับคนที่ เป็นโรคบางโรค เช่น โรคตับ หัวใจ เบาหวาน รวมทั้งคนชราด้วย นอกจากนี้ พยาธิทริคิโนซิส (Trichinosis) ซึ่งเป็นพยาธิในหมู่นั้นทำอันตรายแก่ผู้บริโภคถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งร้ายแรงกว่าพยาธิในสัตว์อื่น ๆ ซึ่งป้องกันได้โดยปรุงอาหารให้สุกเป็นต้น

เลือดที่ไหลก็เช่นเดียวกัน เป็นจุดรวมของเชื้อโรคในสัตว์ยิ่งกว่าจุดอื่น มีโทษมากกว่าประโยชน์ ส่วนสัตว์ที่ตายเองนั้น บางคนคิดว่าน่าจะบริโภคได้ แต่ในอิสลามห้ามก็เพราะว่าเราไม่ได้เจตนา จะทำอาหาร คือไม่ได้กล่าวนามพระเจ้าประการหนึ่ง และสัตว์ที่ตายเองนั้นน่าจะมีสามเหตุที่อาจเกิดโทษต่อผู้บริโภคคือ มันอาจเป็นโรคตาย (มีโรคหลายโรคติดต่อกับสัตว์คู่คน)

หรือกินสารมีพิษตาย เป็นต้น อาหารต้องห้ามอื่น ๆ ก็มีเหตุผลด้วยจุดมุ่งหมายสองประการข้างต้นเช่นกัน

สุราก็เช่นเดียวกัน อิสลามห้ามก็เพราะมันมีโทษมากกว่าคุณ คือถ้าดื่มเหล้าในขณะที่กระเพาะ “ว่าง” ภายในเวลา 2 ชั่วโมงถึง 2 ½ ชั่วโมง แอลกอฮอล์จะถูกดูดซึมเข้าไปหมด ถ้าดื่มขณะที่มีอาหารในกระเพาะ การดูดซึมจะช้ากว่านั้น เมื่อดื่มแอลกอฮอล์ระยะแรกด้วยปริมาณน้อย ๆ แอลกอฮอล์จะกระตุ้นให้กระเพาะอาหารหลั่งย่อยได้ดี ทำให้รู้สึกอยากอาหาร (จึงเป็นข้ออ้างสำหรับนักดื่มว่าเพื่อเจริญอาหาร) และในขณะเดียวกันแอลกอฮอล์ที่ดื่มจะเข้าไปกระตุ้นให้หลอดเลือดเล็ก ๆ ขยายตัว ทำให้โลหิตหมุนเวียนได้ดี หัวใจเต้นแรง (เป็นข้ออ้างอีกข้อหนึ่งของนักดื่มว่าเพื่อป้องกันความหนาว) แต่แอลกอฮอล์เป็นสิ่งเสพติด (ตามข้อกำหนดขององค์การอนามัยโลก) เมื่อดื่มติดต่อกัน แอลกอฮอล์จะซึมเข้าสู่กระแสเลือดเพิ่มขึ้นตามลำดับ และกระจายสู่อวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกายและที่สำคัญคือสมองเพราะสามารถซึมเข้าสู่สมองได้ถึง 70 – 80 % จากที่ดื่มเข้าไป จึงออกผลโดยตรงต่อเซลล์ประสาทในสมองมากขึ้น แรก ๆ ก็ทำให้เมา เดินไม่ตรงทางขาดสติควบคุม แล้วแสดงออกต่าง ๆ ตามพื้นนิสัยของแต่ละคน เช่นบางคนพูดมาก บางคนอาจร้องไห้ หรือหัวเราะมากขึ้น บางคนพูดจาชวนทะเลาะวิวาท ฆ่าฟันได้ง่าย ถ้าแอลกอฮอล์มีอยู่ในร่างกาย 0.3 – 0.4 % บางรายอาจหมดสติ ถ้าแอลกอฮอล์ 0.6 % และมีโรคบางอย่างเช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ก็อาจรุนแรงถึงตายได้ ถ้าแอลกอฮอล์ในร่างกาย 0.7 % ขึ้นไป เซลล์ประสาทจะถูกกดให้ทำงานน้อยลง ๆ จนถึงตายได้ นอกจากนี้การที่แอลกอฮอล์สะสมอยู่ในร่างกายทำให้เกิดโรคตับแข็ง โรคจิตจากพิษสุรา และการดื่มแอลกอฮอล์ทำอันตรายต่อทารกในครรภ์ด้วย จะเห็นได้ว่าสุราทำลายเศรษฐกิจ ทำลายสุขภาพ ทำให้ติด อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ครอบครัวไม่มีความสุข ดังนั้นมุสลิมต้องต่อต้าน

นอกจากนี้มุสลิมจะต้องมีมารยาทในการกินด้วย เช่น ไม่กินมูมมามเยี่ยงสัตว์ ไม่คำหนิอาหาร กินอาหารพอประมาณ ไม่มากเกินไป ไม่กินฟุ่มเฟือยกินทิ้งกินขว้าง มีมารยาทในการรับเชิญ มีการกินอาหารร่วมกัน เมื่อจะกินหรือดื่มต้องกล่าวพระนามอัลลอฮ์และเมื่ออิ่มแล้วต้องกล่าวของพระคุณอัลลอฮ์

อาหารที่ดี มีคุณค่าและมีประโยชน์แก่สุขภาพตามหลักโภชนาการ มีดังนี้คือ ต้องให้พลังงานหรือกำลังงาน เสริมสร้างและซ่อมแซมเนื้อเยื่อของร่างกาย เป็นตัวช่วยให้สารอาหารทุกชนิดเกิดประโยชน์แก่ร่างกายได้เต็มที่ คือช่วยในการเผาผลาญอาหารดี ช่วยในการขับถ่ายและป้องกันโรค ซึ่งได้แก่ คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน รวมทั้งน้ำด้วย ซึ่งมีอยู่ในอาหารต่าง ๆ ตามการจัดหมวดหมู่อาหาร

3.3 การแต่งกาย

มุสลิมทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด เรียบร้อยและรัดกุม ปกปิดเอาระยะ (ส่วนของร่างกายที่ต้องปกปิด) คือชาย จะต้องปกปิดให้มิดชิดอย่างน้อยที่สุดตั้งแต่สะดือถึงเข่า เพราะขาอ่อนของผู้ชายเป็นเอาระยะ หวีผมให้เรียบร้อย ขลิบหนวด-เคราให้เรียบร้อย ไม่รุงรัง นอกจากนี้จะต้องไม่แต่งกายโอ้อวดด้วยผ้าไหมทุกชนิด ไม่นุ่งผ้ายาวลากดินเพื่อโอ้อวด ไม่นุ่งสั้นเกินไป เช่น นุ่งขาสั้น กางเกงอาบน้ำ นุ่งผ้าขาวม้าถกเขมรหรือเปลือยกายอาบแดด เป็นต้น ไม่สวมแหวนหรือสายสร้อยที่ทำด้วยทองคำ เป็นต้น หญิงมุสลิมหรือมุสลิมะฮ์ จะต้องแต่งกายให้มิดชิด ไม่เปิดเผยร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งให้ยวนตาชาย นอกจากมือ เท้าและใบหน้า ไม่ควรใส่น้ำหอมเมื่อออกจากบ้าน มีเครื่องประดับได้พองาม ไม่ห้ามเรื่องการนุ่งผ้าไหมและเครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ นอกจากนี้ทั้งชายและหญิงจะต้องไม่แต่งกายเลียนแบบกัน (จนดูแทบไม่ออกว่าชายหรือหญิง) ต้องไม่แต่งกายในที่โล่งแจ้งหรือรีบร้อนมาติดกระดุม รูดซิปในที่ชุมชน

3.4 การประกอบอาชีพ

อิสลามส่งเสริมให้ทุกคนที่สามารถทำงานได้ ประกอบอาชีพ ไม่อยู่เฉยๆ โดยไม่ทำงาน การมีอาชีพเป็นเกียรติยศอันสูงส่งในทัศนะของอิสลาม เพราะแสดงให้เห็นว่า เป็นคนมีความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนใคร ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ และไม่เสียความนับถือตนเอง อิสลามสอนให้ทำงานให้มาก มุสลิมต้องขยันทำมาหากิน เช่น ไม่คิดมาแอดในเมืองหลวงโดยไม่มีงานทำแล้วเลี้ยงชีพโดยการขอทาน เพราะยังมีที่ว่างอีกมายให้บุกเบิกทำมาหากินตามที่สติปัญญาจะพาไปได้ ต้องประกอบอาชีพสุจริตและไม่ต้องห้ามในอิสลาม เช่น ไม่เกี่ยวกับการตั้งภาคีกับพระเจ้า การค้าขายสิ่งต้องห้าม เพราะเมื่อที่มาของเงินไม่บริสุทธิ์ การใช้เงินนั้นก็ไม่มีบริสุทธิ์ด้วย การประกอบอาชีพมีหลากหลายอย่าง ตัวอย่างที่ปรากฏในอัล-กุรอาน ได้แก่ การเกษตร การก่อสร้าง ช่างเหล็ก ทำเครื่องใช้จากขนสัตว์ จับปลา ประดาน้ำ เดินเรือ กวีและค้าขาย เป็นต้น

ในการประกอบอาชีพนั้นต้องทำด้วยความมีสำจะ มีความรับผิดชอบในทุก ๆ เรื่อง เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ เช่นไปทันเวลาคือไม่คอร์ปชั่นแม้กระทั่งเวลา ไม่ทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม เพราะมุสลิมรู้ว่าเขาจะต้องถูกไต่สวนในวันกิยามะฮ์ (วันปรโลก) ด้วย ดังนั้นเขาต้องทำงานเต็มความสามารถ ไม่เอาอย่างคนเลวที่เลี้ยงงาน

นอกจากนี้ บรรจง บินกาซัน (2542 : 50-51) กล่าวถึงค่านิยมทางสังคมที่อิสลามสร้างขึ้น และต้องการที่จะเห็นมันสถิตย์อยู่ในสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมด ซึ่งอิสลามได้วางหลักการไว้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1. การร่วมมือในการประกอบคุณงามความดี
2. ความเป็นมิตรภาพ
3. มุสลิมเป็นประชาชาติที่ดีที่สุดที่ถูกอนุมัติขึ้นแก่นุชษชาติ หน้าที่ของมุสลิม คือการ บัญชาคน ให้ทำความดี และป้องกันพวกเขาจากการทำความชั่ว
4. อย่าได้คิดร้ายซึ่งกันและกัน อย่าได้เข้าไปยุ่งในกิจการของคนอื่น เพื่อุยเหยยให้คน เป็นศัตรูกัน จงระมัดระวังตัวเองให้พ้นจากการเกลียดชังและอิจฉาริษยา อย่าคัดค้านซึ่งกันและ กันโดยไม่จำเป็นและจงดำรงชีวิตอยู่เหมือนกับท่านอยู่ท่ามกลางญาติพี่น้อง
5. อย่าได้ช่วยเหลือผู้กดขี่

วิลาส ชูช่วย (2543) กล่าวถึง คุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งมุสลิม ได้รับการอบรมบ่มเพาะด้วยกลไกหรือกระบวนการสังคมประกิต ดังรายละเอียดตารางที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 คุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งมุสลิมได้รับการอบรมบ่มเพาะ
ด้วย กลไกหรือกระบวนการสังคม

ตัวการ (Agents) ในสังคมประภค	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม หลักคำสอนศาสนาอิสลาม	กลไกทางสังคม-วัฒนธรรม : ประเพณี พิธี กรรม และกิจกรรมต่าง ๆ
สถาบันครอบครัว และศาสนา	ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา ความสะอาด ความสามัคคี ความประหยัด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความมีคุณธรรม ความกตัญญูกตเวที ความมีสัมมาคารวะ ความมีสมาธิ ความเสมอภาค ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความรู้จักให้อภัย	การละหมาด การถือศีลอด การชะกาด การกล่าวถ้อยคำ (มีสบิลลาฮ์) การสละม การแต่งงาน การตาย วันอีด วันสำคัญ อื่นๆ เช่น การเข้าสู่ันต์ และการเรียน อัลกุรอาน เป็นต้น

ตารางที่ 2 แสดงคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งมุสลิมได้รับการอบรมบ่มเพาะด้วยกลไกหรือกระบวนการสังคม (Socialization process) ประกอบด้วย 1) ตัวการ (Agents) ในสังคมประภค ได้แก่ สถาบันครอบครัวและศาสนา 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักคำสอนอิสลาม ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา ความสะอาด ความสามัคคี ความประหยัด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความมีคุณธรรม ความกตัญญูกตเวที ความมีสัมมาคารวะ ความมีสมาธิ ความเสมอภาค ความอ่อนน้อมถ่อมตนและความรู้จักให้อภัย 3) กลไกทางสังคม-วัฒนธรรม : ประเพณี พิธีกรรมและกิจกรรม

ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต การกล่าวถ้อยคำ (บิสมิลลาฮ์) การให้สลาม (ทักทาย) การแต่งงาน การตาย วันอีด วันสำคัญทางศาสนา อื่นๆ เช่น การเข้าสุนัต แกะเรียนอัลกุรอาน เป็นต้น

สรุปได้ว่าค่านิยมมุสลิมมีรากฐานจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม อัลกุรอานและปฏิบัติแบบอย่างศาสดาที่ประกอบด้วย หลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม ข้อปฏิบัติและข้อห้าม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

1.6 ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม

ลักษณะค่านิยมของคนไทยและค่านิยมมุสลิมที่พึงประสงค์ อันได้แก่ ค่านิยมไทย คือรักพระมหากษัตริย์ นับถือศาสนา ความเป็นไทย ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันขันแข็งมานะอดทน การยกย่องผู้ทำความดี การรักพวกพ้อง มีเหตุผล ความยึดมั่นในอุดมการณ์มากกว่าบุคคล การนิยมไทย รักของส่วนรวม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพผู้อาวุโส กตัญญูรู้บุญคุณ ความไม่ผูกพยาบาท ความรู้จักเสียสละในทางที่ถูกที่ควร ความสะอาด สุภาพเรียบร้อย การตรงต่อเวลา การทำมากกว่าพูด นิยมเจ้านายและยศถาบรรดาศักดิ์ ยกย่องผู้มีความรู้ (สุพัตรา สุภาพ, 2541) เน้นตัวเอง ความสัมพันธ์สูง ความพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ พึ่งพาซึ่งกันและกัน ความยืดหยุ่นและปรับตัว จิตวิทยาศาสนา การศึกษาและสมรรถนะ ความสนุกสนานร่าเริง การทำงานได้สำเร็จลุล่วง (Komin, 1990) การพึ่งตนเอง ประหยัด เคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ความรักชาติ เน้นความจริง เชื่อพรหมลิขิต ไม่ชอบความรื่นเริง เน้นครอบครัววงศาคนญาติ ให้ความเคารพ รักษาหน้า เชื่อฟังหัวหน้าไหวต่อถ้อยคำ พอใจในชีวิตความเป็นอยู่ เชื่อในความพอควร เรียบง่าย รักความอิสระ ชอบพิธีการ มีเมตตา ซื่อสัตย์ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง สนใจการศึกษาตะวันตก ปรารถนาความช่วยเหลือ ค่านิยมมุสลิมประกอบด้วยหลักศรัทธา 6 ประการ คือ ความศรัทธาในอัลลอฮ์ มาลาอิกะฮ์ คัมภีร์ของอัลลอฮ์ ศาสนทูตของอัลลอฮ์ วันอาคิเราะฮ์ (วันสิ้นโลก) และกฎสภาพการณ์หลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ การปฏิญาณ การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอดและการทำหัจญ์ นอกจากนี้มุสลิมจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เช่น การกระทำความดี ความมีตักวา ให้อภัย มีจรรยา มารยาท เมตตากรุณา ความรักความเป็นพี่น้อง การควบคุม ตนเอง ความรับผิดชอบ การดำเนินชีวิตสายกลาง ความอดทน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หน้าที่ต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ และแนวทางในการดำเนินชีวิต ในเรื่องการบริโภค การแต่งกาย การประกอบ อาชีพ ตลอดจนเห็นคุณค่าความประพฤติกจากคำสอน ทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ เป็นต้น

2. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสังคมประภค

2.1 ความหมายของกระบวนการสังคมประภค

คำว่า “กระบวนการสังคมประภค” (พัชนี เขยจรรยา และ ประทุม ฤกษ์กลาง, 2531) มีผู้เรียกใช้ภาษาไทยแตกต่างกันออกไป เช่น การขัดเกลาทางสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2531) การอบรมบ่มนิสัย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2520) การสังคมกรรม (เสรี วงษ์มณฑา, 2531) การเรียนรู้ทางสังคม (ชัยพร วิชาวุธ, 2525) และการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม (ปฟาณี ฐิติวัฒนา, 2523) ซึ่งคำต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนหมายถึง การให้เรียนรู้แบบแผนความประพฤติ ความเชื่อ และบรรทัดฐานของสังคมที่เด็ก ๆ นั้นจะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิก การเรียนรู้แบบนี้ นอกจากจะทำให้สมาชิกใหม่คือเด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งให้สืบทอดไว้กับคนอีกรุ่นหนึ่งอีกด้วย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2520) มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “กระบวนการสังคมประภค” ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

พัทยา สายหู (2529) กล่าวว่า “กระบวนการสังคมประภค คือ กระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรง หรือทางอ้อมให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ และรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ ความประพฤติ และคุณค่าต่าง ๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของสังคม”

เสรี วงษ์มณฑา (2531) กล่าวว่า “เป็นกระบวนการเตรียมมนุษย์เข้าสู่สังคมในแต่ละช่วงตอนของชีวิต เพื่อให้มนุษย์เข้าใจบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตนในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่มนุษย์แรกเกิดไปจนตาย”

สุพัตรา สุภาพ (2531) ให้ความหมายว่า “กระบวนการสังคมประภค เป็นกระบวนการทั้งทางตรง และทางอ้อมของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองด้วย โดยที่กระบวนการทางตรงเป็นการสอนหรือบอกกันโดยตรง เช่น พ่อแม่สอนลูก ครูสอนนักเรียน เพื่อนบอกเพื่อน ฯลฯ และกระบวนการทางอ้อมเป็นการเรียนรู้อาศัยการสังเกต เลียนแบบ เช่น แม่พูดคำหยาบลูกก็จะพูดคำหยาบตาม ทั้งที่แม่ไม่ได้สอนให้ลูกพูด เป็นต้น”

อัครพล บุณนาค, ชลธิดา ศาติคุปต์ และเรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2533) กล่าวว่า “กระบวนการสังคมประภค หมายถึง การอบรมให้บุคคลรู้ระเบียบของสังคมเรียนรู้วิถีชีวิต เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นผลให้บุคคลมีการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวที่สังคมต้องการ เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความราบรื่น ซึ่งการสังคมประภคเป็นไปทั้งทางตรง และทางอ้อม

แกสลิิน (Gaslin, n.d. อ้างถึงใน โสภา ชูพิชัยกุล, 2522) ให้ความหมายว่า “กระบวนการ

การสังคมประกิดเป็นกระบวนการ 2 ลักษณะ คือเป็นกระบวนการที่มีทั้งผู้รับการเรียนรู้ทางสังคม และผู้ให้การเรียนรู้ทางสังคมซึ่งพิจารณาได้ทั้งในบุคคลคนเดียว หรือเป็นกลุ่ม”

นอบส์ (Nobbs, 1983) กล่าวว่า “กระบวนการสังคมประกิด คือ กระบวนการที่บุคคล เรียนรู้เพื่อที่จะเป็นสมาชิกของสังคม และเป็นกระบวนการที่ยาวนานตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่เด็กจน ถึงวัยชรา”

ติโอ (Thio, 1986) ได้กล่าวไว้ว่า “กระบวนการสังคมประกิด คือกระบวนการที่สังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่บุคคล เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การสังคมประกิด จะทำให้เด็กได้กลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการพัฒนาบุคลิกภาพทัศนคติตลอดจนพฤติกรรม ต่าง ๆ ของเขา”

สรุปได้ว่า กระบวนการสังคมประกิดเป็นการเรียนรู้ทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อ การถ่ายทอดวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยให้พัฒนาการของแต่ละบุคคลยาวนาน ตลอดชีวิต

2.2 ความมุ่งหมายของกระบวนการสังคมประกิด

สุพัตรา สุภาพ (2541: 52-53) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของกระบวนการ สังคมประกิดไว้ดังนี้

1. การปลูกฝังระเบียบวินัย เพื่อให้สมาชิกมีแบบของความประพฤติตามที่กลุ่ม กำหนด หรืออนุญาต เป็นการแสดงความพอใจในปัจจุบัน เพื่อผลประโยชน์ในวันข้างหน้า เช่น เด็กส่วนใหญ่จะไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มอบอกให้ทำตัวให้เรียบร้อย แต่เด็กก็ต้องทำ เพราะอยากให้ผู้ใหญ่ รัก หรือไม่อยากถูกลงโทษ หรือตอนเป็นนักเรียน พอครูบอกว่า จะทำการสอบ ส่วนมากจะ ไม่ค่อยชอบ เพราะต้องดูหนังสือ จะเล่นหรือเที่ยวเตร่ไม่ได้ แต่ความกลัวจะตกซ้ำชั้น จึงต้องสอบ เพื่อจะได้ขึ้นชั้นได้ เป็นต้น

2. ปลูกฝังความมุ่งหวัง ความมุ่งหวังช่วยให้บุคคลมีกำลังใจจะทำตามระเบียบวินัย ต่าง ๆ โดยเฉพาะความมุ่งหวังในสิ่งที่สังคมยกย่อง เช่น เป็นแพทย์ วิศวกร ตำรวจ ครู ฯลฯ เป็น หลักเป็นกำลังใจให้คนยอมบังคับตัวเองให้ปฏิบัติตามระเบียบ แม้จะชอบหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้ได้ มาซึ่งความมุ่งหมายที่ตั้งความหวังไว้

3. สอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ บุคคลจะสามารถอยู่กับสังคมด้วยดีได้ ถ้ารู้จักแสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสมในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นตามกาลเทศะและโอกาส ต่าง ๆ เช่น บทบาทนายก็แตกต่างกับลูกน้อง บทบาทของแพทย์กับคนไข้ พ่อกับลูก ครูกับศิษย์

ผู้ปกครองกับผู้ได้ปกครอง เป็นต้น เพราะแต่ละบทบาทก็มีลักษณะเฉพาะ เช่น ครูต้องอดทนและฉลาด นักเรียนต้องรู้จักใฝ่หาความรู้ แพทย์ต้องรักษาคนไข้ คนไข้เชื่อฟังคำแนะนำของแพทย์ เป็นต้น

4. สอนให้เกิดความชำนาญหรือทักษะ ที่จะร่วมใช้กิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งความชำนาญนี้ถ้าเป็นสังคมดั้งเดิมหรือความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ จะเรียนรู้ด้วยการลอกเลียนแบบสิ่งที่เห็นอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน แต่ในสังคมเจริญก้าวหน้า จะเรียนรู้ความชำนาญหรือทักษะเกี่ยวกับเพื่อนร่วมสังคม เช่น ความรู้ในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ช่วยให้การปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นไปโดยราบรื่น ได้ประโยชน์ตามความมุ่งหมาย หรือความรู้ในด้านแพทย์ วิศวกร พยาบาล ฯลฯ แต่ละคนก็มีทักษะคนละอย่างในอันที่ยึดถือเป็นอาชีพ แม้แต่ในทักษะอย่างเดียวกันยังสามารถแบ่งซอยออกไปตามความสนใจ เช่น แพทย์ก็ยังมีผู้เชี่ยวชาญย่อยลงไปอีก เป็นผู้เชี่ยวชาญทาง หัวใจ คอ จมูก หู ทางเดินอาหาร วิสัญญี เป็นต้น ยิ่งสังคมมีบุคคลเชี่ยวชาญหรือทักษะหลายสาขาอาชีพมากเท่าไร สังคมก็สามารถนำบุคคลเหล่านั้นมาสร้างสรรค์สังคมได้มากขึ้นเท่านั้น

2.3 ลำดับขั้นของกระบวนการสังคมประภคิต

ลำดับขั้นต่าง ๆ ของสังคมประภคิตก็คือ วัยต่าง ๆ กระบวนการสังคมประภคิตในแต่ละวัยย่อมแตกต่างกันออกไป และมีลักษณะเฉพาะกระบวนการสังคมประภคิตไม่มีจบสิ้นหรือหยุดลง ยังมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กระบวนการสังคมประภคิตแบ่งได้เป็น 5 ขั้นกว้าง ๆ คือ (ไพฑูริย์ สนิลรัตน์, 2520)

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นแรกของชีวิตนับแต่แรกเกิด วัยนี้การเรียนรู้เป็นไปอย่างง่าย ๆ เพื่ออาหารและการดูแลรักษาเท่านั้น และเด็กจะมีความสัมพันธ์กับแม่หรือคนเลี้ยงเท่านั้น

ขั้นที่ 2 จะมีช่วงเวลาอยู่ระหว่าง 1-3 ปี เด็กเริ่มขยายความสัมพันธ์จากมารดาถึงคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย เช่น บิดา หรือญาติ พี่น้อง ในขั้นนี้นอกจากเด็กจะต้องการการเรียนรู้เพื่ออาหารและการดูแลรักษาแล้ว เด็กยังต้องการความรักจากผู้คนรอบข้าง และเรียนรู้ที่จะแสดงความรักตอบด้วย นอกจากนี้เด็กจะถูกสอนให้ช่วยเหลือตัวเองมากขึ้นด้วย

ขั้นที่ 3 ช่วงนี้เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองมากขึ้น โดยสังคมจะเป็นผู้กำหนดและชี้แนะให้ โดยเฉพาะบทบาทในฐานะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย การเรียนรู้ในช่วงวัยนี้จะอยู่ประมาณ 4-13 ปี

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นของวัยรุ่น เป็นวัยที่เด็กเริ่มหันหน้าออกสู่สังคมกว้างมากขึ้น เริ่มให้ความสำคัญกับครอบครัวน้อยลง การเรียนรู้ในสังคมจะเรียนรู้จากกลุ่มคนนอกครอบครัว โดยเฉพาะ

กลุ่มเพื่อน เด็กจะขาดความอดทนต่อข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ต้องการความเป็นอิสระอย่างมากกับเด็กวัยนี้อาศัยกลุ่มเพื่อนเป็นสถาบันเรียนรู้ที่สำคัญ

ขั้นที่ 5 ขั้นของความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากวัยเด็กทั้ง 4 ขั้น กระบวนการทางสังคมประภคตินั้นเกิดในหมู่ผู้ใหญ่ได้ง่ายกว่าในวัยเด็ก เพราะผู้ใหญ่สามารถพูดกันได้ง่ายกว่า โดยเฉพาะในเรื่องที่ไม่ห่างไปจากความสนใจเดิมของคนที่มีอยู่ แต่ถ้าสิ่งที่เรียนรู้เป็นเรื่องที่ยากหรือซับซ้อนเกินกว่าความเคยชิน การเรียนรู้ก็จะดำเนินไปได้ยาก

สุพัตรา สุภาพ (2541 : 49-50) กล่าวถึงกระบวนการสังคมประภคิต การมีปฏิกริยาสัมพันธ์กับคนอื่นในชีวิตของมนุษย์ ทำให้บุคคลรู้จักเลือกยึดถือเป็นแนวทางให้บุคคลรู้จักทำในสิ่งที่สังคมต้องการต่อไปนี้

1. การตอบสนองความต้องการในระยะเริ่มแรก เป็นกระบวนการที่บุคคลจะแสดงความต้องการออกมา และคนอื่น ๆ ในสังคมที่ทำหน้าที่นี้จะสนองตอบความต้องการนั้นเป็นการสนองตอบตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ เช่น เมื่อเด็กทารกหิว (ต้องการ) จะร้อง (แสดงออก) มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูจะให้นมเด็ก แตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เช่น บางครอบครัวให้เด็กดื่มนมทุกครั้งที่ได้กร้อง แต่บางครอบครัวก็ให้ตามกำหนดเวลา เป็นการตอบสนองในรูปแบบของการให้เรียนรู้ระเบียบที่สังคมนิยมปฏิบัติจนกระทั่งโต และแม้แต่การไม่ตอบสนอง ก็เป็นการขัดเกลาทางสังคมเช่นกัน เช่น เด็กเล็ก ๆ ชอบเล่นอุจจาระ ปัสสาวะของตนเอง บิดามารดาจะห้ามและไม่ยอมให้ทำเช่นนั้น การไม่ยอมให้ทำตามที่เด็กต้องการ จึงเท่ากับสอนเด็กให้รู้จักปฏิบัติในสิ่งที่สังคมยอมรับหรือใช้เป็นมาตรฐาน ไม่ใช่ทำตามที่ใจต้องการเสมอ

2. การรู้จักปรับความต้องการและความสามารถของตนให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม (Adaptation) เราต้องยอมรับว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในการรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ไม่เท่ากัน บางคนรับได้ง่าย บางคนรับได้ยาก แม้จะได้รับการอบรมเท่าเทียมกัน เช่น เด็กบางคนสอนไม่นานก็จำได้ แต่เด็กบางคนสอนเท่าไรก็ไม่อาจจะปฏิบัติได้ ผู้ใหญ่ต้องยอมรับว่าคนแต่ละคนนั้นต่างกัน จะให้เหมือนกันย่อมจะไม่ได้ จะต้องรู้จักการดัดแปลงต่าง ๆ ให้สอดคล้องหรือเข้ากับความสามารถของแต่ละคน ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น มารยาทสังคม ก็คงทำได้ไม่ยาก เช่น การไหว้ ขอบคุณ การรู้จักนั่ง ยืน เดิน ฯลฯ แต่ในบางเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ใหญ่ออกไป หรือที่ ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างยิ่ง ก็ยากที่จะประพฤดิปฏิบัติตนให้เข้ากับความต้องการของสังคมได้ การขัดเกลาของสังคมจึงไม่บังเกิดผล เช่น ชาวเขาบางกลุ่มนิยมสมุนไพรร หากเรานำยาสมัย

ใหม่ไปรักษามักจะไม่ยอมรับประทาน หรือชาวไทยไม่น้อยกลัวการผ่าตัดทำหมัน ทั้ง ๆ ที่แพทย์ได้พยายามอธิบายว่า ไม่มีอันตรายอะไร สุขภาพจะแข็งแรงเหมือนเดิม บุคคลเหล่านั้นก็ยังไม่ยอมเชื่อ เพราะไม่เชื่อว่าจะทำให้ตนเองทำงานหนักได้ เป็นต้น

3. การยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตนเอง

3.1 ความต้องการที่ทำได้ให้เหมือนกับบุคคลที่ตนต้องการยึดถือเป็นแบบฉบับ เช่น เด็กชายต้องการเลียนแบบพ่อ “เก่ง” เหมือนพ่อ เด็กผู้หญิงต้องการเลียนแบบแม่ “ดี” เหมือนแม่ เป็นต้น

3.2 ความรู้สึกร่วมกับบุคคลหรือกลุ่มที่ถือว่าเป็นพวกเดียวกับตน เช่น ความรู้สึกเจ็บปวดรื้อนแทน เห็นอกเห็นใจ เป็นต้น เช่น ความรักระหว่างสามีภรรยา ใครว่าสามีหรือภรรยาอีกฝ่ายหนึ่งจะโกรธแทน หรือใครมาว่าพี่น้องของตน ต่างก็เจ็บรื้อนแทนกัน หรือบางคนรักเพื่อนยิ่งกว่าตัวเองหรือเหมือนตัวเอง ฉะนั้น หากเพื่อนได้รับความทุกข์ร้อนอะไร ตัวเองก็พลอยรู้สึกทุกข์ร้อนไปด้วยเช่นกัน

3.3 ความรู้สึกยึดมั่นหลักการหรืออุดมคติบางอย่างแน่นแฟ้น เช่น คนที่รักษาดีจนยอมสละชีวิตเพื่อชาติ เห็นได้ชัดในสงครามโลกครั้งที่สองที่ผู้ชายญี่ปุ่นยอมทำ “อามิกาเซ” คือยอมตายคาเครื่องบิน เพื่อไปทิ้งระเบิดที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ หรือบางคนยอมตาย ดีกว่ายอมเสียเกียรติยอมอดคึกกว่ายอมโกง เป็นต้น

นอกจากนี้ อารีพร อำนวยกิจเจริญ (2533: 21-22) กล่าวว่า กระบวนการสังคมประกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ อัจมาจาก 2 แนวทางคือ

1. กระบวนการเรียนรู้โดยภาวะการเจริญเติบโตตามวัย (Primary socialization) ซึ่งมีต้นแบบมาจากสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่ เนื่องจากพ่อแม่ เป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกใหม่ของสังคม และครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นอย่างมาก โดยจะเริ่มตั้งแต่เมื่อแรกเกิด เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากครอบครัว โดยเฉพาะจาก พ่อแม่ เป็นหลัก เมื่อเด็กได้เริ่มสัมพันธ์กับสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว อันได้แก่ ญาติพี่น้อง เด็กก็จะได้รับการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเด็กต้องไปโรงเรียน ก็จะถึงกระบวนการต่อไป

2. กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Secondary socialization) ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อน ที่เป็นกลุ่มที่มีอายุใกล้เคียงกัน เมื่อเด็กเริ่มก้าวเข้าสู่วัยรุ่น กลุ่มเพื่อนจะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล ต่อทัศนคติ และพฤติกรรม เป็นอย่างยิ่ง อันดับต่อมาคือโรงเรียน เมื่อเด็กเข้ารับการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ครูผู้สอน ก็จะเป็นหน่วยที่ปลูกฝังความรู้และการถ่ายทอดทางสังคม ให้แก่เด็ก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กพอสมควร โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ เด็กต้องใช้เวลาในโรงเรียน เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ทั้งกลุ่มเพื่อนและครู เป็นกลุ่มที่เริ่มทวีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการสังคมประจักษ์ให้กับเด็ก นอกจากนี้แล้ว สื่อมวลชน ก็เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมาก ในปัจจุบัน เพราะเด็กใช้เวลาในการดูโทรทัศน์ การฟังวิทยุ การอ่านนิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากขึ้น และเมื่อจบการศึกษาออกไป กลุ่มอาชีพก็จะ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อกระบวนการสังคมประจักษ์ เพราะในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีระเบียบกฎเกณฑ์ คุณค่าที่แตกต่างออกไป สำหรับปัจจัยสุดท้ายคือตัวแทนทางศาสนา เพราะศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แม้ว่าในปัจจุบันนี้คนจะห่างศาสนา มากขึ้นก็ตาม แต่ศาสนาก็ยังคงแฝงมาในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยขัดเกลาให้แต่ละคน มีการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ

สรุปได้ว่า กระบวนการสังคมประจักษ์ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ก่อให้เกิด การเรียนรู้ระเบียบของสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ค่านิยม ไปตามแนวทางที่สังคมหรือกลุ่มต้องการ มีทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นไปเป็นลำดับขั้นตอนของแต่ละวัย

2.4 ตัวแทนของกระบวนการสังคมประจักษ์

ตัวแทนของกระบวนการสังคมประจักษ์มีอยู่ 6 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือ สถาบันต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปเป็นสมาชิกนั่นเอง ตัวแทนทั้ง 6 คือ (สุพัตรา สุภาพ, 2531)

1. ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานที่ขัดเกลามนุษย์ให้รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ หรืออะไรถูกอะไรผิด เป็นต้น เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างลึกซึ้ง และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ทัศนคติและความประพฤติของเด็กเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการสังคมประจักษ์ของครอบครัวนี้จะทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีอายุระดับใกล้เคียงกัน โดยอาจจะรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อนธรรมดาจนถึงชมรม สมาคมที่ตนสนใจ กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเด็กวัยนี้มีแนวโน้มต้องการอยู่ร่วมกับเพื่อนที่มีรสนิยมใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะในด้านความคิด การแต่งกายหรือแบบของการแสดงออกเพื่อให้เพื่อนยอมรับเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

3. โรงเรียน ครูมีอิทธิพลและมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เพราะเด็กสมัยใหม่ มักจะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยเฉพาะลูกหลานของชนชั้นกลาง ซึ่งนิยมให้ลูกศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ โรงเรียนมีโอกาสหล่อหลอมทัศนคตินิสัยใจคอของเด็กได้ไม่ยาก เนื่องจากเด็กต้องการศึกษาเล่าเรียนหลายปีในแต่ละระดับ ทำให้เด็กได้รับคุณค่าและความรู้อย่างทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว

4. กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในสังคมซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีคุณค่าหรือระเบียบกฎเกณฑ์ไปตามอาชีพของตน

5. ตัวแทนทางศาสนา เป็นตัวแทนที่ขัดเกลาคนหรือแนะแนวทางให้คนยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อเป็นเป้าหมายในการกระทำ สำหรับบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างใกล้ชิด ศาสนาก็มีอิทธิพลอยู่ในไม่น้อย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ออกมาในรูปแบบธรรมเนียมประเพณี มารยาท ฯลฯ ที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป

6. สื่อมวลชน มีส่วนในกระบวนการสังคมประกิตทางสังคมแก่นมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ความคิด ความเชื่อ แบบของความประพฤติ อิทธิพล ของสื่อมวลชนนี้จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของครอบครัว ว่าได้สอนลูกให้มารู้จักเหตุและผลหรือเลือกเพื่อนข่าวสารต่าง ๆ ได้แค่ไหน หรือขึ้นอยู่กับเจตคติของแต่ละบุคคลต่อสิ่งที่ตนได้รับ

นิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมที่ผ่านกระบวนการทางสังคมประกิต ไม่ว่าจะผ่านครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน ต่างก็มีบทบาทในการขัดเกลา หล่อหลอมให้นิสิตนักศึกษา มีค่านิยมลักษณะใด สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่นิสิต นักศึกษาเข้ามาศึกษาอยู่ในระยะเวลาหนึ่ง จะเป็นผู้มีส่วนในการพัฒนานิสิต นักศึกษาให้มีค่านิยมที่ถูกที่ควร ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร อาจารย์ ตลอดจนจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ เกิดการเรียนรู้ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม

2.5 กระบวนการสังคมประกิตในสถาบันอุดมศึกษา

วิดแมน, ทเวล, สตรีน (Weidman, Twale and Stein, 2001) ได้กล่าวถึงสังคมประกิต ว่า กระบวนการสังคมประกิต หมายถึง แต่ละเอกัตบุคคลได้รับความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จำเป็นสำหรับการเข้าไปสู่วิชาชีพอยู่ในระดับสูง ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะเฉพาะทาง

กระบวนการสังคมประกิตทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จำเป็นสำหรับการเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์โดยยังคงรักษาความเป็นวัฒนธรรมเดิมเอาไว้

ในความหมายกว้าง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้ ทักษะ และอารมณ์หรือ ค่านิยม เพื่อให้เป็นสมาชิกของสังคมที่มีประสิทธิผล

กระบวนการสังคมประกิต เมื่อนักศึกษาเข้ามาในมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนรถไฟซึ่งออกจากสถานี มีเป้าหมายต้องการรับปริญญา และได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องให้เป็นบุคคลซึ่งถือว่าเป็นบัณฑิต กระบวนการสังคมประกิตเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่นักศึกษาแต่ละคนที่อยู่เ็นมหาวิทยาลัย ได้รับเหมือนกัน และมีบางประสบการณ์รับรู้ต่างกัน เพราะ

คุณลักษณะของนิสิตนักศึกษามีลักษณะต่างกัน ดังนั้น นิสิตนักศึกษามุสลิมจะได้รับประสบการณ์ที่เหมือนกับนักศึกษาอื่นส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเขาได้รับประสบการณ์ที่ต่างเพราะเขาเป็นคนไทยมุสลิมซึ่งมีภูมิหลังต่างจากนักศึกษาทั่วไป

สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการสังคมประภค คือ ยุทธศาสตร์การสื่อสาร นักศึกษาที่เข้ามหาวิทยาลัยที่เคยอยู่กับบิดามารดา มีวัฒนธรรม ค่านิยม ที่มั่นคง พอเข้าอยู่ในมหาวิทยาลัยเกิดความไม่มั่นคงเพราะคนอื่นทำไม่เหมือนเรา คนอื่นมองเป็นตัวประหลาด หากไม่มั่นคงจะเปลี่ยนตามเพื่อน ไม่แน่ใจในสิ่งที่เคยปฏิบัติ เห็นผู้อื่นไม่ปฏิบัติแต่เขาอยู่ได้ มีชีวิตที่ดีเป็นปกติทำให้เกิดความไม่แน่ใจ คลอนแคลนในความศรัทธา ความเชื่อและค่านิยม และเกิดการปฏิสัมพันธ์จะกลับไปสู่ความมั่นคงใหม่ แต่จะมั่นคงในแบบใหม่มีพวกพ้องมากขึ้น แต่นิสิตนักศึกษบางคนมีความศรัทธาน้อยเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ประสบการณ์ใหม่ สื่อสารกับผู้อื่น จัดการกับความรู้สึกและค่านิยมของตนเอง เพื่อจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ (Cahn, 1986 ; Staton 1990) กระบวนการสังคมประภคเปรียบเสมือนบันไดเลื่อน ซึ่งเคลื่อนไหวต่อเนื่องไปสู่ข้างบน ความมั่นคงอันใหม่จะต้องสูงกว่าความมั่นคงอันเก่า เมื่อถึงจุดนั้นถือว่าถึงจุดวุฒิภาวะ (maturity) ในกระบวนการจะมีแบบแผน (Pattern) ในการเข้ามา ก้าวหน้าและออกจากสถาบันไป ซึ่งในกระบวนการสังคมประภคมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

กระบวนการสังคมประภคจะเป็นแบบแผนตามตรรกวิทยา ที่สามารถยกระดับให้นิสิตนักศึกษาสูงขึ้นทั้ง ด้านปัญญา และ อารมณ์ และจะเปลี่ยนจากคนนอกให้เป็นคนใน ซึ่งในระยะแรกเข้ามาใหม่รู้สึกแปลกแยกและเมื่อนานวันเข้ารู้สึกว่าเป็นคนใน

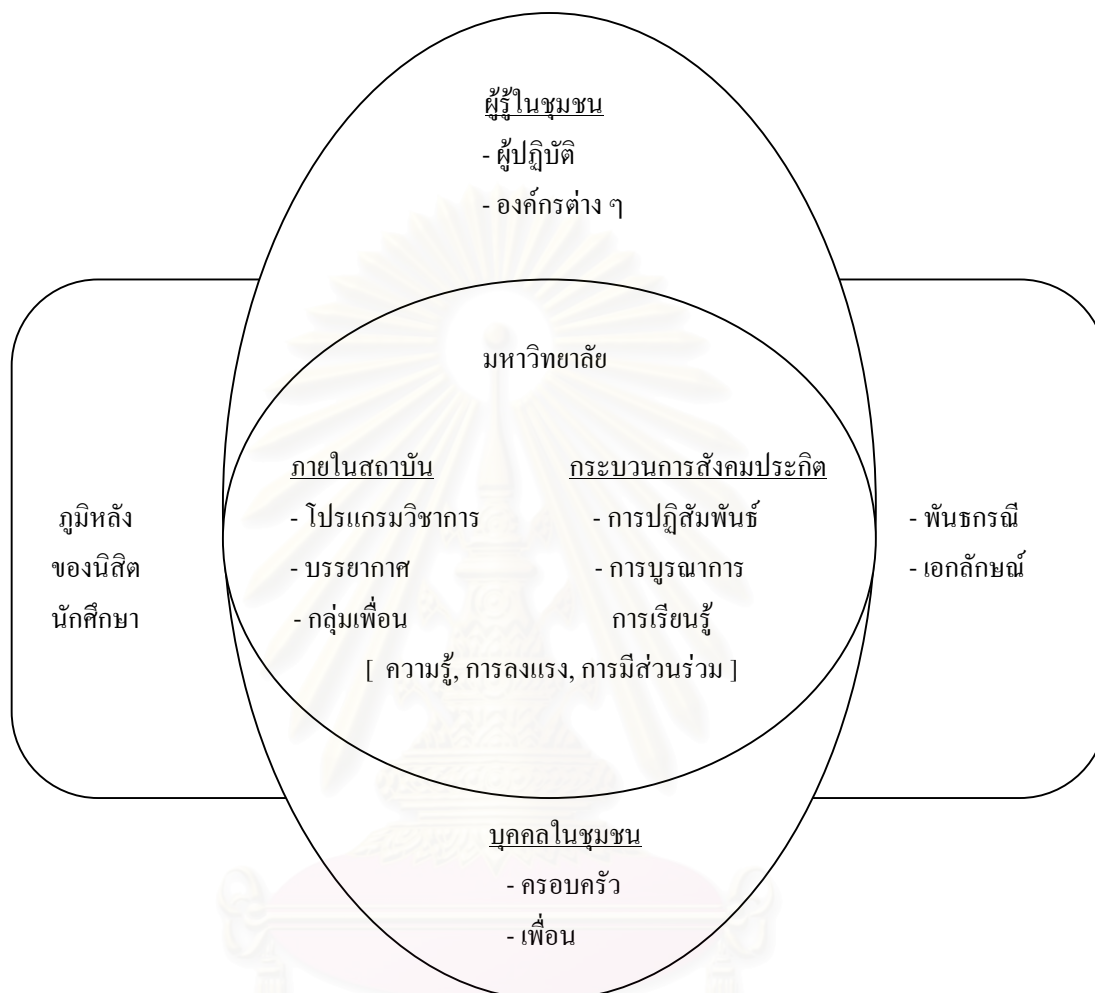
กระบวนการสังคมประภคหลายอย่างโดยไม่รู้สึกตัวโดยจิตใต้สำนึกรับจากพฤติกรรมที่เป็นปกติวิสัย และมาตรฐาน แล้วพัฒนาเอกลักษณ์ตัวเองและสร้างความผูกพัน

เทียร์นีย์ และ โรดส์ (Tierney and Rhoades, 1994) และ มาริโอ (Mario, 1997) ได้กล่าวถึง มิติของสังคมประภค 3 มิติ ดังนี้

1. สังคมประภคร่วม (Collective socialization) หมายถึง ประสบการณ์ชุดหนึ่งที่เหมือนกัน เช่น นักศึกษามุสลิมจะมีประสบการณ์เหมือนกับสังคมไทยมุสลิมโดยทั่วไป
2. สังคมประภคที่เป็นทางการ (Formal socialization) ลักษณะที่ออกแบบเฉพาะเพื่อเป้าหมายบางอย่างอย่างเป็นทางการ เช่น ชมรมมุสลิม มีกิจการทางพิธีกรรมทางศาสนา
3. สังคมประภคที่ไม่เป็นทางการ (Informal socialization) เป็นประสบการณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง เป็นกระบวนการที่มาจากหลายทาง เช่น เพื่อน ศาสนา และการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นไม่เป็นทางการ
4. สังคมประภคแบบสุ่ม (Random socialization) การเกิดขึ้นไม่แน่นอน ตรงนั้นตรงนี้

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดกระบวนการสังคมประภิตของนิสิตนักศึกษา

แหล่งที่มา : วีดแมน, ทเวล และ สตรีน (Weidman, Twale and stein, 2001: 37)

แผนภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดกระบวนการสังคมประภิตของนิสิตนักศึกษาภายในสถาบัน ภายนอกสถาบันได้แก่ ภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ผู้รู้ในชุมชน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติ องค์กรต่าง ๆ บุคคลในชุมชนและครอบครัว เพื่อน และพันธกรณี และเอกลักษณ์ของนิสิตนักศึกษา ส่วนภายในประกอบด้วย ภายในสถาบัน ได้แก่ โปรแกรมวิชา บรรยากาศ กลุ่มเพื่อน กระบวนการสังคมประภิต เช่น การปฏิสัมพันธ์การบูรณาการและการเรียนรู้ โดยมีความรู้ การร่วมมือ และการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องให้เกิดกระบวนการสังคมประภิต

2.5.1 ขั้นตอนของสังคมประกิต

วิดแมน, ทเวล และ สตรีน (Weidman, Twale and Stein, 2001) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของสังคมประกิต ดังนี้

1. ขั้นคาดหวัง (Anticipatory stage) เป็นขั้นที่ยอมรับว่าสังคมคาดหวังว่าเป็นอย่างไร รู้ความคาดหวังแบบไหน ซึ่งอาจจะได้จากคำสอน การสังเกตผู้อื่น แสดงออก ทักษะคติ สถานภาพ การตัดสินใจเรียนรู้บทบาทใหม่ที่คนไทยมุสลิมจะต้องเป็น รู้ว่าบทบาทเขาจะทำอย่างไร พิธีการ (Procedures) วาระปฏิบัติ (Agenda) การรู้ถึงพฤติกรรมและอารมณ์ที่ยอมรับได้ ขั้นตอนนี้เป็นเพียงแต่รู้ยังไม่ปฏิบัติ

2. ขั้นเป็นทางการ (Formal stage) ได้รับการสอนอย่างเป็นทางการ สังเกตพฤติกรรมของคนปฏิบัติถูกต้อง และเรียนรู้ว่าจะต้องทำอะไร หากมีโอกาสจะทำก็จะทำต่อหน้าสาธารณชนด้วย จะทำตามมติ (Consensus) สังคม ขั้นนี้จะได้รับข้อมูล (Information) และบูรณาการข้อมูลเข้าไปในการกระทำของตัวเอง

3. ขั้นไม่เป็นทางการ (Informal stage) เป็นการเรียนรู้ความคาดหวังของความเป็นไทยมุสลิมต้องมีลักษณะอย่างไร ซึ่งไม่ได้สอนโดยตรงแต่เกิดจากการสังเกต ปฏิสัมพันธ์และปลูกฝังโดยการผ่านบุคคลที่ปฏิบัติดีแล้ว เห็นชอบแล้วในความเป็นไทยมุสลิม โดยที่จะรู้จักวิธีการสื่อสารและการฝังตัวเขาไปในสังคมมุสลิม จะมีสิ่งที่จะบอกว่าค่านิยมใดควรที่จะเก็บรักษาไว้ รู้ว่าสังคมคาดหวังให้ทำอะไร และรู้ว่าจะตอบสนองอย่างไร และรู้ว่าจะตอบสนองอย่างไร เรียนรู้จากอาจารย์ เพื่อนในชั้นเรียน ชมรมนักศึกษา

4. ขั้นส่วนบุคคล (Personal stage) เป็นการบูรณาการประเภทของบุคคลและบทบาทสังคมมารวมเป็นเอกลักษณ์ของตน และจะปรับตัวให้เกิดภาพพจน์ของตัวเองและสวมบทบาทใหม่ยอมรับแนวโน้มของค่านิยมใหม่ แก้ความขัดแย้งในตัวเองได้

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนของสังคมประกิตดังกล่าวคือ ขั้นที่ 1 เป็นเพียงแต่รู้ค่านิยมคืออะไร และต้องปฏิบัติอย่างไร ขั้นที่ 2 สังเกตเองหากไม่เป็นจะถูกสอน ขั้นที่ 3 สังเกตเอง ปฏิสัมพันธ์และพัฒนาตนเอง ขั้นที่ 4 รวมทั้งหมดเป็นเอกลักษณ์ใหม่

2.5.2 องค์ประกอบหลักของสังคมประกิต

วิดแมน, ทเวล และ สตรีน (Weidman, Twale and Stein, 2001) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของสังคมประกิตที่เป็นตัวนำในการกำหนด ดังนี้

1. การได้มาซึ่งความรู้ เป็นการได้มาซึ่งความรู้จากการเรียนรู้ทางปัญญาและตามปกติวิสัย

2. การลงทุน การพัฒนาตนเองถึงจุดที่ตนเองต้องการแล้วก็ยึดมั่นต่อสิ่งนั้น ลงทุนลงแรงโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

3. การมีส่วนร่วมมิใช่ปฏิบัติคนเดียวแต่จะปฏิบัติร่วมกับคนอื่นเป็นหมู่หรือพวกองค์กร

2.5.3 การนำตัวเข้าไปผูกพันทางโครงสร้าง

เคนเตอร์ (Kanter, 1968) ได้อธิบายว่าพันธกรณี (Commitment) แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. พันธะทางปัญญา (Cognitive commitment) เป็นการเกิดเริ่มต้นของกระบวนการสังคมประกิต โดยรู้ว่าอะไรเป็นอะไร
2. พันธะร่วม (Cohesion commitment) มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นแล้วใช้ค่านิยมร่วมกับเขา เป็นหมู่เป็นพวกกับเขา
3. พันธะควบคุม (Control commitment) ควบคุมตัวเองได้ทั้งที่อยู่ต่อหน้าและลับหลัง สามารถแสดงออกได้ไม่อายหรือเกรงกลัวใคร มีจุดยืนเป็นของตนเอง

2.5.4 แหล่งที่มาของอิทธิพลของอาจารย์และเพื่อน

เฟลแมน และ นิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า อาจารย์จะมีอิทธิพลสูงกว่าเพื่อน โดยเห็นได้ชัดเจนด้านการพัฒนาทางด้านสติปัญญา อาชีพและการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพ

เพื่อนจะมีอิทธิพลสูงกว่าอาจารย์ทางด้านสังคม การพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยที่นิสิตนักศึกษาจะหันไปหาเพื่อนเพื่อขอความช่วยเหลือมากกว่าไปหาอาจารย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับค่านิยมทางศาสนาและการเมือง

2.5.5 อิทธิพลของอาจารย์

อิทธิพลของอาจารย์ที่มีต่อนิสิตนักศึกษา กล่าวคือ (Feldman and Newcomb, 1970)

1. การพบปะนักศึกษา

อาจารย์มีเวลาที่ให้กับนิสิตนักศึกษาน้อยแค่ไหน ความถี่ของการพบและธรรมชาติของการพบต้องเป็นกันเองและพบบ่อยถึงจะเกิดกระบวนการสังคมประกิตได้ดี
2. ความเป็นไปได้ที่อาจารย์มีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษา

อาจารย์จะเป็นต้นแบบ (Models) โดยชี้ให้เห็นคุณค่าที่น่าจะเลียนแบบ และยัง

แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวแทนของบิดามารดา นิสิตนักศึกษาบางคนจะมีการเลียนแบบบางส่วน โดยให้ความหมายกับตัวเองว่าเหมือนอาจารย์คนนี้นั้นนั้นบางส่วนเกิดสังคมประกิดและปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้มีการเปลี่ยนความรู้ความสามารถตลอดจนค่านิยมด้วย ซึ่งส่วนมากแล้วอิทธิพลของอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาจะมีผลต่อการศึกษาและการวางแผนการทำงาน

เฟลแมน และ นิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า อาจารย์เป็นตัวแทนของสถาบันในการฝึกฝนพัฒนาปรับเปลี่ยนลงมือปฏิบัติต่อนักศึกษาแต่ละคนที่เข้ามาสู่สถาบันอย่างเป็นทางการเพื่อที่จะให้เขาเปลี่ยนค่านิยม

2.5.6 คุณลักษณะของอาจารย์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมประกิดนิสิตนักศึกษา

ความคาดหวังความต้องการและลักษณะของอาจารย์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมประกิดของนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย (Feldman and Newcomb, 1970)

1. มีความกระตือรือร้น
2. เป็นผู้ที่มีการสอนเป็นเล่ม
3. กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเป็นอิสระ
4. อาจารย์ที่เน้นความเป็นคนให้เกียรติผู้อื่น
5. ให้การประเมินนิสิตนักศึกษาไปในทางบวก
6. ให้การสนับสนุนนิสิตนักศึกษา

2.5.7 เพื่อนและกลุ่มเพื่อน

เพื่อนและกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์ที่จะให้แรงเสริมซึ่งกันและกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมทัศนคติ จากการวิจัยของเพส (Pace, 1964) ซึ่งให้เห็นความแตกต่างในระดับจากความกดดันของเพื่อนสนิท ความสัมพันธ์ก่อให้เกิดไปในทิศทางหนึ่ง หรือในมิติของค่านิยมเดี่ยว เช่น นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มเป็นค่านิยมแบบดั้งเดิมมากกว่าค่านิยมที่ปรากฏขึ้นใหม่ในวงสังคมและการใช้ชีวิตขณะที่อยู่ไกลจากบ้านของนิสิตนักศึกษาชายจะเปลี่ยนค่านิยมมากกว่าผู้หญิง

แฟลคส์ (Flacks, 1963) นิวคอมบ์ และคณะ (Newcomb et. al, 1967) กล่าวว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อเปลี่ยนแปลงค่านิยมและสัมพันธ์ว่าทำให้เปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนด้วย นอกจากนี้เพื่อนจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

กลุ่มเพื่อนที่มีค่านิยมเหมือนกันจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน บุคลิกภาพความต้องการ และแรงจูงใจไปในทิศทางเดียวกัน ยิ่งเหมือนกันอยู่แล้วเมื่อมาปฏิสัมพันธ์กันยิ่งเพิ่มค่านิยมขึ้นไปอีก (Feldman and Newcomb, 1970)

2.5.8 อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

การสังเกตโดยทั่วไปได้เสนอแนะว่าจำนวนของหน้าที่ของกลุ่มเพื่อนที่ส่งเสริมนิสิตนักศึกษาศึกษารายบุคคล กล่าวคือ (Feldman and Newcomb, 1970)

1. เป็นตัวเชื่อมโยงครอบครัวกับโลกหลังจบมหาวิทยาลัยเข้าสู่วงการอาชีพ การปรับตัว และแยกตัวออกจากเพื่อน บางเงื่อนไขกลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมาย ปัญหาทางวิชาการ การสนับสนุนทางอารมณ์ การเข้ากับผู้คน การปรับตัวระหว่างนิสิตนักศึกษา การรู้จักคน ขอมรับคนที่มีความพื้นฐานและความสนใจที่ไม่เหมือนกัน

2. แรงเสริมเกี่ยวกับค่านิยม ทำให้มีความมั่นคงในค่านิยม มีบุคลิกภาพและความเชื่อมั่นในตนเอง ความสนใจที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของเพื่อนระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัยจะต่อเนื่องไปจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาไป และไม่เป็นแต่เพียงว่าการฝึกฝนทางสังคมเท่านั้น การพัฒนาการตรงนี้จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ส่วนตัวจะเกิดขึ้นภายหลังจากการปฏิบัติงาน

บาร์ตัน (Barton, 1960) ได้เสนอบทบาทของนิสิตนักศึกษาที่อยู่ในชั้นเรียนที่ศึกษาและอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายอย่างกระตือรือร้น มากกว่ามานั่งฟังการบรรยายจากอาจารย์หรือบอกจด (note – taking) ทำให้สามารถที่จะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนที่ไม่เป็นทางการก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในค่านิยมแห่งตนมากขึ้น

คนที่เหมือนกันมีแนวโน้มที่จะมาอยู่ด้วยกัน เมื่อมีโอกาสเลือก เลือกที่จะอยู่ด้วยกัน คนที่เหมือนกันได้รับอิทธิพลจากแหล่งที่เหมือนกัน กลับไปกลับมา (mutual selection and re – selection)

แผนภาพที่ 4 ลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์ของสังคมประกิต

		บุคคล	กลุ่ม
สถานะทางสังคมของสมาชิก (Social composition of other members)	ทำตรงกันข้าม (Disjunctive)		
	ทำตามกัน (Serial)		

แหล่งที่มา : วีลเลอร์ (Wheeler, 1966: 175)

แผนภาพที่ 4 แสดงลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์ของสังคม ประกิต วิลเลอร์ (Wheeler, 1966) ได้วิเคราะห์สถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาเข้าใหม่สู่สถาบันการศึกษาแล้วปฏิสัมพันธ์กับบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนที่ก่อให้เกิดสังคมประกิต คือ อาจารย์ นักศึกษาใหม่เข้ามาในสถานการณ์ใหม่ในฐานะเป็นเอกัตบุคคล พบกับประสบการณ์หนึ่ง ต่อหนึ่ง หรือพบกับกลุ่ม และรุ่นพี่ที่เคยผ่านประสบการณ์แบบเดียวกันก็อาจจะกลับมาสังคม ประกิตกับนิสิตนักศึกษา ในสถาบันต่อซึ่งบางคนทำตามรุ่นพี่ต่อกันไปเรื่อย ๆ หรือบางคนเห็นรุ่นพี่ สอนอาจไม่ทำตามหรือทำตรงกันข้าม

สรุปได้ว่า กระบวนการสังคมประกิตในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย มิติของสังคม ประกิตภายในสถาบัน กระบวนการสังคมประกิต ขั้นตอนของสังคมประกิต องค์ประกอบหลัก ของสังคมประกิต การนำตัวเข้าไปผูกพันทางโครงสร้าง อิทธิพลของอาจารย์และกลุ่มเพื่อน ตลอดจน ลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura)

การเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากการกระบวนการสังเกต สังคมประกิตและตัวแบบนามธรรม แบนดูรา (Bandura, 1977) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้ทางสังคมไว้ 3 ประการ คือ กระบวนการสังเกต การสังคมประกิตและตัวแบบนามธรรม

1. กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยการสังเกต มี 4 องค์ประกอบย่อยที่สำคัญคือ

1.1 กระบวนการสร้างความสนใจ เมื่อมีความสนใจแล้วก็จะสามารถสังเกตแล้ว เกิดการเรียนรู้ได้

1.2 กระบวนการเก็บรักษา เมื่อสังเกตแล้วก็สามารถบันทึกเก็บข้อมูลไว้ในความทรงจำได้ พร้อมทั้งจะนำมาแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่อไป

1.3 กระบวนการกระทำ เมื่อสังเกตแล้วเกิดความเข้าใจก็สามารถนำไปสู่การกระทำ หรือการปฏิบัติได้

1.4 กระบวนการจูงใจและการเสริมแรง การสังเกตนั้นมี 2 ลักษณะคือ เพื่อความรู้ความเข้าใจ (acquisition) เมื่อมีการจูงใจและเสริมแรงจะก่อให้เกิดการกระทำ (Performance)

2. กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยสังคมประกิต (Socialization)

การสังคมประกิตก่อให้เกิดผลต่อการเรียนรู้ทางสังคม แบนดูรา (Bandura, 1977) ให้ความสนใจสังคมประกิต 6 ประการดังนี้คือ

2.1 ความก้าวร้าว เป็นผลมาจากการที่สังคมยอมรับในพฤติกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบในเวลาต่อมาเบนคูรา ได้ทดลองโดยกำหนดเงื่อนไขสถานการณ์ไว้ 3 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 ก้าวร้าวได้รับรางวัล แบบที่ 2 การก้าวร้าวถูกลงโทษ และแบบที่ 3 ก้าวร้าวที่ไม่ก่อให้เกิดผล ผลการทดลองปรากฏว่าพฤติกรรมของเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ 1 และที่ 3 มากกว่าแบบที่ 2 กล่าวคือ ถ้าเห็นตัวแบบที่ก้าวร้าวแล้วถูกลงโทษเขาจะเลียนแบบพฤติกรรมน้อยลงและการเลียนแบบในแบบที่ 1 และแบบที่ 3 ไม่มีความแตกต่างกัน

2.2 บทบาททางเพศ สังคมได้หล่อหลอมพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ ให้ประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับเพศ กล่าวคือ เพศชาย สอนให้มีความแข็งแรงกว่าเพศหญิงในแต่ละสังคมก็หล่อหลอมให้ชายหรือหญิงประพฤติปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันไป

2.3 พฤติกรรมสนับสนุนสังคม สถาบันทางสังคมอันได้แก่ ครอบครัว มีอิทธิพลต่อการกระทำของเด็กในครอบครัว พ่อแม่ที่มีความเสียสละ จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เสียสละไปด้วย ในกรณีที่ตัวแบบที่เห็นสะท้อนความยุติธรรมจะทำให้เด็กยุติธรรมและมีความเสียสละมากขึ้น

2.4 การปฏิบัติและการสั่งสอนอบรม การสั่งสอนอบรมให้เด็กประพฤติปฏิบัติควรจะใช้การจูงใจและเสริมแรงไม่ควรจะมีการบังคับ เช่น การสอนให้เสียสละ ถ้ามีการบังคับจะทำให้ในระยะยาวเด็กจะเสียสละลดลง

2.5 การควบคุมตนเอง เด็กต้องการความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลเปรียบเทียบกับพ่อแม่ เพื่อน หรือตัวแบบอื่น จากการศึกษาของเบนคูรา ปรากฏว่านิสิตนักศึกษาจะเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนมากกว่าเพราะมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน การกำหนดมาตรฐานตนเองจะนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ทำงานไปสู่ความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผล

2.6 การกำหนดศักยภาพประสิทธิของตนเอง ถ้ามีการประเมินศักยภาพประสิทธิตนเองโดยประเมินเกินความเป็นจริงเล็กน้อยจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติมากขึ้น เช่น ถ้าเชื่อว่าทำได้ก็จะทำให้กระตือรือร้นมากขึ้น แต่ถ้าเชื่อว่าทำไม่ได้ก็จะทำให้ลดความกระตือรือร้นไป

3. กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยตัวแบบนามธรรม

เบนคูรา เชื่อว่า การเลียนแบบมิใช่เกิดจากโครงสร้างทางสติปัญญาตามแนวคิดของเปียเจท์ (Piaget) แต่เกิดจากตัวแบบสภาพแวดล้อมภายนอก เบนคูรา ได้ให้ความสำคัญของการเรียนรู้เกิดจาก บุคคล พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

เบนคูรา ยังได้ตรวจสอบทฤษฎีของเปียเจท์ (piaget) โดยใช้เหตุผลทางศีลธรรม โดยอธิบายว่าเด็กเมื่อโตขึ้นจะสามารถแยกแยะความถูกต้องและศีลธรรมได้ และตัวแบบที่มีศีลธรรมจะทำให้เด็กมีศีลธรรมตามไปด้วย

3.2 รูปแบบการก่อตัวของเอกลักษณ์คนผิวดำในสหรัฐอเมริกา (Cross's Model of Black Identity Formation)

จากการวิจัยปัจจุบันพบว่าธรรมชาติและพัฒนาการที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ในตนของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่คิดว่าตนเองเป็นคนผิวดำ หรือกลุ่มไม่ใช่ผิวขาว และในกลุ่มที่คิดว่าตนเองเป็นคนผิวขาว มีกระบวนการพัฒนาที่เหมือนกันซึ่งมีผู้ที่ศึกษาและได้ข้อสรุปเดียวกัน (Pascarella and Terenzini, 1991)ซึ่งใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมาพบว่า เอกลักษณ์ของคนดำมีการพัฒนาและกำลังจะเกิดทฤษฎีขึ้นมากมาย เฮมส์ (Helms, 1990) ซึ่งการที่จะมองดูเอกลักษณ์ของคนต่างเชื้อชาติกันมีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ คือ

1. เอกลักษณ์ของตนเอง (A personal identity) ก็คือคน ๆ นั้นมีความรู้สึกหรือทัศนคติต่อตนเองอย่างไร

2. การเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม คนที่มีความสำคัญต่อชีวิตเขาที่อยู่แวดวงของเขา เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง เพื่อน มองเขาว่าเป็นอย่างไร นั่นคือ การใช้ลักษณะของกลุ่มเชื้อชาติบ่งชี้ว่าเอกลักษณ์ของเขาควรจะเป็นอย่างไร

3. เอกลักษณ์ที่ถูกกำหนดโดยบุคคลนอกกลุ่มของตน คือ คนภายนอกมองคนกลุ่มนี้ว่าเป็นอย่างไร เช่น คนเชื้อชาติจีนจะถูกมองว่าขี้โกงขี้เหนียว ชาวเขาถูกมองว่าอดทน

โดยสรุปก็คือ เอกลักษณ์ในตนที่เกิดขึ้นกับเชื้อชาติ มาจากน้ำหนักที่คน ๆ นั้นจะให้กับ 3 อย่าง ว่าจะให้น้ำหนักอย่างไรหนักมากกว่ากัน คนที่ให้น้ำหนักในการมองตัวเองมากก็จะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาได้เร็วกว่า เพราะตนเป็นที่พึ่งของตน เชื่อกันว่าข้าเป็นข้าไม่ว่าสังคมจะมองข้าเป็นแบบไหน ข้าก็พัฒนาได้ ยืนหยัดได้ เอกลักษณ์แบบที่ 1 จะพัฒนาได้เร็วมาก แต่ถ้าหากมาติดขัดกับค่านิยมของกลุ่ม/ความเชื่อของกลุ่มตรงกลางจะไปได้ช้า และถ้าหากเป็นเอกลักษณ์ ที่คนอื่นมองก็จะช้าที่สุด แต่ถ้าในบริบทที่คนอื่นมอง ถ้าเขาให้เกียรติก็จะไปได้เร็วกว่าเช่นกัน เช่น คนชาวเขาเข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัย ในสังคมของนักวิชาการเขาไม่ได้ดูถูกผิว/เชื้อชาติก็จะไปได้เร็วกว่า

จากการผสมผสาน 3 องค์ประกอบ มันก่อให้เกิด “หนทางแก้ปัญหา” ของคนที่แตกต่างกัน ความแน่วแน่มั่นใจว่าฉันจะทำอะไรได้บ้าง สัมพันธ์กับตนเอง มุ่งมั่นว่าตนเองจะทำได้หรือไม่ คือเพราะเรามีความเชื่อกับเอกลักษณ์นั่นเอง

เฮมส์ ได้มาจำแนกทฤษฎีของเขาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. มุมมองที่ทำเป็นสารบบ คือ การจำแนกคนตามลักษณะความเชื่อทัศนคติและความรู้สึกที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ ปัญหาที่มีการมองว่าคนดำคนขาวต่างกันหรือไม่ต่างกัน โดยไม่ได้แยกเฉพาะคนดำหรือคนกลุ่มน้อย แต่จำแนกคนกลุ่มใหญ่ที่มองคนกลุ่มน้อยด้วย เช่น ในกลุ่มใหญ่

ก็จะมั่งทั้งกลุ่มที่ชอบรับกับไม่ยอมรับ เขาจะมองว่ามีความเชื่ออะไรทัศนคติอะไร เช่น เขาต่างจากเรา เขาไม่มีวัฒนธรรมต้นแบบที่ออกมาจะเน้นว่าแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะหรือสถานภาพในการมองคนอย่างไร

2. มุมมองที่ว่ามันเป็นมาอย่างไร คือมองดูพฤติกรรมความคิดความอ่านไม่ได้มองแค่ผิวเท่านั้น ซึ่งที่ผ่านมา เฮมส์ ไม่ได้ใส่ใจตรงนี้เพียงแต่บอกว่ามันเกิดขึ้นได้อย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไร จนมาถึง คروس (Cross, 1971) เขาสนใจศึกษาว่ามันมีกระบวนการอย่างไร คروس มาศึกษาต่อจากเฮมส์ แล้วเข้ามาชี้ว่ากระบวนการเป็นอย่างไร ที่เขาเรียกว่า “Nigrosience or racial identity development (NRID) perspective” คือมองดูสิ่งที่ไม่ได้เกี่ยวกับสีผิวแต่เกี่ยวกับวิถีชีวิตทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม มารยาท ตั้งแต่เกิด ถึงวัยแรกเริ่มไล่ขึ้นมา

โดยเขาได้สร้าง ทฤษฎีของเขาขึ้นมาอธิบายว่า พัฒนาการในด้านเอกลักษณ์ในตนเองของคนจะเป็นขั้น ๆ มีทั้งหมด 5 ขั้นคือ

ระยะที่ 1 Pre-encounter คือขั้นที่ก่อนจะค้นพบเอกลักษณ์ของตน กล่าวคือ โลกของเขา ก่อนที่จะค้นพบก็จะอยู่ใต้อำนาจของข้อกำหนดของคนกลุ่มใหญ่ วิธีการใช้ชีวิตก็คือการพยายามปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนกลุ่มใหญ่ให้ได้ กระบวนการนี้คือพยายามปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

ระยะที่ 2 Encounter คือพบแล้ว คือมีประสบการณ์ที่ทำให้มีความเข้าใจว่าที่ทางของตนเองยืนหยัดได้เหมือนกัน

ระยะที่ 3 Immersion-Emersion Immersion คือ กระโดดเข้าไปอยู่ในนั้น เอาตัวเข้าไปคลุก ส่วน Emersion คือ โผล่ขึ้นมาคือเขาพยายามแสวงหาความเข้าใจในตัวเองในฐานะที่เป็นคนดำในโลกของความเป็นคนดำ เข้าใจวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ไม่ใช่พยายามจะปรับให้เหมือนคนขาว แต่คิดว่าฉันคือคนดำ ฉันก็กระโดดเข้าไปเป็นดำให้เต็มทีคือหันเข้าไปพิจารณาตัวเอง มองตัวเอง และให้คุณค่าแก่ความเป็นคนกลุ่มน้อย แล้วในส่วนที่โผล่ขึ้นมาแล้วแต่ แล้วก็ สามารถเป็นตัวของตัวเองได้

ระยะที่ 4 Internationalization คือซึมซับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตนเองคือมองอะไรตามความเป็นจริงไม่ใช่มองว่าฉันเป็นคนดำหรือเป็นคนขาว แล้ว Internationalization เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตนเองเลยจากการ Internationalization ก็จะเกิดผลอยู่ 4 อย่าง คือ

1. บางอย่างจะเก็บไว้และจะสืบเนื่องหรือดำเนินต่อไปและบางอย่างจะตัดทิ้งหรือการปฏิเสธว่าอันนี้มันไม่ใช่ เรามีความเชื่อที่ผิด เราให้ค่านิยมที่ผิด เช่นกรณีที่เกิดที่คนดำเป็นคนที่ยอดทนเพราะมีร่างกายกำยำล่ำสันมีน้ำอดน้ำทนก็จะยังคงอยู่ (บางอย่างต่อ บางอย่างตัดบางอย่างที่คิดผิดหรือไม่มีประโยชน์ก็จะตัด)

2. การดำเนินต่อไปและการหยุดอยู่ในระยะที่ 3 ไม่พัฒนาต่อ

3. ความมั่นคงและเป็นความพึงพอใจในตนเอง แต่เกิดขึ้นเพียงแค่การยอมรับในการอภิปรายและการวางแผนการปฏิบัติตน แต่ไม่ยืนยันว่าจะปฏิบัติ เช่น บอกว่าใช้ทำได้ แต่ไม่ลงมือปฏิบัติ คนทำได้เหมือนคนขาวแต่ไม่ทำ วางแผนจะทำแต่ไม่ลงมือกระทำ

4. การเคลื่อนไหวไปสู่ระยะที่ 5

ระยะที่ 5 “Internalization-Commitment” ในขั้นนี้คือได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์มากที่สุด และต่างจากระยะที่ 4 คือ ไม่ใช่แค่เข้าใจ ไม่ใช่แค่วางแผน แต่ทุ่มเทอุทิศต่อการปรับเปลี่ยนในชุมชนของคนกลุ่มน้อยและ ถึงแม้ว่าค่านิยมนี้ยังคงมองว่าค่านิยม แบบตะวันตก/แบบผิวขาวดี แต่ก็มองดูว่าเป็นคนดำก็มีลักษณะ แบบขาวได้ คือ ปรับปรุงปฏิรูปตัวเองได้ และอาจจะมีการโยกย้ายระหว่างขั้นที่ 5 กับขั้นที่ 4

3.3 รูปแบบโมเดลสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการพบปะระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา (Conceptual Model for Research on Student-Faculty Informal Contact)

รูปแบบนี้เน้นความสำคัญของการติดต่อแบบไม่เป็นทางการของนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ ประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ (Pascarella, 1980)

1. ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ ภูมิหลังของครอบครัว ความถนัดพิเศษ ความทะเยอทะยาน ผลการศึกษาและประสบการณ์ในระดับมัธยม ความคาดหวังของวิทยาลัย และการเปิดกว้างเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบัน ได้แก่ วัฒนธรรมอาจารย์ในมหาวิทยาลัย โครงสร้างองค์กร โครงสร้างสถาบัน ภาพพจน์สถาบัน นโยบายบริหารและการตัดสินใจ ขนาดของสถาบัน มาตรฐานการรับนิสิต มาตรฐานด้านวิชาการ

3. การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการกับอาจารย์ ได้แก่ บริบท การเปิดรับ จุดเน้น ผลกระทบ

4. ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย ได้แก่ วัฒนธรรม เพื่อน ห้องเรียน กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมยามว่าง

5. ผลลัพธ์การศึกษา ได้แก่ ผลการสอบ พัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการแต่ละบุคคล การศึกษา/อาชีพ ความคาดหวัง ความพึงพอใจต่อมหาวิทยาลัย และความรู้สึกร่วมกันภายในสถาบันเดียวกัน

3.4 รูปแบบเชิงเหตุทั่วไประหว่างผลความแตกต่างในสิ่งแวดล้อมสถาบันที่มีต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาทางปัญญาของนิสิตนักศึกษา (A General Causal Model for the Assessing the Effects of Differential College Environment on Student Learning and Cognitive Development)

รูปแบบนี้พิจารณาลักษณะโครงสร้างของสถาบันและสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปการเติบโตของนิสิตนักศึกษาเป็นผลกระทบบางอย่างตรงและทางอ้อม ประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ (Pascarella, 1985)

1. ภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาและลักษณะก่อนเข้ามหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ ความถนัดพิเศษ ความสำเร็จ บุคลิกภาพ ความทะเยอทะยาน เชื้อชาติ
2. ลักษณะด้านโครงสร้างและรูปแบบองค์กรของสถาบัน ได้แก่ การลงทะเบียนเรียน สัดส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์ การคัดเลือก และเปอร์เซ็นต์การคงอยู่ของนักศึกษา
3. สภาพแวดล้อมของสถาบัน
4. การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ในกระบวนการสังคมประภคิต ได้แก่ นิสิตนักศึกษา อาจารย์ บุคลากรในสถาบัน
5. คุณภาพของความพยายามของนิสิตนักศึกษา

3.5 ความสำคัญของบริบทสถาบันที่มีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา (The importance of the institutional context on student learning and personal development)

จากการศึกษาเรื่องผลกระทบของวิทยาลัยที่มีต่อนักศึกษา พาสคาเรลลา (Pascarella) ได้พบข้อสรุป 4 ประการ เกี่ยวกับบทบาทของเงื่อนไขบริบทของสถาบันที่มีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนี้ (Pascarella, 1985 อ้างถึงใน นิดา วุฒิวัย, 2543)

1. นักศึกษาได้ประโยชน์อย่างมากจากประสบการณ์ในวิทยาลัย เมื่อได้ร่วมกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย
2. ความเกี่ยวข้องระหว่างการเรียนและชีวิตในสถาบัน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา
3. หลักสูตรจะส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาก็ต่อเมื่อสนับสนุนเป้าหมายการเรียนรู้ของนักศึกษา และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษาของสถาบัน
4. นักศึกษารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันและได้รับการยอมรับ ก็จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของสถาบันอย่างเต็มที่ เช่น ห้องสมุด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของตนเอง

เงื่อนไขบริบทของสถาบันมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาและพัฒนาร่วมบุคคลมากกว่าผลงานวิชาการของอาจารย์ จำนวนหนังสือในห้องสมุด โครงสร้างสถาบัน และโครงการสำหรับนักศึกษา ฉะนั้น งานกิจการนักศึกษาต้องรู้เกี่ยวกับแง่มุมของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษา จึงจะช่วยพัฒนาให้เกิดสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับนักศึกษา

3.6 รูปแบบปรัชญาในการบริหารมหาวิทยาลัย

แมททิวส์ (Matthews, 1998) มีความเชื่อว่าการก่อให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง มีวิถีชีวิต โดยคำนึงถึงหลักความเชื่อ

มุมมองทางการศึกษา มีดังนี้

1. มุมมอง หมายถึง กระบวนการศึกษาทั้งหมดจากระดับมหภาคไปสู่จุลภาค
2. การให้อยู่ในหลักความเชื่อ โดยศาสนาซึ่งจะต้องบูรณาการระหว่างความศรัทธากับการเรียนรู้
3. กระบวนการนี้ไม่คงที่และสามารถประเมินได้ จะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้มุมมองดีขึ้น และพัฒนาให้เกิดความคงเส้นคงวาทั้งระบบ
4. กระบวนการนี้ต้องมีมาก่อนการบริหารจัดการ

รูปแบบทางปรัชญาในการบริหารมหาวิทยาลัย มี 2 รูปแบบ คือ (Matthews, 1998)

1. แนวทางเหตุผล/ประจักษ์ กล่าวคือ
  - 1) การเรียนมิใช่จะเรียนจากความรู้ในสิ่งที่เราเห็นประจักษ์อย่างเดียวเราจะต้องเรียนเรื่องความเชื่อด้วย
  - 2) ความสำเร็จการศึกษาจากชาติตะวันตกจะนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศกำลังพัฒนา โดยไม่ได้มีการตั้งคำถาม เช่น นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาจะให้เขาเปลี่ยนความเชื่อ หรือวิธีปฏิบัติได้อย่างไรเมื่อเขามีความเชื่อและวัฒนธรรมที่ต้องรักษาเอกลักษณ์เอาไว้
2. แนวทางที่เน้นศาสนา
  - 1) บัณฑิตในอุดมคติต้องเป็นคนเก่งรอบด้าน มีวิชาการ มีค่านิยม เป็นมนุษย์ปุถุชนโดยแท้จริง สิ่งที่ได้มาไม่ใช่แต่ทางวัตถุ แต่เป็นความเจริญทางวิถีภาวะทั้งหมดทั้งปวงรอบตัวด้วย
  - 2) ระบบนี้เน้นค่านิยมที่ตัดสรรแล้ว คือ การศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อบริการความสุขแก่พระผู้เป็นเจ้าและมนุษยชาติ

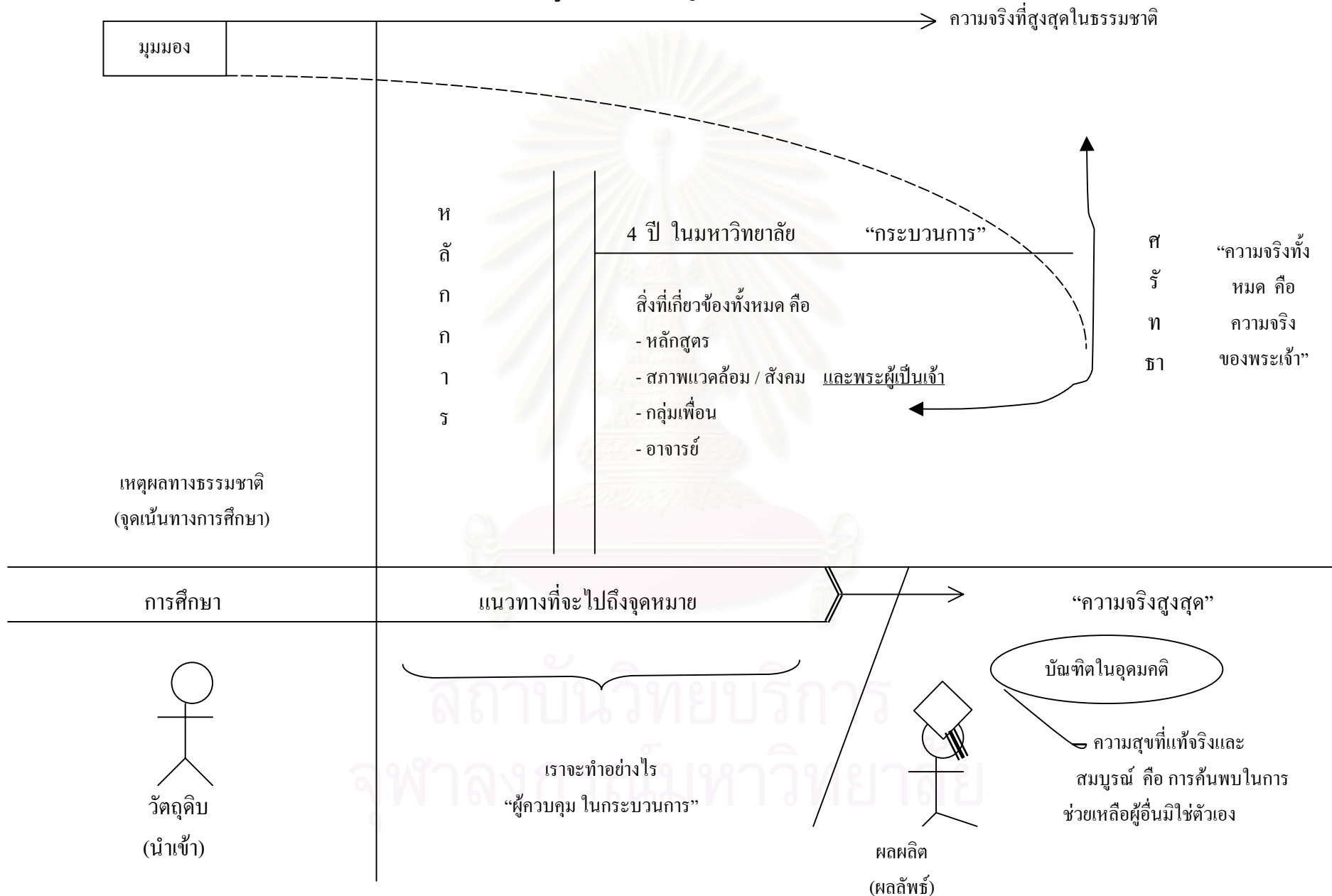
แมทธิวส์ (Matthews, 1998) ได้กล่าวถึง การสร้างบัณฑิตในอุดมคติที่มีความศรัทธาใน
พระผู้เป็นเจ้า เราจะทำอย่างไรต่อกระบวนการพัฒนานิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย
ดังแผนภาพที่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5 รูปแบบทางปรัชญาในการบริหารมหาวิทยาลัย

3.7 รูปแบบกระบวนการสังคมประภคตของนลศตนักศลคขาระดบปรลญญาตรลของवलแมน

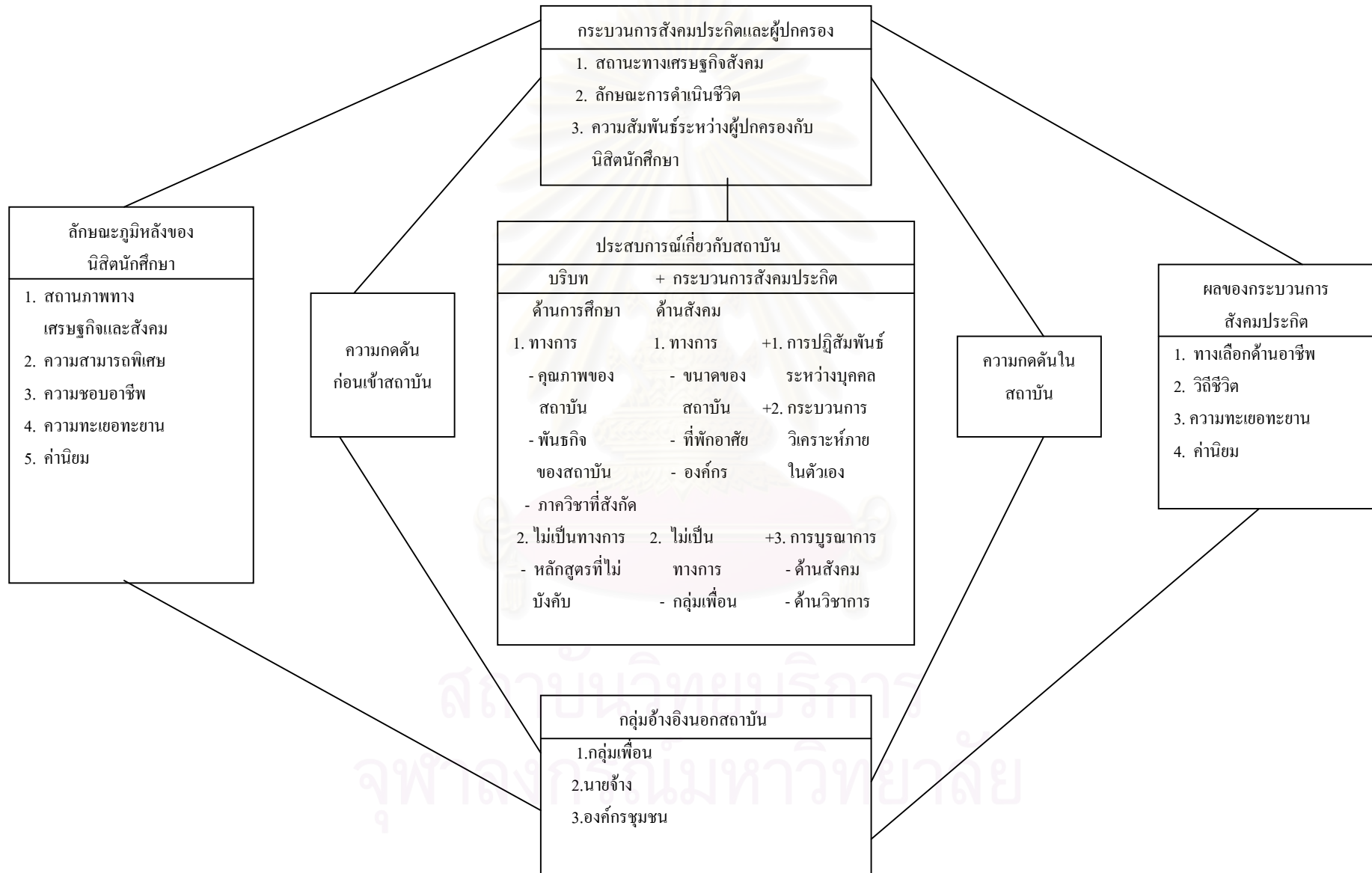
वलแมน (Weidman อ้างถลงใน Pascarella and Terenzini, 1991) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการสังคมประภคตของนลศตนักศลคขาระดบปรลญญาตรล ซึ่งเป็นการรวมกันทั้งคอรงสร้างทางสังคมและจลตวทยาที่มีผลต่อการเปลลยนแปลงของนลศตนักศลคขา ตัวแบบนลจะสนใจการเปลลยนแปลงเกลยวกับการเลลคกออาชีพ การลใช้ชวลต ค่านลยม ความคาคดหวัง เป็นต้น เป็นการอธิบายถลงถบกระบวนการสังคมประภคตของนลศตนักศลคขาระดบปรลญญาตรล

รูปแบบของवलแมน อยู่บนพลนฐานงานวลจยที่ทาลไว้เช่นเดลยวกับชลคเกอร์วลจ (Chickering) และ แอสตลน (Astin) ซึ่งवलแมน ได้ตั้งสมมุคฐานเหมือนตลนโต (Tinto) และ พาสคาลเรลลา ว่าลลิ่งที่นลศตนักศลคขาคดคดวมาเวลาเข้าสู่สถาบันอุดมศลคขาคลลลคขะทางภุมลหลัง (สถานภาพทางสังคม เศรษฐคจ ความสามารถพลเศย ความชอบต่ออาชีพ ความทะเยอทะยาน ค่านลยม) รวมทั้งความคดคดจากพ่อแม่และกลุ่มเพลลน ๆ นอกสถาบัน ลลคขะและแรงผลลคคดเหล่านี้เป็นลลลจกัถดต่อการเลลคกรเลลยนของนลศตนักศลคขา บรลบทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งทางคานการศลคขาและคานสังคม ทั้งจากฝ่ายสถาบันและเพลลนนลศต นลศลคขา

กระบวนการสังคมประภคต สนับสนุนการประเมนนลศตนักศลคขา และความสมคูลของอลทธพลต่าง ๆ ในการรกษาเป้าหมายของนลศตนักศลคขาแต่ละคน และมีการตดลนลจที่จะรกษาค่านลยมหรือเปลลยนแปลงค่านลยม ทศนคคต หรือความทะเยอทะยานในชวลงเวลาการสอบเข้าสู่สถาบันอุดมศลคขา ดังแผนภาพที่ 6

สถาบันวทยาบรลการ
จุฬาลงกรณลมหาวทยาลลย

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดรูปแบบกระบวนการสังคมประกิตของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

แผนภาพที่ 6 แสดงให้เห็นว่านิสิตนักศึกษาประสบและใช้ในชีวิต อันเป็นผลต่อการสร้างและจรรโลงค่านิยมของตน มิติที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการดังกล่าวได้แก่

1. มิติภายในตัวเอง อันประกอบด้วย สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม อาชีพ ความทะเยอทะยานและค่านิยมที่มีอยู่เดิม

2. มิติภายนอกสถาบัน อันประกอบด้วย การขัดเกลาจากผู้ปกครอง เช่น การดำเนินชีวิตในครอบครัวและความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและกลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน เช่น เพื่อน นายจ้าง องค์กรทางสังคม

3. มิติภายในสถาบัน อันก่อให้เกิดประสบการณ์ที่เป็นบริบทปกติวิสัย ทางวิชาการ เช่น คุณภาพของสถาบัน พันธกิจของสถาบัน ภาควิชาที่สังกัด หลักสูตรที่ซ่อนเร้น ฯลฯ ทางสังคม เช่น ขนาดของสถาบัน ที่พักอาศัย การเป็นสมาชิกองค์กรและกลุ่มเพื่อน

มิติทั้ง 3 มาผนวกกับกระบวนการสังคมประกิตภายในสถาบันที่ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเองและการบูรณาการระหว่างสังคมและวิชาการ ตลอดจนแรงกดดันภายในสถาบันด้วย

3.8 ทฤษฎีการทำให้ค่านิยมกระจ่างชัด

ไซมอนและคณะ (Simon et al., 1972 :1-9) กล่าวว่า สถานการณ์ในชีวิตที่ต้องใช้ความคิด การให้ความเห็น การตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ ประสบการณ์ที่เป็นนิจสินและเข้าใจมันดี หลายอย่างเป็นประสบการณ์ใหม่หลายอย่างเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยที่ไม่ได้ใส่ใจแต่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทุกๆอย่างที่ทำให้หรือการคิดตัดสินใจ พฤติกรรมที่ลงมือปฏิบัติขึ้นอยู่กับความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม ซึ่งรับไว้เป็นของเราไม่ว่าอยู่ในจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึก

นิสิตนักศึกษาก็เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ซึ่งพบกับปัญหาและการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน โดยค่านึงว่าควรจะทำอะไร เชื่ออะไรและจะทำอย่างไร เมื่ออยู่ในชั้นเรียนจะมีความรู้สึกรู้ว่าไม่เกี่ยวกับชีวิตและบางเรื่องแสนห่างไกลจากความเป็นจริงที่ประสบอยู่ในชีวิตความเป็นจริง หลายๆอย่าง ที่ประสบไม่ว่าบิดามารดา เพื่อน คนแปลกหน้า ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับสังคมและวิชาการที่มีส่วนกระทบและสนับสนุนความเชื่อมั่นในตนเอง นิสิตนักศึกษามักจะได้รับคำถามและถามตัวเองเกี่ยวกับคำถามเชิงทฤษฎีและส่วนตัว นำไปสู่การตัดสินใจและประพฤติปฏิบัติในสิ่งสำคัญในชีวิต เช่น ควรอยู่กับแฟนก่อนแต่งงานหรือไม่? การเรียนในห้องเรียนไม่เกี่ยว ควรจะลาออกไปหาความรู้เองได้หรือไม่? ฯลฯ ในชีวิตที่สับสนอลม่าน เราจะตัดสินใจว่าเราจะใช้ชีวิตอย่างไร ในอุดมการณ์มักจะตั้งอยู่บนค่านิยมที่เรายึดถือไว้ บางครั้งก็ไม่ชัดเจนว่าเรามีค่านิยมอะไร ในหลายๆ ด้านเรามีข้อสับสนหรือขัดแย้งในค่านิยม เช่น การเมือง ศาสนา การทำงาน สถานศึกษา ความรัก ครอบครัว

วัฒนธรรม เพื่อน เงินทอง กฎระเบียบ ฯลฯ เขาชนมักมีความสับสนที่มีความขัดแย้ง ซึ่งปัจจุบันมีตัวเลือกมากมาย หลายระดับ รูปแบบ มีผลต่างกัน เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง สังคมสมัยใหม่กลายเป็นคนเมือง มีความซับซ้อน ทำให้การเลือกมีตลอดไปและยากขึ้นทุกที ทำอย่างไรจะนำทิศทางชีวิตตนเองอย่างไร

ประเพณีดั้งเดิม ผู้ใหญ่พยายามที่จะชี้นำเขาชนให้มีชีวิตที่มีความสุขและมีคุณค่า คือ

1. รับค่านิยมโดยตรงหรือโดยอ้อม การปลูกฝังเขาชนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งจะต้องมีความคงเส้นคงวา พุดจริงปฏิบัติจริง ในความเป็นจริง สถาบันต่างๆ ให้ค่านิยมต่างๆ นานาไม่เหมือนกัน เช่น พ่อแม่ อาจารย์ นักการเมือง สื่อมวลชน ทำให้เขาชนสับสน ว่าอะไรกันแน่คือค่านิยมที่ถูกต้อง เหมือนกับการถูกโอบนใส่ (Bombarded) โดยผู้ใหญ่ที่มีมือถือสาปอกถือศีล สอนแต่ไม่ทำตามที่สอน ไม่สามารถวิเคราะห์ว่าอะไรดีหรือเลว ดังนั้นการตัดสินใจมักจะได้รับอิทธิพลจากเพื่อน หรือตัดสินใจโดยไม่ได้คิดหรือได้รับการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นต้น อิทธิพลจากศาสนามีแต่เฉพาะคำพูดแต่ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

2. ผู้ใหญ่บางคนมีทัศนคติอะไรก็ได้เกี่ยวกับการถ่ายทอดค่านิยม ไม่มีค่านิยมระบบใดระบบหนึ่งที่ต้องอยู่กับทุกคน ฉะนั้นทุกคนจะจัดชุดค่านิยมของตนเองขึ้นมา หากเขาชนตัดสินใจที่ดีก็ดีไปแต่ปัญหาอยู่ที่ว่าผลออกมาไม่ถูกต้อง เพราะว่าตัดสินใจโดยตนเองจะพบข้อขัดแย้งสับสนอลม่าน เขาชนไม่ต้องการเป็นผู้กำหนดชีวิตของตนเอง แต่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ที่จะให้ทิศทางโดยไม่มีภาระบังคับแต่จะคอยช่วยเหลือตลอดเวลา

3. การเลียนแบบ เป็นหนทางในการถ่ายทอดค่านิยมหลักการคือการเสนอรูปแบบที่น่าปฏิบัติตามโดยในรูปแบบที่น่าทำตาม เขาชนที่พบเห็นมีความรู้สึกประทับใจในตัวและค่านิยมของคนๆ นั้น โดยต้องการรับค่านิยม ทัศนคติไปทำตามและยอมรับความเป็นจริงว่า เป็นตัวอย่างที่มีจริงที่จะได้ทำตาม สอนค่านิยมโดยการกระทำที่ตรงกับคำพูด

แต่ปัจจุบันมีตัวอย่างมากมายเขาชนจะแยกแยะได้อย่างไรเมื่อถึงเวลาที่ต้องตัดสินใจและจะตัดสินใจอย่างไร เขาชนเหมือนอยู่บนท่าเรือที่ถูกกระแทกมากมาย ส่วนใหญ่เห็นแต่การพูดที่ไม่มีการปฏิบัติ เขาชนจะตัดสินใจอย่างไรว่าจะใช้ศีลธรรมดั้งเดิมหรือสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาในชีวิต จะพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองอย่างไร จะเรียนรู้การสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างไรที่แตกต่างกับตน

4. กระบวนการทำค่านิยมให้กระจ่างชัด พยายามช่วยให้เขาชนตอบคำถามและสร้างระบบค่านิยม ซึ่งไม่ใช่เป็นแนวทางใหม่ สิ่งเหล่านี้ได้ทำมานานแล้ว แต่วิธีการนี้เป็นแนวทางที่เป็นระบบและนำไปประยุกต์และใช้ได้กว้างขวางมากกว่า

แนวทางนี้เกิดจากทฤษฎี ของ ราทส์ (Raths et al, 1966) ที่พัฒนาจากแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งไม่เหมือนกับทฤษฎีพัฒนาค่านิยมอื่นๆ ไม่สนใจว่าสารบบค่านิยมของคน

แต่จะสนใจกระบวนการที่ก่อให้เกิดค่านิยม โดยเน้นว่าเกิดค่านิยม มีความเชื่อ เกิดแบบพฤติกรรมได้อย่างไร

กระบวนการสร้างค่านิยม (Valuing) แบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน 7 องค์ประกอบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้คุณค่าแก่ความเชื่อและพฤติกรรมของตน

องค์ประกอบที่ 1 ให้คุณค่าและการยึดมั่น

องค์ประกอบที่ 2 ยืนยันคุณค่าต่อสาธารณะที่เหมาะสม

ขั้นที่ 2 เลือกความเชื่อและพฤติกรรมของตน

องค์ประกอบที่ 3 เลือกจากข้อเลือกต่างๆ

องค์ประกอบที่ 4 เลือกจากการพิจารณาผล

องค์ประกอบที่ 5 เลือกอิสระ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติตามความเชื่อของตน

องค์ประกอบที่ 6 ลงมือปฏิบัติ

องค์ประกอบที่ 7 ปฏิบัติเป็นแบบแผน คงเส้นคงวาและทำซ้ำ

คำถามที่ครูอาจารย์ถามนิสิตนักศึกษาถึงความเชื่อและการปฏิบัติ ดังนี้

1. ท่านมีความเชื่อหรือวิถีปฏิบัติที่มีคุณค่าและยึดมั่น อะไรบ้าง ?
2. ท่านแสดงออกถึงความเชื่อหรือวิถีปฏิบัติดังกล่าวต่อสาธารณะ หรือไม่?
3. ท่านมีข้อเลือกในสิ่งดังกล่าวหรือไม่?
4. ท่านเลือกสิ่งดังกล่าวจากการพิจารณา ข้อดี ข้อเสียหรือผล หรือไม่ ?
5. ท่านเลือกข้อเลือกโดยอิสระหรือไม่?
6. ท่านได้ปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อและวิถีปฏิบัติหรือไม่?
7. ท่านได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา เป็นแบบแผนชัดเจนและเป็นปกติวิสัย

หรือไม่?

ดังนั้น การทำให้ค่านิยมกระจ่าง จึงเกิดค่านิยมชุดหนึ่งในตัวคน เป้าหมายเพื่อช่วยนักศึกษากระบวนการทั้ง 7 องค์ประกอบทำให้เกิดการลบล้างค่านิยมในชีวิตของตน การนำกระบวนการนี้มาใช้เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อและรูปแบบปฏิบัติในปัจจุบัน รวมทั้งค่านิยมที่ยังไม่เกิดขึ้นในอนาคต

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องนี้ ครูอาจารย์ที่ใช้แนวทางนี้จะช่วยนักศึกษาตระหนักในความเชื่อและพฤติกรรมที่ตนเองยึดถือทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูอาจารย์จำเป็นต้องใช้เครื่องมือและวิธีการเพื่อกระตุ้นและสนับสนุนนิสิตนักศึกษาพิจารณาวิธีการคิดและการกระทำที่

เป็นข้อเลือกใหม่ๆ รู้จักซึ้งน้ำหนัก ข้อดีข้อเสียและผลกระทบจากการเลือกแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ครูอาจารย์จะต้องช่วยให้นิสิตนักศึกษาที่มีความประพฤตินั้นมาตรงกับตนเองพูดด้วยวาจา หากไม่ตรงจะอย่างไรให้สองอย่างนั้นตรงกันและเข้ากันได้และในที่สุด ครูอาจารย์จำเป็นต้องพยายามชี้ให้นิสิตนักศึกษาเห็นว่า นักศึกษาเลือกและประเมินผลด้วยตนเองแล้วและพัฒนาค่านิยมของตนเองได้

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์จำนวนมากที่เกี่ยวกับทำให้ค่านิยมกระจำงและส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์โดยตรงของครูอาจารย์ที่บ่งชี้ว่านิสิตนักศึกษาที่มีการเรียนการสอนที่ทำให้ค่านิยมกระจำงจะเป็นคนที่กระตือรือร้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ค่อยมีความขัดแย้งกับใคร มีวิจรรย์ญาณที่สามารถตัดสินใจของตนได้ตลอดรอดฝั่ง

3.9 รูปแบบตัวป้อน กระบวนการตัวปราชของแอสติน (Astin's Input-Process- Output Model)

ความเกี่ยวพัน (Involvement) ของนิสิตนักศึกษาต่อสถาบันจะมีผลต่อการเรียนรู้ แอสติน (Astin, 1977) ได้เสนอรูปแบบที่มีผลกระทบจากมหาวิทยาลัย ที่เรียกว่า “Input-Process-Output Model” ว่า นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ต้องมีความเกี่ยวพันกับสถาบันและได้วางหลักไว้

5 ประการ คือ

1. ความเกี่ยวพันต้องการลงทุนทั้งทางกายภาพและจิตวิทยาในด้านวัตถุไม่ว่าจะเป็นภารกิจของบุคลากรและกิจกรรมทั้งแบบพิเศษเฉพาะหรือทั่วไป
2. ความเกี่ยวพันเป็นเรื่องของความต่อเนื่อง นิสิตนักศึกษาแต่ละคนต้องการการลงทุน
3. การลงทุนเป็นเรื่องทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ
4. การเรียนรู้หรือการพัฒนาเป็นสัดส่วนโดยตรงกับคุณภาพและปริมาณของความเกี่ยวพัน
5. ประสิทธิภาพผลทางการศึกษาของนโยบายและการปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับการสร้างความเกี่ยวพันของนิสิตนักศึกษากับสถาบัน

ความเหมาะสมระหว่างนิสิตนักศึกษากับสถาบันปรากฏว่านิสิตนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางสังคมเดียวกัน เช่น ขนาดของภูมิภาค ฐานะ และเชื้อชาติจะเสริมต่อการคงอยู่ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันและไม่ได้หมายความว่า ความสามารถของนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมกับสถาบันจะมีผลต่อการคงอยู่ของนิสิตนักศึกษา

แอสติน (Astin, 1993) ได้ศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นเวลาเกือบ 30 ปี รูปแบบของแอสตินสรุปไว้คือ I-E-O (The I-E-O Model) ตามรูปแบบนี้ I คือ Input หมายถึง ลักษณะของนิสิตนักศึกษาเมื่อเริ่มเข้าเรียน E คือ Environment หมายถึง

โปรแกรม นโยบาย คณาจารย์ กลุ่มเพื่อนและประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีผลต่อตัวนักศึกษา และ O คือ Outcome หมายถึง ลักษณะของนักศึกษาภายหลังจากได้ประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แล้ว การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา สังเกตได้จากการเปรียบเทียบลักษณะของผลลัพธ์กับตัวป้อน แอสตินกล่าววาระยะเวลามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย กล่าวคือ เมื่อวัดสิ่งเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกัน ผลลัพธ์ได้ย่อมแตกต่างกัน ตัวแปรแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา ได้แก่

1. ลักษณะของสถาบัน ได้แก่ ขนาดของสถาบัน ประเภทของสถาบัน บรรยากาศทางวิชาการ คุณวุฒิของอาจารย์ อัตราส่วนระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา งบประมาณที่ใช้ในการผลิตนักศึกษา การจัดสวัสดิการให้แก่ นิสิตนักศึกษา
2. หลักสูตร ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของวิชาและการจัดการสอนรวมทั้งการประเมินผล
3. อาจารย์ ได้แก่ อายุ บุคลิกลักษณะของอาจารย์ พฤติกรรมการสอนและการให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ขวัญและกำลังใจในการทำงาน อัตราเงินเดือน ทักษะคิดต่อการเป็นอาจารย์
4. กลุ่มเพื่อน ได้แก่ ความสามารถและความสนใจทางวิชาการ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นิสัยส่วนตัว
5. การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา หมายถึง การที่นิสิตนักศึกษาเข้าไปใช้เวลาในเรื่องต่าง ๆ เพื่อประโยชน์จากสิ่งนั้น เช่น การมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับอาจารย์ เพื่อน และกิจกรรม เป็นต้น

สรุปผลที่ได้จากการที่แอสตินศึกษาได้ดังนี้

1. กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลโดยตรงต่อนิสิตนักศึกษา ที่ทำให้เกิดแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลง ค่านิยม พฤติกรรมและแผนการเรียน
2. ค่านิยม ทักษะคิด อัตมโนทัศน์ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของนิสิตนักศึกษามากกว่าความสามารถ ศาสนา และเชื้อชาติ
3. ลักษณะและพฤติกรรมของอาจารย์มีอิทธิพลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะอาจารย์ที่มีลักษณะเป็นนักวิจัยจะมีอิทธิพลทางลบ ในขณะที่อาจารย์ที่ให้ความสำคัญกับนิสิตนักศึกษาในการเรียนการสอน จะมีอิทธิพลทางบวก แต่ 2 ลักษณะนี้ไม่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ผลที่เกิดจากอิทธิพลของอาจารย์ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ระดับความตั้งใจ การจบการศึกษาด้วยปริญญา เกียรตินิยม การศึกษาต่อในระดับสูงและความพึงพอใจในชีวิต

4. ลักษณะของสถาบันมีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษา แต่เมื่อนำลักษณะอาจารย์และกลุ่มเพื่อนมาพิจารณาจะทำให้ลักษณะสถาบันมีอิทธิพลน้อยลง

5. ในด้านการจัดหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปพบว่า การจัดให้นิสิตนักศึกษาเรียนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบังคับมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการด้านความเป็นผู้นำ และทำให้นิสิตนักศึกษาพึงพอใจมากกว่า

6. การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาสติปัญญา การมีส่วนร่วมทางวิชาการ การมีส่วนร่วมกับอาจารย์ และการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเพื่อนจะส่งผลทางบวกต่อการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคงอยู่ในสถาบัน การพัฒนาวิชาการขึ้นอยู่กับเวลาที่อุทิศให้กับการเรียน ในขณะที่ความเจริญงอกงามทางสติปัญญาเป็นสัดส่วน ที่ได้จากจำนวนวิชาที่ศึกษานอกจากนี้การแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อน การอาศัยอยู่บ้าน การทำงานเต็มเวลา และการดูโทรทัศน์ จะส่งผลทางลบต่อการพัฒนาสติปัญญา

3.10 รูปแบบของการพัฒนาวัฒนธรรมพหุคูณในองค์กรรวมทั้งสถาบัน

สเตจและแฮมริค (Stage and Hamrich, 1994) ได้พัฒนารูปแบบของการพัฒนาวัฒนธรรมพหุคูณในองค์กรรวมทั้งสถาบัน รูปแบบตั้งอยู่บนพื้นฐานของอีเวนส์ (Evans, 1987) เกี่ยวกับการพัฒนาศีลธรรม โดยเสนอแนะว่าผู้บริหารควรใช้แนวทางที่มองหลาย ๆ มติที่จะก่อให้เกิดความหลากหลายในสถาบัน ซึ่งต้องมีเป้าหมายของการไปจัดกระทำอยู่อย่างน้อย 2 เป้าหมาย คือ

1. ระดับสถาบัน ทั้งสถาบันและกลุ่มย่อยหลักของสถาบัน
2. ระดับเอกัตบุคคล ทั้งลักษณะของคนคนหนึ่งหรือกลุ่มคน

กิจกรรมหรือการปฏิบัติที่เกิดขึ้นโดยผู้บริหารอาจจะเกิดขึ้นเป็นนัยยะหรืออย่างโจ่งแจ้ง กิจกรรมที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าหรือการตอบสนองต่อปัญหาหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น ฉะนั้นนโยบายที่จะเป็นการกลั่นแกล้งเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาที่แตกต่างกันจะต้องวางแผนชัดเจนและวางแผนอย่างดี ที่จะไม่ให้เกิดขึ้น การให้เสรีภาพในการพูด สิทธิมนุษยชนโดยเน้นเอกัตบุคคลทั้งด้าน นัยภายในและการตอบสนองต่อเหตุการณ์ รูปแบบนี้การที่จะให้เกิดการอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมพหุคูณพยายามที่จะเอาเป้าหมายการจัดการกระทำและการตอบสนองประมวลเป็น องค์กรวมโดยผู้บริหารของสถาบัน

3.11 รูปแบบ SPAR ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

จาคอบี (Jacoby, 1993) นำเสนอรูปแบบ SPAR (Services, Programs, Advocacy and Research) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารให้พัฒนาแนวทางที่จะก่อให้เกิดความหลากหลายในกลุ่มนิสิตนัก

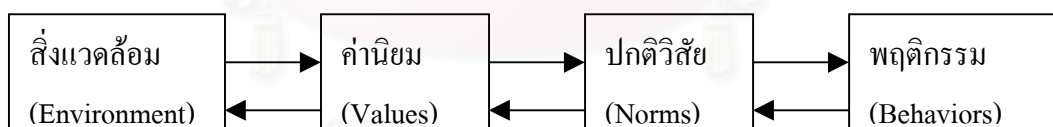
ศึกษา ผู้บริหารควรพิจารณาว่าในการให้บริการ (Services) โดยทั่วไปสำหรับนิสิตนักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยหรือเฉพาะเจาะจง นิสิตนักศึกษบางกลุ่มเพื่อรวมเข้าไประหว่างกลุ่มใหญ่ โปรแกรม (Programs) โดยทั่วไปหรือเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษา การกระตุ้น (Advocacy) บุคลากรนิสิตนักศึกษาต้องค้นหาว่า นักศึกษามีลักษณะเฉพาะ มีความต้องการอะไรพิเศษหรือไม่ และทำให้เกิดขึ้นและวิจัย (Research) ศึกษาเกี่ยวกับการบริการ โปรแกรม ตั้งอยู่บนกระบวนการข้อมูลที่จะประเมินตนเองอย่างมีวิจารณญาณว่า สิ่งต่าง ๆ ที่จัดให้กับนิสิตนักศึกษานั้นมีความเหมาะสม เพียงใดกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีความหลากหลาย

3.12 การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร

การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้ให้นิสิตนักศึกษาที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและค่านิยม สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และถูกต้อง ดังที่ โอนัล (O'Neil, 1994 อ้างถึงใน Bush, 1995: 137) กล่าวว่า การคงอยู่ขององค์ประกอบค่านิยมจะต้องเผยแพร่ให้กลุ่มคนภายนอกในการให้การสนับสนุน จุดยืนนี้มีนัยสำคัญเฉพาะเพื่อการปกครองตนเองของมหาวิทยาลัย ที่ประสบความสำเร็จหรือความอยู่รอดอย่างยิ่ง

ปรากฏผังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร

แหล่งที่มา : บุช (Bush, 1995: 137)

แผนภาพที่ 7 แสดงให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อม (Environment) มีอิทธิพลต่อค่านิยม (Values) เมื่อมีค่านิยมมากเข้าจะเกิดเป็นปกติวิสัย (Norms) มีการปฏิบัติกันตามปกติ และจะส่งผลต่อพฤติกรรม (Behaviors) ของนิสิตนักศึกษาในสถาบัน ในทางกลับกันพฤติกรรมก็จะมีผลต่อปกติวิสัย ค่านิยม และสิ่งแวดล้อม ด้วยเช่นกัน

3.13 รูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

แมทธิวส์ (Matthews,1986) กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย การจัดองค์กร (มหภาค) การบริหารจัดการ (แผนแม่บท) และระดับผู้สอน (จุลภาค) ดังรายละเอียดแผนภาพที่ 8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 8 แสดงรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ประกอบด้วย ระดับมหภาค (การจัดองค์กร) แผนแม่บท (การบริหารจัดการ) และระดับจุลภาค (ผู้สอน) ซึ่งทั้งหมดเกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์การวางแผนและปฏิบัติ มีรายละเอียดคือ ปรัชญาของสถาบันสิ่งที่คู่กับการศึกษา หลักสูตร สภาพแวดล้อม รายวิชา วัตถุประสงค์ แผนการเรียน โดยคำนึงถึงพันธกิจที่ก่อให้เกิดการพัฒนานิสิตนักศึกษาในอุดมคติ มุมมองที่ต้องตั้งคำถามว่า นั่นคือใคร มันจะไปทางไหน อะไรคือสิ่งไม่ถูกต้อง และอะไรคือการแก้ปัญหา

กล่าวโดยสรุป แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การเรียนรู้ทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์และนักศึกษา สิ่งแวดล้อมสถาบันที่มีต่อการเรียนรู้ การพัฒนาปัญญาและส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา ปรัชญาในการบริหารมหาวิทยาลัย กระบวนการสังคมประกิดในสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาวัฒนธรรมทั้งสถาบันและรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา

การพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้ SPAR

การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาค่านิยมที่เหมาะสมแก่นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัยนำรูปแบบ SPAR มาใช้ในการกำหนดแผนกลยุทธ์ กล่าวคือ

1. บริการ (Services)

การบริการเพื่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาในอุดมศึกษา จุดเน้นที่แน่ชัดของภาพที่ปรากฏ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการคิด คือ (Giroux, 1977: 302)

- 1.1 จุดเน้นคือการพัฒนา
- 1.2 การนำตนเองคือเป้าหมายของนักศึกษา
- 1.3 นักศึกษาเป็นผู้ร่วมคิดในกระบวนการ
- 1.4 ทุกอย่างในวิถีทางของทฤษฎีพัฒนาคน สามารถใช้เป็นกรอบเพื่อการปฏิบัติ

การให้บริการแก่นิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องคือ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2543 ; Williamson, 2961)

1. การเข้าถึงนักศึกษา (Accessibility)
2. การปฐมนิเทศให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
3. หอพักและบริการอาหาร เครื่องดื่ม ให้ความสะดวกสบาย ถูกอนามัยและหลักการศาสนา มีการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง ตรวจสอบและบำรุงมาตรฐานที่น่าสนใจของหอพัก จัดประสง-

การณัที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา การจัดที่ส่วนตัว (Territoriality) เช่น ห้องส่วนตัว เทศะสำหรับกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กฎระเบียบ ความเป็นส่วนตัว การจัดเพื่อนร่วมห้อง สถานที่เพื่อการ สันทนาการร่วมกัน สถานที่กิจกรรมทางศาสนา เช่น ธรรมสถาน เป็นต้น

4. จัดตั้งองค์กร มูลนิธิ สมาคมทางวัฒนธรรม องค์กรทางศาสนาในสถาบัน กิจกรรม ทางศาสนาและประเพณีของชาติ

5. การดูแล การดำรงชีวิตทางสังคม การปกครองนิสิตนักศึกษา สุขภาพและการ พักผ่อน การปรึกษา กิจกรรมนิสิตนักศึกษา

เคช (Cage, 1992) กล่าวว่า การบริการนิสิตนักศึกษาถูกตัดเพราะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ไม่เห็นความสำคัญ กิจกรรมนักศึกษา สภานักศึกษา การให้คำปรึกษาวิชาชีพและการให้คำปรึกษา ส่วนตัว เลิกโปรแกรมที่เป็นสิ่งสำคัญ เช่น การให้คำแนะนำทางด้านกฎหมายเมื่อนักศึกษามีปัญหา กับบ้านเมือง บริการนักศึกษาอยู่รอดมาได้เพราะว่าเก็บเงินค่าบริการเป็นครั้ง ๆ สิ่งเหล่านี้สำคัญแต่ ถูกมองข้าม

การวัดความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษา สามารถวัดได้หลายด้าน วัดได้ 5 มิติ

(Zeithaml, Parasuraman & Berry, 1990)

1. สิ่งที่ยึดจับได้ (Tangibles) สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เครื่องมือ บุคลากร เอกสาร
2. ความเที่ยง (Reliability) ทำสิ่งเหล่านี้ได้ตามสัญญา คงเส้นคงวาและถูกต้อง
3. การตอบสนอง (Responsiveness) พร้อมทั้งให้บริการตอบสนอง
4. ประกันคุณภาพ (Assurance)
  - 4.1 มีสมรรถนะ (Competence) คนที่จะให้บริการจะต้องมีทักษะและความรู้ในสิ่งที่ จะให้บริการ
  - 4.2 มีมารยาท (Courtesy) ให้เกียรติเป็นมิตร สุภาพ คาดหวังของการพบปะของการ บริการ
  - 4.3 ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความจริงใจ น่าเชื่อถือ เชื่อสัจย์
  - 4.4 ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ปลอดภัยจากอันตรายความเสี่ยงหรือความไม่แน่ใจ
5. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) เข้าถึงได้ง่าย
  - 5.1 การสื่อสาร - ใช้ภาษาที่เขาเข้าใจและรู้จักฟังเขา
  - 5.2 ความเข้าใจถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวัดความต้องการของนิสิตนักศึกษา

คูห์ (Kuh, 1982) การวางแผนนโยบายให้ความคิดความเห็นของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมีส่วนร่วมในการวางแผน เลือกโดยมีวัตถุประสงค์ที่ยอมรับได้จากข้อเลือกหลากหลายข้อขึ้นขึ้นมาเสนอให้มหาวิทยาลัยทำให้นักศึกษาที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีอิทธิพลช่วยการตอบสนองความต้องการข้อเสียการสนับสนุนในสิ่งที่ล่อแหลม เช่น การเมือง เป็นต้น

สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam et. al, 1985) พูดยถึงความต้องการมีสองแง่มุม คือ

1. การวิเคราะห์ (Analytic) หมายถึงว่าถ้าให้จัดไว้ให้จะก่อให้เกิดปัญหา เช่น ที่ละหมาด ฮาหารฮาลาล
2. การวินิจฉัย (Diagnostic) ถ้ามีอะไรอยู่บ้างอาจจะเกิดอันตราย
ฉะนั้น การประเมินความต้องการนิสิตนักศึกษา เป็นกระบวนการที่เราจะต้องกำหนดว่าตัวประกอบ/เงื่อนไข ว่ามีอยู่หรือไม่มีอยู่ เช่น ทรัพยากร บริการ โอกาสที่เรียนรู้ที่นิสิตนักศึกษาจำเป็นเพื่อที่จะถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ทางการศึกษาในองค์กรรวมภายใน บริบทของพันธกิจของสถาบัน

2. โปรแกรม (Programs)

การจัดโปรแกรมให้กับนิสิตนักศึกษากล่าวคือ (พรชูลี อาชาวอำรุง, 2543)

1. การปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ
2. โปรแกรมป้องกัน
3. โปรแกรมแก้ไข
4. โปรแกรมพัฒนา
5. โปรแกรมกีฬาภายในสถาบันและภายนอกสถาบัน
6. โปรแกรมทางศาสนา

3. การกระตุ้น (Advocacy)

การให้รางวัลจากการเข้าร่วมโครงการ ในระยะแรกๆที่ทุกคนยังมีพลังงานเต็มที่ ยังกระฉับกระเฉง รางวัลอาจเป็นความปิติที่เกิดขึ้นภายใน (Intrinsic reward) เช่น การภูมิใจที่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ทำท่าย ให้มีส่วนร่วมต่อไป ระยะต่อมาเวลาผ่านไปนานเข้า พลังงานร่อยหรอลง บุคคลจะมีความต้องการจากภายนอก (Extrinsic reward) ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น (Lindquist, 1984 อ้างถึงในประนอม รอดคำดี, 2538 : 87)

4. การวิจัย (Research)

บทบาทของการวิจัยหรือให้ได้ข้อมูลในการพัฒนา การบริการ โปรแกรม ตลอดจน การกระตุ้น ซึ่งมีความสำคัญใน 3 แนวทางคือ (Hanson & Yancey, 1977 : 138)

4.1 การวางแผน (Planing) ใช้ข้อมูลในการกำหนดขอบเขตของความต้องการเพื่อจัด บริการหรือจัดทำโปรแกรม

4.2 การดำเนินการ (Monitoring) ใช้ข้อมูลกำหนดขอบเขตบริการหรือโปรแกรมเพื่อ ปฏิบัติตามแผน

4.3 การประเมินผล (Evaluation) ใช้ข้อมูลกำหนดความสำเร็จของโปรแกรมและจะ ยกเลิก

นอกจากนี้ควรมีทีมวิจัยและประเมินผล ที่เข้าถึงสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยโดยแผน ที่สภาพแวดล้อม ซึ่งนิยามสิ่งที่ไม่เหมาะสมระหว่างนิสิตนักศึกษาและสภาพแวดล้อมของเขา ผล ของข้อมูลสะท้อนกลับชุมชนมหาวิทยาลัยที่ริเริ่มแทรกแซงสิ่งดังกล่าว เพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกัน เช่น หอพักนิสิตนักศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษา

กล่าวโดยสรุป รูปแบบ SPAR อันประกอบด้วย การบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและ การวิจัย เป็นรูปแบบที่เหมาะสมยิ่งในการพัฒนา คำนิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม โดยจะ นำเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ต่อไป

4. แผนกลยุทธ์และการพัฒนา

แคปแลน และ นอร์ตัน (Kaplan & Norton, 2001) กล่าวถึง องค์กรจะต้องเปลี่ยนแปลง ในโลกปัจจุบันให้ทันการ องค์กรจะอยู่รอดได้และมีความเป็นเลิศจะต้องเน้นการเปลี่ยนแปลงและมี กลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลง โดยยกตัวอย่างบริษัทยักษ์ใหญ่หลายบริษัทที่อยู่ในระดับโลก (World class) ส่วนใหญ่แล้วจะมีกลยุทธ์เพียงอย่างเดียวหาพอเพียงไม่ แต่จะทำการที่จะให้กลยุทธ์นำไปสู่ การปฏิบัติ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญอีกอันหนึ่งก็คือ Balance scorecard (BSC) ที่เป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการที่จะช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่อาศัยการวัดหรือการประเมิน อันจะทำให้ องค์กร เกิดความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมุ่งเน้นในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ ขององค์กร

การที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จขององค์กรตามแผนกลยุทธ์ได้นั้น จำเป็นต้องทำกลยุทธ์ให้เป็นเชิงปฏิบัติการ ได้โดยการสร้างแผนที่กลยุทธ์และทำ Scorecard เพื่อจะพิจารณาช่องว่างที่เป็น ทางบวกหรือลบ อันจะแสดงให้เห็นว่าขณะนี้องค์กรยืนอยู่ ณ จุดใดและกำลังจะเดินทางไปทางไหน

ตลอดจนการที่จะก้าวไปได้จะต้องมีการรวมพลังในองค์กรทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ให้ทุกคนตระหนักในงานที่ทำประจำของแต่ละบุคคลและจะต้องชี้ให้เห็นว่าองค์กรจะมุ่งไปในทิศทางใด จะต้องบอกว่าอะไรเป็นวัตถุประสงค์ส่วนตัวหรือส่วนรวม บุคลากรหรือทีมงาน จะต้องมีความสอดคล้องกันโดยนำตัวชี้วัดมาเปรียบเทียบ หาแนวทางปรับเปลี่ยนให้ใกล้เคียงกันและการดำเนินตามแผนกลยุทธ์จะต้องทำอย่างต่อเนื่องทั้งกระบวนการในระยะยาวโดยที่ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น องค์กรจะอยู่นิ่งไม่ได้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การที่จะเปลี่ยนแปลงได้นั้นจะต้องมีความเคลื่อนไหวโดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ที่มีการกระทำ มีทิศทาง มีการจับจุดที่เด่นชัดว่าองค์กรจะไปสู่เป้าหมายด้วยวิธีการ/กิจกรรมอะไร

จากการศึกษาวิจัยของบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการใช้ Balance scorecard มีกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นและการปฏิบัติให้สอดคล้องในแนวเดียวกัน ใช้หลักการขององค์กรที่เน้นกลยุทธ์ โดยมีหลักการที่สำคัญอยู่ 5 ประการ ดังแผนภาพที่ 9 (Kaplan and Norton, 2001)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 9 หลักการขององค์การที่เน้นกลยุทธ์

แหล่งที่มา : แคปแลน และ นอร์ตัน (Kaplan and Norton, 2001 : 9)

แผนภาพที่ 9 แสดงให้เห็นหลักการขององค์การที่เน้นกลยุทธ์ โดยมีหลักการต่อไปนี้ (Kaplan and Norton, 2001: 9-17)

หลักการที่ 1 เปลี่ยนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ภายใต้เหตุผลของแผนที่กลยุทธ์และ Balanced scorecard โดยองค์การจะต้องมองเห็นความสำคัญและสร้างสำนึกภายใต้ขอบเขตเหล่านี้

หลักการที่ 2 ปรับองค์การให้สอดคล้องกับกลยุทธ์

การที่จะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จะต้องรวม

บทบาททั้งหมดขององค์กรเพื่อให้เกิดพลังในการดำเนินงาน

หลักการที่ 3 ทำกลยุทธ์ให้เป็นของทุกคนในทุกระดับ

ให้ทุกคนตระหนักรู้ถึงกลยุทธ์ขององค์กรว่าองค์กรมีทิศทางอย่างไร มีตัวชี้วัดการทำงานของบุคลากร ทีมงาน ตลอดจนคอยตรวจสอบความสมดุลเป็นระยะๆ

หลักการที่ 4 ทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

เชื่อมโยงกลยุทธ์กับกระบวนการทางงบประมาณ งบประมาณปฏิบัติการ ให้มีจัดการประชุมสม่ำเสมอเพื่อทบทวนกลยุทธ์ ตลอดจนให้มีการเรียนรู้ร่วมกันและให้มีการปรับกลยุทธ์ตลอดเวลา

หลักการที่ 5 ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงโดยผู้บริหาร

ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน มีกระบวนการปกครองที่ดีโดยมีระบบการบริหารจัดการกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

4.1 แนวคิดเรื่อง Balanced scorecard

แนวคิดเรื่อง Balanced scorecard เป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับองค์กรทางการศึกษา เพราะแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ช่วยการบริหารจัดการ สามารถกำกับกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ได้ โดยช่วยสื่อให้ทุก ๆ คนในองค์กรได้เห็นภาพรวม และเชื่อมโยงภารกิจของตนเองกับวัตถุประสงค์ของงานแต่ละระดับได้ แนวคิดนี้ช่วยให้เห็นภาพชัดเจนว่าส่วนใดขององค์กรควรเรียนรู้ที่จะพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมาย คนในองค์กรสามารถเห็นภาพรวม และเชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับยุทธศาสตร์และการปฏิบัติงานได้ Scorecard ช่วยให้มีการพิจารณาปัจจัยสำคัญให้ครบถ้วนจะได้มีคุณภาพ ไม่ใช่พิจารณาเน้นไปที่ปัจจัยเพียงด้านเดียว ส่วนจะรวมปัจจัยหลัก ๆ ไว้กี่ด้านและเป็นปัจจัยด้านใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับทางเลือกทางยุทธศาสตร์ (Strategic choices) ของกิจการนั้น ๆ

แนวคิดนี้เป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางการกำกับควบคุมทางเศรษฐกิจ ไปเป็นการกำกับควบคุมทางยุทธศาสตร์ ประโยชน์ของแนวคิดนี้ที่มีต่อการวางยุทธศาสตร์พัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม มาจากการที่แนวคิดนี้ไม่ได้เน้นไปที่การกำกับควบคุมด้านการลงทุนที่เป็นด้านการเงินเท่านั้น เพราะการจัดการสมัยใหม่ไม่ใช่การจัดการเฉพาะแต่ด้านการเงินเท่านั้น หากเป็นการจัดการทรัพยากรในลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ด้านการเงินการงบประมาณด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการขององค์กรความรู้ เช่น มหาวิทยาลัย ยิ่งต้องการพิจารณาปัจจัยด้านอื่น ๆ ด้วย

แนวคิดนี้ แคปแลนและนอร์ตัน (Kaplan and Norton, 2001) ได้เสนอไว้ใน Harvard Business Review “The Balanced Scorecard-Measures That Drive Performance” (ชัยอนันต์

สมุทวนิชและคณะ, 2546) โดยถือว่าปัจจัยหรือข้อพิจารณาสำคัญที่บริษัทควรคำนึงถึงมี 4 ด้าน การมี Balanced scorecard เป็นการเชื่อมการกำกับควบคุมการปฏิบัติงานระยะสั้นกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ระยะยาว ในการนี้องค์กรก็จะได้นับความสัมพันธ์ระหว่างข้อพิจารณาหรือมุมมอง (Perspective) ทั้ง 4 ด้านนี้ เพื่อบรรลุเป้าหมายด้านต่าง ๆ ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ และจะสามารถติดตาม กำกับดูแลการปฏิบัติงานแต่ละวันได้ว่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อ ๆ ไปอย่างไร

การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม เพราะเป็นกิจการที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างข้อพิจารณาด้านต่าง ๆ จะต้องปรับใช้กรอบแนวคิดนี้กับลักษณะของสถาบันอุดมศึกษา

การวางกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของทุกฝ่ายและไม่มีเครื่องมืออะไรที่จะดีไปกว่าการแนะนำส่งเสริมให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียของทุกฝ่ายพัฒนากลยุทธ์ โดยอาศัยการทำ Balanced Scorecard ควบคู่กันไป เมื่อทุกฝ่ายทำตามกลยุทธ์ตามแนวทางนี้

จากหลักการองค์การที่เน้นกลยุทธ์ มีองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ Balanced scorecard แผนที่กลยุทธ์ (Strategy map) และตัวชี้วัด ดังมีรายละเอียดคือ (Kaplan and Norton, 2001 อ้างถึงใน พสุ เดชะรินทร์, 2544: 47-49)

1. Balanced scorecard

แนวคิดนี้เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางการจัดการที่ไม่ใช่แต่เฉพาะการประเมินองค์การเท่านั้นแต่เป็นเครื่องมือในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและเครื่องมือในการบริหารที่ช่วยทำให้องค์การมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ เนื่องจากปัจจุบันการมองความสำเร็จขององค์การไม่สามารถที่จะพิจารณาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง จะต้องพิจารณาความสอดคล้องต่อเนื่องด้วย ซึ่งในกระบวนการจัดทำ Balanced scorecard นั้นประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ ซึ่งได้แก่การทำ SWOT Analysis เพื่อให้ได้ทิศทางและกลยุทธ์ขององค์การที่ชัดเจน
- 2) กำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์การ โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์หลัก (Strategic themes) ที่สำคัญขององค์การ
- 3) วิเคราะห์และกำหนดว่า Balanced scorecard ขององค์การควรมีทั้งหมดกี่มุมมองและมุมมองแต่ละมุมมองควรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- 4) จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy map) ระดับองค์การ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ

ภายใต้แต่ละมุมมอง โดยพิจารณาว่าในการที่องค์กรจะสามารถดำเนินงานและบรรลุวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ขององค์กรได้นั้น จะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านใดบ้าง

4.1 ถ้าภายใต้แต่ละมุมมองประกอบด้วยวัตถุประสงค์จำนวนมาก ผู้บริหารจะต้องมีการ จัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์แต่ละประการ โดยเทียบกับการที่วัตถุประสงค์นั้นจะช่วยให้ องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการหรือไม่

4.2 จะต้องมีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจนใน ลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล

5) กลุ่มผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อยืนยันและเห็นชอบในแผนที่ กลยุทธ์ที่สร้างขึ้น

6) ภายใต้วัตถุประสงค์แต่ละประการ จะต้องกำหนดรายละเอียดของวัตถุประสงค์นั้น ในด้านต่างๆ ทั้งในด้านของตัวชี้วัด ฐานข้อมูลในปัจจุบันเป้าหมายที่ต้องบรรลุ รวมทั้งแผนงาน กิจกรรมหรือ โครงการ (Initiatives) ที่ต้องทำ ซึ่งภายใต้ขั้นตอนนี้สามารถที่จะแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

6.1 การจัดทำตัวชี้วัด

6.2 การกำหนดเป้าหมายโดยอาศัยข้อมูลในปัจจุบัน

6.3 การจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่จะต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ที่กำหนด

7) เมื่อจัดทำแผนงานหรือโครงการเสร็จแล้ว สามารถที่จะแปลง (Cascade) ตัวชี้วัดและ เป้าหมายระดับองค์กรให้ผู้บริหารรองลงไป เพื่อให้ผู้บริหารระดับรองๆ ลงไปได้จัดทำแผน ปฏิบัติการตามแผนงานหรือโครงการหลักและกำหนดตัวชี้วัดให้กับผู้บริหารในระดับรองๆ ลงไป

2. แผนที่กลยุทธ์

แผนที่กลยุทธ์จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลของวัตถุประสงค์ต่างๆ ภายในมุมมองของ Balanced scorecard โดยวัตถุประสงค์เหล่านี้จะต้องสอดคล้องและสนับสนุนต่อ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์หลักขององค์กร ซึ่งการพัฒนาแผนที่กลยุทธ์ขององค์กรดำเนินได้ตามขั้น ตอนดังนี้

2.1 องค์กรต้องตัดสินใจก่อนว่าองค์กรจะประกอบด้วยมุมมองกี่มุมมอง

2.2 นำมุมมองทั้งหมดมาจัดเรียงกันโดยพิจารณาความสัมพันธ์ในด้านของเหตุและผล ของแต่ละมุมมอง

2.3 วัตถุประสงค์แต่ละประการภายใต้แต่ละมุมมองจะถูกเชื่อมโยงกันด้วยหลักของเหตุและผล โดยปกติจะเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ในมุมมองที่อยู่บนสุดก่อน จากนั้นจึงค่อยหาวัตถุประสงค์ ที่เป็นเหตุไต่ลงมาเรื่อยๆจนถึงมุมมองสุดท้ายหรือสามารถที่จะทำการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญขององค์กรขึ้นก่อนให้แล้วเสร็จ จากนั้น จึงนำวัตถุประสงค์เหล่านั้นมาจัดเรียง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลก็ได้

2.4 เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ภายใต้มุมมองแต่ละมุมมองแล้ว จะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์แต่ละประการในรูปของเหตุและผล เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าการบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละด้านจะสามารถช่วยให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดและวิสัยทัศน์ขององค์กรได้อย่างไร

ดังนั้นถ้าองค์กรได้มีการจัดทำแผนที่กลยุทธ์แล้ว จะช่วยให้ผู้บริหารและบุคลากรมีความเข้าใจและชัดเจนในเรื่องของกลยุทธ์ขององค์กรมากขึ้น อีกทั้งทำให้ทุกคนรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร รวมทั้งรู้ว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นได้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กรและช่วยให้องค์การสำเร็จได้อย่างไร นอกจากนี้แผนที่กลยุทธ์ยังเป็นการบอกกล่าวเรื่องราวหรือกลยุทธ์ขององค์กร โดยอาศัยหลักเหตุและผล ซึ่งทำให้การประเมินผลองค์กรมีความชัดเจนและสามารถมุ่งเน้นที่จะประเมินในสิ่งที่มีความสำคัญต่อการสำเร็จขององค์กร

3. การจัดทำตัวชี้วัด

ในการจัดทำตัวชี้วัดตามแนวทางของ Balanced scorecard นั้นต้องเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละมุมมอง โดยผู้จัดทำจะต้องพิจารณาว่าภายใต้วัตถุประสงค์ในด้านต่างๆ อะไรคือตัวชี้วัดที่ทำให้ทราบว่าสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ นอกเหนือจากการกำหนดตัวชี้วัดโดยการนำ Balanced scorecard ยังมีอีกหลายวิธีในการจัดทำตัวชี้วัด ได้แก่

3.1 การทำตัวชี้วัดโดยอาศัยการจัดทำเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลัก มีหลักการพื้นฐานคล้ายกับการทำ Balanced scorecard เพียงแต่มีความแตกต่างในรายละเอียดเท่านั้น ซึ่ง Balanced scorecard ปัจจัยที่ใช้อ้างอิงคือวัตถุประสงค์ส่วนเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลักนั้น ปัจจัยที่ใช้อ้างอิงได้แก่ ตัวเรื่องเองได้แก่ จุด บริเวณหรือสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การที่องค์การจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลัก เหล่านั้น ในการกำหนดเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลัก นั้นผู้บริหารขององค์กรจะต้องตอบ คำตอบว่าอะไรคือสิ่งที่องค์การจะต้องทำ หรือให้ความสนใจ เพื่อทำให้องค์การประสบความสำเร็จ ภายหลังจากกำหนดเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลัก แล้วการกำหนดตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานหลัก (Key performance indicators) จะเป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานขององค์กรในเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลัก แต่ละด้านเป็นอย่างไร หรืออีกในหนึ่งเป็น

การตอบคำถามว่า อะไรคือสิ่งที่องค์กรจะต้องวัด และประเมิน เพื่อบ่งบอกว่าองค์กรสำเร็จในเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลัก ด้านนั้นๆ ในการกำหนดตัวชี้วัดภายใต้หลักการของเรื่องที่เป็นผลลัพธ์หลักนั้น ผู้จัดทำควรพิจารณาทั้งตัวชี้วัดที่เป็นตัวนำ (Leading) และตัวลาก (Lagging) ด้วย

3.2 การจัดทำตัวชี้วัดโดยอาศัยการจัดทำปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กร (Critical success factors) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมกันมากในการกำหนดตัวชี้วัดขององค์กร ซึ่งมีแนวทางหลักๆ สองด้าน ได้แก่

3.2.1 ถ้าองค์กรเริ่มจากการจัดทำ Balanced scorecard ผู้บริหารก็สามารถที่จะกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละด้าน จากนั้นค่อยกำหนดตัวชี้วัดขึ้นมา โดยตัวชี้วัดที่จะกำหนดขึ้นมานั้นจะใช้วัดหรือประเมินว่าองค์กรสามารถบรรลุปัจจัยแห่งความสำเร็จได้หรือไม่

3.2.2 ถ้าองค์กรไม่ได้มีการจัดทำ Balanced scorecard องค์กรสามารถที่จะจัดทำปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กร (Critical success factors) ขององค์กรขึ้นมา จากนั้นค่อยกำหนดตัวชี้วัดสำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จแต่ละด้าน ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะมีลักษณะที่คล้ายกับการกำหนด Key result area

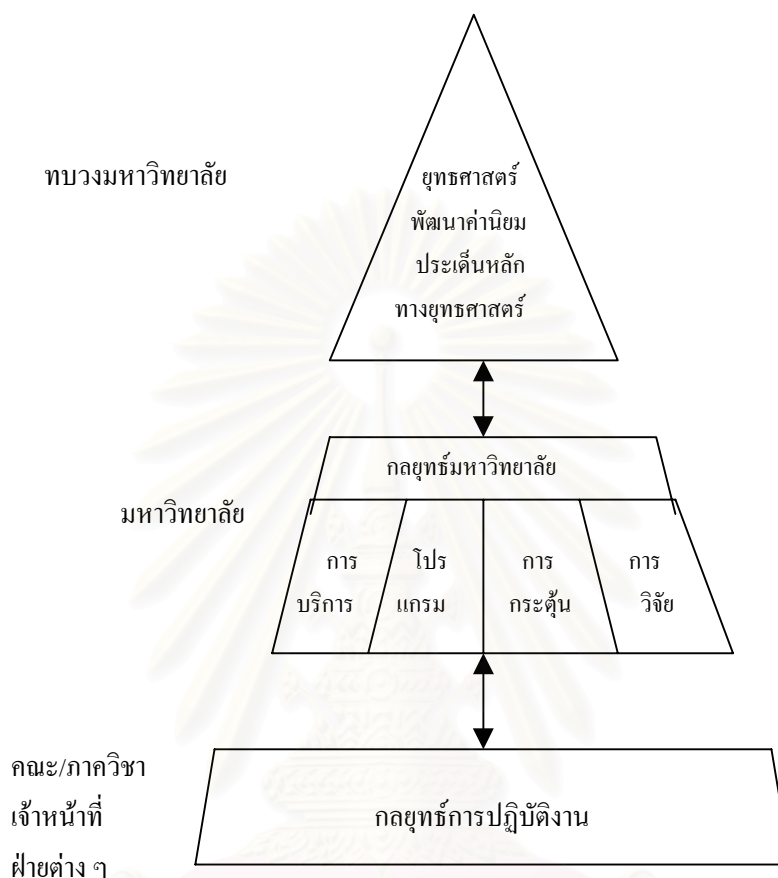
3.3 การจัดทำตัวชี้วัดโดยอาศัยการถาม-ตอบ ตามแนวคิดในลักษณะนี้ ผู้บริหารจะมีคำถามที่ตนเองอยากจะทำหรือรู้เกี่ยวกับองค์กรและในการตอบคำถามเหล่านั้นจะต้องสร้างตัวชี้วัดขึ้นมาเพื่อตอบคำถาม ให้ได้

สรุปได้ว่า แนวคิด Balanced scorecard เป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการที่ช่วยในการกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ โดยอาศัยการวัดหรือการประเมิน ที่จะช่วยทำให้องค์กรเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมุ่งเน้นในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร น่าจะนำมาใช้ในทางอุดมศึกษาและประยุกต์ใช้กับการวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา คำนิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นมิติใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

4.2 ระดับของกลยุทธ์

เนื่องจากคำว่า Strategy และ Strategic ในภาษาไทยมีความหมายว่า “ยุทธศาสตร์” ก็ได้ และ “กลยุทธ์” ก็ได้ ในที่นี้จึงใช้คำว่า “กลยุทธ์” สำหรับชุดของกลยุทธ์ระดับระบบใหญ่ คือระดับทบวงมหาวิทยาลัย และ “กลยุทธ์” สำหรับคณะผู้บริหารสูงสุดในมหาวิทยาลัย ส่วน “กลยุทธ์” ใช้ระดับรองลงมาคือ คณะ/ภาควิชา เป็นกลยุทธ์ของภารกิจด้านต่าง ๆ และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานตามลำดับผังแผนภาพที่ 10 (ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ, 2546)

แผนภาพที่ 10 ระดับของยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

แผนภาพที่ 10 การกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเป็นการสร้างแผนกลยุทธ์ระดับสถาบัน ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ (2546) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นว่า ยุทธศาสตร์ คือการแก้ปัญหาที่ซ้ำซากค้างคามานาน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขด้วยแผนงานประจำอันเป็นกิจวัตร จึงจำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการผลักดัน กล่าวคือ

1. จัดระบบการศึกษาเป็นระบบการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง ด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาให้สัมพันธ์สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน
2. ปรับเปลี่ยนค่านิยมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทุกแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพตนเอง
3. ปรับเปลี่ยนวิธีการกำหนดหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียตลอดจนตัวแทนของนักศึกษา มีส่วนร่วมโดยการปฏิรูปการเรียนระดับอุดมศึกษา
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต Courseware โดยมุ่งพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทย

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีทางเลือกในการกำหนดเป้าหมายการจัดองค์การดำเนินงานและการประเมินผลการดำเนินงานโดยร่วมกับประชาคมและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กำหนดคุณภาพระหว่างมูลค่าเชิงธุรกิจกับคุณค่าเชิงสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม

6. สร้างและส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีปัญญาและความสามารถพิเศษ โดยจัดระบบการเรียนและกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาศักยภาพพิเศษสู่ความเป็นเลิศระดับสากลได้

7. ส่งเสริมและเชื่อมโยงเครือข่ายทางปัญญาของชาติเพื่อสร้างฐาน และงานวิจัยที่เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

จะเห็นว่ายุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย เป็นยุทธศาสตร์พัฒนาค่านิยมประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในทุกแห่งการเรียนรู้ มี Courseware มีการกำหนดเป้าหมาย จัดองค์กรและการประเมินผล การดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วม ยึดโยงเครือข่ายทางปัญญาของชาติ ให้นิสิตนักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของตน สัมพันธ์สอดคล้องกับลักษณะชุมชน สังคม วัฒนธรรม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ กำหนดยุทธศาสตร์ในระดับสถาบันอุดมศึกษาโดยการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย 4 ด้านคือกลยุทธ์ในการให้บริการ กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม กลยุทธ์ในการกระตุ้นและกลยุทธ์ในการวิจัย

5. การวิเคราะห์สาระ (Content Analysis)

การวิเคราะห์สาระ เป็นเทคนิคหนึ่งของการวิจัยที่จะทำการอ้างอิง โดยการดึงเนื้อหาในหลักฐานทั้งหลายออกมา ต้องอาศัยกระบวนการจัดกระทำข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งความเชื่อถือได้ ดังนั้นการวิเคราะห์สาระ จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีคุณภาพ ภายใต้อาณัติและเวลา และจะต้องให้ข้อมูลที่เหมือนกันและเชื่อถือได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเทคนิคที่ใช้บรรยายเนื้อหาที่สื่อความหมายบางอย่างได้อย่างมีระบบ ตีค่าเป็นตัวเลขได้ และมีความเป็นปรนัย (อุทุมพร จามรมาน, 2539)

แนวคิดในการวิเคราะห์สาระ มีดังนี้ (พรชูลิ อาชวอำรุง, 2543:114)

1. เป็นกระบวนการที่ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือกระทบกระเทือนกลุ่มตัวอย่าง
2. การวิเคราะห์สาระ ขอมรับเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่เป็นทางการ
3. การวิเคราะห์สาระ มุ่งประเด็นที่เป็นทั้งตัวเลขและบรรยาย

4. เกี่ยวข้องกับข้อมูลจำนวนมาก

ลักษณะทั่วไปในการวิเคราะห์สาระ (Krippendorff, 1980)

1. มีข้อมูลให้วิเคราะห์และเป็นข้อมูลที่สื่อความหมายได้

2. มีเนื้อหาหรือประเด็น
3. ทำการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับความเป็นมาและสิ่งที่จะวิเคราะห์
4. เป้าหมายของการวิเคราะห์สาระต้องชัดเจน
5. การอ้างอิงต้องอาศัยสติปัญญา
6. คุณสมบัตินี้ที่สำคัญยิ่ง คือ ความตรง (Validity)

พรชูลี อาชวอรุง (2544) กล่าวว่า การวิเคราะห์สาระเป็นการนำข้อมูล ข้อเสนอเทศ หรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ไม่มีโครงสร้างมาจัดให้เป็นโครงสร้าง ซึ่งกระทำการจัดระบบระเบียบกับ สาระโดยสกัด จำแนกประเด็น การจัดกลุ่ม ลดทอนข้อมูล เรียงลำดับ ให้นำหนัก ให้ความสำคัญสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่ความชัดเจนยิ่งขึ้นของข้อมูลนั้นและก่อให้เกิดข้อสรุปใหม่ ถือว่าเป็นการ วิเคราะห์หรือปริมาณเชิงคุณภาพ ซึ่งจะใช้เทคนิคการพัฒนารายการ (Developing and working with list) ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง (Priority development) จัดความสำคัญ ก่อนหลังของทุก ๆ ประเด็น ในรายการนั้น โดยอาศัยเกณฑ์
2. การให้นำหนักและจัดอันดับ (Weight & rank) นำประเด็นมาให้นำหนักและจัดอันดับ
3. เพิ่มรายการให้บริบูรณ์ (Enriching the list) จัดทำรายการเริ่มต้น (Starter list) โดย บรรจุเพียง 2-3 ประเด็น และขยายรายการให้ครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์
4. การจับคู่ที่เสริมกัน (Complimentary pairs) การพัฒนาข้อมูลในรูปแบบของรายการซึ่ง จับเป็นคู่ ๆ ที่เสริมกัน เช่น ชาย – หญิง, อาจารย์-นิสิต เป็นต้น
5. การจับคู่ที่ตรงกันข้าม (Opposing pairs) จัดทำรายการโดยวิเคราะห์องค์ประกอบที่ ตรงกันข้ามกันของข้อมูลที่ศึกษา เช่น เหตุ-ผล, มาก-น้อย เป็นต้น
6. สิ่งจำเป็นต้องรู้ (We need to know) หาข้อมูลที่จำเป็นต้องมีประมวลมากกว่าที่ออก แบบไว้
7. รายการคำถาม (Question list) พัฒนารายการคำถามซึ่งไม่ใช่ข้อความ (Statement) เช่น มีรายการคำถามอะไรที่จะใช้ในการสัมภาษณ์
8. การตัดสินใจ (Making decision) หาข้อเลือกหรือหนทางปฏิบัติที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมด เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษา แล้วพิจารณาโดยการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละข้อเลือกหรือหนทาง ปฏิบัตินั้น ๆ เพื่อให้ได้การตัดสินใจที่พิจารณาตัดสินด้วยความรอบคอบแล้ว
9. เหตุผล (Causes/reasons) พัฒนาเหตุผลหรือสาเหตุของปัญหาในเรื่องที่ศึกษาและทำการ สังเคราะห์ข้อเสนองทั้งหมดเพื่อหาข้อยุติในการแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหานั้น ๆ
10. การพัฒนาเกณฑ์ (Criteria development) พัฒนารายการเกณฑ์ เพื่อพิจารณาแต่ละเรื่อง

11. รายการที่ก่อปัญหา (Bug list) พัฒนารายการของสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในขอบเขตที่ศึกษาอยู่
12. รายการที่พึงประสงค์ (Wish the list) จินตนาการ ระดมสมองให้ได้สิ่งที่พึงประสงค์เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ให้มากที่สุด ทั้งนี้ให้พิจารณาความเป็นไปได้และบริบทด้วย
13. การขยายรายการ (Expand the list) พัฒนารายการที่อาจจะขยายได้อีกหรือเพิ่มเติมได้เรื่อย ๆ หลังจาก que ที่ศึกษาไปแล้ว
14. การให้คำแนะนำ (Advice giving) นำเรื่องที่ศึกษาในเรื่องเดียวกันในอนาคต นำมาวิเคราะห์อภิปรายและสังเคราะห์เป็นรายการทั้งหมด

การวิจัยนี้ ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์แบบลำดับ ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มทั้งทางด้านสาระและกลุ่มคำแยกแยะจัดประเภทและลำดับความสำคัญ วิธีการสุ่มใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก ทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารทุกชนิดทุกประเภทที่พบ ความเที่ยง (Reliability) ของการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้เกิดความถูกต้องของข้อมูล ถ้าหากมีการวิเคราะห์ซ้ำก็จะได้ผลที่เหมือนกัน ความตรง (Validity) เกิดขึ้นได้หลายวิธี คือ ความตรงของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ความตรงของภาษาและความตรงของผล โดยที่มีขอบเขตที่ผลการวิเคราะห์จะให้คำตอบเหมือนกันกับปรากฏการณ์ที่เป็นจริง ส่วนเรื่องการบันทึกผู้วิจัยเขียนสรุปลงแผ่นสรุปการวิเคราะห์สาระ โดยที่ในการวิเคราะห์สาระ และเขียนสรุปเป็นภาพแผนผังโครงข่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากขึ้น

6. การวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic inquiry)

การวิจัยเชิงธรรมชาติ เป็นความพยายามที่จะประเมินลักษณะทางธรรมชาติ ตามความเป็นจริงที่ปรากฏ โดยดูทุกส่วนอย่างกว้างขวาง (House, 1976) โดยจะอาศัยการศึกษาส่วนหนึ่ง (Slice-of-life) ที่เป็นตัวอย่างของปรากฏการณ์ในธรรมชาติที่เราสืบค้น ซึ่งสามารถตีความต่อเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ที่จะตอบปัญหาในการวิจัย (Tynity, 1977 อ้างถึงใน ถัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, 2537 : 57) ถึงแม้ว่าการวิจัยที่ว่า เป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ โดยทั่วไปเราจะรู้จักคุ้นเคยกับการวิจัยเชิงปริมาณที่อาศัยวิชาการเชิงสถิติที่ซับซ้อน แต่การวิจัยมิใช่มีหนทางเดียว นักวิจัยสามารถไปสู่อะไรก็ได้หลายทางดังรายละเอียดตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางผู้ข้อเท็จจริง

กระบวนทัศน์ (Paradigm)	ตัวอย่าง	เทคนิคพื้นฐาน	การมองข้อเท็จจริง (ข้อเท็จจริงคือ.....)
เชิงตรรก (Logical)	คณิตศาสตร์ ปรัชญา คอมพิวเตอร์ ภาษา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี การบัญชี	การวิเคราะห์ (Analysis)	แสดงให้เห็นโดยการสาธิตได้ (Demonstrable)
เชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific)	ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา สัตววิทยา กายวิภาคศาสตร์	การทดลอง (Experimentation)	เน้นโดยการทำซ้ำได้ (Confirmable)
เชิงธรรมชาติ (Naturalistic)	พันธุกรรมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา การให้คำปรึกษาและแนะแนว มนุษยวิทยา	การวิจัยสนาม (Field study)	มองข้ามเสียมิได้ (Incluctability)
เชิงพิพากษ์ (Judgement)	ศิลปศึกษา ศิลปปริสฐธิ์ ดนตรี ภาพยนตร์ โภชนาการ การแสดง ศิลปวัตถุ	การใช้ประสาทสัมผัส (มอง สัมผัส ชิม) (Sensing)	รู้จักได้ (Recognizable)
เชิงขัดแย้ง (Adversarial)	นิติศาสตร์ การโต้แย้งในสภาฯ นิเทศศาสตร์	การสืบพยาน (Cross-examination)	สิ่งที่ปรากฏ (Emergent)
เชิงปฏิบัติการ (Modus operandi)	แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แบบตรวจสอบปัญหา (Trouble shooting checklist)	การทดสอบต่อเนื่องเป็นขั้น ๆ (Sequential Test)	ตามร่องรอยได้ (Trackbility)
เชิงประชากรศาสตร์ (Demographic)	เศรษฐศาสตร์ ประชากรศาสตร์ ภูมิศาสตร์	ดัชนี (Indicators)	กำหนดได้เชิงมหัพภาค(Macro- scopically determinability)

แหล่งที่มา : พรชูลี อ้าวอรุ่ง, 2540 : 161

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยใช้สถิติและปริมาณต่าง ๆ ในรูปของตัวเลข เฉพาะแผนภูมิเชิงวิทยาศาสตร์ และแผนภูมิเชิงประชากรศาสตร์ เท่านั้น ส่วนแผนภูมิอื่น ๆ จัดได้ว่าเป็นแนวทางของการวิจัยเชิงธรรมชาติ

ลักษณะของการวิจัยเชิงธรรมชาติ อาจสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงธรรมชาตินั้น เป็นการวิจัยที่ต่อเนื่องกับการวิจัยเชิงปริมาณ จะเป็นแบบไหนนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความมากน้อยของการควบคุมตัวแปร ถ้าควบคุมตัวแปรน้อยกว่าในเชิงเปรียบเทียบ ก็เรียกได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติ

2. การวิจัยหนึ่ง ๆ จะเป็นเชิงธรรมชาติมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้

3. ประเด็นสำคัญอยู่ที่การจัดกระทำอย่างไรต่อตัวแปรอิสระ และสภาวะการณ์ที่มาก่อน

(Antecedent Conditions)

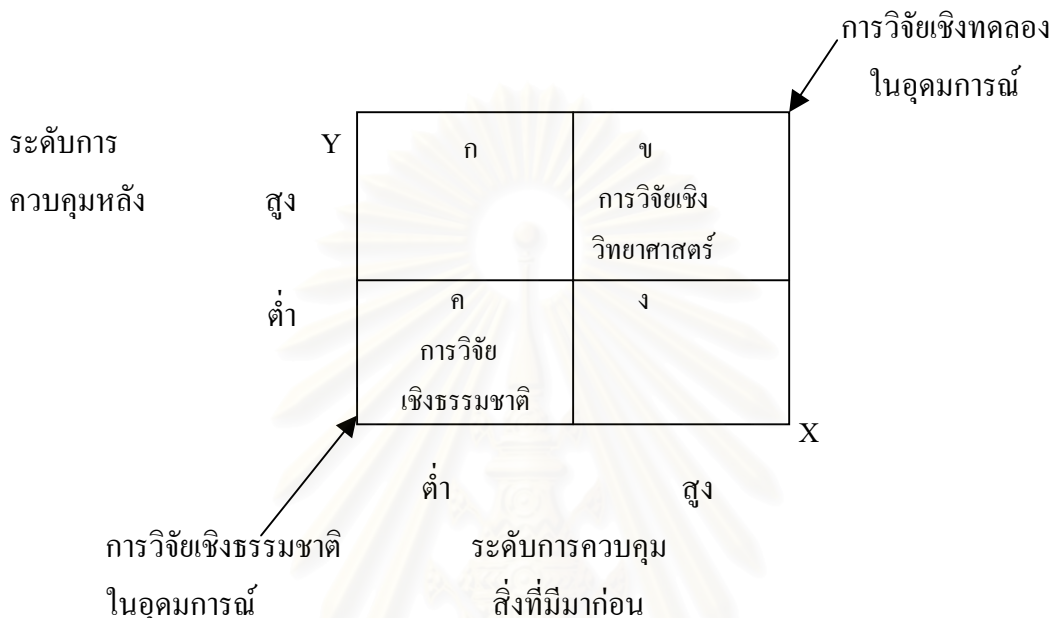
4. การที่ผู้วิจัยจัดขอบเขตของการตอบสนอง หรือขอบเขตของผลผลิตจากผู้ให้ข้อมูล (Subjects) นับเป็นประเด็นรอง

5. การวิจัยเชิงธรรมชาติเป็นวิธีการให้ผู้วิจัยพิจารณาปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมเสมือนกับว่าพบเป็นครั้งแรก โดยมีข้อทฤษฎีหรือโครงสร้างทางทฤษฎีกำหนดไว้ล่วงหน้าน้อยมาก

แม้ว่าการประเมินผลการวิจัยได้ชื่อว่า เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนนโยบายและการพัฒนา แต่เท่าที่ผ่านมา การวิจัยเชิงปริมาณที่ทำกันมาเป็นส่วนมากไม่ดีเพียงพอ แม้ว่าจะมีเหตุผลหลายประการอธิบายความล้มเหลวในการประเมินหรือการวิจัยเชิงปริมาณมากมาย แต่ปัญหาที่เด่นชัดประการหนึ่งได้แก่การขาดวิธีการที่เหมาะสมในสภาพความเป็นจริง การวิจัยธรรมชาติอาจแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ได้

การวิจัยเชิงธรรมชาติอาจนิยามได้ด้วยสิ่งที่ผู้วิจัยทำกิจกรรมการวิจัย อาจแยกออกเป็นสองประเภท คือ การวางข้อจำกัดล่วงหน้า (a priori constraints) ให้แก่สภาวะการณ์ที่มีมาก่อน (Antecedent Conditions) หรือวิธีการควบคุมและการวางข้อจำกัดแก่ผล ถ้าผู้วิจัยทำทั้งสองประการนี้มากแค่ไหนก็ยิ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้วิจัยทำ ทั้งสองอย่างนี้น้อยแค่ไหน ก็ยิ่งเป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นวิธีการแบบที่เป็นการศึกษาในขอบเขตเนื้อหาเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเท็จจริงเดียวกันทั้งสิ้น แผนภาพที่ 11 นี้แสดงลักษณะที่อธิบายมานี้

แผนภาพที่ 11 ขอบเขตของการวิจัย

จากแผนภาพที่ 11 ลักษณะการวิจัยในเซลล์ ก. มีระดับการควบคุมสิ่งที่มีมาก่อนต่ำ แต่มีระดับการควบคุมผลสูง ลักษณะนี้ตรงกับการใช้รายการตรวจสอบพฤติกรรมครูของแฟลนเดอร์ส์ (Flander's Teacher Behavior Checklist) คือ ครูจะแสดงพฤติกรรมใด ๆ ในห้องเรียนได้ทุกอย่างโดยไม่จำกัด แต่ผู้สังเกตจะจัดประเภทให้เข้ากับแบบตรวจสอบ อันเป็นผลให้ได้ภายในขอบเขตจำกัดของแบบตรวจสอบนั้นเสมอไป

เซลล์ ข. หมายถึงการวิจัยเชิงทดลองในอุดมการณ์ ซึ่งมีการควบคุมทั้งสองด้านอย่างสูง

เซลล์ ค. หมายถึงการวิจัยเชิงธรรมชาติในอุดมการณ์ คือ การควบคุมต่ำมาก เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจริง ๆ เท่านั้น มิได้มีการจัดกระทำกับตัวแปร หรือ ผล โดยผู้วิจัยแต่อย่างใดเลย

เซลล์ ง. มีลักษณะการควบคุมสิ่งที่มีมาก่อนสูง แต่การควบคุมหลังต่ำ ซึ่งตรงกับลักษณะที่เปียเจต์ (Piaget) ใช้ในการทดลองเรื่องปริมาณน้ำกับเด็ก ๆ โดยใช้แก้ว 2 ใบ ใบหนึ่งกว้าง ใบหนึ่งแคบ ให้เทน้ำจากใบกว้างที่ระดับน้ำต่ำมาสู่ใบแคบที่ทำให้ระดับน้ำสูง และถามเด็กว่าแก้วใบใดมีน้ำมากกว่ากัน พบว่าเด็กให้คำตอบต่าง ๆ นานา แต่สรุปได้ว่าถ้าเด็กเห็นการเทก็จะบอกได้ทันทีว่าเท่ากัน

แต่ถ้าไม่เห็นจะบอกว่าน้ำแก้วแคบที่มีระดับสูงกว่า มีปริมาณมากกว่าน้ำในแก้วกว้างที่มีระดับต่ำกว่า ซึ่งนำไปสู่การพิสูจน์ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจท์

จากแผนภูมินี้ เราจะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงธรรมชาติ และการวิจัยแบบอื่น ๆ จนถึงการวิจัยเชิงทดลอง อยู่ในแนวของการวิจัยที่นำไปสู่ข้อเท็จจริงทั้งสิ้น แต่ต่างกันที่ระดับการควบคุม จึงนับว่าเป็นการเสริมตารางที่ 3 ซึ่งแสดงถึงวิถีทางต่าง ๆ ที่อาจนำผู้วิจัยไปสู่ข้อเท็จจริงได้

การเปรียบเทียบแผนภูมิการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ และการวิจัยเชิงธรรมชาติ

ข้อตกลงพื้นฐานของแผนภูมิการวิจัยเชิงปริมาณ และแผนภูมิการวิจัยเชิงธรรมชาติ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อตกลงพื้นฐานของแผนภูมิเชิงวิทยาศาสตร์และแผนภูมิเชิงธรรมชาติ

ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับ	แผนภูมิ	
	เชิงวิทยาศาสตร์	เชิงธรรมชาติ
ความจริง	เอกพจน์ จับจุด แยกเป็นส่วน ๆ ได้	พหุพจน์ กระจายจากจุดสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล	เป็นอิสระแก่กัน	สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
ธรรมชาติของข้อความเกี่ยวกับความจริง	การตีความต่อข้อความที่มีแกนกลางเดิวนั้นข้อความ	สมมุติฐานที่ใช้การได้ ข้อความเกี่ยวกับความคิด หลากหลาย เน้นความแตกต่าง

แหล่งที่มา: พรชูลี อาชวอำรุง (2540: 229)

ตารางที่ 4 แสดงว่า แผนภูมิการวิจัยทั้งสองแบบค่อนข้างจะตรงกัน และทั้งสองแบบก็มีประโยชน์ต่อปัญหาในการวิจัยต่าง ๆ กัน ตามวัตถุประสงค์ และสาขาวิชาการ อย่างไรก็ตาม การวิจัยเชิงธรรมชาติเหมาะสมกับการใช้ในสาขาวิชาที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์มากกว่า เพราะยากที่เราจะควบคุมให้ข้อมูลที่เป็นคน ทั้งในแง่บรรยากาศ และการปฏิบัติจริง จึงนับว่าเหมาะสมมากกว่าการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมกับสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ และวิศวกรรมศาสตร์ ที่อาศัยการจัดกระทำกับวัตถุเป็นหลัก ฉะนั้น นักวิจัยทางการอุดมศึกษาจึงควรศึกษาทำความเข้าใจ และแสวงหาทักษะในการดำเนินการวิจัยเชิงธรรมชาติไว้ให้ดี เพราะเหมาะสมต่อการหาข้อเท็จจริง อันเป็นหนทางขยายขอบเขตวิชาการของการอุดมศึกษาให้ลุ่มลึก กว้างขวาง และยังประโยชน์ต่อโลกของการอุดมศึกษาต่อไป

เพื่อชี้ให้เห็นมิติต่าง ๆ ที่การวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แตกต่างจากการวิจัยเชิงธรรมชาติ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 มิติต่าง ๆ ของแผนภูมิการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงคุณภาพ

มิติเกี่ยวกับ	แผนภูมิ	
	เชิงวิทยาศาสตร์	เชิงธรรมชาติ
เทคนิคที่นิยม	<u>ลักษณะทั่วไป</u> ปริมาณ	คุณภาพ
เกณฑ์คุณภาพ	ความซับซ้อน	ความเกี่ยวเนื่อง
แหล่งทฤษฎี	สิ่งที่กำหนดมาก่อน	ตามลักษณะที่พบในปัจจุบัน
คำถามที่เกี่ยวกับเหตุผล	ก เป็นสาเหตุของ ข หรือ?	ก ก่อให้เกิด ข ในสภาพธรรมชาติหรือ
ประเภทของความรู้ที่ใช้	เชิงเสนอแนะ	เชิงเสนอแนะ และตามนัย
จุดยืน	ลดทอนเพื่อจับจุด	ขยายกว้างออกไป
วัตถุประสงค์	พิสูจน์ความจริง	ค้นพบ
เครื่องมือ	<u>ลักษณะของวิธีการ</u> กระดาษดินสอหรือ เครื่องมือทางกายภาพอื่น ๆ	ผู้วิจัยเอง
การจัดเวลาเกี่ยวกับการเก็บ ข้อมูล และกฎในการวิเคราะห์	ก่อนลงมือทำการวิจัย	ในช่วงและหลังจากการทำวิจัย
การออกแบบ	กำหนดมาก่อน	เกิดขึ้นเองในช่วงการวิจัย
สไลด์	การจัดกระทำ	การเลือก
ฉาก	ห้องปฏิบัติการ	ธรรมชาติ
การจัดกระทำ	คงที่	แปรปรวน
หน่วยของการวิเคราะห์	ตัวแปร	กระสวน
ปัจจัยของบริบท	การควบคุม	การเชื่อเชิญให้เกิดการก่อ ตามธรรมชาติ

แหล่งที่มา: พรชูลี อาชาวอรุณ (2540: 230-231)

ตารางที่ 5 ค่อนข้างจะตรงไปตรงมาและแสดงมิติต่าง ๆ ของแผนภูมิทั้งสองแบบได้อย่างดี โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายต่อไปอีก

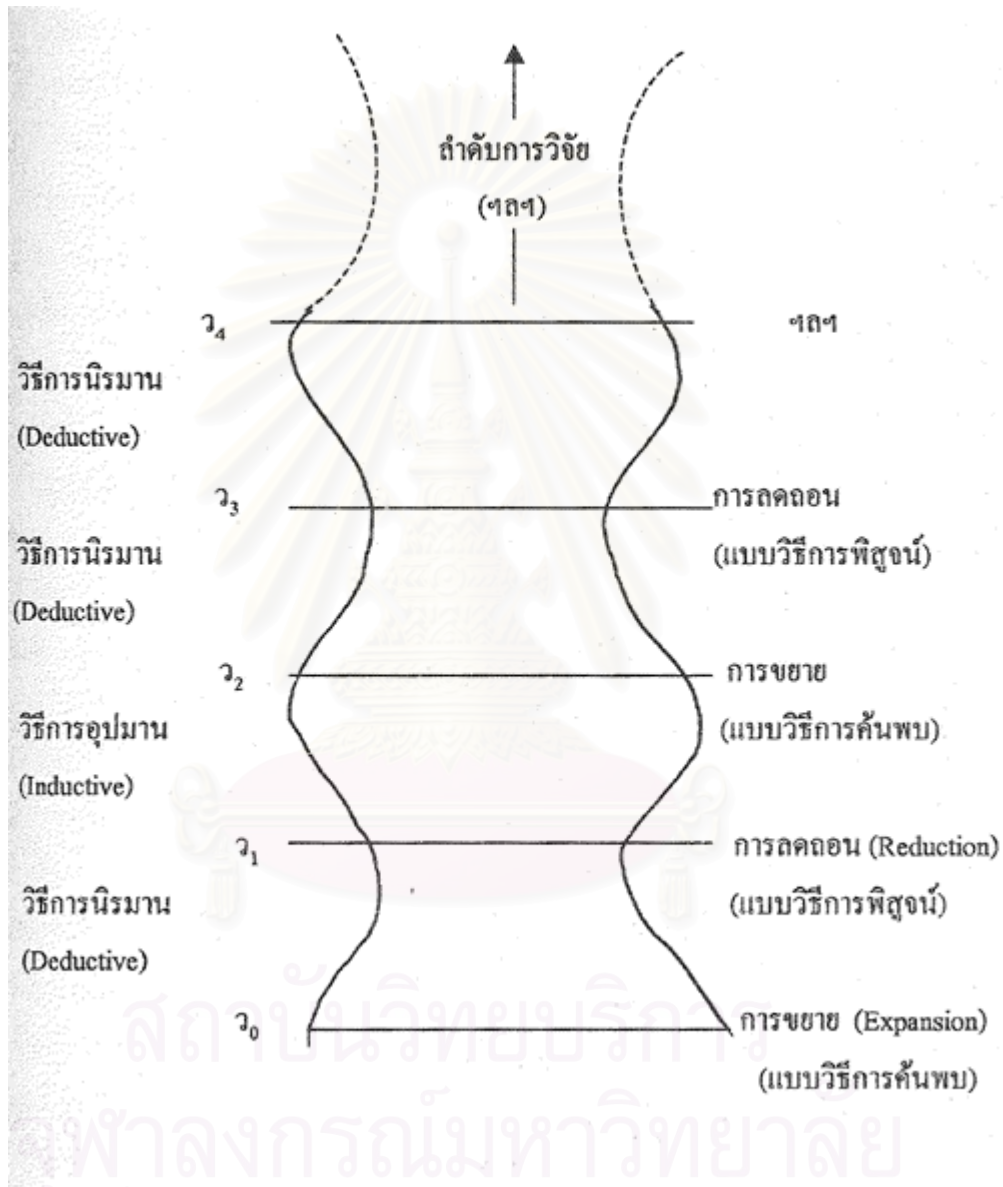
ในการใช้แผนภูมิการวิจัยเชิงธรรมชาตินั้น ผู้ใช้จะพบกับปัญหามาตรฐาน อันได้แก่ ปัญหาของขอบเขต ปัญหาการจับจุด และปัญหาความเชื่อถือ

ปัญหาของขอบเขต (Boundary Problems) แผนภาพที่ 12 แสดงคลื่นของการแสวงหา มโนทัศน์ต่าง ๆ ในการวิจัยเชิงธรรมชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 12 กลิ่นของการแสวงหาโน้ตทัศน์ในการวิจัยเชิงธรรมชาติ

แหล่งที่มา: กูบา (Guba, 1978 อ้างถึงใน พรชูลี อาชวอรุง, 2540: 233)

ว หมายถึง "เวลา"

แผนภาพที่ 12 แสดงกลิ่นของการวิจัยเชิงธรรมชาติที่ขึ้นกับเวลา เริ่มจากการขยายวงของการสืบค้น ในรูปแบบของการค้นพบ เช่น การค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับปัญหาในการวิจัย

ประมวลเข้าไว้ให้มากที่สุด เวลาช่วงต่อไปเป็นการลดตอน ในรูปแบบของการพิสูจน์ (Verification) เช่น การใช้วิธีการวิเคราะห์สาระ สรุป และแยกประเภทของสาระทั้งหมดที่รวบรวมไว้ในขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นการจับจุดทำให้แคบลง จากนั้นก็จะหาโครงสร้างทางทฤษฎีหรือหลักการในสาขาวิชาที่ศึกษามาอธิบายประเภทของสาระจากขั้นที่สอง ทำให้ขยายวงกว้างออกไปอีก และในที่สุดก็สรุปทฤษฎี หรือคำอธิบายปรากฏที่เหมาะสมในช่วงเวลาที่ 4 (v_4) และขยายและลดตอนลงไปเรื่อย ๆ จนพบว่าเพียงพอต่อการหาคำตอบให้แก่ปัญหาที่ศึกษา

แผนภาพที่ 12 นี้ ใช้ให้เห็นที่มาของปัญหาการจัดขอบเขต ซึ่งเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการวางขอบเขตของการวิจัย ขอบเขตนี้มาจากสภาพธรรมชาติของปัญหา หรือความต้องการที่จำกัดโดยผู้ใช้ ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษา ดังนั้น การจำกัดความของปัญหาอาจทำให้การวิจัยแคบลงในเรื่องของการพิสูจน์หาความจริง (Verification) ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causation) ความขัดแย้ง (Contravention) และผลที่ตามมา (Consequence)

ปัญหาการจับจุด (Focusing Problems) ปัญหาในการจับจุดมีสองแบบ คือ ปัญหาในการรวมจุด (Convergence Problems) อันเกี่ยวเนื่องกับการจัดประเภทให้สามารถรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ให้เข้าใจได้ ปัญหาแบบที่สองคือ การกระจายจุด (Divergence Problems) อันเกี่ยวเนื่องกับการแตกแยกมโนทัศน์ออกไปให้กว้างขึ้นไปอีก ถ้าผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลเพียงพอที่จะแยกออกเป็นประเภทใหม่ในกรณีนี้ ควรใช้ความต้องการ และสิ่งที่ผู้วิจัยและผู้ใช้ผลจากการวิจัยเห็นว่าสำคัญเป็นเกณฑ์ในการวัดประเภทใหม่ กลวิธีในการแยกประเภทให้กว้างออกไปอีก ได้แก่ การขยาย (Extension) การโยงสิ่งที่รู้จักดีแล้วเข้าด้วยกัน (Bridging) และการทำให้สิ่งที่ไม่ปรากฏได้ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน (Surfacing)

ปัญหาทางความเชื่อ (Authenticity problems) นับว่าเป็นปัญหาที่หนักที่สุดสำหรับนักวิจัยเชิงธรรมชาติ เพื่อขจัดปัญหาความเพียงพอภายใน หรือความตรงภายใน (Internal Validity) ผู้วิจัยควรหาทางป้องกันปัจจัยที่อาจจะทำให้ความจริงบิดเบือนไป หรือก่อความตรง ควรหาหลักฐานสนับสนุนโดยการอาศัยเทคนิคการสำรวจพิจารณาทุกแง่มุม และซักถาม ควรสังเกตการอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบว่าผู้ใช้ผลจากการวิจัยมีความเชื่อมั่นแค่ไหน และยังคงตรวจสอบความน่าเชื่อถือของอุปกรณ์และเอกสารที่ใช้อีกด้วย

ในเรื่องของความเพียงพอภายนอก หรือความตรงภายนอก (External validity) ผู้วิจัยควรใช้จุดยืนของครอนบาค (Cronbach) ที่ว่า การตีความต่อนั้นกำลังเสื่อมสลาย และจะกลายเป็นเพียงประวัติศาสตร์ของการวิจัย ดังนั้นแทนที่จะใช้การตีความต่อมาเป็นเกณฑ์ในการวิจัย จึงควรหันมา

เน้นการบรรยายอย่างระมัดระวังเกี่ยวกับสภาพในการวิจัย ประมวลสิ่งที่เด่นชัดเอาไว้ให้ครบถ้วน การตีความต่อ (Generalization) ในความหมายนี้จึงอยู่ในรูปของสมมุติฐานที่นำไปใช้ได้ (Working hypotheses) และไม่ใช้การสรุปผล

อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยอาจจะตีความต่อได้อย่างน่าเชื่อถือ เมื่อผู้วิจัยตีความต่อกับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างในการวิจัย ตามมิติต่อไปนี้ (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2540: 236)

1. สภาพการณ์ที่เป็นตัวแทน การวิจัยดำเนินไปในสภาพการณ์ใดถ้าบุคคลใดผ่านสภาพการณ์นั้น ก็อาจจะใช้การตีความว่าจะเกิดผลทำนองเดียวกับผลการวิจัยได้
2. เวลา (เช่น ฤดูกาล เดือน วันหยุดราชการพิเศษ) ผู้วิจัยอาจตีความต่อได้กับ ผู้ที่อยู่ในเวลาเดียวกับการทำการวิจัยนั้น ๆ ถ้าปัจจัยอื่น ๆ พ้องกันด้วย
3. ประชากรพิเศษ (เช่น นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร) ผู้วิจัยอาจตีความผลการวิจัยต่อไปยังกลุ่มบุคคลประเภทเดียวกันในองค์กรทางสังคมเดียวกัน ในที่นี้คือ สถาบันอุดมศึกษา
4. การเกิดขึ้นซ้ำซาก (เช่น การขัดแย้งระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้บริหาร) ผู้วิจัยอาจตีความต่อไปยังกลุ่มบริหารและนิสิตนักศึกษาในสถาบันอื่น ๆ ได้ด้วย

ในเรื่องของการทำซ้ำ (Replicability) หรือความเที่ยง (Reliability) นั้น ผู้วิจัยควรใช้เทคนิคที่จะช่วยให้การทำซ้ำเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น เช่น (1) การใช้วิธีตรวจทาน (Auditing) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้วิจัยอื่น ๆ ในสาขาวิชาเดียวกัน ตรวจสอบการวิจัยของตนเป็นระยะ ๆ (2) การใช้วิธีการที่ซ้ำซ้อนกัน เช่น สัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมไปพร้อม ๆ กัน และนำผลสรุปมาพิจารณาร่วมกัน จะพบแกนกลางของข้อเท็จจริงที่พ้องต้องกัน และ (3) การทำซ้ำตามขั้นตอน (Stepwise replication) นั่นคือ การใช้ทีมผู้วิจัยสองทีม โดยกำหนดขั้นตอนของการทำวิจัยไว้ล่วงหน้าทั้งสองทีมจะนำผลมาเปรียบเทียบกัน เมื่อจบแต่ละขั้นเป็นลำดับเรื่อยไปจนครบกระบวนการวิจัยนั้น ๆ และท้ายสุด ในเรื่องของการไม่เอนเอียง (Neutrality) หรือความเป็นปรนัย (Objectivity) การยึดหลักการความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

กระบวนการวิจัยเชิงธรรมชาติ มีดังนี้

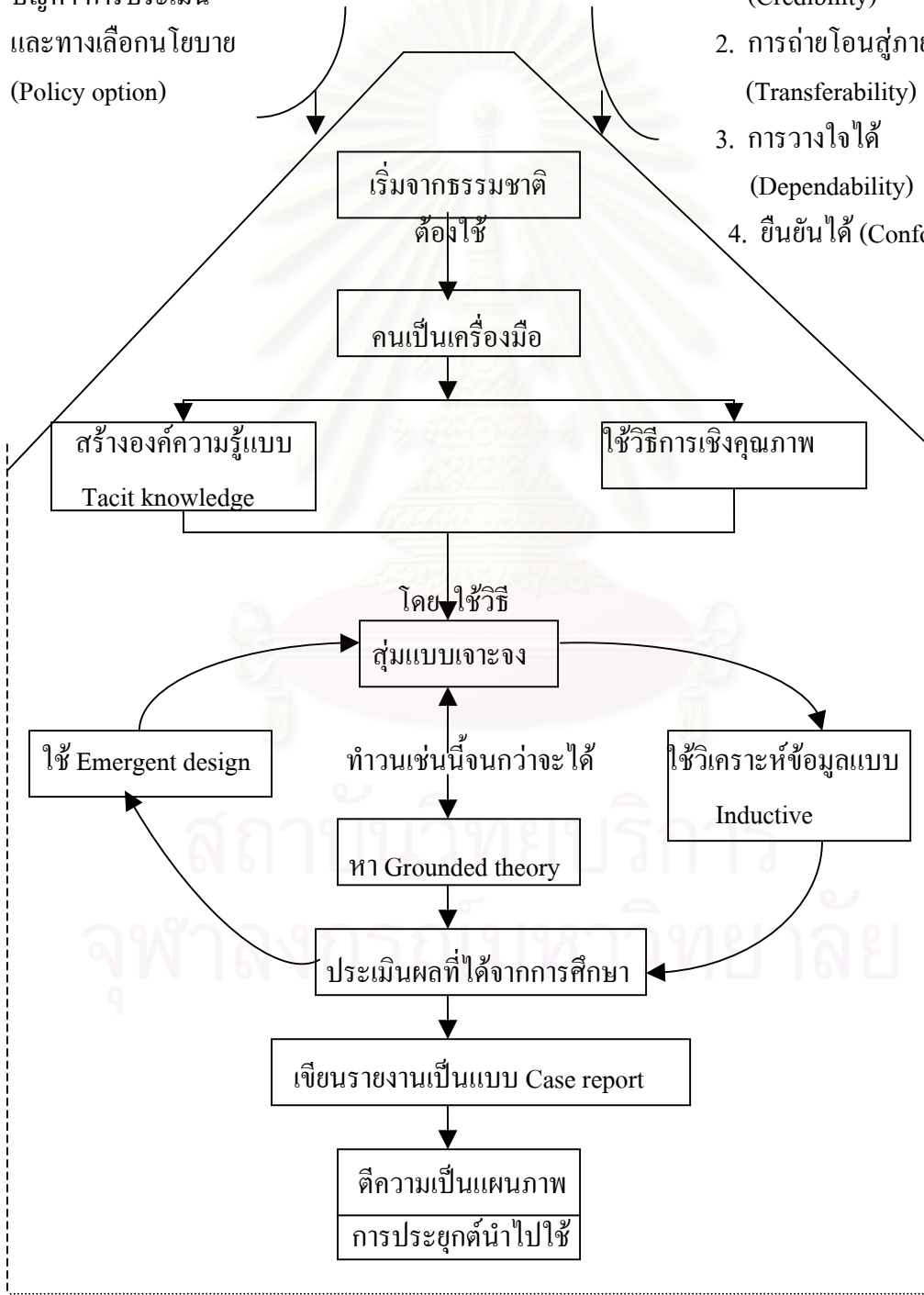
กระบวนการของ การสืบค้นเชิงธรรมชาติมีขั้นตอนตามแนวคิดของ กูบา และลินคอน (Guba and Lincoln, 1985) ดังแผนภาพที่ 13 ดังนี้

แผนภาพที่ 13 การไหลของการสืบค้นเชิงธรรมชาติ

การกำหนดขอบเขต
ของการสืบค้นให้ดูจาก
ปัญหา การประเมิน
และทางเลือกนโยบาย
(Policy option)

มีขอบเขตเพื่อดู

1. ความน่าเชื่อถือได้ (Credibility)
2. การถ่ายโอนสู่ภายนอก (Transferability)
3. การวางใจได้ (Dependability)
4. ยืนยันได้ (Conformability)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ (Natural setting) ซึ่งอาจได้จากเอกสารหรือจากการวิจัย การประเมินผลหรือจากนโยบายหรือจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 ใช้คนเป็นเครื่องมือในการวิจัย (The human as instrument) เนื่องจากวิธีการสืบค้นเชิงธรรมชาติ ถือว่า “คน” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูล ที่สามารถจะปรับเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ สามารถประเมินค่านิยมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้รับข้อมูล ได้

ขั้นที่ 3 สร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่อยู่ในตัว แต่ไม่ปรากฏ (Tacit knowledge) ซึ่งมาจากประสบการณ์ ความรู้ความสามารถที่สั่งสมไว้ในตัวผู้วิจัย

ขั้นที่ 4 ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Quality method) ในการค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งมีความยืดหยุ่นสูง เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติด้วยการ มอง พุด อ่าน ฟัง ข้อค้นพบ โดยวิธีนี้ต้องการนำไปค้นคว้าหาข้อสรุปต่อไป ซึ่งต่างจากวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ ที่ค้นพบเป็นการยืนยันทฤษฎี

ขั้นที่ 5 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะใช้สุ่มแบบเจาะจง เพื่อต้องการกลุ่มที่รู้จักเฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษา ซึ่งมีผู้รู้หรือกลุ่มผู้รู้อยู่จำกัด

ขั้นที่ 6 การรวบรวมข้อมูล ใช้หลาย ๆ วิธี เช่น สอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต วิเคราะห์เอกสาร ฯลฯ

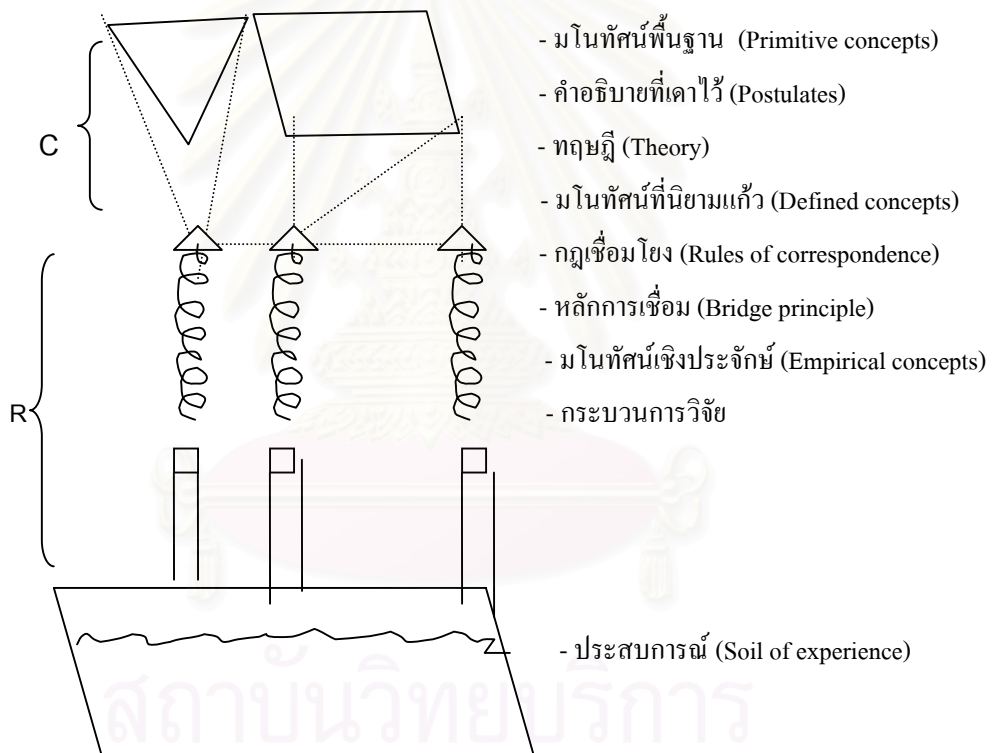
ขั้นที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis) คือวิเคราะห์จากข้อมูลส่วนย่อย ๆ (Segments) ก่อนแล้วพิจารณาส่วนย่อยที่คล้าย ๆ กัน หรือประเภท เดียวกันมารวมกันจัดเป็นประเด็นรวม (Topics) และหลาย ๆ ประเด็นรวมกันเป็นกลุ่ม (Categories) และหลาย ๆ กลุ่มจัดเป็นแบบแผน (Pattern)

ขั้นที่ 8 การได้ข้อสรุปเป็นทฤษฎีที่ทดสอบกับสภาพจริงแล้ว หรือทฤษฎีที่ลงสู่รากหญ้าแล้ว (Grounded theory or local theory)

ข้อสรุปของ Grounded theory มาจากข้อมูลส่วนย่อย ๆ ที่ค้นพบ มิใช่ทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว (Prior theory) เมื่อได้ค้นพบอย่างไร ผู้วิจัยจะตีความไปอย่างนั้น เพราะแต่ละกาลเวลา (Time) แต่ละบริบท (Context) แต่ละสถานการณ์สิ่งแวดล้อม (Environment) จะมีค่านิยม ความเชื่อไม่เหมือนกัน เป็นทฤษฎีที่ไม่ต้องการพิสูจน์ ซึ่งต่างจากทฤษฎีที่ศึกษาไว้ล่วงหน้าหรือทฤษฎีตามแบบเดิม ที่เป็นการยืนยันว่ามีข้อค้นพบที่สอดคล้องหรือต่างกับทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเล็กน้อยเพียงใด

พรชูลี อาชวอรุง (2527) กล่าวว่า ทฤษฎี คือ ข้อความที่นำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ที่นิยามแล้วสองประการ หรือ มากกว่า จากการใช้กฎแห่งการเชื่อมโยง เราก็จะได้มโนทัศน์เชิงประจักษ์ อันเป็นที่มาของหัวข้อและ ปัญหาการวิจัย การเชื่อมโยงทฤษฎี และมโนทัศน์กับประสบการณ์จริงและพิสูจน์ทฤษฎีได้ โดยการอาศัยกระบวนการวิจัยแบบต่าง ๆ นั้นเอง ดังแผนภาพที่

แผนภาพที่ 14 ที่มาของทฤษฎี

C = ข้อความที่เกี่ยวกับการคำนวณ (Calculus)

R = กฎเชื่อมโยง โยงข้อความที่เกี่ยวกับการคำนวณเข้าสู่โลกภายนอก ทดสอบได้

โดยการสังเกตตามธรรมชาติ หรือการทดลองและการวิจัยแบบอื่น ๆ

แผนภาพที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ทฤษฎี ก็คือ ข้อความที่นำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง มโนทัศน์ที่นิยามแล้วสองประการหรือมากกว่า จากการใช้กฎแห่งการเชื่อมโยง เราจะได้มโนทัศน์เชิงประจักษ์ อันเป็นที่มาของหัวข้อและปัญหาในการวิจัย เราเชื่อมโยงทฤษฎีและมโนทัศน์กับประสบการณ์และพิสูจน์ทฤษฎีได้โดยการอาศัยกระบวนการวิจัยแบบต่าง ๆ นั่นเอง ฉะนั้น ทฤษฎีจึงเป็นสาระสำคัญอันเป็นพื้นฐานของการวิจัย

ขั้นที่ 9 การออกแบบการวิจัยตามสภาวะการเกิด (Emergent Design) แบบการวิจัยจะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เพราะเหตุการณ์เกิดขึ้นในระหว่างการเก็บข้อมูลไม่สามารถทำนายหรือกำหนดได้ล่วงหน้า ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาความยุ่งยาก หรือเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ผู้วิจัยสามารถปรับแบบการวิจัยได้ แบบการวิจัยจะมีความยืดหยุ่นสูงมากกว่าการวิจัยแบบมีโครงสร้างที่มีทฤษฎีรองรับอยู่แล้วในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งข้อมูลเอกสาร ข้อมูลการสัมภาษณ์ และข้อมูลการสังเกต เมื่อเก็บข้อมูล ไประยะหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ระหว่างวิจัย (Interim analysis) เพื่อดูว่าข้อมูลที่เก็บได้นั้นครบถ้วนสมบูรณ์ และถูกต้องตามความต้องการหรือไม่ เพื่อจะได้ปรับวิธีการเก็บข้อมูลให้ได้ ครบถ้วนทันเวลา การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างวิจัยจะทำวนระหว่างขั้นที่ 5 ถึงขั้นที่ 8 จนกว่าจะได้ข้อมูลเพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ได้

ขั้นที่ 10 การปรับข้อค้นพบให้ลงตัว (Negotiated outcomes) เมื่อได้ข้อสรุปเบื้องต้นแล้วจะมีการประเมินผลก่อนสรุป

ขั้นที่ 11 เขียนรายงานเป็นกรณีศึกษา (Case study)

ขั้นที่ 12 เสนอรายงานเป็นการตีความภาพแสดงความหมาย (Idiographic interpretation)

ขั้นที่ 13 การนำไปประยุกต์ใช้ ควรพิจารณาเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงธรรมชาติ 4 เกณฑ์ คือ

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ซึ่งเทียบกับความตรงภายใน (Internal validity) ของการสืบค้นเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นของตัวแปรตามที่ต้องเกิดจากการกระทำของตัวแปรต้น แต่ในวิธีการเชิงธรรมชาติ การศึกษาหาความน่าเชื่อถือภายในจะดูจากการกระทำว่าดำเนินการมายาวนานเพียงพอ (Prolonged engagement) โดยพิจารณาวัฒนธรรมขององค์กรนั้น ๆ ประกอบด้วย ผู้เก็บข้อมูลจะต้องรู้จักสถานที่และสิ่งแวดล้อม และพัฒนาการของสิ่งที่จะศึกษาเป็นอย่างดี และมีเวลาที่สังเกตศึกษาอย่างยาวนานเพียงพอ รวมทั้งในเทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย วิธีการตรวจสอบสามเส้านั้นมี 4 วิธี คือ

- 1) ตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล (Sources)
- 2) ตรวจสอบจากวิธีการ (Methods)
- 3) ตรวจสอบจากผู้สืบค้น (Investigators) ต่างกัน
- 4) ตรวจสอบจากทฤษฎี (Theories) ที่ต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของความตรงตามบริบท (Contextual validation) อีกด้วย

1. การถ่ายโอนสู่ภายนอก (Transferability) ซึ่งเทียบเท่ากับความตรงภายนอก (External validity) ของการสืบค้นเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นข้อจำกัดของการวิจัยเชิงสืบค้นเชิงธรรมชาติ แต่ก็สามารถถ่ายโอนสู่ภายนอกได้ ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน และอยู่ที่ความสามารถของผู้นำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ เพราะแต่ละกรณีสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน แต่การนำวิธีการไปประยุกต์ใช้นั้น สามารถทำได้กับทุกกลุ่มตัวอย่าง

2. การวางใจได้ (Dependability) ซึ่งเท่ากับความเที่ยง (Reliability) ของการสืบค้นเชิงวิทยาศาสตร์ วิธีหาความเที่ยงคือ การทำซ้ำ ๆ กัน คล้ายกับการสืบค้นเชิงวิทยาศาสตร์ที่ใช้ Stepwise replication หรือ Split-half ในการสืบค้นเชิงธรรมชาติ

รูปแบบการวิจัยเชิงธรรมชาติ ที่ใช้กันมากทางการอุดมศึกษา มีอยู่ 5 รูปแบบ ดังนี้ (พรชูลี อาชาวอำรุง, 2540)

1. รูปแบบการตอบสนอง (The responsive model)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้ปรับปรุงรูปแบบการประเมินการประสบกัน (Countenance model) ซึ่งเป็นที่นิยมและรู้จักกันอย่างแพร่หลาย ให้กลายเป็นรูปแบบการตอบสนอง

ต่อไปนี้เป็นขั้นตอนของการใช้รูปแบบการตอบสนอง ขั้นตอนเหล่านี้เป็นแนวทางให้ผู้วิจัยพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล บุคลากร ผู้ฟัง บ่งชี้ขอบเขตของโครงการและปัญหาในการวิจัย ทบทวนกิจกรรมของโปรแกรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการวิจัย ค้นหาวัตถุประสงค์และปัญหาข้อควรคำนึงจับจุดมโนทัศน์และตัวปัญหา บ่งบอกว่าต้องการข้อมูลอะไรในการศึกษาปัญหา เลือกผู้ช่วยวิจัย (ผู้สัมภาษณ์ ผู้สังเกต ฯลฯ) และเลือกเครื่องมือ (ถ้ามี) สังเกตที่ตามมา การปฏิบัติสัมพันธ์จับแกนกลางของข้อค้นพบ และกรณีศึกษาเฉพาะ และเขียนรายงาน (ถ้ามี)

ต่อไปนี้เป็นขั้นตอนในการใช้รูปแบบการตอบสนองในการวิจัยเชิงธรรมชาติ

1.1 ทบทวนกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารและสารต่าง ๆ ด้วย โดยจัดกระทำให้น้อยที่สุด

1.2 ค้นหาวัตถุประสงค์และปัญหา ข้อความค่านึงต่าง ๆ (มิใช่เป็นการพิสูจน์ทฤษฎีหรือหลักการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า)

1.3 พิจารณาปัญหาและข้อควรค่านึงต่าง ๆ (จัดประเภทที่อาจประมวลข้อมูลที่นำมาให้เป็นระบบระเบียบได้)

1.4 เลือกผู้สังเกต (ผู้ช่วยวิจัยในลักษณะที่เหมาะสมอื่น ๆ) และเครื่องมือ (ถ้ามี) (การใช้เครื่องมือวัดอย่างละเอียดถี่ถ้วน มิได้เป็นจุดสำคัญที่สุด)

1.5 การหาแกนเรื่อง (สาธิต แสดงผลจากการศึกษากรณี ทำให้ผู้ใช้ผลการวิจัยเข้าใจได้ดีกว่าการเขียนรายงานการวิจัย)

1.6 เขียนรายงานอย่างเป็นทางการ (ถ้ามี) (การทำอะไรอย่างเป็นทางการ มักจะส่งผลในทางลบต่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ) จะใช้การสืบค้นโดยคนสองคนหรือจากสองทีมหรือพิจารณาขบวนการในการสืบค้นว่าใช้หลาย ๆ วิธีการได้การยืนยันข้อเท็จจริงด้วย

2. รูปแบบเชิงพิพากษ์ (The Judicial model)

รูปแบบนี้อาศัยการพิพากษาคดีในศาลเป็นพื้นฐาน ใช้เพื่อแสดงให้เห็นปัญหาในการวิจัย และผลให้เป็นประเด็นเด่นชัด และเป็นการจัดสรรปันส่วน วัตถุประสงค์ ฯลฯ ให้เหมาะสมในหมู่ผู้เกี่ยวข้อง รูปแบบนี้คล้ายคลึงกับรูปแบบการตอบสนอง

ที่ปรึกษา (Counsels) ซึ่งจะพิจารณาในทางตรงข้ามกับผู้วิจัยจะได้รับการแต่งตั้งโดย ผู้ใช้ผลการวิจัย บทบาทของที่ปรึกษาเหล่านี้เหมือนกับอัยการ คือ โต้แย้งอย่างเอาจริงเอาจัง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพิจารณาปัญหาให้มากที่สุด เราเชื่อกันว่า “ข้อเท็จจริง” จะปรากฏขึ้นมาจากผลของการโต้แย้งนี้ได้ดีกว่าการสืบค้นโดยผู้วิจัยที่มีความเป็นปรนัยแต่เพียงผู้เดียว

ขั้นตอนต่อไปนี้เป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยและที่ปรึกษา

2.1 ประมวลปัญหา ทำได้โดยการสัมภาษณ์ โดยทีมผู้ต้องการแสวงหาข้อเท็จจริง จากตัวอย่างของประชากรผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยการวิจัย

2.2 เลือกปัญหา วัตถุประสงค์ของขั้นตอนนี้คือ การจำกัดขอบเขตของจำนวนปัญหา และจัดลำดับขั้นความสำคัญก่อนหลังของปัญหาเหล่านั้น เพื่อจะช่วยในการโต้แย้ง หรือการพิจารณา

2.3 การเตรียมเพื่อการโต้แย้งอย่างเป็นทางการ แต่ละฝ่ายจะมีทีมงานจัดข้อโต้แย้งอย่างเป็นทางการ ให้สัมพันธ์กับแต่ละปัญหาที่เลือกสารแล้วในขั้นที่สอง อาจใช้ข้อมูลอื่น ๆ เสริม หรือเก็บหลักฐานพยานเพิ่มเติม อาจมีการเลือกพยาน เพื่อมาให้การสืบพยานด้วย

2.4 ช่วงการค้นพบก่อนการโต้แย้งหรือการพิพาทษาแต่ละทีมทบทวนข้อโต้แย้งหลัก ๆ ของฝ่ายตรงข้าม เพื่อแสดงหลักฐานต่าง ๆ ให้อีกฝ่ายรับรู้ การพิพาทษานั้นมิใช่การขึ้นศาลในคดี แต่เป็นวิธีการหาข้อเท็จจริงให้ถูกต้องมากที่สุด แต่ละฝ่ายจึงต้องศึกษาข้อค้นพบของฝ่ายตรงข้ามอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อความเข้าใจถ่องแท้ นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายจะมาตกลงกฎเกณฑ์ในการโต้แย้งล่วงหน้า เช่น จำนวนพยาน เกณฑ์ในการยอมรับหลักฐาน ฯลฯ

2.5 การรับฟัง หรือการพิพาทษา (Hearing) เลียนแบบการพิพาทษาในศาลจริง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ธุรการคล้าย ๆ เสมียนศาล และ “คณะลูกขุน” หรือ “คณะกรรมการรับฟังการโต้แย้ง” หลักจากการรับฟังหลักฐานต่าง ๆ แล้ว “คณะลูกขุน” จะปฏิบัติงานตามข้อเสนอที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องว่าควรปฏิบัติ ซึ่งมักจะเป็นการประเมินข้อค้นพบว่ามีคุณค่าเหมาะสมกับการแก้ปัญหาเพียงใด และให้ข้อเสนอแนะ

รูปแบบนี้มีประโยชน์มากในชั้นการประมวลปัญหาและการเตรียมข้อโต้แย้งอย่างเป็นทางการ ที่ให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมีส่วนร่วมด้วย ในการแสดงความเห็นต่าง ๆ นอกจากนั้น ประโยชน์ของรูปแบบยังขึ้นอยู่กับข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากแหล่งภายนอก และมีชมโนทัศน์ที่ทีมผู้วิจัยทั้งสองทีมยึดมั่นมาล่วงหน้า

3. รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ (The transactional model)

รูปแบบนี้ อาศัยทฤษฎีระบบเปิด (Open systems theory) เป็นพื้นฐาน ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดจากอิทธิพลภายนอก และส่งผลถึงหน่วยย่อย ๆ ในองค์กร และองค์กรทั้งหมดทั้งปวงด้วย

รูปแบบนี้มีวิธีการ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนเริ่มแรก พบว่ามีสภาพการณ์ที่เป็นปัญหา พบการตื่นตัว (เช่น การตื่นตัวของพล้งนักศึกษาที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นต้น) จัดให้มีการประชุมกลุ่มผู้สนใจ โดยให้ “ผู้วิจัย” ผู้ไม่เอนเอียงเป็นประธานในการประชุม และจัดการประชุม โดยไม่มีลักษณะการตัดสินใจว่าใครถูกใครผิด

2. ขั้นตอนสร้างเครื่องมือ ในขั้นนี้จะมีการพัฒนา “เครื่องมือการประเมินเชิงปฏิสัมพันธ์”

(Transactional evaluation instrument หรือ TEI) เพื่อให้ผู้วิจัยรับรู้ และทราบความคาดหวังของกลุ่มผู้สนใจต่าง ๆ เครื่องมือนี้ยังเป็นแหล่งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มบุคคล กลุ่มต่าง ๆ ด้วย ผู้วิจัยพัฒนาและนำเอา TEI ไปใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย ในขณะที่ (ก) ผู้วิจัยเริ่มตั้งปัญหาอันใช้พื้นฐานของความรู้ลึกทั่ว ๆ ไปของกลุ่ม (ข) ขอร้องให้ผู้มีส่วนร่วมกล่าวถึงปัญหาโดยใช้ภาษาของตนเอง และเบี่ยงเบนจากกลุ่มมากที่สุด จะเขียนออกมาเป็นข้อระบอบอย่างรอบคอบ โดยใช้ให้มาตราส่วนประมาณค่าเป็นสเกลจาก “เห็นด้วยมากที่สุด” จนถึง “ไม่เห็นด้วย มากที่สุด” (ง) นำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่ม และ (จ) ศึกษาผลจากคำตอบที่ได้จากเครื่องมือ

3. การพัฒนาโปรแกรม นิยามโปรแกรม หรือปัญหาในการวิจัยใหม่ เพื่อสะท้อนให้เห็นและค่านิยมของกลุ่ม อันจะก่อให้เกิดความเห็นในเรื่องเหล่านั้นเป็นเอกฉันท์

4. จัดการตามโปรแกรมหรือดำเนินการแก้ปัญหาตามข้อตกลงในขั้นที่สาม กลุ่มต่าง ๆ รับผิดชอบในการนำเอาโปรแกรมหรือข้อตกลงไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง ๆ

5. ทำให้ครบวัฏจักรอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีข้อขัดแย้งหรือมีปัญหาเกิดขึ้นอีก ให้ทำตามวัฏจักรกระบวนการของรูปแบบนี้อีก ตามความเหมาะสม

4. รูปแบบอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (The connoisseurship model)

การประเมินทางการศึกษาก็คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง การวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ ดิชม ให้ตระหนักเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหาในการวิจัย การวิเคราะห์ขึ้นกับความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิพากษ์วิจารณ์

การจัดระบบระเบียบล่วงหน้า (Advance organizers) ของรูปแบบนี้ คือ “จุดการวิพากษ์วิจารณ์” ได้แก่ ค่านิยม และมโนทัศน์ที่ได้จากประเพณี หรือพิธี การทำงานประจำและจากทฤษฎีโดยตรงและโดยอ้อม เกี่ยวกับธรรมชาติของมาตรฐานในการประเมินค่า และคุณภาพต่าง ๆ จุดการวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้ สะสมอยู่ในตัวของผู้ทรงคุณวุฒิจากประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของปัญหาในการวิจัย รวมทั้งพื้นฐานการศึกษาและฝึกฝนของผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นด้วย ในลักษณะดังกล่าวผู้ทรงคุณวุฒิก็คือ “เครื่องมือ” ในการวิจัยตามรูปแบบนั่นเอง การวิจัยแบบนี้ อาจใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) คือการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มหนึ่ง และรายงานผลในลักษณะข้อมูลย้อนกลับ และถามว่าจะเปลี่ยนแปลงความเห็นเดิมหรือไม่ กลับไปกลับมาหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าจะเกิดความเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ ในปัญหาการวิจัย ที่สอบถามแล้ว ผู้วิจัยถึงรวบรวมข้อเสนอแนะข้อสรุป (ถ้ามี) และอาจเขียนรายงานด้วยก็ได้

5. รูปแบบเชิงปรากฏ (The illumination model)

รูปแบบนี้คล้ายคลึงกับรูปแบบการตอบสนอง แต่เป็นการทำให้ผลการวิจัยเด่นชัดเป็นพิเศษ รูปแบบนี้มีวิธีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การสังเกตขั้นแรกเริ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้เคยชินกับความเป็นจริง ประจำวันของสถานที่ สถานการณ์ และปัญหาที่ต้องการศึกษาวิจัย ในลักษณะเดียวกับการศึกษาวิจัย

นักมนุษยวิทยา หรือนักประวัติศาสตร์เชิงธรรมชาติ

2) ศึกษาอย่างเข้มข้นเกี่ยวกับจำนวนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แนวโน้ม และปัญหาที่มักจะพบในการอภิปราย และ

3) พยายามแสวงหาหลักการทั่วไป ซึ่งเป็นพื้นฐานของการจัดโปรแกรม หรือเป็นพื้นฐานที่มาของปัญหาที่ศึกษา กำหนดกระบวนของเหตุผลภายในกระบวนการ และอภิปรายผลหรือข้อค้นพบภายในบริบทกว้าง ๆ

วิธีการนี้เรียกว่า การค่อย ๆ จัดจุด (Progressive focusing) โดยที่ผู้วิจัยเริ่มหาพื้นฐานข้อมูลอย่างกว้าง ๆ ก่อน และลดตอนข้อมูลอย่างมีระบบให้แคบลง และใส่ใจกับปัญหาหรือข้อค้นพบที่จะปรากฏเด่นชัดขึ้น

รูปแบบนี้ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแหล่งเอกสารพื้นฐานต่าง ๆ

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงธรรมชาติ

การวิจัยเชิงธรรมชาติมีประโยชน์อย่างยิ่งยวดในการทำการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเสริมคลังอาวุธแห่งกลยุทธ์ในการแสวงหาคำตอบที่ต้องการ
2. ให้มีพื้นฐานสำหรับการศึกษาระบบการที่ยอมรับได้ในแวดวงธรรมชาติ ที่มีได้มีการจัดกระทำใด ๆ
3. เพื่อมีข้อเลือกเมื่อประสบกับข้อตกลงเบื้องต้นทางเทคนิคของการทดลองในโลกที่เป็นจริง
4. เพื่อสามารถวัดความน้อยของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจัดกระทำ และสถานการณ์ (Treatment – situation interaction)
5. เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างตรรกวิทยาที่สร้างขึ้นกับตรรกวิทยาที่ใช้อยู่ (Reconstructed logic vs logic-in-use)

6. เพื่อหลีกเลี่ยงการกำหนดผลล่วงหน้า
7. เพื่อให้มีการตีความครอบคลุมให้ได้มากที่สุด และ
8. เพื่อให้ตรงตามเกณฑ์ที่ปฏิบัติ ในรูปของความเหมาะสม การทำงาน และการสื่อความ

หมาย

โดยสรุป การวิจัยเชิงธรรมชาติ ในทำนองเดียวกับการวิจัยประเภทอื่น ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ผลการศึกษาเข้าใจและยอมรับปัญหาทางวิธีการ และหาวิธีการแก้ปัญหา จนเป็นที่พอใจของผู้วิจัย ซึ่งมีความเหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้มากที่สุด ที่ต้องการศึกษากระบวนการสังคมประกิตของค่านิยม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่จะต้องค้นหาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่สามารถตีความต่อและจะตอบ ปัญหาทางการวิจัยได้ดีที่สุดคือวิธีการหนึ่ง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยได้สืบค้นงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม และกระบวนการสังคมประกิต ดังนี้

อัจฉรา ถนัดหัตถกรรม (2526) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนทหาร ตำรวจ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนทหาร ตำรวจ
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนทหาร ตำรวจ ในระหว่างสถานศึกษาทั้งสี่เหล่า และเปรียบเทียบกันในระหว่างนักเรียนชั้นปีแรกกับปีสุดท้าย
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานระหว่างนักเรียนทหาร ตำรวจ ที่เป็นบุตรทหาร ตำรวจ กับนักเรียนทหาร ตำรวจ ที่เป็นบุตรพลเรือน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. การรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานแต่ละประการของนักเรียนทหาร ตำรวจทั้งสี่เหล่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และพบว่า ค่าเฉลี่ยในเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ

ตามคุณธรรมของศาสนาของนักเรียนนายเรืออากาศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและค่าเฉลี่ยด้านการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของนักเรียนนายร้อยตำรวจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกันในช่วงสี่เหล่า

2. การรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของนักเรียนทหารตำรวจ ทั้งสี่เหล่า เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 5 สำหรับนักเรียนนายร้อย จปร. นักเรียนนายเรือ นักเรียนนายเรืออากาศ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนนายร้อยตำรวจ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 4 พบว่ามีความแตกต่างกันในการ รับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานถึง 4 ใน 5 ประการคือ ด้านการประหยัดและออม การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา การมีความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. การรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของนักเรียนทหารตำรวจทั้งสี่เหล่าทัพที่เป็นบุตร ทหาร-ตำรวจ เปรียบเทียบกับนักเรียนที่เป็นบุตรพลเรือนพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

บุญยศศักดิ์ แววกักดี (2526) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เพื่อสำรวจการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษา ระหว่างนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงและนักศึกษาในกรุงเทพมหานครกับนักศึกษาในต่างจังหวัด

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน อยู่ในเกณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ย (X) ของศักยภาพพฤติกรรม (โอกาสที่จะปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน) ตั้งแต่ 6.73 ถึง 7.98 จากจำนวนเต็ม 10 แสดงว่านักศึกษามีศักยภาพหรือโอกาสที่จะปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานมากกว่าที่จะไม่ปฏิบัติตาม

2. นักศึกษาชายและหญิงในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน ไม่แตกต่างกันหมดทุกด้าน แต่ถ้าวัดแยกพิจารณาค่านิยมพื้นฐานแต่ละด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในด้านการประหยัดและออม และที่ระดับ .02 ในด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

3. นักศึกษาในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน ไม่แตกต่างกันหมดทุกด้าน แต่ถ้าแยกพิจารณาค่านิยมพื้นฐานแต่ละด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในด้านการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ และที่ระดับ .02 ในด้านการประหยัดและออม การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2535) ศึกษาค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครูของนักศึกษาครูชาติพันธุ์ไทยเขมร ศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกวิทยาลัยครูที่มีส่วนปลูกฝังค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครูของนักศึกษาครูชาติพันธุ์ไทยเขมร

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูชาติพันธุ์ไทยเขมรมี 22 ค่านิยม ซึ่งเป็นค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ใช้ในความหมายเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ความเหมือนและความต่างของการใช้ค่านิยม ขึ้นอยู่กับตัวแปรภูมิปัญญา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่พักระหว่างเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจ และเพศ ซึ่งสามารถจัดอันดับความสำคัญตามการเลือกใช้ได้ ปัจจัยภายนอกวิทยาลัยครูที่มีส่วนปลูกฝังค่านิยม ได้แก่ ครอบครัว (แบบอย่างคำสอนของพ่อแม่และญาติ) สภาพชุมชนและวัฒนธรรม (ความแตกต่างกันของหมู่บ้านเขมร อิทธิพลของเหล่า ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อห้ามภายในกลุ่ม การนิเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง) โรงเรียน (แบบอย่างจากครู อิทธิพลของโรงเรียน) กลุ่มเพื่อน (การเลือกคบเพื่อนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน) ส่วนปัจจัยภายในวิทยาลัยครูที่มีส่วนปลูกฝังค่านิยม ได้แก่ อาคารสถานที่และบรรยากาศในวิทยาลัยครู (ความเงียบสงบ บริเวณกว้าง อาคารเรียนตั้งอยู่ห่างไกลกัน) อาจารย์ผู้สอน (ทำงานมากจนมีเวลาให้นักศึกษาน้อย ไม่ค่อยตรงต่อเวลา ขาดความยุติธรรม สอนตำรามากกว่าสอนชีวิต) งานกิจการนักศึกษา (ขาดการเข้าใจ นักศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมน้อย กิจกรรมสร้างสรรค์และเสริมส่งการเรียนการสอนน้อย) หอพักวิทยาลัยครู (มีความทรุดโทรมมาก ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องนอนแออัด ความสะอาดและการจัดระเบียบมีน้อย ระเบียบวินัยหย่อน แต่เอื้อในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน อิสระต่อการประกอบอาหาร หางานทำ) สภาพการเรียนการสอนในชั้น (ผู้สอนมีเวลาให้น้อย ไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สอนโดยวิธีป้อน ขาดการติดตามตรวจสอบงาน มีความขัดแย้งกัน) กลุ่มเพื่อน (เพื่อนในชั้นเรียนเดียวกันและเพื่อนร่วมห้องในหอพัก) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครู มี 10 ค่านิยม คือ ค่านิยมการใฝ่ความรู้ ค่านิยม

ความขยัน ค่านิยมความคิดสร้างสรรค์ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมการเชื่อฟังและยอมรับ ค่านิยมความรักถิ่น ค่านิยมความสุภาพอ่อนน้อม ค่านิยมความกตัญญู ค่านิยมการมีวินัยในตนเอง และค่านิยมช่วยเหลือกัน

นีออน กลิ่นรัตน์ (2526) ศึกษาค่านิยมและระบบค่านิยมของนักศึกษาพบว่า กรรมการนักศึกษา ค่านิยมส่วนสังคม และค่านิยมความสามารถถูกจัดเป็นค่านิยมที่มีความสำคัญสูง ได้แก่ โลกที่มีสันติสุข ความมั่นคงของประเทศและความสำเร็จในชีวิต เป็นค่านิยม 3 อันดับแรกของ ค่านิยมจุดหมายปลายทางชีวิต การเป็นตัวของตัวเอง ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์เป็นค่านิยม 3 อันดับแรกของค่านิยมวิถีปฏิบัติ นอกจากนี้ นักศึกษาปีหนึ่ง ได้ให้ความสำคัญต่อค่านิยมส่วนบุคคลมากกว่าค่านิยมส่วนสังคม โดยมีความสำเร็จในชีวิต ความสุขในชีวิตครอบครัว และความมั่นคงของประเทศ เป็นค่านิยม 3 อันดับแรกของค่านิยมจุดหมายปลายทางของชีวิต สำหรับค่านิยมวิถีปฏิบัติให้ความสำคัญค่านิยมสัมพันธภาพมากกว่าค่านิยมความสามารถ โดยมีการเป็นตัวของตัวเอง ความกตัญญู และความรับผิดชอบ เป็นค่านิยม 3 อันดับแรก

สุรพล โพพิศ (2518) ได้ทำการเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมของนักเรียนไทยพุทธ และนักศึกษาไทยมุสลิมในวิทยาลัยครูยะลา ปีการศึกษา 2517 ค่านิยมที่ทำการศึกษา คือ ค่านิยมทางการเงิน การศึกษา ศาสนา ชีวิตครอบครัว มนุษยสัมพันธ์ สุนทรียภาพ ความยุติธรรม การเมืองและเชื้อชาติ ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มนักศึกษาไทยพุทธและไทยอิสลามเลือกค่านิยมทางเชื้อชาติเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นค่านิยมทางศาสนา และค่านิยมทางชีวิตครอบครัวตามลำดับ ส่วน ค่านิยมอันดับสุดท้ายเป็นค่านิยมทางสุนทรียภาพ เมื่อจำแนกตามเพศ ปรากฏว่านักศึกษาชายไทยพุทธ เลือกค่านิยมทางเชื้อชาติเป็นอันดับแรก รองลงไปเป็นค่านิยมทางชีวิตครอบครัวและอันดับสุดท้ายเป็นค่านิยมทางสุนทรียภาพ นักศึกษาชายไทยอิสลามเลือกค่านิยมทางศาสนาเป็นอันดับแรก รองลงไปเป็นค่านิยมทางเชื้อชาติและค่านิยมทางสุนทรียภาพเป็นอันดับสุดท้าย สำหรับ นักศึกษาหญิงไทยพุทธ เลือกค่านิยมทางชีวิตครอบครัวเป็นอันดับแรก รองลงไปเป็นค่านิยมทางเชื้อชาติ และค่านิยมทางสุนทรียภาพเป็นอันดับสุดท้าย นักศึกษาหญิงไทยอิสลาม เลือกค่านิยมทางศาสนาเป็นอันดับแรก รองลงไปเป็นค่านิยมทางเชื้อชาติ และค่านิยมทางสุนทรียภาพเป็นอันดับสุดท้าย

พจนีย์ ทรัพย์สมาน (2529) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิต นักศึกษา ไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า พฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่สถาบัน อุดมศึกษา ซึ่งเป็นการกระทำ ความเชื่อ และแนวคิดที่เป็นผลของการได้รับอิทธิพล มาจาก วัฒนธรรมอิสลามมากกว่าร้อยละ 80 นี้ ส่วนมากเป็นพฤติกรรมที่อยู่ในด้านจริยธรรมและด้านกิจกรรม นิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวกับ

- (1) การยอมรับในพระเจ้าองค์เดียว โดยไม่มีบูชาสิ่งอื่นใดอีก
- (2) การปฏิบัติตามข้อกำหนดและข้อห้ามของศาสนา
- (3) การปฏิบัติศาสนกิจบังคับของศาสนา คือการทำละหมาดและการถือศีลอด

ส่วนมากของพฤติกรรมด้านวิชาการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอิสลามอยู่ระหว่าง ร้อยละ ร้อยละ 70-80 และส่วนมากพฤติกรรมที่อยู่ในด้านการดำรงชีวิตในสังคม ได้รับอิทธิพลจาก วัฒนธรรม อิสลามอยู่ระหว่างร้อยละ 50-60 สำหรับการเปรียบเทียบอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิต นักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ พบว่า ประเภทของ พฤติกรรมของ นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในภาคใต้ ที่ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีค่าร้อยละ สูงกว่าประเภทพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานครในสาระที่อยู่ใน ประเภทของการดำเนินชีวิตในสังคม ประเภทอื่น ที่ศึกษาไม่ปรากฏความแตกต่างเด่นชัด

กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์ (2534) ศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์ การแต่งกาย แบบฮิญาบของนักศึกษาสตรีมุสลิมในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง พบว่ามีกระบวนการสำคัญ ๆ ที่นำไปสู่ การยึดมั่นผูกพันในเอกลักษณ์ฮิญาบดังนี้คือ

- (1) การอบรมขัดเกลาและซึมซับเนื้อหาหลักการพื้นฐานของศาสนา
- (2) การกระตุ้นเพื่อให้การอบรมความรู้ทางศาสนาเพิ่มเติมที่มีผลให้เกิดการตัดสินใจเปลี่ยนมา แต่งกายในชุดฮิญาบ
- (3) การธำรงรักษาและยึดมั่นผูกพันต่อเอกลักษณ์การแต่งกายแบบฮิญาบ

ในกระบวนการเหล่านี้สถาบันครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่และกลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทอย่าง สำคัญในการถ่ายทอดอบรมบ่มเพาะ ชุดของทัศนคติ ค่านิยม มาตรฐาน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ

อุณาวัตติ คมมันัวัฒนา (2537) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารและการสังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตใจของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางจิตใจ และช่องทางการสื่อสารที่ทำหน้าที่การสังคมประกิจ พบว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และได้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ในเกณฑ์ที่จัดได้ว่าดี นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีวัฒนธรรมทางจิตใจ ที่เห็นว่าจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ และในขณะที่เดียวกันก็เห็นว่าวัตถุประสงค์แสดงฐานะต่าง ๆ และโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานเป็นเรื่องจำเป็น และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการสังคมประกิตด้านวัฒนธรรมทางจิตใจทั้งในเรื่องของคุณภาพเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำประโยชน์ให้กับสังคม และการที่นิสิตมีวัฒนธรรมทางจิตใจที่เห็นว่าจิตใจและวัตถุประสงค์มีความสำคัญเท่ากันนั้น ผ่านช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นหลัก โดยมีช่องทางการสื่อสารมวลชนเป็นช่องทางการสื่อสารเสริมคอยตอกย้ำ หรือสนับสนุนวัฒนธรรมทางจิตใจ ที่นิสิตได้รับการสังคมประกิตผ่านช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ให้เด่นชัดและกลายเป็นพฤติกรรมขึ้น

ปรัชญา พุฒิชิต (2541) ศึกษาเรื่อง สังคมประกิต การเปิดรับข่าวสาร และความเชื่อทางไสยศาสตร์ของนิสิตระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการสังคมประกิต การเปิดรับข่าวสารและความเชื่อทางไสยศาสตร์พบว่า นิสิตผ่านกระบวนการสังคมประกิตด้านความเชื่อทางไสยศาสตร์ มาจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และสื่อมวลชน ในระดับปานกลาง ในขณะที่ระบบโรงเรียนและตัวแทนทางศาสนาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่สังคมประกิต ด้านความเชื่อทางไสยศาสตร์ ในระดับต่ำในทุกประเด็นความเชื่อ ยกเว้นความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ ที่ตัวแทนทางศาสนาทำหน้าที่สังคมประกิตในระดับสูง

วิลาศ ชูช่วย (2543) ทำการศึกษา เรื่อง “สังคมกรรมทางการเมืองของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการสังคมกรรมทางการเมืองของชาวไทยมุสลิมภายในบริบทของสถาบันครอบครัวมุสลิม และสถาบันศาสนาอิสลาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างในชุมชนทุ่งมะปริง ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ตามหลักและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการพรรณนา การวิเคราะห์และการตีความ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และตีความข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยยึดแนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยมและหลักการของศาสนาอิสลามเป็นแนวทางและตีความจากทัศนะหรือมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหรือคนในระบบเป็นแกน แต่ในบางกรณีการตีความก็จะเพิ่มทัศนะหรือมุมมองของผู้วิจัยหรือคนนอกระบบเข้าด้วย

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างสังคมในชุมชนทุ่งมะปรางเป็นรูปแบบทางสังคมที่มีเงื่อนไขทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาอิสลามเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตทั้งระดับปัจเจกชนและระดับกลุ่มบุคคลตั้งแต่แรกเกิดจนตายจะมีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนโดยกระบวนการสังคมกรรม โครงสร้างสังคมดังกล่าว มีระบบความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ปทัสถานและกิจกรรมทางสังคมที่อิงอาศัยศาสนา และจารีตประเพณีเป็นฐานรองรับ ดังนั้นกระบวนการหรือกลไกทางสังคม-วัฒนธรรมภายใต้ศาสนาอิสลามจึงเป็นปฐมฐานให้เกิดปฐมสังคมกรรม ซึ่งกลายเป็นฐานรองรับให้เกิด และพัฒนาสังคมกรรมทางการเมืองและด้านอื่น ๆ

2. โครงสร้างทางสังคมที่มีเครือข่ายและบริบทถัดจากศาสนาอิสลามในกระบวนการ ทางสังคม-วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับสังคมกรรม ได้แก่ สถาบันครอบครัวและเครือญาติที่เน้นความสัมพันธ์แบบให้ความสำคัญแก่ฝ่ายชายในหลาย ๆ ด้านกระบวนการหรือกลไกทางสังคมวัฒนธรรมภายใต้สถาบันครอบครัวและเครือญาติเป็นปฐมฐาน คือจุดเริ่มต้นสังคมกรรมในหลายมิติคู่เคียงกับกรรมของสถาบันศาสนาแต่เครือข่ายและนัยสำคัญเป็นรองหรือแคบกว่าสถาบันศาสนา

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนอกกรอบหรือบริบทของสถาบันครอบครัวและศาสนา เช่น กลุ่มเพื่อนก็มีนัยสำคัญต่อสังคมกรรมเพิ่มเติมต่อจากสถาบันครอบครัวและศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมกรรมทางการเมือง

4. บรรดาประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่าง ๆ การละหมาดถือเป็นกระบวนการหรือกลไกทางสังคม-วัฒนธรรมที่มีบทบาทเหนือกว่ากลไกทางสังคม – วัฒนธรรมอื่นๆ เมื่อพิจารณาจากประเด็นของปฐมสังคมกรรมภายใต้บริบทของสถาบันครอบครัวและศาสนา

5. ชุมชนทุ่งมะปรางเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองด้วยการเลียนแบบ (Imitation) การสอนหรือการบอกกล่าว (Instruction) โดยศาสนเมธีหรือผู้มีความรู้ทางศาสนา และแรงจูงใจหรือแรงเสริม (Motivation) จากเทวโองการหรือองค์อัลลอฮ์เจ้า

6. บุคลิกภาพทางการเมืองของชุมชนทุ่งมะปรางมีลักษณะความโน้มเอียงแบบอำนาจนิยม (Authoritarian Orientation) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่อง/เกี่ยวเนื่องจากปฐมสังคมกรรมโดยสถาบันครอบครัวและศาสนา

สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2543) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย : การ

ศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อความสำเร็จของส่วนรวมของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย (2) ศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อความสำเร็จของส่วนรวมของนิสิตนักศึกษา (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยและกระบวนการกับระดับคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวม และ (4) ประเมินแนวทางการพัฒนา “รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวม” โดยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา

ระดับคุณธรรมจากการรายงานตนเองของนิสิตนักศึกษาไม่ค่อยสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์ นิสิตนักศึกษาคิดว่าตนเองมีคุณธรรมในระดับที่สูงกว่าที่กลุ่มอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าโดยเฉลี่ยคุณธรรมที่นิสิตนักศึกษาคควรได้รับการพัฒนาเร่งด่วนที่สุดคือ ด้านการมีวินัย ความสำเร็จ ความสำเร็จในการพึ่งตนเอง และสำนึก (ความตั้งใจและจริงจังต่อการทำงาน) คุณธรรมทั้งสี่ประการนี้ กลุ่มอาจารย์เห็นว่านิสิตนักศึกษามีคุณธรรมในระดับปานกลาง โดยเฉพาะคุณธรรมด้านการมีวินัยซึ่งต้องพัฒนาโดยด่วนที่สุดนั้น นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ในขณะที่นิสิตนักศึกษาเองกลับมองว่าตนเองมีคุณธรรมเหล่านี้ในระดับปานกลางหรือปานกลางค่อนข้างสูง

2. ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม

2.1 กระบวนการพัฒนาจากบุคคลรอบข้าง

กลุ่มนิสิตนักศึกษาประมาณร้อยละ 70 ระบุว่าพ่อแม่ปู่ย่าตายายเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนนิสัยและพฤติกรรมที่ดี แต่นิสิตนักศึกษาร้อยละ 36 เห็นว่าพ่อแม่ได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแต่ไม่ได้อบรมสั่งสอนบุตรหลาน นิสิตนักศึกษาประมาณร้อยละ 4 ตอบว่าได้รับการอบรมจากครูอาจารย์ แต่ก็มีประมาณร้อยละ 2 เห็นว่าครูอาจารย์ไม่ได้อบรมสั่งสอนลูกศิษย์และยังประพฤติตนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีด้วย โดยสรุปรวมนิสิตนักศึกษาเห็นว่าพ่อแม่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมมากกว่ากลุ่มครูหรือเพื่อนฝูงและครูจะมีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมมากกว่าเพื่อนฝูง

2.2 กระบวนการพัฒนาตนเอง

นิสิตนักศึกษาคิดว่าตนเองมีความสนใจในการพัฒนาคุณธรรมตนเองน้อยกว่าคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นการไปวัดไปโบสถ์เพื่อฟังเทศน์และฟังธรรม การอ่านหนังสือหรือชมสื่อที่มีเนื้อหาคุณธรรม แต่ด้านการอุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมนิสิตนักศึกษาคิดว่าตนเองปฏิบัติมากกว่าคนรอบข้าง

2.3 กระบวนการพัฒนาจากอาจารย์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประมาณร้อยละ 53 ไม่ได้สอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม แต่อาจารย์ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90 ได้มีการสอนสอดแทรกคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษา โดยใช้เวลาในการสอนไม่เกิน 20% ของจำนวนคาบเวลา

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยและกระบวนการกับระดับคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวม

ตัวแปรที่ใช้อธิบายระดับคุณธรรมของนิสิตนักศึกษามีทั้งหมด 19 ตัว แบ่งออกเป็น 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 ตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 8 ตัว ได้แก่ ภูมิหลังทางครอบครัว คือ เพศ ภูมิลำเนา รายได้ของครอบครัว สถานภาพของครอบครัว จำนวนพี่น้อง สาขาวิชาที่ได้ศึกษา สังกัดของมหาวิทยาลัย เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) ชุดที่ 2 ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 1 ตัว คือ ระดับความอบอุ่นในครอบครัว ชุดที่ 3 ตัวแปรเกี่ยวกับความสนใจเรื่องการพัฒนาคุณธรรมในตนเอง ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัว ได้แก่ การทำบุญทำทาน การเข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรม การอ่านหรือฟังธรรมะ การบำเพ็ญประโยชน์ และ ชุดที่ 4 ตัวแปรเกี่ยวกับกระบวนการหล่อหลอม ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 6 ตัว ได้แก่ การได้รับการปลูกฝังด้านคุณธรรมจากบิดามารดา การอบรมเอาใจใส่จากครูอาจารย์ การได้อยู่ในโรงเรียนที่มีปรัชญาเน้นการพัฒนาคุณธรรม การอยู่ในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดี การมีเพื่อนดี ความตั้งใจในการพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นคนดี ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณสรุปได้ดังนี้

3.1 โดยสรุปตัวแปรทั้งหมด 19 ตัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับคุณธรรมของนิสิตได้ร้อยละ 18.10 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .426 ตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์ถดถอยที่มีนัยสำคัญและมีค่าเป็นบวก มี 12 ตัว ได้แก่ การพยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ (.145) การบำเพ็ญประโยชน์ (.128) การได้รับการอบรมเอาใจใส่จากครู (.087) ความอบอุ่นของครอบครัว (.085) การฟังธรรมะ (.081) การได้รับการอบรมความเป็นคนดีจากพ่อแม่ (.078) การมีเพื่อนที่ดี (.066) การทำบุญทำทาน (.064) การเข้าวัดฟังธรรม (.064) เพศ (.051) เกรดเฉลี่ยสะสม (.036) และจำนวนพี่น้อง (.033) สำหรับตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์ถดถอยมีนัยสำคัญและมีค่าเป็นลบ มี 4 ตัว ได้แก่ ภูมิลำเนา (-.091) สาขาวิชาที่ศึกษา (-.085) สังกัดของมหาวิทยาลัย (-.039) และ สถานภาพของครอบครัว (-.034)

3.2 ผลการวิจัยจากการศึกษากรณีตัวอย่างพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา มีความคล้ายคลึงกับที่พบจากการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ โดยตัวแปรส่วนใหญ่ที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับกระบวนการมากกว่า ปัจจัย ตัวแปรที่ค่อนข้างให้ผลสอดคล้องกัน ได้แก่ จำนวนพี่น้อง การมีเพื่อนดี การบำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคม การได้รับการเอาใจใส่จากครู การได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว การสนใจใฝ่ธรรมะ การอบรมจากพ่อแม่ การไปวัดเข้าโบสถ์

4. แนวทางการพัฒนาคุณธรรม

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาที่ได้จากการสัมมนาของกลุ่มอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิสามารถสรุปเป็นวิธีการที่น่าสนใจได้หลายวิธี ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (2) การสร้างวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมให้นิสิตนักศึกษาได้เรียน (3) การชี้นำตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี (4) การสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมในมหาวิทยาลัย

อัฟคราฟท์ (Upcraft, 1982) ศึกษาเกี่ยวกับ Residence hall assistants in college กล่าวถึงการพัฒนาของนักศึกษาระหว่างใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย เสนอแนะว่า การจัดประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยนั้น จะต้องทำให้นักศึกษามองตนเองว่าเจริญและพัฒนาอย่างไร ในระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัย และการที่นักศึกษาสามารถกำหนดระบบค่านิยมส่วนบุคคล ถือว่า เป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ เมื่อเข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัย จะกำหนดค่านิยมเพื่อเป็นเกณฑ์สำหรับการกำหนดจุดหมายปลายทาง วิถีปฏิบัติ และพฤติกรรม ซึ่งค่านิยมที่กำหนดขึ้นจะเป็นค่านิยมที่มีรากฐานจากค่านิยมเดิมอันเกิดจากภูมิหลังของชีวิต เมื่อนักศึกษาเข้าสู่สภาพแวดล้อมใหม่ในมหาวิทยาลัย ก็มักจะมีความแตกต่างระหว่างความเชื่อกับการกระทำ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครู ค่านิยมและระบบค่านิยมของนักศึกษา ค่านิยมทางสังคม อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษา การบวนการพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์ ปัจจัยและกระบวนการสังคมประกิตของนักศึกษาทั่วไป และชาวไทยมุสลิมเฉพาะแห่งเท่านั้น ยังไม่มีใครศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัรับสมบูรณ์แบบ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา และนำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมประกิตในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การ เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มข้อมูลจากเอกสารได้แก่

- 1) เอกสารที่เกี่ยวกับค่านิยมไทย ได้แก่ บทความ หนังสือ ตำรา งานวิจัย รายงานการประชุมสัมมนาทั้งในและต่างประเทศ
- 2) เอกสารที่เกี่ยวกับค่านิยมมุสลิม ได้แก่ อัลกุรอาน หะดิษ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย รายงานการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ (ภาคผนวก ข)

1.2 กลุ่มบุคคลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม ในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสัมภาษณ์สร้างกรอบการศึกษาค่านิยม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติพื้นฐานดังนี้ (ภาคผนวก ก)

1.2.1.1 เป็นอาจารย์ผู้สอนด้านอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ที่สำเร็จ การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2.1.2 เป็นอาจารย์ผู้สอนทางด้านศาสนาหรือวัฒนธรรมที่สำเร็จการศึกษา ไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2.1.3 ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ทางด้านศาสนาหรือวัฒนธรรม อิสลาม มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2.2 นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ ประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมทุกชั้นปี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) ตามรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1.2.2.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.2.2.2 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.2.2.3 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 1.2.2.3 มหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.2.2.4 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 1.2.2.5 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.2.2.6 มหาวิทยาลัยบูรพา
- 1.2.2.7 มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 1.2.2.8 มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 1.2.2.9 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.3 สถาบันอุดมศึกษาที่ใช้ศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในชุมชนมุสลิมและมีนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมากที่สุดในประเทศไทย โดยประชุมสัมมนากลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาและผู้นำองค์กรนิสิตนักศึกษา

1.4 ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแผนกลยุทธ์ ด้วยวิธีการประเมินตามกระบวนการอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) มีเกณฑ์คุณสมบัติดังนี้ (ภาคผนวก ก)

1.4.1 ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านศาสนาอิสลาม จากสำนักจุฬาราชมนตรี จำนวน 2 คน และศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย

1.4.2 ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรมอิสลาม ที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.4.3 อาจารย์ผู้สอนทางด้านอิสลามศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.4.4 ผู้บริหารฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา ที่มีความรู้ทางด้านศาสนาอิสลาม สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.4.5 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านกลยุทธ์ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ แบ่งตามขั้นตอนวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. กำหนดกรอบการศึกษาคำนิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนด้านอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์ผู้สอนศาสนาหรือวัฒนธรรม และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา อย่างละ 2 คน รวม 6 คน

2. การศึกษากระบวนการสังคมประภคตของคำนิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

เกณฑ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะการสุ่มแบบเจาะจง (Patton, 1990) โดยคำนึงถึงความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพศ ชั้นปี สาขาวิชาและที่ตั้งของสถาบัน และผู้ให้ข้อมูล กลุ่มหรือสถานที่ที่ผู้วิจัยเลือกถือว่าการคัดสรรตัวอย่างเหล่านี้ เลือกขึ้นมาเพราะน่าจะมีความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ผู้วิจัยจึงได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจงในการเลือกสถานที่ (Site selection) จากสถาบันอุดมศึกษาทั้งส่วนกลางและภูมิภาค โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการหาคณะศึกษาค้นคว้าที่สำคัญที่สุด ทำให้ผู้วิจัยจับประเด็นได้อย่างจริงจิงเหมาะสมสำหรับการศึกษาเช่นนี้ซึ่งที่อื่นก็จะเป็นเช่นเดียวกัน บาร์โรว์และเพื่อน (Barrow and colleges, 1989) กล่าวว่า การเลือกตัวอย่างมีคุณค่ามากกว่าเพื่อบ่งชี้หน่วยย่อยของประชากรที่มีลักษณะเฉพาะมากกว่าที่จะเลือกครอบคลุม จะทำให้เห็นภาพรวมเพราะว่าลักษณะที่แสดงออกในกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเที่ยงในเรื่องเฉพาะที่สนใจมากกว่าจะไปดูครอบคลุม เพื่อจะได้กลุ่มตัวอย่างสถานที่ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเกณฑ์การสุ่มดังนี้

2.1 เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งจำกัดรับสมบูรณ์แบบมาตั้งแต่แรก ในบริเวณล้อมรอบไม่มีชุมชนมุสลิมได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 สถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในชุมชนมุสลิมและมีนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3. การศึกษาและการจัดทำแผนกลยุทธ์ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารระดับรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา รองคณบดี อาจารย์ บุคลากรและผู้นำองค์กรนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในลักษณะการสุ่มแบบเจาะจง (Patton, 1990) โดยเฉพาะรองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา เลือกคณะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาในข้อที่ 2

4. การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ กลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม ด้านวัฒนธรรม อาจารย์ผู้สอนด้านอิสลามศึกษา ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์ จำนวน 12 คน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด สรุปรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
การสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม	1. อาจารย์ผู้สอนด้านอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 2. อาจารย์ผู้สอนศาสนาหรือวัฒนธรรม 3. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา	2 2 2 (6)
การศึกษากระบวนการสังคมนิเทศของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม	นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	34 38 (72)
การศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์	ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่เป็นกรณีศึกษา 1. รอง/ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา 2. รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา 3. อาจารย์/บุคลากรนิสิตนักศึกษา 4. ผู้นำองค์กรนักศึกษา	6 5 5 7 (23)
การตรวจสอบแผนกลยุทธ์	1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนาอิสลาม 2. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม 3. อาจารย์ผู้สอนด้านอิสลามศึกษา 4. อาจารย์/ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา 5. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์	4 2 2 5 2 (15)
	รวม	116

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบในการวิเคราะห์สาระ (Content analysis) คำนิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (ตัวอย่างในภาคผนวก ค) ซึ่งศึกษาจากอัลกรุอ่าน หะดีษ บทความ หนังสือ ตำรา งานวิจัย รายงานการประชุมสัมมนาทั้งไทยและต่างประเทศ จำนวน 83 รายการ

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสร้างกรอบการศึกษาคำนิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (ภาคผนวก ง)

3. แบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม เพื่อสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กระบวนการสังคมประคิตของค่านิยมไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

4. เอกสารการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาและตรวจสอบแผนกลยุทธ์

4.1 เอกสารสำหรับการศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย

4.1.1 แบบสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และการท้าทาย (ภาคผนวก ง)

4.1.2 เอกสารสำหรับการประชุมผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องและผู้นำองค์กรนิสิตนักศึกษา (ภาคผนวก ช)

4.1.3 เอกสารสำหรับการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการประเมินตามกระบวนการอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) และบัตรข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ภาคผนวก ช)

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะได้ข้อมูลที่มากกว่าแบบสอบถาม(Evans, 1985) ซึ่งต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก ในการสัมภาษณ์ นิสิตนักศึกษาสามารถสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ โดยใช้วิธีสนทนากลุ่มเจาะจง (Carnaghi, 1992) การสัมภาษณ์ที่เป็นแหล่งที่มาและใช้มากที่สุด ผู้วิจัยต้องพบปะติดต่อกับส่วนบุคคลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาและมีโอกาสที่จะสำรวจเรื่องที่ศึกษาได้อย่าง ลุ่มลึก ช่วยในการตรวจสอบสมมุติฐานอย่างทันทีทันควัน การสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องมีทักษะ ความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตีรูปแบบคุณภาพของข้อมูลที่ได้ขึ้นขึ้นอยู่กับว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีลักษณะอย่างไร ต้องตัดสินใจหลายอย่างเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เช่น คำถามที่ใช้ การถามอะไรก่อนหลัง การใช้

ถ้อยคำในคำถาม การถามเจาะลึก การติดตามหลังคำถาม การเตรียมบทบาทและทักษะของ ผู้สัมภาษณ์ รูปแบบการสัมภาษณ์ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือสนทนากลุ่มเฉพาะ เจาะจง (Focus groups) โดยที่ ไวส์ท์ (Whitt, 1991) สนับสนุนอย่างมากในการใช้เทคนิคการ สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งลักษณะการสัมภาษณ์มี 3 ประเภท คือ 1) สนทนาไม่เป็นทางการ ก่อ ให้เกิดคำถามคำตอบอย่างเป็นธรรมชาติ มีความเคลื่อนไหวของการปฏิสัมพันธ์เป็นธรรมชาติเกิด ขึ้นจากการลงภาคสนามและผู้ให้ข้อมูลจะรู้สึกตัวว่ากำลังถูกสัมภาษณ์ 2) มีคำถามเป็นเครื่องนำ การสัมภาษณ์ เก็บโครงหรือประเด็นที่จะต้องถามก่อน ถามสลับไปมาไม่ต้องเรียงลำดับ 3) คำถาม ปลายเปิด คำถามมีไว้ล่วงหน้า ตั้งใจให้ได้คำตอบโดยเรียงลำดับ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบ สัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสัมภาษณ์ในการกำหนดกรอบศึกษาค่านิยมนิสิต นักศึกษาไทยมุสลิม โดยนำกรอบแนวคิดที่ได้จากการสรุปวิเคราะห์สาระจากอัลกุรอาน หะดีษ บทความ หนังสือ ตำรา งานวิจัย และรายงานการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและ ต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ วิถีปฏิบัติที่พึงประสงค์ของคนไทยและมุสลิมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ อ่านและพิจารณาก่อนการสัมภาษณ์

1.2 แบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือนี้โดยการนำกรอบ การศึกษา ค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและผู้ทรงคุณวุฒิ กรอบแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการ สังคมประภคิตในสถาบันอุดมศึกษาของวิดแมน ทเวลและสตรีน (Weidman, Twale and Stein, 2001) มาใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้อาจารย์ ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พิจารณาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งมีประเภทคำถามที่จะถามในการสัมภาษณ์ สร้างขึ้นอยู่บนจุดประสงค์ของการศึกษา มี 6 ชนิดดังนี้ (Patton, 1990)

1.2.1 คำถามที่ถามถึงประสบการณ์และพฤติกรรม โดยเจาะลึกลงไปว่าทำอะไร หรือเคยทำอะไรมาแล้ว เพื่อมุ่งหวังลึกลงถึงความต้องการที่จะได้คำอธิบายประสบการณ์ พฤติกรรม การ กระทำและการปฏิบัติที่ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถสังเกตจากตนเองได้

1.2.2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและค่านิยม ต้องการที่จะเข้าใจว่ามีกระบวนการ ดีความและการรับรู้ของการตอบสนอง คำถามจะบอกให้เราทราบว่าคนคิดเกี่ยวกับประเด็นใน ปัจจุบัน รวมไปถึงทราบวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ความต้องการและค่านิยม ผู้ให้สัมภาษณ์ดีความ ว่าอะไร ใช่หรือไม่ใช่ ดีหรือไม่ดี อะไรเป็นความเชื่อ และความศรัทธา โดยใช้สติปัญญาดีความ ออกมา ซึ่งคำถามเหล่านี้จะทำให้เห็นว่าผู้ถูกสัมภาษณ์เขามีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับค่านิยม ต่าง ๆ เหล่านั้น

1.2.3 คำถามเกี่ยวกับความรู้สึก ที่จะพยายามล้วงลึกถึงอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อ ประสบการณ์ และความคิด ในคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกวิธีนี้เราจะพบได้จากคำถาม เช่น ความหวังใจ ความไว้วางใจ ความโกรธ ความสุข ความปีติยินดี เป็นต้น

1.2.4 คำถามเกี่ยวกับความรู้ ช่วยให้ผู้ถามค้นพบว่าอะไรคือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ

1.2.5 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ ที่จะเกี่ยวกับการเห็น การได้ยิน การสัมผัส รสนิยม และกลิ่น

1.2.6 คำถามเกี่ยวกับภูมิหลังและลักษณะของประชากร เป็นการขยายคุณลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งจะช่วยให้รู้จักกรรการสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะของประชากรของนิสิตนักศึกษา เช่น อายุ การศึกษา สาขาวิชา ชั้นปี ที่พักอาศัย เป็นต้น

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์โดยการล้วงลึกและถามตลบล้าง (Probes and Follow-up Questions) แพทตอน (Patton, 1990) การล้วงลึกหมายถึง ถามนำและเจาะลึกให้ขยายความหรือยกตัวอย่าง สถานการณ์เป็นรูปธรรมเด่นชัดลึกลงไป เช่น ใคร ที่ไหน อะไร เมื่อไร อย่างไร ขอให้เล่าต่อ ในรายละเอียดที่ช่วยให้เข้าใจมากขึ้น ดึงข้อมูลได้มากกว่าที่ผู้ตอบได้ตอบมาแล้ว ขอบเขตในคำถามต่าง ๆ ทำให้ได้คำตอบที่กว้างและลึกมากยิ่งขึ้น

3. แบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และการท้าทาย (SWOT) ผู้วิจัย นำแบบพิจารณาตัดสินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และการท้าทาย (SWOT) ของ พรชูลี อาชาวำรุง (2546) มาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. เอกสารสำหรับการประชุมผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และผู้นาองค์กรนิสิต นักศึกษา ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการนำเค้าโครงการวิจัย สรุปจัดทำอธิบายความเป็นมาของการวิจัยโดยสังเขป วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยพร้อมคำอธิบายโดยสังเขป นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย สรุปผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 คือ ผลการศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมและผลการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ภาพ Scenario กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ทั้ง 13 ด้าน ผลการวิเคราะห์เอกสารจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและการท้าทาย (SWOT) มิติของการพัฒนาแผนกลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย 3 ระดับคือ ค่านิยมที่ลดลง คงที่และเพิ่มขึ้น กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยม กล่าวคือ 1) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2) กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเองและ 3) การบูรณาการวิชาการและสังคม และประเภทของแผนกลยุทธ์คือการบริการ

โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัย ซึ่งกำหนดจากการศึกษา แนวคิด ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา จากทฤษฎี บทความ และหนังสือ งานวิจัย รายงานการประชุมสัมมนา เป็นต้น สำหรับ Balanced scorecard ที่ประกอบด้วยมิติการเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายใน และการเรียนรู้ และความงอกงาม ผู้วิจัยกำหนดจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. เอกสารการตรวจสอบโดยรูปแบบการอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจากการ ปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งเหตุผลลงในเอกสาร จากเอกสารการประชุมผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และผู้อำนวยการนิสิตนักศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารด้วยตนเอง
2. การสัมภาษณ์ลุ่มลึก (In – depth interview)

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพื่อสร้างกรอบการศึกษาคำนิยามจากผู้ทรงคุณวุฒิ กระบวนการสังคม ประกิตคำนิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม และวิเคราะห์ SWOT จาก ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา บุคลากรนิสิตนักศึกษาและนักศึกษา โดยการสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึก กับตัวอย่างที่ละคนหรือวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะเจาะจง (Focused group) แล้วแต่กรณี และ บันทึกเทปไว้ ทั้งนี้ผลการสัมภาษณ์จะได้ถอดเทปสรุปและเสนอในรูปของลักษณะพิธีการทางวาจา (Verbal protocol) (พรชูลี อาชวอรุ่ง, 2546) ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อขอ หนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายด้วยตนเอง และบันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ จดสรุปการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง จำนวน 6 คน

2.2 การสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ติดต่อ ประธานชมรมมุสลิม นัดหมายนิสิตนักศึกษาตามวันเวลาและสถานที่ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะเจาะจง (Focused group) ประกอบการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

2.3 การสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และการท้าทาย (SWOT) ผู้วิจัยได้ส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อ วิเคราะห์ SWOT ให้ผู้บริหารฝ่ายกิจการนิสิตศึกษาก่อนล่วงหน้า 1 สัปดาห์ (ดูแบบสัมภาษณ์ ภาคผนวก ง)

3. ข้อมูลจากการจัดประชุมผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ บุคลากร และผู้นำองค์กรนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4. ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการประเมินอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 15 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ก) สรุปข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมในร่างแผนกลยุทธ์และ Balanced scorecard ฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารซึ่งประกอบด้วย อัลกุรอาน หะดีษ บทความ หนังสือ ตำรา งานวิจัย รายงานการประชุมสัมมนา ทั้งไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมไทยและมุสลิม จัดระบบระเบียบข้อมูลให้ถูกต้องก่อนที่จะสรุปในแบบวิเคราะห์เอกสาร แล้วจึงใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive data analysis) โดยวิเคราะห์จากข้อมูลส่วนย่อย ๆ (Segment) ก่อนแล้วพิจารณาส่วนย่อยที่คล้าย ๆ กันหรือประเภทเดียวกันมารวมกันจัดเป็นประเด็นรวม (Topic) และหลายประเด็นรวมกันเป็นกลุ่ม (Categories) และหลาย ๆ กลุ่มจัดเป็นแบบแผน (Pattern) ของแนวคิดและประเด็นหลักที่สำคัญเกี่ยวกับค่านิยมไทยมุสลิม
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการศึกษากรอบค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กระบวนการสังคมประกิดค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในมุสลิม การวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและการท้าทาย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการเชิงอุปนัย ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปสาระที่ได้จากการสัมภาษณ์
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าจำนวน ร้อยละ และการแสดงภาพด้วยกราฟ

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 6 ขั้นตอน เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษากระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษา
ไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำร่างแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิต นักศึกษาไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ สรุป และนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิต
นักศึกษาไทยมุสลิม

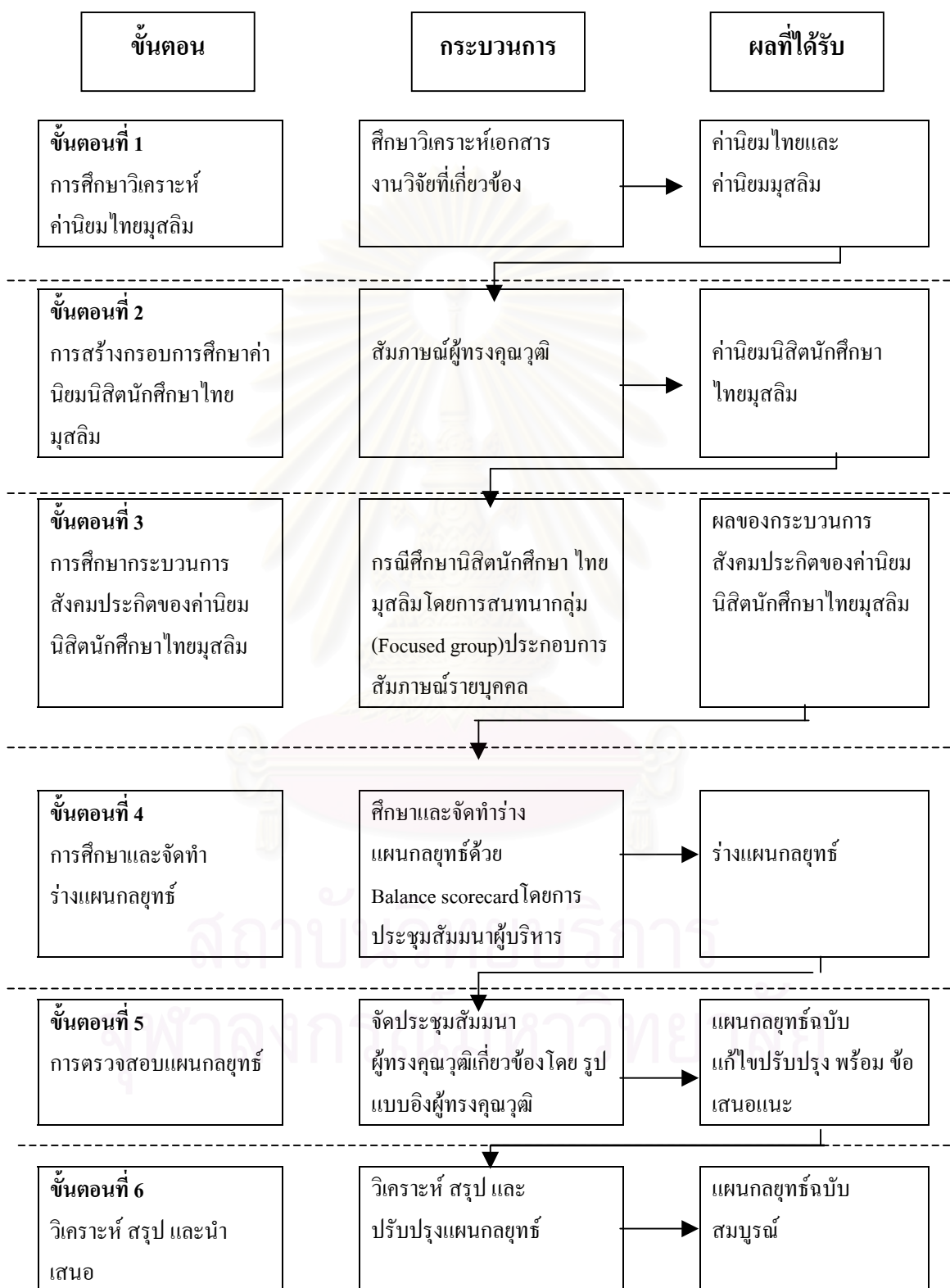
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยได้แสดงในแผนภูมิที่ 2

ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 สรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 2 สรุปขั้นตอนการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยม สำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ มีรายละเอียดในการ ดำเนินการแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม

การศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค่านิยมไทย และค่านิยมมุสลิม จากอัลกุรอาน หะดีษ หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความในวารสาร รายงานการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องทั้งของไทย และต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์สาระ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารดังนี้

1.1 เป็นเอกสารที่ปรากฏในรูปของบทความ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายงานการประชุมสัมมนา คำสอนที่กำหนดหรือ เขียน หรือเสนอโดยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สอนหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม หรือวัฒนธรรมไทย ซึ่งปรากฏอยู่ในวารสารวิชาการ หนังสือ สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทย และต่างประเทศ

1.2 การคัดสรรเอกสาร โดยพิจารณาจากชื่อเรื่อง สารบรรณ คำ หรือข้อความที่ปรากฏในเอกสาร ข้อ 1 จะปรากฏภายใต้คำ หรือข้อความที่บ่งบอก หรือบ่งชี้เกี่ยวกับค่านิยมไทย และค่านิยมมุสลิม ที่เป็นความเชื่อและวิถีปฏิบัติของคนไทยและมุสลิม

2. ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทย และค่านิยมมุสลิม ตามแนวการวิเคราะห์สาระ (Content analysis) ของคริปเพินดอร์ฟ (Krippendorff, 1980) อุทุมพร จามรมาน (2539) และ พรชูลี อาชวอำรุง (2544) โดยใช้ลักษณะการวิเคราะห์สาระเชิงระบบ (Systems) และวิเคราะห์สาระเชิงภาษา โดยดำเนินการดังนี้

2.1 ทำการวิเคราะห์คำหรือข้อความ ในข้อ 1.2 ลงในแบบวิเคราะห์เอกสาร (ภาคผนวก ค)

2.2 จำแนกค่านิยมไทย ค่านิยมมุสลิมและค่านิยมร่วม รายละเอียดในตารางที่ 7

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การสร้างกรอบในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์สาระในข้อ 2.2 มาจัดทำกรอบแนวคิดในการสัมภาษณ์ ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและทดลองนำไปใช้ถามที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1 ส่งหนังสือขอสัมภาษณ์พร้อมแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ตามที่กล่าวไปแล้ว

2.2 ติดต่อขอนัดวัน เวลาและสถานที่สัมภาษณ์หลังจากส่งแบบสัมภาษณ์ให้เตรียมตัว 2 สัปดาห์

2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยการขออนุญาตบันทึกเทป และจดสรุปวิเคราะห์สาระเบื้องต้น ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (ตัวอย่างการสัมภาษณ์ในภาคผนวก จ)

3. นำค่านิยมร่วมที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาจัดสรรระบบเป็นค่านิยมไทยมุสลิม แบ่งเป็น 3 ประการคือ ค่านิยมทางศาสนา คุณลักษณะของคนและพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น (แผนภาพที่ 16) โดยที่ค่านิยมทางศาสนาจะเป็นไปในลักษณะของการศรัทธาต่ออัลเลาะห์นำไปสู่การปฏิบัติศาสนกิจ มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมและจริยธรรมของศาสนาอิสลาม คุณลักษณะของคน เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในตัวบุคคล และลักษณะพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และค่านิยมไทยบางรายการ เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น ที่ไม่มีในค่านิยมมุสลิม ซึ่งผู้วิจัยจะไม่นำมาศึกษาในครั้งนี้

4. ผู้วิจัยสรุปสังเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมที่ได้และนำมาจัดแยกประเภทค่านิยมตามแนวคิดของโรบบินส์ (Robbins, 1998) ที่กล่าวถึง วัฏจักรชีวิต (Wheel of life) ที่สมดุลของคนประกอบด้วย 6 ประเภท คือ 1) งานอาชีพ ได้แก่ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ และความรับผิดชอบ 2) การเงิน ได้แก่ ด้านการประหยัดและออม และการบริจาค 3) ร่างกาย ได้แก่ ด้านความสะอาดและการแต่งกาย 4) ครอบครัว ได้แก่ ด้านการเลือกคู่ครอง และความกตัญญู 5) อารมณ์ ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และนันทนาการ 6) จิตวิญญาณ ได้แก่ ด้านความศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ (รายละเอียดในแผนภาพที่ 17) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษากระบวนการสังคมประกิตในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประกิตของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 ติดต่อนิสิตนักศึกษาผ่านประธานชมรมมุสลิมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยวิธีการเสนอชื่อต่อ (Snowball sampling) (Symon and Cassell, 1998: 30)

3.2 ผู้วิจัยเข้าในชมรมมุสลิมเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความรู้จักกับนิสิตนักศึกษาบางส่วน และสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำความรู้จักในเบื้องต้น

3.3 ติดต่อขอนัดวัน เวลาและสถานที่สัมภาษณ์

3.4 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะเจาะจง (Focused group)

ประกอบการสัมภาษณ์รายบุคคล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.4.1 แนะนำผู้วิจัยและทำความรู้จักกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองถึง ภูมิลาเนา สถานที่ทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ ประวัติการศึกษา สถานภาพการเป็นนิตินในปัจจุบัน และผู้ให้สัมภาษณ์แนะนำตนด้วย พูดคุยสร้างความคุ้นเคยในเบื้องต้นก่อน

3.4.2 ชี้แจงเรื่องที่ทำการวิจัย ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยที่มีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

3.4.3 ผู้วิจัยอ่านนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยให้ฟังและเปิดโอกาสให้ซักถามในกรณีที่ไม่เข้าใจเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

3.4.4 ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกข้อมูลในตอนต้นที่ 1 สถานภาพผู้ตอบที่ประกอบด้วย เพศ ชั้นปี คณะ สาขาวิชา สถาบันการศึกษา

3.4.5 ให้ผู้สัมภาษณ์ให้คะแนนตอนที่ 2 พิจารณาความเชื่อหรือการปฏิบัติก่อนเข้ามหาวิทยาลัย และ ณ ปัจจุบันโดยพิจารณาค่าคะแนนในคำชี้แจงของแบบสัมภาษณ์ (ดูภาคผนวก ง)

3.4.6 ตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลพูดถึงสาเหตุที่ทำให้ค่านิยมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงทีละด้าน โดยให้อภิปรายและเขียนในแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะคอยแทรกคำถามล้วงลึก (Probe) ใคร อะไร อย่างไร เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกลงไปมากยิ่งขึ้น โดยบันทึกเทปและจดประเด็นสำคัญ ๆ ไว้

3.5 นิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างบางคนไม่สามารถเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเจาะจงได้ ผู้วิจัยจะติดตามและขอสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลในภายหลัง โดยใช้แนวการสัมภาษณ์เช่นเดียวกับข้อ 3.4 แต่จะพูดคุยอย่างเป็นกันเองและสัมภาษณ์ได้ลุ่มลึกมากขึ้น

3.6 ผู้วิจัยสรุปวิเคราะห์สาระจากการสนทนากลุ่มเฉพาะเจาะจง (Focused group) และรายบุคคลจากแบบสัมภาษณ์และถอดเทปในลักษณะภาพเดนโครแกรม แยกประเด็นที่เกี่ยวกับค่านิยมในแต่ละด้าน และตามหลักการกระบวนสังคมประกิดในสถาบันอุดมศึกษา (Wiedman อ้างถึงใน Pascarella and Terenzini, 1991) 3 ประเด็นคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม (ภาพแผนโครงการในบทที่ 4)

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
 การจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัย
 ดำเนินการดังนี้

4.1 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์สาระในข้อที่ 3.6 มาพัฒนาเป็นแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัยดำเนินการกล่าวคือ

4.1.1 การวิเคราะห์ SWOT โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และการสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษาระดับรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี รองคณบดีและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ ภาคผนวก ข และรายชื่อบุคคล ภาคผนวก ก)

4.1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่สอดคล้องกับค่านิยมในแต่ละด้าน และกระบวนการสังคมประภคิของค่านิยม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแผนกลยุทธ์ในด้านการบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและวิจัย

4.1.3 กำหนดมิติในการพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ดังนี้

4.1.3.1 ผลการศึกษากระบวนการสังคมประภคิของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

จากการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

1) **ลดลง** ได้แก่ ค่านิยมด้านการนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธาและการบริจาคโดยที่พัฒนาค่านิยมที่ลดลงระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัยให้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

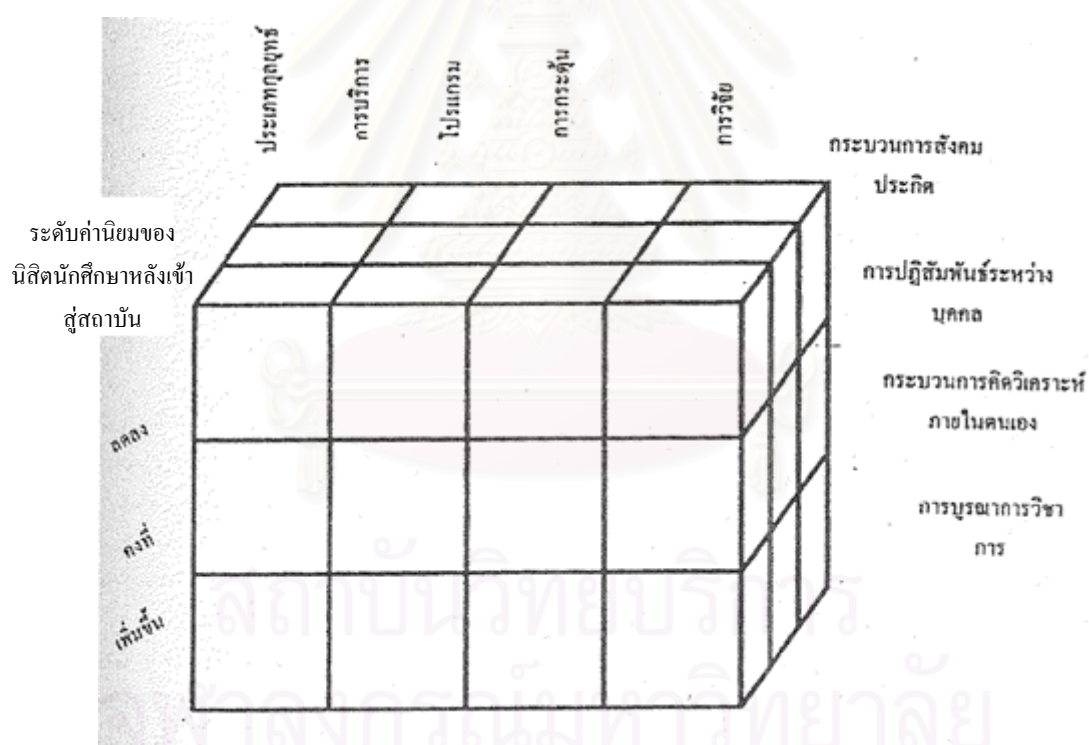
2) **คงที่** ได้แก่ ค่านิยมด้านความกตัญญูและความสะอาด โดยพัฒนาค่านิยมซึ่งคงที่ระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัยให้เพิ่มขึ้น

3) **เพิ่มขึ้น** ได้แก่ ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน โดยที่พัฒนาค่านิยมที่เพิ่มขึ้นระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยให้อยู่เท่าเดิม

4.1.3.2 กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยการพิจารณาจากผลการศึกษาระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยระดับค่านิยมที่ลดลง คงที่และเพิ่มขึ้น กระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเองและการบูรณาการวิชาการและสังคม ส่วนประเภทของกลยุทธ์ได้แก่ การบริการ จัดโปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัย (Jacoby, 1993) แสดงมิติของการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ดังรายละเอียดในแผนภาพที่ 15

แผนภาพที่ 15 มิติของการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

แผนภาพที่ 15 มิติของการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วยระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ลดลง (A) คงที่ (B) และเพิ่มขึ้น (C) กระบวนการสังคม ประกิตของค่านิยม ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ก) กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง (ข) และบูรณาการวิชาการและสังคม (ค) ส่วนประเภทกลยุทธ์ ได้แก่ บริการ (1) โปรแกรม (2) กระตุ้น (3) และ วิจัย (4)

4.1.3 มิติของการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม สามารถกำหนดได้เป็น 36 มิติดังนี้ (ดูภาคผนวก ข)

มิติที่ 1 (A) (ก) (1)	มิติที่ 19 (A) (ก) (3)
มิติที่ 2 (A) (ข) (1)	มิติที่ 20 (A) (ข) (3)
มิติที่ 3 (A) (ค) (1)	มิติที่ 21 (A) (ค) (3)
มิติที่ 4 (B) (ก) (1)	มิติที่ 22 (B) (ก) (3)
มิติที่ 5 (B) (ข) (1)	มิติที่ 23 (B) (ข) (3)
มิติที่ 6 (B) (ค) (1)	มิติที่ 24 (B) (ค) (3)
มิติที่ 7 (C) (ก) (1)	มิติที่ 25 (C) (ก) (3)
มิติที่ 8 (C) (ข) (1)	มิติที่ 26 (C) (ข) (3)
มิติที่ 9 (C) (ค) (1)	มิติที่ 27 (C) (ค) (3)
มิติที่ 10 (A) (ก) (2)	มิติที่ 28 (A) (ก) (4)
มิติที่ 11 (A) (ข) (2)	มิติที่ 29 (A) (ข) (4)
มิติที่ 12 (A) (ค) (2)	มิติที่ 30 (A) (ค) (4)
มิติที่ 13 (B) (ก) (2)	มิติที่ 31 (B) (ก) (4)
มิติที่ 14 (B) (ข) (2)	มิติที่ 32 (B) (ข) (4)
มิติที่ 15 (B) (ค) (2)	มิติที่ 33 (B) (ค) (4)
มิติที่ 16 (C) (ก) (2)	มิติที่ 34 (C) (ก) (4)
มิติที่ 17 (C) (ข) (2)	มิติที่ 35 (C) (ข) (4)
มิติที่ 18 (C) (ค) (2)	มิติที่ 36 (C) (ค) (4)

3. กำหนดจัดการประชุมสัมมนาผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษาและผู้นำองค์กรนิสิตนักศึกษา ดำเนินการดังนี้

3.1 ทำหนังสือจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ขอความอนุเคราะห์กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมประชุมสัมมนา พร้อมจัดเอกสารประกอบการประชุมล่วงหน้า 2-3 สัปดาห์

3.2 ในวันประชุมสัมมนาผู้วิจัยได้นำเสนอความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ขั้นตอนการดำเนินงาน ผลการศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม ผลการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประกิต ภาพ Scenario กระบวนการสังคมประกิต มิติของการพัฒนา แผนกลยุทธ์ ผลการวิเคราะห์ SWOT จากเอกสารและร่างแผนกลยุทธ์และ BSC ในการพัฒนา ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยสังเขป

3.3 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาซักถามเพื่อเข้าใจตรงกันและอธิบายเพื่อให้อยู่ในกรอบข้อตกลงเบื้องต้นและวิธีการวิจัย

3.4 เปิดการอภิปราย เสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงร่างแผนกลยุทธ์ และ Balanced scorecard ในการพัฒนา ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม โดยขณะที่กำลังดำเนินการ คณะผู้ช่วยวิจัยทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ SWOT ขึ้นบนจอคอมพิวเตอร์ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นไปในคราวเดียวกันด้วย

3.5 ในขณะที่ประชุมสัมมนา คณะผู้ช่วยวิจัย แก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมตามที่ประชุมเสนอในเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นระยะ ๆ บนจอคอมพิวเตอร์

3.6 หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย ผู้วิจัยสรุปผลการแก้ไข ปรับปรุง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นเอกสารประกอบการประชุมเพื่อนำเสนอด้วยการประชุมสัมมนา โดยประเมินตามกระบวนการอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา ค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา ค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัยทำการตรวจสอบโดยการประเมินอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามเกณฑ์คัดสรรคือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม อาจารย์ผู้สอนด้านอิสลามศึกษา ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์ จำนวน 15 ท่าน ตามรายชื่อในภาคผนวก ก เพื่อตรวจสอบแผนกลยุทธ์ในมิติต่าง ๆ ทั้ง 36 มิติ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีการดำเนินการดังนี้

5.1 ติดต่อด่วนประชุมและทำหนังสือเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ตรวจสอบแผนกลยุทธ์ฯ ในการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ณ ห้องประชุมวิทยาลัยอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัย

สงขลานครินทร์ วันที่ 19 กรกฎาคม 2546 โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือและส่งเอกสารประกอบการประชุมให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบล่วงหน้า 1 เดือน

5.2 ในวันประชุมผู้วิจัยนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการ ผลการศึกษาวิเคราะห์ ค่านิยมไทยมุสลิม ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคม ประสิทธิภาพของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม และร่างแผนกลยุทธ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากการประชุมผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ บุคลากร และผู้น้องคณิศรนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม สรุปโดยส่งเข้าไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมประชุมทราบ

5.3 ผู้ทรงคุณวุฒิซักถามประเด็นต่าง ๆ ที่สงสัยในกระบวนการวิจัยและแผนกลยุทธ์ ที่นำเสนอ และผู้วิจัยตอบคำถามและให้ความกระจ่างในประเด็นต่าง ๆ

5.4 ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อคิดเห็นแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมแผนกลยุทธ์

5.5 นำผลการประชุมไปปรับปรุงแก้ไข และสรุปผลขั้นต้น

5.6 นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์สรุปและนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์สรุปและนำเสนอแผนกลยุทธ์ฯ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการประมวลข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ความเข้ากันได้ และหรือเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกันในมิติต่าง ๆ ทั้ง 36 มิติ
2. นำข้อสรุปไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
3. สรุปผลและปรับปรุงแก้ไขขั้นสุดท้าย
4. เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประเพณีของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา และนำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมประเพณีในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) โดยการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสร้างกรอบในการศึกษาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม นำกรอบค่านิยมมาเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยสนทนากลุ่ม เฉพาะเจาะจง (Focused group) ประกอบการสัมภาษณ์รายบุคคล นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 2 แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยจำแนกตามเพศ ชั้นปี สาขาวิชา จำนวน 72 คน นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำร่างแผนกลยุทธ์โดยผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิให้ตรวจสอบในรูปแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงและแก้ไขแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้สมบูรณ์

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประเพณีของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาและตรวจสอบแผนกลยุทธ์

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม

1. ผลการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับค่านิยมไทยมุสลิม

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา คำสอน งานวิจัย บทความ รายงานการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ ซึ่งเขียนหรือเสนอโดยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สอนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามหรือวัฒนธรรมไทย คำหรือข้อความที่ปรากฏในเอกสารภายใต้คำหรือข้อความที่บ่งบอกหรือบ่งชี้เกี่ยวกับค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม จำนวน 83 รายการ (ดูตัวอย่างภาคผนวก ข) พบว่า ค่านิยมไทยค่านิยมมุสลิมและค่านิยมร่วม ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่านิยมไทย ค่านิยมมุสลิมและค่านิยมร่วม

เลขที่	ค่านิยมไทย	เลขที่	ค่านิยมมุสลิม	เลขที่	ค่านิยมร่วม
1	ความขยันหมั่นเพียร (19)	1	ความสะอาด (14)	1	ความขยันหมั่นเพียร (1,4)
2	การพึ่งตนเอง (21)	2	ความซื่อสัตย์ (22)	2	ความมีระเบียบวินัย * (3,5)
3	การมีระเบียบวินัย (26)	3	ความอดทน (22)	3	ความซื่อสัตย์ ** (14,2)
4	ถนอม (4)	4	ความขยันหมั่นเพียร (8)	4	ความอดทน (13,3)
5	สัจจะ (8)	5	มีระเบียบวินัย (8)	5	ความกตัญญู ** (7,35)
6	ความรับผิดชอบ (23)	6	พูดความจริง (7)	6	ความรักความเมตตา*(10 และ22,26)
7	ความกตัญญู (20)	7	รักษาสัญญา (9)	7	ความสะอาด ** (19,1)
8	ความมีสติและรอบคอบ(6)	8	ประหยัดและออม (11)	8	การประหยัดและออม (18,8)
9	ความตั้งใจดี (5)	9	ความรับผิดชอบ (19)	9	การให้อภัย (20,13)
10	ความเมตตา กรุณา(9)	10	แต่งการมิคซิด (13)	10	ช่วยเหลือผู้อื่น (26,37)
11	ความไม่เห็นแก่ตัว (4)	11	ศรัทธาในอัลลอฮ์ (25)	11	การตรงต่อเวลา * (16,21)
12	ความเป็นตัวของตัวเอง(1)	12	ใช้ชีวิตเรียบง่าย (3)	12	อ่อนน้อมถ่อมตน (25,46)
13	ความอดทน (16)	13	การให้อภัย (12)	13	มีความเชื่อมั่น (12, 31)
14	ความซื่อสัตย์สุจริต (22)	14	ความบริสุทธิ์ใจ (16)	14	ความเสียสละ* (38,33)
15	เคารพอำนาจ (15)	15	ความไว้วางใจในอัลลอฮ์ (12)	15	สุภาพอ่อนโยน (45,30)
16	ตรงต่อเวลา (6)	16	ประกอบอาชีพที่อนุญาต (10)	16	ปฏิบัติตนตามคุณธรรม (40,24)
17	เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม(5)	17	บริโภคอาหารฮาลาล (11)	17	แสวงหาความรู้ *** (21และ41,34)
18	การประหยัดและออม (23)	18	ศิลปะและนันทนาการ (6)	18	ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (54,37)
19	ความสะอาด (9)	19	วันสำคัญทางศาสนา (4)	19	ควบคุมตนเอง (8,42)
20	ให้อภัย (6)	20	ปฏิบัติศาสนกิจ (17)	20	ทำความดี (23,41)
21	แสวงหาความจริงและเหตุผล(5)	21	การตรงต่อเวลา (6)	21	ความยุติธรรม (42,27)
22	ความรัก (1)	22	การพูดคุยในสิ่งที่ดี (5)	22	มีสัจจะ* (5 ,7)
23	ความดีงาม (5)	23	การคบเพื่อนบ้าน (6)	23	เป็นผู้ให้ไม่เห็นแก่ตัว (11,32)
24	ความสามัคคี (7)	24	มีจริยธรรม (9)	24	เรียบง่าย (37,12)
25	อ่อนน้อมถ่อมตน (7)	25	ความรับผิดชอบ (3)	25	ความร่วมมือ * (30,38)
26	ช่วยเหลือผู้อื่นมีน้ำใจ (18)	26	ความรักความเมตตา (17)	26	บริโภคอาหารที่ฮาลาล ** (-,17)
27	รักสงบ (7)	27	ความยุติธรรม (16)	27	ความรับผิดชอบ ***** (6,9)
28	รู้จักตนเอง (4)	28	ความจงรักภักดี (5)	28	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ** (26,29)
29	มีเหตุผล (4)	29	โอปอฮุมอารี (4)	29	การปฏิบัติศาสนกิจ ** (-,20)
30	ความร่วมมือ (4)	30	สุภาพอ่อนโยน (14)	30	ความศรัทธา** (-,11)
31	ความประนีประนอม (4)	31	ความเชื่อมั่น (3)	31	แต่งกายถูกต้อง *** (-,10)
32	เดินสายกลาง (3)	32	เป็นผู้ให้ไม่เห็นแก่ตัว (3)	32	ความสามัคคี * (24, -)
33	รักสถาบันพระมหากษัตริย์ (14)	33	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ (14)	33	จิตสาธารณะ *****
34	นับถือศาสนา (6)	34	แสวงหาความรู้ (14)	34	มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต****
35	รักพวกพ้อง (6)	35	ความกตัญญู (14)	35	เชื่อมโยงศาสนาในทุกมิติ **

ตารางที่ 7 ค่านิยมไทย ค่านิยมมุสลิมและค่านิยมร่วม (ต่อ)

เลข ที่	ค่านิยมไทย	เลข ที่	ค่านิยมมุสลิม	เลข ที่	ค่านิยมร่วม
36	รักสถาบันชาติ (9)	36	การเลือกคู่ครอง (18)	36	ความเสมอภาค **
37	เรียบง่าย (2)	37	การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (14)	37	เคารพผู้มีความรู้ *
38	ความเสียสละ (6)	38	การประสานระหว่างเพื่อน มนุษย์ (8)	38	เปิดใจกว้างในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น*
39	ความอดุสหาะ (2)	39	คบคนดี (5)	39	มีประสิทธิผล *
40	การปฏิบัติตามคุณธรรม ศาสนา (15)	40	เคารพในสิทธิและเกียรติผู้อื่น (7)	40	ความเป็นมนุษย์ *
41	ใฝ่หาความรู้ (2)	41	กระทำความดี (14)	41	ให้ความสำคัญกับความรู้*
42	ความยุติธรรม (2)	42	ควบคุมตนเอง (4)	42	แลกเปลี่ยนความรู้ *
43	เคารพตนเอง (3)	43	มีสำนึก (4)	43	แสดงตัวชัดเจน *
44	มุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง (3)	44	ความน่าเชื่อถือ (3)	44	แข่งขัน *
45	สุภาพอ่อนโยน (5)	45	มีจรรยาบรรณ (6)	45	รู้จักกาลเทศะ*
46	ยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย (4)	46	นอบน้อมต่อมตน (8)	46	จัดลำดับความสำคัญของงาน *
47	รับผิดชอบต่อสังคม (2)	47	การจ่ายซะกาต (19)	47	การควบคุมอารมณ์ *
48	ความเป็นไท (3)			48	เอาใจใส่ผู้ที่อ่อนแกว่า *
49	ทำงานเป็นกลุ่ม (2)				
50	รักษาวัฒนธรรม (1)				
51	รักษาสุขภาพตนเอง (2)				
52	รักษาน้ำใจ (2)				
53	พึ่งพาซึ่งกันและกัน (1)				
54	เห็นอกเห็นใจ (1)				
55	ความกล้าหาญ (1)				

1 ( ) ทำรายการค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมเป็นความถี่ที่ปรากฏในเอกสารทั้งหมด

2 * ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

3 (-, -) เลขที่ของรายการค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมที่มีลักษณะ

คล้ายคลึงกันนำมาเป็นค่านิยมร่วม

จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมได้ ค่านิยมไทย 55 รายการ และค่านิยมมุสลิม 47 รายการ ค่านิยมที่คล้ายคลึงกันจัดกลุ่มเป็นค่านิยมร่วมและนำข้อคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำรายการค่านิยมร่วมทั้งหมดมาบูรณาการ พบว่า ค่านิยมไทยมุสลิมมีลักษณะเป็นไปตามแผนภาพที่ 16 ดังนี้

แผนภาพที่ 16 ค่านิยมไทยมุสลิม

แผนภาพที่ 16 แสดงค่านิยมไทยมุสลิม พบว่า ค่านิยมไทยมุสลิมจะจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ ค่านิยมทางศาสนา คุณลักษณะของคน และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยที่ค่านิยมทางศาสนาจะเป็นไปในลักษณะของการศรัทธาต่ออัลเลาะห์นำไปสู่การปฏิบัติศาสนกิจ มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมและจริยธรรมของศาสนาอิสลาม คุณลักษณะของคน เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในตัวบุคคล และลักษณะพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น เป็นความ

สัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมที่ไม่จัดไว้ในค่านิยมร่วม ดังรายละเอียดตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมที่ไม่จัดไว้ในค่านิยมร่วม

เลขที่	ค่านิยมไทย	เลขที่	ค่านิยมมุสลิม
1	พึ่งตนเอง	1	ศรัทธาในอัลลอฮ์
2	นันทะ	2	ความไว้วางใจในอัลลอฮ์
3	ตั้งใจดี	3	การเลือกประกอบอาชีพ
4	เคารพผู้อาวุโส	4	นันทนาการ
5	เห็นประโยชน์ส่วนรวม	5	วันสำคัญทางศาสนา
6	รู้จักตนเอง	6	การพูดในสิ่งที่ดี
7	การประนีประนอม	7	ความจงรักภักดี
8	รักสถาบันพระมหากษัตริย์	8	โอบอ้อมอารี
9	นับถือศาสนา	9	การเลือกคู่ครอง
10	รักพวกพ้อง	10	การคบคนดี
11	รักชาติ	11	เคารพในสิทธิและเกียรติผู้อื่น
12	เคารพตนเอง	12	ความเชื่อถือได้
13	มุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง	13	มีจรรยาบรรณ
14	ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย	14	การจ่ายซะกาต
15	รับผิดชอบสังคม		
16	ความเป็นไทย		
17	ทำงานกลุ่ม		
18	รักษาวัฒนธรรม		
19	รักษาน้ำใจ		
20	เห็นอกเห็นใจ		
21	ความกล้าหาญ		

ตารางที่ 8 ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมที่ไม่เป็นค่านิยมร่วมซึ่งบางรายการสามารถจัดในกลุ่มค่านิยมไทยมุสลิมได้ แต่บางรายการไม่มีในค่านิยมมุสลิม เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

2. ผลการสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

จากผลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จะได้ค่านิยมไทยมุสลิมและนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ตามทฤษฎีวิถีจักรชีวิตของโรบบินส์ (Robbins, 1998) พบว่า ค่านิยมไทยมุสลิม 6 ด้านคือ ด้านงานอาชีพ ด้านการเงิน ด้านร่างกาย ด้านครอบครัว ด้านอารมณ์ และด้านจิตวิญญาณ ดังแผนภาพที่ 17

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 17 ภาพเด่นโครงการค่านิยมบัณฑิตนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงรัก

แผนภาพที่ 17 แสดงภาพเด่นโดรแกรมค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่พึงประสงค์ 6 ด้าน คือ ด้านงานอาชีพ ได้แก่ การเลือกประกอบอาชีพและความรับผิดชอบ ด้านการเงิน ได้แก่ การประหยัดและออม และการบริจาค ด้านร่างกาย ได้แก่ ความสะอาด และการแต่งกาย ด้านครอบครัว ได้แก่ การเลือกคู่ครองและความกตัญญู ด้านอารมณ์ ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์ และการนันทนาการ และด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ ความศรัทธา (เชื่อมั่น) บุคลิกภาพและ จิตสาธารณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตาม เพศ ชั้นปี กลุ่มสาขาวิชาและที่ตั้งสถาบัน

สถานภาพ	ส่วนกลาง : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย					ภูมิภาค : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์					รวม				
	ชาย		หญิง		รวม	ชาย		หญิง		รวม	ชาย		หญิง		รวม
เพศ	18 (52.9)		16 (47.1)		34 (100)	17 (44.7)		21 (55.3)		38 (100)	35 (48.6)		37 (51.4)		72 (100)
ชั้นปี	1	2	3	4	รวม	1	2	3	4	รวม	1	2	3	4	รวม
	8 (23.5)	8 (23.5)	8 (23.5)	10 (29.4)	34 (100)	10 (26.3)	8 (21.1)	11 (28.9)	9 (23.7)	38 (100)	18 (25.0)	16 (22.2)	19 (26.4)	19 (26.4)	72 (100)
กลุ่มสาขาวิชา	1	2	3	4	รวม	1	2	3	4	รวม	1	2	3	4	รวม
	10 (29.4)	8 (23.5)	8 (23.5)	8 (23.5)	34 (100)	8 (21.1)	10 (26.3)	11 (28.9)	9 (23.7)	38 (100)	18 (25.0)	18 (25.0)	19 (26.4)	17 (23.6)	72 (100)

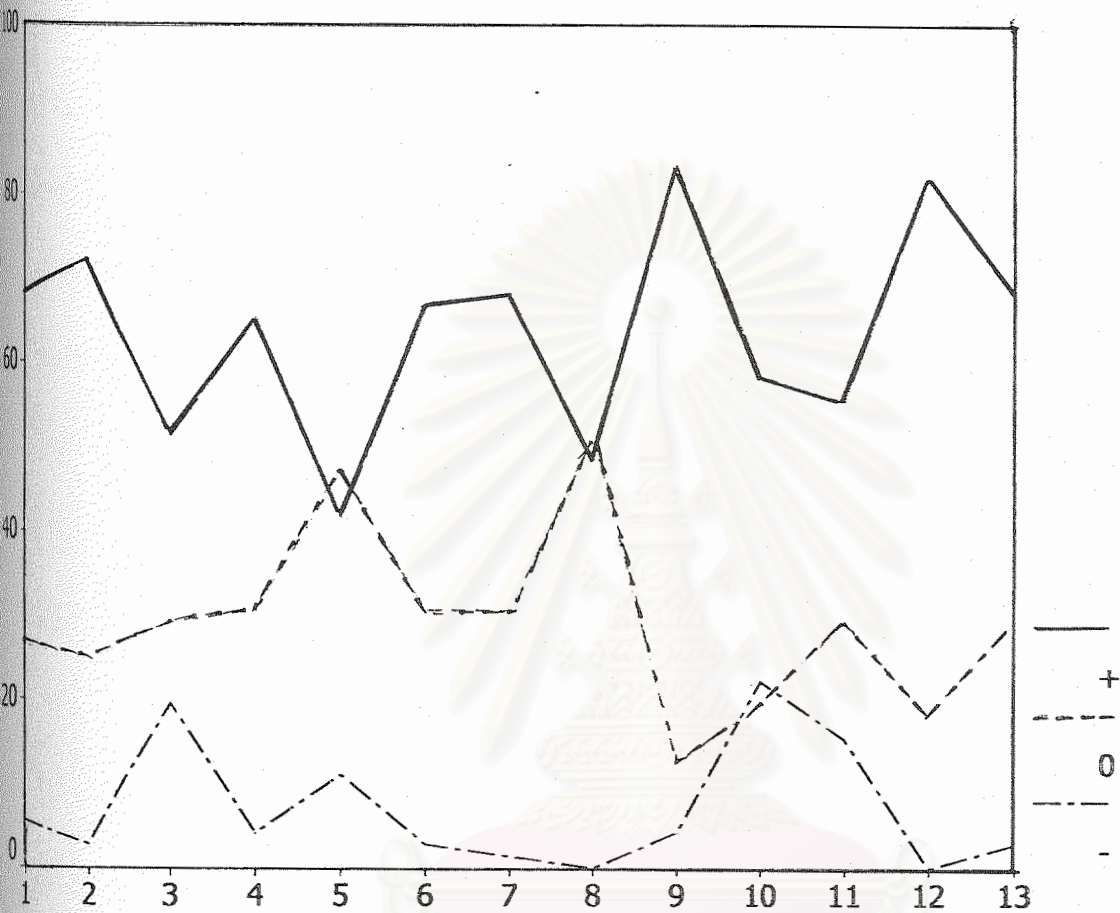
กลุ่มสาขาวิชา (1) = วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (2) = วิทยาศาสตร์กายภาพ

(3) = มนุษยศาสตร์ (4) = สังคมศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
 ดังแผนภาพที่ 18-30

แผนภาพที่ 18 กราฟแสดงร้อยละการเปลี่ยนแปลงของระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

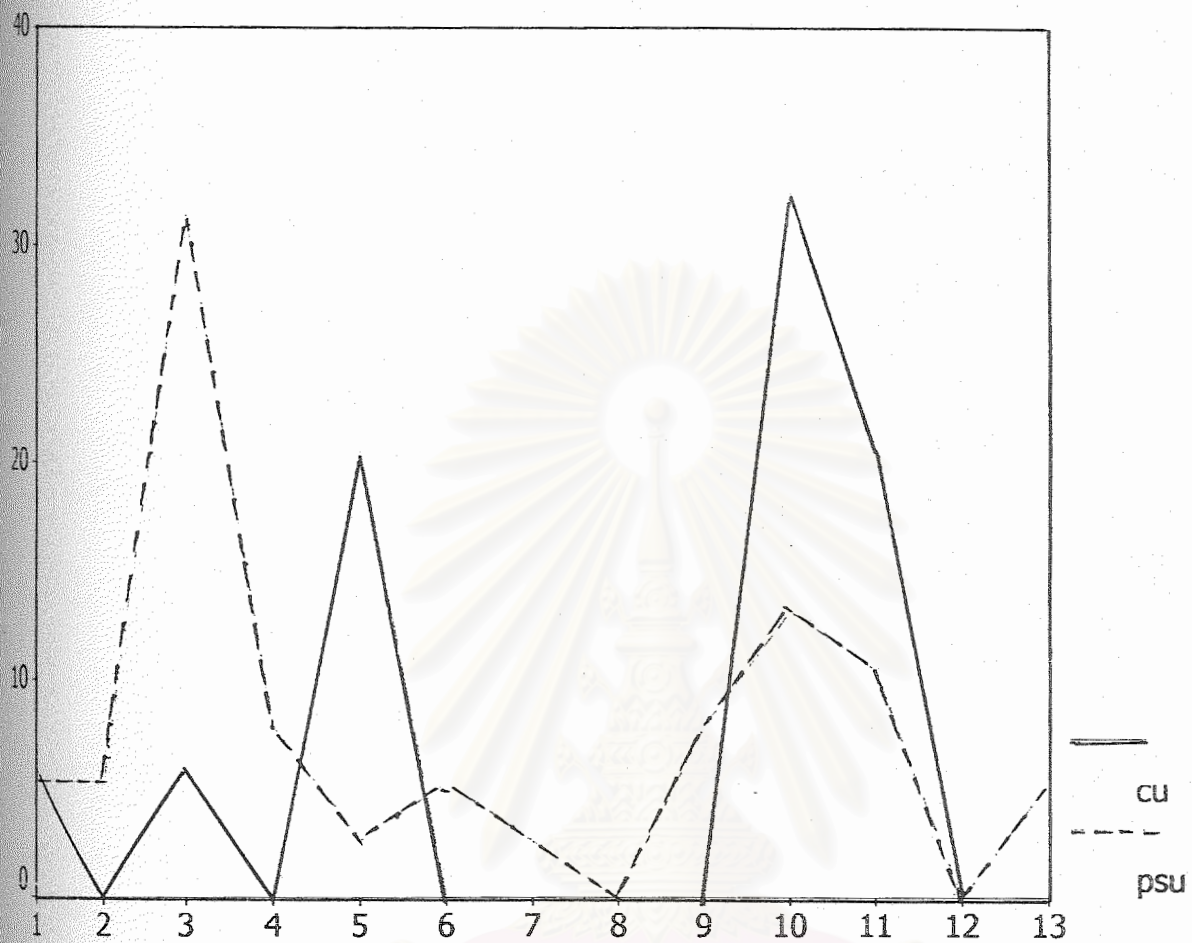

ระดับค่านิยม: += เพิ่มขึ้น, 0= คงที่, -= ลดลง

- ค่านิยมแต่ละด้าน (1) การเลือกประกอบอาชีพ (2) ความรับผิดชอบ
 (3) การประหยัดและออม (4) การบริจาค
 (5) ความสะอาด (6) การแต่งกาย
 (7) การเลือกคู่ครอง (8) ความกตัญญู
 (9) การจัดการกับอารมณ์ (10) การนันทนาการ
 (11) ความศรัทธา (12) บุคลิกภาพ
 (13) จิตสาธารณะ

แผนภาพที่ 18 แสดงการเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม พบว่านิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมีค่านิยมเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 อันดับคือ การจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพและความรับผิดชอบ ค่านิยมที่อยู่ในระดับคงที่มากที่สุด 2 อันดับคือ ความกตัญญูและความสะอาด ค่านิยมที่ลดลง 3 อันดับคือ การนันทนาการ ความประหยัดและออม และความศรัทธา

แผนภาพที่ 19 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามสถานที่ตั้งของสถาบัน

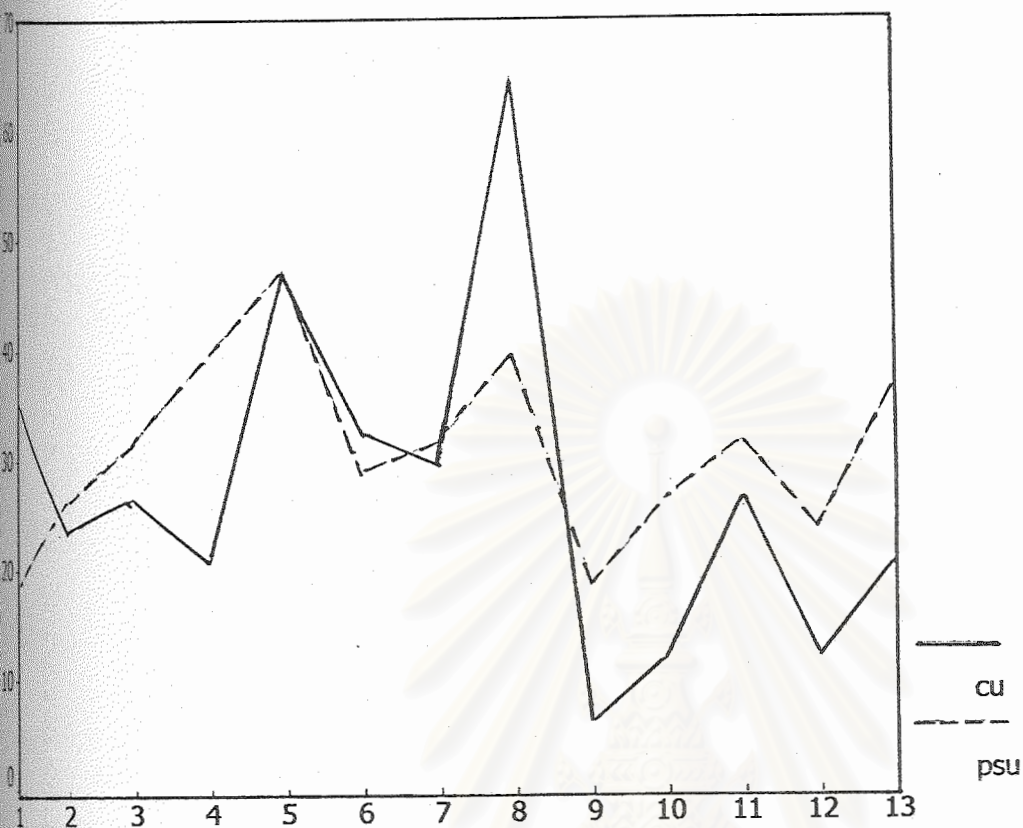

สถาบัน: CU - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, PSU - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ค่านิยมแต่ละด้าน	(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
	(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
	(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
	(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
	(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
	(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
	(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 19 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามสถานที่ตั้งของสถาบัน พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาส่วนกลางที่มีระดับค่านิยมลดลงสูงกว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาส่วนภูมิภาคคือด้านการนันทนาการ ความสะอาด ส่วนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนภูมิภาคที่มีระดับค่านิยมลดลงสูงกว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในส่วนกลางคือ ด้านการประหยัดและออม และการบริจาค

แผนภาพที่ 20 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามสถานที่ตั้งของสถาบัน

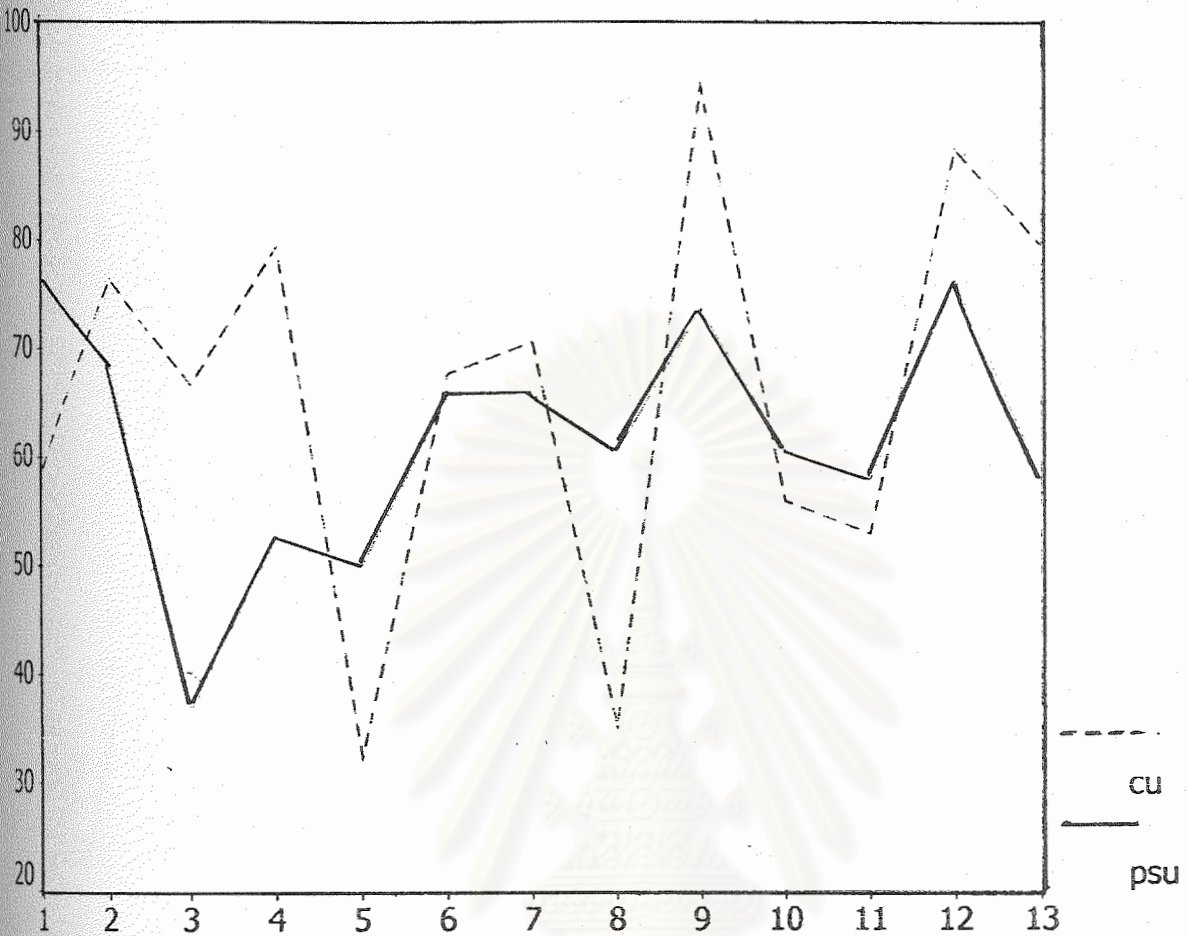
สถาบัน CU - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย PSU - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 20 แสดงความแตกต่างระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามสถานที่ตั้งของสถาบัน

พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาส่วนกลาง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) มีค่านิยมระดับคงที่สูงกว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนภูมิภาค (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) คือ ด้านความกตัญญูและการเลือกประกอบอาชีพ ส่วนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนภูมิภาคมีค่านิยมระดับคงที่สูงกว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนกลาง คือ ด้านจิตสาธารณะ การบริจาค ความศรัทธา บุคลิกภาพและการประหยัดและออม ส่วนในด้านความสะอาดค่านิยมระดับคงที่มีระดับเท่ากันทั้งสองแห่ง

แผนภาพที่ 21 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามที่ตั้งของสถาบัน

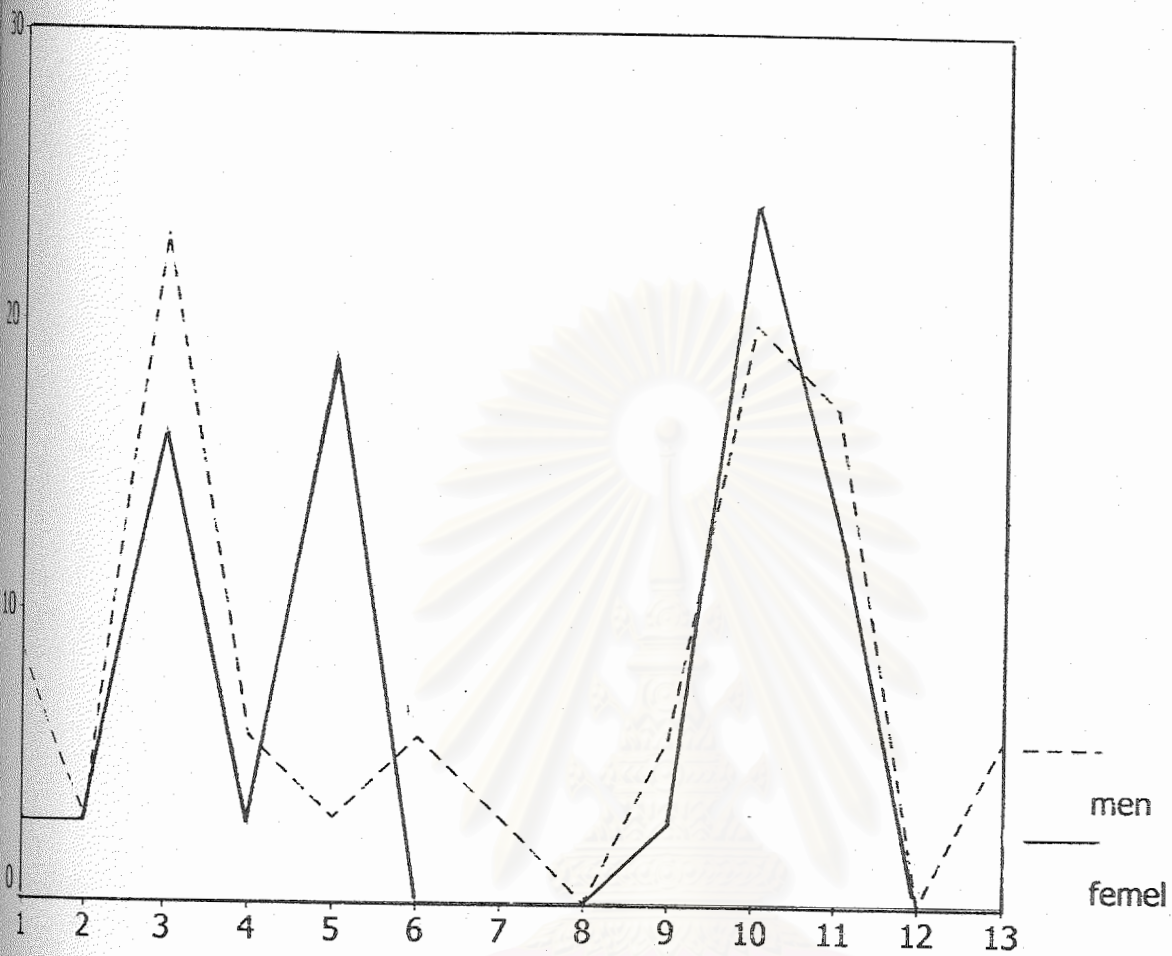
สถาบัน: CU - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, PSU - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- ค่านิยมแต่ละด้าน (1) การเลือกประกอบอาชีพ (2) ความรับผิดชอบ
 (3) การประหยัดและออม (4) การบริจาค
 (5) ความสะอาด (6) การแต่งกาย
 (7) การเลือกคู่ครอง (8) ความกตัญญู
 (9) การจัดการกับอารมณ์ (10) การนันทนาการ
 (11) ความศรัทธา (12) บุคลิกภาพ
 (13) จิตสาธารณะ

แผนภาพที่ 21 แสดงความแตกต่างค่านิยมที่เพิ่มขึ้นของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนกลาง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) และส่วนภูมิภาค (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันส่วนกลางที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนภูมิภาค คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ การบริจาค จิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อส่วนตน ส่วนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนภูมิภาคที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนกลาง คือ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ ความกตัญญู ความศรัทธาและความสะอาด

แผนภาพที่ 22 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามเพศ

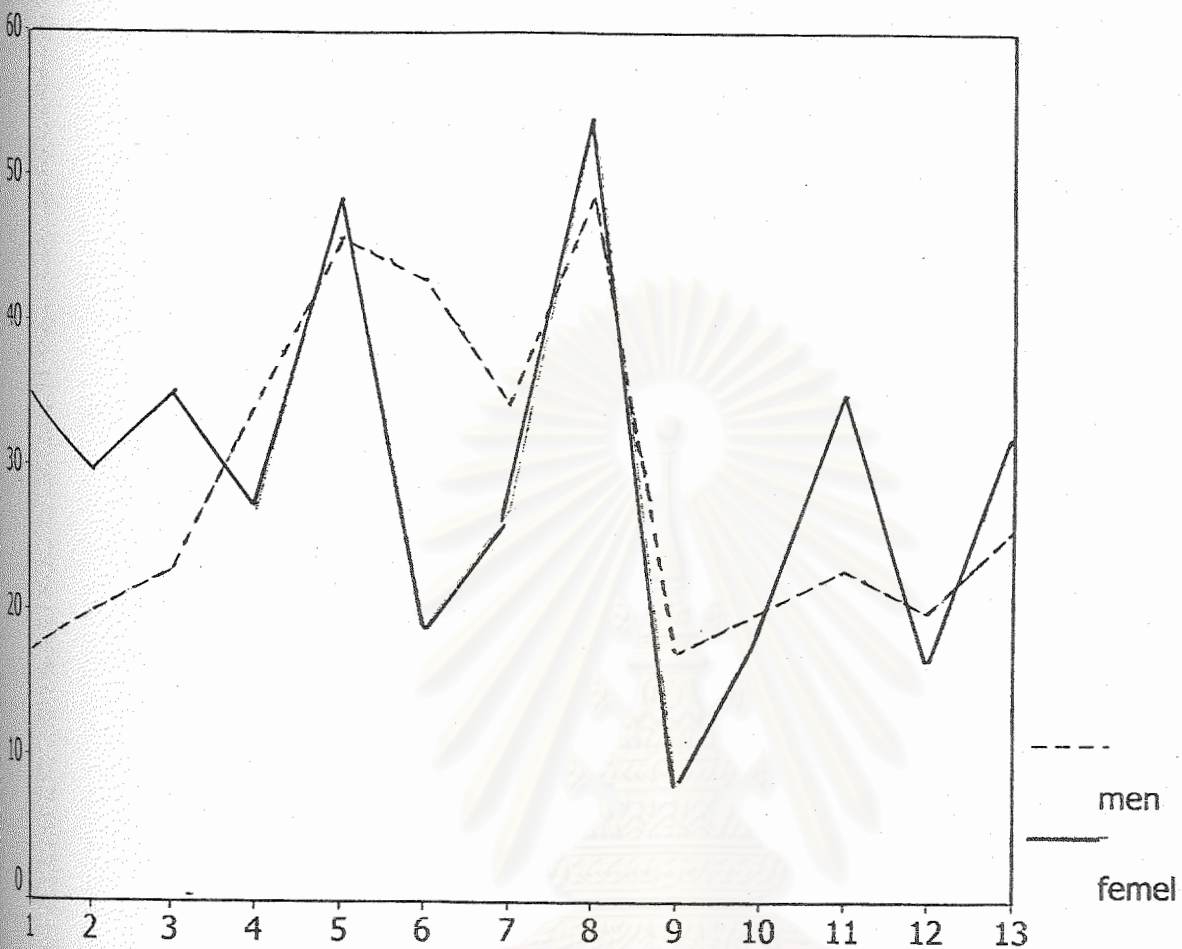

เพศ: men-ผู้ชาย, female-ผู้หญิง

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 22 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามเพศ พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นหญิงมีระดับค่านิยมลดลงสูงกว่าเพศชาย คือ ด้านความสะอาดและการนันทนาการ ส่วนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นชายมีระดับค่านิยมลดลงสูงกว่าเพศหญิง คือ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ การประหยัดและออม การแต่งกาย การจัดการกับอารมณ์ และจิตสาธารณะ

แผนภาพที่ 23 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามเพศ

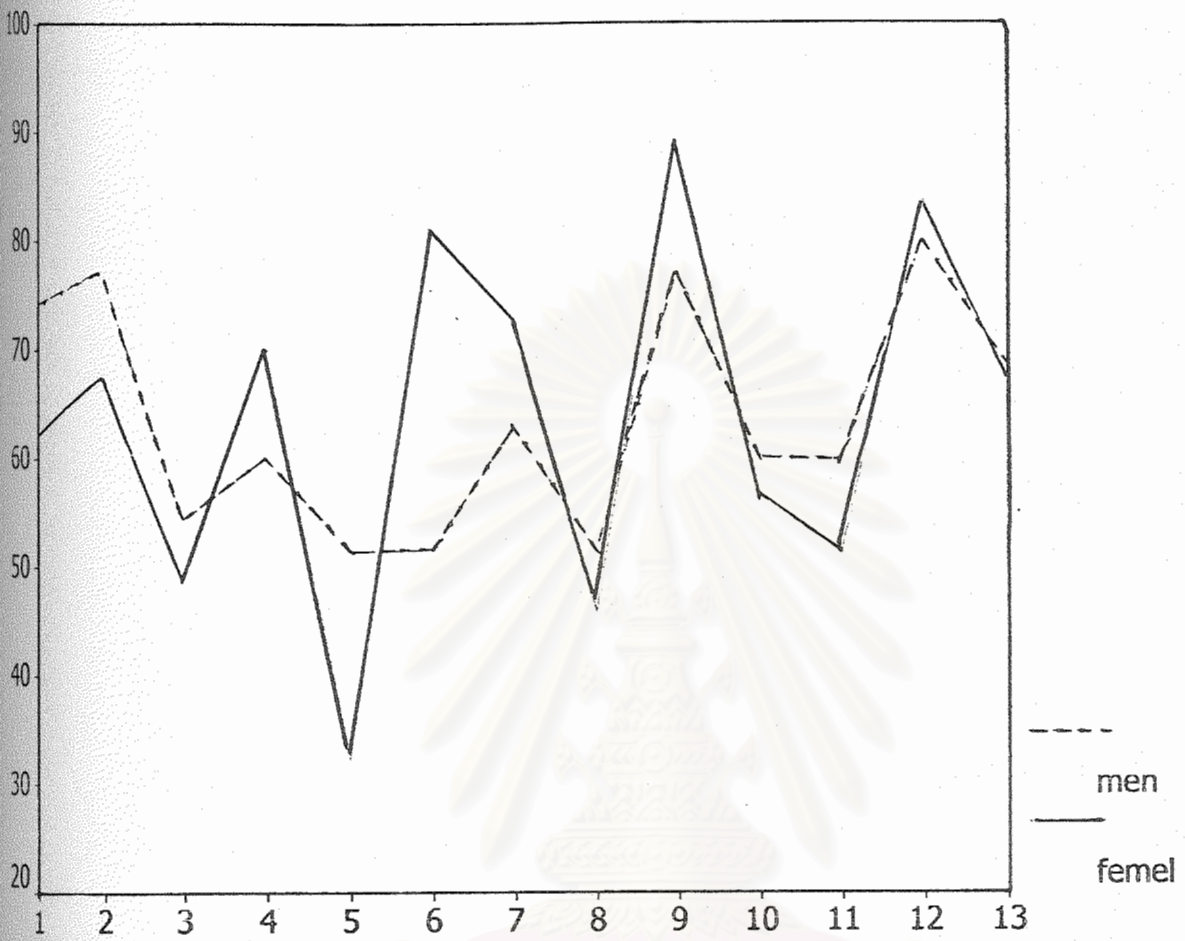

เพศ: men-ผู้ชาย, female-ผู้หญิง

- ค่านิยมแต่ละด้าน (1) การเลือกประกอบอาชีพ (2) ความรับผิดชอบ
 (3) การประหยัดและออม (4) การบริจาค
 (5) ความสะอาด (6) การแต่งกาย
 (7) การเลือกคู่ครอง (8) ความกตัญญู
 (9) การจัดการกับอารมณ์ (10) การนันทนาการ
 (11) ความศรัทธา (12) บุคลิกภาพ
 (13) จิตสาธารณะ

แผนภาพที่ 23 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามเพศ พบว่า ค่านิยมของนักศึกษานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นหญิงมีระดับค่านิยมซึ่งคงที่สูงกว่าเพศชาย คือ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบ การประหยัดและออม ความสะอาด ความกตัญญู ความศรัทธา และจิตสาธารณะ ส่วนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นชายมีระดับค่านิยมคงที่ สูงกว่าเพศหญิงคือ การบริจาค การแต่งกาย การเลือกคู่ครองและการจัดการกับอารมณ์

แผนภาพที่ 24 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามเพศ

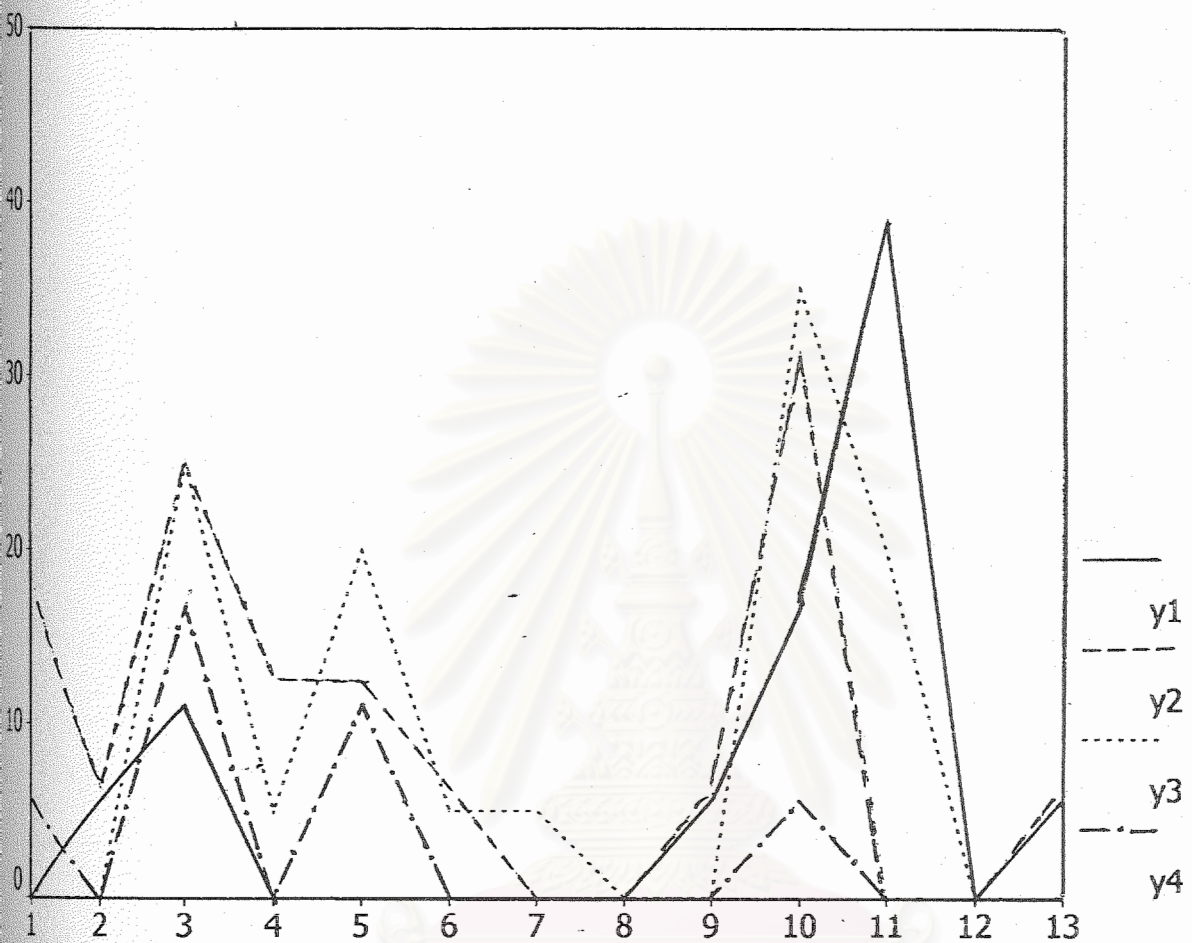

เพศ: men-ผู้ชาย, female-ผู้หญิง

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 24 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามเพศ พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นหญิงมีระดับค่านิยมเพิ่มขึ้นสูงกว่าเพศชาย คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง และการบริจาค ส่วนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นชายมีระดับค่านิยมเพิ่มขึ้นสูงกว่าเพศหญิง คือ ด้านรับผิดชอบ การประหยัดและออม ความศรัทธาและความสะอาด

แผนภาพที่ 25 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามชั้นปี

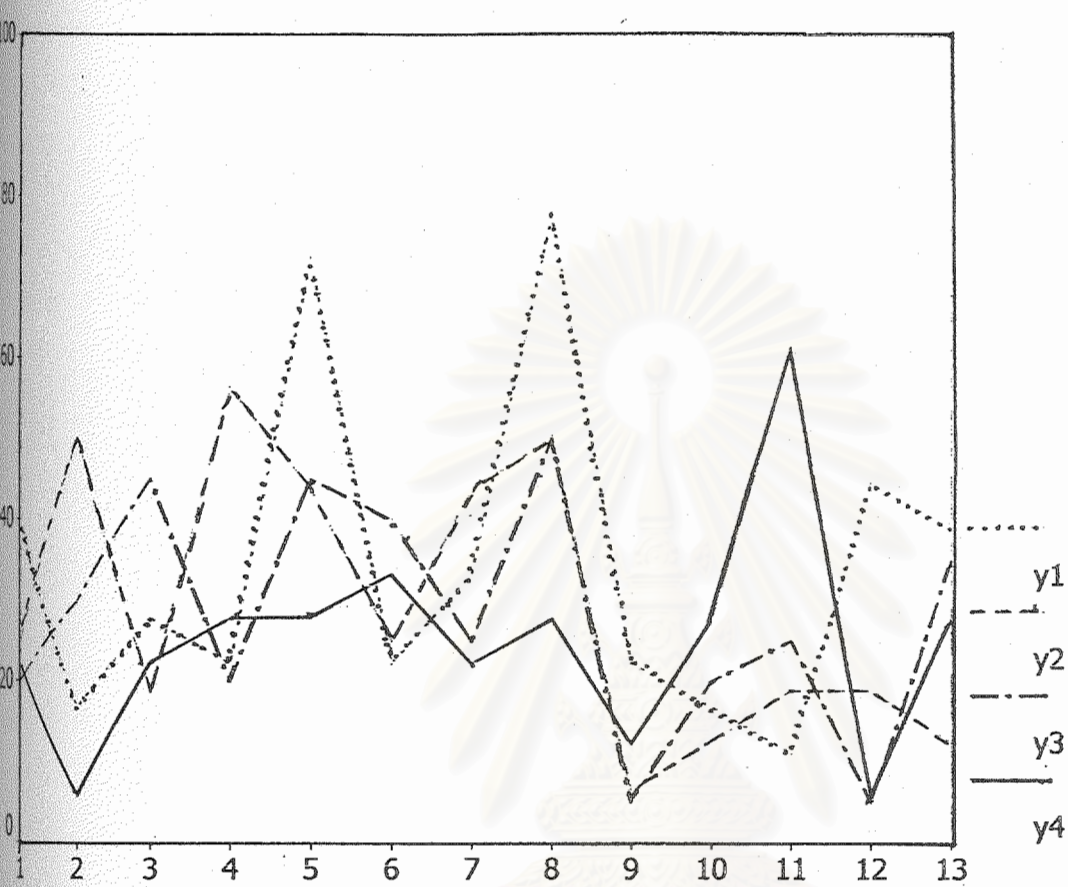

ชั้นปี: Y1= ชั้นปีที่ 1, Y2= ชั้นปีที่ 2, Y3= ชั้นปีที่ 3, Y4= ชั้นปีที่ 4

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 25 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามชั้นปี พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 1 มีระดับค่านิยมที่ลดลงสูงกว่าชั้นปีอื่นอย่างเดี๋ยวจึงคือ ความศรัทธา

แผนภาพที่ 26 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามชั้นปี

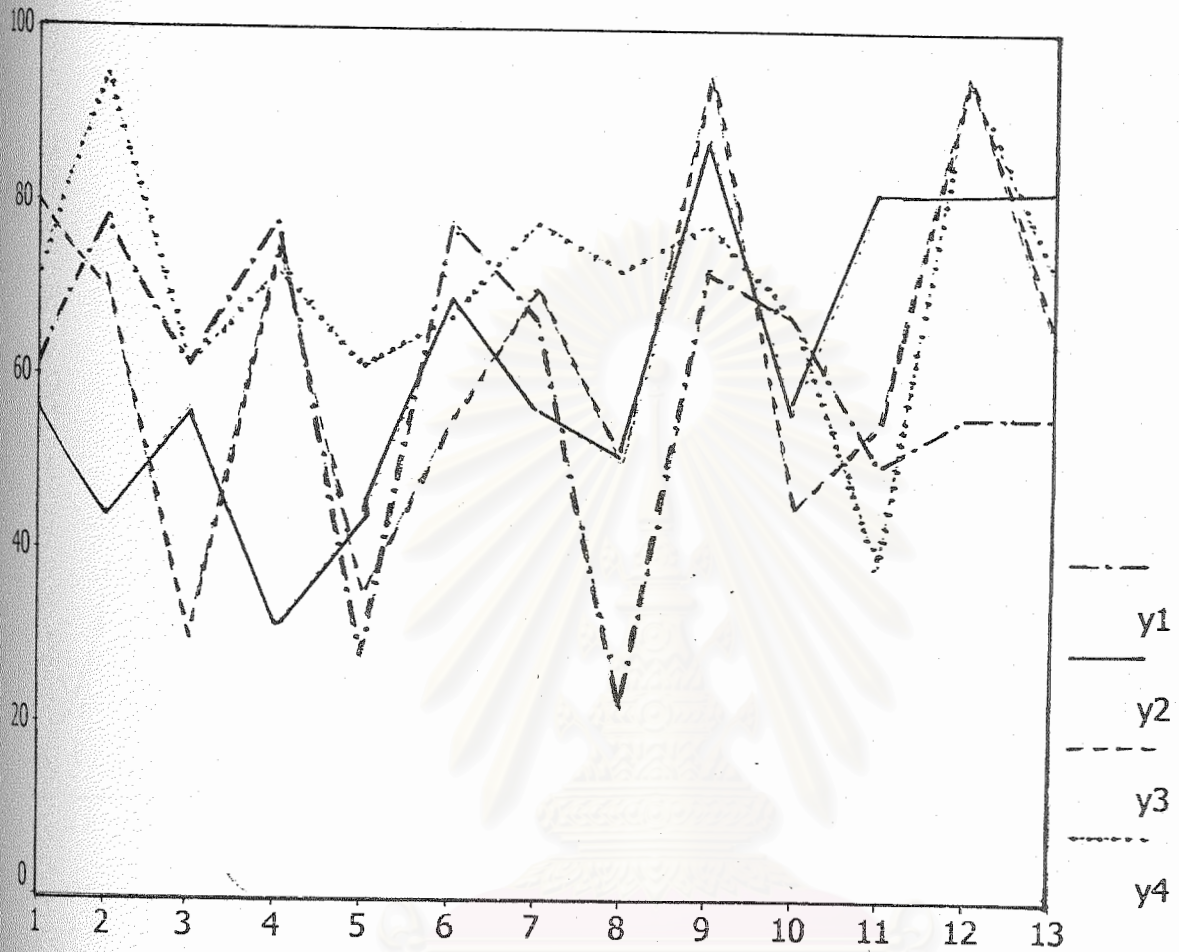

ชั้นปี: Y1= ชั้นปีที่ 1, Y2= ชั้นปีที่ 2, Y3= ชั้นปีที่ 3, Y4= ชั้นปีที่ 4

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 26 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามชั้นปี พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 1 มีระดับค่านิยมคงที่สูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ คือ ด้านความสะอาดและความกตัญญู

แผนภาพที่ 27 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามชั้นปี

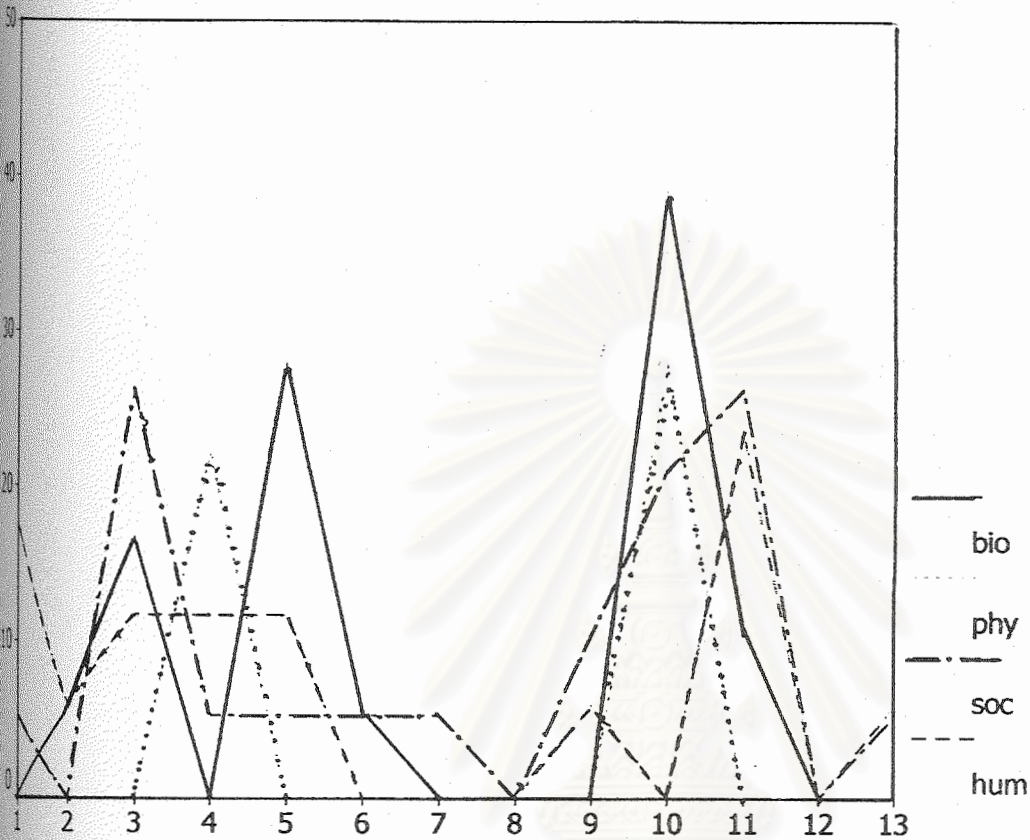

ชั้นปี: Y1= ชั้นปีที่ 1, Y2= ชั้นปีที่ 2, Y3= ชั้นปีที่ 3, Y4= ชั้นปีที่ 4

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 27 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามชั้นปี พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 4 มีระดับค่านิยมเพิ่มขึ้นสูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ คือ ด้านความรับผิดชอบ

แผนภาพที่ 28 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

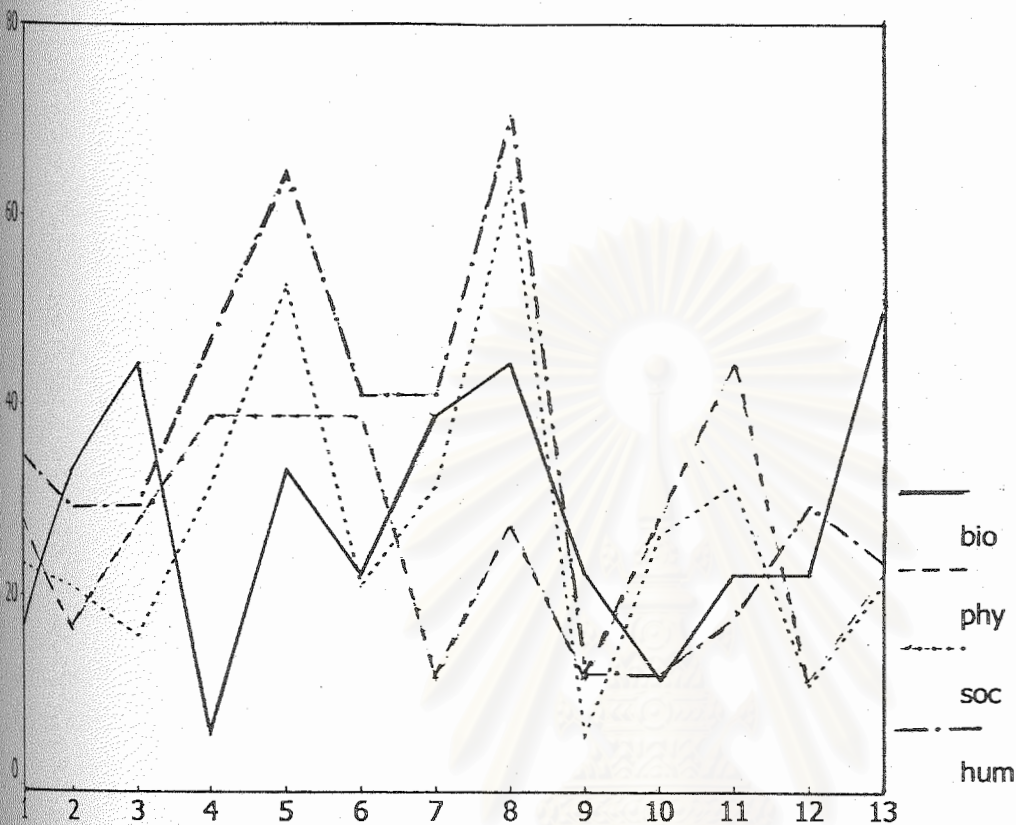
กลุ่มสาขาวิชา: bio = วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, phy=วิทยาศาสตร์กายภาพ

soc=สังคมศาสตร์, hum=มนุษยศาสตร์

- ค่านิยมแต่ละด้าน
(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 28 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่ลดลงจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีระดับค่านิยมลดลงสูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ คือ ด้านความสะอาดและการนันทนาการ

แผนภาพที่ 29 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

กลุ่มสาขาวิชา: bio = วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, phy=วิทยาศาสตร์กายภาพ

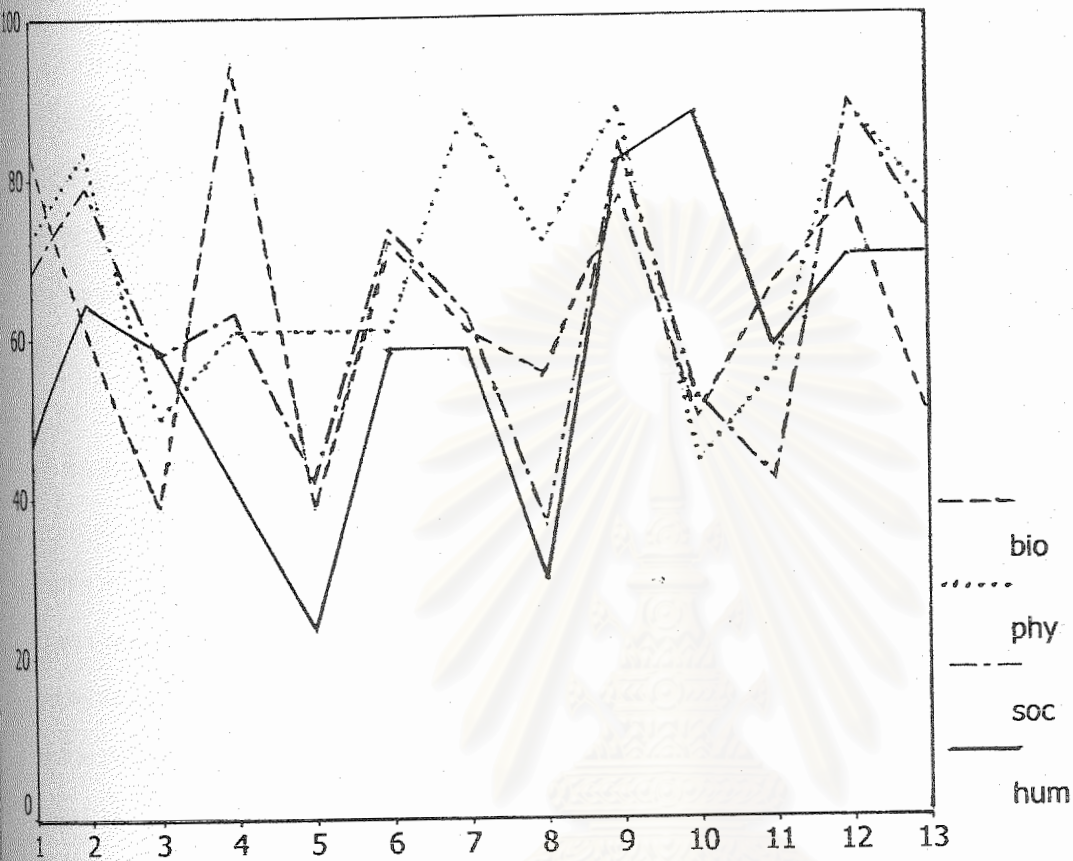
soc=สังคมศาสตร์, hum=มนุษยศาสตร์

- ค่านิยมแต่ละด้าน (1) การเลือกประกอบอาชีพ (2) ความรับผิดชอบ
 (3) การประหยัดและออม (4) การบริจาค
 (5) ความสะอาด (6) การแต่งกาย
 (7) การเลือกคู่ครอง (8) ความกตัญญู
 (9) การจัดการกับอารมณ์ (10) การนันทนาการ
 (11) ความศรัทธา (12) บุคลิกภาพ
 (13) จิตสาธารณะ

แผนภาพที่ 29 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมซึ่งคงที่จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมกลุ่มมนุษยศาสตร์สูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่นๆ คือด้านความสะอาดและความกตัญญู

แผนภาพที่ 30 กราฟแสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

กลุ่มสาขาวิชา: bio = วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, phy=วิทยาศาสตร์กายภาพ

soc=สังคมศาสตร์, hum=มนุษยศาสตร์

ค่านิยมแต่ละด้าน	(1) การเลือกประกอบอาชีพ	(2) ความรับผิดชอบ
	(3) การประหยัดและออม	(4) การบริจาค
	(5) ความสะอาด	(6) การแต่งกาย
	(7) การเลือกคู่ครอง	(8) ความกตัญญู
	(9) การจัดการกับอารมณ์	(10) การนันทนาการ
	(11) ความศรัทธา	(12) บุคลิกภาพ
	(13) จิตสาธารณะ	

แผนภาพที่ 30 แสดงร้อยละของระดับค่านิยมที่เพิ่มขึ้นจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่าค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีระดับค่านิยมสูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ คือ ด้านการบริจาค

3. Scenario กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ผลการศึกษาระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย ค่านิยมด้านการเลือกประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบ การประหยัดและออม การบริจาค ความสะอาด การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง การจัดการกับอารมณ์ การนันทนาการ ความศรัทธา บุคลิกภาพและ จิตสาธารณะ พบว่า กระบวนการสังคมประกิตที่เกิดจากกลุ่มเพื่อน อาจารย์ บิดามารดา การวิเคราะห์ ภายนอกตนเองและการบูรณาการวิชาการและสังคม ผู้วิจัยขอเสนอด้วยภาพ (Scenario) ทั้ง 13 ภาพ ดังนี้

1. ด้านการเลือกประกอบอาชีพ

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเห็นแบบอย่างการเลือกประกอบอาชีพจากบิดามารดา ที่ยึดอาชีพ ตามที่ศาสนาอิสลามอนุญาต กล่าวคือ เป็นอาชีพและการได้มาของรายได้ที่ฮาลาล (อนุญาต) ไม่เป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติศาสนกิจ กล่าวคือ อาชีพที่จะต้องใช้เวลาพอที่จะละหมาดได้ครบทั้ง 5 เวลา และละหมาดวันศุกร์ การเดินทางไปทำงานต้องไม่คล่อมเวลาละหมาด หรือเป็นอุปสรรคจนทำให้ ละทิ้งละหมาด นอกจากนี้งานจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการถือศีลอด ไม่เป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน หนักจนไม่สามารถถือศีลอดได้ อาชีพจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับการพนัน ยาเสพติด ดอกเบี้ย หรือสิ่ง ที่ฮารอม (ไม่อนุญาต) ทั้งหมด นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมกล่าวถึงบิดาซึ่งมีอาชีพค้าขาย ว่าท่านจะ ระวังในเรื่องของการซั่งตวงของให้ตรงตามน้ำหนักที่ตกลงซื้อขาย การขายของที่ไม่ปกปิดว่าเสีย หายหรือชำรุด ใช้การไม่ได้ จะบอกความจริงกับผู้ซื้อเมื่อสินค้ามีตำหนิหรือชำรุด และสามารถต่อ รองราคาจนที่เป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย การลงทุนในธุรกิจท่านจะหลีกเลี่ยงการกู้เงินที่มีดอกเบี้ยมาลง ทุน โดยจะอาศัยญาติหรือเพื่อนที่ขอให้ความช่วยเหลือได้ ทำการค้าขายจากกิจการขนาดเล็กจน กระทั่งขยายใหญ่พอที่จะเลี้ยงชีพและครอบครัว ส่วนมารดาทำงานบริษัทเล็ก ๆ ที่อนุโลมให้ แต่งกายตามที่ศาสนากำหนดคือ การแต่งกายแบบสตรีมุสลิม (หิญาบ) โดยที่ผู้จัดการบริษัทและ เพื่อนร่วมงานไม่รังเกียจ ท่านเคยสมัครทำงานบริษัทแห่งหนึ่งที่เสนอเงินเดือนสูงแต่ต้องแต่งกายใน ชุดของบริษัทมาทำงานและจะต้องไม่คลุมหัว ท่านไม่ตกลงเพราะถือว่าการแต่งกายเป็นบทบัญญัติ ของศาสนา ถึงแม้ว่าท่านจะทำงานในบริษัทเล็กๆ แต่สามารถปฏิบัติตามถูกต้องตามหลักศาสนา ท่าน ยินดีที่จะทำงานที่เดิม

2. ด้านความรับผิดชอบ

กระบวนการสังคมประภคที่นิตินักศีกษาไทยมุสลิมได้ค่านิยมในด้านนี้ โดยเห็นอาจารย์เป็นต้นแบบ อาจารย์ที่มีความรับผิดชอบในการสอน เข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลาสม่ำเสมอ สอนด้วยความเอาจริงเอาจัง ใส่ใจต่อนักศีกษา ตรวจงานที่ส่งและคืนให้ตรงเวลา การนัดหมายกับนักศีกษามักจะตรงเวลาเสมอไม่บิดพลิ้ว นอกจากนี้เห็นแบบอย่างจากเพื่อนที่พักอาศัยร่วมกัน ที่ขยันเรียนไปเรียนสม่ำเสมอไม่เคยขาดเรียน ไปเรียนตรงเวลา ทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ และส่งทันกำหนดทุกครั้ง ทำงานกิจกรรมของชมรมมุสลิม ทำงานอย่างขยันขันแข็งไปประชุม ไม่เคยขาดงานที่ได้รับมอบหมายโดยมิให้ขาดคกบกพร่อง รู้จักหน้าที่ของตนในกรรมการฝ่าย เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ

3. ด้านการประหยัดและการออม

นิตินักศีกษาไทยมุสลิมเล่าให้ฟังว่า เมื่อไปซื้อของกับมารดาจะพบว่า ทุกครั้งจะซื้อของลดราคาก่อนในคุณภาพเดียวกัน และไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เช่น หากเสื้อผ้ามีพอแล้วถึงจะชอบเสื้อผ้าแบบใหม่ก็จะไม่ซื้อถึงแม้จะชอบและอยากได้แต่ก็ยับยั้งชั่งใจได้ นอกจากนี้ยังเห็นภาพของบิดาเมื่อเติมน้ำมันรถท่านจะเติมน้ำมันเบนซิน 91 จะไม่เติมเบนซิน 95 และยังสอนอีกว่ามีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาทอย่าไปดูถูกว่าราคาแตกต่างกันไม่กี่สตางค์ และการใช้จ่ายในบ้าน เช่น การทานอาหารเหลือจะไม่เคยทิ้ง นำมาปรุงแต่งและทานได้อีก อะไรที่ไม่จำเป็นมารดาจะบอกว่า ถ้าหากหนูชอบแต่มีแล้ว ถึงแม้จะเก่าก็ยังใช้ได้ มารดาจะไม่ซื้อให้และอธิบายเหตุผลถึงความประหยัดและการรู้จักใช้จ่ายให้ถูกฟัง หรือการไปรับประทานอาหารนอกบ้านมารดาบอกว่าจะทำให้ลูกทานเอง หรือไม่ไปรับประทานอาหารนอกบ้านเพราะราคาจะแพงกว่าจะทำให้หนูกินถึง 5 เท่า และถ้านำมา รวมกัน 100 วัน เป็น 500 เท่า นับเป็นเงินมาก สามารถนำไปใช้จ่ายในส่วนที่จำเป็นกว่า เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าไฟฟ้า เป็นต้น

4. ด้านการบริจาค

นิตินักศีกษาเห็นแบบอย่างจากเพื่อนที่อยู่หอพักเดียวกันที่ชอบให้ทานก็ผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นสิ่งของที่เหลือใช้ หรืออาหารที่ได้จากทางบ้านส่งมาให้โดยจะแบ่งสิ่งของหรืออาหารของตน ให้กับคนอื่นที่ยากจนกว่าไม่ว่าจะเป็นขนม อาหารแห้ง ทุก ๆ วันศุกร์ หรือวันตรุษอีดิลฟิตรี (วันออกบวช) การจ่ายชะกาด (ทานภาคบังคับ) แล้วเพื่อนคนนี้ยังซื้อขนม นม แจกเด็ก ๆ ที่ไปร่วมละหมาดที่ มัสยิดใกล้มหาวิทยาลัย การช่วยเหลือทางด้านร่างกาย เพื่อนคนดังกล่าวมักจะใช้เวลาว่างไปช่วย

สอนพิเศษคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ให้กับเด็กในชุมชนสลัมที่ขาดโอกาสในการเรียนพิเศษ ให้คำปรึกษาเรื่องเรียนกับเยาวชนในชุมชนสลัม และชอบที่จะทำกิจกรรมนักศึกษาเช่น ออกค่ายอาสา ทำงานพัฒนาชุมชนไปช่วยสร้างโรงเรียน สิ่งสาธารณะของชุมชน ทำความสะอาดสุสานในช่วงปิดภาคการศึกษาหรือ ตรงกับวันหยุดเสาร์อาทิตย์

5. ด้านความสะอาด

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เล่าให้ฟังว่า เรื่องนี้ได้สังเกตเห็นเพื่อนที่อยู่รวมกันในหอพักที่ดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย การอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายประจำวัน โดยจะอาบน้ำก่อนการละหมาดเกือบทุกครั้งที่อยู่ในหอพัก แปรงฟันก่อนการละหมาด เพราะยึดตามแบบอย่างท่านศาสดาที่แปรงฟันทุกครั้งเมื่ออาบน้ำละหมาด การรักษาความสะอาดของร่างกาย เช่น การตัดเล็บมือเล็บเท้า ตัดแต่งผม หนวดเคราทุก ๆ วันศุกร์ อาบน้ำสุนัต (อาบน้ำชำระร่างกาย) ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายโดยเฉพาะเสื้อผ้าที่ใช้สำหรับทำการละหมาด มิให้มีสิ่งนะยิส (สกปรก) ติดตามเสื้อผ้าอุปกรณ์เครื่องใช้ หากพบเห็นจะรีบทำความสะอาดทันที ภายในห้องน้ำจะจัดห้องเป็นระเบียบ ดูแลรักษาความสะอาดเป็นประจำทุกวัน ไม่ปล่อยให้เสื้อผ้าหมักหมมเหม็นสาบ ปิดกวาดฝุ่น หยากไข่ ภายในห้องนอนเก็บและทำความสะอาดชุดที่นอนอยู่เสมอ ห้องน้ำที่ใช้ร่วมกันจะทำความสะอาดทุกวัน ไม่เคยมีกลิ่นเหม็นเครื่องใช้ในครัวและภาชนะหุงหาอาหาร จาน ชาม หม้อข้าว เมื่อรับประทานแล้วรีบล้างจัดเก็บเป็นระเบียบไม่ปล่อยให้ทิ้งไว้ อาหารที่เหลือจากรับประทานจะจัดเก็บอย่างดี ปิดมิดชิดไม่ปล่อยให้แมลงวัน หนู แมลงสาบมาแตะต้องอาหาร การเลือกซื้ออาหารจะเป็นส่วนที่ทำความสะอาดภาชนะจะเลือกซื้ออาหารฮาลาล (ร้านมุสลิม) เท่านั้น จะไม่กินสะเปะสะปะไม่เลือกที่

6. ด้านการแต่งกาย

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเล่าให้ฟังถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนสตรีที่แต่งกายปกปิดเอวเราะฮ์ (แต่งกายตามหลักศาสนาอิสลาม) ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแบบนักศึกษา แต่งกายอยู่ในหอพักที่อาจจะพบเห็นเพื่อนชาย การแต่งกายออกนอกที่พัก แต่งสบาย ๆ เช่น ไปทำกิจกรรมนักศึกษา ไปตลาดจะเลือกแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ปกปิดร่างกายถูกต้องตามหลักศาสนาตลอดเวลา และจะดูถึงกาลเทศะ ในสถานที่ต่าง ๆ ด้วยว่าจะแต่งกายอย่างไรให้เหมาะสมกับสถานที่ นอกจากนี้การเลือกซื้อเสื้อผ้าที่สวมใส่โดยจะดูว่า สีของเสื้อผ้าจะไม่เป็นสีที่ฉูดฉาดเกินไป หรือ รัศรูป ส่วนเครื่องประดับ ถึงแม้จะสามารถหาซื้อได้ก็จะไม่สวมใส่ เครื่องสำอางจะมีน้อยมากใช้เพียงธรรมดาเท่าที่จะเป็นเท่านั้น

7. ด้านการเลือกคู่ครอง

ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเกี่ยวกับการก่อให้เกิดกระบวนการสังคมนิยมจากกลุ่มเพื่อน แสดงถึงการสนทนาและมีความคิดที่แตกต่างกันในการเลือกคู่ครอง มีการตะล่อมลงข้อสรุปว่า มันจะโบราณเกินไปหรือไม่ ผันไปตามสมัยใหม่ได้หรือไม่ถ้าจะแต่งงานกับคนนอกศาสนาในเมื่อเขาก็เป็นคนไทยด้วยกัน อยู่ในสถานศึกษาหรือระดับการศึกษาเดียวกันคงจะไม่เป็นไร โดยที่รุ่นพี่แย้งว่า คนเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันทีทันควัน การอบรมบ่มนิสัย ความเชื่อไม่สามารถใช้ระยะเวลาอันสั้นได้และการรักชอบพอในฐานะหนุ่มสาวช่วงวัยรุ่น มองอะไรเห็นดีเห็นงามคล้อยตามให้กันทุกอย่าง แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันจริงมีปัญหาในการครองเรือนดังมีตัวอย่างให้เห็นอยู่ เช่น การปฏิบัติศาสนกิจ การดำเนินตามวิถีชีวิตแบบอิสลาม การติดต่อสัมพันธ์กับบิดามารดา ญาติพี่น้องของฝ่ายตรงข้ามที่มีความเชื่อและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ความใกล้ชิดสนิทสนมหรือมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยังมีช่องว่างและส่งผลต่อคู่สมรสนั้น ๆ ด้วย ในที่สุดนิสิตนักศึกษาคนนั้นก็กลับมีความเชื่ออย่างเดิมว่าต้องแต่งงานกับคนในศาสนาเดียวกัน

8. ด้านความกตัญญู

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า เห็นแบบอย่างเรื่องนี้จากเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยเห็นการปฏิบัติตนของเพื่อนกับทางบ้านที่มักจะติดต่อกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนจดหมายไปมาหาสู่กัน โทรศัพท์พูดคุยความเคลื่อนไหวทางบ้านและเรื่องการเรียนรู้ปรึกษากับบิดามารดาเมื่อมีปัญหาหรือหาทางออกไม่ได้ กลับไปเยี่ยมบ้านมักจะมีของฝากเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้คุณพ่อคุณแม่ที่หามาด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเองที่ใช้เวลาว่างรับงานเพื่อหารายได้พิเศษ การกระทำดีต่ออาจารย์ช่วยเหลืองานที่สามารถทำได้ รับใช้เรื่องบางเรื่องที่อาจารย์ขอความช่วยเหลือ และคอยอาสาช่วยเหลือทั้งกำลังกายและทรัพย์สินของตน การพูดคุยในกลุ่มฮาลาเกาะฮ์ ที่ให้ระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาการตอบแทนท่าน โดยการตั้งใจเรียนประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศาสนา ทำตัวเป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่

9. ด้านการจัดการกับอารมณ์

การเรียนรู้ทางสังคมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม โดยเห็นแบบอย่างจากเพื่อนทั้งที่อยู่ด้วยกันในหอพัก ชั้นเรียน การทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา การเกิดข้อขัดแย้งหรือโต้เถียงเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น การควบคุมอารมณ์โดยการไม่แสดงออกทางพฤติกรรม เช่น หน้าตา ท่าทาง อากัปกิริยาที่ไม่เหมาะสมให้ผู้อื่นเห็น การแสดงออกหรือโต้ตอบให้กับคู่กรณีโดยไม่ใช้คำหยาบ การพูดจาด้วยความสุภาพ รับผิดชอบต่อหน้าที่ห่างจากสถานการณ์ การเดินออกจากสถานที่นั้นเมื่อเกิดภาวะคับขัน

การแสดงออกถึงการให้อภัย กล่าวขอโทษเมื่อกระทำผิด และขอบคุณที่ได้รับการดักเตือน นอกจากนี้การข่มใจจากกิเลสฝ่ายต่ำโดยเห็นตัวอย่างจากเพื่อนที่เมื่อถูกชักชวนให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม การปฏิเสธ และการพูดให้เหตุผลที่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้ไปร่วมกับสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ การหาทางออกที่หลบหลีกมิให้เพื่อนเสียใจ เป็นต้น

10. ด้านนันทนาการ

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมได้เรียนรู้จากบุคคล พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของสถาบัน โดยเห็นแบบอย่างจากเพื่อนที่ใช้เวลาว่างจากการเรียน พักผ่อน โดยการเล่นกีฬาในตอนเย็นหลังเลิกเรียน วิ่งออกกำลังกายภายในสนามกีฬาของมหาวิทยาลัย การเล่นปิงปองระหว่างพักรอเรียนวิชาใหม่ ทำงานอดิเรก เก็บสะสมแสตมป์ไว้ การเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ไม่ว่าจะเข้าไปในชมรม ช่วยงานชมรม กิจกรรมกีฬา ระหว่างสาขาวิชาหรือสถาบัน การออกค่ายชุมชนใกล้มหาวิทยาลัยในวันหยุดประจำสัปดาห์ การพบปะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มที่เป็นเพื่อน โรงเรียนเดิม จังหวัด ถิ่นบ้านเกิดหรือภูมิภาค เพื่อพูดคุยรับประทานอาหารร่วมกัน การไปงานสังสรรค์รุ่นที่ รุ่นน้องเพื่อเข้าสังคมได้รู้จัก เพื่อนที่มากขึ้น นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการพักผ่อน เช่น สนามกีฬา เครื่องเล่นกีฬา และออกกำลังกาย สโมสรนักศึกษาที่เป็นแหล่งออกกำลังกายและพบปะเพื่อนฝูง ทั้งในคณะและต่างคณะวิชา การเข้าห้องสมุดเพื่อเข้าไปอ่านหนังสือประเภท วารสาร หนังสือ พิมพ์ ที่เป็นประเภทเบาสมอง เล่นอินเทอร์เน็ตเข้าไปดูสิ่งที่น่าสนใจเพื่อให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น การเข้ากลุ่มเพื่อทัศนศึกษาในวันหยุดหลายวันเพื่อเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ชมรมหรือกลุ่มนักศึกษาจัดขึ้นที่พอมีเงินค่าบัตรนำเที่ยวก็จะไปเที่ยวบ้าง ในบางครั้งตามความเหมาะสม การใช้เวลาว่างบางครั้งจะไปร้านหนังสือไม่ว่าจะเป็นศูนย์หนังสือของมหาวิทยาลัย ร้านหนังสือใหญ่ ๆ ที่มีหนังสือประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ สารคดี ความรู้ทั่วไป หรือศาสนาจะมีไว้อ่านในยามว่าง

11. ด้านความศรัทธา

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมได้หาเพื่อนในการเข้ากลุ่มศึกษาอิสลาม (ฮาลาเกาะห์) พูดคุยในประเด็นของศาสนาในแต่ละครั้ง แบ่งกันรับผิดชอบเรื่องที่น่าสนใจหรือเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่สำคัญ การปฏิบัติศาสนกิจที่ถูกต้อง คุณธรรมจริยธรรมของอิสลาม โดยศึกษาจากอัล-กุรอาน หะดีษ (คำพูดหรือพฤติกรรมของมารดา) มาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง การยกกรณีตัวอย่างที่เป็นจริงมาอภิปราย นอกจากนี้ยังมีการแนะนำดักเตือนระหว่างกัน เช่น การปฏิบัติศาสนกิจ กริยามารยาท

การวางตัว การแต่งกาย การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเพื่อเป็นกระจกให้กันและกัน การเชิญผู้รู้ทางศาสนามาบรรยายให้ฟังเป็นครั้งคราวในวันสำคัญของศาสนา หัวข้อที่น่าสนใจตลอดจนให้ระวังในสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อความศรัทธา (อีมาน) ในสภาพแวดล้อมที่มีสิ่งที่ยั่วยุทำลายต่อเยาวชนมุสลิม การปฏิบัติตนที่ดีต่อสังคมและการอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนา ที่จะทำให้ตนเองไม่ให้เสียความศรัทธา บางครั้งจัดกลุ่มเพื่อน 3-5 คน ไปพักผ่อนที่มัสยิดเพื่อพบผู้รู้ทางศาสนา ศึกษาคัมภีร์ หะดีษ ปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันในช่วงของเดือนรอมฎอน (ถือศีลอด) การร่วมกิจกรรมละศีลอดร่วมกัน โดยมีอาจารย์ที่มีความรู้ทางศาสนาบรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาในศาสนาจะกระตุ้นให้เกิดการมีอีมาน (ศรัทธา) เพิ่มขึ้นเป็นการตักเตือน และกระตุ้นตนเองมิให้หลงลืมในการปฏิบัติตามวิถีทางของศาสนา

12. ด้านบุคลิกภาพ

การสัมภาษณ์นิตินักศึกษาไทยมุสลิมเกิดกระบวนการสังคมประกิดในด้านนี้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยการซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน เห็นพฤติกรรมของรุ่นพี่ เพื่อนที่อยู่ร่วมกัน การพูดคุยหรือโต้แย้งด้วยเหตุผล ถึงแม้ว่าจะต้องเสียน้ำก้นก็ตาม ขอมรับในความบกพร่องของตน พร้อมทั้งจะแก้ไขตนเอง เห็นเพื่อนที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเอง การกล้าแสดงออกในที่ประชุม การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย มีเหตุมีผลในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะ มีสติจะรับคำสัญญาในเรื่องอะไรต่อกันก็จะปฏิบัติตามนั้นไม่บิดพลิ้ว ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น โดยไม่คดโกง หรือหลบหลีกความผิด วางตัวเป็นคนที่น่าเชื่อถือพูดคำไหนต้องเป็นคำนั้นไม่พูดโกหก พูดล้อเล่นจนเกิดความเข้าใจผิดระหว่างกัน มีระเบียบวินัยต่อตนเองและผู้อื่น ตรงต่อเวลาไม่ว่าเป็นการนัดหมายในการทำงาน การประชุมหรือเรื่องใดก็ตาม ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายโดย ฟังตนเองก่อนที่จะฟังคนอื่น ไม่ยอมขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นจนกว่าตนเองจะหมดความสามารถ รู้จักกาลเทศะไม่ว่าจะแต่งกายเข้าร่วมกันต่าง ๆ การวางตัวที่แสดงถึงผู้มีมารยาท พูดจาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพอ่อนโยนต่อเพื่อนรุ่นพี่ รุ่นเดียวกันและรุ่นน้อง ชอบกระทำแต่ความดี เช่น ปฏิบัติตัวเป็นศาสนิกที่น่าเลื่อมใสโดยไปละหมาดทุกเวลาที่มัสยิดที่สามารถไปได้หากไม่ติดเรียนและกิจกรรม

13. ด้านจิตสาธารณะ

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิตินักศึกษาไทยมุสลิมกับเพื่อน อาจารย์ การเข้าร่วมใน

องค์กรกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมทั่วไป การเห็นแบบอย่างจากเพื่อนทำงานในค่ายอาสาโดยการทำงานที่จะต้องเสียสละทั้งร่างกาย ทรัพย์ ต้องอยู่ด้วยความลำบาก ไม่ว่าจะเป็นการกินที่ต้องช่วยกันหุงหาอาหารกันเอง ที่พักอาศัยที่จัดขึ้นเป็นเรือนพักชั่วคราว ไม่มีน้ำประปา ไฟฟ้า และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ ฯลฯ ห้องน้ำที่สร้างขึ้นมาเอง การอาบน้ำหรือขับถ่ายไม่สะดวกเหมือนกับการอยู่ที่มหาวิทยาลัย การทำงานจะต้องตื่นแต่เช้าและแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และจะต้องเร่งให้เสร็จทันกำหนดทุกคนมีความสำคัญ หากงานจุดใดจุดหนึ่งล่าช้าจะทำให้ส่วนอื่นพลอยล่าช้าไปด้วย ต้องทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน ทุกคนต้องทำเป็นทุกอย่าง ไม่ว่าจะหุงหาอาหาร ทำกับข้าว ไปจ่ายกับข้าว ชุบน้ำ เป็นช่างไม้ ช่างปูน แบกหาม มีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำในแต่ละงาน ทำให้ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบ ตั้งใจและขยันทำงานไม่รู้ลี้กเหน็ดเหนื่อยเพื่อให้งานสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้การอยู่ร่วมกันในคนหมู่มากมีคนหลายประเภท ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันมีความสามัคคีกลมเกลียว เกิดความรู้สึกโอบอ้อมอารีต่อกันเพราะจะต้องพึ่งพากัน บางครั้งการเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวบ้างเพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากภาพ Scenario กระบวนการตั้งค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากกลุ่มเพื่อน อาจารย์ บิดามารดา กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเองและการบูรณาการวิชาการและสังคมสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการเชิงปัญญา (Cognitive domain) โดยที่นิสิตนักศึกษามีการรับรู้เดิมอยู่แล้ว และเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจึงเกิดการรับรู้ใหม่แล้วลงข้อสรุปจากการยืนยันอีกครั้งโดยวิธีการคือ (Bandura, 1986)

- 1.1 พัฒนาความไว้วางใจในกลุ่มเพื่อน
- 1.2 การเปิดใจยอมรับความคิดเห็น
- 1.3 การแสดงความคิดเห็น พร้อมโต้แย้ง
- 1.4 ลงข้อสรุปร่วมกัน

2. กระบวนการเชิงประสิทธิผล (Effective domain) โดยที่นิสิตนักศึกษาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ทำให้เกิดความกระจ่างในค่านิยม (Clarification values process) ซึ่งมีกระบวนการสร้างค่านิยม (Valuing) ดังนี้ (Raths, 1966)

- 2.1 ให้คุณค่าแก่ความเชื่อและพฤติกรรมของตน
  - 2.1.1 ให้คุณค่าและการยึดมั่น
  - 2.1.2 ยืนยันคุณค่าต่อสาธารณะที่เหมาะสม

- 2.2 เลือกความเชื่อและพฤติกรรมของตน
  - 2.2.1 เลือกจากข้อเลือกต่างๆ
  - 2.2.2 เลือกจากการพิจารณาถึงผลดีผลเสีย
  - 2.2.3 เลือกอย่างอิสระ
- 2.3 การปฏิบัติตามความเชื่อของตน
  - 2.3.1 ลงมือปฏิบัติ
  - 2.3.2 ปฏิบัติเป็นแบบแผน คงเส้นคงวาและเป็นปกติวิสัย

ภาพ Scenario กระบวนการสังคมประกิตค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จากกลุ่มเพื่อน อาจารย์ บิดามารดาและการวิเคราะห์ภายในตนเอง เกิดจากกระบวนการเชิงปัญญาและกระบวนการเชิงประสิทธิผล ส่งผลต่อการเกิด การปรับเปลี่ยนค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษา

ผลจากการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า กระบวนการสังคมประกิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม โดยกระบวนการสังคมประกิตเกิดจากอาจารย์ กลุ่มเพื่อน กิจกรรมนักศึกษาที่พักอาศัย องค์กรในสถาบันและบิดามารดา แสดงในแผนภาพที่ 31

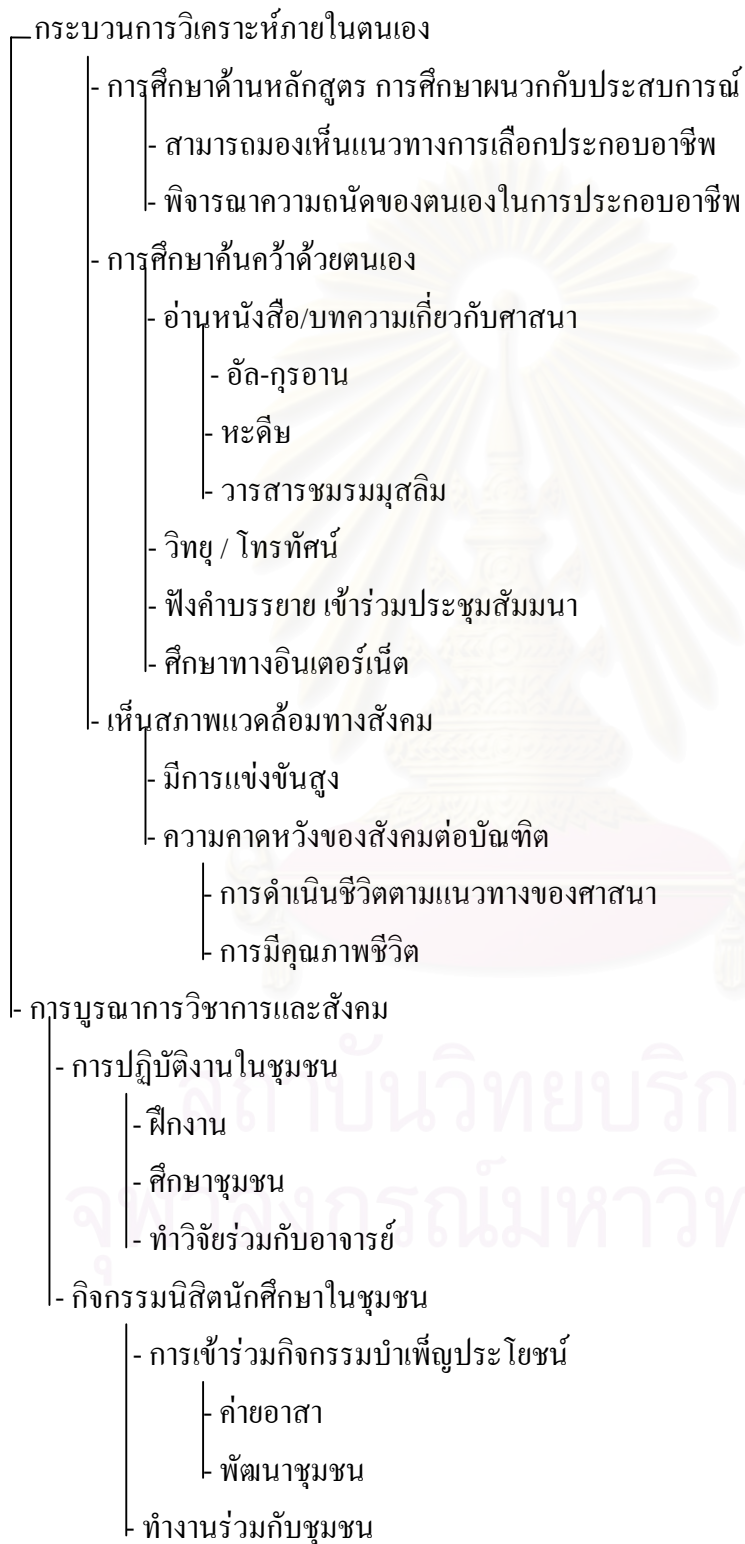

แผนภาพที่ 32 ภาพเดนไดรแกรมกระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านการประกอบอาชีพ

กระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านการประกอบอาชีพ

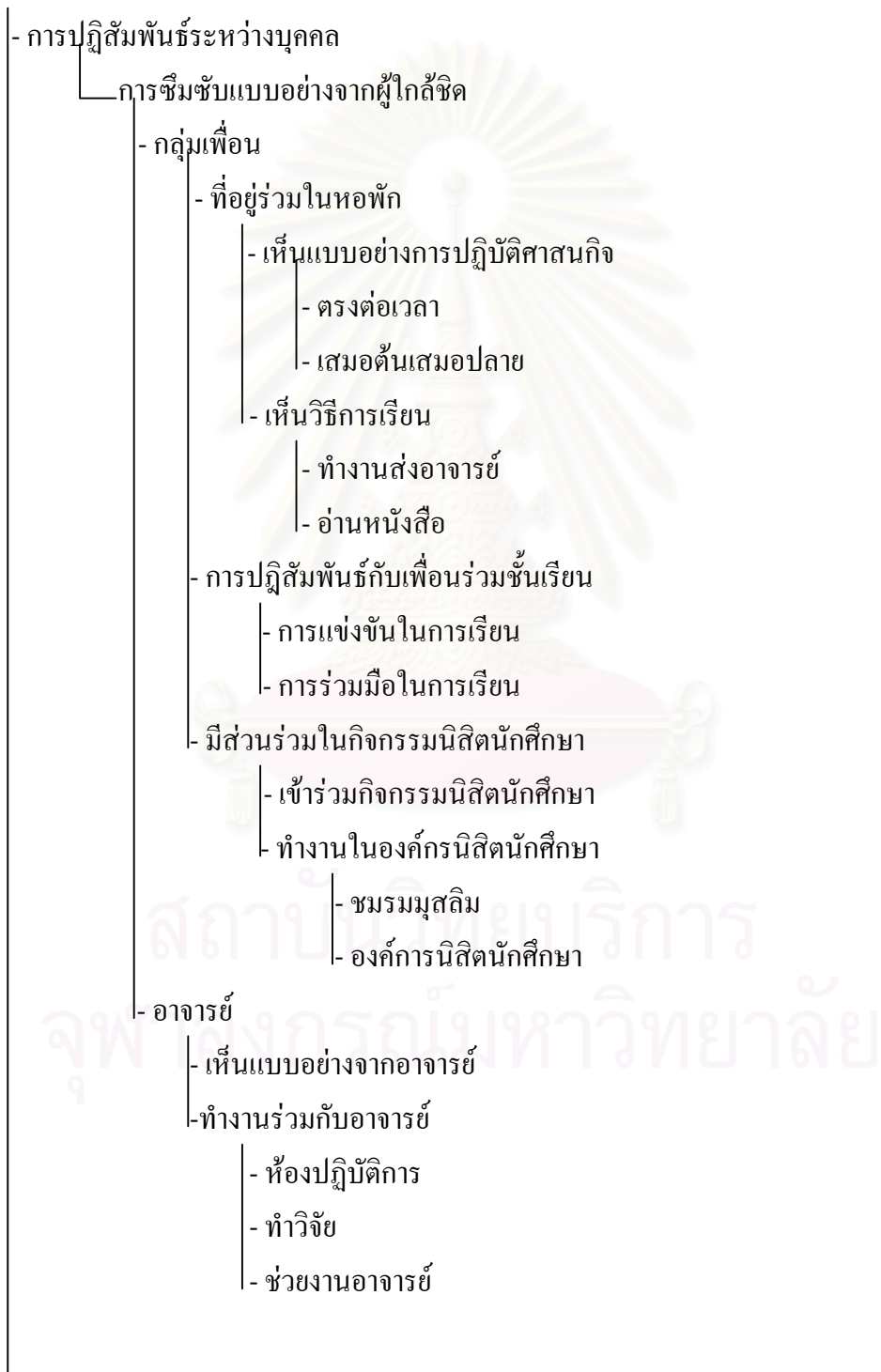
- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การศึกษาศาสนาโดยกระบวนการกลุ่มศึกษาอิสลาม (ฮาละเกาะฮ์)
    - ก่อให้เกิดความรู้ในการประกอบอาชีพตามหลักการอิสลาม
      - ทำให้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ
      - ยึดมั่นในหลักเกณฑ์ของการเลือกอาชีพ
        - เน้นความสุจริต
        - ยึดมั่นในสิ่งที่ไม่ผิดศีลธรรม
    - ปลุกฝังลักษณะของบุคคล
      - ให้เกิดความขยัน อดทน
      - มีความรับผิดชอบ
  - แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับรุ่นพี่
    - แนวทางในการประกอบอาชีพอิสระ
    - การเลือกอาชีพที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน
  - การรับความคิดจากผู้ที่อยู่ร่วมกัน/ใกล้ชิด
    - เพื่อนที่อยู่ร่วมกันในหอพัก
    - อาจารย์และเพื่อนในชั้นเรียน
    - เพื่อนและรุ่นพี่ในการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
  - การซึมซับแบบอย่างจากบิดามารดา
    - เห็นแบบอย่างจากบิดามารดา
    - การช่วยทำงานของบิดามารดา
    - การชื่นชมจากบิดามารดา

แผนภาพที่ 32 (ต่อ)

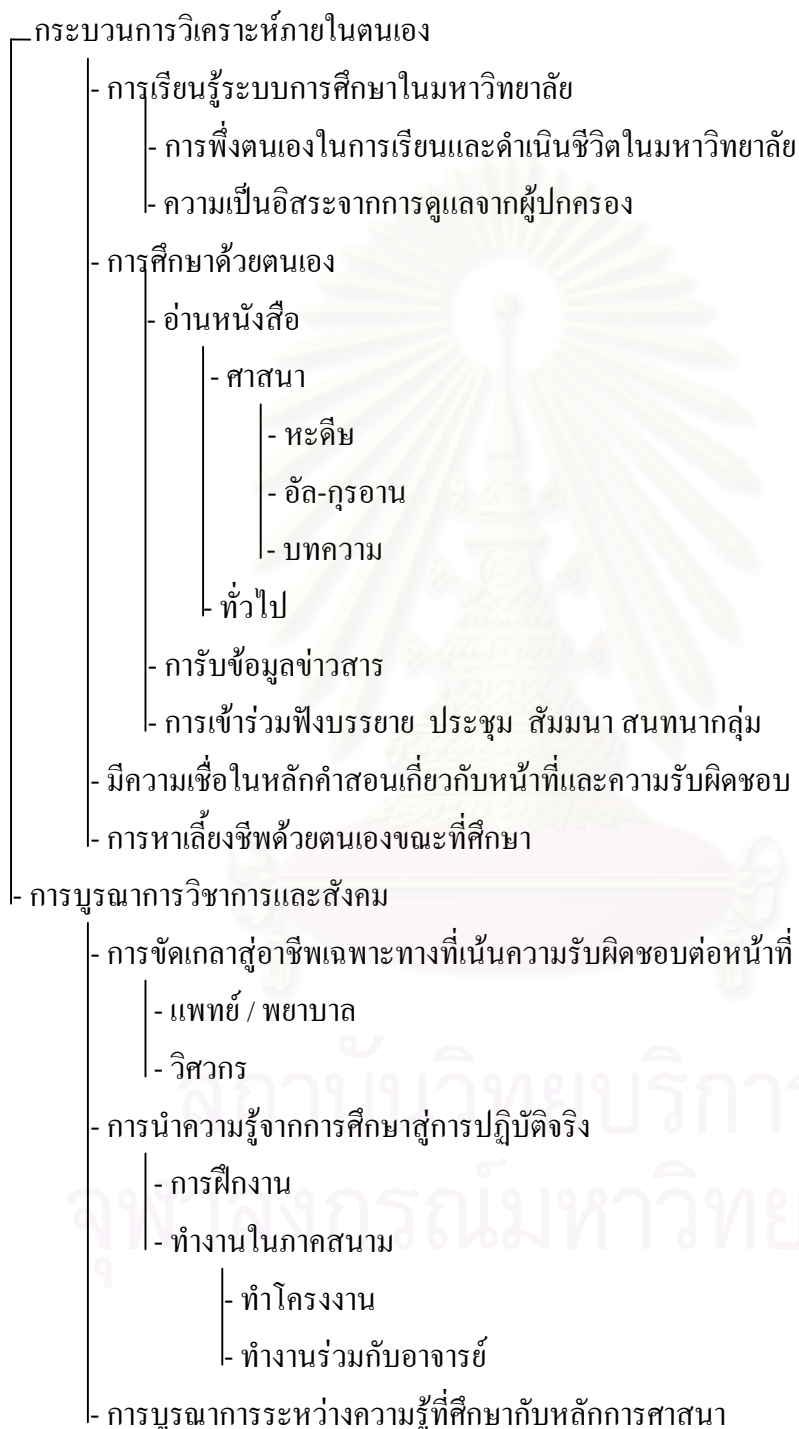

แผนภาพที่ 33 ภาพเด่นโดรแกรมกระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านความรับผิดชอบ

กระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านความรับผิดชอบ

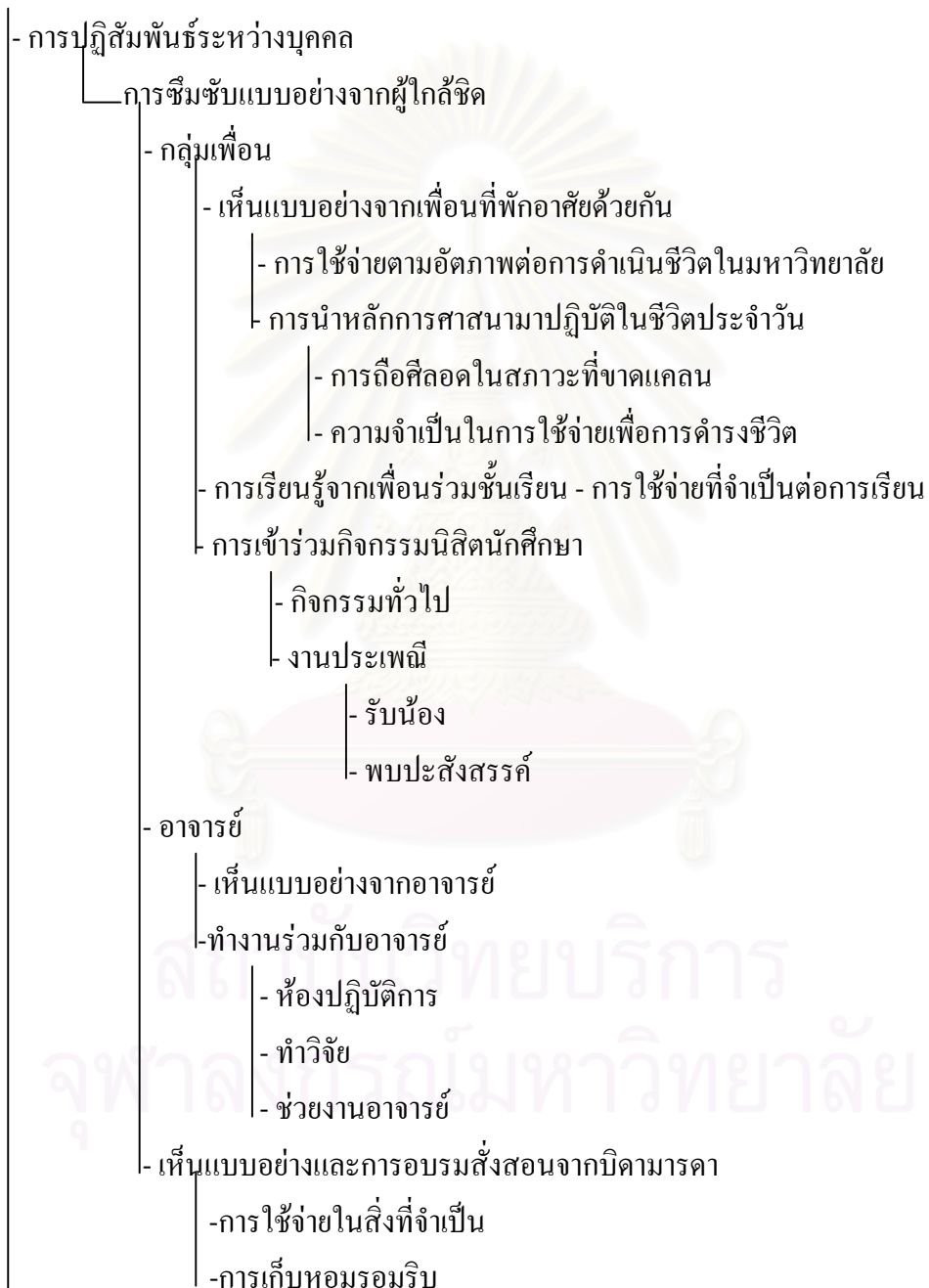

แผนภาพที่ 33 (ต่อ)

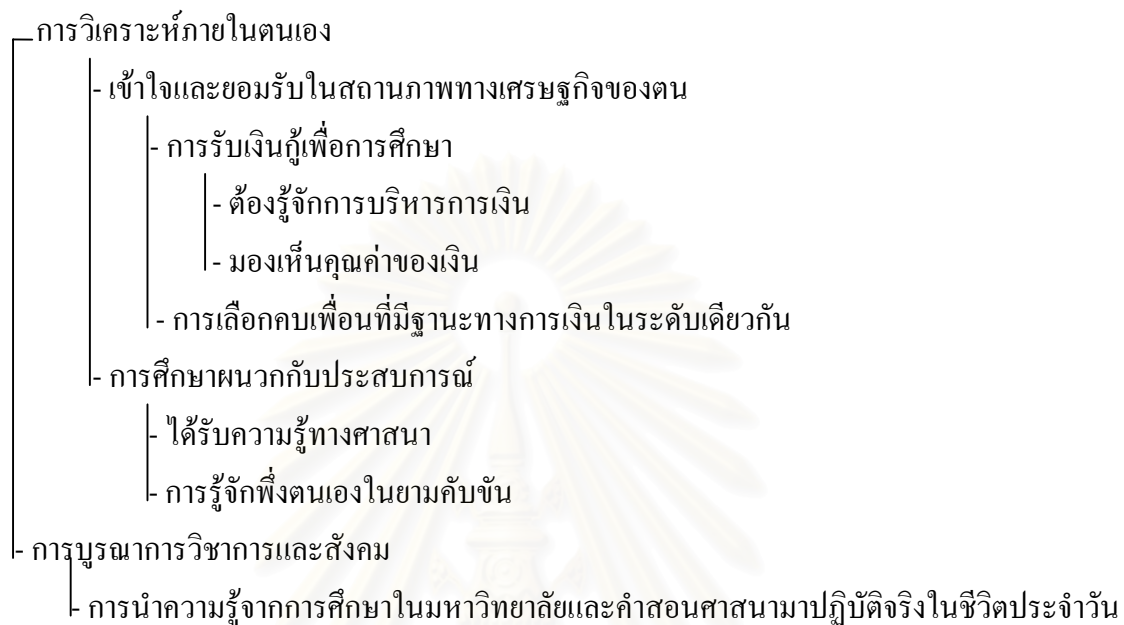

แผนภาพที่ 34 ภาพเด่นโครงการกระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านการประหยัดและออม

กระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านการประหยัดและออม

แผนภาพที่ 34 (ต่อ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

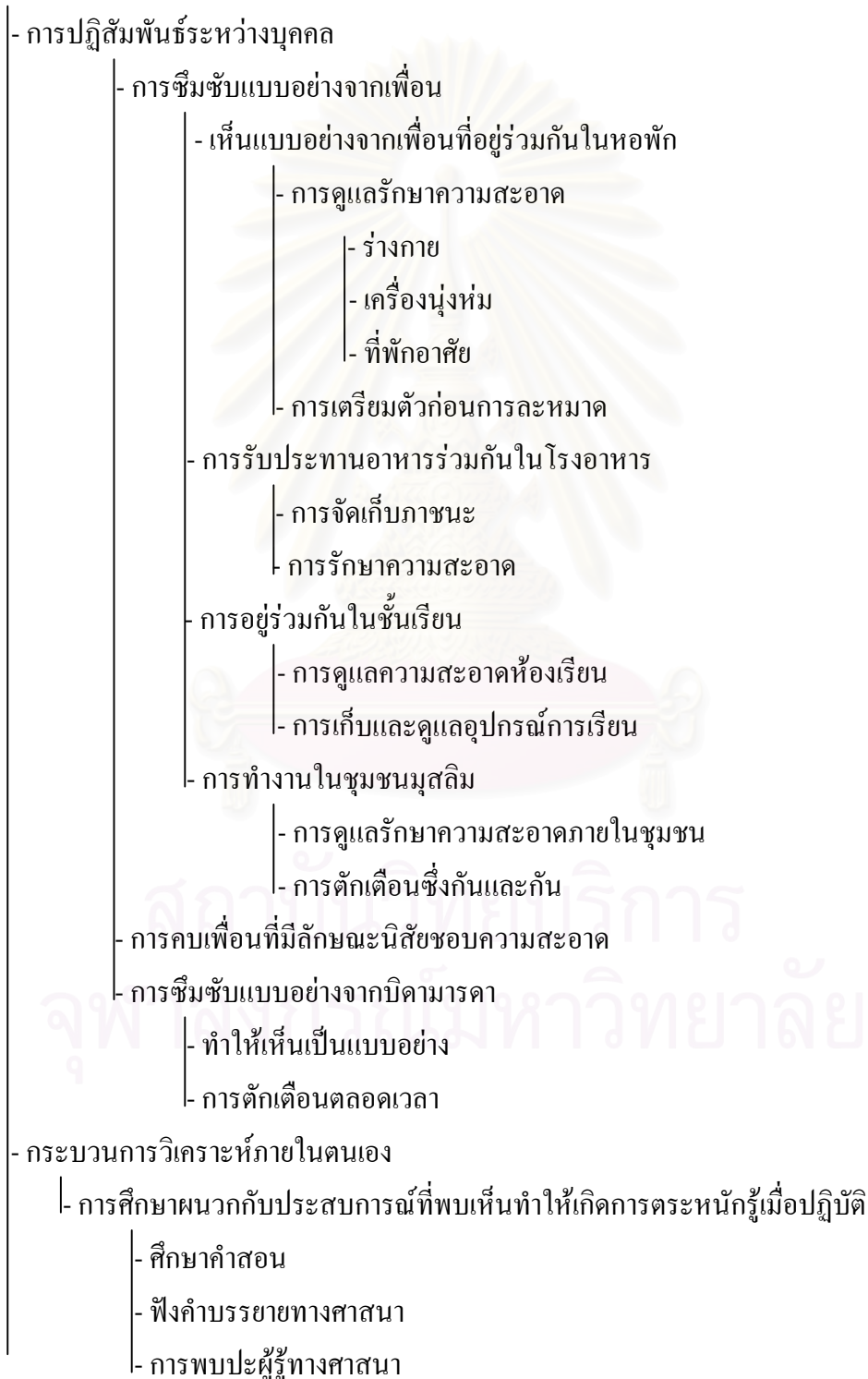
แผนภาพที่ 35 ภาพเดนโทรแกรมกระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านการบริจาค

กระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านการบริจาค

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน
    - เห็นการทำงานในองค์การนิสิตนักศึกษา
      - ชมรมมุสลิม
      - องค์การนิสิตนักศึกษา
      - สโมสรนิสิตนักศึกษา
    - การเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
    - การอยู่ร่วมกันในหอพัก
      - เห็นแบบอย่างจากเพื่อน
  - การชักจูงจากเพื่อน
  - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากเพื่อนและอาจารย์
- กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - การได้เห็นและรับทราบความทุกข์ยากของสังคม
  - การรับข้อมูลข่าวสาร
    - วารสารของชมรมมุสลิม
      - เชิญชวนการบริจาค
      - ประโยชน์ (ผลบุญ) ของการบริจาค
    - ข่าวสารของคณะ / มหาวิทยาลัย – แหล่งและสิ่งของที่ จะบริจาค
  - กระบวนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
    - กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
    - กิจกรรมเข้าสู่ชุมชน
  - การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - การเรียนการสอนที่บูรณาการวิชาการและสังคม
    - การลงมือปฏิบัติจริง
    - การฝึกงานภาคสนาม
    - อภิปรายในชั้นเรียน - กรณีศึกษา

แผนภาพที่ 36 ภาพเดนไดรแกรมกระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านความสะอาด

กระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านความสะอาด

แผนภาพที่ 36 (ต่อ)

- การรับข้อมูลข่าวสารทำให้ตนเองเห็นความสำคัญที่จะปฏิบัติ
  - รู้ถึงคุณและโทษในการดูแลรักษาความสะอาด
  - ความต้องการให้ตนเองมีสุขภาพที่ดี
  - ความคาดหวังของสังคมที่ต้องการเห็นนิสิตนักศึกษาเป็นแบบอย่าง
- การพักอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่มีความสะอาด มีระเบียบ
- ความเชื่อในการปฏิบัติตนตามแบบอย่างท่านศาสดา
  - การให้ความสำคัญของความสะอาด
  - การดูแลความสะอาดของร่างกายและสิ่งของเครื่องใช้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 37 ภาพเดนไดรแกรมกระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนลศนคศกษาไทยมุสลล
 ด้นการแต่งกาย

กระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนลศนคศกษาไทยมุสลลด้นการแต่งกาย

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน
    - การอยู่ร่วมกันในหอพัก
      - เห็นแบบอย่างการแต่งกายจากเพื่อน
      - ได้รับความระสศหต (แนะนำตักเตือน) จากเพื่อน
    - การเข้าชมรมมุสลลล
      - การรณรงค์การแต่งกายตามแบบอิสลาม
      - ได้รับความนิยมและบรรทัดฐานที่ถูกต้องของการแต่งกาย
    - การเข้าร่วมกิจกรรมนลศนคศกษา
      - เห็นแบบอย่างการแต่งกายที่ถูกแบบ
      - การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน
    - การอยู่ร่วมในชั้นเรียน – นลศนคศกษาแต่งกายถูกต้องตามระเบียบฯ และประเพณีนิยม
    - การพบปะสังสรรค
      - การแต่งกายถูกต้องตามกาลเทศะ
      - การพัฒนาบุคลิกภาพในการเข้าสังคม
  - การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและ ร.ร.เดิม (ปอเนาะ)
  - การศกษาหาความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
    - การศกษาศาสนาโดยกระบวนการกลุ่มศกษาอิสลาม (ฮาลาเกาะฮ์)
      - ให้ความรู้การแต่งกายที่ถูกต้องและผลดีผลเสล
      - แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติ
      - การตักเตือนซึ่งกันและกัน
    - การทัศนศกษาสถานที่ภายนอกสถาบัน
      - เยี่ยมชมหน่วยงานที่มีบุคลากรแต่งกายถูกต้อง
      - การพบปะผู้รู้ทางศาสนาให้ความรู้และข้อคิดเห็น

แผนภาพที่ 37 (ต่อ)

- กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - การได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักศาสนาทำให้เห็นคุณค่าในการปฏิบัติ
    - มองเห็นความสำคัญในด้านความปลอดภัยของตนเอง
      - การถูกคุกคามจากสายตา
      - ปกป้องตนเองให้พ้นภัย
    - มีผลต่อการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มการประหยัด
  - การศึกษาค้นคว้าผนวกกับประสบการณ์ทำให้เกิดการตระหนักรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง
    - อ่านหนังสือ บทความทางศาสนา
    - ได้รับความรู้จากการฟังคำบรรยายธรรม
    - พบเห็นผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมแต่งกายตามหลักการศาสนา
  - อยู่ในสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับในการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการ
    - การยอมรับจากเพื่อน อาจารย์และบุคลากร
    - ได้รับการอนุโลมจาก กฎ ระเบียบข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัย
- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - การนำความรู้หลักการศาสนาไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน
  - การเผยแพร่ความรู้หลักการและแนวปฏิบัติให้ผู้อื่น

แผนภาพที่ 38 ภาพเดนโดรแกรมกระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านการเลือกคู่ครอง

กระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านการเลือกคู่ครอง

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การศึกษาศาสนาโดยกระบวนการกลุ่มศึกษาอิสลาม (ฮาลาเกาะฮ์)
    - ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์การเลือกคู่ครอง
      - หลักคำสอน
      - แบบอย่างท่านศาสดา
      - การปฏิบัติของบุคคลทั่วไปในสังคมมุสลิม
    - ได้เรียนรู้กรณีศึกษาครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ/ล้มเหลว
    - การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับรุ่นพี่ที่ผ่านการมีครอบครัวแล้ว
  - การซึมซับแบบอย่างจากผู้ใกล้ชิด
    - ซึมซับแบบอย่างรุ่นพี่และอาจารย์โดยผ่านทาง
      - การให้คำปรึกษา
      - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
    - การปลูกฝังจากบิดามารดา
      - ทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง
      - ให้คำชี้แนะ
      - อบรมสั่งสอน
- กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - การศึกษาศาสนา ผวนวกกับประสบการณ์เกิดการตระหนักรู้
    - อ่านหนังสือ
      - อัล-กุรอาน - การเลือกคู่ครอง
      - หะดีษ
        - การใช้ชีวิตสมรส
        - การดำเนินชีวิตตามแบบอิสลาม
  - กระบวนการศึกษาวิชาครอบครัวอิสลามผ่านทางทฤษฎีและปฏิบัติ
    - มีความรู้ในคุณสมบัติของคู่สมรส

แผนภาพที่ 38 (ต่อ)

- การหมั่น
  - การแต่งงาน
  - สิทธิและหน้าที่ของคู่สมรส
- การบูรณาการวิชาการและสังคม - การศึกษากรณีตัวอย่างของครอบครัวมุสลิมในสังคมจริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 39 ภาพเด่นโครงการกระบวนการสังคมประกิจของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านความกตัญญู

กระบวนการสังคมประกิจของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านความกตัญญู

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน
    - เห็นแบบอย่างจากเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน
      - การติดต่อกับทางบ้านสม่ำเสมอโดยการ
        - เขียนจดหมาย
        - โทรศัพท์
        - ฝากสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ
      - ตั้งใจเรียนเพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณ
      - มีเวลาว่างกลับไปเยี่ยมบ้าน
      - ทดแทนผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิดเป็นการทดแทน
  - การศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อน
    - ให้ความรู้ความเข้าใจตามแนวทางอิสลาม
    - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติตนต่อบิดามารดาขณะที่กำลังศึกษา
    - การตักเตือนซึ่งกันและกันให้กระทำความดีทดแทนคุณต่อบิดามารดา
- กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - ความสัมพันธ์กับครอบครัวในทางที่ดีทำให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง
    - การดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา
      - การสงเสริญทองอย่างพอเพียง
      - ให้ความช่วยเหลือในคราวจำเป็น
      - ให้ความรักและความห่วงใย มีความอบอุ่น
      - การติดต่อและเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ
    - ความห่างไกลจากครอบครัวทำให้คิดถึงและต้องการทดแทนบุญคุณ
  - การหารายได้เลี้ยงตนขณะศึกษา ทำให้สำนึกในบุญคุณของบิดามารดา

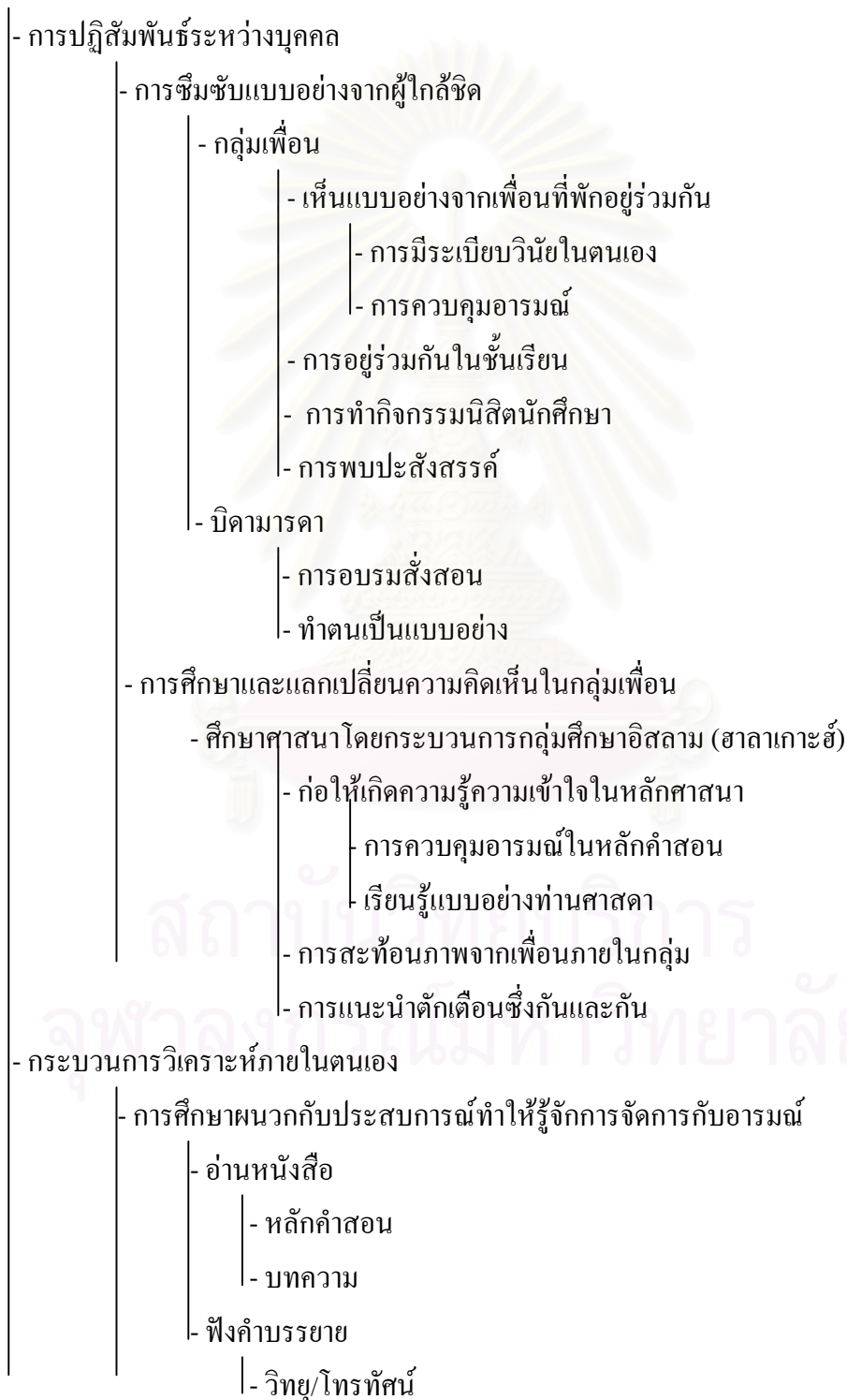
แผนภาพที่ 39 (ต่อ)

- การศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์ทำให้เกิดการตระหนักรู้
  - อ่านหนังสือศาสนา
    - อัล-กุรอาน
    - หะดีษ
  - ฟังคำบรรยาย
  - การเรียนวิชาครอบครัวอิสลาม
    - การปฏิบัติตนต่อบิดามารดา
    - การตอบแทนบุญคุณต่อบิดามารดา
- ความเชื่อในผลบุญที่ได้รับจากการตอบแทนบุญคุณบิดามารดา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 40 ภาพแผนโปรแกรมกระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านการจัดการกับอารมณ์

กระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านการจัดการกับอารมณ์

แผนภาพที่ 40 (ต่อ)

- อยู่ในสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลายของผู้คน
  - การเรียนรู้ผ่าน
    - คนรอบข้าง
    - สิ่งที่พบเห็น
  - การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ โดยการ
    - การควบคุมตนเอง
    - การฝึกฝนตนเอง
    - การประเมินตนเอง
  - การรู้จักเข้าใจผู้อื่น
- การนิยามต่อตนเอง (ต่อสู้กับตนเองในหนทางของอัลลอฮ์)
  - การชนะใจตนเอง
  - การคิดและปฏิบัติในกรอบของศาสนา
  - คำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น
    - ตนเอง
    - ส่วนรวม
- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาอบรมสั่งสอนไปปฏิบัติจริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 41 ภาพเด่นโดแกรมกระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านการนันทนาการ

กระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านการนันทนาการ

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน
    - การอยู่ร่วมกันในหอพัก
      - แบบอย่างจากเพื่อนที่ใช้เวลาในการนันทนาการ
      - การแนะนำและชักจูง
    - เรียนรู้การใช้เวลาว่างในการพักผ่อนของกลุ่มเพื่อน
      - การเล่นกีฬา/ออกกำลังกาย
      - ทำงานอดิเรก
      - เข้าร่วมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
      - การพบปะสังสรรค์ที่เป็นประโยชน์
      - การทำงานให้ส่วนรวม
- กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - การศึกษาและประสบการณ์ก่อให้เกิดการตระหนักรู้
    - การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย
      - การใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในการพักผ่อน
        - สนามกีฬา
        - ห้องสมุด
        - สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
      - มีโอกาสในการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์
    - การอ่านหนังสือ
  - การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
    - หลักคำสอน
    - บทความ
    - ฟังคำบรรยาย
- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - นำความรู้และทักษะปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

แผนภาพที่ 42 (ต่อ)

- กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางศาสนาทำให้เกิดความศรัทธามากขึ้น
    - อ่านหนังสือศาสนา
      - อัล-กุรอาน
      - หลักคำสอนโดยทั่วไป
    - การรับข่าวสารของชมรม
      - วารสาร - บทความ
      - ป้ายประกาศ
        - ข้อความที่น่าสนใจ เช่น บทบัญญัติที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต
        - สารคดี
    - ฟังผู้รู้ทางศาสนา
      - บรรยาย/อภิปราย
      - เรียนศาสนานอกเวลา
      - วิทยู โทรทัศน์
  - เห็นและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดผู้ที่อยู่ในแนวทางศาสนา
    - ได้รับความสะดวกในการใช้สถานที่ประกอบศาสนกิจ
      - ศาลาละหมาดของมหาวิทยาลัย
      - ชมรมมุสลิม
    - การพบปะบุคคลที่มีความศรัทธาในศาสนาทำให้เกิดการ
      - เรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดการศรัทธาและปฏิบัติ
      - สำนึกในตนเอง
      - การเปลี่ยนแปลงตนเองโดยการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม
  - การเรียนวิชาทางด้านอิสลามศึกษาเกิดการตระหนักรู้
    - ก่อให้เกิดความรู้ทางด้านศาสนา
      - ความเชื่อ
        - อัลลอฮ์
        - มะลาอิกะฮ์
        - ศาสดา
      - วิธีในการดำเนินชีวิต - ข้อควรปฏิบัติและข้อห้าม
    - มองเห็นแนวทางการปฏิบัติตนในสภาพสังคมปัจจุบัน

แผนภาพที่ 42 (ต่อ)

- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - การนำความรู้ทางศาสนาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต
  - การเผยแพร่ความรู้และแนวทางปฏิบัติต่อผู้อื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 43 ภาพเดนไดรแกรมกระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
ด้านบุคลิกภาพ

กระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านบุคลิกภาพ

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน
    - การแสดงพฤติกรรมของรุ่นพี่/เพื่อน
      - ที่พักอยู่ร่วมกัน
      - การเข้าไปที่ทำการชมรมฯ
      - ทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
    - การชี้แนะและให้เหตุผลตลอดจนคำติชมอย่างต่อเนื่องจาก
      - อาจารย์
      - รุ่นพี่
  - การศึกษาศาสนาโดยการสนทนากลุ่ม (ฮาลาเกาะฮ์)
    - ก่อให้เกิดความรู้ในการพัฒนาบุคลิกภาพแบบอิสลาม
      - แบบฉบับศาสดา
      - ผู้นำศาสนาอิสลาม
      - มุสลิมที่เป็นศรัทธาชน
    - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ
      - เห็นความสำคัญการพัฒนาตนเอง
        - การใช้เหตุผล
        - พัฒนาด้านอารมณ์
      - เรียนรู้ในการพัฒนาบุคลิกภาพ
        - การแต่งกาย
        - การปฏิบัติตนในการเข้าสังคม
          - ศาสนิกเดียวกัน
          - ต่างศาสนา
    - การแนะนำตักเตือนซึ่งกันและกัน

แผนภาพที่ 43 (ต่อ)

- กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผนวกกับประสบการณ์เกิดการตระหนักรู้
    - อ่านหนังสือ/วารสารด้าน
      - ศาสนาอิสลามในเรื่องเฉพาะ/ทั่วไป
      - จิตวิทยา
      - การพัฒนาตนเอง
      - การพัฒนาบุคลิกภาพ
    - ฟังคำบรรยายทางศาสนา
    - ได้รับความรู้จาก วิทยุ โทรทัศน์
  - การเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวในแต่ละวัน
    - ความขัดแย้งทางความคิดในชั้นเรียน
    - การแข่งขันด้านการเรียนและความเป็นอยู่
  - เห็นสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่างจากชุมชนที่เคยอาศัยอยู่
    - การพบปะผู้คนในสถาบัน
    - การไปในสถานที่ต่าง ๆ
    - การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - การนำความรู้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
    - การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
    - การอยู่ร่วมกับผู้อื่น
    - การทำกิจกรรมนิตินักศึกษา
      - ความเป็นผู้นำ
      - การทำงานร่วมกับผู้อื่น
  - การฝึกปฏิบัติ
    - ทำโครงการ
    - ลงภาคสนาม

แผนภาพที่ 44 ภาพเดินโครงการกระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนศตนักศศคษาไทยมุสลศม
ด้านจศตสาธาณะ

กระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนศตนักศศคษาไทยมุสลศมด้านจศตสาธาณะ

- การปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
  - การซศมซศบแบบอย่างจาก
    - กลุ่มเพื่อน
      - เข้าร่วมกิจกรรมนศตนักศศคษา
        - ค่ายบ้ำเพศฐประโยชน์
        - กิจกรรมท้วไป
      - การท้างานในองค้กรนศตนักศศคษา
        - การช่วยเหลือผู้อื่น
        - การมศจจศใจเอศอเพื่อเผื่อแผ่
    - อาจารย์
      - การฝศกงานภาคสนามเพื่อการศึกษาและช่วยเหลือชุมชน
      - การปฏิบัติตนตามแบบอย่างของวิชาศศพ
- การวิเคราะห์ภายในตนเอง
  - กระบวนการเรียนการสอนบางรายวิชาผนวกกับประสพการณ์ตนเอง
    - การเรียนรู้ผ่านกระบวนการศศคษาปัญหาสังคม
    - สัมผัสกับความทุกข์ยากของผู้ด้อยโอกาส
  - การศศคษาค้นคว้าทางด้านสังคมด้วยตนเองท้าให้เกิดความสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น
    - อ่านหนังสือ
      - คำสอน
      - หะดีศ
      - วารสาร
    - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น
- การบูรณาการวิชาการและสังคม
  - การนำความรู้ที่ศศคษาไปใช้ในการพัฒนาชุมชน
    - ฝศกปฏิบัติภาคสนาม
    - เข้าร่วมกิจกรรมนศตนักศศคษา
  - การท้าโครงการนศตในรายวิชา/หลักศศตท้ที่ลงสู่ชุมชน

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาและตรวจสอบแผนกลยุทธ์

1. การพัฒนากลยุทธ์

การกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร และการสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษาในระดับรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี รองคณบดี และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมรายละเอียดของเอกสารและรายชื่อบุคคลในภาคผนวก ก, ข และผลการวิเคราะห์ SWOT ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ห้องครด้วย SWOT

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
บุคลากร	<p>1. จำนวนอาจารย์และบุคลากรมุสลิมมีมากและกระจายอยู่คณะต่าง ๆ มีความตั้งใจที่จะให้ร่วมมือในการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาบัณฑิตศึกษา ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องเร่งพัฒนา</p> <p>2. ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และนิสิตนักศึกษา ส่วนมากเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางด้านความเชื่อ วัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม</p> <p>3. อาจารย์ที่สอนอิสลามศึกษา ภาษาอาหรับ ภาษามลายู และด้านอื่น ๆ มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม มีส่วนสำคัญในการให้ความรู้ตามหลักวิชาและการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม</p>	<p>1. ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรและนิสิตนักศึกษา นักศึกษาบางคนไม่พยายามเข้าใจและยอมรับนิสิตนักศึกษาต่างศาสนาและวัฒนธรรม</p> <p>2. อาจารย์และบุคลากรยึดติดกับระบบราชการและความคิด/ภารกิจเดิม ๆ ยากแก่การเปลี่ยนแปลง</p> <p>3. บุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา มีความสามารถจำกัด ขาดความรู้ความเข้าใจนิสิตนักศึกษามุสลิมที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากนิสิตนักศึกษากลุ่มใหญ่</p> <p>4. ผู้บริหารส่วนกลางหรือผู้บริหารระดับคณะมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในภาพรวม ไม่สนใจนิสิตนักศึกษามุสลิมกลุ่มน้อย ซึ่งยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือดูแลตามวิถีชีวิตที่ควรจะเป็น</p> <p>5. อาจารย์มีภาระงานสอนและงานอื่น ๆ มากจนไม่มีเวลาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา</p>

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
งบประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการจัดสรรงบประมาณในภาพรวมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - สามารถขอความร่วมมือจากภาคเอกชนภายนอกได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดงบประมาณที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น หอพัก นิสิตนักศึกษา
อาคาร/สถานที่/วัสดุ/อุปกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - มีอาคารสถานที่ วัสดุ/อุปกรณ์ เพื่อการศึกษา รวมทั้งมีแหล่งฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของมหาวิทยาลัยและคณะกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ทั่วภาคใต้ - มีหอพัก สถานที่อำนวยความสะดวก นันทนาการ โรงอาหาร และมีมัสยิดในวิทยาเขตปัตตานี 	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้อาคารสถานที่ วัสดุ/อุปกรณ์ ยังไม่คุ้มค่าเพราะกระจายการควบคุมไม่สามารถใช้ร่วมกันได้
การบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้รับผิดชอบและหน่วยงานรองรับในการให้บริการและกิจการนิสิตนักศึกษาทั้งส่วนกลางและระดับคณะ - ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการและเทคโนโลยีสารสนเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างการบริหารแบบเดิมไม่สามารถปรับเปลี่ยนตามภารกิจที่ต้องเปลี่ยนไป - นโยบาย/การปฏิบัติ ในองค์กรภาพรวมและระดับคณะ/ภาควิชา ยังเป็นการบริหารแบบองค์รวมโดยไม่คำนึงถึงส่วนย่อย (นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม) - ขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารในระดับต่าง ๆ - ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาแยกส่วน โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่เป็นคนกลุ่มน้อย

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก	โอกาส	การทำท่าย (อุปสรรค)
นโยบาย/การเมือง/ กฎหมาย	1. พ.ร.บ.การศึกษา เน้นการพัฒนา นิตินักศึกษาตามเอกลักษณ์ ความเชื่อและศาสนา 2. รัฐบาลให้ความสำคัญกับคนกลุ่ม น้อย โดยเฉพาะมุสลิมถือว่าเป็น คนส่วนใหญ่ใน 4 จังหวัด ที่มี วัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนส่วน ใหญ่ของประเทศ	1. การปรับเปลี่ยนมหาวิทยาลัย เป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยมีความอิสระใน การบริหารมากขึ้น
เศรษฐกิจ	- มีการสนับสนุนทุนการศึกษา จาก ภาคเอกชนในการจัดการศึกษาและ พัฒนานิตินักศึกษามุสลิม	- ยังมีความต้องการความช่วยเหลือ ทางการเงิน อาคาร สถานที่และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนานิตินักศึกษา
สิ่งแวดล้อม	- สถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอยู่ใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มี ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนา อิสลาม	- สภาพแวดล้อมในเมืองที่ มหาวิทยาลัยตั้งอยู่อย่าง สวนทางกับวิถีชีวิตของศาสนา และวัฒนธรรมอิสลาม
เทคโนโลยี	- มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เพื่อบริการและพัฒนานิตินัก ศึกษา	- การลงทุนทางด้าน Hard ware และ Soft ware เพื่อนำมาจัดการ ฐานข้อมูลนิตินักศึกษา
สังคม/วัฒนธรรม	- ผู้นำศาสนา/ผู้นำท้องถิ่นเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนานิตินัก ศึกษา เช่น โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน - ชุมชน/ท้องถิ่น พร้อมให้ความ ร่วมมือมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวกับการ อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น	- ความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับ ความเชื่อ วิธีการดำเนินชีวิตของ มุสลิมที่มีกลุ่มนักวิชาการศาสนา หลายทัศนะ - สามารถสร้างไว้ซึ่งมรดกของ ชาติ และเอกลักษณ์ทางวัฒน ธรรม (National heritage and culture identity)

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก	โอกาส	การทำท่าย (อุปสรรค)
คู่แข่ง	- เป็นศูนย์รวมการจัดการศึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษามุสลิม ที่สนองความต้องการของชุมชน/ท้องถิ่น	- แข่งขันกับมหาวิทยาลัยอิสลามของเอกชนและมหาวิทยาลัยในประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น

1.2 ระดับของกลยุทธ์

เนื่องจากคำว่า Strategy และ Strategic ในภาษาไทยมีความหมายว่า “ยุทธศาสตร์” ก็ได้ และ “กลยุทธ์” ก็ได้ ในที่นี้จะใช้คำว่า “กลยุทธ์” สำหรับชุดของกลยุทธ์ระดับระบบใหญ่ คือ ระดับทบวงมหาวิทยาลัย และ “กลยุทธ์” สำหรับคณะผู้บริหารสูงสุดในมหาวิทยาลัยส่วน “กลยุทธ์” ที่ใช้ระดับรองลงมาคือ คณะ/ภาควิชา เป็นกลยุทธ์สำหรับภารกิจด้านต่าง ๆ และการปฏิบัติงาน ตามที่ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (2546) ได้แบ่งยุทธศาสตร์ ออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับทบวงมหาวิทยาลัยเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาค่านิยมเป็นประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ ระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ กลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย และระดับคณะ/ภาควิชา/เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ กลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน

การกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเป็นการสร้างแผนกลยุทธ์ระดับสถาบัน ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (2546) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นว่า ยุทธศาสตร์ คือการแก้ปัญหาที่ซ้ำซากค้างคามานาน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขด้วยแผนงานประจำอันเป็นกิจวัตร จึงจำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการผลักดัน กล่าวคือ

1. จัดระบบการศึกษาเป็นระบบการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง ด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาให้สัมพันธ์สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน
2. ปรับเปลี่ยนค่านิยมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทุกแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพตนเอง
- 3.ปรับเปลี่ยนวิธีการกำหนดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียตลอดจนตัวแทนของนักศึกษา มีส่วนร่วมโดยการปฏิรูปการเรียนระดับอุดมศึกษา
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต Courseware โดยมุ่งพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทย

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีทางเลือกในการกำหนดเป้าหมาย การจัดองค์กร การดำเนินงานและการประเมินผลการดำเนินงาน โดยร่วมกับประชาคมและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กำหนดคุณภาพระหว่างมูลค่าเชิงธุรกิจกับคุณค่าเชิงสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม

6. สร้างและส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีปัญญาและความสามารถพิเศษโดยจัดระบบการเรียน และกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาศักยภาพพิเศษสู่ความเป็นเลิศระดับสากลได้

7. ส่งเสริมและเชื่อมโยงเครือข่ายทางปัญญาของชาติเพื่อสร้างฐานและงานวิจัยที่เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย เป็นยุทธศาสตร์พัฒนาค่านิยมประเด็นหลักทาง ยุทธศาสตร์ ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในทุกแห่งการเรียนรู้ มี Courseware มีการกำหนดเป้าหมาย จัดองค์กรและ การประเมินผลการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วม ยึดโยงเครือข่ายทางปัญญาของชาติ ให้นิสิต นักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของตน สัมพันธ์สอดคล้องกับลักษณะชุมชน สังคม วัฒนธรรม ซึ่ง การวิจัยครั้งนี้กำหนดยุทธศาสตร์ในระดับสถาบันอุดมศึกษาโดยการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย 4 ด้านคือกลยุทธ์ในการให้บริการ กลยุทธ์ในการจัด โปรแกรม กลยุทธ์ในการกระตุ้นและกลยุทธ์ในการวิจัย

1.3 มิติของการพัฒนาแผนกลยุทธ์

การกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม โดยการศึกษาและ กำหนดกรอบดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการสังคมประคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

จากการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาใน มหาวิทยาลัย ได้แก่

1.1 **ลดลง** ได้แก่ ค่านิยมด้านการนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา และการบริจาค โดยที่พัฒนาค่านิยมที่ลดลงระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัยให้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

1.2 **คงที่** ได้แก่ ค่านิยมด้านความกตัญญูและความสะอาด โดยพัฒนาค่านิยมที่คงที่ ระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัยให้เพิ่มขึ้น

1.3 **เพิ่มขึ้น** ได้แก่ ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน โดยที่พัฒนาค่านิยมที่เพิ่มขึ้น ระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยให้อยู่เท่าเดิม

2. การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยการพิจารณาจากผล การศึกษาระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยระดับค่านิยมที่

ลดลง คงที่และเพิ่มขึ้น กระบวนการสังคมประภคของค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเองและการบูรณาการวิชาการและสังคม ส่วนประเภทของกลยุทธ์ได้แก่ การบริการ จัดโปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัย (Jacoby, 1993) มิติของการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม สามารถกำหนดได้เป็น 36 มิติ (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

2. กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมพัฒนาจากการศึกษาระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย กระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม และผลจากการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยใช้รูปแบบ SPAR (Jacoby, 1993) ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies) กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies) กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies) กลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies) ในมิติต่าง ๆ ทั้ง 36 มิติ กล่าวคือ

2.1 กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมรูปแบบ SPAR

กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ในการบริการ กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมกลยุทธ์ในการกระตุ้น และกลยุทธ์ในการวิจัย ดังรายละเอียดในตารางที่ 11-14

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดหอพักแบบหอภราดรภาค (Fraternity) หรือหอขนิษฐภคาค (Sorority) เพื่อจัดระบบการดูแลนิสิตนักศึกษา แบบครบครัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาชิมชั้บพฤติกรรมและแบบอย่างวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี - จัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัยโดยจัดให้อาจารย์และครอบครวั้ของอาจารย์อยู่ร่วมกับนิสิตนักศึกษา เพื่อดูแลนิสิตนักศึกษาแทนบิดามารดา - จัดให้นักศึกษาคู่อยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมห้องที่มีรูปแบบการดำรงชีวิตพื้นฐาน (Basic living style) คล้ายกัน โดยคำนึงถึงสัมพันธ์ภพของเพื่อนร่วมห้อง (Roommate relationship) - กำหนดให้มีการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา ตระหนักถึงบทบาทของตนในเรื่องการพัฒนา นิสิตนักศึกษา เพื่อมีเวลาพบปะให้คำปรึกษาทางวิชาการ สามารถปลูกฝังค่านิยมสอดแทรก ลงไปในการให้คำปรึกษา - สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ - กำหนดนโยบายจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีสัดส่วนตามจำนวนนักศึกษามุสลิม และสร้างความเข้าใจให้อาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่ใช่มุสลิมมีความเข้าใจในศาสนาอิสลาม - มหาวิทยาลัยควรสืบค้นในชุมชนเพื่อหาบุคคลที่สามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมมาช่วยในการให้คำปรึกษาแก่อาจารย์และนักศึกษามุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
		<ul style="list-style-type: none"> - ควรจัดโปรแกรมพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนให้มีความเข้าใจในศาสนาอิสลาม - การกำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา และให้ตอบไว้ใน Web board เพื่อให้ นักศึกษาได้อ่านกันอย่างทั่วถึงไม่ว่าเฉพาะนักศึกษาที่มีปัญหาเท่านั้น และเป็นการเปิดโอกาสให้ นักศึกษาอื่น ๆ หรือผู้อื่นได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น - ความศรัทธาตลลง ซึ่งเป็นฐานของค่านิยมอื่น ๆ ควรเน้นการจัดกิจกรรม เช่น สหกรณ์ เพื่อให้ได้เงินเพื่อการบริจาคและนันทนาการ หรือการขายอาหารไทย ที่มีผู้เก็บเงิน ซึ่งจะปลูกฝังการรับผิดชอบทางการเงิน การจัดการการเงิน และออมในรูปแบบของนันทนาการ เพื่อใช้เงินได้เพียงพอตลอดเดือน เป็นต้น - การพัฒนาศาลาละหมาด เป็นศูนย์รวมของชาวมุสลิมในสถาบันทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวันศุกร์ บทบาทของศาลาละหมาดซึ่งเป็นศูนย์รวมของนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยที่ไม่ มีการจัดตั้งศาลาละหมาด น่าจะมีการจัดให้มีขึ้นเพื่อความเท่าเทียมกัน

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
	<p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดบริการห้องสมุดอิสลามศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง - ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ในการศรัทธาศาสนา - จัดบรรยากาศภายในสถาบัน (Floor atmosphere) เพื่อสร้างบรรยากาศการดำเนินตามวิถีชีวิตแบบอิสลาม เช่น สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย แยกเพศระหว่างชาย-หญิง - จัดสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในองค์กรวม - ออกกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักการศาสนา - การให้บริการทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ CAI , web site ที่นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านศาสนาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย - จัดบริการความรู้ทางด้านนันทนาการที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาและนำไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน - จัดตั้งสถาบันการเงินแบบอิสลาม เพื่อเป็นที่เก็บออมเงินและกู้ยืมเพื่อการศึกษา - จัดสถานที่ประกอบศาสนกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่สำคัญ ๆ เพื่อ นิสิตนักศึกษาได้ใช้บริการอย่างสะดวกและทั่วถึง - สร้างโอกาสเพื่อให้บูรณาการงานกับบริการนิสิตนักศึกษา เช่น การทำงานเพื่อหารายได้เสริม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>2. คงท่ ปรคอบดว้ค่านิยม</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>1. การปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวกในการพบปะและติดต่อ ระหว่างนิสิตนักศึกษา กับผู้ปกครอง - จัดบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ฮาลาล - จัดบริการอนามัย (Health services) ให้ความรู้ทางสุขอนามัย โภชนาการ (Mental health) เพื่อให้ นิสิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ในการดำเนินชีวิตที่ดี (Wellness) - จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด มีระบบระเบียบ สวยงาม และปราศจากมลพิษ - จัดวันรำลึกถึงบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักความกตัญญูต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยสถาบันเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ - จัดบริการให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตนักศึกษา กับผู้ปกครอง - จัดบริการความรู้และการนำไปใช้ทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประติงของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น อันประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>- จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษา (The Counseling & Student Development Center) เพื่อให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group process)</p> <p>- จัดตั้งศูนย์การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้ นิสิตนักศึกษา เรียนรู้ คิดวิเคราะห์ และคิด วิจัย วิจารณ์</p> <p>- จัดตั้งศูนย์ฝึกหัดอาชีพและอาชีพจำลอง</p> <p>- จัดโปรแกรมเพื่อให้ความรู้กว้าง ๆ เป็นฐานที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) และการเปิดโลกทัศน์อย่างไร้ขอบเขต (Liberated mind) และสามารถจัดการความรู้ของตนและสังคมได้</p> <p>- การจัดตั้งศูนย์ควรมีการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ไม่ควรมีการจัดตั้งศูนย์ขึ้นใหม่อาจใช้ศูนย์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาสิ่งอื่นเพิ่มขึ้น</p>

ตารางที่ 12 กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมพัฒนานิสิตนักศึกษาในหอพักเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตร่วมกัน ในมหาวิทยาลัยตามแบบอิสลาม - จัดโปรแกรมการอยู่ร่วมกันในหอพักแบบครอบครัว - จัดกิจกรรมในหอพักเพื่อเข้าใจการดำรงชีวิตและพัฒนาสัมพันธภาพ โดยวิธีการอุคุวะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) - จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม – Islamic group study) - จัดโปรแกรมการพบปะระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน - พัฒนาการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามหลักการการจัดเวลาแบบอิสลามที่มีนวัตกรรม เช่น จัดอบรม สอนแบบโมดุล กรณีศึกษา ฯลฯ - การประหยัดและการออม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทดลองทำเอง - จัดสถานที่เพื่อการนันทนาการให้เหมาะสมและเพียงพอ เช่น สนามกีฬา แหล่งอ่านหนังสือ โทรทัศน์ เป็นต้น - การเห็นความสำคัญกิจกรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น การละเว่น การจัดตารางเรียนที่ทับซ้อนกับเวลาละหมาด เป็นต้น และพยายามเลี่ยงการจัดเวลาเรียนในระหว่างเวลาละหมาดในวันศุกร์

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมกีฬาอยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชาเลือกเสรี การเล่นกีฬาจะเป็นตัวฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักการรู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัยได้ - ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นค่านิยมของมุสลิมให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนที่มีอุปสรรคต่อพิธีการทางศาสนา หรือการจัดช่วงของการสอบที่ตรงกับกิจกรรมทางศาสนาและนักศึกษามุสลิมไม่สามารถเข้าร่วมได้ ควรมีการเติมช่องว่างระหว่างกัน - จัดโปรแกรมการศึกษาศาสนาด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ไปพิจารณาตัดสิน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา - จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตักเตือน (การขัดเกลาจิตใจ) - จัดโปรแกรมนันทนาการที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยให้นักศึกษามีส่วนในการกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง - พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น - สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>2. คงที ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมอบรมการบริหารการใช้จ่ายและหนี้สิน โดยเน้นการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน - จัดโปรแกรมอบรมให้ความรู้ทางด้านศาสนาที่ส่งเสริมการศรัทธาและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงตามหลักการอิสลาม - จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แร่กายและสติปัญญา โดยนำระบบบัญชีมูลมา (กองทุนทรัพย์รวม) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ - จัดโปรแกรมเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิต นักศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นต้น - จัดโปรแกรมฮาตาเกาะฮเข้าไปมีส่วนในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัสยิด เป็นต้น - จัดโปรแกรมพบปะระหว่างอาจารย์และผู้ปกครองเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และแสดงความกตัญญูกตเวที - จัดโปรแกรมพัฒนาหอพัก อาคารเรียน โรงอาหารและบริเวณมหาวิทยาลัย โดยการร่วมมือร่วมใจระหว่างนิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรสนับสนุน

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคัม ประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครองและผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง - จัดโปรแกรมอบรมทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม โดยการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามองเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตในขณะที่ศึกษาภายใต้แนวคิด “ปัญญาดี อยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” - จัดโปรแกรมให้แก่นิสิตนักศึกษา ให้ถึงพร้อมของการดูแลสุขภาพในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต - การปลูกฝังความกตัญญูที่มีต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณในชีวิตของนิสิตนักศึกษารวมทั้งของสถาบัน นิสิตนักศึกษาที่จบไปควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมศิษย์เก่า ซึ่งเป็นเรื่องของความกตัญญูที่ควรมีต่อสถาบัน ในฐานะเป็นนักศึกษามุสลิมก็ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าของสถาบัน หรือมหาวิทยาลัย - การพัฒนาตัวตนแบบที่เข้มแข็ง จะเป็นแรงผลักดันที่ดีต่อผลการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม - การจัดตั้งและสนับสนุนให้สมาคมศิษย์เก่าเข้มแข็งในฐานะของสัญลักษณ์แห่งความกตัญญูต่อสถาบัน กิจกรรมของศิษย์เก่าไม่ควรเน้นเรื่องของการสังสรรค์กินเลี้ยงกันอย่างเดียวควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความกตัญญูสถาบันด้วย - การจัดการเพื่อป้องปรามการปฏิเสธสถาบันในกรณีที่นิสิตนักศึกษาอยู่อย่างแปลกแยก และการต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ต้องการ เช่น การคลุมหิญาบ ซึ่งทำให้เป็นปฏิปักษ์ต่อการบ่ม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังค ม ประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p>	<p>เพาะความกตัญญูต่อสถาบัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับ การศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานมิใช่รับรองหลังการทำงาน - จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สารระ – คุณค่า - จัดโปรแกรมอคูวะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน - จัดโปรแกรมนาศีหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นิสิตนักศึกษาได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย - จัดโปรแกรมการตระอาูฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษสถานภาพครอบครัว ความเครียด และปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดองกวมขึ้น - จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น - จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังค มประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมตรียะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจและการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง - จัดโปรแกรมมุฮาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องหาทางแก้ไข และสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์ - จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นิสิตนักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง - จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี - จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม <p>จัดกิจกรรมโดย Train ให้มุสลิมเป็นผู้นำโดยจัดการ Course training เพื่อให้นักศึกษามุสลิมมีลักษณะของความเป็นผู้นำ</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย - จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน - จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตแห่งความเป็นจริงในสังคม

ตารางที่ 13 กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>- ลดลง ประกอบ</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>- การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p>	<p>- ให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ผู้ทำหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาในหอพัก</p> <p>- ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็น งานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร</p> <p>- สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคต มิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด</p> <p>- ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>- แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้าน การ พัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)</p> <p>- จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงาน ระดับความเป็นเลิศ ในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ยอมรับ และปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพิเศษที่มีความผสมผสาน สู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน</p> <p>- ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรง และเป็นหน้า ที่หลักสำคัญประการหนึ่งของอาจารย์ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้น จิตวิญญาณ</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
		<ul style="list-style-type: none"> - เลือกรกลุ่มอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา แล้วจัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมร่วม โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย - คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อันสัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา - นักศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประภคนำไปในทิศทางอื่น ๆ ดังนั้น จัดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษามุสลิม - จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม - นันทนาการหลายประเภทไม่เหมาะสมกับค่านิยมมุสลิม เช่น การว่ายน้ำควรมีกุญชรในการจัดรูปแบบนันทนาการให้มิดชิด และเหลือเวลาสำหรับนักศึกษาเพศชาย และหญิง - ส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาในวันอาทิตย์ ควรมีการพูดถึงคำสอนเมื่อเสร็จการกีฬาให้นักศึกษาในหอพักเป็นผู้รับรองนักศึกษาอื่น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และปลูกฝังต่อค่านิยมนันทนาการที่เป็นไปตามหลักศาสนา เช่น ดื่มน้ำเย็น เป็นต้น - จัดระบบ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีไม่เน้นความแตกต่างของศาสนา - จัดให้มีกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่นักศึกษามุสลิมมีส่วนร่วมได้

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคัม ประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - แข่งขันด้านความรู้และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลาม โดยให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้วิถีการดำเนินชีวิตในกรอบศาสนาของตน - ยกย่องนิสิตนักศึกษาที่มีความใส่ใจและกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติตนตามแบบอย่างศาสนา - สนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักการอิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น - แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง - ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง - ให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวังตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา - การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ ให้คำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เหมาะสมพอดี

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p>	<p>- เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาค้นคว้าทันกับการพัฒนาวิชาการ เทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม</p> <p>- กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐานทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ</p> <p>- ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับความสอดคล้อง ต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์</p> <p>- เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนนิสิตนักศึกษาและ คนในท้องถิ่น ด้านการพัฒนาค่านิยม เข้าสู่ระบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัย เป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์</p> <p>- ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และผู้ปกครอง</p> <p>- สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุขลักษณะ อนามัยและสภาวะแวดล้อมของ การอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย</p> <p>- ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และ ผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน</p> <p>- ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจและตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามสุขลักษณะแบบ อิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและกิจกรรมนิสิต นักศึกษา</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ใน ตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p>	<p>- ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เมื่อมีโอกาและเวลาที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณ</p> <p>- ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน</p> <p>- ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม</p> <p>- สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงาน กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง</p> <p>- ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมที่นักศึกษาสนใจและต้องการ นักศึกษาจะได้ทำในสิ่งที่พอใจ เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ส่งเสริมการคิดและการทำงานเป็นทีม เช่น ชมรมส่งเสริมค่านิยมมุสลิม</p> <p>- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- พัฒนาหน่วยงานพัฒนานิสิตนักศึกษา และองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) 2) การคิดเป็นระบบ (System thinking) 3) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model) 4) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery) 5) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning) <p>- เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม</p> <p>- พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ</p>

ตารางที่ 14 กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาด</p> <p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p> <p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบการจัดหอพักนิสิตนักศึกษาแบบครอบครัว - รูปแบบกิจกรรมในหอพักนิสิตนักศึกษาตามแบบอิสลาม - การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ - รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา - แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง - รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง - รูปแบบการบูรณาการและสังคมในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา - รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

2.2 Balanced Scorecard ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

Balanced Scorecard ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กำหนดเป็น 4 มิติ คือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และความงอกงาม ดังรายละเอียดในตารางที่ 15-18

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

มิติ 1 : การเงิน

มิติ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	การริเริ่ม
การเงิน	1. ประหยัด และลดต้นทุน 2. แสวงหารายได้	1. ตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงาน 2. ตรวจสอบจากระบบงบประมาณ และแผนการดำเนินงาน 3. อัตราเพิ่มของรายได้สุทธิ 4. ประเมินจากผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ เพิ่มขึ้น 5. ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรอย่าง คุ้มค่า 6. กำหนดวิธีการบริการและจัดการ 7. Unit Cost แต่ละบริการ/โปรแกรม	1. มูลค่าของการลงทุนต่อหน่วย ต่ำลง 2. รายได้เพิ่มขึ้น	1. จัดทำแผนงบประมาณการลงทุนและ และการดำเนินงาน 2. พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการทำ งานลดการสูญเสีย 3. สํารวจและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วย 4. ระดมความคิด เพื่อจัดหากิจกรรมเพิ่ม รายได้หรือลดเงินลงทุน 5. พัฒนาระบบการบริหารเทศะ (Space management) 6. ความร่วมมือและขอความช่วยเหลือ จากแหล่งอื่น 7. สํารวจความต้องการของนิสิตนักศึกษา 8. จัดสรรและใช้บุคลากร/ทรัพยากรเต็ม ศักยภาพและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 16 Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

มิติ 2 : นิสิตนักศึกษา

มิติ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	การริเริ่ม
นิสิตนักศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิสิตนักศึกษาพึงพอใจ (การบริการ/โปรแกรม) 2. แสวงหานิสิตนักศึกษาที่ไม่เคยใช้บริการ 3. ชื่อเสียงของพันธกิจดีขึ้น 4. รักษานิสิตนักศึกษาเดิม เพิ่มจำนวนนิสิตนักศึกษาใหม่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างเครื่องมือที่เชื่อถือได้ทำการวิจัยผู้ใช้บริการ/โปรแกรม 2. สังเกตพฤติกรรมการใช้บริการและเข้าร่วมโปรแกรม 3. สถิติและจำนวนผู้ใช้บริการ/โปรแกรม 4. การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนผู้ใช้บริการ/โปรแกรมเพิ่ม 2. สามารถเข้าถึงบริการ และใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ 3. ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการให้เพิ่มมูลค่าในบริการ/โปรแกรม 2. การพัฒนาออกแบบบริการ/โปรแกรม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา 3. จัดการบริการ/โปรแกรมอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ 4. สสำรวจความพึงพอใจผู้มีส่วนได้เสีย เช่น นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร บุคลากร นิสิตนักศึกษา อาจารย์ ประชาชนในชุมชน ผู้ปกครอง 5. การประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกสถาบัน

ตารางที่ 17 Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

มิติ 3 : กระบวนการภายใน

มิติ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	การริเริ่ม
ภายใน	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาทักษะของอาจารย์ บุคลากรในงานพัฒนา นิสิตนักศึกษา พัฒนาคุณภาพเทคโนโลยี และสารสนเทศ สร้างวัฒนธรรมองค์กร องค์กร การเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> ประเมินระบบบริการ ประสิทธิภาพการทำงาน คุณภาพและเนื้อหา ระบบการประเมินและแผนการปฏิบัติงาน แผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน 	<ol style="list-style-type: none"> กระบวนการหลักในการจัดการ การบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัยเพื่อได้ แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินทางการ พัฒนานิสิตนักศึกษา การบริการ โปรแกรม การ กระตุ้นและการวิจัยในการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ ครบถ้วนทุกด้าน บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ จัดการบริการโปรแกรม การกระตุ้นและวิจัย ให้เกิดการ พัฒนาค่านิยมไทยมุสลิมใน สถาบันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนารูปแบบการบริการ โปรแกรม การกระตุ้น และการวิจัยในการพัฒนา นิสิตนักศึกษาที่หลากหลาย พัฒนาบุคลากรทุกระดับทุกด้าน พัฒนาโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงาน จัดทำกลยุทธ์ทุกระดับขององค์กร อย่างมีส่วนร่วม พัฒนาระบบฐานข้อมูล ด้านการพัฒนา นิสิตนักศึกษา นำกระบวนการวิจัยสถาบันมาใช้ในการ พัฒนางาน พัฒนากระบวนการกำกับดูแลให้ รางวัลและโทษ พัฒนาองค์กร แบบ LO (Learning Organization) ตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ ในการแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์

ตารางที่ 18 Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

มิติ 4 : การเรียนรู้และความงอกงาม

มิติ	วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	การริเริ่ม
การเรียนรู้และความงอกงาม	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาอาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา พัฒนาระบบบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างสรรค์นวัตกรรมการพัฒนา นิสิตนักศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> จำนวนของบุคลากรและเวลาในการอบรมต่อปี ผลการทำงานตามเกณฑ์ที่กำหนด ตรวจสอบโปรแกรมการทำงาน ประเมินจากสถิติและผลการดำเนินงาน 	<ol style="list-style-type: none"> บุคลากรมีความเชี่ยวชาญในการพัฒนานิสิตนักศึกษา การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมที่ใช้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> จัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดการตระหนักรู้ พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี จัดกิจกรรมในองค์กรเป็นองค์การการเรียนรู้ จัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาวิจัย ค้นคว้า ทดลอง การผลิต โปรแกรมและบริการใหม่ การวิจัยพัฒนา/ปรับปรุงงาน จัดการประชุม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ระดับของกลยุทธ์

การกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยซึ่งเป็นผลการวิจัยของชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ (2546) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นที่ว่า ยุทธศาสตร์ คือการแก้ปัญหาที่ซ้ำซากค้างคามานาน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขด้วยแผนงานประจำอันเป็นกิจวัตร

ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย เป็นยุทธศาสตร์พัฒนาค่านิยมประเด็นหลักทาง ยุทธศาสตร์ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกแห่งการเรียนรู้ มี Courseware มีการกำหนดเป้าหมาย จัดองค์กรและกิจกรรมประเมินผลการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วม ยึดโยงเครือข่ายทางปัญญาของชาติ ให้นิสิต นักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของตน สัมพันธ์สอดคล้องกับลักษณะชุมชน สังคม วัฒนธรรม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ยังสามารถจำแนกกลยุทธ์เป็น 3 ระดับ คือระดับชาติ ระดับสถาบันและระดับคณะ/ภาควิชา โดยการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือกลยุทธ์ในการให้บริการ กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม กลยุทธ์ในการกระตุ้นและกลยุทธ์ในการวิจัย ดังรายละเอียดตารางที่ 19-30

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในระดับชาติ

ตารางที่ 19 กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<p>- กำหนดให้มีการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา ตรีชนักรู้บทบาทของตนในเรื่องการพัฒนา นิสิตนักศึกษา เพื่อมีเวลาพบปะให้คำปรึกษาทางวิชาการ สามารถปลูกฝังค่านิยมสอดแทรกลงไป ในการให้คำปรึกษา</p> <p>- สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ</p> <p>- กำหนดนโยบายจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีสัดส่วนตามจำนวนนักศึกษามุสลิม และสร้างความเข้าใจให้อาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่ใช่มุสลิมมีความเข้าใจในศาสนาอิสลาม</p> <p>- ควรจัดโปรแกรมพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนให้มีความเข้าใจในศาสนาอิสลาม</p>

ตารางที่ 20 กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>- จัดสถานที่เพื่อการนันทนาการให้เหมาะสมและเพียงพอ เช่น สนามกีฬา แหล่งอ่านหนังสือ โทรศัพท์ ฯลฯ</p> <p>- จัดโปรแกรมกีฬาอยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชาเลือกเสรี การเล่นกีฬาจะเป็นตัวฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักการรู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัยได้</p> <p>- จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตักขิยะฮ์ (การขัดเกลาจิตใจ)</p> <p>- พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น</p> <p>- สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น</p> <p>- จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แรงกายและสติปัญญา โดยนาระบบบัญชีรวม (กองทุนทรัพย์รวม) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ</p> <p>- จัดโปรแกรมเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิตนักศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นต้น</p> <p>- จัดโปรแกรมฮาเลาะห์เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัสยิด เป็นต้น</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>2. คทที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครองและผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง - จัดโปรแกรมอบรมทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม โดยการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามองเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตในขณะที่ศึกษาภายใต้แนวคิด “ปัญญาดี อยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” - จัดโปรแกรมให้แก่นิสิตนักศึกษา ให้ถึงพร้อมของการดูแลสุขภาพในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต - การปลูกฝังความกตัญญูที่มีต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณในชีวิตของนิสิตนักศึกษารวมทั้งของสถาบัน นิสิตนักศึกษาที่จบไปควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมศิษย์เก่า ซึ่งเป็นเรื่องของความกตัญญูที่ควรมีต่อสถาบัน ในฐานะเป็นนักศึกษามุสลิมก็ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าของสถาบัน หรือมหาวิทยาลัย - การจัดตั้งและสนับสนุนให้สมาคมศิษย์เก่าเข้มแข็งในฐานะของสัญลักษณ์แห่งความกตัญญูต่อสถาบัน กิจกรรมของศิษย์เก่าไม่ควรเน้นเรื่องของการสังสรรค์กินเลี้ยงกันอย่างเดียวควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความกตัญญูสถาบันด้วย - การจัดการเพื่อป้องกันการปฏิเสธสถาบันในกรณีทีนิสิตนักศึกษายู่อย่างแปลกแยก และการต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ต้องการ เช่น การคลุมหน้า เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นปฏิปักษ์ต่อการบ่มเพาะความกตัญญูต่อสถาบัน

ตารางที่ 21 กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประติของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>- ลดลง ประกอบ</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ผู้ทำหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาในหอพัก - ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร - สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคต มิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด - ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี - ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ขอมรับและปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพิเศษที่มีความรับผิดชอบสูง การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน - ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรง และเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของอาจารย์ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้นจิตวิญญาณ

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
	<p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง - ใ้หานิสิตนักศคษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวังตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา - การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาใ้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ คำนึ่งถึงข้อจำกัดและ - เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาคั่นคว่าทันกับการพัฒนาวิชาการเทคโนโลยี การศคษา เศรษฐกิจและสังคม - กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ใ้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐานทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ - ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใ้หลักวิชาผนวกกับความสะดวกคล่องต้งกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใ้กลยุทธ์ - เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนนิสิตนักศึกษาและคนในท้องถิ่น ด้านการพัฒนาค่านิยม ใ้สู่ระบบการพัฒนา นิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p> <p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>- ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และผู้ปกครอง</p> <p>- ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน</p> <p>- ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน</p> <p>- ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม</p> <p>- สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงาน กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง</p> <p>- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ</p>

ตารางที่ 22 กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประติขาของค่านิยม	กลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p> <p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p> <p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p>	<p>ทำการศึกษวิจัยในเรื่องต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ - รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา - แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง - รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง - รูปแบบการบูรณาการและสังคมในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา - รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในระดับสถาบัน

ตารางที่ 23 กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดหอพักแบบหอภราดรภาค (Fraternity) หรือหอขนิษฐภาค (Sorority) เพื่อจัดระบบการดูแลนิสิตนักศึกษา แบบครบครัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาซึมซับพฤติกรรมและแบบอย่างวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี - จัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัย โดยจัดให้อาจารย์และครอบครัวของอาจารย์อยู่ร่วมกับนิสิตนักศึกษา เพื่อดูแลนิสิตนักศึกษาแทนบิดามารดา - จัดให้นิสิตนักศึกษายู่ร่วมกับเพื่อนร่วมห้องที่มีรูปแบบการดำรงชีวิตพื้นฐาน (Basic living style) คล้ายกัน โดยคำนึงถึงสัมพันธภาพของเพื่อนร่วมห้อง (Roommate relationship) - สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ - มหาวิทยาลัยควรสืบค้นในชุมชนเพื่อหาบุคคลที่สามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมมาช่วยในการให้คำปรึกษาแก่อาจารย์และนักศึกษามุสลิม - ความศรัทธาลดลง ซึ่งเป็นฐานของค่านิยมอื่น ๆ ควรเน้นการจัดกิจกรรม เช่น สหกรณ์ เพื่อให้ได้เงินเพื่อการบริจาคและนันทนาการ หรือการขายอาหารไทย ไม่มีผู้เก็บเงิน ซึ่งจะปลูกฝังการรับผิดชอบทางการเงิน การจัดการการเงิน และออมในรูปแบบของนันทนาการ เพื่อใช้เงินได้เพียงพอตลอดเดือน เป็นต้น

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังค ม ประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
	<p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังค ม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาศาลาละหมาด เป็นศูนย์รวมของชาวมุสลิมในสถาบันทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันศุกร์ บทบาทของศาลาละหมาดซึ่งเป็นศูนย์รวมของนักศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยที่ไม่มีการจัดตั้งศาลาละหมาด น่าจะมีการจัดให้มีขึ้นเพื่อความเท่าเทียมกัน - จัดบริการห้องสมุดอิสลามศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง - ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ในการศรัทธาศาสนา - จัดบรรยากาศภายในสถาบัน (Floor atmosphere) เพื่อสร้างบรรยากาศการดำเนินตามวิถีชีวิตแบบอิสลาม เช่น สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย แยกเพศระหว่างชาย-หญิง - จัดสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในองค์กรวม - ออกกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักการศาสนา - การให้บริการทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ CAI , web site ที่นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านศาสนาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย - จัดบริการความรู้ทางด้านนันทนาการที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาและนำไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน - จัดตั้งสถาบันการเงินแบบอิสลาม เพื่อเป็นที่เก็บออมเงินและกู้ยืมเพื่อการศึกษา - จัดสถานที่ประกอบศาสนกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่สำคัญ ๆ เพื่อ นิสิตนักศึกษาได้ใช้บริการอย่างสะดวกและทั่วถึง

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>2. คงที่ ประกอบด้วยค่านิยม</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและตั้งคัม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวกในการพบปะและติดต่อ ระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้ปกครอง - จัดบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ศาลา - จัดบริการอนามัย (Health services) ให้ความรู้ทางสุขอนามัย โภชนาการ (Mental health) เพื่อให้ นิสิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ในการดำเนินชีวิตที่ดี (Wellness) - จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด มีระบบระเบียบ สวยงาม และปราศจากมลพิษ - จัดวันรำลึกถึงบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักความกตัญญูต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยสถาบันเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ - จัดบริการให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้ปกครอง - จัดบริการความรู้และการนำไปใช้ทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น อันประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>- จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษา (The Counseling & Student Development Center) เพื่อให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group process)</p> <p>- จัดตั้งศูนย์การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ และคิดวิจารณ์</p> <p>- จัดตั้งศูนย์ฝึกหัดอาชีพและอาชีพจำลอง</p> <p>- จัดโปรแกรมเพื่อให้ความรู้กว้าง ๆ เป็นฐานที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) และการเปิดโลกทัศน์อย่างไว้ขอบเขต (Liberated mind) และสามารถจัดการความรู้ของตนและสังคมได้</p> <p>- การจัดตั้งศูนย์ควรมีการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ไม่ควรมีการจัดตั้งศูนย์ขึ้นใหม่อาจใช้ศูนย์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาสิ่งอื่นเพิ่มขึ้น</p>

ตารางที่ 24 กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาด</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมพัฒนานิสิตนักศึกษาในหอพักเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยตามแบบอิสลาม - จัดโปรแกรมการอยู่ร่วมกันในหอพักแบบครอบครัว - จัดกิจกรรมในหอพักเพื่อเข้าใจการดำรงชีวิตและพัฒนาสัมพันธภาพ โดยวิธีการอูคูวะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) - จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม – Islamic group study) - จัดโปรแกรมการพบปะระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน - การประหยัดและการออม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทดลองทำเอง - จัดสถานที่เพื่อการนันทนาการให้เหมาะสมและเพียงพอ เช่น สนามกีฬา แหล่งอ่านหนังสือ โทรศัพท์ ฯลฯ - การเห็นความสำคัญกิจกรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น การละเว้น การจัดตารางเรียนที่ทับซ้อนกับเวลาละหมาด เป็นต้น และพยายามเลี่ยงการจัดเวลาเรียนในระหว่างเวลาละหมาดในวันศุกร์

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประกิดของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมกีฬาอยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชาเลือกเสรี การเล่นเกมกีฬาจะเป็นตัวฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักการรู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัยได้ - ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นค่านิยมของมุสลิมให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีอุปสรรคต่อพิธีการทางศาสนา หรือการจัดช่วงของการสอบที่ตรงกับกิจกรรมทางศาสนาและนักศึกษามุสลิมไม่สามารถเข้าร่วมได้ ควรมีการเติมช่องว่างระหว่างกัน - จัดโปรแกรมการศึกษาศาสนาด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ไปพิจารณาตัดสิน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา - จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตักเตือน (การขัดเกลาจิตใจ) - จัดโปรแกรมนันทนาการที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยให้นิสิตนักศึกษามีส่วนในการกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง - พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น - สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครองและผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง - จัดโปรแกรมอบรมทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม โดยการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามองเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตในขณะที่ศึกษาภายใต้แนวคิด “ปัญญาดี อยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” - จัดโปรแกรมให้แก่นิสิตนักศึกษา ให้ถึงพร้อมของการดูแลสุขภาพในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต - การปลูกฝังความกตัญญูที่มีต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณในชีวิตของนิสิตนักศึกษารวมทั้งของสถาบัน นิสิตนักศึกษาที่จบไปควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมศิษย์เก่า ซึ่งเป็นเรื่องของความกตัญญูที่ควรมีต่อสถาบัน ในฐานะเป็นนักศึกษามุสลิมก็ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าของสถาบัน หรือมหาวิทยาลัย - การพัฒนาตัวตนแบบที่เข้มแข็ง จะเป็นแรงผลักดันที่ดีต่อผลการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม - การจัดตั้งและสนับสนุนให้สมาคมศิษย์เก่าเข้มแข็งในฐานะของสัญลักษณ์แห่งความกตัญญูต่อสถาบัน กิจกรรมของศิษย์เก่าไม่ควรเน้นเรื่องของการสังสรรค์กินเลี้ยงกันอย่างเดียวควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความกตัญญูสถาบันด้วย - การจัดการเพื่อป้องปรามการปฏิเสธสถาบันในกรณีที่นิสิตนักศึกษายู่อย่างแปลกแยก และการต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ต้องการ เช่น การคลุมหน้า เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นปฏิปักษ์ต่อการบ่ม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประกิดของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p>	<p>เพาะความกตัญญูต่อสถาบัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานมีใบรับรองหลังการทำงาน - จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สาระ – คุณค่า - จัดโปรแกรมอคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน - จัดโปรแกรมนาศีหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นิสิตนักศึกษาได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ซัดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย - จัดโปรแกรมการตะฮารูฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษาสถานภาพครอบครัว ความเครียด และปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดของอกงามขึ้น - จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น - จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประภิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมตรึบิยะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจและการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง - จัดโปรแกรมมุฮาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องหาทางแก้ไข และสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์ - จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นิสิตนักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนที่ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง - จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี - จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม <p>จัดกิจกรรมโดย Train ให้มุสลิมเป็นผู้นำโดยจัดการ Course Training เพื่อให้นักศึกษามุสลิมมีลักษณะของความเป็นผู้นำ</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย - จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน - จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตแห่งความเป็นจริงในสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>- ลดลง ประกอบ</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<p>- ให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ผู้ทำหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาในหอพัก</p> <p>- ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร</p> <p>- สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคต มิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด</p> <p>- ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>- แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านการ พัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)</p> <p>- จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงาน ระดับความเป็นเลิศ ในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ขอมรับและปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพิเศษเฉพาะ ที่มีความสมคูลมุงสู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน</p> <p>- ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรง และเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของอาจารย์ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้นจิตวิญญาณ</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
		<ul style="list-style-type: none"> - เลือกรุ่นอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา แล้วจัดสรร เงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมร่วม โดยจัดให้สอดคล้องกับ หลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย - คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อัน สัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา - นักศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประคิตนำไปในทิศทางอื่น ๆ ดังนั้น จัดกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษามุสลิม - จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม - นันทนาการหลายประเภทไม่เหมาะสมกับค่านิยมมุสลิม เช่น การว่ายน้ำควรมีกุญแจใน การจัดรูปแบบนันทนาการให้มีขีด และเหลือเวลาสำหรับนักศึกษาเพศชาย และหญิง - ส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาในวันอาทิตย์ ควรมีการพูดถึงคำสอนเมื่อเสร็จการ กีฬาให้นักศึกษาในหอพักเป็นผู้รับรองนักศึกษาอื่น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และปลูกฝังต่อค่านิยมนันทนาการที่เป็นไปตามหลักศาสนา เช่น ดื่มน้ำเย็น เป็นต้น - จัดระบบ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีไม่เน้นความแตกต่างของศาสนา - จัดให้มีกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ ไซ้จัดให้ เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่นักศึกษามุสลิมมีส่วนร่วมได้

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<p>อุปสรรคในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้พอเหมาะพอดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - แข่งขันด้านความรู้และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลาม โดยให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้วิถีการดำเนินชีวิตในกรอบศาสนาของตน - ยกย่องนิสิตนักศึกษาที่มีความใฝ่ใจและกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติตนตามแบบอย่างศาสนา - สนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักการอิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น - แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง - ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง - ให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวังตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา - การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ คำนี้ถึงข้อจำกัดและ

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>2. คงที ปรกะอบค้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่ง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p>	<p>- เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาคั่นคว่ำทันกับการพัฒนาวิชาการ เทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม</p> <p>- กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐานทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ</p> <p>- ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับความสะดวกคล่อง ต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์</p> <p>- เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็อาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนนิสิตนักศึกษาและ คนในท้องถิ่น ด้านการพัฒนาค่านิยม เข้าสู่ระบบการพัฒนา นิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัย เป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์</p> <p>- ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และผู้ปกครอง</p> <p>- สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุขลักษณะ อนามัยและสภาวะแวดล้อมของ การอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย</p> <p>- ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักถึงคว่ำสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และ ผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน</p> <p>- ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจและตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามสุขลักษณะแบบ อิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและกิจกรรมนิสิต นักศึกษา</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ใน ตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p>	<p>- ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เมื่อมีโอกาสและเวลาที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณ</p> <p>- ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน</p> <p>- ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม</p> <p>- สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงาน กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง</p> <p>- ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมที่นักศึกษาสนใจและต้องการ นักศึกษาจะได้ทำในสิ่งที่พอใจ เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ส่งเสริมการคิดและการทำงานเป็นทีม เช่น ชมรมส่งเสริมค่านิยมมุสลิม</p> <p>- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- พัฒนาหน่วยงานพัฒนานิสิตนักศึกษา และองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) 2) การคิดเป็นระบบ (System thinking) 3) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model) 4) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery) 5) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning) <p>- เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม</p> <p>- พัฒนาคูณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ</p>

ตารางที่ 26 กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาด</p> <p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p> <p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการและสังคม</p>	<p>ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบการจัดหอพักนิสิตนักศึกษาแบบครอบครัว - รูปแบบกิจกรรมในหอพักนิสิตนักศึกษาตามแบบอิสลาม - การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ - รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา - แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง - รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง - รูปแบบการบูรณาการและสังคมในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา - รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในระดับคณะ/ภาควิชา

ตารางที่ 27 กลยุทธ์ในการบริการเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>- สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ</p> <p>- การกำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา และให้ตอบไว้ใน Web board เพื่อให้ นักศึกษาได้อ่านกันอย่างทั่วถึงไม่เฉพาะนักศึกษาที่มีปัญหาเท่านั้น และเป็นโอกาสให้นักศึกษาอื่น ๆ หรือผู้อื่นได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น</p> <p>- จัดบริการห้องสมุดอิสลามศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง</p> <p>- ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ในการศรัทธาศาสนา</p> <p>- ออกกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักศาสนา</p> <p>- การให้บริการทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ CAI , web siteที่ นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านศาสนาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย</p> <p>- จัดสถานที่ประกอบศาสนกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่สำคัญ ๆ เพื่อ นิสิตนักศึกษาได้ใช้บริการอย่างสะดวกและทั่วถึง</p> <p>- สร้างโอกาสเพื่อให้บูรณาการงานกับบริการนิสิตนักศึกษา เช่น การทำงานเพื่อหารายได้เสริม</p>

ตารางที่ 28 กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ในตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมฮาလာเกะฮ์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม – Islamic group study) - จัดโปรแกรมการพบปะระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน - พัฒนารูปแบบการสอนของอาจารย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามหลักการการจัดเวลาแบบอิสลามที่มีนวัตกรรม เช่น จัดอบรม สอนแบบโมดูล กรณีศึกษา ฯลฯ - การประหยัดและการออม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทดลองทำเอง - การเห็นความสำคัญกิจกรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น การละเว้น การจัดตารางเรียนที่ทับซ้อนกับเวลาละหมาด เป็นต้น และพยายามเลี่ยงการจัดเวลาเรียนในระหว่างเวลาละหมาดในวันศุกร์ - จัดโปรแกรมกีฬาอยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชาเลือกเสรี การเล่นกีฬาจะเป็นตัวฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักการรู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัยได้ - จัดโปรแกรมการศึกษาศาสนาด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ไปพิจารณาตัดสิน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา - จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตักขิยะฮ์ (การขัดเกลาจิตใจ) - จัดโปรแกรมนันทนาการที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยให้นักศึกษามีส่วนในการกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และตั้งค</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และตั้งค</p>	<p>กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น - สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น - จัดโปรแกรมอบรมการบริหารการใช้จ่ายและหนี้สิน โดยเน้นการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง - จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แร่กายและสติปัญญา โดยนำระบบบัญชีรวม (กองทุนทรัพย์รวม) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ - จัดโปรแกรมเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิต นักศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นต้น - จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัสยิด เป็นต้น - จัดโปรแกรมพบปะระหว่างอาจารย์และผู้ปกครองเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และแสดงความกตัญญูกตเวที - จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครองและผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานมีใบรับรองหลังการทำงาน - จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิต นักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สาระ – คุณค่า

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมอคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน - จัดโปรแกรมนาซีหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นิสิตนักศึกษาได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ซิดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย - จัดโปรแกรมการตะฮารูฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษาสถานภาพครอบครัว ความเครียด และปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดของกวมขึ้น - จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น - จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) - จัดโปรแกรมดร์บิยะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจและการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง - จัดโปรแกรมมุฮาซาบาฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องหาทางแก้ไข และสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์ - จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นิสิตนักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนที่ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง - จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี - จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม <p>จัดกิจกรรมโดย Train ให้มุสลิมเป็นผู้นำโดยจัดการ Course Training</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies)
	3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย - จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน - จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา - จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตแห่งความเป็นจริงในสังคม

ตารางที่ 29 กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังคม ประภคของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>- ลดลง ประกอบ</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p>	<p>- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<p>- ให้คำตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร</p> <p>- สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคต มิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด</p> <p>- ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>- แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านการ พัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)</p> <p>- จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงาน ระดับความเป็นเลิศ ในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ขอมรับและปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพิเศษ ที่มีความสมดุลมุ่งสู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน</p> <p>- ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรง และเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของอาจารย์ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้นจิตวิญญาณ</p>

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งคัม ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
	2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกกลุ่มอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา แล้วจัดสรร เงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมร่วม โดยจัดให้สอดคล้องกับ หลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย - คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อัน สัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา - นักศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประกิตนำไปในทิศทางอื่น ๆ ดังนั้น จัดกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษามุสลิม - จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม - จัดระบบ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีไม่เน้นความแตกต่างของศาสนา - จัดให้มีกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ ไซ้จัดให้ เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่นักศึกษามุสลิมมีส่วนร่วมได้ <p>อุปสรรคในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้พอเหมาะพอดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักการ อิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น - แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง - ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง - ให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวังตามความเป็นจริง เมื่อสำเร็จการศึกษา

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>2. สิ่งที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ ภายในตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ คำเนิ่งถึงข้อจำกัด - เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาค้นคว้าทันกับการพัฒนาวิชาการ เทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม - กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐานทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ - ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับความสอดคล้อง ต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์ - เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนนิสิตนักศึกษาและ คนในท้องถิ่น ด้านการพัฒนาค่านิยม เข้าสู่ระบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัย เป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์ - ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และผู้ปกครอง - สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุจริตคุณธรรม อนามัยและสภาวะแวดล้อมของ การอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย - ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และ ผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน - ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจและตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามสุจริตคุณธรรมแบบ อิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและกิจกรรมต่างๆ

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการตั้งค ประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies)
<p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p> <p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ใน ตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการ และสังคม</p>	<p>- ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เมื่อมีโอกาและเวลาที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณ</p> <p>- ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน</p> <p>- ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม</p> <p>- สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงาน กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง</p> <p>- ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมที่นักศึกษาสนใจและต้องการ นักศึกษาจะได้ทำในสิ่งที่พอใจ เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ส่งเสริมการคิดและการทำงานเป็นทีม เช่น ชมรมส่งเสริมค่านิยมมุสลิม</p> <p>- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา</p> <p>- พัฒนาหน่วยงานพัฒนานิสิตนักศึกษา และองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ</p> <p>1) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) 2) การคิดเป็นระบบ (System thinking)</p> <p>3) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model) 4) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery)</p> <p>5) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning)</p> <p>- เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม</p> <p>- พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ</p>

ตารางที่ 30 กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิม

ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษา หลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	กระบวนการสังค มประกิตของค่านิยม	กลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies)
<p>1. ลดลง ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การนันทนาการ</p> <p>1.2 การประหยัดและออม</p> <p>1.3 ความศรัทธา</p> <p>1.4 การบริจาค</p> <p>2. คงที่ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ความกตัญญู</p> <p>2.2 ความสะอาด</p> <p>3. เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การจัดการกับอารมณ์</p> <p>3.2 บุคลิกภาพ</p> <p>3.3 ความรับผิดชอบ</p> <p>3.4 การเลือกประกอบอาชีพ</p> <p>3.5 จิตสาธารณะ</p> <p>3.6 การเลือกคู่ครอง</p> <p>3.7 การแต่งกาย</p>	<p>1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง</p> <p>3. การบูรณาการวิชาการและสังคม</p>	<p>ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา - รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง - รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ - แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง - รูปแบบการบูรณาการและสังคมในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา - รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา - แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3. การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดจากแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2547) ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

ข้อค้นพบที่ 1

- ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไปประกอบด้วย 6 ประเภท คือ งานอาชีพ การเงิน ร่างกาย ครอบครัว อารมณ์ และจิตวิญญาณ

วิสัยทัศน์ (Vision)

“การจรรโลงและพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ถึงพร้อมทั้งค่านิยมไทย และค่านิยมมุสลิม ท่ามกลางพลังผลักดันในสถาบันอุดมศึกษา”

เป้าประสงค์ (Goals)

ข้อค้นพบที่ 2

- สภาพแวดล้อมของสถาบันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

เป้าประสงค์ที่ 1

- จัดสภาพแวดล้อมสถาบัน ทางด้านอาคารสถานที่และการให้บริการ

ข้อค้นพบที่ 3

- กระบวนการสังคมประกิดในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดว่าเคราะห์ภัยในตนเอง และการบูรณาการวิชาการก่อให้เกิดการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

เป้าประสงค์ที่ 2

- พัฒนาโปรแกรมด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การวิเคราะห์ภัยในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม

ข้อค้นพบที่ 4

- สังคมประกิดของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาเกิดจากกระบวนการสังเกต การสังคมประกิดและตัวแบบนามธรรม

เป้าประสงค์ที่ 3

- กระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงานภายใน/ภายนอก ผลักดันการดำเนินงาน

ข้อค้นพบที่ 5

- การพัฒนาด้านการบริการ โปรแกรมและการกระตุ้นโดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องนำทาง

เป้าประสงค์ที่ 4

- ให้ทำการวิจัยเพื่อสนับสนุนการบริการ โปรแกรมและการกระตุ้น

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategies issues)

1. พัฒนาการให้การบริการด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การให้คำปรึกษาและระบบสารสนเทศ
2. พัฒนาโปรแกรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม
3. กระตุ้นนิสิตนักศึกษาอาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร ให้เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา
4. เสริมสร้างการวิจัยในการบริการ จัดโปรแกรมและการกระตุ้น

กลยุทธ์ (Strategies)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการให้การบริการด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การให้คำปรึกษา และระบบสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 1.1 การพัฒนาที่พักอาศัย สถานที่ประกอบศาสนกิจ ร้านอาหารและศูนย์การเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 1.2 การพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษา กลุ่มเพื่อนในการดูแลนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1.3 การพัฒนาการระบบเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

กลยุทธ์ที่ 1.4 การปรับปรุงระเบียบข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษาที่สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 1.5 การพัฒนาสภาพแวดล้อมเน้นบรรยากาศภายในสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิม

กลยุทธ์ที่ 1.6 การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยมแก่นิสิตนักศึกษา

**ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์
ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม**

กลยุทธ์ที่ 2.1 การพัฒนาโปรแกรมความรู้จักผู้อื่น การอยู่ร่วมกัน การพบปะระหว่างเพื่อน
อาจารย์ และการผูกพันต่อบิดามารดา

กลยุทธ์ที่ 2.2 การพัฒนาวิธีการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ การให้คำปรึกษาและการแนะนำ
จากเพื่อน

กลยุทธ์ที่ 2.3 การพัฒนาระบบการศึกษาด้วยตนเอง กระบวนการกลุ่มในการพัฒนา
ค่านิยมของนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2.4 การพัฒนาหลักสูตร สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในทุกด้าน

กลยุทธ์ที่ 2.5 การพัฒนาการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริง

**ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 กระตุ้นนิสิตนักศึกษา อาจารย์ บุคลากร ผู้บริหาร ให้เกิดการ
ตระหนักรู้ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา**

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาระบบการให้รางวัลและโทษ ในงานบุคลากรนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 3.3 ส่งเสริมการดำเนินตามวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.4 พัฒนาต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.5 พัฒนาหน่วยงานและองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 3.6 ส่งเสริมการเรียนรู้ของจริงนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างการวิจัยในการบริการ จัดโปรแกรมและการกระตุ้น

กลยุทธ์ที่ 4.1 ศึกษารูปแบบการให้บริการ จัดโปรแกรมต่าง ๆ

กลยุทธ์ที่ 4.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาในมิติต่าง ๆ

กลยุทธ์ที่ 4.3 ศึกษาต้นแบบเพื่อการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา

ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน (Blueprint for change)

1. โครงสร้าง (Structure)

- 1.1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายอาคารสถานที่ และตัวแทนนิสิตนักศึกษา
- 1.2 จัดตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การติดตามและประเมินผล
- 1.3 พัฒนาระบบการบริหารงานพัฒนานิสิตนักศึกษา

2. กระบวนการทำงาน (Process)

- 2.1 มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย
- 2.2 สร้างวัฒนธรรมองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 2.3 นำหลักการสังคมประภิตมาใช้ในกระบวนการทำงานกับนิสิตนักศึกษาในทุกหน่วยงาน เพื่อพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์

3. บุคลากร (People)

- 3.1 มีระบบการพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญของบุคลากรนิสิตนักศึกษาทุกระดับและทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิม
- 3.2 มีระบบตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อพัฒนาค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology)

- 4.1 ต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบันให้เชื่อมโยงกันได้ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่าย (Hardware) ระบบฐานข้อมูล (Software) และการพัฒนาบุคลากรในการจัดเก็บและใช้ข้อมูล (People ware) ในงานพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
- 4.2 มีการปรับปรุงระบบการเข้าถึงข้อมูล (Access) ของนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบบบริหารจัดการงานพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน

1. แนวทางด้านการเงิน ได้แก่

- 1.1 จัดทำแผนงบประมาณการลงทุนและการดำเนินงาน
- 1.2 พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานลดการสูญเสีย
- 1.3 สำรวจและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วย
- 1.4 ระดมความคิด เพื่อจัดหากิจกรรมเพิ่มรายได้หรือลดต้นทุน
- 1.5 พัฒนาระบบการบริหารเทศะ (Space management)
- 1.6 ความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น
- 1.7 สำรวจความต้องการของนิสิตนักศึกษา
- 1.8 จัดสรรและใช้บุคลากร/ทรัพยากรเต็มศักยภาพและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา ได้แก่

- 2.1 จัดการให้เพิ่มมูลค่าในบริการ/โปรแกรม
- 2.2 การพัฒนาออกแบบบริการ/โปรแกรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา

- 2.3 จัดการบริการ/โปรแกรมอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ
- 2.4 สำรวจความพึงพอใจผู้มีส่วนได้เสีย เช่น นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร บุคลากร นิสิตนักศึกษา อาจารย์ ประชาชนในชุมชน ผู้ปกครอง
- 2.5 การประชาสัมพันธ์ภายในและนอกสถาบัน

3. การบริหารจัดการภายใน ได้แก่

- 3.1 พัฒนารูปแบบการโปรแกรมการกระตุ้นและการวิจัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่หลากหลาย
- 3.2 พัฒนาบุคลากรทุกระดับทุกด้าน
- 3.3 พัฒนาโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงาน
- 3.4 จัดทำกลยุทธ์ระดับขององค์กรอย่างมีส่วนร่วม
- 3.5 พัฒนาระบบฐานข้อมูล ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 3.6 นำกระบวนการวิจัยสถาบันมาใช้ในการพัฒนางาน
- 3.7 พัฒนาระบบการกำกับดูแลให้รางวัลและโทษ
- 3.8 พัฒนาองค์กร แบบ LO (Learning Organization)
- 3.9 ตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์

4. การพัฒนาการเรียนรู้ และความองงามขององค์กร ได้แก่

- 4.1 จัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดการตระหนักรู้
- 4.2 พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้
- 4.3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี
- 4.4 จัดกิจกรรมให้องค์กรเป็นองค์กรการเรียนรู้
- 4.5 จัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ทดลอง การผลิต โปรแกรมและบริการใหม่ การวิจัย พัฒนา/ปรับปรุงงาน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ตั้งอยู่บนฐานของข้อค้นพบจากการวิจัย อันประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในเรื่องนี้ โดยแบ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป
2. ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประเพณีของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา
3. นำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมประเพณีในสถาบันอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) ข้อมูลในการทำวิจัยได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในทางลึก (In-depth unstructured interview) และการวิเคราะห์สาระ (Content analysis) เป็นหลักโดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. สถาบันการศึกษาใช้ในการวิจัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีของรัฐ สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับสมบูรณ์แบบ เฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาในส่วนกลางที่มีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชนมุสลิม และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในส่วนภูมิภาคอยู่ในชุมชนมุสลิมและมีนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมากที่สุด

2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมใช้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นกรณีศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยสรุปได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม
2. สร้างกรอบการวิจัยค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
3. ศึกษากระบวนการสังคมประติของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
4. ศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
5. ตรวจสอบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนักศึกษาไทยมุสลิม
6. เสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เอกสารที่เกี่ยวกับค่านิยมไทยและมุสลิม ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสัมภาษณ์ สร้างความค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา จำกัดรับสมบูรณแบบ ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา บุคลากรนิสิตนักศึกษาและนิสิตนักศึกษา ศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแผนกลยุทธ์

กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างเอกสารที่เกี่ยวกับค่านิยมไทยและมุสลิม จำนวน 83 รายการ ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสัมภาษณ์สร้างกรอบการศึกษาค่านิยม จำนวน 6 คน นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 34 คน และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 38 คน ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา บุคลากรนิสิตนักศึกษาและนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ จำนวน 23 คน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแผนกลยุทธ์ จำนวน 15 คน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณแบบ สรุปผลและนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทย

3. ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาส่วนกลางมีค่านิยมระดับคงที่สูงกว่าภูมิภาค คือ ด้านความกตัญญูและการเลือกประกอบอาชีพ ค่านิยมส่วนภูมิภาคมีค่านิยมระดับคงที่สูงกว่าส่วนกลาง คือ ด้านจิตสาธารณะ การบริจาค ความศรัทธา บุคลิกภาพและความรับผิดชอบ ส่วนค่านิยมในด้านความสะอาดอยู่ในระดับคงที่เท่ากันทั้งสองแห่ง

4. ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาส่วนกลางสูงกว่าภูมิภาคที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าส่วนภูมิภาค คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ จิตสาธารณะและความรับผิดชอบ ส่วนค่านิยมส่วนภูมิภาคที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าส่วนกลาง คือ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ ความกตัญญู ความศรัทธา และความสะอาด

5. ค่านิยมเพศหญิงลดลงสูงกว่าเพศชาย คือ ด้านความสะอาด และการนันทนาการ ส่วนค่านิยมเพศชายลดลงสูงกว่าเพศหญิง คือ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ การประหยัดและออม การแต่งกาย การจัดการกับอารมณ์ และจิตสาธารณะ

6. ค่านิยมเพศหญิงซึ่งคงที่สูงกว่าเพศชาย คือ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อ การประหยัดและออม ความสะอาด ความกตัญญู ความศรัทธาและบุคลิกภาพ ส่วนค่านิยมเพศชายคงที่สูงกว่าเพศหญิง คือ ด้านการบริจาค การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง และการจัดการกับอารมณ์

7. ค่านิยมเพศหญิงเพิ่มขึ้นสูงกว่าเพศชาย คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง และการบริจาค ส่วนค่านิยมเพศชายเพิ่มขึ้นสูงกว่าเพศหญิง คือ ด้านความรับผิดชอบต่อ การประหยัดและออม ความศรัทธาและความสะอาด

8. ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 1 มีระดับค่านิยมที่ลดลงสูงกว่าชั้นปีอื่นๆ อย่างเดียว คือ ความศรัทธา

9. ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 1 มีระดับค่านิยมคงที่สูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ คือ ด้านความสะอาด ความกตัญญูและบุคลิกภาพ

10. ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 4 มีระดับค่านิยมเพิ่มขึ้นสูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ คือ ด้านความรับผิดชอบต่อ

11. ค่านิยมกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพลดลงสูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ คือ ด้านความสะอาด และการนันทนาการ

12. ค่านิยมกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ซึ่งคงที่สูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ คือ ด้านความสะอาด และความกตัญญู

13. ค่านิยมกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ คือ ด้านการบริจาค

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า กระบวนการสังคมประภิตค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย กระบวนการสังเกต การสังคมประภิต และตัวแบบนามธรรมกล่าวคือ

1.1 กระบวนการสังเกต มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ

- 1.1.1 สร้างความสนใจ เมื่อมีความสนใจแล้วก็จะเกิดการสังเกตและเรียนรู้ได้
- 1.1.2 การเก็บรักษา สังเกตแล้วบันทึกเก็บข้อมูลไว้ในความทรงจำและแสดงออกเป็นพฤติกรรม
- 1.1.3 การกระทำ เมื่อสังเกตแล้วเกิดความเข้าใจอันจะนำไปสู่การกระทำหรือปฏิบัติ

1.1.4 การจูงใจและการเสริมแรง การสังเกตเพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจ เมื่อมีการจูงใจและเสริมแรงจะก่อให้เกิดการกระทำ

1.2 สังคมประภิต ประกอบด้วย

- 1.2.1 ผลจากการที่สถาบันยอมรับในพฤติกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบในเวลาต่อมา
- 1.2.2 สถาบันได้หล่อหลอมพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ประพฤติปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมแตกต่างกัน

1.2.3 สถาบันทางสังคม อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียนเดิม องค์กรนิสิตนักศึกษา มีอิทธิพลต่อการกระทำของนิสิตนักศึกษาที่เป็นตัวแบบที่สะท้อนให้เห็น

1.2.4 การปฏิบัติและการอบรมสั่งสอนให้นิสิตนักศึกษาประพฤติปฏิบัติโดยใช้ การจงใจและเสริมแรง

1.2.5 การควบคุมตนเอง นิสิตนักศึกษาต้องการความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลโดย การกำหนดมาตรฐานของตนเองที่เกิดจากการเปรียบเทียบกับพ่อแม่ อาจารย์ เพื่อนหรือตัวแบบอื่น ๆ

1.2.6 การกำหนดศักยภาพประสิทธิตนเอง (Self-Efficacy) โดยการประเมินตนเองส่ง ผลให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติมากขึ้น

1.3 **ตัวแบบนามธรรม** เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากบุคคล พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่มี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ และตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษา

2. **ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในแต่ละ ด้าน คือ**

2.1 **ด้านการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย**

2.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วยการศึกษา ศาสนา โดยกระบวนการ กลุ่มศึกษาอิสลาม (ชะลาเกาะห์) ได้แก่ การก่อให้เกิดความรู้ในการประกอบอาชีพตามหลักการอิส ลาม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับรุ่นพี่ การรับความคิดเห็นจากผู้ที่อยู่ร่วมกัน/ใกล้ ชิด ได้แก่ เพื่อน รุ่นพี่และอาจารย์ การซึมซับจากบิดามารดา ได้แก่ มองเห็นแบบอย่าง การช่วย ทำงานและการชี้แนะจากบิดามารดา

2.1.2 กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง ประกอบด้วย การศึกษาด้านหลัก สูตร การศึกษาผนวกกับประสบการณ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เห็นสภาพแวดล้อมทางสังคม

2.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ประกอบด้วย การปฏิบัติงานในชุมชน การ เข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาในชุมชน

2.2 **ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย**

2.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย การซึมซับแบบอย่างจากผู้ใกล้ ชิด ได้แก่ กลุ่มเพื่อน อาจารย์

2.2.2 กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การเรียนรู้ระบบการ

ศึกษาในมหาวิทยาลัย การศึกษาด้วยตนเอง มีความเชื่อในหลักคำสอนเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบ และการหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองขณะที่ศึกษา

2.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การขัดเกลาสู่อาชีพเฉพาะทางที่เป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การนำความรู้จากการศึกษาสู่การปฏิบัติจริงและการบูรณาการระหว่างความรู้ที่ศึกษากับหลักการศาสนา

2.3 ด้านการประหยัดและออม ประกอบด้วย

2.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากผู้ที่ใกล้ชิด เช่น กลุ่มเพื่อน อาจารย์ และเห็นแบบอย่างและการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดา

2.3.2 การวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การเข้าใจและยอมรับในสถานภาพทางเศรษฐกิจของตน และการศึกษาผนวกกับประสบการณ์

2.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม การนำความรู้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย และคำสอนศาสนามาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

2.4 ด้านการบริจาค ประกอบด้วย

2.4.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน โดยเห็นการทำงานในองค์กรนิสิตนักศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมและการอยู่ร่วมกันในหอพัก การชักจูงจากเพื่อนและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากเพื่อนและอาจารย์

2.4.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การได้เห็นและรับทราบความทุกข์ยากของสังคม รับข้อมูลข่าวสาร กระบวนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

2.4.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การเรียนการสอนที่บูรณาการวิชาการและสังคมโดยลงมือปฏิบัติจริง ฝึกงานภาคสนาม และนำกรณีศึกษามาอภิปรายในชั้นเรียน

2.5 ด้านความสะอาด ประกอบด้วย

2.5.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน บิดามารดาและการคบเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยชอบความสะอาด

2.5.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การศึกษาผนวกกับประสบการณ์ที่พบเห็นทำให้เกิดการตระหนักรู้เมื่อปฏิบัติ การรับข้อมูลข่าวสารทำให้ตนเองเห็นความสำคัญที่จะปฏิบัติ การพักอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่มีความสะอาด มีระเบียบ และความเชื่อในการปฏิบัติตนตามแบบอย่างท่านศาสดา

2.6 ด้านการแต่งกาย ประกอบด้วย

2.6.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อนในการอยู่ร่วมกันในหอพัก การเข้าชมรม และเข้าร่วมกิจกรรมนิตินักศึกษา การอยู่ร่วมในห้องเรียนและการพบปะสังสรรค์ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียนเดิม (ปอเนาะ) และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2.6.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาทำให้เห็นคุณค่าในการปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าผนวกกับประสบการณ์ทำให้เกิดการตระหนักรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง ตลอดจนการอยู่ในสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับการแต่งกายตามหลักการศาสนาได้

2.6.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การนำความรู้ตามหลักศาสนาไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันและการเผยแพร่ความรู้ หลักการและแนวปฏิบัติให้ผู้อื่น

2.7 ด้านการเลือกคู่ครอง ประกอบด้วย

2.7.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การศึกษาศาสนาโดยกระบวนการกลุ่มศึกษาอิสลาม (ฮาลาเกาะห์) ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์ การเลือกคู่ครองตามหลักคำสอนแบบอย่างของศาสดา การปฏิบัติของบุคคลทั่วไปในสังคมมุสลิม ได้เรียนรู้กรณีศึกษาครอบครัวที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ตลอดจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับรุ่นพี่ที่ผ่านการมีครอบครัวแล้ว การซึมซับแบบอย่างจากผู้ใกล้ชิด เช่น รุ่นพี่ อาจารย์ โดยผ่านการให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปลุกฝังจากบิดามารดาเป็นแบบอย่าง ให้คำชี้แนะอบรมสั่งสอน

2.7.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การศึกษาศาสนาผนวกกับประสบการณ์ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ กระบวนการศึกษาวิชาครอบครัวอิสลามผ่านทางทฤษฎีและปฏิบัติ

2.7.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การศึกษากรณีตัวอย่างของครอบครัวมุสลิมในสังคมจริง

2.8 ด้านความกตัญญู ประกอบด้วย

2.8.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน เห็นการติดต่อกับทางบ้านสม่ำเสมอ การตั้งใจเรียนเพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณ มีเวลากลับไปเยี่ยมบ้าน และตอบแทนผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิดเป็นการทดแทน การศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจตามแบบอิสลาม การปฏิบัติตนต่อบิดามารดาในขณะที่

กำลังศึกษา การดักเตือนซึ่งกันและกันให้กระทำความดีตอบแทนคุณบิดามารดา

2.8.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ ความสัมพันธ์กับครอบครัวในทางที่ดีทำให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง ที่เกิดจากการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา ความห่างไกลจากครอบครัวทำให้คิดถึงและต้องการตอบแทนบุญคุณ การหารายได้เลี้ยงตนเองขณะที่ศึกษาทำให้สำนึกในบุญคุณของบิดามารดา การศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์ทำให้เกิดการตระหนักรู้ ซึ่งเกิดจากการอ่านหนังสือศาสนา ฟังคำบรรยาย เรียนวิชาครอบครัวอิสลามที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อบิดามารดา และการตอบแทนบุญคุณต่อบิดามารดา ตลอดจนความเชื่อในผลบุญที่ได้รับจากการตอบแทนบุญคุณบิดามารดา

2.9 ด้านการจัดการกับอารมณ์ ประกอบด้วย

2.9.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน โดยการเห็นแบบอย่างในการมีระเบียบวินัยแห่งตน การควบคุมอารมณ์ การอยู่ร่วมกันในห้องเรียน การทำกิจกรรมและการพบปะสังสรรค์ บิดามารดาให้การอบรมสั่งสอนและทำตนเป็นแบบอย่าง การศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเมืองโดยผ่านกระบวนการกลุ่มศึกษาอิสลาม (ฮาลาเกาะห์) ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการศาสนาในการควบคุมอารมณ์ เรียนรู้แบบอย่างจากศาสดา การสะท้อนภาพจากเพื่อนภายในกลุ่ม และการแนะนำดักเตือนซึ่งกันและกัน

2.9.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การศึกษาผนวกกับประสบการณ์ทำให้รู้จักการจัดการกับอารมณ์มากขึ้น อยู่ในสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลายของผู้คนโดยการเรียนรู้ผ่านคนรอบข้างและสิ่งที่พบเห็น การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้โดยการควบคุมตนเอง ฝึกฝนตนเองและการประเมินตนเอง การต่อสู้กับตนเองโดยการชนะใจตนเอง การคิดและปฏิบัติในกรอบของศาสนา คำนี้ถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและส่วนรวม

2.9.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาอบรมสั่งสอนนำไปปฏิบัติจริง

2.10 ด้านการนันทนาการ ประกอบด้วย

2.10.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในหอพักโดยเห็นแบบอย่างจากเพื่อนที่ใช้เวลาในการนันทนาการ การแนะนำและการชักจูง เรียนรู้การใช้เวลาว่างในการพักผ่อนของกลุ่มเพื่อน

2.10.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การศึกษาและประสบการณ์ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการพักผ่อน มีโอกาส

ในการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ การใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

2.10.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การนำความรู้และทักษะไปปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.11 ด้านความศรัทธา ประกอบด้วย

2.11.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อนที่อยู่ร่วมกันในหอพัก โดยการปฏิบัติตามและเพื่อนคอยแนะนำตักเตือน เข้าร่วมกิจกรรมนิสิตนักศึกษาจนซึมซับความรู้และวิธีปฏิบัติ เข้าชมรมมุสลิมได้เห็นแบบอย่างจากเพื่อน การพบปะพูดคุยและการชักชวนในการประกอบความดี การศึกษาศาสนาโดยกระบวนการกลุ่มศึกษาศาสนาอิสลาม (ฮาลาเกาะห์) ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจศาสนาทั้งหลักศรัทธาและปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติศาสนกิจ ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นต่อข้อที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ การแนะนำและตักเตือนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ยังได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาและโรงเรียนเดิม

2.11.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางศาสนาทำให้เกิดความศรัทธามากขึ้นโดยการอ่านหนังสือศาสนา รับข่าวสารของชมรม ฟังผู้รู้ทางศาสนา การเห็นเขาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับผู้ที่อยู่ในแนวทางศาสนา ได้รับความสะดวกในการใช้สถานที่ประกอบศาสนกิจ การพบปะบุคคลที่มีความรู้ในศาสนาทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดการศรัทธาและปฏิบัติ สำนึกในตนเอง การเปลี่ยนแปลงตนเองโดยการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การเรียนวิชาทางด้านอิสลามศึกษาเกิดการตระหนักรู้ โดยก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางด้านศาสนา ทั้งความเชื่อและวิถีในการดำเนินชีวิตตลอดจนข้อควรปฏิบัติและข้อห้าม มองเห็นแนวทางการปฏิบัติตนในสภาพสังคมปัจจุบัน

2.11.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การนำความรู้ทางศาสนาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต และการเผยแพร่ความรู้และแนวปฏิบัติตามหลักการศาสนาต่อผู้อื่น

2.12 ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย

2.12.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อนผ่านทาง การแสดงพฤติกรรมของรุ่นพี่และเพื่อน การชี้แนะและให้เหตุผลตลอดจนคำติชมอย่างต่อเนื่องจากอาจารย์และรุ่นพี่ การศึกษาศาสนาโดยการสนทนากลุ่ม (ฮาลาเกาะห์) ก่อให้เกิดความรู้ในการพัฒนาบุคลิกภาพแบบอิสลาม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการพัฒนาบุคลิกภาพทำให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาตนเองด้านการใช้เหตุผล และการพัฒนาด้านอารมณ์ การเรียนรู้ในการพัฒนาบุคลิกภาพทาง

ด้านการแต่งกาย การปฏิบัติตนในการเข้าสังคมทั้งที่เป็นศาสนิกเดียวกันและต่างศาสนิก ตลอดจนการแนะนำตักเตือนซึ่งกันและกัน

2.12.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผนวกกับประสบการณ์เกิดการตระหนักรู้ การเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวในแต่ละวัน การเห็นสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลาย และแตกต่างจากชุมชนที่เคยอาศัยโดยผ่านการพบปะผู้คนในสถาบัน การไปในสถานที่ต่าง ๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

2.12.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การนำความรู้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการติดต่อสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่น การทำกิจกรรมนิตินักศึกษาในบทบาทของความเป็นผู้นำและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฝึกปฏิบัติในการทำโครงการและลงภาคสนาม

2.13 ด้านจิตสาธารณะ ประกอบด้วย

2.13.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อนในการเข้าร่วมกิจกรรมนิตินักศึกษาในกิจกรรมทั่วไปและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การทำงานในด้านนิตินักศึกษาที่ทำให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่นและการมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การซึมซับจากอาจารย์ในการฝึกงานภาคสนามเพื่อการศึกษาและช่วยเหลือชุมชน ตลอดจนการปฏิบัติตามแบบอย่างของวิชาชีพ

2.13.2 การวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนผ่านการเรียนรู้ ศึกษาปัญหาสังคม การสัมผัสกับความทุกข์ยากของผู้ด้อยโอกาส การศึกษาค้นคว้าทางด้านสังคมด้วยตนเองทำให้เกิดความสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการอ่านหนังสือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

2.13.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การนำความรู้ที่ศึกษาไปใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยการฝึกปฏิบัติภาคสนาม เข้าร่วมกิจกรรมนิตินักศึกษาตลอดจนการทำโครงการในรายวิชา/หลักสูตรที่ลงสู่ชุมชน

ตอนที่ 4 แผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิตินักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคม ประภคในสถาบันอุดมศึกษา

4.1 กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิตินักศึกษาไทยมุสลิม

กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิตินักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคม
ประภคในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า

1. กลยุทธ์ในการให้บริการ

กลยุทธ์ในการให้บริการเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิมจำแนกเป็น ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ

1.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย ค่านิยมด้านการนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา และการบริจาค

1.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

1.1.1.1 จัดหอพักแบบหอภราดรภาพ (Fraternity) หรือหอขนิษฐาภค (Sorority) เพื่อจัดระบบการดูแลนิสิตนักศึกษา แบบครอบครัว เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาซึมซับพฤติกรรมและแบบอย่างวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี

1.1.1.2 จัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัย โดยจัดให้อาจารย์และครอบครัวของอาจารย์อยู่ร่วมกับนิสิตนักศึกษา เพื่อดูแลนิสิตนักศึกษาแทนบิดามารดา

1.1.1.3 จัดให้นิสิตนักศึกษายู่ร่วมกับเพื่อนร่วมห้องที่มีรูปแบบการดำรงชีวิตพื้นฐาน (Basic living style) คล้ายกันโดยคำนึงถึงสัมพันธภาพของเพื่อนร่วมห้อง (Roommate relationship)

1.1.1.4 กำหนดให้มีการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา ตระหนักบทบาทของตนในเรื่องการพัฒนา นิสิตนักศึกษา เมื่อมีเวลาพบปะให้คำปรึกษาทางวิชาการก็จะสามารถปลูกฝังค่านิยมสอดแทรกลงไปใน การให้คำปรึกษา

1.1.1.5 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ

1.1.1.6 ค่านิยมด้านความศรัทธาลดลง ซึ่งเป็นฐานของค่านิยมอื่น ๆ ควรเน้นจัดกิจกรรม เช่น สหกรณ์ เพื่อให้ได้เงินมาบริจาคและนันทนาการต่อไป หรือการขายอาหารไทย ไม่มีผู้เก็บเงิน ซึ่งจะปลูกฝังการรับผิดชอบทางการเงิน การจัดการการเงิน และออมในรูปแบบของนันทนาการเพื่อใช้เงินได้เพียงพอตลอดเดือน เป็นต้น

1.1.1.7 จัดสถานที่ละหมาดโดย การพัฒนาศาลาละหมาดให้มีบทบาทเป็นศูนย์รวมการละหมาดแลกิจกรรมของชาวมุสลิมในสถาบันทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันศุกร์

1.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่

1.1.2.1 จัดบริการห้องสมุดอิสลามศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1.1.2.2 ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ในการศรัทธาศาสนา

1.1.2.3 จัดบรรยากาศภายในสถาบัน (Floor atmosphere) เพื่อสร้างบรรยากาศการดำเนินชีวิตตามแบบอิสลาม เช่น สถานที่พักผ่อน การออกกำลังกาย การแยกเพศระหว่างชาย-หญิง เป็นต้น

1.1.2.4 จัดสภาพแวดล้อมเพื่อสามารถพัฒนานิสิตนักศึกษาในองค์กรรวม

1.1.2.5 ออกกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักการศาสนา

1.1.2.6 การให้บริการทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ CAI , web site ที่นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านศาสนาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

1.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่

1.1.3.1 จัดบริการความรู้ทางด้านนันทนาการที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาและนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

1.1.3.2 จัดตั้งสถาบันการเงินแบบอิสลาม เพื่อเป็นที่เก็บออมเงินและกู้ยืมเพื่อการศึกษาโดยไม่มีดอกเบี้ย

1.1.3.3 จัดสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่สำคัญ ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ใช้บริการได้อย่างสะดวกและทั่วถึง

1.1.3.4 สร้างโอกาสเพื่อสามารถบูรณาการงานกับบริการนิสิตนักศึกษา เช่น การทำงานเพื่อหารายได้เสริม

1.2 ค่านิยมที่คงที่ประกอบด้วย ค่านิยมด้านความกตัญญู และความสะอาด

1.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.2.1.1 จัดสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวกในการพบปะและติดต่อ ระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้ปกครอง

1.2.1.2 จัดบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ฮาลาล

1.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

1.2.2.1 จัดบริการอนามัย (Health services) ให้ความรู้ทางด้านสุขอนามัย โภชนาการเพื่อให้บัณฑิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ในการดำเนินชีวิตที่ดี (Wellness)

1.2.2.2 จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด มีระบบระเบียบ สวยงาม และปราศจากมลพิษ

1.2.2.3 จัดวันรำลึกถึงบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักความกตัญญูต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยสถาบันเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

1.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

1.2.3.1 จัดบริการให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติที่จะสร้างสัมพันธภาพระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้ปกครอง

1.2.3.2 จัดบริการความรู้และการนำไปใช้ทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม

1.3 ค่านิยมที่เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย

1.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.3.1.1 จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนาบัณฑิตนักศึกษา (The Counseling & Student Development Center) เพื่อให้คำปรึกษาและพัฒนาบัณฑิตนักศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group process)

1.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

1.3.2.1 จัดตั้งศูนย์การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาริเริ่ม วิเคราะห์ และทบทวนการเรียนรู้

1.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

1.3.3.1 จัดตั้งศูนย์ฝึกหัดอาชีพและอาชีพจำลอง

1.3.3.2 จัดโปรแกรมเพื่อให้ความรู้กว้าง ๆ เป็นฐานที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) และการเปิดโลกทัศน์อย่างไร้ขอบเขต (Liberated mind) และสามารถจัดการความรู้ของตนและสังคมได้

1.3.3.3 ควรมีการพัฒนาศูนย์ที่มีอยู่แล้วให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ไม่ควรมีการจัดตั้งศูนย์ขึ้นใหม่แต่ใช้ศูนย์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

2. กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม

กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

2.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา
การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

2.1.1.1 จัดโปรแกรมพัฒนานิสิตนักศึกษาในหอพักเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการ
เรียนรู้ และการใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยตามแบบอิสลาม

2.1.1.2 จัดโปรแกรมการอยู่ร่วมกันในหอพักแบบครอบครัว

2.1.1.3 จัดกิจกรรมในหอพักเพื่อเข้าใจการดำรงชีวิตและพัฒนาสัมพันธภาพ
โดยวิธีการอูคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง)

2.1.1.4 จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม – Islamic group study)

2.1.1.5 จัดโปรแกรมการพบปะระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ เรียนรู้และ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

2.1.1.6 พัฒนาวิธีการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามหลักการ
การจัดেলাแบบ อิสลามที่มีนวัตกรรม เช่น จัดอบรม สอนแบบโมดุล กรณีศึกษา เป็นต้น

2.1.1.7 การประหยัดและการออม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทดลองทำ
เอง

2.1.1.8 จัดสถานที่เพื่อการนันทนาการให้เหมาะสมและเพียงพอ เช่น สนามกีฬา
แหล่งอ่านหนังสือ โทรทัศน์ เป็นต้น

2.1.1.9 ให้ความสำคัญกิจกรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น การละเว้นการจัดตาราง
เรียนที่ทับซ้อนกับเวลาละหมาดและพยายามเลี่ยงการจัดเวลาเรียนในระหว่างเวลาละหมาดในวันศุกร์

2.1.1.10 จัดโปรแกรมเรื่องกีฬาให้อยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชา
เลือกเสรีเพราะการเล่นกีฬาจะเป็นตัวฝึกให้นักศึกษารู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย ควรแนะนำกิจกรรมทั้งที่เป็นค่า
นิยมและที่ไม่ใช่ค่านิยมของมุสลิมให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจ เช่น จัดกิจกรรมการเรียนใดที่มีอุปสรรคต่อ
พิธีการทางศาสนา การจัดกิจกรรมในช่วงของการสอบที่ตรงกับกิจกรรมทางศาสนาและนักศึกษามุสลิม
ไม่สามารถเข้าร่วมได้ ตลอดจนควรมีการเติมช่องว่างระหว่างกัน

2.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.1.2.1 จัดโปรแกรมการศึกษาศาสนาด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ไปพิจารณา ตัดสิน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา

2.1.2.2 จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตัดชกยะฮ์ (การขัดเกล้าจิตใจ)

2.1.2.3 จัดโปรแกรมนันทนาการที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยให้นิสิต นักศึกษามีส่วนในการกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง

2.1.2.4 พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและการศึกษาด้วยตนเอง มากขึ้น

2.1.2.5 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น

2.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.1.3.1 จัดโปรแกรมอบรมการบริหารการใช้จ่ายและหนี้สิน โดยเน้นการนำความรู้ ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

2.1.3.2 จัดโปรแกรมอบรมให้ความรู้ทางด้านศาสนาที่ส่งเสริมการศรัทธาและนำไป ใช้ในการดำเนินชีวิตจริงตามหลักการอิสลาม

2.1.3.3 จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แรงกาย และสติปัญญา โดยนำระบบบัญชีมูลา (กองทุนทรัพย์รวม) มาใช้และให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหาร จัดการ

2.1.3.4 จัดโปรแกรมให้มีการเชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการ วิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิตนักศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้การบริการวิชาการแก่ ชุมชน เป็นต้น

2.1.3.5 จัดโปรแกรมศาลาเกาฮ์เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัชยิด เป็นต้น

2.2 ค่านิยมที่คงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการจัด โปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2.1.1 จัดโปรแกรมพบปะระหว่างอาจารย์และผู้ปกครองเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และแสดงความกตัญญูต่อกัน

2.2.1.2 จัดโปรแกรมพัฒนาหอพัก อาคารเรียน โรงอาหารและบริเวณมหาวิทยาลัย โดยการร่วมมือร่วมใจระหว่างนิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรสนับสนุน

2.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.2.2.1 จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง

2.2.2.2 การปลูกฝังความกตัญญูที่มีต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณในชีวิตของนิสิต นักศึกษารวมทั้งของสถาบัน นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ สมาคมศิษย์เก่า ซึ่งเป็นเรื่องของความกตัญญูที่ควรมีต่อสถาบัน ในฐานะเป็นนักศึกษามุสลิมก็ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าของสถาบัน หรือมหาวิทยาลัย

2.2.2.3 การพัฒนาตัวตนแบบที่เข้มแข็ง จะเป็นแรงผลักดันที่ดีต่อผลการพัฒนา ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

2.2.2.4 การจัดตั้งและสนับสนุนให้สมาคมศิษย์เก่าเข้มแข็งในฐานะของสัญลักษณ์ แห่งความกตัญญูต่อสถาบัน กิจกรรมของศิษย์เก่าไม่ควรเน้นเรื่องของการสังสรรค์กินเลี้ยงกันอย่าง เดียวควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความกตัญญูต่อสถาบันด้วย

2.2.2.5 การจัดการเพื่อป้องกันการปฏิเสธจากสถาบันในกรณีที่นิสิตนักศึกษาอยู่ อย่างแปลกแยก และการต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ต้องการ เช่น การแต่งชุดหิญาบ (แต่งกายของสตรีมุสลิม) เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบ่มเพาะความกตัญญูต่อสถาบัน

2.2.2.6 จัดโปรแกรมอบรมทางด้านอนามัยโภชนาการและสิ่งแวดล้อม โดยการ กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามองเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตในขณะที่ศึกษาภายใต้แนวคิด “ปัญญาดี อยู่ในร่างกายที่แข็งแรง”

2.2.2.7 จัดโปรแกรมให้แก่ นิสิตนักศึกษา ให้ถึงพร้อมของการดูแลสุขภาพในลักษณะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.2.3.1 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการ ศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานซึ่งมีใบรับรองหลังการทำงาน

2.2.3.2 จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพสภาพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สารและคุณค่า

2.3 ค่านิยมเพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.3.1.1 จัดโปรแกรมอคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน

2.3.1.2 จัดโปรแกรมนาฮีหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นิสิตนักศึกษาได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ซัดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย

2.3.1.3 จัดโปรแกรมการตะฮารูฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษาสถานภาพครอบครัว ความเครียดและปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดของวงมัจฮิด

2.3.1.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น

2.3.1.5 จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)

2.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.3.2.1 จัดโปรแกรมดร์บิยะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจและการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง

2.3.2.2 จัดโปรแกรมมุฮาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องหาทางแก้ไขและสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

2.3.2.3 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์

2.3.2.4 จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นิสิตนักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนที่ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง

2.3.2.5 จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี

2.3.2.6 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม จัดกิจกรรมโดยอบรมให้เป็นผู้นำโดยจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้นักศึกษามุสลิมมีลักษณะของความเป็นผู้นำ

2.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.3.3.1 จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย

2.3.3.2 จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน

2.3.3.3 จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา

2.3.3.4 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตตามความเป็นจริงในสังคม

3. กลยุทธ์ในการกระตุ้น

กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

3.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.1.1 ให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาซึ่งทำหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาในหอพัก

3.1.1.2 ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาซึ่งถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร

3.1.1.3 สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคตมิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด

3.1.1.4 ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี

3.1.1.5 แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)

3.1.1.6 จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงานระดับความเป็นเลิศในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.7 ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรและนิสิตนักศึกษา ยอมรับและปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจหลักขณะ ที่มีความสมดุลเพื่อมุ่งสู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน

3.1.1.8 ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงและเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญประการหนึ่งของอาจารย์โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้นจิตวิญญาณ

3.1.1.9 เลือกกลุ่มอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา แล้วจัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมต่างๆ โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย

3.1.1.10 คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมทั้งจะอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์อันสัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.11 นิสิตนักศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประภคจะนำพาไปในทิศทางอื่น ๆ ได้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการนันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตนักศึกษามุสลิมให้ทั่วถึง

3.1.1.12 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม

3.1.1.13 นันทนาการหลายประเภทไม่เหมาะสมกับค่านิยมมุสลิม เช่น การว่ายน้ำ ควรหลีกเลี่ยงในการจัดรูปแบบนันทนาการให้มีการปกปิดมิดชิด และเหลือเวลาสำหรับนิสิตนักศึกษาเพศชาย และหญิง

3.1.1.14 จัดโปรแกรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาในวันอาทิตย์ ควรหลีกเลี่ยงที่พุดถึง หะดีษ (วจนหรือการปฏิบัติของท่านศาสดา) เมื่อเสร็จการกีฬาให้นิสิตนักศึกษาในหอพักเป็นผู้รับรองนักศึกษาอื่น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และปลูกฝังต่อค่านิยมนันทนาการที่เป็นไปตามหลักศาสนา เช่น ดื่มน้ำเย็น เป็นต้น

3.1.1.15 จัดระบบ รุน่พืดูแลรูน่องในรอบปีหนึ่งเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในหอพักแม้จะต่างศาสนา เพื่อไม่ให้ความแตกต่างทางศาสนาเป็นที่มาของปัญหา

3.1.1.16 จัดให้มีกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่ให้นักศึกษามุสลิมสามารถมีส่วนร่วมได้

3.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.1.2.1 แข่งขันด้านความรู้และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลาม โดยให้นิสิต นักศึกษาตระหนักวิถีการดำเนินชีวิตในกรอบศาสนาของตน

3.1.2.2 ยกย่องนิสิตนักศึกษาที่มีความใฝ่ใจและกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติตนตาม แบบอย่างศาสนา

3.1.2.3 สนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการ ปฏิบัติตามหลักการอิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น

3.1.2.4 แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนา อิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง

3.1.2.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง

3.1.2.6 ให้นิสิตนักศึกษาระดับรัฐในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวัง ตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา

3.1.2.7 การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิต นักศึกษาเป็นสำคัญ

3.1.2.8 สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ คำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้พอเหมาะพอดี

3.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.1.3.1 เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาคั่นคว้าให้ทันกับการ พัฒนาการเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

3.1.3.2 กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐาน ทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ

3.1.3.3 ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับ ความสอดคล้องต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์

3.1.3.4 เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนนิสิต นักศึกษาและคนในท้องถิ่นด้านการพัฒนาค่านิยมเข้าสู่ระบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมี มหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์

3.2 ค่านิยมที่พึงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด ซึ่งมีกลยุทธ์ในการ จัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.2.1.1 ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และผู้ปกครอง

3.2.1.2 สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุขลักษณะ อนามัยและสภาวะแวดล้อมของการอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย

3.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.2.2.1 ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความกตัญญูต่ออาจารย์ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน

3.2.2.2 ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจ และตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามสุขลักษณะแบบอิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมให้นิสิตนักศึกษา

3.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.2.3.1 ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

3.2.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน

3.3 ค่านิยมที่เพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย

3.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.3.1.1 ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม

3.3.1.2 สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงานกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง

3.3.1.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ

- 1) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision)
- 2) การคิดเป็นระบบ (System thinking)

- 3) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model)
- 4) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery)
- 5) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning)

3.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.3.3.1 เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม

3.3.3.2 พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาในทุกมิติ

4. กลยุทธ์ในการวิจัย

กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่มีค่านิยมที่ลดลง คงที่ เพิ่มขึ้น โดยทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

- 4.1 รูปแบบการจัดหอพักนิสิตนักศึกษาแบบครอบครัว
- 4.2 รูปแบบกิจกรรมในหอพักนิสิตนักศึกษาตามแบบอิสลาม
- 4.3 การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนา นิสิตนักศึกษา
- 4.4 รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.5 แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.6 รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์
- 4.7 รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา
- 4.8 แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง
- 4.9 รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ
- 4.10 แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง
- 4.11 รูปแบบการบูรณาการและสังคมในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา
- 4.12 รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.13 แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

5. Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

Balanced scorecard กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย 4 มิติ คือ

1. มิติ 1 : การเงิน

1.1 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ประหยัดและลดต้นทุน 2) แสวงหารายได้

1.2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงาน 2) ตรวจสอบจากระบบงบประมาณและแผนการดำเนินงาน 3) อัตราเพิ่มของรายได้สุทธิ 4) ประเมินจากผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์เพิ่มขึ้น 5) ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 6) กำหนดวิธีการบริการและจัดการ 7) Unit cost แต่ละบริการ/โปรแกรม

1.3 เป้าหมาย (Target) ได้แก่ 1) มูลค่าของการลงทุนต่อหน่วยต่ำลง 2) รายได้เพิ่มขึ้น

1.4 การริเริ่ม (Initiative) ได้แก่ 1) จัดทำแผนงบประมาณการลงทุนและการดำเนินงาน 2) พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานและลดการสูญเสีย 3) สำรวจและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วย 4) ระดมความคิด เพื่อจัดหากิจกรรมเพิ่มรายได้หรือลดเงินลงทุน 5) พัฒนาระบบการบริหารเทศะ (Space management) 6) ความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น 7) สำรวจความต้องการของนิสิตนักศึกษา 7) จัดสรรและใช้บุคลากร/ทรัพยากรเต็มศักยภาพและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

2. มิติ 2 : นิสิตนักศึกษา

2.1 วัตถุประสงค์ (Objective) ได้แก่ 1) นิสิตนักศึกษาพึงพอใจ (การบริการ/โปรแกรม) 2) แสวงหานิสิตนักศึกษาที่ไม่เคยใช้บริการ 3) ชื่อเสียงของพันธกิจดีขึ้น 4) รักษานิสิตนักศึกษาดิม เพิ่มจำนวนนิสิตนักศึกษาใหม่

2.2 ตัวชี้วัด (Indicator) ได้แก่ 1) สร้างเครื่องมือที่เชื่อถือได้ทำการวิจัยผู้ใช้บริการ/โปรแกรม 2) สังเกตพฤติกรรมการใช้บริการและเข้าร่วมโปรแกรม 3) สถิติและจำนวนผู้ใช้บริการ/โปรแกรม 4) การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา ไทยมุสลิม

2.3 เป้าหมาย (Target) ได้แก่ 1) จำนวนผู้ใช้บริการ/โปรแกรมเพิ่ม 2) สามารถเข้าถึงบริการ และใช้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเพิ่มขึ้น

2.4 การริเริ่ม (Initiative) ได้แก่ 1) จัดการให้เพิ่มมูลค่าในการบริการ/โปรแกรม 2) การพัฒนาออกแบบบริการ/โปรแกรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา 3) จัดการบริการ/โปรแกรมอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ 4) สำรวจความพึงพอใจผู้มีส่วนได้เสีย เช่น นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร บุคลากรนิสิตนักศึกษา อาจารย์ ประชาชนในชุมชน ผู้ปกครอง 5) การประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกสถาบัน

3. มิติ 3 : กระบวนการภายใน

3.1 วัตถุประสงค์ (Objective) ได้แก่ 1) พัฒนาทักษะของอาจารย์บุคลากรในงานพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) พัฒนาคุณภาพเทคโนโลยีและสารสนเทศ 3) สร้างวัฒนธรรมองค์กร องค์กรการเรียนรู้

3.2 ตัวชี้วัด (Measurement) ได้แก่ 1) ประเมินระบบบริการ ประสิทธิภาพการทำงาน 2) คุณภาพและเนื้องาน 3) ระบบการประเมินและแผนการปฏิบัติงาน 4) แผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

3.3 เป้าหมาย (Target) ได้แก่ 1) กระบวนการหลักในการจัดการการบริการ โปรแกรมการกระตุ้นและการวิจัยเพื่อได้แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์และการประเมินทางการพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) การบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ครบถ้วนทุกด้าน 3) บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ จัดการบริการ โปรแกรมการกระตุ้นและวิจัยให้เกิดการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิมในสถาบันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3.4 การริเริ่ม (Initiative) ได้แก่ 1) พัฒนารูปแบบการบริการ โปรแกรมการกระตุ้นและการวิจัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่หลากหลาย 2) พัฒนาบุคลากรทุกระดับทุกด้าน 3) พัฒนาโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงาน 3) จัดทำกลยุทธ์ทุกระดับขององค์กรอย่างมีส่วนร่วม 5) พัฒนาระบบฐานข้อมูล ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา 6) นำกระบวนการวิจัยสถาบันมาใช้ในการพัฒนางาน 7) พัฒนากระบวนการกำกับดูแลให้รางวัลและโทษ 8) พัฒนาองค์กร แบบ LO (Learning Organization) 8) ตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์

4. มิติ 4 : การเรียนรู้และความงอกงาม

4.1 วัตถุประสงค์ (Objective) ได้แก่ 1) พัฒนาอาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา 2) พัฒนาระบบบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) สร้างสรรค์นวัตกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา

4.2 ตัวชี้วัด (Measurement) ได้แก่ 1) จำนวนของบุคลากรและเวลาในการอบรมต่อปี 2) ผลการทำงานตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) ตรวจสอบโปรแกรมการทำงาน 4) ประเมินจากสถิติและผลการดำเนินงาน

4.3 เป้าหมาย (Target) ได้แก่ 1) บุคลากรมีความเชี่ยวชาญในการพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) มีนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมที่ใช้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

4.4 การริเริ่ม (Initiative) ได้แก่ 1) จัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิด

การตระหนักรู้ 2) พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี 4) จัดกิจกรรมในห้องักกรเป็นองค์กรการเรียนรู้ 5) จัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ทดลอง การผลิตโปรแกรมและบริการใหม่ การวิจัย พัฒนา/ปรับปรุงงาน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.2 กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมระดับชาติ สถาบัน และคณะ/ภาควิชา

แผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม แบ่งได้เป็น 3 ระดับคือระดับชาติ ระดับสถาบันและระดับคณะ/ภาควิชา มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ระดับชาติ

1. กลยุทธ์ในการให้บริการ

กลยุทธ์ในการให้บริการเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิมจำแนกเป็น ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ

1.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย ค่านิยมด้านการนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา และการบริจาค

1.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

1.1.1.1 กำหนดให้มีการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา ตระหนักรู้บทบาทของตนในเรื่องการพัฒนา นิสิตนักศึกษา เพื่อมีเวลาพบปะให้คำปรึกษาทางวิชาการ สามารถปลูกฝังค่านิยมสอดแทรกลงไปในการให้คำปรึกษา

1.1.1.2 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ

2. กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม

กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

2.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

2.1.1.1 จัดสถานที่เพื่อการนัดพบทางการให้เหมาะสมและเพียงพอ เช่น สนามกีฬา แหล่งอ่านหนังสือ โทรทัศน์ ฯลฯ

2.1.1.2 จัดโปรแกรมเรื่องกีฬาอยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชาเลือกเสรี การเล่นกีฬาจะเป็นตัวฝึกให้นักศึกษารู้จักรู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักถ้อย ซึ่งกีฬาน่าจะเป็นตัวรองรับได้ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นค่านิยมของมุสลิมให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนที่มีอุปสรรคต่อพิธีการทางศาสนา หรือการจัดช่วงของการสอบที่ตรงกับกิจกรรมทางศาสนาและนักศึกษามุสลิมไม่สามารถเข้าร่วมได้ ควรมีการเติมช่องว่างระหว่างกัน

2.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.1.2.1 จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตัดชกียะฮ์ (การขัดเกลาจิตใจ)

2.1.2.2 พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น

2.1.2.3 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น

2.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.1.3.1 จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แรงกาย และสติปัญญา โดยนำระบบบัญชีตุลมาล (กองทุนทรัพย์รวม) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ

2.1.3.2 จัดโปรแกรมเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิตนักศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นต้น

2.1.3.3 จัดโปรแกรมอาสาเกาะห์เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัสยิด เป็นต้น

2.2 ค่านิยมที่คงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.2.1 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.2.1.1 จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง

2.2.1.2 การปลูกฝังความกตัญญูที่มีต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณในชีวิตของนิสิต นักศึกษารวมทั้งของสถาบัน นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ สมาคมศิษย์เก่า ซึ่งเป็นเรื่องของความกตัญญูที่ควรมีต่อสถาบัน ในฐานะเป็นนักศึกษามุสลิมก็ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าของสถาบัน หรือมหาวิทยาลัย

2.2.1.3 การพัฒนาตัวตนแบบที่เข้มแข็ง จะเป็นแรงผลักดันที่ดีต่อผลการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

2.2.1.4 การจัดตั้งและสนับสนุนให้สมาคมศิษย์เก่าเข้มแข็งในฐานะของสัญลักษณ์แห่งความกตัญญูต่อสถาบัน กิจกรรมของศิษย์เก่าไม่ควรเน้นเรื่องของการสังสรรค์กินเลี้ยงกันอย่างเดียวควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความกตัญญูสถาบันด้วย

2.2.1.5 การจัดการเพื่อป้องกันการปฏิเสธของสถาบันในกรณีที่นิสิตนักศึกษาอยู่อย่างแปลกแยก และการต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ต้องการ เช่น การแต่งชุดหิญาบ (แต่งกายของสตรีมุสลิม) เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นปฏิปักษ์ต่อการบ่มเพาะความกตัญญูต่อสถาบัน

2.2.1.6 จัดโปรแกรมอบรมทางด้านอนามัยโภชนาการและสิ่งแวดล้อม โดยการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามองเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตในขณะศึกษาภายใต้แนวคิด “ปัญญาดี อยู่ในร่างกายที่แข็งแรง”

2.2.1.7 จัดโปรแกรมให้แก่ นิสิตนักศึกษา ให้ถึงพร้อมของการดูแลสุขภาพในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.2.3.1 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานมีใบรับรองหลังการทำงาน

2.2.3.2 จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สาระ – คุณค่า

2.3 ค่านิยมเพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบดังนี้

2.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.3.1.1 จัดโปรแกรมอูคูวะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน

2.3.1.2 จัดโปรแกรมนาศึหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นิสิตนักศึกษา ได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ซัดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย

2.3.1.3 จัดโปรแกรมการตะฮารุฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษาศาสนาภาพครอบครัว ความเครียดและปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดของงานขึ้น

2.3.1.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีเอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น

2.3.1.5 จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)

2.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.3.2.1 จัดโปรแกรมศรับียะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจ และการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง

2.3.2.2 จัดโปรแกรมมุฮาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องทางแก้ไข และสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

2.3.2.3 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์

2.3.2.4 จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นิสิตนักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนที่ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง

2.3.2.5 จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี

2.3.2.6 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม จัดกิจกรรมโดยอบรมให้เป็นผู้นำโดยจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้นักศึกษามุสลิมมีลักษณะของความเป็นผู้นำ

2.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.3.3.1 จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย

2.3.3.2 จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน

2.3.3.3 จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา

2.3.3.4 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่

หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตแห่งความเป็นจริงในสังคม

3. กลยุทธ์ในการกระตุ้น

กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

3.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.1.1 ให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาผู้ทำหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาในหอพัก

3.1.1.2 ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร

3.1.1.3 สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคตมิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด

3.1.1.4 ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี

3.1.1.5 แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)

3.1.1.6 จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงานระดับความเป็นเลิศในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.7 ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ยอมรับและปฏิบัติตามเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพิเศษที่มีความสมดุลงสู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน

3.1.1.8 ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงและเป็นหน้าที่หลักสำคัญประการหนึ่งของอาจารย์โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้นจิตวิญญาณ

3.1.1.9 เลือกกลุ่มอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา แล้วจัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมร่วม โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย

3.1.1.10 คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อันสัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.11 นิสิตนักศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประกิดนำพาไปในทิศทางอื่น ๆ ดังนั้น จัดกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตนักศึกษามุสลิม

3.1.1.12 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม

3.1.1.13 นันทนาการหลายประเภทไม่เหมาะสมกับค่านิยมมุสลิม เช่น การว่ายน้ำ ควรหลีกเลี่ยงในการจัดรูปแบบนันทนาการให้มิดชิด และเหลือเวลาสำหรับนิสิตนักศึกษาเพศชาย และหญิง

3.1.1.14 จัดโปรแกรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาในวันอาทิตย์ ควรหลีกเลี่ยงที่พุดถึง หะดีษ (วัจนหรือการปฏิบัติของท่านศาสดา) เมื่อเสร็จภารกิจพาให้นิสิตนักศึกษาในหอพักเป็นผู้รับรองนักศึกษาอื่น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และปลูกฝังต่อค่านิยมนันทนาการที่เป็นไปตามหลักศาสนา เช่น ดื่มน้ำเย็น เป็นต้น

3.1.1.15 จัดระบบ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องปีหนึ่งให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในหอพักแม้จะต่างศาสนา โดยไม่เน้นความแตกต่างของศาสนาให้เป็นแหล่งที่มาของปัญหา

3.1.1.16 จัดให้มีเรื่องกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่นักศึกษามุสลิมมีส่วนร่วมได้

3.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.1.2.1 แข่งขันด้านความรู้และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลาม โดยให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้วิถีการดำเนินชีวิตในกรอบศาสนาของตน

3.1.2.2 ยกย่องนิสิตนักศึกษาที่มีความใส่ใจและกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติตามแบบอย่างศาสนา

3.1.2.3 สนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักการอิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น

3.1.2.4 แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง

3.1.2.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง

3.1.2.6 ให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวัง

ตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา

3.1.2.7 การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิต
นักศึกษาเป็นสำคัญ

3.1.2.8 สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ
ค่านึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้พอเหมาะพอดี

3.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.1.3.1 เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาค้ำค้ำทันกับการพัฒนา
วิชาการเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

3.1.3.2 กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐาน
ทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ

3.1.3.3 ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับ
ความสอดคล้องต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์

3.1.3.4 เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนนิสิต
นักศึกษาและคนในท้องถิ่นด้านการพัฒนาค่านิยมเข้าสู่ระบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัย
เป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์

3.2 ค่านิยมที่พึงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการ
จัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.2.1.1 ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และ
ผู้ปกครอง

3.2.1.2 สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุจริต อนามัยและ
สภาวะแวดล้อมของการอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย

3.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.2.2.1 ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์
ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน

3.2.2.2 ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจ และตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตาม
สุจริตแบบอิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและกิจกรรมนิสิต
นักศึกษา

3.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.2.3.1 ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เมื่อมีโอกาสและเวลาที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณ

3.2.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน

3.3 ค่านิยมที่เพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย

3.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.3.1.1 ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม

3.3.1.2 สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงานกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง

3.3.1.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.3.2.1 พัฒนาหน่วยงานพัฒนานิสิตนักศึกษา และองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ

- 6) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision)
- 7) การคิดเป็นระบบ (System thinking)
- 8) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model)
- 9) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery)
- 10) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning)

3.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.3.3.1 เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม

3.3.3.2 พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ

4. กลยุทธ์ในการวิจัย

กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทมูสลิมที่มีค่านิยมค่านิยมที่

ลดลง คงที่ เพิ่มขึ้น ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

- 4.1 รูปแบบการจัดหอพักนิสิตนักศึกษาแบบครอบครัว
- 4.2 รูปแบบกิจกรรมในหอพักนิสิตนักศึกษาตามแบบอิสลาม
- 4.3 การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.4 รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.5 แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.6 รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับค่านิยมที่พึง

ประสงค์

- 4.7 รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา
- 4.8 แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง
- 4.9 รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ
- 4.10 แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง
- 4.11 รูปแบบการบูรณาการและสังคมในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา
- 4.12 รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.13 แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ระดับสถาบัน

1. กลยุทธ์ในการให้บริการ

กลยุทธ์ในการให้การเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิมจำแนกเป็น ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ

1.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย ค่านิยมด้านการนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา และการบริจาค

1.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

1.1.1.1 จัดหอพักแบบหอภราดรภาพ (Fraternity) หรือหอขนิษฐาภค (Sorority) เพื่อจัดระบบการดูแลนิสิตนักศึกษา แบบครอบครัว เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาซึมซับพฤติกรรมและแบบอย่างวิถีชีวิตมุสลิมที่ดี

1.1.1.2 จัดหอพักแบบศูนย์การศึกษาและอาศัยโดยจัดให้อาจารย์และครอบครัวของอาจารย์อยู่ร่วมกับนิสิตนักศึกษา เพื่อดูแลนิสิตนักศึกษาแทนบิดามารดา

1.1.1.3 จัดให้นิสิตนักศึกษาอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมห้องที่มีรูปแบบการดำรงชีวิตพื้นฐาน (Basic living style) คล้ายกันโดยคำนึงถึงสัมพันธภาพของเพื่อนร่วมห้อง (Roommate relationship)

1.1.1.4 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ

1.1.1.5 คำนึงด้านศรัทธาลดลง ซึ่งเป็นฐานของค่านิยมอื่น ๆ ควรเน้นจัดกิจกรรม เช่น สหกรณ์ เพื่อให้ได้เงินเพื่อการบริจาคและนันทนาการต่อไป หรือการขายอาหารไทย ไม่มีผู้เก็บเงิน ซึ่งจะปลูกฝังการรับผิดชอบทางการเงิน การจัดการการเงิน และออมในรูปแบบของนันทนาการ เพื่อใช้เงินได้เพียงพอตลอดเดือน เป็นต้น

1.1.1.6 จัดสถานที่ละหมาดโดย การพัฒนาศาลาละหมาดให้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางของชาวมุสลิมในสถาบันทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันศุกร์ศูนย์รวมการละหมาดและกิจกรรมอื่นๆ

1.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่

1.1.2.1 จัดบริการห้องสมุดอิสลามศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1.1.2.2 ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ในการศรัทธาศาสนา

1.1.2.3 จัดบรรยากาศภายในสถาบัน (Floor atmosphere) เพื่อสร้างบรรยากาศการดำเนินตามวิถีชีวิตแบบอิสลาม เช่น สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย แยกเพศระหว่างชาย-หญิง

1.1.2.4 จัดสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในองค์กรร่วม

1.1.2.5 ออกกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักการศาสนา

1.1.2.6 การให้บริการทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ CAI , web site ที่นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านศาสนาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

1.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่

1.1.3.1 จัดบริการความรู้ทางด้านนันทนาการที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาและนำไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

1.1.3.2 จัดตั้งสถาบันการเงินแบบอิสลาม เพื่อเป็นที่เก็บออมเงินและกู้ยืมเพื่อการศึกษา

1.1.3.3 จัดสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่สำคัญ ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ใช้บริการอย่างสะดวกและทั่วถึง

1.1.3.4 สร้างโอกาสเพื่อให้บูรณาการงานกับบริการนิสิตนักศึกษา เช่น การทำงานเพื่อหารายได้เสริม

1.2 ค่านิยมที่คงที่ประกอบด้วย ค่านิยมด้านความกตัญญู และความสะอาด

1.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.2.1.1 จัดสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวกในการพบปะและติดต่อ ระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้ปกครอง

1.2.1.2 จัดบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ฮาลาล

1.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

1.2.2.1 จัดบริการอนามัย (Health services) ให้ความรู้ทางสุขอนามัย โภชนาการเพื่อให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ในการดำเนินชีวิตที่ดี (Wellness)

1.2.2.2 จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด มีระบบระบาย สบายงาม และปราศจากมลพิษ

1.2.2.3 จัดวันรำลึกถึงบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักความกตัญญูต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยสถาบันเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

1.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

1.2.3.1 จัดบริการให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติที่จะสร้างสัมพันธภาพระหว่างนิสิตนักศึกษากับผู้ปกครอง

1.2.3.2 จัดบริการความรู้และการนำไปใช้ทางด้านอนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม

1.3 ค่านิยมที่เพิ่มขึ้น ประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกผู้ครองและการแต่งกาย

1.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.3.1.1 จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษา (The Counseling & Student Development Center) เพื่อให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group process)

1.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

1.3.2.1 จัดตั้งศูนย์การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาเรียนรู้ คิด วิเคราะห์ และคิดวิจารณ์

1.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

1.3.3.1 จัดตั้งศูนย์ฝึกหัดอาชีพและอาชีพจำลอง

1.3.3.2 จัดโปรแกรมเพื่อให้ความรู้กว้าง ๆ เป็นฐานที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) และการเปิดโลกทัศน์อย่างไร้ขอบเขต (Liberated mind) และสามารถจัดการความรู้ของตนและสังคมได้

1.3.3.3 จัดตั้งศูนย์ควรมีการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ไม่ควรมีการจัดตั้งศูนย์ขึ้นใหม่อาจใช้ศูนย์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาสิ่งอื่นเพิ่มขึ้น

2. กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม

กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

2.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

2.1.1.1 จัดโปรแกรมพัฒนานิสิตนักศึกษาในหอพักเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยตามแบบอิสลาม

2.1.1.2 จัดโปรแกรมการอยู่ร่วมกันในหอพักแบบครอบครัว

2.1.1.3 จัดกิจกรรมในหอพักเพื่อเข้าใจการดำรงชีวิตและพัฒนาสัมพันธภาพ โดยวิธีการอูคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง)

2.1.1.4 จัดโปรแกรมฮาลาเกาะฮ์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม – Islamic group study)

2.1.1.5 จัดโปรแกรมการพบปะระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

2.1.1.6 พัฒนาวิธีการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามหลักการจัดการศึกษาแบบ อิสลามที่มีนวัตกรรม เช่น จัดอบรม สอนแบบ โมดุล กรณีศึกษา ฯลฯ

2.1.1.7 การประหยัดและการออม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทดลองทำเอง

2.1.1.8 จัดสถานที่เพื่อการนันทนาการที่เหมาะสมและเพียงพอ เช่น สนามกีฬา แหล่งอ่านหนังสือ โทรทัศน์ ฯลฯ

2.1.1.9 ให้ความสำคัญกิจกรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น การละเว็น การจัดการเรียนที่ทับซ้อนกับเวลาละหมาด เป็นต้น และพยายามเลี่ยงการจัดเวลาเรียนในระหว่างเวลาละหมาดในวันศุกร์

2.1.1.10 จัดโปรแกรมเรื่องกีฬาอยู่ในวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่ควรให้เป็นวิชาเลือกเสรี การเล่นกีฬาจะเป็นตัวฝึกให้นักศึกษารู้จักการรู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัย ซึ่งกีฬาน่าจะเป็นตัวรองรับได้ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นค่านิยมของมุสลิมให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนที่มีอุปสรรคต่อพิธีการทางศาสนา หรือการจัดช่วงของการสอบที่ตรงกับกิจกรรมทางศาสนาและนักศึกษามุสลิมไม่สามารถเข้าร่วมได้ ควรมีการเติมช่องว่างระหว่างกัน

2.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.1.2.1 จัดโปรแกรมการศึกษาศาสนาด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ไปพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา

2.1.2.2 จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตั้งขีเยะฮ์ (การจัดেলাจิตใจ)

2.1.2.3 จัดโปรแกรมนันทนาการที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยให้นิสิตนักศึกษามีส่วนในการกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง

2.1.2.4 พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น

2.1.2.5 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น

2.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.1.3.1 จัดโปรแกรมอบรมการบริหารการใช้จ่ายและหนี้สิน โดยเน้นการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

2.1.3.2 จัดโปรแกรมอบรมให้ความรู้ทางด้านศาสนาที่ส่งเสริมการศรัทธาและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงตามหลักการอิสลาม

2.1.3.3 จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แรงกาย และสติปัญญา โดยนำระบบบัญชีมูลา (กองทุนทรัพย์รวม) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ

2.1.3.4 จัดโปรแกรมเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิตนักศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นต้น

2.1.3.5 จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์เข้าไปมีส่วนในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัสยิด เป็นต้น

2.2 ค่านิยมที่คงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2.1.1 จัดโปรแกรมพบปะระหว่างอาจารย์และผู้ปกครองเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และแสดงความกตัญญูต่อกัน

2.2.1.2 จัดโปรแกรมพัฒนาหอพัก อาคารเรียน โรงอาหารและบริเวณมหาวิทยาลัย โดยการร่วมมือร่วมใจระหว่างนิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรสนับสนุน

2.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.2.2.1 จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง

2.2.2.2 การปลูกฝังความกตัญญูที่มีต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณในชีวิตของนิสิตนักศึกษารวมทั้งของสถาบัน นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมศิษย์เก่า ซึ่งเป็นเรื่องของความกตัญญูที่ควรมีต่อสถาบัน ในฐานะเป็นนักศึกษามุสลิมก็ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าของสถาบัน หรือมหาวิทยาลัย

2.2.2.3 การพัฒนาตัวตนแบบที่เข้มแข็ง จะเป็นแรงผลักดันที่ดีต่อผลการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

2.2.2.4 การจัดตั้งและสนับสนุนให้สมาคมศิษย์เก่าเข้มแข็งในฐานะของสัญลักษณ์แห่งความกตัญญูต่อสถาบัน กิจกรรมของศิษย์เก่าไม่ควรเน้นเรื่องของการสังสรรค์กันเพียงอย่างเดียวควรมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการแสดงความกตัญญูต่อสถาบันด้วย

2.2.2.5 การจัดการเพื่อป้องกันการปฏิเสธของสถาบันในกรณีทีนิสิตนักศึกษาอยู่อย่างแปลกแยก และการต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ต้องการ เช่น การแต่งชุดวิทยุ (แต่งกายของสตรีมุสลิม) เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบ่มเพาะความกตัญญูต่อสถาบัน

2.2.2.6 จัดโปรแกรมอบรมทางด้านอนามัยโภชนาการและสิ่งแวดล้อม โดยการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามองเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตในขณะศึกษาภายใต้แนวคิด “ปัญญาดี อยู่ในร่างกายที่แข็งแรง”

2.2.2.7 จัดโปรแกรมให้แก่นิสิตนักศึกษา ให้ถึงพร้อมของการดูแลสุขภาพในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.2.3.1 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานมิใช่รับรองหลังการทำงาน

2.2.3.2 จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สาระ – คุณค่า

2.3 ค่านิยมเพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบดังนี้

2.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.3.1.1 จัดโปรแกรมอคูวะส์(ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน

2.3.1.2 จัดโปรแกรมนาสีหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นิสิตนักศึกษาได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ซัดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย

2.3.1.3 จัดโปรแกรมการตะฮารุฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษาสถานภาพครอบครัว ความเครียดและปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดของงานขึ้น

- 2.3.1.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีเอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น
- 2.3.1.5 จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)
- 2.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง
- 2.3.2.1 จัดโปรแกรมศรับียะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจ และการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง
- 2.3.2.2 จัดโปรแกรมมุสาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องหาทางแก้ไข และสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ
- 2.3.2.3 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษา รู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์
- 2.3.2.4 จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นิสิตศึกษาค้นหา เอกลักษณ์ของตนที่ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง
- 2.3.2.5 จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี
- 2.3.2.6 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม จัดกิจกรรมโดยอบรมให้เป็นผู้รู้โดยจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้นักศึกษามุสลิมมีลักษณะของความเป็นผู้นำ
- 2.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม
- 2.3.3.1 จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย
- 2.3.3.2 จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน
- 2.3.3.3 จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา
- 2.3.3.4 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตแห่งความเป็นจริงในสังคม

3. กลยุทธ์ในการกระตุ้น

กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

3.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.1.1 ให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาผู้ทำหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาในหอพัก

3.1.1.2 ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร

3.1.1.3 สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคตมิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด

3.1.1.4 ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี

3.1.1.5 แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)

3.1.1.6 จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงาน ระดับความเป็นเลิศในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.7 ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ขอมรับและปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพหุลักษณะ ที่มีความสมดุลมุ่งสู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน

3.1.1.8 ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงและเป็นหน้าที่หลักสำคัญประการหนึ่งของอาจารย์โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษาแบบกระตุ้นจิตวิญญาณ

3.1.1.9 เลือกกลุ่มอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา แล้วจัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมร่วม โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย

3.1.1.10 คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อันสัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.11 นิสิตศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประคองนำไปในทิศทางอื่น ๆ ดังนั้น จัดกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตศึกษามุสลิม

3.1.1.12 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม

3.1.1.13 นันทนาการหลายประเภทไม่เหมาะสมกับค่านิยมมุสลิม เช่น การว่ายน้ำ ควรมียุทธศาสตร์ในการจัดรูปแบบนันทนาการให้มีมิติ และเหลือเวลาสำหรับนิตินักศึกษาเพศชาย และหญิง

3.1.1.14 จัดโปรแกรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาในวันอาทิตย์ ควรมียุทธศาสตร์ที่พูดถึง หะดีษ (วจนหรือการปฏิบัติของท่านศาสดา) เมื่อเสร็จภารกิจพาให้นิตินักศึกษาในหอพักเป็นผู้รับรองนักศึกษาอื่น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่งกัน และปลูกฝังต่อค่านิยมนันทนาการที่เป็นไปตามหลักศาสนา เช่น ดื่มน้ำเย็น เป็นต้น

3.1.1.15 จัดระบบ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องปีหนึ่งให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในหอพักแม่จะต่างศาสนา โดยไม่เน้นความแตกต่างของศาสนาให้เป็นแหล่งที่มาของปัญหา

3.1.1.16 จัดให้มีเรื่องกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่นักศึกษามุสลิมมีส่วนร่วมได้

3.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.1.2.1 แข่งขันด้านความรู้และการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลาม โดยให้นิตินักศึกษาตระหนักรู้วิถีการดำเนินชีวิตในกรอบศาสนาของตน

3.1.2.2 ยกย่องนิตินักศึกษาที่มีความใส่ใจและกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติตามแบบอย่างศาสนา

3.1.2.4 สนองความต้องการของนิตินักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักการอิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น

3.1.2.4 แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง

3.1.2.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิตินักศึกษาในหนทางที่ถูกต้อง

3.1.2.6 ให้นิตินักศึกษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวังตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา

3.1.2.7 การจัดการพัฒนานิตินักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิตินักศึกษาเป็นสำคัญ

3.1.2.8 สิทธิและหน้าที่ของนิตินักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ คำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนานิตินักศึกษาให้พอเหมาะพอดี

3.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.1.3.1 เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาค้ำคว้าทันกับการพัฒนา วิชาการเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

3.1.3.2 กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐาน ทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ

3.1.3.3 ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับ ความสอดคล้องต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์

3.1.3.4 เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุน นิสิตนักศึกษาและคนในท้องถิ่นด้านการพัฒนาค่านิยมเข้าสู่ระบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์

3.2 ค่านิยมที่พึงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการ จัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.2.1.1 ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และ ผู้ปกครอง

3.2.1.2 สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุจริต อนามัยและ สภาพแวดล้อมของการอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย

3.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.2.2.1 ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน

3.2.2.2 ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจ และตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตาม สุจริตแบบอิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและกิจกรรมนิสิต นักศึกษา

3.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.2.3.1 ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน เมื่อมีโอกาสและเวลาที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณ

3.2.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน

3.3 ค่านิยมที่เพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย

3.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.3.1.1 ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม

3.3.1.2 สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงานกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง

3.3.1.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.3.2.1 พัฒนาหน่วยงานพัฒนานิสิตนักศึกษา และองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ

- 1) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision)
- 2) การคิดเป็นระบบ (System thinking)
- 3) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model)
- 4) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery)
- 5) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning)

3.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.3.3.1 เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม

3.3.3.2 พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ

4. กลยุทธ์ในการวิจัย

กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่มีค่านิยมค่านิยมที่ลดลง คงที่ เพิ่มขึ้นทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

- 4.1 รูปแบบการจัดหอพักนิสิตนักศึกษาแบบครอบครัว
- 4.2 รูปแบบกิจกรรมในหอพักนิสิตนักศึกษาตามแบบอิสลาม
- 4.3 การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา
- 4.4 รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

- 4.5 แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.6 รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์
- 4.7 รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา
- 4.8 แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง
- 4.9 รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ
- 4.10 แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง
- 4.11 รูปแบบการบูรณาการและสังคมนาในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา
- 4.12 รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมนาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4.13 แนวทางการส่งเสริมการบูรณาการวิชาการและสังคมนาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ระดับคณะ/ภาควิชา

1. กลยุทธ์ในการให้บริการ

กลยุทธ์ในการให้เพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิมจำแนกเป็น ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ

- 1.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย ค่านิยมด้านการนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา และการบริจาค
- 1.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่
- 1.1.1.1 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี มีอาจารย์คอยแนะนำและชี้แนะ
- 1.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่
- 1.1.2.1 จัดบริการห้องสมุดอิสลามศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 1.1.2.2 ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ในการศรัทธาศาสนา
- 1.1.2.3 ออกกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษา เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักการศึกษา

1.1.2.4 การให้บริการทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ CAI , web site ที่นิสิตนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านศาสนาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

1.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่

1.1.3.1 จัดสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่สำคัญ ๆ เพื่อนิสิตนักศึกษาได้ใช้บริการอย่างสะดวกและทั่วถึง

1.1.3.2 สร้างโอกาสเพื่อให้บูรณาการงานกับบริการนิสิตนักศึกษา เช่น การทำงานเพื่อหารายได้เสริม

2. กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม

กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมเพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

2.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

2.1.1.1 จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม – Islamic group study)

2.1.1.2 จัดโปรแกรมการพบปะระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

2.1.1.3 พัฒนาวิธีการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามหลักการขัดเกลาแบบ อิสลามที่มีนวัตกรรม เช่น จัดอบรม สอนแบบโมดูล กรณีศึกษา ฯลฯ

2.1.1.4 การประหยัดและการออม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทดลองทำเอง

2.1.1.5 ให้ความสำคัญกิจกรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น การละเว็น การจัดตารางเรียนที่ทับซ้อนกับเวลาละหมาด เป็นต้น และพยายามเลี่ยงการจัดเวลาเรียนในระหว่างเวลาละหมาดในวันศุกร์

2.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.1.2.1 จัดโปรแกรมการศึกษาศาสนาด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ไปพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา

2.1.2.2 จัดกิจกรรมด้านศาสนาที่ก่อให้เกิดการศรัทธา โดยใช้วิธีการตัดชกียะฮ์ (การขัดเกล้าจิตใจ)

2.1.2.3 จัดโปรแกรมสนับสนุนการที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยให้นิสิต นักศึกษามีส่วนในการกำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง

2.1.2.4 พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือกที่หลากหลายและ Independent study มากขึ้น

2.1.2.5 สร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นิสิตนักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย เช่น จัด Web site เป็นต้น

2.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.1.3.1 จัดโปรแกรมอบรมให้ความรู้ทางด้านศาสนาที่ส่งเสริมการศรัทธาและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงตามหลักการอิสลาม

2.1.3.2 จัดโปรแกรมการบริจาคและการช่วยเหลือทางการเงิน สิ่งของ แรงกาย และสติปัญญา โดยนำระบบบัญชีรวม (กองทุนทรัพย์รวม) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ

2.1.3.3 จัดโปรแกรมเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการ เช่น อาจารย์นำนิสิตศึกษาลงภาคสนามเก็บข้อมูลในการวิจัย หรือให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นต้น

2.1.3.4 จัดโปรแกรมอาสาเข้าไปได้มีส่วนในชุมชน เช่น จัดค่าย สัมมนา การเข้าช่วยงานสังคม การเผยแพร่ศาสนา จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนหรือมัสยิด เป็นต้น

2.2 ค่านิยมที่พึงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

2.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2.1.1 จัดโปรแกรมพบปะระหว่างอาจารย์และผู้ปกครองเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และแสดงความกตัญญูทดแทน

2.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.2.2.1 จัดโปรแกรมอบรมด้านจิตสำนึกในการทดแทนบุญคุณต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยให้นิสิตนักศึกษาทำโครงการเพื่อการปฏิบัติจริง

2.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.2.3.1 จัดโปรแกรมให้นักศึกษาทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองระหว่างปิดภาคการศึกษา โดยให้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาประยุกต์ใช้กับการทำงานมีใบรับรองหลังการทำงาน

2.2.3.2 จัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพอนามัยในที่พักอาศัยและชุมชน โดยการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สาระ – คุณค่า

2.3 ค่านิยมเพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบดังนี้

2.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.3.1.1 จัดโปรแกรมอคูวะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน

2.3.1.2 จัดโปรแกรมนาฮีหัด (การแนะนำตักเตือนต่อกัน) โดยการให้นักศึกษานักศึกษาได้มีการกล่าวตักเตือนเมื่อผู้ที่อยู่ใกล้ซัดกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย

2.3.1.3 จัดโปรแกรมการตะฮารุฟ (การรู้จักผู้อื่น) โดยการศึกษาสถานภาพครอบครัว ความเครียดและปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อความสัมพันธ์และความใกล้ชิดงอกงามขึ้น

2.3.1.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีเอมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ต่อตนเองและผู้อื่น

2.3.1.5 จัดโปรแกรมสร้างความเป็นอุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)

2.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

2.3.2.1 จัดโปรแกรมดร์บิยะฮ์ (การฝึกอบรมแบบอิสลาม) โดยการขัดเกลาจิตใจและการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง

2.3.2.2 จัดโปรแกรมมุฮาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) มีข้อบกพร่องหาทางแก้ไขและสิ่งดีพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

2.3.2.3 จัดโปรแกรมให้นักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์

2.3.2.4 จัดโปรแกรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์อิสลาม โดยการให้นักศึกษาค้นหาเอกลักษณ์ของตนที่ถูกต้องตามแบบอิสลามด้วยตนเอง

2.3.2.5 จัดโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและครอบครัวในอิสลาม โดยนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้อื่นทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี

2.3.2.6 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ที่ครอบคลุม จัดกิจกรรมโดยอบรมให้เป็นผู้นำโดยจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้นักศึกษามุสลิมมีลักษณะของความเป็นผู้นำ

2.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

2.3.3.1 จัดโปรแกรมการฝึกอาชีพ และทำงานระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย

2.3.3.2 จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบริการแก่สังคม เพื่อพัฒนาเป็นบัณฑิตมหาชน

2.3.3.3 จัดโปรแกรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา ลักษณะใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานได้จริง โดยการผสมกลมกลืนศาสตร์หลายสาขาวิชา

2.3.3.4 จัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สามารถปรับตัว เรียนรู้ใหม่ เพื่อสามารถดำเนินชีวิตแห่งความเป็นจริงในสังคม

3. กลยุทธ์ในการกระตุ้น

กลยุทธ์ในการกระตุ้นเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จำแนกเป็นระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาหลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนี้

3.1 ค่านิยมที่ลดลงประกอบด้วย การนันทนาการ การประหยัดและออม ความศรัทธา การบริจาค กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.1.1 ให้ค่าตอบแทนพิเศษแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาถือเป็นงานที่นอกเหนือจากการสอน เช่นเดียวกับตำแหน่งทางการบริหาร

3.1.1.2 สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในหมู่อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษา เพื่อการออกแบบอนาคตมิใช่เพียงแต่ทำงานอยู่ในกรอบที่กำหนด

3.1.1.3 ให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี

3.1.1.4 แสวงหานิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถพิเศษในด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)

3.1.1.5 จ่ายค่าตอบแทนตามสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ ทักษะการปฏิบัติงาน ระดับความเป็นเลิศในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.6 ภาวะผู้นำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษา ขอมรับและปฏิบัติงานเพื่อนำความสำเร็จสู่เป้าหมายที่มีภารกิจพิเศษที่มีความ สมดุลมุ่งสู่การปรับตัวให้ทันกับอนาคตของการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน

3.1.1.7 ยืนยันความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบ โดยตรงและเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของอาจารย์โดยเน้นการอบรมสั่งสอนนิสิตนักศึกษา แบบกระตุ้นจิตวิญญาณ

3.1.1.8 เลือกกลุ่มอาจารย์ที่มีความสามารถในการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนัก ศึกษา แล้วจัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมร่วม โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักปรัชญา นโยบายของมหาวิทยาลัย

3.1.1.9 คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา พร้อมอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อันสัมพันธ์กับนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.1.1.10 นิสิตศึกษามุสลิมมีข้อจำกัด สังคมประคินำพาไปในทิศทางอื่น ๆ ดังนั้น จัดกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตศึกษามุสลิม

3.1.1.11 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนันทนาการที่เหมาะสมต่อค่านิยมมุสลิม

3.1.1.12 จัดระบบ รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องปีหนึ่งให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในหอพักแม้จะต่างศาสนา โดยไม่เน้นความแตกต่างของศาสนาให้เป็นแหล่งที่มาของปัญหา

3.1.1.13 จัดให้มีเรื่องกิจกรรมด้านดนตรีที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และควรทำในภาพรวมที่ไม่ใช่จัดให้เฉพาะนักศึกษามุสลิม แต่นักศึกษามุสลิมมีส่วนร่วมได้

3.1.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.1.2.1 สนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีระดับความศรัทธาและการ ปฏิบัติตามหลักการอิสลามที่แตกต่างกัน โดยยกระดับความดีให้เพิ่มขึ้น

3.1.2.2 แสวงหาหนทางเพิ่มพูนการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของศาสนา อิสลามอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นให้รู้จักการขัดเกลาด้วยตนเอง

3.1.2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียกร้องของพลังนิสิตนักศึกษาในหนทางที่ถูก ต้อง

3.1.2.4 ให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ในค่านิยมที่พึงประสงค์และความคาดหวัง ตามความเป็นจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา

3.1.2.5 การจัดการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้ใช้วิธีการหลากหลายที่เน้นนิสิต

นักศึกษาเป็นสำคัญ

3.1.2.6 สิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา การวางกรอบทางระเบียบข้อบังคับ คำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้พอเหมาะพอดี

3.1.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.1.3.1 เน้นการเรียนรู้ในชุมชนจริง และปรับเปลี่ยนการศึกษาคั่นคว้าทันกับการพัฒนา วิชาการเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

3.1.3.2 กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษตามกฎระเบียบมาตรฐาน ทางวิชาการ การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณ

3.1.3.3 ปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยใช้หลักวิชาผนวกกับ ความสอดคล้องต้องกันกับสภาพความเป็นจริงในสถาบัน ชุมชนและเน้นการใช้กลยุทธ์

3.1.3.4 เชื่อมต่อภูมิปัญญาของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุน นิสิต นักศึกษาและคนในท้องถิ่นด้านการพัฒนา คำนึงเข้าสู่ระบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัย เป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์

3.2 ค่านิยมที่พึงที่ประกอบด้วย ด้านความกตัญญู และความสะอาด กลยุทธ์ในการ จัดโปรแกรมในแต่ละแบบ ดังนี้

3.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.2.1.1 ยกย่องและให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้รู้จักบุญคุณครูอาจารย์ และ ผู้ปกครอง

3.2.1.2 สร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ด้านสุลักษณะ อนามัยและ สภาวะแวดล้อมของการอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย

3.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.2.2.1 ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการกตัญญูต่ออาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโส โดยผ่านการศึกษา อบรมสั่งสอน และการตระหนักรู้ในตน

3.2.2.2 ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจ และตระหนักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามสุ ลักษณะแบบอิสลามเพื่อตนเองและส่วนรวม โดยฝ่ายทางการศึกษา อบรมสั่งสอนและกิจกรรม นิสิต นักศึกษา

3.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.2.3.1 ให้การอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เมื่อมีโอกาสและเวลาที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณ

3.2.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตนักศึกษา ศึกษาหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากผู้อื่น นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพอนามัยตนเองและชุมชน

3.3 ค่านิยมที่เพิ่มขึ้นประกอบด้วย ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ การเลือกประกอบอาชีพ จิตสาธารณะ การเลือกคู่ครองและการแต่งกาย

3.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.3.1.1 ส่งเสริมการคิดและทำงานเป็นทีม

3.3.1.2 สรรหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูง ปฏิบัติงานกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แสวงหาแนวทางเพื่อสัมฤทธิ์ผลอย่างจริงจัง

3.3.1.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.3.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง

3.3.2.1 พัฒนาหน่วยงานพัฒนานิสิตนักศึกษา และองค์กรนิสิตนักศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) โดยพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ 1) มีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) 2) การคิดเป็นระบบ (System thinking) 3) เห็นภาพเดียวกัน (Mental model) 4) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery) 5) เรียนรู้เป็นทีม (Team learning)

3.3.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม

3.3.3.1 เน้นหลักวิชา สมรรถนะ (Competency) และทักษะ (Skill) ในการทำงานที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม

3.3.3.2 พัฒนาคุณภาพการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาทุก ๆ มิติ

4. กลยุทธ์ในการวิจัย

กลยุทธ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่มีค่านิยมค่านิยมที่ลดลง คงที่ เพิ่มขึ้นทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

4.1 การสร้างต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาพัฒนานิสิตนักศึกษา

4.2 รูปแบบการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

4.3 แนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

4.4 รูปแบบการจัดบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อการตระหนักรู้ในตนเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์

4.5 รูปแบบการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในค่านิยมของนิสิตนักศึกษา

4.6 แนวทางการกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดการวิเคราะห์ภายในตนเอง

4.7 รูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นสำคัญ

4.8 แนวทางการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง

4.9 รูปแบบการบูรณาการและสังคมนาในการจัดบริการนิสิตนักศึกษา

4.10 รูปแบบโปรแกรมบูรณาการวิชาการและสังคมนาในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

4.3 แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม พบว่า แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน กล่าวคือ

วิสัยทัศน์ (Vision)

“การจรรโลงและพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ถึงพร้อมทั้งค่านิยมไทย และค่านิยมมุสลิม ท่ามกลางพลังผลักดันในสถาบันอุดมศึกษา”

เป้าประสงค์ (Goals)

เป้าประสงค์ที่ 1

- จัดสภาพแวดล้อมสถาบัน ทางด้านอาคารสถานที่และการให้บริการ

เป้าประสงค์ที่ 2

- พัฒนาโปรแกรมด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคมนา

เป้าประสงค์ที่ 3

- กระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงานภายใน/ภายนอก ผลักดันการดำเนินงาน

เป้าประสงค์ที่ 4

- ให้ทำการวิจัยเพื่อสนับสนุนการบริการ โปรแกรมและการกระตุ้น

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategies Issues)

1. พัฒนาการให้บริการด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การให้คำปรึกษาและระบบสารสนเทศ
2. พัฒนาโปรแกรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม
3. กระตุ้นนิสิตนักศึกษาอาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร ให้เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา
4. เสริมสร้างการวิจัยในการบริการ จัดโปรแกรมและการกระตุ้น

ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน (Blueprint for change) ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง (Structure) 2) กระบวนการทำงาน (Process) 3) บุคลากร (People) และ 4) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology)

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน ประกอบด้วย 1) แนวทางด้านการเงิน 2) แนวทางการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา 3) การบริหารจัดการภายใน และ 4) การพัฒนาการเรียนรู้และความงอกงามขององค์กร

จุดเด่นของข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัยมีจุดเด่นของข้อค้นพบ ดังนี้

1. ค่านิยมไทยมุสลิมสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ ค่านิยมทางศาสนา คุณลักษณะของคน และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยที่ค่านิยมทางศาสนาจะเป็นไปในลักษณะของการศรัทธาต่ออัลลอฮ์นำไปสู่การปฏิบัติศาสนกิจ มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมและจริยธรรมของศาสนาอิสลาม คุณลักษณะของคน เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในตัวบุคคล และลักษณะพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2. ค่านิยมไทยมุสลิม ประกอบด้วย 6 ประเภท คือ 1) งานอาชีพ ได้แก่ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ และความรับผิดชอบ 2) การเงิน ได้แก่ ด้านการประหยัดและออม และการบริจาค 3) ร่างกาย ได้แก่ ด้านความสะอาด และการแต่งกาย 4) ครอบครัว ได้แก่ ด้านการเลือกคู่ครอง และความกตัญญู 5) อารมณ์ ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และนันทนาการ 6) จิตวิญญาณ ได้แก่ ด้านความศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ

3. การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีทั้งลดลง คงที่และเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในค่านิยมด้านต่างๆ แตกต่างกันขึ้นอยู่กับที่ตั้งของสถาบัน เพศ ชั้นปีและสาขาวิชา

4. กระบวนการสังคมประกิดค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย กระบวนการสังเกต การสังคมประกิดและตัวแบบนามธรรม และกระบวนการที่ก่อให้เกิดสังคมประกิด ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม

5. แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์และกลยุทธ์ซึ่งได้แก่ การให้บริการ การจัดโปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัยโดยมี Balanced scorecard ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 4 มิติ คือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และความงอกงาม ตลอดจนมีข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบันและแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม จำแนกเป็น 6 ประเภท ตามทฤษฎีของ ร็อบบิ้นส์ (Robbins, 1998) ประกอบด้วย งานอาชีพ การเงิน ร่างกาย ครอบครัว อารมณ์ และจิตวิญญาณ ดังนี้

1.1 งานอาชีพ ประกอบด้วย การเลือกประกอบอาชีพและความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงค่านิยมไทยที่พึงประสงค์กล่าวคือ

1.1.1 การเลือกประกอบอาชีพ อาชีพเป็นความเจริญก้าวหน้าของตนเองและครอบครัว ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพและไม่ต้องการให้ทุกคนอยู่นิ่งเฉย

การประกอบอาชีพถือเป็นเกียรติยศอันสูงส่งเพราะแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น คุณลักษณะเหล่านี้ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ (ดุสิต หวังเหล็ม, 2530) เมื่อมีอาชีพและรายได้ของตน การดำรงอยู่ในสังคม สามารถพึ่งตนเองได้ (ไกรยุทธ ธีรตยคินันท์, 2531)

1.1.2 **ความรับผิดชอบ** เป็นค่านิยมพื้นฐานของคนไทยโดยมุ่งหวังที่จะช่วยเป็นแนวทางและควบคุมพฤติกรรม รวมทั้งสกัดกั้นและแก้ไขค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดน้อยลง อันจะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531) ความรับผิดชอบจึงเป็นการกระทำที่พึงกระทำหรือควรกระทำตามสถานภาพของบุคคล (สุพัตรา สุภาพ, 2541) อิสลามถือว่าความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมมีระเบียบวินัย ไม่ยุ่งเหยิงความรับผิดชอบและหน้าที่เป็นของคุณักัน ความรับผิดชอบจะขยายตัวเองแค่ไหนขึ้นอยู่กับหน้าที่ (มานี ชูไทย, 2530) ศาสนาอิสลามสอนให้มุสลิม มีหน้าที่รับผิดชอบและจะต้องถูกไต่สวนในหน้าที่ของตน ดังหะดีษ ที่ได้กล่าวว่า ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบและจะถูกไต่สวนในหน้าที่ของตน ผู้นำมีหน้าที่รับผิดชอบและเขาจะถูกไต่สวนในการปกครองของเขาสตรีมีหน้าที่ดูแลสามีของตนซึ่งจะถูกไต่สวนในหน้าที่นั้น (ดุสิต หวังเหล็ม, 2530)

1.2 **การเงิน** ประกอบด้วย การประหยัดและออม และการบริจาค ซึ่งในวัฏจักรชีวิต (Wheel of Life) (Robbins, 1998) ถือว่าการเงินหรือสภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล ครอบครัว หรือสังคม เป็นองค์ประกอบสำคัญอันหนึ่งต่อความสมดุลในการดำรงอยู่ โดยจะอธิบายในแต่ละด้านคือ

1.2.1 **การประหยัดและออม** เป็นค่านิยมพื้นฐานของคนไทย เช่นเดียวกัน (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531) สุพัตรา สุภาพ (2541) กล่าวว่า ความประหยัดคือการรู้จักใช้จ่ายเงินทองและสิ่งของในทางที่ถูกที่ควร ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทำอะไรเกินตัว รู้จักประมาณรายได้และรายจ่ายให้สมดุลกันหรือรู้จักสะสมเงินทองเพื่ออนาคตของตน กล่าวคือการรู้จักเฉลี่ยใช้จ่ายในทางที่ทำให้พอใจให้กับตนเองและไม่เดือดร้อนต่อฐานะความเป็นอยู่ของตน อิสลามถือเป็นบรรทัดฐานคุณค่าทางด้านความประพฤติจากคัมภีร์อัลกุรอาน กล่าวคือ ให้กินและดื่มโดยไม่สุรุษสุราย (พิเชษฐ กาลามเกษตร, 2528) อิสลามห้ามการกินทิ้งกินขว้าง (มานี ชูไทย, 2532)

1.2.2 **การบริจาค** เป็นภาคปฏิบัติข้อหนึ่งในการปฏิบัติที่เรียกว่า รุกนอิสลาม ซึ่งมี 5 ประการคือ 1) การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ 2) การละหมาด

3) ชะกาต (การบริจาค) 4) การถือศีลอด 5) การทำหัจญ์ การบริจาคในการวิจัยครั้งนี้มีความหมายกว้างกว่าการบริจาคชะกาตแต่รวมทั้งการทำบุญทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของและแรงงานเพื่อกุศลทาน เป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้บริจาคด้วย ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า “(มุหัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์และล้างมลทินของพวกเขาด้วยส่วนที่เป็นทานนั้น” บทอัลเตบะฮ์ (9) โองการที่ 103 และจากบรรทัดฐานคุณค่าจากคำสอนของอิสลาม (พิเชษฐ กาลามเกศตร, 2528) เช่น ไม่ตระหนี่หรือชักจูงคนอื่นให้ตระหนี่ สร้างคุณธรรมด้วยการบริจาคสิ่งที่ตนรัก ใช้จ่ายทรัพย์สินที่เหลือใช้จ่ายไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การบริจาคทานโดยมิให้คนอื่นรู้เห็น ประเสริฐกว่าการบริจาคทานอย่างเปิดเผย ให้รับแรงไม่ประวิงในการบริจาค อย่าบริจาคสิ่งที่เลวทั้ง ๆ ที่ตนเองก็ไม่ชอบ ไม่บริจาคทรัพย์สินของตนหรือทำดีเพื่อโอ้อวด ทำตนเป็นผู้บริจาคทั้งยามที่ตนผาสุกและคับแค้น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะประจำชาติไทย (Komin, 1990) ที่กล่าวถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Relationship orientation) มีลักษณะของการมีน้ำใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Kind and helpful) และเห็นอกเห็นใจมีเมตตา (Compassion, Kindness) (Lewis, 1999) ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนาอันเป็นค่านิยมพื้นฐานของคนไทย (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531)

1.3 ร่างกาย ประกอบด้วยค่านิยมด้านความสะอาดและการแต่งกาย ร่างกายถือเป็นตัวตนที่คนอื่นสามารถเห็นเป็นอันดับแรก กล่าวคือ

1.3.1 ความสะอาด เป็นค่านิยมของสังคมไทยที่ควรยกย่อง (สุพัตรา สุภาพ, 2541) อันรวมถึงความบริสุทธิ์ใจ (เกษม สุวรรณกุล, 2530 : สุนน อมรวิวัฒน์, 2535 : มณีวรรณ กมลพัฒนะ และคณะ, 2541 : กนก จันทร์จรัส, 2535 : Komin, 1990) ความสะอาดเป็นหลักสำคัญในศาสนาอิสลาม เป็นบรรทัดฐานคุณค่าความประพฤติ (พิเชษฐ กาลามเกศตร, 2528) คือ ให้รักษาความสะอาด ดังหะดีษของท่านศาสดากล่าวว่า “ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา” รายงานโดยมุสลิม: 223, อิมามอะหมัด: 22395, 22401, 22402 และการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ จะต้องได้มาและสิ่งของนั้นต้องฮาลาล ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตของชาวมุสลิม (อามีนะห์ ดำรงผล, 2544 : รัตติยา สาและ, 2544 : เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535 : มานี ชูไทย, 2532) ท่านศาสดา ได้กล่าวว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงบริสุทธิ์ พระองค์รักสิ่งที่บริสุทธิ์, (อัลลอฮ์) ทรงสะอาด พระองค์รักความสะอาด, (อัลลอฮ์) ทรงใจกว้าง พระองค์รักความใจกว้าง พวกท่านจงทำความสะอาดลานบ้านของพวกท่าน, และพวกท่านอย่าทำตัวเหมือนพวกยะฮูด (ยิว) รายงานโดย ตริมีซี (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ อับดุลเลาะ อับรู (2542) กล่าวว่าค่านิยมมีพื้นฐานจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลามซึ่งนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอิสลามได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนบุคคลของมนุษย์ในลักษณะที่จะให้เขามั่นใจในความบริสุทธิ์และสะอาด

1.3.2 การแต่งกาย อิสลามเกี่ยวข้องกับบุคคลโดยให้เขารู้วิธีการแต่งกายที่ถูกต้อง (อับดุลเลาะ อับรู, 2542) ดังนั้น การแต่งกายของชาวไทยมุสลิม อาจจะมีแตกต่างจากชาวไทยโดยทั่วไป โดยเฉพาะสตรี ซึ่งจะต้องปกปิด เอาเราะฮ์ (สิ่งพึงสงวนที่ต้องปกปิด) หรือแม้แต่ผู้ชายจะต้องปกปิดให้มีมิดชิดอย่างน้อยที่สุดตั้งแต่สะดือถึงเข่า ต้องแต่งกายมิดชิดตามที่ศาสนากำหนด (อามินะห์ ดำรงผล, 2544 ; บรรจง บินกาซัน, 2542 ; รัตติยา สาและ, 2544 ; อิซาโกะ นาภายุระและคณะ, 2544 ; พิเชษฐ กาลามเกษตร, 2528 ; มานี ชูไทย, 2532 : เขตการศึกษา 2, 2536 ; ยะกู๊บบ์ ท้วมประถม, 2538) อิสลามให้ความสำคัญเรื่องนี้มาก ดังคำสั่งของอัลลอฮ์เกี่ยวกับการแต่งกาย หิญาบที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน โดยเริ่มต้นกับคำเรียกร้องว่า “...และจงอยู่ในบ้านเรือนของพวกเธอ และอย่าได้โอ้อวดความงาม (ของพวกเธอ) เช่น การอวดความงาม (ของพวกสตรี) อย่างสมัยงมภายในยุคก่อน...” บทอัลอะห์ซาบ (33) โองการที่ 33 และ “จงประกาศเถิด แก่มวลสตรีผู้มีศรัทธาทั้งหลาย ให้พวกนางลดสายตาของพวกนางลงต่ำ (อย่ามองสิ่งต้องห้าม) และให้พวกนางรักษาอวัยวะเพศของพวกนางไว้และพวกนางจะต้องไม่เปิดเผย (ร่างกายส่วนสามไม้) สิ่งประดับของพวกนาง (ให้ปรากฏแก่สายตาเพื่อนต่างเพศ) ยกเว้นส่วนที่พึงเปิดเผยได้ (คือบางส่วนของร่างกายที่อนุญาตให้เปิดเผยได้ และพวกนางจงดึงผ้าคลุมศีรษะของพวกนางลงมาถึงหน้าอกของนาง และพวกนางอย่าเปิดเผย (ร่างกายส่วนที่สามไม้) เครื่องประดับของพวกนางยกเว้นต่อหน้าต่อหน้าคู่ครองของพวกนาง หรือบิดาของพวกนาง หรือบิดาคู่ครองของพวกนางหรือลูกๆ ของพวกนาง หรือลูกๆ ของคู่ครองของพวกนางหรือพี่น้องผู้ชายของพวกนางหรือลูกๆ ของพี่น้องผู้ชายของพวกนาง หรือลูกๆ ของพี่น้องผู้หญิงของพวกนาง หรือบรรดาสตรีเพศเดียวกันกับพวกนางหรือบรรดาหญิงรับใช้ของพวกนางหรือทาสหญิงที่พวกนางปกครองหรือบรรดาผู้ติดตามที่ไม่มีความต้องการทางเพศจากผู้ชาย (ที่มีอายุ) หรือเด็ก ซึ่งไม่สนใจต่ออวัยวะเพศของผู้หญิง และพวกนางอย่าเคาะเท้าของพวกนาง (ให้เกิดเสียงดังจากเครื่องประดับของพวกนาง (ให้เกิดเสียงดังจากเครื่องประดับของพวกนางที่ปิดบังไว้ และพวกเจ้าจงสารภาพโทษต่ออัลอะห์ โดยพร้อมเพรียงกันเถิด โอ้มวลศรัทธาชนทั้งหลาย เพื่อพวกเจ้าจะได้ประสบชัยชนะ” บทอันนุร(24) โองการที่ 31 (นุรอัยนี, ม.ป.ป.)

1.4 ครอบครัว ประกอบด้วย การเลือกคู่ครองและความกตัญญู

1.4.1 การเลือกคู่ครอง ครอบครัวนับเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาชีวิตคน รวมไปถึงการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมด้วย การเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกันเป็น

องค์ประกอบสำคัญประการแรกของการสร้างครอบครัวที่มั่นคงสมบูรณ์ ความเหมาะสมกันของคู่ครองที่พระพุทธศาสนานับเป็นสิ่งแรกคือ ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมและสติปัญญา (สุเขาว์ พลอยชมพู และคณะ, 2543) การสร้างครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งเช่นกัน อัลกุรอานได้ระบุความว่า “มนุษย์ชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเจ้าที่ได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้น ซึ่งคู่ครองของเขา และทรงให้แพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น ซึ่งบรรดาชาย และบรรดาผู้หญิงอันมากมาย...” บทอันนิซาอ์ (4) โองการที่ 1 ดังที่ อารง สุทธานาศน์ (2543) กล่าวไว้ว่า ครอบครัวกับสังคมเปรียบเสมือนต้นไม้กับป่า สิ่งใดที่เกิดขึ้นกับต้นไม้แต่ละต้นย่อมส่งผลกระทบต่อป่าไม่มากนัก และในทางกลับกันความเป็นไปของป่าโดยรวมก็จะส่งผลกระทบต่อต้นไม้แต่ละต้นในทางใดทางหนึ่ง เช่นเดียวกัน ในทำนองนี้แหละคือความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับครอบครัว ผลกระทบต่อกันจะมีอยู่เสมอ จึงได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งครอบครัวที่สมบูรณ์ประสบความสำเร็จและมีปัญหาอันน้อยที่สุด ในการนี้อิสลามได้ชี้ถึงวิธีการเลือกคู่ครองหรือคู่สมรสโดยกำหนดคุณสมบัติของสตรีที่เป็นภรรยาที่ดีและชายผู้เป็นสามีที่ดีและมีความรับผิดชอบ (อิสมาแอ อาลี, 2540) ท่านนบี ได้กล่าวเชิงแนะนำในการเลือกคู่สมรสว่า “พวกท่านจงเลือกที่สำหรับน้ำอสุจิของพวกท่านและพวกท่านจงจัดการสมรสกับผู้ที่มิฐานะเท่าเทียมกัน” รายงานโดย อิบน์มูญะฮ์: 1968 คุณสมบัติของภรรยาที่มีตามทัศนะของอิสลามต้องเป็นสตรีที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ดังหะดีษที่ว่า “สตรีนั้นจะได้รับการสมรสด้วยเหตุผลสี่ประการ คือ เพราะทรัพย์สินของนาง เพราะสายตระกูลของนาง เพราะความสวยของนาง และเพราะการมีศาสนาของนาง ดังนั้นเจ้าจงคว้าเอาสตรีที่มีศาสนาแล้วเจ้าจะประสบความสำเร็จ” รายงานโดย อิบน์มูญะฮ์: 1858 และ อิมามอะหมัด: 9237 นอกจากนี้ท่านนบียังกล่าวอีกว่า “หากพวกเจ้าพอใจศาสนาและจริยธรรมของผู้มาสู่ขอยังพวกเจ้า พวกเจ้าจะจัดการสมรสให้แก่เขาเถิด หากพวกเจ้าไม่กระทำเช่นนั้นแล้ว แน่แน่นอนจะเกิดความปั่นป่วนบนทั่วโลก และความเสียหายอย่างกว้างขวาง” รายงานโดย ดิริมิซีย์: 1084, อิบน์มูญะฮ์: 1967 และมุสลิมจะให้ความสำคัญในการเลือกคู่ครองผู้ซึ่งมีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (อิซาโกะ มากายูระ และคณะ, 2544 ; ประยูรศักดิ์ ชลาชยเดช, 2539)

1.4.2 ความกตัญญู เป็นค่านิยมไทยที่มีมาทุกยุคทุกสมัยเป็นสิ่งที่ทุกสถาบันตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา รัฐ ฯลฯ จะพยายามถ่ายทอดคุณธรรมนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรมีในทุกคน (สุพัตรา สุภาพ, 2541) เป็นลักษณะประจำชาติในค่านิยมไทย (Komin, 1990 ; Lewis, 1999) และอิสลามถือเป็นบรรทัดฐานคุณค่าความประพฤติที่ระบุไว้ในอัลกุรอาน เช่น ให้ปฏิบัติดีต่อพ่อ-แม่

ให้มีสัมมาคารวะและความเมตตาต่อพ่อ-แม่ ขอให้วิงวอนต่ออัลลอฮ์เพื่อพ่อ-แม่ ว่า “ข้าแต่พระผู้อภิบาลของฉัน ได้ทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่ท่านทั้งสองได้เลี้ยงดูฉันเมื่อยังเยาว์” ให้ปฏิบัติดีต่อพ่อ-แม่ แม่อุ้มครรภ์ด้วยความเหนื่อยยากและคลอดด้วยความเจ็บปวด ให้กระทำความดีต่อพ่อ-แม่ เด็กกำพร้า คนขัดสน เพื่อนบ้านใกล้ชิด เพื่อนบ้านห่างไกล ผู้ร่วมเดินทางและคนในอุปการะ ให้มีมารยาทโดยีใช้วาจากับพ่อแม่อย่างสุภาพและอ่อนโยนยิ่ง อิสลามยังส่งเสริมให้มีความรัก เมตตาเอ็นดู ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข มีน้ำใจกรุณา มีความเข้าใจและความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของผู้อื่น เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบุคคลที่ได้รับความทุกข์ ฯลฯ (พิเชษฐ กาลามเกษตร, 2528) พ่อแม่ เป็นบุคคลที่เลี้ยงดูลูกให้ความรัก ความเมตตา ห่วงใย เป็นผู้ที่มีความจริงใจต่อลูกที่สุด ต้องการให้ลูกมีความสุข ปราศจากความทุกข์ใด ๆ พยายามช่วยเหลือลูกเมื่อมีปัญหาตามกำลังความสามารถที่จะช่วยได้ และยินดีเป็นอย่างยิ่งเมื่อลูกได้ดี คุณความดีของพ่อแม่ที่นั้นยากที่จะหาบุคคลใดเทียบได้ อิสลามสอนให้ลูกปฏิบัติดีต่อพ่อแม่ สนองตอบด้วยความอ่อนโยน ถนอมน้ำใจ พุดจาไพเราะ เชื่อฟัง และปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของศาสนา (มานี ชูไทย, 2532)

1.5 อารมณ์ ประกอบด้วยค่านิยมด้าน การจัดการกับอารมณ์และนันทนาการ

1.5.1 การจัดการกับอารมณ์ การพัฒนาคนในการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ที่เข้ามาศึกษา 4 ปี นั้น มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนา 7 ด้าน และในจำนวนนี้ คือ การจัดการกับอารมณ์ (Managing Emotion) คือ การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง ควบคุมอารมณ์เป็น แสดงอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (Chickering, 1974) อิสลามส่งเสริมการควบคุมตนเอง ดังที่ท่านศาสดากล่าวว่า “การญีฮาด(ต่อสู้ในแนวทางของอัลลอฮ์) ที่ดีที่สุดคือ การชนะใจตนเอง” รายงานโดย อิมามอะหมัด: 23435, 23445, 23447 โดยควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบแห่งความดี ข่มใจจากกิเลส ความโกรธเป็นต้น (มานี ชูไทย, 2532) ทำคนให้เป็นผู้อดกลั้นและให้อภัยผู้อื่น (พิเชษฐ กาลามเกษตร, 2528 ; ดุสิต หวันเหลี่ยม, 2530) บรรดานักปราชญ์มุสลิมกล่าวว่า การห้ามโกรธนั้นหมายถึง ห้ามกระทำต่อผลของความโกรธ คืออย่าให้ความโกรธมีผลต่อการกระทำ ไม่ใช่ห้ามไม่ให้โกรธซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนิสัยที่ไม่อาจจะถอดถอนจากมนุษย์ได้ ดังนั้น การพัฒนาลักษณะที่เป็นความโกรธมิใช่การถอดลักษณะดังกล่าวให้หมดไป แต่เป็นการควบคุมไม่ให้ความโกรธมีผลต่อการกระทำตามที่ปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงมีความอดทนและจงต่างอดทนซึ่งกันและกันและกันเถิด...” บททอลอะอิมรอน (3) โองการที่ 200 อัลกุรอาน ได้ยกย่องสรรเสริญบุคคลที่สามารถควบคุมความโกรธมิใช่ผู้ที่สามารถถอดถอนความโกรธจากตัวเองแต่อย่างใด (อับดุลการิม ชัยदान, 2543)

1.5.2 การนันทนาการ การพักผ่อนมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของคน การพักผ่อนมีทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายทางร่างกาย และอารมณ์ สมรรถนะทางกายหมายถึงนิสิตนักศึกษาสามารถรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ อันส่งผลกระทบต่อการศึกษา หรือการทำงานในอนาคต (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, ม.ป.ป.) อิสลามให้ความสำคัญต่อการนันทนาการ ดังที่ท่านศาสดา กล่าวว่า “จงฝึกยิงธนูและขี่ม้า” (รายงานโดยมุสลิม) และ “การกระทำใดๆ ที่ปราศจากการรำลึกถึงอัลเลาะห์นั้นไม่เป็นการหลงทางก็เป็นการประมาทยกเว้นสี่อย่างด้วยกันคือ การเดินทางจากเป้าหมายหนึ่งไปยังอีกเป้าหมายหนึ่ง(ระหว่ากรฝึกยิงธนู) การฝึกหัดขี่ม้า การเล่นกับครอบครัวและการหัดว่ายน้ำ” (รายงานโดยญาอะบะรอณี) อุมร์ได้กล่าวว่า “จงสอนลูกของท่านให้ว่ายน้ำและยิงธนู และบอกพวกเขาให้หัดการกระโดดบนหลังม้า (ยูสุฟ ก็อรฎอวีย์, 2530)

1.6 จิตวิญญาณ ประกอบด้วยค่านิยมด้านการศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ กล่าวคือ

1.6.1 ความศรัทธา ในพุทธศาสนาถือว่าการศรัทธาหรือความเชื่อที่ถูกต้องเป็นสมบัติชิ้นแรกและชิ้นเอกของชีวิต เพราะความเชื่อเป็นสิ่งกำหนดวิถีของการกระทำตลอดทั้งชีวิต ที่เดียว (สุเขาว์ พลอยชุมและคณะ, 2543) และในอิสลามถือเป็นหลักการสำคัญยิ่งของชาวมุสลิม ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องมีความศรัทธาในศาสนา โดยมีจิตที่ศรัทธาอย่างมั่นคงและการแสดงออกในการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด และประพฤติปฏิบัติตามกรอบของศาสนาทั้งที่ใช้ให้ปฏิบัติและข้อห้าม (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535) ผู้มีเกียรติคือผู้ที่ศรัทธาและยำเกรงอัลลอฮ์ (อามีนะห์ คำรงผล, 2544) อับดุลเลาะห์ อับรู (2542) กล่าวว่า การศรัทธาในอิสลามเป็นภาษาแห่งความสุขที่ได้มาด้วยคุณธรรมแห่งการกระทำดี และด้วยอุดมการณ์ที่สร้างสรรค์ ตลอดจนด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพและขับเคลื่อนตลอดเวลา ดังนั้นความหมายของการศรัทธานั้น จะทำให้อิสลามหยั่งลึกและสร้างสรรค์สู่ทุกแง่มุมของชีวิต ตามที่สอนของอิสลามแล้ว ความศรัทธาที่แท้จริงของมนุษย์จะส่งผลอย่างฉับพลันทั้งจิตวิญญาณและวัตถุ จะส่งผลต่อพฤติกรรมส่วนบุคคล สังคม การเมืองและเศรษฐกิจของเขาอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าทุกแง่มุมของค่านิยมอิสลาม เหมือนคำเปรียบของ ซิดดิ กาลาลบา (Sidi Gazalba, อ้างถึงใน รัตติยา สาและ, 2544) ที่กล่าวว่า “ปัญญาอยู่ที่ใจและรองรับด้วยศรัทธา พลังอยู่ที่การกระทำและรองรับด้วยการกระทำที่ดี” ดังนั้น อิสลามคือความศรัทธาและการทำความดี โดยที่ค่านิยมอิสลามมีขั้นตอนดังนี้ 1) ค่านิยมเป็นประจักษ์ผลของความศรัทธาและความภักดีของผู้นับถือศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง 2) ค่านิยมคือ วิธีคิดและวิธีการสัมผัสอิสลามซึ่งบ่งบอกถึงวิธีการดำรงชีวิต

ทุก ๆ ด้าน ของกลุ่มคนผู้สร้างความเป็นเอกภาพของสังคมในแต่ละช่วงของโอกาส และเวลา ซึ่ง อับดุลรอซิด เจมะ (2542) กล่าวว่า สังคมอิสลามมีลักษณะพิเศษคือกิจการทุกอย่างของสังคมจะต้อง วางอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา โดยการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ องค์เดียวเท่านั้น ดังนั้นนิสิต นักศึกษาเป็นสมาชิกของสังคมและนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการศึกษาในมหาวิทยาลัย เมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นบัณฑิตแล้วจะต้องมีความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน นั่นคือ บัณฑิตในอุดมคติ (Matthews, 1998)

1.6.2 **บุคลิกภาพ** ลักษณะเป็นคนมีเหตุผล ชอบแสวงหาความรู้ เชื้อมั่นในตนเอง มีสัจจะ ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา พึ่งตนเอง ใช้ชีวิตเรียบง่าย รู้จักกาลเทศะ มี จรรยาบรรณ อ่อนน้อมต่อมตน สุภาพอ่อนโยน ชอบกระทำความดีและมีความยุติธรรม ซึ่งเป็น ลักษณะของค่านิยมของสังคมไทย (สุพัตรา สุภาพ, 2541) ลักษณะประจำชาติในค่านิยมและ วัฒนธรรมไทย (Komin, 1990; Lewis, 1999) ยังเป็นค่านิยมพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้แก่คนไทย (คณะ กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531) สุชาวีย์ พลอยชมพู และคณะ (2543) กล่าวถึง วิธีทางสู่ความสำเร็จและหลักการรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น รู้จักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในมิติแห่งพุทธศาสนาเพื่อ ชีวิตที่สมบูรณ์ จากหลักคำภีร์หลักธรรม สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในโครงการพัฒนา บัณฑิตอุดมคติไทย นั้น นิสิตนักศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดังกล่าวด้วย ยังจะเป็นบรรทัด ฐานคุณค่าความประพฤติจริยธรรมและวิถีทางในการดำเนินชีวิต และการครองตนของศาสนาอิสลาม (คูลีต หวันเหล็ม, 2530 : พิเชฐฐ์ กาลามเกษตร์, 2528) อับดุลรอซิด เจมะ (2542) กล่าวว่า การสร้าง ปัจเจกบุคคลที่มีอัคลาก (บริสุทธี) สมบูรณ์นั้นเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่ง ที่อัลเลาะห์ได้สั่ง ทานศาสดามาในสังคมมนุษย์ ดังที่ท่านนบี (ศาสดา) มุฮัมมัด กล่าวไว้ว่า “แท้จริงฉันถูกส่งมาเพื่อ ดำเนินการให้บุคลิกภาพที่มีเกียรตินั้นมีความสมบูรณ์” รายงานโดย อิมามอะหมัด: 8729 ดังนั้นวิศวกร สังคมมีอาจสร้างสังคมที่มีความสมบูรณ์ได้นอกจากต้องสร้างให้ปัจเจกบุคคลมีความสมบูรณ์ด้วย อิกลาคด้วย อิสลามมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างให้ปัจเจกบุคคลในสังคมมีคุณสมบัติที่มีความ ยุติธรรม เป็นที่ไว้วางใจได้ ซื่อสัตย์ มีความอดทน มีความรักความเมตตา จงรักภักดีและใจกว้าง โอบอ้อมอารี มานี ชูไทย (2532) กล่าวว่าอิสลามเป็นระบบการดำเนินชีวิตที่ได้วางรูปแบบไว้ทุกด้าน ที่เกี่ยวกับจริยธรรมและวิธีการดำเนินชีวิต เช่น การกระทำดี ความมีสัจจะ ความไว้วางใจ ความซื่อ สัตย์ ความสัตย์จริง การให้อภัย จรรยาบรรณ ความเมตตากรุณา ความรักความเป็นพี่น้อง การ ศึกษาการดำเนินชีวิตสายกลางและความอดทน เป็นต้น

1.6.3 **จิตสาธารณะ** มีความเป็นมนุษย์ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบสัมพันธ์กับผู้อื่น เอาใจใส่ผู้ที่ด้อยกว่า คอยช่วยเหลือผู้อื่นประสานระหว่างเพื่อนมนุษย์ โอบอ้อมอารี และเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ค่านิยมเหล่านี้ถือเป็นค่านิยมของสังคมไทย ลักษณะประจำชาติไทย และเป็นค่านิยมพื้นฐานที่ควรส่งเสริมให้เกิดแก่คนไทย สุชาวดี พลอยชมพู และคณะ (2543) กล่าวว่า ไม่มีใครในโลกนี้ที่จะมีชีวิตอยู่คนเดียวได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับคนอื่นเลย เพราะโดยธรรมชาติของชีวิตนั้นต้องเกี่ยวข้องกับคนอื่นมาแต่เริ่มต้น และการเกี่ยวข้องกันระหว่างเรากับคนอื่นนั้นต้องเป็นไปบนพื้นฐานของความรู้จักและเข้าใจกัน รู้จักหน้าที่ที่ทุกคนจะพึงปฏิบัติต่อกันในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมสังคมเดียวกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน (ให้ทาน) ช่วยทำประโยชน์แก่กันและกัน (อัตตจริยา) เอาใจใส่ในกิจกรรมของส่วนรวม เป็นต้น ดังนั้น บัณฑิตในอุดมคติจะต้องเป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (Matthews, 1998) ทั้งหมดนั้นอิสลามถือเป็นบรรทัดฐานคุณค่าความประพฤติ (พิเชษฐ กาลามเกษตร์, 2528) ชีวิตในอุดมคติในมิติแห่งอิสลามมีจุดมุ่งหมายเพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ในมิติของการรู้จักผู้อื่น กล่าวคือ การช่วยเหลือกันและกัน ความเสียสละเพื่อผู้อื่น (อนัส อมาตยกุล และคณะ, 2543) ยังจะเป็นจริยธรรมและวิถีทางดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม กล่าวคือ การทำความดีนั้น ทัศนะของอิสลามคือผู้ที่ทำประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเมตตากรุณาประเภทให้ผู้อื่นเป็นสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (มานี ชูไทย, 2532) อับดุลเลาะ อับรู (2542) กล่าวว่า โครงสร้างชีวิตทางสังคมของอิสลามนั้นสูงส่ง ดั่งงามและกว้างขวางยิ่งนัก กล่าวคือ ให้มีความรักโดยบริสุทธิ์ใจต่อเพื่อนมนุษย์ ให้ความสะดวกสบายและปลอดภัยแก่ผู้ที่ตกกระกำลำบากดังคำของศาสดาที่ว่า ไม่มีผู้ใดในพวกเจ้าจะเป็นศรัทธาชนที่แท้จริง จนกว่าเขาจะรักเพื่อนบ้านของเขาตั้งกับเขารักตัวของเขาเอง

1.7 ค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิมที่ไม่จัดในกลุ่มค่านิยมร่วมซึ่งไม่อยู่ในกรอบการศึกษา ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมคือ ค่านิยมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น โดยที่เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความละเอียดอ่อน ควรมีการศึกษาเป็นการเฉพาะและค่านิยมดังกล่าวในหลักการอิสลามมีความเชื่อหลักการและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ สังคมอิสลามเป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ระบบของสังคมอิสลามจึงปฏิเสธชนชั้น อันเนื่องมาจากชาติตระกูล สีผิว เชื้อชาติ (อับดุลรอซิด เจมะมะ, 2542) นอกจากนี้ บรรจง บินกาซัน (2544) กล่าวถึง รูปแบบการปกครองตามระบอบอิสลาม ว่า อธิปไตยสูงสุดคือพระเจ้าผู้ทรงอำนาจสูงสุดทั้งใน

จักรวาลและโลกนี้ ดังนั้น พระองค์จึงสมควรเป็นผู้มีสิทธิกำหนดว่าอะไรเป็นที่อนุมัติ(ฮาลาล) และอะไรเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) โดยใช้กฎหมายอิสลาม พระองค์ยังทรงกำหนดให้มุสลิมดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวมโดยผ่านการปรึกษาหารือกันในรูปแบบของสภานิติบัญญัติและองค์กรที่ปรึกษาระดับท้องถิ่น ชาติและระหว่างชาติ และผู้นำของระบอบอิสลามได้มาจากการประชุมหารือและคัดเลือกผู้ทรงคุณธรรม มีความศรัทธาในอัลลอฮ์ ใช้อัล-กุรอานเป็นธรรมนูญในการปกครอง (อับดุลละาะ อับรู, 2542)

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา คือ

2.1 จากผลการวิเคราะห์ระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม พบว่า ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 อันดับ คือ การจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพและความรับผิดชอบ สอดคล้องกับทฤษฎีของ ชิคเคอริง (Chickering, 1974) ที่กล่าวว่า คนที่เรียนในมหาวิทยาลัย 4 ปีนั้นมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาถึง 7 ด้าน คือ การพัฒนาสมรรถภาพ (Developing competence) การจัดการด้านอารมณ์ (Managing emotions) ความคล่องตัว (Developing autonomy) การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Establishing identity) ความมีอิสระในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Freeing interpersonal relationship) การทำให้เป้าหมายชัดเจน (Developing purpose) และการพัฒนาความเป็นผู้มีคุณธรรม (Developing integrity) สอดคล้องกับ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) กล่าวถึงเป้าหมายของความเป็นเลิศของนิสิตนักศึกษา โดยใช้ Wallapa 9 – A เพื่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา ได้แก่ ทักษะคิด บุคลิกภาพและความรับผิดชอบ

2.2 ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนกลางมีความแตกต่างจากค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในส่วนภูมิภาค สอดคล้องกับ แบนดูรา (Bandura, 1977) กล่าวไว้ในทฤษฎี Bandura's Theory ว่า ตัวบุคคล พฤติกรรมส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมมีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม (Lewin, 1936) เฟลด์แมน และ นิวส์คอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่ต่างกันมีการรับรู้แตกต่างกัน และระยะเวลาที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น นิสิตนักศึกษาที่เข้ามาในมหาวิทยาลัย จะถูกจัดสรรให้อยู่ในกลุ่มที่แตกต่างกัน เช่น นิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นคนที่เก่ง จะมีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค เป็นต้น การดึงดูดยุทธศาสตร์กับกลุ่มจะเป็นปัจจัยกำหนดต่อแบบแผนของพฤติกรรม (Asch, 1995) บราวน์ (Brown, 1972) ได้สรุป

มโนทัศน์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา คือ 1) ลักษณะของนิสิตนักศึกษาเมื่อเข้ามาสู่สถาบันอุดมศึกษา จะมีผลกระทบต่ออิทธิพลที่สถาบันอุดมศึกษามีต่อประสบการณ์ของเขา 2) ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อกระบวนการพัฒนา 3) การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่พัฒนาการของนิสิตนักศึกษานั้น เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ของลักษณะเบื้องต้นของนิสิตนักศึกษากับความกดดันต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของสถาบัน บุส (Bush, 1995) กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม เมื่อมีค่านิยมจะเกิดเป็นปกติวิสัย (Norms) มีการปฏิบัติกันตามปกติและจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม (Behaviors) สอดคล้องกับข้อค้นพบของ บุญยศักดิ์ แววกักดี (2526) ที่พบว่า นักศึกษาในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ค่านิยมพื้นฐานแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2535) พบว่า ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนปลูกฝังค่านิยม ได้แก่ สภาพชุมชนและวัฒนธรรม เป็นต้น และ แอสติน (Astin, 1993) พบว่า ลักษณะของสถาบันมีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษา

2.3 ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่เป็นหญิงมีระดับค่านิยมสูงกว่าเพศชาย สอดคล้องกับ อาสช์ (Asch, 1995) ที่กล่าวว่า เพศหญิงจะเข้าไปเกี่ยวข้อง (Conform) มากกว่าชาย และ ฟิลแมน และ นิวส์คอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า การใช้ชีวิตที่อยู่ไกลบ้าน ผู้ชายจะเปลี่ยนค่านิยมมากกว่าผู้หญิง และสอดคล้องกับ อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2535) พบว่า ความเหมือนและความต่างของการใช้ค่านิยมขึ้นอยู่กับตัวแปรของเพศด้วย

2.4 ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมแต่ละชั้นปีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ ฟิลแมนและนิวส์คอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า นักศึกษาต่างชั้นปีมีการรับรู้แตกต่างกัน เช่น นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 การมีมุมมองดีกว่าชั้นปีที่ 1 สอดคล้องกับข้อค้นพบของ อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2526) เกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนนายร้อยตำรวจเมื่อเปรียบเทียบระหว่างชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 4 พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการประหยัดและออม การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.5 ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กับกลุ่มสาขาวิชามีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ ฟิลแมน และ นิวส์คอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) ซึ่งกล่าวว่า นิสิตนักศึกษาต่างสาขาวิชามีการรับรู้ที่แตกต่างกัน

จำนวน 3 ด้าน คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และบูรณาการวิชาการและสังคม

3.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่

3.2.1.1 การซึมซับแบบอย่างจากเพื่อน ในค่านิยมด้านความรับผิดชอบ การประหยัดและออม การบริจาค การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง ความกตัญญู การจัดการกับอารมณ์ นันทนาการ ความศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของ แอสติน(Astin, 1933) ที่ว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลโดยตรงต่อนิสิตนักศึกษาที่ทำให้เกิดแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยม และพฤติกรรม และอัฟคราฟ และชูห์ (Upcraft and Schuh, 1996) ที่กล่าวถึงผลกระทบของกลุ่มเพื่อนมี 2 ลักษณะคือ 1) เป็นตัวเชื่อมโยงครอบครัวกับโลกหลังจากจบมหาวิทยาลัยเข้าสู่วงการอาชีพ การปรับตัวและการแยกตัวออกจากเพื่อน บางเงื่อนไขกลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมาย ปัญหาทางวิชาการ สนับสนุนทางอารมณ์ การเข้ากับผู้อื่น รู้จักสังคม ยอมรับคนที่มีความรู้พื้นฐานและความสนใจที่ไม่เหมือนกัน 2) แรงเสริมเกี่ยวกับค่านิยมให้มั่นคงในค่านิยม มีบุคลิกภาพและความเชื่อมั่นในตนเอง ความสนใจที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ ความสัมพันธ์ของเพื่อนระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัยจะต่อเนื่องไปจนจบมหาวิทยาลัยและไม่เป็นแต่เพียงว่าการฝึกฝนทางสังคมเท่านั้น พัฒนาการนี้จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ส่วนตัว จะต่อเนื่องภายหลังจากการทำงานด้วย นอกจากนี้ เพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์ที่จะให้แรงเสริมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยม จากการวิจัยของเพส (Pace, 1964) ซึ่งให้เห็นความแตกต่างในระดับความกดดันของเพื่อนสนิท ที่ความสัมพันธ์อาจจะไปในทิศทางหนึ่งใดหรือในมิติของค่านิยมเดียว ยกตัวอย่างเช่น นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มเน้นค่านิยมแบบดั้งเดิมมากกว่าค่านิยมปัจจุบัน สอดคล้องกับแฟลคส์ (Flacks, 1963) นิวคอมบ์และคณะ (Newcomb et al, 1967) ที่กล่าวว่าเพื่อนทำให้ไม่เปลี่ยนค่านิยมของเขา หรือว่าจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนด้วย เฟลแมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า เพื่อนจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กลุ่มเพื่อนที่มีค่านิยมเหมือนกัน บุคลิกภาพ ความต้องการ และแรงจูงใจในทิศทางเดียวกันจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เมื่อมาปฏิสัมพันธ์กันยิ่งเพิ่มค่านิยมขึ้นไปอีก โดยที่คนที่เหมือนกันจะได้รับอิทธิพลจากแหล่งที่เหมือนกันมีแนวโน้มที่จะมาอยู่ด้วยกันและเลือกที่จะอยู่ด้วยกัน ยิ่งคนที่มีความศรัทธาคล้ายกับมาอยู่ด้วยกันยิ่งมีความศรัทธาที่สูงขึ้นไปอีก อิทธิพลของสมาชิกกลุ่มเพื่อนจะมีส่วนสำคัญต่อการบูรณาการ พลังแรงขับเคลื่อนที่จะหยุดและการเปลี่ยนแปลงของสมาชิก (Weidman Twale and Stein, 2001) นอกจากนี้ พาสคาเรลลาและเทเร็นซินิ (Pascarella and Terenzini, 1991) ยังกล่าวอีกว่า การมีส่วนร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรและคุณภาพการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะมีบทบาทแค่ไหนและมีคุณภาพอย่างไรกับเพื่อน

จะมีอิทธิพลในทางบวกในระดับของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เฟลแมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) พบว่า เพื่อนจะมีอิทธิพลสูงกว่าอาจารย์ทางด้านสังคม การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านอัตมโนทัศน์ ซึ่งนิสิตนักศึกษาจะหันไปหาเพื่อนขอความช่วยเหลือมากกว่าไปหาอาจารย์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของศาสนาและการเมือง ประชญา พุฒโชติ (2541) พบอีกว่า นิสิตนักศึกษาผ่านกระบวนการสังคมประกิดด้านความเชื่อทางไสยศาสตร์มาจากกลุ่มเพื่อน กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์ (2534) พบว่า กระบวนการสำคัญๆ ที่นำไปสู่การยึดมั่นผูกพันในเอกลักษณ์ เช่น การสวมชุดอัญญาบ (การแต่งกายสตรีมุสลิม) ในกระบวนการเหล่านี้ กลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการบ่มเพาะชุดของทัศนคติ ค่านิยม มาตรฐาน กฎเกณฑ์ต่างๆ

3.2.1.2 การซึมซับแบบอย่างจากอาจารย์ในค่านิยมด้านความรับผิดชอบ การประหยัดและออม การเลือกคู่ครอง และจิตสาธารณะ สอดคล้องกับแนวทางของแอสติน (Astin, 1933) ที่พบว่า ลักษณะและพฤติกรรมของอาจารย์ มีอิทธิพลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา และเฟลแมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า อาจารย์จะเป็นตัวแทนของสถาบันในการฝึกฝนพัฒนาปรับเปลี่ยนลงมือปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษาแต่ละคนที่เข้ามาสู่มหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการเพื่อที่จะให้นิสิตนักศึกษาเปลี่ยนค่านิยม อันสอดคล้องกับข้อค้นพบของวิลเลอร์ (Wheeler, 1966) ที่ได้วิเคราะห์สถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษาใหม่เมื่อเข้าสู่สถาบันการศึกษาแล้วมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนที่ก่อให้เกิดสังคมประกิดคือ อาจารย์ เฟลแมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า อาจารย์มีอิทธิพลสูงกว่าเพื่อน เห็นได้ชัดเจนด้านการพัฒนาทางสติปัญญา วิชาชีพ หรือการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพ ความเป็นไปได้ที่อาจารย์สามารถมีอิทธิพลต่อนิสิตศึกษามีมากมาย เช่น การเป็นต้นแบบ และชี้ให้เห็นคุณค่าที่น่าเลียนแบบโดยชี้ให้เห็นว่าเป็นตัวแทนของพ่อแม่ นิสิตนักศึกษาบางคนมีความคล้ายกับอาจารย์ในบางส่วน (Part identifications) หรืออาจจะให้ความหมายกับตัวเองว่าเหมือนอาจารย์คนนั้นบ้างคนนี้บ้าง สิ่งนี้ก่อให้เกิดสังคมประกิดและปฏิสัมพันธ์กันทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ความสามารถและค่านิยมด้วย และโดยมากผลกระทบบของอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาจะมีผลต่อการศึกษาและการวางแผนการทำงาน ซึ่งวัฒนธรรมย่อยของอาจารย์ที่ทำตัวเป็นนักวิชาชีพที่แสดงให้เห็นหรือสาธิตให้ดู รักสถาบัน ท้องถิ่นและชุมชน อาจารย์ที่มีอิทธิพล (Impact) ต่อสังคมประกิดของนิสิตนักศึกษาจะมีลักษณะเป็นคนที่กระตือรือร้น สอนเป็นเลิศ กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเป็นอิสระเน้นความเป็นคนและจะประเมินนิสิตนักศึกษาในทางบวกและสนับสนุนการพัฒนานิสิตนักศึกษา เฟลแมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970)

ระบุดอกคล้องกับ วิดแมน (Wiedman Twale and Stein, 2001) กล่าวถึงระดับของความเป็นอิสระที่อาจารย์ให้กับนิสิตนักศึกษาว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ และทางเลือกหรือการมอบหมายงานสามารถเป็นจุดสำคัญในกระบวนการสังคมประกิตและความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา การแสดงออกของอาจารย์จะเป็นบทบาทแรกในกระบวนการสังคมประกิตของนิสิตนักศึกษา อาจารย์ที่มีความรับผิดชอบเพื่อผลผลิตนักศึกษาของตน สอดคล้องกับสุนทรียภาพ (2543) ที่กล่าวว่า การพัฒนาอาจารย์ในด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ จะเป็นคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ ยอดตรง ทับทิวไม้ (2545) กล่าวว่า การเสริมสร้างพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่แท้จริงด้วยการทุ่มเทสร้างสรรค์กระบวนการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมแก่นิสิตนักศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่องนั้น จัดเป็นภารกิจของอาจารย์ที่สำคัญ อีกทั้งเป็นกระบวนการพัฒนาอาจารย์ให้เป็นต้นแบบที่ดีด้วย

3.1.2.3 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างนิสิตนักศึกษาในการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพ การบริจาค การแต่งกาย การเลือกคู่อรง ความกตัญญู บุคลิกภาพและจิตสาธารณะนั้น สอดคล้องกับ บาร์ตัน (Barton, 1960) ที่ได้เสนอบทบาทของนิสิตนักศึกษาที่อยู่ในชั้นเรียน การอ่านอย่างวิจารณ์ญาณ การอภิปรายอย่างจริงจัง มากกว่ามานั่งฟังการบรรยายหรือบอกจด ทำให้สามารถที่จะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนที่ไม่เป็นทางการยังก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในค่านิยมแห่งตนมากขึ้น นอกจากนี้สังคมประกิตมีผลให้จำนวนความดีและความหลากหลายของการสนับสนุนในการปฏิบัติสัมพันธ์ (Wiedman, Twale and Stein, 2001)

3.1.2.4 การซึมซับจากบิดามารดา การพัฒนาค่านิยมด้านการเลือกประกอบอาชีพ การประหยัดและออม ความสะอาด การเลือกคู่อรง การจัดการกับอารมณ์ สอดคล้องกับทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่สนใจการประเมินการปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลซึ่งอยู่ที่มาตรฐานของตนเอง มาตรฐานตนเองเกิดจากการเปรียบเทียบกับบิดามารดา และพฤติกรรมของครอบครัว จะเป็นตัวแบบที่มีผลต่อพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา การอบรมสั่งสอนควรปราศจากการบังคับและคำสั่งที่ถูกบังคับถูกตักกลับในระยะยาว แบนดูรา (Bandura, 1977) กล่าวถึง การสังคมประกิตก่อให้เกิดผลต่อการเรียนรู้ทางสังคม คือ พฤติกรรมสนับสนุนสังคม สถาบันทางสังคมอันได้แก่ครอบครัว จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของเด็กในครอบครัว พ่อแม่ที่มีความเสียสละจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เสียสละไปด้วย ในกรณีที่ตัวแบบที่เห็นสะท้อนความยุติธรรมจะทำให้เด็กมีความยุติธรรมและมีความเสียสละมากขึ้น ปรัชญา พุฒ โขติ (2541) พบอีกว่า นิสิตนักศึกษาที่ผ่านกระบวนการ

สังคมประกิดด้านความเชื่อทางไสยศาสตร์จะมาจากครอบครัว กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์ (2534) ที่พบว่า กระบวนการสำคัญๆ ที่นำไปสู่การยึดมั่นผูกพันในเอกลักษณ์อิสลาม (การแต่งกายสตรีมุสลิม) ในกระบวนการเหล่านี้ สถาบันครอบครัวโดยเฉพาะพ่อ แม่จะมีบทบาทอย่างสำคัญในการบ่มเพาะชุดของทัศนคติ ค่านิยม มาตรฐาน กฎเกณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้ สุวีมล ว่องวาณิช และ นางลักขณ์ วิรัชชัย (2543) พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวและการอบรมจากพ่อแม่ด้วยเช่นกัน

3.1.2.5 การศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มศึกษาอิสลาม (ฮาลาเกาะห์) เป็นกระบวนการสังคมประกิดในการพัฒนาค่านิยมด้าน การเลือกประกอบอาชีพ การเลือกคู่ครอง การจัดการกับอารมณ์ ความศรัทธา และบุคลิกภาพ สอดคล้องกับหลักการฮาลาเกาะห์ สหพันธ์องค์กรนิสิตนักศึกษาอิสลามภาคใต้ (2543) ที่กล่าวถึงว่า ฮาลาเกาะห์จะนำไปสู่การตั้งปณิธาน (การศึกษา) ตามแบบอิสลามิยะฮ์ (วิธีการสร้างคนตามแบบอิสลาม) การเปลี่ยนแปลงบุคคลในทุกๆ ด้าน การเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เพิ่มพูนความรู้ เกิดเป็นเอกลักษณ์ของอิสลาม เสริมสร้างความเป็นอุมมะฮ์อิสลามิยะฮ์ (ความเป็นพี่น้องในอิสลาม) เกิดความรู้ซึ่งกันและกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการตักเตือนซึ่งกันและกัน สร้างระเบียบวินัยในชีวิต มีเอกลักษณ์ของการเป็นผู้นำและฮาลาเกาะห์ยังได้ปลูกฝังให้รู้จักอัลลอฮ์และซุนนะฮ์ บทบัญญัติของอิสลาม ตลอดจนฝึกฝนให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ในทุกกระบวนการ

3.1.2.6 หลักสูตรการศึกษาผนวกกับประสบการณ์ก่อให้เกิดกระบวนการสังคมประกิด พัฒนาค่านิยมด้าน การเลือกประกอบอาชีพ การเลือกคู่ครอง ความกตัญญูและความศรัทธา สอดคล้องกับแนวคิดของ แมทท์ทริว (Matthews, 1998) ได้กล่าวถึงการสร้างบัณฑิตในอุดมคติที่มีความศรัทธาในพระเจ้า ว่ากระบวนการที่นิสิตนักศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย 4 ปี กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร สภาพแวดล้อม หรือสังคม กลุ่มเพื่อนและอาจารย์โดยเฉพาะหลักสูตรมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของนิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

3.1.2.7 การตักเตือนซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน เป็นกระบวนการสังคมประกิดของการพัฒนาค่านิยมด้าน ความกตัญญู การจัดการกับอารมณ์ ความศรัทธาและบุคลิกภาพสอดคล้องกับที่ สหพันธ์องค์กรนิสิตนักศึกษาอิสลามภาคใต้ (2543) ว่าการแนะนำตักเตือนต่อกัน (มุฮาซาบะฮ์)

การตรวจสอบตนเองที่ดี การตรวจตราในการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลเลาะห์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก นอกเหนือจากความสนิทสนม ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว “นาซีฮัด” (การดักเตือน) จะต้องเข้ามามีบทบาทด้วย เมื่อเราเห็นว่าพี่น้องของเรากำลังเดินทางผิด มันเป็นหน้าที่ที่จะต้องดักเตือนเขา การดักเตือนที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยความจริงใจ ความสุภาพ การให้อภัย ความนุ่มนวลและด้วยจิตเมตตา กรุณา การดักเตือนบางครั้งอาจจะกระทำเป็นการส่วนตัวซึ่งอาจเป็นผลทางจิตวิทยามากกว่า

3.1.2.8 การชักจูงจากเพื่อน เป็นกระบวนการสังคมประกิดในการพัฒนาค่านิยมด้านการบริจาต การนันทนาการ และความศรัทธา เพื่อนและกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญที่จะให้แรงเสริมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยม ทศนคติ เพส (Pace, 1964) ซึ่งให้เห็นความแตกต่างในระดับจากความกดดันของเพื่อนสนิท ความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดไปในทิศทางหนึ่งหรือในมิติของค่านิยมเดียว แฟลค (Flack, 1963) นิวคอมบ์ และคณะ (Newcomb et al, 1967) กล่าวว่าเพื่อนทำให้ไม่เปลี่ยนค่านิยมของเขาและสัมพันธ์ว่าทำให้เปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนด้วย เพื่อนจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กลุ่มเพื่อนที่มีค่านิยมบุคลิกภาพ ความต้องการและการมุ่งใจเหมือนกันมักจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในทิศทางเดียวกัน และยังมีลักษณะที่เหมือนกันอยู่แล้วเมื่อมาปฏิสัมพันธ์กันก็ยิ่งเพิ่มค่านิยมขึ้นไปด้วย (Feldman and Newcomb, 1970)

3.1.2.9 สภาพแวดล้อมก่อให้เกิดกระบวนการสังคมประกิดของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ด้านการประกอบอาชีพ ความมีระเบียบ การประหยัดและออม การบริจาต ความสะอาด การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง ความกตัญญู การจัดการกับอารมณ์ การนันทนาการ ความศรัทธา บุคลิกภาพ จิตสาธารณะ สอดคล้องกับทฤษฎีสนามของแอสติน (Astin, 1965) ซึ่งถือว่า สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมของบุคคล โดยเสนอรูปแบบ I-E-O ที่ว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนิสิตนักศึกษา 2 ลักษณะคือ ผลลัพธ์ที่เป็นความรู้และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นความรู้ นอกจากนี้ แบนดูรา (Bandura, 1977) ได้สรุป 3 แนวทางของการ ปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมของบุคคล P (Personal) = บุคคล E (Environment) = สภาพแวดล้อม B (Behavior) = พฤติกรรม เลวิน (Lewin, 1936) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมว่า พฤติกรรมเป็นผลมาจากการ ปฏิสัมพันธ์ของคนและสิ่งแวดล้อม เฟลแมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่ต่างกันจะทำให้นักศึกษาที่เข้ามาจะได้รับการคัดเลือกที่แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ ฮิวบเนอร์และลอสัน (Huebner and Lawson, 1990) ได้ศึกษาจาก เลวิน (Lewin, 1936) ที่อ้างข้อสรุปว่ามหาวิทยาลัยจัดสิ่งแวดล้อมให้ประสบความสำเร็จที่อาจทำไม่สำเร็จได้

ถ้าหากว่า 1) ไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่าตัวแปรที่สำคัญต่อพลังผลักดันต่อสิ่งแวดล้อมและบุคคลไม่สามารถไปจัดกระทำกับมันได้ กล่าวคือไม่รู้ 2) ไม่เข้าใจว่าการปฏิสัมพันธ์หรือสังคมประกิดหมายความว่าอย่างไร ความซับซ้อนของคนและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร 3) ขาดข้อมูลมัดของผลผลิต จะวัดหรือความเกี่ยวข้องตามการสนใจที่คงเส้นคงวา 4) ตัวแปรหลาย ๆ ตัวไม่สามารถควบคุมได้เพราะอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของบุคลากรนิสิตนักศึกษา 5) ทรัพยากรและเวลาที่ใช้ของบุคลากรนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จะหมดไปกับงานประจำ 6) ตัวแปรหลาย ๆ อย่างมีผลกระทบต่อนิสิตนักศึกษาไม่มีที่สิ้นสุด และความซับซ้อนของการปฏิสัมพันธ์ยากที่จะทำความเข้าใจและจัดกระทำได้ Bandura's Theory กล่าวว่า ตัวบุคคล พฤติกรรมบุคคลและสภาพแวดล้อมมีแรงผลักดันต่อการเรียนรู้มนุษย์ ซึ่งจะไม่ใช่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ การเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากระบวนการสังเกต 4 ตัวแปร คือ กระบวนการสร้างความสนใจ กระบวนการเก็บรักษา กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจและการเสริมแรง ซึ่งแต่ละตัวแปรจะมีผลกระทบต่อกัน ปัจจัยสภาพแวดล้อมกำหนดพฤติกรรม สอดคล้องกับ สเตรชมัน (Strange, 1991) ได้เสนอรูปแบบธรรมชาติของคน สิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อนิสิตนักศึกษา คือ 1) รูปแบบของกายภาพหมายถึง ลักษณะที่เป็นธรรมชาติเป็นการพบกันในห้องอาหารและที่สังเคราะห์ขึ้นของสิ่งแวดล้อมที่เป็นคน 2) รูปแบบของมนุษย์ เป็นสิ่งแวดล้อมที่ผ่านโดยคน ทำให้เห็นคุณลักษณะของคนหลาย ๆ คนร่วมกันเน้นตัวแบบของคนในมหาวิทยาลัย ดันแบบที่ได้จากสังคมประกิดจากบุคคลต่าง ๆ 3) รูปแบบโครงสร้างองค์กรที่เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เป้าหมาย วัตถุประสงค์จะ นำไปสู่โครงสร้างองค์กรและก่อให้เกิดคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมนั้นหรือผลผลิต เช่นให้มีบุคลากรนิสิตนักศึกษาที่คอยดูแลสภาพความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 4) รูปแบบการรับรู้ ปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ความเข้าใจ การตีความและการรับรู้ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีประสบการณ์และสิ่งท้าทายในแต่ละสิ่งแวดล้อม ที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างกัน สุนทรวิวัฒน์ (2543) ยังกล่าวอีกว่า สภาพแวดล้อมในห้องเรียนพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาเกิดลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ ฟ้ามุ่ย เรื่องเลิศบุญ (2539) กล่าวว่า การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางวัฒนธรรมให้เกิดในสถาบันเพื่อให้พัฒนาค่านิยมและคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมอันดีงามและเป็นต้นแบบแก่บุคคลและสังคม

3.2.2 กระบวนการวิเคราะห์ภายในตนเอง ได้แก่ การเลือกประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบ การบริจาค ความสะอาด การแต่งกาย การเลือกคู่อุปการ การจัดการกับอารมณ์ การนันทนาการ ความศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ

แบนดูรา (Bandura, 1977) ซึ่งกล่าวถึง การควบคุมตนเอง นิสิตนักศึกษาที่ต้องการความสำเร็จ และสัมฤทธิ์ผลด้วยการกำหนดมาตรฐานตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมตนเองไปสู่ความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ การกำหนดศักยภาพประสิทธิของตนเอง (Self-Efficacy) การประเมินศักยภาพประสิทธิตนเองโดยประเมินกับความเป็นจริงเล็กน้อย จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติมากขึ้น เช่น ถ้าเชื่อว่าทำได้ก็จะทำให้กระตือรือร้นมากขึ้น แต่ถ้าเชื่อว่าทำไม่ได้ก็จะทำให้ลดความกระตือรือร้นไป

คานเตอร์ (Kanter, 1968) กล่าวถึง พันธกรณี 3 ประเภทคือ 1) พันธกรณีทางปัญญา เป็นการเกิดเริ่มต้นของกระบวนการสังคมประกิต โดยรู้ว่าอะไรเป็นอะไร 2) พันธกรณีร่วม มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นแล้วใช้ค่านิยมร่วมกับเขาเป็นหมู่เป็นพวกกับเขา 3) พันธกรณีการควบคุม การควบคุมตนเองได้ทั้งที่อยู่ต่อหน้าและลับหลัง สามารถแสดงออกได้ไม่อายหรือเกรงกลัวใคร มีจุดยืนเป็นของตนเอง

บาร์ตัน (Barton, 1960) ได้เสนอการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายอย่างแข่งขัน ทำให้สามารถที่จะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์เกิดการตระหนักรู้ในค่านิยมแห่งตนมากขึ้น ซึ่งตรงกับหลักการจัดค่านิยมของคน สปรองเกอร์ (Spranger, 1928) กล่าวถึง ค่านิยมของคนที่เป็นนักทฤษฎีที่ต้องการค้นพบความจริงว่าจะมีความสนใจเชิงประจักษ์ การคิดแบบมีวิจารณญาณและมีเหตุผล ค่านิยมของเขาต้องการจัดระบบระเบียบวินัยในชีวิตและความรู้

3.2.3 การบูรณาการวิชาการและสังคม ได้แก่ การปฏิบัติงานในชุมชนในการพัฒนา ค่านิยมด้าน การเลือกประกอบอาชีพ การบริจาค การจัดการกับอารมณ์ บุคลิกภาพ และจิตสาธารณะ การนำความรู้ไปปฏิบัติจริง พัฒนาค่านิยมด้าน ความรับผิดชอบ การประหยัดและออม การแต่งกาย การจัดการกับอารมณ์ การนันทนาการ ความศรัทธาและบุคลิกภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ก่อให้เกิดการพัฒนา ค่านิยมด้าน การเลือกประกอบอาชีพ การแต่งกาย การจัดการกับอารมณ์ ความศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura, 1977) ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยการสังเกต มี 4 องค์ประกอบย่อยที่สำคัญคือ กระบวนการสร้างความสนใจ กล่าวคือ เมื่อมีความสนใจแล้วก็สามารถสังเกตแล้วเกิดการเรียนรู้ได้ กระบวนการเก็บรักษานั้นคือ เมื่อสังเกตแล้วก็สามารถบันทึกเก็บข้อมูลไว้ในความทรงจำได้และพร้อมที่จะนำมาแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่อไป กระบวนการกระทำ นั่นคือ เมื่อสังเกตและเกิดความเข้าใจแล้วก็สามารถนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติได้ กระบวนการจูงใจและการเสริมแรง การสังเกตนั้นมี 2 ลักษณะคือ เพื่อความรู้ความเข้าใจ เมื่อมีการจูงใจและเสริมแรงจะก่อให้เกิดการกระทำ

4. การอภิปรายผลแผนกลยุทธ์

กลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วยกลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies) กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program strategies) กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy strategies) และกลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies) เพื่อให้เกิดการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาที่ลดลงให้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ค่านิยมที่คงที่ให้เพิ่มขึ้น และค่านิยมที่เพิ่มอยู่แล้วให้อยู่เท่าเดิม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นว่า ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ คือการแก้ปัญหาที่ซ้ำซากค้ำคามานาน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขด้วยแผนงานประจำอันเป็นกิจวัตร จึงจำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ในการผลักดัน (ซัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ, 2546) สอดคล้องกับ บาลดริค (Baldrige, 1983) ที่กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นเรื่องที่จะต้องพูดถึงปัญหาหลัก ๆ เช่น เป้าหมาย ภารกิจ ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การปฏิสัมพันธ์กับองค์กร แผนยุทธศาสตร์ไม่ใช่เรื่องงานประจำ (nuts – and – bolts issues) แต่เป็นการถามคำถามหลัก ๆ เกี่ยวกับความอยู่รอดและการดำเนินการไปด้วยดีของสถาบัน อภิปรายผลในแต่ละกลยุทธ์ (Strategies) ดังนี้

4.1 กลยุทธ์ในการบริการ (Services strategies) การกำหนดแผนกลยุทธ์ในการบริการนี้เป็นการกำหนดเพื่อการพัฒนา นิสิตนักศึกษา โดยมีได้ใช้แนวทางที่ปฏิบัติกันอยู่ปัจจุบันในสถาบันอุดมศึกษา คูฮ์ (Kuh, 1982) กล่าวว่า ความต้องการของนิสิตนักศึกษาโดยมากแล้วจะเกิดขึ้นจากบุคคลส่วนใหญ่ เป็นคนตัดสินใจ ปัญหาหลายอย่างเกิดขึ้นจากนิยามของคนส่วนใหญ่ เพราะเหตุที่ว่ามีกลุ่มคนจำนวนมากที่เป็นคนกลุ่มน้อยซึ่งไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมักจะถูกมองข้ามในการวางแผนโปรแกรมและบริการ แต่บุคลากรนิสิตนักศึกษา คิดว่าสิ่งที่มีอยู่นั้นดีแล้วเพราะสนองต่อนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ และฟังแต่เสียงส่วนใหญ่ บุคลากรนิสิตนักศึกษาจะต้องมองในแง่มุมกว้างขึ้นรู้ว่า จำเป็นและสนองต่อความรับผิดชอบ สนองตอบต่อความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่ไม่อยู่ในวัฒนธรรมของส่วนใหญ่ อัปคราฟท์และชูห์ (Upcraft and Schuh, 1996) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยมักจะเน้นวิชาการแต่ละเลยหลักฐานที่มีอยู่มากมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา นิสิตนักศึกษา การละเลยการบริการโปรแกรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้ผลผลิตนิสิตนักศึกษาออกมาเป็นแต่วิชาการเท่านั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องตัดสินใจเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา จะต้องจัดสรรคน งบประมาณและเทศะ เพื่อที่จะสนับสนุนสิ่งที่ไม่ใช่วิชาการด้วย โดยการประเมินความต้องการของนิสิตนักศึกษาระบวนการที่จะกำหนดว่ามีอะไรบ้างที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผล รู้ว่าต้องการอะไร จะจัดการอย่างไร และมีเกณฑ์ประเมินโปรแกรมบริการ (Stufflebeam, McCormick, Brinkerhoff and Nelson, 1985) โดยจะอภิปรายในแต่ละประเด็นดังนี้

4.1.1 การจัดบริการตั้งศูนย์การศึกษาและอาศัยโดยจัดหอพักแบบหอภราดรภาพ

(Fraternity) หรือ หอขนิษฐภคินี (Sorority) เป็นการอยู่แบบครอบครัว ซึ่งผู้ที่อยู่ร่วมกันจะต้องมีรูปแบบการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานคล้ายกัน สอดคล้องกับ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) ที่ว่าการจัดบริการและสร้างสวัสดิการแก่นิสิตนักศึกษา เช่น ศูนย์การศึกษาและอาศัย (Resident college) สัมผัสและมีชีวิตที่สมบูรณ์ มีที่อยู่แบบหอพักภราดรภาพ (Fraternity) หรือหอขนิษฐภคินี (Sorority) เป็นการสร้างหอพักที่ผู้ปกครองที่มีเงินสร้างไว้เพื่อให้ลูก ๆ ของตนได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและได้ตั้งเป็นสมาคมทางสังคม เกียรติยศการศึกษาเพื่อคัดเลือกสมาชิกที่มีคุณสมบัติครบถ้วนมาอยู่ หรือเป็นสมาชิกในสังคมเดียวกัน เป็นการอยู่ร่วมโดยเน้นการปกครองในฐานะตัวแทนบิดามารดา (In loco parentis) (พรชูลิ อาชาวอรุณ, 2525) นอกจากนี้การจัดนิสิตนักศึกษาให้อยู่ร่วมห้องกันโดยคำนึงถึงสัมพันธภาพของเพื่อนร่วมห้อง (Roommate relationship) ควรเลือกนิสิตนักศึกษาที่มีบุคลิกลักษณะพื้นฐานเหมือนกันมากที่สุดช่วยลดความขัดแย้ง (Rentz and Saddlemire, 1988; ชาญชัย อินทรประวัตติ, 2545)

4.1.2 การให้บริการทางด้านความรู้ โดยจัดห้องสมุดศูนย์ศึกษาด้วยตนเอง สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น ระบบ Network learning CAI, Web site การให้บริการความรู้ทางด้าน

ต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ พรชูลิ อาชาวอรุณ (2546) ที่กล่าวถึง การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยีเป็นหลักในการให้บริการ มีอาจารย์แนะนำความชำนาญการชี้แนะแหล่งความรู้ ตลอดจน CAI Web site และการให้บริการความรู้ต่าง ๆ ที่เข้าถึงได้ง่าย (Access)

4.1.3 สถานที่บริการ เช่น สถานที่ประกอบศาสนกิจ สถาบันการเงินในอิสลาม ร้านอาหาร

อาหารฮาลาล สถานือนามัย สถานที่พบปะแขก เป็นต้น ในการบริการนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐาน (Basic need) โดยที่สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นจะต้องจัดให้โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของนิสิตนักศึกษา (สำเนา ขจรศิลป์, 2538) เช่น การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ฮาลาล ลิฟเกรน (Leafgren, 1993) กล่าวว่า การจัดอาหารแก่นักศึกษาให้มีสุขภาพพลานามัยดี สมดุลครบทุกหมู่และถูกต้องตามหลักศาสนา เป็นเรื่องสำคัญต่อสุขภาพและการอยู่เย็นเป็นสุขของนิสิตนักศึกษาและประสบการณ์ทางการศึกษาซึ่งต้องสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา เมื่อนิสิตนักศึกษาต้องการมหาวิทยาลัยจะต้องจัดให้ และ แฟร์บุค (Fairbook, 1993) เน้นว่า นิสิตนักศึกษาต้องการประเภทของอาหารแบบไหนจะต้องจัดให้ตามความต้องการของนิสิตนักศึกษา เร็นท์และแสดเดิลไมร์ (Rentz and Saddlemire, 1988) กล่าวถึง การจัดบริการแก่นิสิตนักศึกษาว่าควรจัดบริการอนามัย (Health services) เพื่อให้ นิสิตนักศึกษามีความรู้เข้าใจและตระหนักในตนในเรื่องสุขภาพ อนามัย (Mental

health) และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Wellness) นอกจากนี้ เบญจมาศ จงรักษ์ (2539) กล่าวถึง การจัดให้บริการอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาร่างกาย จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพและพลานามัยเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาและเป็นผู้ที่ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์

4.1.4 สถานให้คำปรึกษาเพื่อบริการนิสิตนักศึกษา เช่น ศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนา นิสิตนักศึกษา ศูนย์ฝึกหัดอาชีพและอาชีพจำลอง ตลอดจนระบบอาจารย์ที่ปรึกษา สอดคล้องกับ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) ที่กล่าวถึง การจัดตั้งศูนย์ที่ปรึกษาและพัฒนา นิสิตนักศึกษา (The Counseling & Student Development Center – (SDC) เพื่อเป็นแหล่งให้บริการพัฒนานิสิตนักศึกษา เช่น การให้คำแนะนำปรึกษาทางจิตวิทยา บริการอาชีพ การดำเนินงานทางด้านองค์กรนิสิตนักศึกษา ยาเสพติด การพัฒนาบุคลิกภาพ สุขภาพและการเป็นผู้นำ ตลอดจนการให้คำปรึกษาทางด้านอารมณ์ และสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาทางอารมณ์และสังคม (เบญจมาศ จงรักษ์, 2539) การให้คำปรึกษาจะต้องให้นักศึกษาทราบถึงการเข้าถึงข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะ การให้คำปรึกษา และแนะแนวและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้ใช้คำปรึกษา (Rentz and Saddlemire, 1988) นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาต้องตระหนักรู้บทบาทของตน โดยปลูกฝังค่านิยมสอดแทรกลงไปใน การให้คำปรึกษา ดังที่ พระธรรมปิฎก ที่กล่าวถึง บทบาทของครูอาจารย์ในยุคโลกาภิวัตน์ ว่าครูอาจารย์จะต้อง ทำหน้าที่ 2 อย่างคือ ชี้นำชีวิตที่ดีงามแก่นักศึกษา และปลูกความเป็นนักศึกษาให้ตื้นเขินให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (จรรยา หาสิตพานิชกุล, 2545)

4.1.5 จัดบรรยากาศสถาบันและกฎระเบียบ ข้อบังคับนิสิตนักศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนา ค่านิยม ดังที่ สำเนา ขจรศิลป์ (2538) กล่าวถึงระบบนิเวศของสถาบันอุดมศึกษา (Campus ecology) ว่า ประกอบด้วยความหลากหลายกับความเป็นลักษณะเดียวกัน (Heterogeneity/Homogeneity) ความสมดุลระหว่างการสนับสนุนกับการท้าทาย (Support/Challenge balance) การสนับสนุนจากสังคม (Social support) และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) พิภูล บุญประเสริฐ (2537) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน การบริการ กลุ่มเพื่อนและอาคารสถานที่ โดยจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถาบันที่กระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนา ค่านิยม เพส (Pace, 1964) กล่าวว่า การสนับสนุนจากสังคม (social support) สภาพแวดล้อมนั้นจะทำให้ นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกว่ามีความเป็นมิตรให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ

4.2 กลยุทธ์ในการจัดโปรแกรม (Program Strategies) เป็นการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ดังนี้

4.2.1 จัดโปรแกรมฮาลาเกาะห์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม) ซึ่งมีโปรแกรมย่อย ๆ คือ โปรแกรมอุคูวะฮ์ (ความเป็นพี่น้องกัน) ตัซกียะฮ์ (การจัดเวลาจิตใจ) นาซีहत (การแนะนำตักเตือน) ตะฮารูฟ (การรู้จักผู้อื่น) อามานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) อุมมะฮ์ (การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) ตีรบียะ (ฝึกอบรมจัดเวลาจิตใจ) และมุฮาซาบะฮ์ (การตรวจสอบตัวเอง) สอดคล้องกับสหพันธองค์กรนิสิตนักศึกษามุสลิมภาคใต้ (2543) ที่กล่าวถึง อิคมะฮ์ (วิทยปัญญา) ที่อยู่เบื้องหลังฮาลาเกาะห์ ย่อมต้องเป็นสิ่งที่ดีซึ่งมาก ฮาลาเกาะห์จะต้องผลักดันให้เกิดวัตถุประสงค์ คือ ตีรบียะ หรือการสร้างลักษณะนิสัยแบบอิสลาม ความเป็นพี่น้อง (อุคูวะฮ์) การรู้จัก (ตะฮารูฟ) ซึ่งกันและกัน การแนะนำตักเตือนต่อกัน (มุฮาซาบะฮ์) และฮาลาเกาะห์จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนด้วย

4.2.2 จัดโปรแกรมภายในหอพักสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการใช้ชีวิตร่วม การพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วม ตลอดจนการพัฒนาอาคาร สถานที่เรียนที่ระหว่างนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปกครอง สอดคล้องกับวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) ที่ให้ กำหนดวัตถุประสงค์ของหอพักใหม่ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอันแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น พร้อมกับบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เรีนทส์ และ แซดเดิลไมร์ (Rantz and Saddlemire, 1988) กล่าวว่า การอยู่ร่วมของนิสิตนักศึกษา อาจารย์ ควรจัดโปรแกรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relation) เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ลดความขัดแย้งระหว่างกัน อีกทั้งยังจะช่วยแก้ปัญหาการคิดถึงบ้านในยามที่อยู่ห่างไกลจากครอบครัว นอกจากนี้ โปรแกรมในหอพักต้องการพัฒนาความเป็นผู้นำ สนับสนุนและให้โอกาสผู้เป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือดูแลภายในหอพัก

4.2.3 จัดโปรแกรมอบรมทางด้านสุขภาพ อนามัย โภชนาการและสิ่งแวดล้อม การเลือกคู่ครอง การบริหารการใช้จ่าย ฝึกอาชีพทำงานในขณะที่กำลังศึกษา ความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนา รู้จักคิดวิเคราะห์และการสร้างเอกลักษณ์ตนเอง สอดคล้องกับ เรีนทส์และ แซดเดิลไมร์ (Rantz and Saddlemire, 1988) ที่เสนอแนะให้จัดโปรแกรมอบรมด้านสุขภาพอนามัย (Physical health) เพื่อนิสิตนักศึกษาจะได้รู้จักการดูแลสุขภาพของตนเอง เบญจมาศ จงรักษ์ (2539) เสนอว่า ควรจัดหลักสูตรเพื่อการพัฒนาทางด้านร่างกาย โปรแกรมให้ความรู้ทางด้านเพศศึกษา โครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน จัดโปรแกรมทางด้านพลศึกษาและนันทนาการ กิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในมหาวิทยาลัยและระหว่างมหาวิทยาลัย โครงการฝึกสมาธิ เพื่อนิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาให้

เป็นผู้ที่มีทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์ โดยการเชื่อมโยงต่อการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านทักษะ – สาระ – คุณค่า จากระบบสังคมสู่การเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2546) นิสิตนักศึกษาเป็นผู้อยู่ในวัยกำลังจะเป็นผู้ใหญ่ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2524) การเตรียมความพร้อมเพื่อสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่จะออกไปสร้างครอบครัวของตนและการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการเลือกคู่สมรสเพื่อให้ได้มาซึ่งครอบครัวที่มีความมั่นคงในอนาคต (อิสมาแอ อาลี, 2540) จึงมีความสำคัญยิ่ง ดังนั้นนิสิตนักศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ชีวิตคู่ การเลือกคู่ครอง ความรักในวัยอันเหมาะสม (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, ม.ป.ป.) นอกจากนั้นการใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย การใช้จ่ายก็มีความสำคัญเพื่อให้สมาชิกบริหารเงินที่ได้รับอันจำกัดได้ใช้จ่ายอย่างเพียงพอกับการดำรงชีพ ซึ่งไม่กระทบต่อการเรียนของนิสิตนักศึกษาต่อการเรียนในสถาบันอุดมศึกษา เร็นท์ และแซดเดิลไมร์ (Rentz and Saddlemire, 1988) เสนอว่าควรจัดโปรแกรมอบรมการวิเคราะห์การใช้จ่าย การลดความไม่พอ ความยากและหนี้สิน นอกจากนี้การฝึกอาชีพและทำงานขณะที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย จะช่วยพัฒนาค่านิยมด้านการเลือกประกอบอาชีพแก่นิสิตนักศึกษา ดังที่ เบญจมาศ จงรักษ์ (2539) กล่าวถึงคือ ควรจัดหลักสูตรเพื่อการศึกษาวิชาชีพ โปรแกรมการให้ความรู้เพื่อกำหนดเป้าหมายชีวิต และค่านิยมทางอาชีพ โครงการความร่วมมือทางการศึกษากับภาคเอกชน โปรแกรมฝึกทักษะการตัดสินใจ โปรแกรมการให้ความรู้ เรื่องการประกอบอาชีพทางธุรกิจ และอุตสาหกรรม เพื่อให้ นิสิตนักศึกษามีความเข้าใจตนเองโดยใช้ความรู้และทักษะที่เขามีอยู่อย่างเต็มที่เพื่อผลของการทำงานที่มีประสิทธิภาพและความพึงพอใจในทิศทางของการประกอบอาชีพที่จะเขาเลือกในอนาคต ซึ่งจะทำให้ นิสิตนักศึกษารู้จักโลกของการทำงานและอาชีพต่าง ๆ (อภิญา มานะโรจน์, 2539) จัดโปรแกรมแบบความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาอิสลาม ดังที่ สำเนา ขจรศิลป์ (2538) กล่าวว่า ควรเน้นส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนาก่อให้เกิดความศรัทธาในศาสนา และส่งเสริมความถี่ในการปฏิบัติให้มีการเรียนรู้โดยการต่อยอดหลายครั้ง (ชาญชัย อินทรประวัต, 2545) รู้จักการคิดวิเคราะห์ และคิดแบบมีวิจารณ์ญาณ (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2546) โดยส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดสำหรับ นิสิตนักศึกษา (สัมพันธ์ มีคง, 2539) มีกิจกรรมทดลองใช้ความคิดและวิธีการใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนา (เบญจมาศ จงรักษ์, 2539) หรือจัดโปรแกรมทางด้านวุฒิภาวะ เพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ (มนตรี เข้มกสิกร, 2545) และจัดโปรแกรมทางด้านการสร้างเอกลักษณ์ของตน (Identity formation) ที่เป็นความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า (Matthews, 1998)

4.2.4 โปรแกรมอบรมสั่งสอนขัดเกลา มีนวัตกรรม การศึกษาด้วยตนเอง มี Network learning หลักสูตรใหม่ที่มีวิชาเลือกหลากหลาย และการเรียนรู้เชิงบริการ (Service learning) โดยเชื่อม

โยงกับชุมชนเป็นการเรียนรู้ วิจัยและบริการวิชาการเป็นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวิชาชีพที่ปฏิบัติ งานได้จริง สอดคล้องกับ พรชูลี อาชาวอรุณ (2546) ที่กล่าวว่า การสอนนิสิตนักศึกษาต้องพัฒนาวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามหลักการสอนที่มีนวัตกรรม พัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีวิชาเลือก และ Independent study มากขึ้น และสร้างการเรียนรู้เครือข่าย (Network learning) แบบ Learning franchise โดยใช้เทคโนโลยี ให้บริการชุดการสอนโดยสร้างเป็น Modules มีอาจารย์แนะนำความชำนาญ ชี้แนะแหล่งความรู้และวางแผนการศึกษาตั้งแต่แรกเข้าเรียนจนจบการศึกษา แผนการศึกษานี้ปรับเปลี่ยนได้ตามภาวะของการสะสมความรู้และทักษะ จัดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบริการ (เฉลิมชัย มนุษเสวต, 2545) เพื่อเป็นบัณฑิตมหาชน คือผู้มีปัญญาและประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์, 2541) เสริมสร้างจิตสำนึกในคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม (สมศักดิ์ สุขใจ, 2528) โดยจัดหลักสูตรเพื่อการศึกษาแบบองค์รวม จัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบูรณาการ โดยให้คุณค่าในด้านการเป็นต้นแบบของคณาจารย์ (มนตรี เข้มกลสิกร, 2545) และจัดการเรียนการสอนโดยวิธีบูรณาการระหว่างวิชาการและกิจกรรมนิสิตนักศึกษาประสานความร่วมมือระหว่างกัน (ชาญชัย อินทรประวัต, 2545) บูรณาการหลักคิดทางวิชาการจากหลากหลายสาขาสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น (จิรวัดน์ วีรังกร, 2545) เชื่อมโยงวิชาการและสังคมบูรณาการ ค่านิยมอยู่ในทุกส่วนของวิชาเพื่อให้เห็นสภาพความเป็นจริง (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2545) มีในกิจกรรมและนอกหลักสูตร ในและนอกสถาบันเป็นการศึกษาเอกสารหรือการศึกษาภาคสนาม โดยมุ่งเน้นให้เป็นแบบฝึกหัดการเสริมสร้างคุณธรรม (สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2541)

4.3 กลยุทธ์ในการกระตุ้น (Advocacy Strategies) เป็นกลไกหรือเครื่องมือที่คอยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม มีดังนี้

4.3.1 เน้นบทบาทของอาจารย์ โดยสร้างต้นแบบของอาจารย์และนักศึกษา การได้รับการยกย่อง ให้ค่าตอบแทน รางวัล สิทธิพิเศษแก่ผู้ให้ความร่วมมือและปฏิบัติ ลงโทษแก่ผู้ที่ละเลยปรับเปลี่ยนการทำงานด้วยการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยสร้างผู้นำรุ่นใหม่ มีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คิดและทำงานเป็นทีม สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ เชื่อมโยงภูมิปัญญาทุกฝ่าย อาศัยความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถาบัน จัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียง ใช้กระบวนการกำกับดูแลที่เน้นหลักวิชา สมรรถนะและทักษะในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟิวด์แมนและนิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb, 1970) ที่กล่าวว่า อาจารย์ที่เป็นต้นแบบและชี้ให้เห็นคุณค่าน่าจะเลียนแบบ และเป็นตัวแทนของบิดามารดา สุวิมล

ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2543) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การได้รับการเอาใจใส่จากอาจารย์และแนวทางการพัฒนาคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาคือ การชี้นำ ตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ สุนทรีย ดวงทิพย์(2543) กล่าวว่า พัฒนาอาจารย์ในด้าน คุณลักษณะด้านวิชาชีพเพราะเป็นคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยนิสิตนักศึกษา ต้องการความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลด้วยการกำหนดมาตรฐานตนเอง ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบกับพ่อ แม่ เพื่อน หรือตัวแบบอื่น (Bandura, 1977) คุณภาพโปรแกรมจะเป็นอย่างไร นิสิตนักศึกษาจะพัฒนา หรือไม่อย่างไร ตัวเราต้องพัฒนาให้เป็นอย่าง อาจารย์/ผู้บริหารพัฒนาตัวเองเป็นต้นแบบในสังคม ประกิจ (Feldman and Newcomb, 1970) การได้รับการยกย่อง ให้คำตอบแทน รางวัล สิทธิพิเศษแก่ ผู้ให้ความร่วมมือและปฏิบัติ โดยการสนับสนุนจากสังคม (Social support) สภาพแวดล้อมที่ทำให้ นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกว่ามีความเป็นมิตร ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ

การปรับเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยสร้างผู้นำรุ่นใหม่ มีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างองค์การการเรียนรู้ เชื่อมโยงภูมิปัญญาทุกฝ่าย ร่วมมือทั้งภายในและ ภายนอก สอดคล้องกับ พรชูลี อาชาวำรุง (2546) ที่ว่า การสร้างภาวะผู้นำรุ่นใหม่เพื่อออกแบบมิใช่ เพียงแต่ทำงานให้อยู่ในกรอบที่ถูกระบุไว้ ยอมรับและอดทนต่อภาวะผู้นำที่กล้าเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา ผู้นำพัฒนาสถาบันให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาให้ทุกฝ่ายมีลักษณะ 5 ประการ ของ LO คือ วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) การคิดเป็นระบบ (System thinking) เห็นภาพ เดียวกัน (Mental model) มีความสามารถเฉพาะตน (Personal mastery) และเรียนรู้เป็นทีม (Team learning) (พรชูลี อาชาวำรุง, 2546 : Senge, 1990) การเชื่อมต่อภูมิปัญญาพื้นฐานเข้าสู่ระบบโดย มหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางความเชื่อมโยงด้านทักษะและเชิงสร้างสรรค์และการเชื่อมต่อการเรียนรู้ของ นิสิตศึกษาทั้งทางด้านทักษะ - สาระ - คุณค่า (พรชูลี อาชาวำรุง, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับสุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2543) ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษา โดยการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมในมหาวิทยาลัย

ในกระบวนการกำกับดูแลที่เน้นหลักวิชา สมรรถนะและทักษะในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ในทุกมิตินั้นต้องจัดสรรเงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียง สอดคล้องกับ พิกุล บุญประเสริฐ (2537) ที่ว่า สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถาบันที่กระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาค่านิยม กำหนดกระบวนการกำกับดูแล ให้รางวัลและลงโทษเน้นหลักวิชา สมรรถนะ และทักษะในการปฏิบัติงาน (พรชูลี อาชาวำรุง, 2546)

4.3.2 นิสิตนักศึกษาเกิดการตระหนักรู้แห่งตนในค่านิยม ใช้ นิสิตนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ศึกษาหาความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย โดยใช้วิชาชีพที่หลากหลายและสนองตอบ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2546) ซึ่งก่อให้เกิดความกระจำงในค่านิยมที่ตนเองมีความเชื่อและปฏิบัติ (Simon, 1972)

4.3.3 เปิดเวทีอภิปรายโต้แย้ง และใส่ใจในพลังของนิสิตนักศึกษา สอดคล้องกับ พรชูลี อาชาวอรุณ (2546) ที่กล่าวว่า คณะจารย์พร้อมที่จะอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์อันสัมพันธ์กับนโยบายการศึกษา และจะต้องปรับตัวให้ทันกับการเรียกร้องของพลังนักศึกษา

4.4 กลยุทธ์ในการวิจัย (Research strategies) กลไกที่จะก่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานทั้งทางด้านการบริการ การจัดโปรแกรมและการกระตุ้น เพื่อการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม กล่าวคือ

4.4.1 การจัดบริการนักศึกษา American Personnel and Guidance Association (1977 ; อ้างถึงใน พรชูลี อาชาวอรุณ, ม.ป.ป. : 48) จัดเป็นปัญหาประเภทหนึ่งในการวิจัยเรื่องของนิสิตนักศึกษา โดยมีประเด็นที่จะศึกษามากมาย เช่น การจัดหอพักแบบต่าง ๆ ศูนย์การศึกษาและอาศัย จัดบริการอนามัย โภชนาการ สถานที่ประกอบศาสนกิจ ศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษา ตลอดจนการให้บริการความรู้ต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยทำการศึกษาค้นคว้าความต้องการของนักศึกษาเป็นหลัก ดังที่ สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam and his colleagues, 1985) ซึ่งกล่าวถึงความต้องการสำคัญมีสองด้านคือ 1) การวิเคราะห์หมายถึงว่าถ้าไม่จัดไว้ให้จะก่อให้เกิดปัญหา เช่น สถานที่ละหมาด อาหารฮาลาล 2) การวินิจฉัย ถ้ามีอะไรอยู่บางอย่างจะเกิดอันตราย ฉะนั้นการประเมินผลความต้องการของนิสิตนักศึกษา เป็นกระบวนการที่เราจะต้องกำหนดว่าตัวประกอบ/เงื่อนไข ว่ามีหรือไม่ โอกาสที่เรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาจำเป็นเพื่อจะไปถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ทางการศึกษาในองค์กรรวมภายในบริบทของพันธกิจของสถาบัน ชันทามล์, พาราสุรามานและเบอร์รี่ (Zeithaml, Parasuraman & Berry, 1990) กล่าวถึงการวัดความถึงความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาว่าสามารถวัดได้หลายด้าน โดยสามารถจัดแบ่งเป็น 5 มิติ คือ 1) สิ่งที่ยอมรับได้ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เช่น เครื่องมือ บุคลากร เอกสาร เป็นต้น 2) สามารถทำได้ คือทำสิ่งเหล่านี้ได้ตามสัญญา คงเส้นคงวาและถูกต้อง 3) มีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งจะให้บริการและตอบสนอง 4) ประกันคุณภาพ มีสมรรถนะ กล่าวคือ คนที่จะให้บริการจะต้องมีทักษะ ความรู้ในสิ่งที่จะให้บริการ มีมารยาท ให้เกียรติ เป็นมิตร สุภาพ คาดหวังของการพบปะของผู้บริการ มีความน่าเชื่อถือ

ข้อสัต์ย์ จริ่งใจ มีควมปลอดกัย์ ปลอดจากอันตราย ควมเสี้ง หรือควมไม่แน่ใจ 5) รั้จ้กเอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าถึงได้ง่่ายในการสื่อสาร ใช้ภาษาที่เข่าเข้าใจและรั้จ้กฟังเขา การเข้าใจลูกค้่า พรชูลี อาชวอ้ารุง(ม.ป.ป.) กล่าวถึง ปัญหการวิจัยของการบริการนีสิตนั้กศึกษาคือ 1) ที่ปรีกษาและบริการเกี่วกับอาชีพ 2) พัฒนารูปแบบการให้ค้่าปรีกษาทางวิชาการในแง่ของการสอน 3) การศึกษทคลองใช้ นีสิตนั้กศึกษาเป็นนั้กแ่นแ่นว 4) หลั้กการจั้ดศูนย์บริการการเรียนการสอนและทั้กษะทางวิชาการต่าง ๆ 5) การแ่นแ่นวเป็นกลุ่ม และผลที่มีต่อการเปลี่นเปล่งพฤติกรรมของนีสิตนั้กศึกษาที่มีปัญหา 6) การประเมันการจั้ดปฐมนิสิตโดยใช้ทฤษฎีระบบ 7) การสำรวจหากระสวนของการจั้ดโปรแกรมกิจกรรมนีสิตนั้กศึกษา 8) การศึกษาปัญหาและวิธีการแก้้ใจในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนีสิตนั้กศึกษา 9) การสำรวจวิถีชีวิตของนั้กศึกษาประเภทต่าง ๆ 10) การสำรวจประเภทและระดับควมต้องการการช่วยเหลือทางการเงินของนีสิตนั้กศึกษา 11) รูปแบบการจั้ดสรรทุนเพื่อการศึกษา 12) ผลกระทบของหอพักที่มีต่อนีสิตนั้กศึกษา 13) ปฏิกิริยาของนีสิตนั้กศึกษาที่มีต่อสถาบัน สอดคล้้องกับสมหวัง พิทยานุวั้ฒนั้ (2527) ที่กล่าวถึง การประเมันสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยว่ามี 3 ด้านคือ ภาพพจน์มหาวิทยาลัย รายงาน/แสดงควมรู้สึ้กประทับใจเกี่วกับมหาวิทยาลัยที่ตนตั้งกั้ด คุณลักษณะส่วนตั้วของนีสิตนั้กศึกษาและสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อม

4.4.2 การจั้ดโปรแกรม นีสิตนั้กศึกษา โดยให้ศึกษารูปแบบ แนวทางในการจั้ดโปรแกรมและกิจกรรมพัฒนาค้่านิยม นีสิตนั้กศึกษา สอดคล้้องกับ พรชูลี อาชวอ้ารุง (2525) ที่กล่าวว่า การศึกษา/ค้่านหาสถานการณั้ย่อย ๆ โดยศึกษาภายใต้ปัญหาหลั้กของสถาบันผสมผสานกับสิ่งปลั้กย่อยต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นโดยการศึกษวิจัย อั้พคราฟท์และบาร์ (Upcraft and Barr, 1991) กล่าวถึงโปรแกรมการวิจัยและประเมันผล ดังนั้คือ 1) สร้างงานวิจัยเพื่ออธิบายทฤษฎีและควมรู้เกี่วกับนีสิตนั้กศึกษาและสภาพแวดล้อมของนีสิตนั้กศึกษา 2) ศึกษา นีสิตนั้กศึกษาเรียนรู้ในสภาพแวดล้อม ทคลองการเรียนรู้ที่มีผลต่อตั้วนีสิตนั้กศึกษา 3) สร้างเครื่องมื้ศึกษาว่าการทคลอง ที่มีประสิทธิผลของอิทธิพลต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบในการให้บริการ โปรแกรม สิ่งอ้านวยควมสะดวกและการประเมัน และศึกษาว่าควมสัมพันธ์ระหว่่างอิทธิพลเกี่ววิชาการ และการพัฒนาส่วนบุคคล 4) พัฒนาการให้้งานวิจัยและการประเมันในการพัฒนานโยบาย การแก้้ปัญหาการตัดสินใจและการจั้ดสรรทรัพยากร 5) อธิบายการใช้ข้อมูลซึ่งจะช่วยให้ นีสิตนั้กศึกษาเข้าใจตัวเขาดีขึ้น

4.4.3 ศึกษา รูปแบบในการกระตุน หรือสนับสนุนการพัฒนา ค้่านิยม นีสิตนั้กศึกษาไทยมุสลิม โดยการสร้างต้นแบบอาจารย์ หาแนวทางการส่งเสริมอาจารย์และนีสิตนั้กศึกษา ทคลองจนการส่งเสริมสิทธิหน้าที่ของนีสิตนั้กศึกษา สอดคล้้องกับ American Personnel and Guidance Association

(1977 : อ้างถึงใน พรชูลี อาชวอรุง, ม.ป.ป. : 48-50) ซึ่งกล่าวถึงประเภทของเนื้อหาสาระของปัญหาในการวิจัยในเรื่องของนิสิตนักศึกษา คือ ลักษณะนิสิตนักศึกษา พฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา มิติของการจัดองค์กรสำหรับกิจการนักศึกษา บริการสำหรับนิสิตนักศึกษา และการเตรียมและพัฒนาบุคลากรเพื่องานนิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ พรชูลี อาชวอรุง (ม.ป.ป.) ได้ยกตัวอย่างปัญหาในการทำวิจัยในเรื่องนิสิตนักศึกษาทางการวิจัยอุดมศึกษา เช่น บทบาทของพลังนิสิตนักศึกษา ตัวการเปลี่ยนแปลงภายในสถาบัน ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา กฎระเบียบสิทธิและหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา ผลกระทบของหอพักที่มีต่อนิสิตนักศึกษา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลจากการจัดกิจกรรมกลุ่มในหมู่เพื่อน บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีต่อกลุ่มนิสิตนักศึกษา ลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นต้น

4.5 Balanced scorecard ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ผลการวิเคราะห์การจัดทำ Balanced scorecard ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย 4 มิติ คือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และความงอกงาม สอดคล้องกับหลักการของ แคปแลน และ นอร์ตัน (Kaplan and Norton, 2001) ที่กล่าวถึง Balanced scorecard ที่จะช่วยการบริหารจัดการสามารถกำกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกลยุทธ์ที่วางไว้ได้ โดยสามารถสื่อให้ทุก ๆ คนในองค์กรได้เห็นภาพรวม และเชื่อมโยงภารกิจของตนเองกับวัตถุประสงค์ของงานแต่ละระดับได้ (ชัยอนันต์ สมุทวานิชและคณะ, 2546) ได้แบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ ด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการจัดการภายใน การเรียนรู้และความงอกงาม

4.5.1 มิติการเงิน ประกอบด้วย **วัตถุประสงค์** ได้แก่ 1) การแสวงหารายได้ 2) ประหยัดและลดต้นทุน **ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพการทำงาน 2) ระบบงบประมาณและแผนการดำเนินงาน 3) อัตราเพิ่มของรายได้สุทธิ 4) ผลลัพธ์ที่เพิ่มขึ้น 5) ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 6) วิธีการบริหารและจัดการ และ 7) Unit cost **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) มูลค่าของการลงทุนต่อหน่วย 2) รายได้เพิ่มขึ้น **การริเริ่ม** ได้แก่ 1) การจัดทำแผนงบประมาณการลงทุนและการดำเนินงาน 2) การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานและลดการสูญเสีย 3) สำรวจและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วย 4) ระดมความคิดเพื่อจัดหางานเพิ่มรายได้หรือลดเงินลงทุน 5) พัฒนาระบบการบริหารเทศะ 6) ความช่วยเหลือและขอความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น 7) สำรวจความต้องการของนิสิตนักศึกษา 8) จัดสรรและใช้บุคลากร/ทรัพยากรเต็มศักยภาพและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ พรชูลี อาชวอรุง (2546) ที่กล่าวถึง Balanced scorecard ของสถาบันพระบรมชนก **มิติการเงินมีวัตถุประสงค์** เพื่อลดต้นทุน มีการเพิ่มขึ้น

ของการได้ **ตัวชี้วัด**คืออัตราเพิ่มของรายได้สุทธิ กำหนดวิธีการในการบริหารและการจัดการ **เป้าหมาย** คือมูลค่าของการลงทุนต่ำลงและมูลค่าของรายได้เพิ่มขึ้น **กิจกรรม**ได้แก่ ดำรงและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วย ทำแผนการจัดทำงบประมาณการลงทุนและดำเนินการและยังสอดคล้องกับนั้นหา วิทวุฒิศักดิ์ (2545) ที่กล่าวว่า มุมมองด้านการเงิน ประกอบด้วย **วัตถุประสงค์** ได้แก่ 1) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ใช้ 2) การลดของต้นทุนต่อหน่วย **ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) ปริมาณของทรัพย์สินเพิ่มขึ้น อัตราการเพิ่มของรายได้สุทธิ 3) ตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงาน **เป้าหมาย**ได้แก่ 1) มูลค่าของการลงทุนต่อหน่วยต่ำลง จำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้น **กิจกรรม** ได้แก่ 1) จัดทำแผนงบประมาณการลงทุน/การดำเนินงานอย่างมุ่งผลงาน เพื่อขยายมูลค่าของทรัพย์สินและบริการ 2) ระดมความคิดสร้างสรรค์ พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตและบริการสารสนเทศตามความต้องการสังคม 3) ระดมทุนและมีความสัมพันธ์กับภายนอก ประสานผลประโยชน์และส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น 5) ดำรงและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยและนำผลการวิจัยเผยแพร่เพื่อความโปร่งใส

4.5.2. มิตินิสิตนักศึกษา มิตินิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย **วัตถุประสงค์** ได้แก่ 1) นิสิตนักศึกษาพึงพอใจ (การบริการ/โปรแกรม) 2) แสวงหามิติใหม่ที่ไม่เคยใช้บริการ 3) ชื่อเสียงของพันธกิจดีขึ้น 4) รักษา นิสิตนักศึกษาเดิมเพิ่มจำนวนนิสิตนักศึกษาใหม่ **ตัวชี้วัด**ได้แก่ 1) จำนวนบริการ/โปรแกรม 2) พฤติกรรมการใช้บริการและเข้าร่วมโปรแกรม 3) สถิติและจำนวนผู้ใช้บริการ/โปรแกรม 4) การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม และวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม **เป้าหมาย**ได้แก่ 1) จำนวนผู้ใช้บริการ/โปรแกรมเพิ่ม 2) สามารถเข้าถึงบริการ และใช้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ค่านิยม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเพิ่มขึ้น **การริเริ่ม**ได้แก่ 1) จัดการให้เพิ่มมูลค่าในบริการ/โปรแกรม 2) การพัฒนาออกแบบบริการ/โปรแกรม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา 3) จัดการบริการ/โปรแกรมอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ 4) ดำรงความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย 5) การประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกสถาบัน สอดคล้องกับ พรชูลี อาชวอรุง (2546) กล่าวถึง **มิติกู้ค่า** คือ **วัตถุประสงค์** ได้แก่ การแสวงหากู้ค่าใหม่ **ตัวชี้วัด**ได้แก่ มีอัตราการเพิ่มของลูกค้ำและมีอัตราความพึงพอใจด้านการให้บริการเพิ่มขึ้น **เป้าหมาย**ได้แก่ มีลูกค้ำเพิ่มขึ้นและลูกค้ำมีความพึงพอใจ **กิจกรรม**ได้แก่ 1) ประสานและเชื่อมโยงความร่วมมือของเครือข่าย 2) ศึกษาและดำเนินการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/สังคม และนั้นหา วิทวุฒิศักดิ์ (2545) กล่าวถึง **มุมมองด้านลูกค้ำ** (คณาจารย์

นักศึกษาและบุคลากรนอกในท้องถิ่น) ประกอบด้วย **วัตถุประสงค์** ได้แก่ 1) ลูกค้าพึงพอใจในบริการที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว 2) ชื่อเสียงของกิจการดีขึ้น ภาพลักษณ์ดี รักษาลูกค้าเดิม แสวงหาลูกค้าใหม่ **ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) สถิติจำนวนผู้ใช้ทุกระบบ 2)ระดับความพึงพอใจ **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) จำนวนผู้ใช้เพิ่ม 2) ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นและได้รับสารสนเทศหลากหลายประเภทและหลากหลายโครงการและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 3) ความพึงพอใจเพิ่มระดับอย่างสม่ำเสมอที่ทำการสำรวจ

5.4.3. กระบวนการภายใน มิติกระบวนการภายในประกอบด้วย **วัตถุประสงค์** ได้แก่

1) พัฒนาทักษะของอาจารย์ บุคลากรในงานพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) พัฒนาคุณภาพเทคโนโลยีและสารสนเทศ 3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ **ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) ระบบบริการ ประสิทธิภาพการทำงาน 2) คุณภาพและเนื้องาน 3) ระบบการประเมินและแผนการปฏิบัติงาน 4) แผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) กระบวนการหลักในการจัดการ การบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัยเพื่อได้แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์และการประเมินทางการพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) การบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัย ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ครบถ้วนทุกด้าน 3) บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ จัดการบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัยให้เกิดการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิมในสถาบันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน **การริเริ่ม** ได้แก่ 1) พัฒนารูปแบบการบริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่หลากหลาย 2) พัฒนาบุคลากรทุกระดับทุกด้าน 3) พัฒนาโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงาน 4) จัดทำ 3) กลยุทธ์ทุกระดับขององค์กรอย่างมีส่วนร่วม 5) พัฒนาระบบฐานข้อมูล ด้านการพัฒนานิสิต 4) นักศึกษา 6) นำกระบวนการวิจัยสถาบันมาใช้ในการพัฒนางาน 7) พัฒนาระบบการกำกับดูแลให้รางวัลและโทษ 8) พัฒนาองค์กรแบบ LO (Learning organization) 9) ตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์ สอดคล้องกับ พรชช. อาชีวอารุง (2546) ที่กล่าวถึงมิติภายใน ประกอบด้วย**วัตถุประสงค์** ได้แก่ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ตัวชี้วัด** ได้แก่ มีเกณฑ์ประเมินตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) ผลผลิตเพิ่มขึ้น 2) อัตราการเพิ่มของผู้ใช้บริการ 3) ผู้ใช้พึงพอใจสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ **กิจกรรม** ได้แก่ 1) ระดมผู้เชี่ยวชาญในเครือข่ายทั่วประเทศ 2) แบ่ง Zone การดูแลเป็นเครือข่ายให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยกำกับติดตาม 4) จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา นันทา วิทวุฒิศักดิ์ (2545) กล่าวถึงมุมมองด้านองค์กรประกอบภายในองค์กรหรือกระบวนการภายใน ประกอบด้วย **วัตถุประสงค์** ได้แก่ 1) พัฒนาทักษะของบุคลากรและกระบวนการดำเนินงานหรือการบริการอย่างมีพลังร่วม

2) บุคลากรและสายการบังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐาน 3) ใช้สารสนเทศเพิ่มศักยภาพกิจกรรมสอดคล้องกับมาตรฐาน **ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) ประเมินระบบและสายบังคับบัญชาทางประสิทธิภาพการทำงาน 2) เนื้องานและการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนและประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) มีบริการเพิ่มสอดคล้องกับภารกิจ **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) กระบวนการหลักและรองมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาที่กำหนด 2) ศูนย์การเรียนรู้บริการได้กว้างขวางสอดคล้องกับงาน 3) มีกิจกรรมเพิ่มสารสนเทศได้ใช้งานตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง **กิจกรรม** ได้แก่ 1) ค้นหาประยุกต์ใช้กรรมวิธีกระบวนการผลิตและการสืบค้นให้ใช้ได้สะดวก 2) ศึกษางานฝึกอบรม พัฒนาบุคลากรและสายบังคับบัญชาให้มีประสิทธิภาพ เป็นกลไกสถาบันในการพัฒนาท้องถิ่น 3) พัฒนาระบบการบริการและการนำส่งในการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรศึกษา 4) ใช้เทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ พัฒนาเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมและใช้ให้เต็มศักยภาพ

5.4.4 มิติการเรียนรู้และความมั่งคั่ง มิติการเรียนรู้และความมั่งคั่ง ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) พัฒนาอาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษา 2) พัฒนาระบบบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) สร้างสรรค์นวัตกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา **ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) จำนวนของบุคลากรและเวลาในการอบรมต่อปี 2) ผลการทำงานตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) โปรแกรมการทำงานที่เป็นนวัตกรรม 3) สถิติและผลการดำเนินงาน **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) บุคลากรมีความเชี่ยวชาญในการพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) มีนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมใช้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา **การริเริ่ม** ได้แก่ 1) จัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดการตระหนักรู้ 2) พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยี 4) จัดกิจกรรมในองค์กรเป็นองค์กรการเรียนรู้ 5) จัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ทดลอง ผลิตโปรแกรมและบริการใหม่ การวิจัยพัฒนาหรือปรับปรุงงาน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ พรชูลี อาชวอำรุง (2546) ที่กล่าวถึงมิติการเรียนรู้และความมั่งคั่ง **วัตถุประสงค์** ได้แก่ 1) ผลิตและพัฒนาบุคลากรเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน 2) ใช้ทรัพยากรร่วมกัน 3) พัฒนาปัจจัยเกื้อหนุนกระบวนการเรียนการสอนและการพัฒนาบุคลากร/อาจารย์ ร่วมกัน **ตัวชี้วัด** ได้แก่ มีเครือข่ายในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน **เป้าหมาย** ได้แก่ มีทรัพยากรเพียงพอ **กิจกรรม** ได้แก่ 1) สำรวจทรัพยากร 2) สร้างระบบการใช้ทรัพยากรของเครือข่ายร่วมกัน 3) จัดทำแผนกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 4) จัดทำฐานข้อมูลสอดคล้องกับ นันทา วิฑูฒิสักดิ์ (2545) ที่กล่าวถึง มุมมองด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์สร้างนวัตกรรม องค์การเรียนรู้ ความตระหนักรู้ด้านกลยุทธ์อย่างมีส่วนร่วม 2) การใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีที่ได้จากแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี 3) มีโอกาสใช้สารสนเทศเต็มศักยภาพ **ตัวชี้วัด** ได้แก่ จำนวนงบประมาณและเวลาในการอบรม ประชุม เจริญปฏิบัติการต่อปีและผลการดำเนินงาน **เป้าหมาย** ได้แก่ 1) จำนวนบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักรู้ด้านกลยุทธ์ตรงกันและสมาชิกมีการสร้างนวัตกรรมหรือองค์การเรียนรู้ 2) การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมีการใช้เทคโนโลยีช่วยการดำเนินงานทดแทนคนเพื่อดำเนินงานได้รวดเร็วขึ้น **กิจกรรม** ได้แก่ 1) ตระหนักรู้ในการพัฒนากลยุทธ์อย่างมีส่วนร่วมและรับรู้ด้านกลยุทธ์ตรงกัน 2) พัฒนาโครงสร้างและการบริหารงานสอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษา พ.ศ.2542 และมอบอำนาจ 3) สร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาระบบบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และระบบงบประมาณมุ่งผลงาน 4) ร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะทางเทคโนโลยีใช้ผ่านระบบมัลติมีเดีย 5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาสารสนเทศทางการศึกษาและใช้เต็มศักยภาพตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. อภิปรายผลแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม พบว่า แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2547) ที่กล่าวถึง แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่สามารถนำไปใช้ได้และก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน

7. อภิปรายผลจุดเด่นของข้อค้นพบ

ผลการวิจัยมีจุดเด่นของข้อค้นพบ ดังนี้

7.1 ค่านิยมไทยมุสลิมสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ ค่านิยมทางศาสนา คุณลักษณะของคน และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยที่ค่านิยมทางศาสนาจะเป็นไปในลักษณะของการศรัทธาต่อ

อัลลอฮ์นำไปสู่การปฏิบัติศาสนกิจ มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมและจริยธรรมของศาสนาอิสลาม คุณลักษณะของคน เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในตัวบุคคล และลักษณะพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สอดคล้องกับ สุเฮาว์ พลอยซุมและคณะ (2543) ที่ว่าค่านิยมทางศาสนาถือว่าการศรัทธาและความเชื่อที่ถูกต้องเป็นสมบัติชิ้นแรกและชิ้นเอกของชีวิตเพราะความเชื่อเป็นสิ่งกำหนดวิถีของการกระทำตลอดทั้งชีวิต นอกจากนี้ อับดุลรอซิด เจมะ (2542) กล่าวอีกว่า ปัจเจกบุคคลที่สมบูรณ์เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญในสังคมมนุษย์ และ อับดุลเลาะ อับรู (2542) กล่าวว่า โครงสร้างทางสังคมของอิสลามให้มีความรักโดยบริสุทธิ์ใจต่อเพื่อนมนุษย์ รักเพื่อนบ้านโดยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนดีในทัศนะอิสลามคือ ผู้ที่ทำประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

7.2 ค่านิยมไทยมุสลิม ประกอบด้วย 6 ประเภท คือ 1) งานอาชีพ ได้แก่ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ และความรับผิดชอบ 2) การเงิน ได้แก่ ด้านการประหยัดและออม และการบริจาค 3) ร่างกาย ได้แก่ ด้านความสะอาด และการแต่งกาย 4) ครอบครัว ได้แก่ ด้านการเลือกคู่ครอง และความกตัญญู 5) อารมณ์ ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และนันทนาการ 6) จิตวิญญาณ ได้แก่ ด้านความศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ สอดคล้องกับทฤษฎีของโรบบินส์ (Robbins, 1998) ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตที่สมดุลในมนุษย์จะต้องมี 6 องค์ประกอบ คือ งานอาชีพ การเงิน ร่างกาย ครอบครัว อารมณ์ และจิตวิญญาณ

7.3 การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีทั้งลดลง คงที่ และเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในค่านิยมด้านต่างๆ แตกต่างกันขึ้นอยู่กับที่ตั้งของสถาบัน เพศ ชั้นปีและสาขาวิชา สอดคล้องกับทฤษฎี I-E-O (Astin, 1993) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษามีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา และยังสอดคล้องกับ บราวน์ (Brown, 1972) อ้างใน พรชูลี อาชวอรุง, 2525) ที่ว่า มโนทัศน์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษากับสถาบันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมหรือที่ตั้งของสถาบันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมแตกต่างกัน (บุญยศักดิ์ แววกดี, 2526; Lewin, 1936; Feldman and Newcomb, 1970; Asch, 1995) เพศจะมีค่านิยมที่แตกต่างกัน (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2535; Feldman and Newcomb, 1970; Asch, 1995) ฐานะชั้นปีของนิสิตนักศึกษาทำให้มีค่านิยมที่ต่างกัน (อัจฉรา ถนัดหัตถกรรม, 2526; Feldman and Newcomb, 1970) และสาขาวิชาของนิสิตนักศึกษามีการรับรู้แตกต่างกันส่งผลให้ค่านิยมต่างกัน (Feldman and Newcomb, 1970)

7.4 กระบวนการสังคมประกิดค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย กระบวนการสังเกต การสังคมประกิดและตัวแบบนามธรรม และกระบวนการที่ก่อให้เกิดสังคมประกิด ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่ว่า การเรียนรู้ทางสังคม สังคมประกิดและตัวแบบนามธรรม และกระบวนการที่ก่อให้เกิดสังคมประกิด ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม (Passarella and Terenzini, 1991)

7.5 แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์และกลยุทธ์ซึ่งได้แก่ การให้บริการ การจัดโปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัย โดยมี Balance scorecard ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 4 มิติ คือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายในและการเรียนรู้และความงอกงาม ตลอดจนมีข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบันและแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน สอดคล้องกับคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2543) ที่กล่าวถึง แผนยุทธศาสตร์จะประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์และกลยุทธ์ และการที่พัฒนานิสิตนักศึกษาที่จะก่อให้เกิดความหลากหลายในกลุ่มนิสิตนักศึกษาควรรูปแบบ SPAR กล่าวคือ การให้บริการ โปรแกรม การกระตุ้นและการวิจัย (Jacoby, 1993) โดย Balanced scorecard ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 4 มิติ คือ การเงิน นิสิตนักศึกษา กระบวนการภายในและการเรียนรู้และความงอกงาม (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2546; นันทา วิฑูฒิสักดิ์, 2542) ตลอดจนมีข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบันและแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน(คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2543)

ข้อเสนอแนะระดับสถาบัน

1. สถาบันอุดมศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นหลักในการจัดการแผนกลยุทธ์โดยแยกประเภทกลยุทธ์ตามเกณฑ์ของเวลาในการปฏิบัติ ความเป็นไปได้และระดับหน่วยงานผู้ปฏิบัติในสถาบัน

2. ผลการวิจัยแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมิได้เป็นกลไกหรือเครื่องมือที่ทุกสถาบันต้องนำไปใช้ทั้งหมด แต่เป็นหลักการที่ครอบคลุมการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน ดังนั้น การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถาบัน

ต่าง ๆ ควรนำหลักการนี้ไปใช้ร่วมกับวิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจ (Mission) นโยบายและวัฒนธรรมของแต่ละสถาบัน

3. สถาบันควรจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยมีส่วนประกอบหลักของคณะกรรมการมาจากฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายอาคารสถานที่และตัวนิสิตนักศึกษา

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

4.1 จัดตั้งหน่วยยุทธศาสตร์ เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การติดตาม ประเมินผล

4.2 กำหนดปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.2.1 จัดสรรงบประมาณทางด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่แตกต่างทางวัฒนธรรมและเป็นคนกลุ่มน้อยที่เป็นมุสลิม

4.2.2 จัดระบบทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่มีบริการโปรแกรมการกระตุ้นและวิจัย ที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของสถาบัน

4.2.3 จัดนโยบายและโครงการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน อาจารย์ นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป เรื่อง การพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่มีศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4.2.4 ผู้บริหารทุกระดับทำความเข้าใจลักษณะพิเศษของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมอย่างต่อเนื่อง

4.2.5 รวมกลุ่มอาจารย์และบุคลากรไทยมุสลิมร่วมมือในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4.2.6 ให้คณะวิชาที่มีการสอนอิสลามศึกษามีความพร้อมทางด้านบุคลากรร่วมเป็นผู้นำในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4.2.7 ใช้ชมรมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4.2.8 จัดกิจกรรมร่วมกันในหมู่นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปเพื่อนิสิตนักศึกษาทุกศาสนาเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยมซึ่งกันและกันเหมือนสังคมแห่งความเป็นจริงใช้บุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4.8.9 เที่ยบเคียงสมรรถนะในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมกับสถาบันอื่นทั้งในประเทศและประเทศมุสลิมหรือประเทศใกล้เคียง

4.3 วางแผนสร้างความเข้าใจตรงกันของบุคลากรในสถาบัน

4.3.1 จัดทำเอกสารเผยแพร่ลงในคู่มือนิสิตนักศึกษา เอกสารระเบียบของสถาบัน หรือลงในเว็บไซต์

4.3.2 สอดแทรกความรู้ให้กับนิสิตนักศึกษาใหม่ในวันปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษา โดยร่วมมือกับฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกิจการนักศึกษา

4.3.3 จัดนโยบาย หรือโครงการเผยแพร่ร่วมกับองค์กรนิสิตนักศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.4 กำหนดกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของบุคลากรภายในสถาบัน โดยสอดแทรกการพัฒนาค่านิยมลงในหลักสูตรและการสอน การให้คำปรึกษา ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนโดยทำตัวให้เป็นแบบอย่างและเป็นผู้ก่อให้เกิดสังคมประกิตเสียเอง วิธีการที่จะทำให้กลยุทธ์ดังกล่าวเกิดผลในการปฏิบัติคือ ควรมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการโดยผ่านกลไกต่าง ๆ 4 วิธี คือ

4.4.1 การปฐมนิเทศ (Orientation) ได้แก่ การดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาและบุคลากรทุกฝ่าย

4.4.2 การป้องปราม (Prevention) ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมให้คำปรึกษา การให้คำแนะนำ การให้การศึกษา และการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4.4.3 การแก้ไข (Remedial) ได้แก่ การดำเนินการด้านการรักษา แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด

4.4.4 การพัฒนา (Development) ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้เกิดความเจริญส่วนรวมในทุก ๆ เรื่องในส่วนของการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ตลอดจนศึกษาวิจัยเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงาน

5. ตัวอย่างโครงการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

5.1 ชื่อโครงการ: โครงการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านความศรัทธา

5.2 หลักการและเหตุผล

ค่านิยมไทยมุสลิมสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ ค่านิยมทางศาสนา คุณลักษณะของคน และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยที่ค่านิยมทางศาสนาจะเป็นไปในลักษณะของการศรัทธาต่ออัลลอฮ์นำไปสู่การปฏิบัติศาสนกิจ มีบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมและจริยธรรมของศาสนาอิสลาม คุณลักษณะของคน เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่ปรากฏอยู่ภายในตัวบุคคล และลักษณะพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ค่านิยมไทยมุสลิมประกอบด้วย 6 ประเภท คือ 1) งานอาชีพ ได้แก่ ด้านการเลือกประกอบอาชีพ และความรับผิดชอบ 2) การเงิน ได้แก่ ด้านการประหยัดและออม และการบริจาค 3) ร่างกาย ได้แก่ ด้านความสะอาด และการแต่งกาย 4) ครอบครัว ได้แก่ ด้านการเลือกคู่ครอง และความกตัญญู 5) อารมณ์ ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และนันทนาการ 6) จิตวิญญาณ ได้แก่ ด้านการศรัทธา บุคลิกภาพและจิตสาธารณะ

การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีทั้งลดลง คงที่และเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในค่านิยมด้านต่างๆ แตกต่างกันขึ้นอยู่กับที่ตั้งของสถาบัน เพศ ชั้นปีและสาขาวิชา และกระบวนการสังคมประกิตค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ประกอบด้วย กระบวนการสังเกต การสังคมประกิตและตัวแบบนามธรรม และกระบวนการที่ก่อให้เกิดสังคมประกิต ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม

ความศรัทธาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาค่านิยมด้านอื่นๆ ดังนั้นการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจำเป็นต้องกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเป็นการเฉพาะ

5.3 วัตถุประสงค์

5.3.1 เพื่อพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมด้านความศรัทธา

5.3.2 เพื่อพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมระดับสถาบันและระดับเอกัต

บุคคล

5.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาค่านิยมด้านความศรัทธาสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมโดยมีกลยุทธ์ ดังนี้

5.4.1 การให้บริการ

5.4.1.1 จัดบริการจำเป็นเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิม เช่น สถานที่ละหมาด ร้านอาหารฮาลาล เป็นต้น

5.4.1.2 จัดห้องสมุดทางอิสลามศึกษา ให้นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง

5.4.1.3 จัดตั้งสถาบันการเงินแบบอิสลามที่ปราศจากระบบดอกเบี้ยและนำระบบบัญชีรวม (กองทุนทรัพย์รวม) เพื่อเป็นแหล่งเก็บออมเงินและกู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยให้นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

5.4.2 การจัดโปรแกรม

5.4.2.1 จัดหลักสูตรการสอนเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิมเพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้และแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลาม

5.4.2.2 จัดกิจกรรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยมีอาจารย์ผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นองค์ปาฐกในการให้ความรู้ทางศาสนาและวิถีปฏิบัติ

5.4.2.3 จัดกลุ่มนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมพบปะกัน แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ปกครองดูแลด้วยตนเองที่มีลักษณะของภาครภาพและขนิษฐภาพตามหลักการอิสลาม

5.4.2.4 จัดโปรแกรมฮาลาลเกาส์(กลุ่มศึกษาอิสลาม)เพื่อให้นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมศึกษาหาความรู้และวิถีปฏิบัติตามแนวทางอิสลาม โดยสร้างลักษณะนิสัยแบบอิสลาม การตรวจสอบตนเอง การขัดเกลาจิตใจ การตระหนักรู้ในตน มีความเป็นพี่น้องกัน การรู้จักซึ่งกันและกัน การแนะนำตักเตือนต่อกันและเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่น การนำนิสิตนักศึกษาพักอาศัยในปอเนาะ (โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิม) มัสยิดและชุมชนมุสลิม เพื่อฝึกประสบการณ์ การใช้ชีวิตแบบอิสลาม สังเกตและเรียนรู้วิถีปฏิบัติตามเอกลักษณ์ตนตามสภาพความเป็นจริงในสังคม

5.4.3 การกระตุ้น

5.4.3.1 เน้นการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบให้การให้ความรู้ความเข้าใจในค่านิยมไทยมุสลิมที่พึงประสงค์ เช่น วารสารสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

5.4.3.2 กระตุ้น โดยรุ่นพี่ที่กำลังศึกษาอยู่หรือที่สำเร็จการศึกษาแล้วมาพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่จะพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิม

5.4.3.3 จัดงบประมาณพิเศษสำหรับกิจกรรมต่างๆและให้รางวัลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลักดันในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

5.4.3.4 สร้างผู้นำรุ่นใหม่ในกลุ่มนิสิตนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรมุสลิมเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีระบบเครือข่ายในการดำเนินงานด้านการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

5.4.3.5 จัดการแข่งขันด้านความรู้และการประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมไทยมุสลิมเพื่อก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนาอิสลาม

5.4.3.6 ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับของนิสิตนักศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักการและวิถีปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

5.4.4 การวิจัย

5.4.4.1 ศึกษาวิจัยรูปแบบการดำเนินงานใหม่ๆ เช่นกิจกรรมที่เหมาะสมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ระบบหอพักที่อยู่ร่วมกันกับศาสนิกอื่น การให้บริการ การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนาค่านิยมไทยมุสลิม

5.4.4.2 ศึกษาการให้คำปรึกษาและแนะแนวที่เป็นการเฉพาะในเรื่องการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางการดำรงชีวิตตามค่านิยมไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป

5.4.4.3 ศึกษารูปแบบและวิธีการของโปรแกรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการคิดวิเคราะห์ภายในตนเองและการบูรณาการวิชาการและสังคมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

5.5 ผู้รับผิดชอบ: ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาเป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารของสถาบัน/คณะ/หน่วยงาน

5.6 ระยะเวลาในการดำเนินการ ตลอดปีการศึกษา 2547

5.7 งบประมาณ: ใช้งบประมาณปกติของสถาบัน/คณะ/หน่วยงาน และให้สนับสนุนกิจกรรมเฉพาะบางส่วน

5.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.8.1 นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมีความรู้ เข้าใจและมีความศรัทธาในหลักการศาสนาอิสลามและวิถีปฏิบัติ

5.8.2 นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมระดับบุคคลและระดับสถาบันมีค่านิยมเพิ่มขึ้น

5.8.3 เกิดความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันระหว่างนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมและนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในการนำไปปฏิบัติในระดับคณะ/หน่วยงาน ภาควิชา
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ Balanced scorecard ด้านการริเริ่ม(Initiative) ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่มีชัดเจนในการปฏิบัติ
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษา และที่สังกัดหน่วยงานอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยเปิด มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันราชมนฑล โรงเรียนทหาร ตำรวจ เป็นต้น
4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป
5. ควรศึกษาการอยู่ร่วมกันของนิสิตนักศึกษาที่มีศาสนา วัฒนธรรมแตกต่างกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
6. ควรนำวิธีการศึกษาเชิงปริมาณเข้ามาประกอบเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องเที่ยงตรง และมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนก จันทร์จรรย์. 2535. *คู่มือครู : การอบรมความรู้และจริยธรรมเพื่อชีวิต ตอนที่ 1* ม.ป.พ. การ์ม อับดุลเลาะห์. ม.ป.ป. *คู่มือมุสลิมเบื้องต้น* ฉบับรวม 1-2. กรุงเทพฯ: ส. วงศ์เสงี่ยม.
- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. 2545. “การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ” ใน *กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้*. เอกสารประกอบการสัมมนา ชุดที่ 1 ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 8-9 ส.ค. 46 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์. 2534. *กระบวนการพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์การแต่งกายแบบอิสลามของนักศึกษาสตรีมุสลิมในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษม สุวรรณกุล. 2530. “คำนิยามกับมหาวิทยาลัย” ใน *ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. (ต.ค. – ธ.ค. 30) หน้า 20 – 24.
- ไกรยุทธ ชีรตยคีรินทร์. 2531. *แนวพระราชดำริโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขตการศึกษา 2, สำนักงาน. 2536. *วิถีชีวิตมุสลิม*. ยะลา: สำนักงานเขตการศึกษาเขตการศึกษา 2.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. 2547. *คำรับรองการปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด. ธันวาคม 2546: สรุปยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2525. *วิทยาการกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม*. (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2531. *วัฒนธรรมประจำชาติ*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- จริยา หาสิตพานิชกุล. 2545. “ยุทธศาสตร์ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตนักศึกษา” ใน *กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้*. เอกสารประกอบการสัมมนา ชุดที่ 1 ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 8-9 ส.ค. 46 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จิรวัดน์ วีรังกร. 2545. “กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนานิสิตนักศึกษาบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้” ใน *กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้*. เอกสารประกอบการสัมมนา ชุดที่ 1 ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 8-9 ส.ค.45 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมชัย มนุษเสวต. 2545. “ค่ายอาสาพัฒนา : การเรียนรู้เชิงบริการเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน” ใน *มณีวรรณ กมลพัฒนะ และไพโรจน์ วิฑูรพาณิชย์ (บรรณาธิการ) รวมศาสตร์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 บัณฑิตในอุดมคติ*. 15-16 พ.ค. 41 ณ อาคารเฉลิมพระบารมี 50 ปี โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชนิดา รักษ์พลเมือง. 2526. *สังคมวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยพร วิชาวุธ. 2525. *มูลสารจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ. 2546. *การพัฒนายุทธศาสตร์อุดมศึกษา*. มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา เสนอต่อทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย อินทรประวัตติ. 2545. “หัวใจของงานกิจการนักศึกษา” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง *กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา เน้นรับทางปฏิรูปการเรียนรู้*. ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. 2531. *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- คูสิต หวันเหลี่ยม. 2530. *ศึกษาวัฒนธรรมการทำงานตามสถานภาพส่วนบุคคลของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. 2530. *ข้าราชการระดับสูงของไทยและความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- นันทา วิฑูรศักดิ์. 2545. *การวางแผนกลยุทธ์ สำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏในทศวรรษหน้า (2544-2553)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎิบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิตา วุฒิวัย. 2544. **การพัฒนารูปแบบการบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อสนับสนุนพันธภาวะต่อการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นืออน กลิ่นรัตน์. 2526. **ค่านิยมและระบบค่านิยมของอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัย.** สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- นุรฮัยนี.(ม.ป.ป.) **ทิวาบ.** กรุงเทพฯ: M.K. IMAGE.
- บรรจง บินกาชัน. 2523. **การคลังอิสลาม.** กรุงเทพฯ: วุฒิชัยการพิมพ์.
- บรรจง บินกาชัน. 2542. **อิสลาม : สำหรับผู้เริ่มสนใจศาสนาอิสลาม.** กรุงเทพฯ : เจริญวิทยาการพิมพ์.
- บุญศักดิ์ แววกักดี. 2526. **การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ จงรักษ์. 2539. **การวิเคราะห์งานพัฒนานักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือตามรูปแบบของ เอ ซี พี เอ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประนอม รอดคำดี. 2538. **รูปแบบการพัฒนาระดับความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์คุชฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูรศักดิ์ ชลายุชเชชะ. 2539. **มุสลิมในประเทศไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2 โครงการห้องสมุดอิสลามสายสกุลสุต่านสุลัยมาน.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2523. **รายงานผลการวิจัยเรื่อง ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรัชญา พุฒิโชติ. 2541. **สังคมประกิต การเปิดรับข่าวสารและความเชื่อทางไสยศาสตร์ของนิสิตระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภาณี ฐิติวัฒนา. 2523. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- พจนีย์ ทรัพย์สमान. 2529. **อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2525. **นิสิตนักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2540. กระแสการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาของโลก. ใน **ทิศทางการปฏิรูปการศึกษาหลังมัธยมศึกษาไทย ในศตวรรษที่ 21**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา สำนัคนายกรัฐมนตรี, หน้า 31.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2540. “การวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Research)” ใน **แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา**. ทิศนา แจมมณี – สร้อยสน สกตรัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 221-258).
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2543. **รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการการอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : รูปแบบการจัดกลุ่มอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพปัจจุบัน**. สำนักนโยบายและแผน ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2544. การสอนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์. ใน **เอกสารประกอบการประชุมเชิงวิชาการ เรื่อง “ปฏิรูปการเรียนรู้: นวัตกรรมการสอนระดับอุดมศึกษา”** วันที่ 30-31 กรกฎาคม 2544. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2546. **ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาองค์กรของสถาบันพระบรมราชชนก**. สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. 2546. **การวิเคราะห์การคิดเชิงเหตุผลเพื่อพิจารณาตัดสินของคนไทย**. รายงานการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. (ม.ป.ป.) **421 670 การวิจัยทางการอุดมศึกษา (Research in Higher Education)**. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พสุ เดชะรินทร์. 2544. **เส้นทางจากกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard และ Performance Indicators**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชนี เชษจรรยา และ ประทุม ฤกษ์กลาง. 2531. **รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวและการเปิดรับสื่อมวลชนของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. รายงานการวิจัย AMIC (Asian Mass Communication Research and Information Center).

- พัทธา สายหู. 2519. **การศึกษาสภาพหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างใกล้ชิดระยะยาว ตอนที่ 1 ภาคทั่วไป การปฏิบัติงานของพัฒนากรในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน.
- พัทธา สายหู. 2529. **กลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิบูล บุญประเสริฐ. 2537. **พัฒนาการของกิจกรรมนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิเชษฐ กาลามเกษตร์. 2528. “กฎหมายและจริยธรรมอิสลาม” ใน **ศาสนาและวิทยาศาสตร์** ชุมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2520. “การศึกษาและสังคมประจิด” ใน **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2524. **หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ฟ้ามูย เรื่องเลิศบุญ. 2539. **การศึกษาแนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีวรรณ กมลพัฒนและคณะ. 2541. **บัณฑิตอุดมคติไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- มนตรี เข้มกลีกร. 2545. “การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติ” ใน **รูปแบบการดำเนินงานเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา**. เอกสารประกอบการสัมมนา ชุดที่ 2 ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 8-9 ส.ค.45 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานี ชูไทย. 2532. **อิสลามธรรมนุญแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- มูรีอด มุคตารี. ม.ป.ป. **เดือนสถิติผู้หลงลืม**. พระนคร: ส. วงศ์เสงี่ยม.
- โมหัมมัด อับดุลกาเดร์. 2520. **ความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้**. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- ยอดธง ทับทิวไม้. 2545. “เราจะขायมหาวิทยาลัยเป็นของต่างชาติ” **นสพ.ผู้จัดการรายวัน**. 15 ธันวาคม 2545 หน้า 8.
- ยะก๊ีบ ท้วมประดม. 2538. **มูมัสยิด**. กรุงเทพฯ : ส.วงศ์เสงี่ยม.

- ยูสุฟ ก็อรฏอวี. 2530. *ทะเลและหะรอมในอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 1 บรรจง บินกาซัน (แปล). กรุงเทพฯ. อัล-ญูฮาด.
- รัตติยา สาและ. 2544. *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. *พจนานุกรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. 2537. *การศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยวิธีการสืบค้นเชิง ธรรมชาติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุศุภบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. ม.ป.ป. *การพัฒนานิสิตนักศึกษา*. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร รักการ. 2529. *วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2532. *ค่านิยมของข้าราชการไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วิลาศ ชูช่วย. 2543. *สังคมกรรมทางการเมืองของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. *ข้อมูลสถิติที่สำคัญรายจังหวัด พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ รสพ.
- สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. 2545. *พูดในที่ประชุมสัมมนาพุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย*. วันที่ 15 ธ.ค. 45 โรงแรมสยามซิตี้.
- สมศักดิ์ สุขใจ. 2541. “โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกในคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ” ใน *มติวรรณ กมลพัฒนะ และไพโรจน์ วิฑูรพาณิชย์ (บรรณาธิการ) รวมศาสตร์ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 บัณฑิตในอุดมคติ*. 15-16 พ.ค. 41 ณ อาคารเฉลิมพระบารมี 50 ปี โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. 2527. *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สหพันธ์องค์กรนิสิตนักศึกษามุสลิมภาคใต้ (สอ.มต.) 2543. **โครงการอบรมผู้นำกลุ่มศึกษาอิสลาม**. เอกสารประกอบโครงการ วันที่ 9-10 ก.ย. 2543 ณ มัสยิดบ้านปลายทอน จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2541. “คุณลักษณะสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” มณีวรรณ กมลพัฒนะ และไพโรจน์ วิฑูรย์พาณิชย์ (บรรณาธิการ) **รวมศาสตร์กระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกัน** ในการประชุมระดับชาติครั้งที่ 2 บัณฑิตไทยในอุดมคติ ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สัมพันธ มีคง. 2539. **การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดสำหรับนักศึกษาครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเนาวิ ขจรศิลป์. 2538. **มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 2 : การพัฒนานักศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สุนทรี ไคมิน และ สนิท สมัครงการ. 2522. **รายงานการวิจัยเรื่อง ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนทรี ดวงทิพย์. 2543. **การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพด้านการเรียนรู้ในสถาบันราชภัฏ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเชาว์ พลอยชุม และคณะ. 2543. **สู่ความสำเร็จ : หลักการรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น รู้จักธรรมชาติ ในมิติแห่งพระพุทธศาสนาเพื่อชีวิตที่สมบูรณ์**. คณะทำงานจัดทำคัมภีร์หลักธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สุเทพ สันติวรานนท์ และคณะ. 2541. **รายงานการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีต่อข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม ตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี กรณีศึกษาในอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และคณะกรรมการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร.

- สุภรณ์ ล้อมอารีย์. 2541. “หลักสูตรบัณฑิตมหาชน” ใน *มณีวรรณ กมลพัฒน และ ไพโรจน์ วิฑูรพาณิชย์ (บรรณาธิการ) รวมศาสตร์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 บัณฑิตในอุดมคติ*. 15-16 พ.ศ. 41 ณ อาคารเฉลิมพระบารมี 50 ปี โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2535. “จริยธรรมและค่านิยมพื้นฐานทางจิตใจของคนไทย” ใน *สมบัติทิพย์ ของการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 99 – 108.
- สุรพล โฟพิศ. 2518. *การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมของนักศึกษาไทยพุทธกับนักศึกษาไทย อิสลามที่ศึกษาในวิทยาลัยครูยะลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัตรา สุภาพ. 2531. “การขัดเกลาทางสังคม”. ใน *สังคมและวัฒนธรรม*. เอกสารประกอบการศึกษาภาควิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. 2541. *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. 2541. *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยมครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543. *ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา บุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย : การศึกษาเชิง ปริมาณและคุณภาพ*. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี วงษ์มณฑา. 2531. “การสื่อสารกับกระบวนการสังคมกรรม” ใน *หลักและทฤษฎีการสื่อสาร*. หน่วยที่ 9-15. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2524. *วัฒนธรรมอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จูจีนไทย.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535. *วัฒนธรรมอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ทางนำ.
- โสภา ชูพิกุลชัย. 2522. *จิตวิทยาสังคมประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- อนิส อมาตยกุล และคณะ. 2543. *สู่ความสำเร็จ : หลักการรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น การรู้จัก สังคมการรู้จักสิ่งแวดล้อม ชีวิตในอุดมคติในมิติแห่งศาสนาอิสลามเพื่อชีวิตที่สมบูรณ์*. โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักงานมาตรฐาน อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

- อภิญา มานะโรจน์. 2539. **การศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณ บุญชม. ม.ป.ป. **หะดีษซอเอียะฮ์ เล่ม 3**. กรุงเทพฯ : ส. วงศ์เสงี่ยม.
- อับลการ์ิม ชัยคาน. 2543. “ระบบจริยธรรมในอิสลาม” อิสมาแอ อาลี (แปลและเรียบเรียง) **วารสารสายสัมพันธ์ ปีที่ 35 อันดับที่ 375-376 พ.ค. – มิ.ย. หน้า 42-43**.
- อับลอรอซิด เจมะ. 2542. **สังคมอิสลาม**. ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อังฉรา ถนัดหัตถกรรม. 2526. **การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนทหาร ตำรวจ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังฉรา ภาณรัตน์. 2535. **ปัจจัยภายในและภายนอกวิทยาลัยครูที่มีส่วนปลูกฝังค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครูของนักศึกษาครูชาติพันธุ์ไทยเขมร**. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อับลเลาะ อับล. 2542. **อิสลามและมุสลิม** วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อามีนะห์ คำรงผล. 2544. **สาระน่ารู้เกี่ยวกับชีวิตมุสลิม**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: นัทชาพับลิชชิ่ง.
- อารง สุทธาศาสน์. 2543. “สถาบันครอบครัวในอิสลาม : วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ” ใน อารง สุทธาศาสน์ (บรรณาธิการ). **รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีพร อำนวยกิจเจริญ. 2533. **ปัจจัยบุคลิกภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวของวัยรุ่นที่มีอิทธิพลต่อการชมฟรีคอนเสิร์ตในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิมรอมิม กุเรชี. 2497. **คำบรรยายอัล-กุรอาน**. ภาควิชาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: อัล-หุดา.
- อิสมาแอ อาลี. 2540. **กฎหมายครอบครัวอิสลาม**. โครงการแปลและเรียบเรียงตำราอิสลามลำดับที่ 4 วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- อุณาวัติ คงมั่นวัฒนา. 2537. **การสื่อสารและการสังคมประกิดด้านวัฒนธรรมทางจิตใจของนิสิต
ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** วิทยานพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. การวิเคราะห์เนื้อหา. 2539. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย.** ภาควิชาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2539), 5-15.
- อิชาโกะ นากายูระ และคณะ. 2544. **ค่านิยมทางสังคม ศาสนาของสตรีมุสลิมในภาคใต้
ของไทย : กรณีศึกษาคณงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี.** การวิจัยร่วม
ระหว่างคณะนานาชาติศึกษา มหาวิทยาลัยbungเกียว ประเทศญี่ปุ่นและคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

- Asch, S.E. 1995. *Opinions and social pressure*. Scientific American.
- Astin, A.W. 1965. Effect of different college environments on the vocational choices of high aptitude student. *Journal of Counseling Psychology* 12: 28-34.
- Astin, A.W. 1977. *Preventing student from dropping out*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Astin, A.W. 1993. *What matters in collage?* San Francisco: Jossey-Bass.
- Baldrige, V.J. 1983. "Strategic planning in higher education : Does the Emperor Haur Any Clothes? In V.J. Baldrige (ed.) *Dynamic of organizational change in education*. Berkeley, Calif. : Mc Cutchan, 1983.
- Bandura, A. 1977. *Social learning theory*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Barton, A.H., 1960. *College characteristic and peer group influence*. Burean of Applied Social Research, Columbia University.
- Barrow. J., Cox, P, Sepich. R., and Spirak, R. 1989. "Student needs assessment surveys : Do they predict student use of services" *Journal of College Student Development* 30(1), 77-82.
- Blake, J.H. 1985. *Approaching minority students as assets*. *Academe* 71(July): 19-21.
- Brown, D.R. 1972. Student stress and the institutional environment. *Journal of Social Issues* 23, 92-107.
- Bush, T. 1995. *Theories of educational management*. 2nd ed. London: Paul Chapman.
- Cage, M.C. 1992. "To shield academic programs from cuts, many colleges pare student services." *Chronicle of Higher Education* 18: A 25-A26.
- Cahn, S. 1986. *Saints and scamps*. Totowa, NJ : Rowman & Littlefield.
- Carnaghi, J.E. 1992. "Focus groups : Teachable and educational moment for all involved." In F.K. Stage (ed.), *Diverse methods for research and assessment of college students*. Va.: American College Personal Association.
- Chang, M., Witt, Sandis, D., Jones, J., & Hatuta, K. 1999. *The dynamic of race in higher education: An examination of the evidence*. Washington, DC: the American Educational Research Association.

- Clark, B.R. & Neave, G. 1987. *The encyclopedia of higher education*. V. 3. Analytical perspectives. New York: Pergamon Press.
- Chickering, A.W. 1974. *Educational and identity*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Cross, W.E. 1971. *The Negro-to-Black conversion experience*. Black World, July, 13-17.
- Evans, N.J. 1985. "Need assessment methodology : A comparison of results." *Journal of College Student Personnel* 26(2)
- Evans, N.J. 1987. A framework for assisting student affairs staff in fostering moral Development. *Journal of Counseling and Development* 66: 191-194.
- Fairbook, P. 1993. "Food services and programs." In R.B. Winton, Jr., S. Anchors, and Associates, *Student housing and residential life : A handbook for professionals committed to student development goals*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Feldman, K.A. and Newcomb. T.M. 1970. *The impact of college on students. Vol. I. Analysis of four decades of research*. San Francisco. Jossey Bass.
- Flacks, R., 1963. *Adaptation of deviants in college community*. Unpublished doctoral dissertation, University of Michigan.
- Giroux, R.F. 1977. *College student development : Programs issues and practices*. Washington, D.C.: APGA.
- Guba, E.G. and Lincoln, V.S. 1985. *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, California: Sage.
- Hanson, G.R. & Yancey, B.D. 1977. *Gathering information to determine program needs*. London: Jossey-Bass.
- Hault, T.F. 1969. *Dictionary of modem sociology*. Little Asams and
- Helms, J. 1990. *Black and white racial identity : Theory, research, and practice*. New York : Greenwood.
- Hofstede, G. 1987. *Culture's consequences international differences in work related values* . London: Sage.
- House, P.W. 1976. *The art of policy analysis*. Beverly Hills, California: Sage.

- Huebner, L.A., and Lawson, J.M. 1990. "Understanding and assessing college environments." In D.G. Greamer (ed.), *College student development : Theory and practice* for the 1990s. Alexandria, Va.: American College Personnel Association,
- Jacoby, B. 1993. Service delivery for a changing student constituency. In M.J. Barr (Eds.), *The Handbook of student affairs administration*. pp. 468-480. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kaplan, R.S. and Norton, D.P., 2001. *The strategy focused Organization: How balanced scorecard Companies thrive in the new business environment*. Massachusetts: Harvard Business \ school.
- Kanter, R.M. 1968. *Men and women of the cooperation*. New York : Basic Books.
- Komin, S. 1990. *Psychology of the Thai people & behavioral pattern*. Research Center Nation Institute of Development Administration (Nida) Bangkok Thailand.
- Krathwohl, D.R., Bloom, B.S. and Masia, B.B. 1964. **Taxonomy of education objective: The classification of education goals**. New York: David Mckay.
- Krippendorff, K. 1980. *Content analysis an introduction to its methodology*. London: Sage.
- Kuh, G.D. 1982. "Purposes and principles of needs assessment in student affairs." *Journal of College Student Personnel* 23(2): 202-209.
- Leafgren, F. 1993. "Wellness as a comprehensive student development approach." In R.B. Winston, Jr., S. Anchors, and Associates, *Student housing and presidential life : A handbook for professionals committed to student development goals*. San Francisco : Jossey-Bay,
- Lewin, K. 1936. *Principles of topological psychology*. (F.Heider and G.M. Heider, trans.) New York : McGraw-Hill.
- Lewis, C.D. 1999. *When cultures collide: Managing successfully across culture*. London: Nicolas Berkley.
- Manning, K. 1988. *The multi-cultural challenge of the 1990s*. Campus Activities Programming (September) : 52-56.

- Mario, M. 1997. *Professional socialization of university lecture in Mozambique*. Ph.D. dissertation, University of Pittsburgh.
- Matthews, J.V.G., 1998. "A paradigm shift toward more excellent university administration." In *Pursuit of excellence in higher education*, pp. 17-19 (March) Chulalongkorn University,
- Moore, L.M. 1990. *Evolving theoretical perspectives on students*. New Directions for Student Services, No. 51. San Francisco: Jossey-Bass.
- Newcomb, T.M. and other. 1967. *Persistence and change : Bennington college and its students after twenty-five years*. New York : Wiley.
- Nobbs, J. 1983. *Sociology in context*. London: Macmillan Education.
- O'Hair, M.J. & Odel, S.J. (eds). 1995. *Education teachers for leadership and change*. Teacher Education yearbook III. California: Corwin.
- Pace, C.R. 1964. *The influence of academic and student subcultures in college and university environments*. U.S. Department of Health, Education and Welfare Cooperative Research Project No. 1083. Los Angeles, Calif : University of California, Los Angeles.
- Pascarella, E.T., and Terenzini, P.T. 1991. *How college affects students : Findings and Insights from twenty years of research*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Pascarella, E. 1980. *Student – faculty informal contact and college outcomes*. Review of Educational Research 50: 545-595.
- Pascarella, E. 1985. *College environmental influences on learning and cognitive development : A critical review and synthesis*. In J. Smart (Ed), Higher education : Handbook of theory and research (Vol.1). New York : Agathon.
- Patton, M.Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. Newberry Park, CA: Sage.
- Raths, L., Harmin, M., and Simon, S. 1966. *Values and teaching*. Charles E. Merrill, Columbus, Ohio.
- Rentz, A.L., and Saddlemire, G.L. 1988. *Student affairs functions in higher education*. Springfield. Illinois : Charles C Thomas,

- Robbins, A. 1998. *The quality of life series, The time of your life : 10 days to change your life more time for what really matters to you*. The Anthony Robbins Companies,
- Rokeach, M. 1968. "A theory of organization and change with in value-attitude system." *Journal of Social Issue* 24(January): 85-99.
- Rokeach, M. 1973. *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Senge, P.M. 1990. *The fifth discipline : The art and practice of the Learning organization*. New York : Currency Doubleday.
- Simon, S.B. and others. 1972. *Values clarification: A handbook of practical strategies for teachers and student*. New York: Hart.
- Spranger, E. 1928. *Types of men*. (Translated 6 y P.J.W. Pigors). Halle : Hiemy.
- Staton, A. 1990. *Communication and student socialization*. Norwood, NJ : A61ex.
- Stage, F.K. and Dannells, M. 2001. *Linking theory to practices: Case studies for working with college students*. 2nd ed. Philadelphia: Accalercted Development A member of the Taylor & Fromcis Group.
- Stage F.K. and Hamrich, F.A. 1994. Diversity issues: Fostering campus wide development of multiculturalism. *Journal of College Student Development* 35: 331-336.
- Strange, C.C. 1991. "Managing college environments : Theory and practice," In T.K. Miller and R.B. Winton, Jr. (eds.), *Administration and leadership in student affairs*. Muncie, Ind. : Accelerated Development,
- Stufflebeam, D.L., McCormick, C.H., Brinkerhoff, R.O., and Nelson, C.O. 1985. *Conducing educational needs assessment*. Norwell, Mass. : Wolters Kluwer.
- Symon, G. and Cassell, C. 1998. *Qualitative methods and analysis in organizational research : A practical guide*. London: Sage.
- Taylor, C.A. 1986. Black students on predominantly white college campuses in the 1980s. *Journal Of College Student Personnel* 27: 196-201.
- Taylor, S., Pepleau, L., and Sears, D. 1997. *Social psychology* (9th ed) Upper Saddle River, NJ : Prentice-Hall.
- Thio, A. 1986. *Sociology*. New York: Harpar & Row.

- Tierney, W.G., and Rhoads, R.A. 1994. *Faculty socialization as cultural process : A mirror of institutional commitment*. ASHE-ERIC Higher Education Report. No. 93-6. Washington, D.C : The George Washington University, School of Education and Human Development.
- Upcraft, M.L. and Barr, M.J. 1990. *Research and assessment program*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Upcraft, M.I. 1982. *Residence hall assistants in college*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Upcraft, M.L., and Schuh, J.H. 1996. *Assessment in student affairs : A guide for practitioners*. San Francisco. Jossey-Bass.
- Weidman, J.C., Twale, D.J., and Stein, E.L. 2001. *Socialization of graduate and professional students in higher education : A perilous passage?* San Francisco : Jossey-Bass.
- Wheeler, S. 1966. The structure of formally organized socialization settings. In O.G. Brim, Tr. And S. Wheeler. *Socialization after childhood : Two essays*. New York : Wiley. PP. 51-116.
- Whitt, E.J. 1991. "Artful science : A primer on qualitative research methods." *Journal of college Student Development* 32(5): 406-415.
- Williamson, E.G. 1961. *Student personnel services in college and universities*. New York: McGraw-Hill.
- Zeithaml, V.A., Parasuraman, A. and Berry, L.L. 1990. *Delivering quality services : balancing customer perceptions and expectations*. New York : Free Press,

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา(Content validity) ของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิปริญญาเอกทางด้านศาสนาอิสลาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หะสัน หมัดหมาน
ดร.อิบรอเอ็่ม ณรงค์รักษาเขต
2. อาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิปริญญาโทด้านอิสลามศึกษา
อาจารย์อับดุลเลาะ อับรู่
3. อาจารย์ที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมอิสลามและเป็นผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ บารู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสถียร แป้นเหลือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์
เพื่อสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมบัณฑิตศึกษาไทยมุสลิม**

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ อาลี	อาจารย์วิทยาลัยอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา
2. ดร.อับดุลเลาะ หนุ่มสุข	หัวหน้าแผนกวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. รองศาสตราจารย์เสาวนีย์ จิตต์หมวด	อาจารย์สถาบันราชภัฏธนบุรี
4. รองศาสตราจารย์พิเชษฐ กาลามเกษตร	อาจารย์แผนกวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย คะห์ลัน	คณบดีคณะสหเวชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์มะเนาะ ยูเด็น	ข้าราชการบำนาญ อดีตคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา บุคลากรนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ศึกษาและจัดทำร่างแผนกลยุทธ์ โดยการประชุมสัมมนา
วันที่ 19 กรกฎาคม 2546 เวลา 9.00 – 12.30 น.
ห้องประชุม 1 วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1. ผศ.สุพจน์	โกวิทยา	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ผศ.ดร.วรวิทย์	บารู	รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและชุมชน วิทยาเขตปัตตานี
3. ดร.อุสมาน	สารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
4. ดร.อริยา	กูหามุข	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
5. อาจารย์สมเกียรติ	สุขนันทพงศ์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิทยาเขตปัตตานี
6. อาจารย์อัศวิน	ศิลป์เมธากุล	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนาสถานที่และภูมิทัศน์ วิทยาเขตปัตตานี
7. อาจารย์นวม	ยูเด็น	รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
8. อาจารย์นิฟาริด	ระเด่นอาหมัด	รองคณบดีฝ่ายวิชาการแทนรองคณบดีฝ่ายกิจการ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
9. อาจารย์ฮาซัน	หะยีมะเย็ง	รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการศึกษาและกิจการพิเศษ วิทยาลัยอิสลามศึกษา
10. อาจารย์อาหมาน	หมัดเจริณู	รองคณบดีฝ่ายพัฒนาและกิจการนักศึกษา คณะวิทยาการสื่อสาร
11. อาจารย์วิญชัย	อูนอดิเรกกุล	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ
12. ดร.นิซาอูดะห์	ระเด่นอาหมัด	อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมุสลิม วิทยาเขตหาดใหญ่
13. ดร.ซุกรี	หะยีสาแม	อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมุสลิม วิทยาเขตปัตตานี
14. อาจารย์กุลฤดี	เหมม้น	อาจารย์หอพักนักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี

15. ผศ.เสถียร	เป็นเหลื่อ	อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ อดีตผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
16. นายนิยาบาล	อาเย	นายกองค์การนักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
17. นายไพรัช	หมัดอะด้า	ประธานสภานักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
18. นายจีรยุทธ	คาเราะสาและ	ประธานชมรมมุสลิม วิทยาเขตหาดใหญ่
19. นายหมอชาติ	อาแว	ประธานชมรมมุสลิม วิทยาเขตปัตตานี
20. นายเดชา	หวังดี	นายกสโมสรนักศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษา
21. นายอัปดุลฮาгим	ทรงเลิศ	สมาชิกสภานักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
22. นางสาวมณีรัตน์	ชุมศิริ	สมาชิกองค์การนักศึกษา วิทยาเขตปัตตานี
23. นายนิเลาะ	แวอุเซ็ง	นักวิชาการศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมประชุม
การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ด้วยวิธีการประเมินตามกระบวนการอิงผู้ทรงคุณวุฒิ
(Connoisseurship)

วันที่ 19 กรกฎาคม 2546 เวลา 14.30 – 16.30 น.

ณ ห้องประชุม 1 วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1. ดร.อิสมาอีลลฎฟี	จะปะเกีย	อธิการวิทยาลัยอิสลามยะลา ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักจุฬาราชมนตรี
2. ผศ.ดร.อิสมาแอ	อาลี	ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักจุฬาราชมนตรี
3. รศ.ดร.ปกรณ์	ปรียากร	ประธานฝ่ายวิชาการและแผนงาน ศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย
4. ดร.อับดุลฮาติม	ไซชิง	คณบดีคณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยอิสลามยะลา
5. รศ.ดลมนรรัตน์	บากา	หัวหน้าแผนกตะวันออกกลางศึกษา ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
6. รศ.ดร.อารง	สุทธาศาสตร์	อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. ดร.อิบรอเฮ็ม	ณรงค์รักษาเขต	หัวหน้าภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
8. ผศ.ดร.หะสัน	หมัดหมาน	ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ แผนกวิชาอิสลามศึกษา ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
9. ดร.อาหมัดอุมาร์	จะปะเกีย	รองอธิการฝ่ายวิชาการและกิจการนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา

10. อาจารย์อัปดุลอห์มาน วอเคร์		ผู้ช่วยอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
11. ผศ.ดร.พฤกษ์	ศิริบรรพิตักษ์	อาจารย์ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. ดร.สุนันทา	สุวรรณศิลป์	อาจารย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี
13. รศ.ดร.พรชูลี	อาชวอำรุง	อาจารย์ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14. ผศ.ดร.นิตา	วุฒิวัย	อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
15. ดร.แหวอาแซ	แหวหามะ	อาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยียาง อดีตคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิงถึงค่านิยมไทย

- กนก จันทร์ขจร. 2535. **คู่มือครู : การอบรมความรู้และจริยธรรมเพื่อชีวิต ตอนที่ 1** ม.ป.พ.
- กนก จันทร์ขจร. 2543. **คู่มือวัฒนธรรม : วิถีชีวิตไทย.กรุงเทพฯ ฯ พิศัยบุษย์การพิมพ์.**
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2539. **อนาคตผู้นำการเมืองในสองทศวรรษหน้า .** กรุงเทพฯ ฯ :
 ชัดเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2539. **ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ เล่ม 1 .** กรุงเทพฯ ฯ : ชัดเชสมิเดีย.
- เกษม สุวรรณกุล. 2530. “ค่านิยมกับมหาวิทยาลัย” ใน **ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
 (ต.ค. – ธ.ค. 30) หน้า 20 – 24.
- ไกรยุทธ ชีรตยคินันท์. 2531. **แนวพระราชดำริโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- คณะกรรมการการอนุรักษ์ศิลปกรรม. 2515. **บันทึกการสัมมนาเรื่อง เอกลักษณ์สังคมไทยในอนาคต. สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม.**
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2526. **รายงานการวิจัยเรื่อง ค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย**
 กองวิจัยและวางแผน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2531. **วัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.**
- จิระวรรณ อามระดิษ. 2538. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย**
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เส็งประษา. 2533. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.**
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2535. **บัณฑิตไทยในแนวพระราชดำริ. ทบวงมหาวิทยาลัย.**
- นืออน กลิ่นรัตน์. 2526. **ค่านิยมและระบบค่านิยมของอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- บำรุง สุขพรรณ. 2526. **รายงานการวิจัย เรื่อง บทบาทของสื่อมวลชนในการเผยแพร่และปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย. คณะวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน.**
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญยศศักดิ์ แววกักดี. 2526. **การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษา ในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา**
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญลือ ทองอยู่. 2541. “พลวัตในกิจกรรมที่คุณภาพ : กิจกรรมในการศึกษา” มณีวรรณ
กมลพัฒนะและไพโรจน์ วิฑูรย์พาณิชย์ (บรรณาธิการ) รวมศาสตร์กระบวนการ
ในการเรียนรู้ร่วมกันในการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 บัณฑิตไทยในอุดมคติ.
ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ประทีป ม.โกมลมาส. 2536. “ค่านิยมทางจริยธรรมกับการปรับปรุงของสังคม” ในรายงาน
สัมมนาวิชาสมาคมอุดมศึกษาเอกชน เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอน
และกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมแก่นักศึกษา. ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับ
ทบวงมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- ประสงค์ สุนศิริ. 2538. “การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย” ในรายงาน
การสัมมนา เรื่อง เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย. คณะกรรมการ
เอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ประสาร มาลากุล. 2523. รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย.
ทุนรัชดาภิเษกสมโภชน์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะฉัตร มาลีถาวรกุล. 2541. ค่านิยมของเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบยั่งยืน : เปรียบเทียบระหว่าง
เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอ
เมือง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผดุง ขาวสำอางค์. 2524. การศึกษาความแตกต่างของค่านิยมของชาวนาในท้องที่โครงการ
และนอกโครงการชลประทานห้วยหลวง อำเภอเมือง จังหวัดประทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระบุญเจ็ดฐานวโรและพระนเรศจน โทภาโส. 2545. เอกลักษณ์ไทย.
<http://www.Gcocities.com/bhikkhusk/aggarakthou:htm>.
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. 2524. “การเปรียบเทียบทางสังคม : ผลกระทบต่อค่านิยมและการศึกษา
ไทย” ใน ความรู้คู่คุณธรรม : รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการ
ศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ด่านไพบูลย์. 2541. “คุณลักษณะสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” มณีวรรณ กมลพัฒนะ
และไพโรจน์ วิฑูรย์พาณิชย์ (บรรณาธิการ) รวมศาสตร์กระบวนการในการ
เรียนรู้ร่วมกัน ในการประชุมระดับชาติครั้งที่ 2 บัณฑิตไทยในอุดมคติ. ทบวง
มหาวิทยาลัย.

- มณีวรรณ กมลพัฒนาและคณะ. 2541. **บัณฑิตอุดมคติไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิกร เศรษฐรัฐ. 2528. **สังคมวิทยาชนบท**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2532. **ค่านิยมของข้าราชการไทยที่เป็นผลต่อการพัฒนาชนบท : สาเหตุและแนวทางแก้ไข**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วีระ บำรุงรักษ์. 2535. **กลยุทธ์การพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม**. ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์. 2523. **รายงานการวิจัยโครงการศึกษาเรื่องสตรีไทย : ค่านิยมของสตรีไทยที่มีผลกระทบการพัฒนาพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- สมพร เทพสิทธิ์า. 2528. “บทบาทของภาคเอกชนในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ” ในรายงานการสัมมนา เรื่อง **เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย**. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2541. “คุณลักษณะสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” มณีวรรณ กมลพัฒนาและ ไพโรจน์ วิฑูรณ์พานิชย์ (บรรณาธิการ) **รวมศาสตร์กระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกัน ในการประชุมระดับชาติครั้งที่ 2 บัณฑิตไทยในอุดมคติ** ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. 2541. **สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยมครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2535. “จริยธรรมและค่านิยมพื้นฐานทางจิตใจของคนไทย” ใน **สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 99 – 108.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2531. “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. ใน **ความรู้และสังคมไทยสู่ทศวรรษที่ 1990**. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 17 – 44.
- สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543. **ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบและคุณภาพ**. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เสาวภา ไทยวัฒน์. 2539. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา.
- อรุณศรี อังประเสริฐ. 2543. **การนำเสนอรูปแบบการสอดแทรกความรู้ด้วยจริยธรรมในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2533. **วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจอง. 2541. **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อัจฉรา ถนัดหัตถกรรม. 2526. **การรับรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนทหาร ตำรวจ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. 2535. **ปัจจัยภายในและภายนอกวิทยาลัยครูที่มีส่วนปลูกฝังค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครูของนักศึกษาครูชาติพันธุ์ไทยเขมร**. วิทยานิพนธ์ดุฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Lewis , C.D. 1992. **When Culture Collide : Managing Successfully across culture**. London : Nicholas Berkley.
- Komin, S. 1990. **Psychology of the Thai people : Value and behavioral Patterns**. Bangkok : Research Center Nation Institute of Development Administration (NIDA).

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิงถึงค่านิยมมุสลิม

- เขตการศึกษา 2, สำนักงาน. 2536. **วิถีชีวิตของชาวมุสลิม**. ยะลา : โรงพิมพ์สำนักงานศึกษาธิการ
เขตเขตการศึกษา 2.
- คัมบัร อาชาติ. 2527. **การยอมตน**. แปลโดย เสนีย์ บินกาซัน กรุงเทพฯ : เจริญวิทยาการพิมพ์.
- คุรซิด อะห์มัด. 2537. **วิถีชีวิตครอบครัวในอิสลาม**. แปลโดย พิเชษฐ กาลามเกษตร กรุงเทพฯ :
นัชนาพับลิชชิ่ง.
- คุรซิด อะห์มัด. 2541. **อิสลาม : ความหมายและคำสอน**. แปลโดย จรัญ มะลูลีม. กรุงเทพฯ :
อิสามิก อเคเดมี.
- มอชาลี กุอยยิบ. 2000. **คุณธรรมของลูก : จากบันทึกของท่านอิหม่ามมอชาลี**. แปลโดย
สาเกีนะห์ บอซุ (ตาฮา) กรุงเทพฯ : มุสลิมนิวส์.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์และคณะ. 2531. **ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เชคมุฮัมหมัด ซอและและอัลมุนัจญิด.(ม.ป.ป.) 40 **ข้อคิดเพื่อปรับปรุงชีวิตในบ้าน**.แปลโดย มยุรา
วงษ์สันต์. กรุงเทพฯ : จิรัชการพิมพ์.
- ญาวาด อิกบาลกอซิบาซ. 2541. **สุนทรโวาทอันตรึงใจของสิบสี่มะอ์หมัน**. แปลโดย อัยยูน
ยอมใหม่ กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- ดลมนรจน บากาและแวอูเซ็ง มะแดเฮาะ. 2533. **อิสลามศึกษาเบื้องต้น**.วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์. 2520. **เศาะหึห์อัล-บูกอรี**. กรุงเทพฯ : อักษรสมัย.
- ดุสิต หวันเหลี่ยม. 2530. **ศึกษาวัฒนธรรมการทำงานตามสถานภาพส่วนบุคคลของครูโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรจง บินกาซัน. 2536. **อิสลาม : สำหรับผู้เริ่มสนใจศาสนาอิสลาม**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทยาการ
พิมพ์.
- บรรจง บินกาซัน. 2544. **อิสลาม : สันติธรรมนำชีวิต**. กรุงเทพฯ : อัลอะมีน.
- ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. 2539. **มุสลิมในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 โครงการห้องสมุดอิสลาม
สายสกุลสุลต่านสุลัยมาน.

- พิเชษฐ กาลามเกษตร. 2535. “กฎหมายและจริยธรรมอิสลาม” ใน **ศาสนาและวิทยาศาสตร์**.
ชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : จีระการพิมพ์.
- มานี ชูไทย. 2532. **อิสลามธรรมนุญแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : เจริญผล.
- มานี ชูไทยและคณะ. 2542. **รายงานการวิจัยเรื่องการรับรู้บทบาทของตนเองของอิหม่ามต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมในประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
มันสุร อับดุลลอฮ์. 2542. **ดัชนีอัลกุรอาน : สรุปหลักศรัทธาพื้นฐานและคู่มือค้นหาหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน**. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพ.
- เมอลานา ซัยยิด อบูล อะลา เมาคูดี. 2542. **มาเข้าใจอิสลามกันเถอะ**. แปลโดย บรรจง บินกาซัน กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- โมหัมมัด อับดุลกาเดร์. 2520. **ความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้**. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- ยะกูบ ทั่วมประดม. 2538. **มุมนัสยิด**. กรุงเทพฯ : ส.วงศ์เสงี่ยม.
- รัตติยา สาและ. 2544. **การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี**
ยะลา นราธิวาส. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. ม.ป.ป. **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน**. ศูนย์กษัตริ์ ฟาฮัด
เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน อัลมาดีนาหะ อัลมูเนาวเราะหะ ราชอาณาจักร ซาอุดีอาระเบีย,
ฮ.ศ.1419
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด.(ม.ป.ป.) “บุคลิกมุสลิม” ใน **สลามมูน**. กรุงเทพฯ : พิเศษการพิมพ์,
หน้า 34 – 35.
- อรุณ บุญชมและมรวาน สะมะอูน.(ม.ป.ป.) **หะดีษขอเอียะฮ์**. กรุงเทพฯ : ส.วงศ์เสงี่ยม.
- อานัส อมาตยกุลและคณะ. 2543. **สู่ความสำเร็จ : หลักการรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น การรู้จักสังคม การรู้จักสิ่งแวดล้อม ชีวิตในอุดมคติในมิติแห่งศาสนาอิสลามเพื่อชีวิตที่สมบูรณ์**. โครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย.
- อบูลอะลา เมาคูดี. 2542. **ระบอบชีวิตอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 3 แปลโดย บรรจง บินกาซัน.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัลอะมีน.
- อะหมัด อิซฮาร์ บาซิริ. 2541. **ระบบเศรษฐกิจอิสลามเบื้องต้น**. แปลโดย อับดุลเลาะ อับรู.
กรุงเทพฯ : ฟริกหวานกราฟฟิค.
- อามีนะห์ คำรงผล. 2544. **ชีวิตมุสลิม**. กรุงเทพฯ : นันทนาการพิมพ์.

- อาลี อาซัน. 2538. **อัลล้าก (จริยธรรม) ทางนำของชีวิต**. กรุงเทพฯ : ศ. วงศ์เสงี่ยม.
- อารง สุทธาศาสน์. 2543. “สถาบันครอบครัวอิสลาม : วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ” ใน **รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัคริถ มिरชา กูลาม อะห์มัด.(ม.ป.ป.) **ปรัชญาแห่งคำสอนทางศาสนาอิสลาม**. แปลโดย สนิวา เพลคทเนอร์, สงขลา: ม.ป.พ.
- อับดุลรอชิด เจมะ. 2542. **สังคมอิสลาม**. ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลเลาะ อับรู. 2542. **อิสลามและมุสลิม**. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลฮาติม วันแอะเลาะ. 2531. **จริยธรรมอิสลาม**. กรุงเทพฯ : ศ. วงศ์เสงี่ยม.
- อุสตาซ อัซฮารีย์ มูอ้าหมัด. 2536. **อีมานและรายละเอียด**. นนทบุรี : อัครกอมกรุงเทพฯ.
- อับรอฮีม อมีนี. 2537. **คุณธรรมแห่งชีวิตคู่**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ทางนำ.
- อิมรอน บินยุสุฟ และอิลี๋ บินอับรอฮีม. 2543. **คู่มือพื้นฐานอิสลาม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัลอิห์มาน.
- อิมาม นะวะวี. 2537. **สะดิษ รียาคูซอลีอิน เล่ม 3**. แปลโดย สมาคมนักเรียนอาหรับ. กรุงเทพฯ : จีรรัชการพิมพ์.
- อิมรอน มะลูลีม. 2524. **ศาสนาอิสลามเบื้องต้น**. โครงการตำรา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อิชาโกะ นากายูระ และคณะ. 2544. **ค่านิยมทางสังคม ศาสนาของสตรีมุสลิมในภาคใต้ของไทย : กรณีศึกษาคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี**. การวิจัยร่วมระหว่าง คณะนานาชาติศึกษา มหาวิทยาลัยบุงเคียว ประเทศญี่ปุ่นและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เอกสารประกอบการวิเคราะห์ SWOT

ชัยอนันต์ สุเมทวิช และคณะ. 2546. ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิส่งเสริม
นโยบายการศึกษา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2546. แผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ 2545

(2002 Education Criteria for Performance Excellence) สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

วิชัย ต้นศิริ. 2544. โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดสำคัญของการปฏิรูปในพระราช
บัญญัติการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.) **ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศเกี่ยวกับกิจการนักศึกษา.**

โครงการจัดตั้งกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.) **SAR รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment
Report)** สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. 2542. **การนำเสนอผลการดำเนินการจัดทำแผนแม่บท ระยะ 15 ปี
วิทยาเขตปัตตานี.** งานประสานการวางแผน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ปัตตานี.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. 2543. **วิสัยทัศน์ พันธกิจและมาตรการของแผนแม่บทระยะ 15
ปี (พ.ศ. 2545-2554) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.** งานประสานการ
วางแผน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. 2546. **นโยบายและแผนพัฒนามหาวิทยาลัยในช่วงปี พ.ศ. 2546-
2549 ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ร่าง).** เอกสารประกอบสัมมนาฯ 28-29 มิถุนายน
2546.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. 2546. **เอกสารประมวลการนำเสนอประเด็นกลยุทธ์(เฉพาะเป้า
ประสงค์ 1-3) : ประมวลความคิดเห็นจากการสัมมนาที่บริหารฯ เพื่อกำหนดนโยบายและ
แผนพัฒนามหาวิทยาลัยในช่วงปี พ.ศ. 2546-2549 ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
เอกสารประกอบสัมมนาฯ 28-29 มิถุนายน 2546.**

สุเทพ ถันดีวรานนท์ และคณะ. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง **ความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี.** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และคณะกรรมการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง

การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับ นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ

บริบทของการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เรื่องการนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป เพื่อสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมเบื้องต้นในการกำหนดแนวทางการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นฐานในการศึกษากระบวนการสังคัมประคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม และนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างอิสระ ตามข้อค้นพบ เหตุการณ์ ความคิดเห็น และวิจารณ์ญาณ ของผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริงมากที่สุด โดยแยกเป็นประเด็นหลักดังนี้

1. ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป
2. ค่านิยมที่ควรพัฒนาให้กับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา

การตีความและการนำไปใช้

ผู้วิจัยจะนำคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์มาสรุปวิเคราะห์สาระในภาพรวม และถือเป็นข้อมูลเฉพาะที่ไม่มีผลเสียหายใดๆ แต่จะมีประโยชน์ในการนำไปพัฒนากรอบแนวคิดในการศึกษากระบวนการสังคัมประคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมพร้อมด้วยการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

ประเด็นและกรอบในการสัมภาษณ์

ประเด็นที่ 1 ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป

กรอบคำถามในการสัมภาษณ์ (ดูในค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารบทที่ 4)

คำถาม. ตามผลการวิเคราะห์เอกสารดังกล่าว ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามท่านคิดว่าค่านิยมไทย ค่านิยมมุสลิมและค่านิยมรวมมีเรื่องใดบ้าง และมีขอบเขตอย่างไรบ้าง เช่น การเคารพผู้อาวุโส ความกตัญญู การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ค่านิยมไทยมุสลิมที่ควรพัฒนาให้กับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
กรอบคำถามในการสัมภาษณ์ คำถามเป็นแนวคำถามเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ของ
นิสิตนักศึกษา

คำถาม.ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ควรพัฒนาในขณะที่กำลังศึกษาในสถาบัน
อุดมศึกษา น่าจะมีค่านิยมอะไรบ้างเพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ข้อมูล

อะหมัด ยี่สุนทร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ”

คำชี้แจง

ค่านิยมในแบบสัมภาษณ์นี้ได้มาจากข้อค้นพบจากการวิเคราะห์เอกสารผนวกกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยต้องการวัดระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมใน 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านงานอาชีพ ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

1.1 การเลือกประกอบอาชีพ หมายถึง อาชีพในอนาคตเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและครอบครัว โดยยึดหลักว่าอาชีพนั้นจะต้องไม่ขัดกับหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

1.2 ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ไม่ละทิ้งหน้าที่ ปฏิบัติภารกิจจนสำเร็จลุล่วง โดยถือว่าผลการทำงานไม่ว่าจะดีหรือเลวสำเร็จหรือผิดพลาดอย่างไร เป็นผลแห่งการทำงานของตนทั้งสิ้น

2. ด้านการเงิน ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

2.1 การประหยัดและออม หมายถึง รู้จักใช้จ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่าย แบ่งปันปันส่วนทรัพย์ และรู้จักมัธยัสถ์ ใช้จ่ายเมื่อจำเป็น

2.2 การบริจาค หมายถึง การจ่ายชะกาต และทำบุญทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ แรงกาย เพื่อเป็นกุศลทาน

3. ด้านร่างกาย ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

3.1 ความสะอาด หมายถึง การรักษาส่วนต่างๆ ของร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้ที่อยู่อาศัยสิ่งแวดล้อมรอบบ้านและในชุมชนให้สะอาด รวมทั้งการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาด

3.2 การแต่งกาย หมายถึง การแต่งกายสำรวม ด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด เรียบร้อยรัดกุม ปกปิดเอาระยะและไม่แต่งกายผิดเพศ

4. ด้านครอบครัว ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการ ได้แก่

4.1 การเลือกคู่ครอง หมายถึง เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกคู่ครองในอนาคตโดยให้ความสำคัญเรียงลำดับคือ มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม รูปร่างหน้าตาดี วงศ์ตระกูลดีและฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดี

4.2 ความกตัญญู หมายถึง การปฏิบัติดีต่อพ่อแม่หรือผู้อุปการะ สนองตอบด้วยความ

สุภาพอ่อนโยน ถนอมน้ำใจ พุดจาไพเราะ เชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ดี กระทบความดีตอบ รักใคร่ เคารพนับถือ เมตตา ดูแลเอาใจใส่ตามสถานภาพ

5. ด้านอารมณ์ ประกอบด้วยค่านิยม 2 ประการได้แก่

5.1 การจัดการกับอารมณ์ หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง แสดงออกซึ่งอารมณ์อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถควบคุมตนเอง ช่มใจจากกิเลสฝ่ายต่ำ ระวังความโกรธ และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

5.2 การนันทนาการ หมายถึง การพักผ่อนทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายทางร่างกายและอารมณ์ เช่น การอ่านหนังสือ มีเวลาให้ครอบครัว ทำกิจกรรมต่างๆที่เป็น การพักผ่อน ที่มีใช้การพักผ่อนใจ การสนุกสนานและบันเทิงเริงรมย์ที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศและทำลายหลักการแห่งศีลธรรมหรือไร้สาระ

6. ด้านจิตวิญญาณ ประกอบด้วยค่านิยม 3 ประการได้แก่

6.1 ความศรัทธา หมายถึง การแสดงออกถึงความศรัทธา โดยการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น ละหมาด ถือศีลอด เป็นต้น และประพฤติปฏิบัติตามกรอบของศาสนาอิสลามกล่าวคือปฏิบัติในสิ่งใช้ ละเว้นในสิ่งที่ห้าม

6.2 บุคลิกภาพ หมายถึง เป็นคนมีเหตุผล ชอบแสวงหาความรู้ เชื่อมั่นในตนเอง มีสัจจะ ซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา พึ่งตนเอง ใช้ชีวิตเรียบง่าย รู้จักกาลเทศะ มีจรรยา มารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพอ่อนโยน ชอบกระทำความดีและมีความยุติธรรม

6.3 จิตสาธารณะ หมายถึง มีความเป็นมนุษย์ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบสัมพันธ์กับผู้อื่น เอาใจใส่ผู้ที่ยากกว่า ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ประสานระหว่างเพื่อนมนุษย์ โอบอ้อมอารี และเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบ

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. ชั้นปี
  - 1) ชั้นปีที่ 1 2) ชั้นปีที่ 2 3) ชั้นปีที่ 3 4) ชั้นปีที่ 4 และอื่นๆ
3. คณะ.....สาขาวิชา.....
4. สถาบัน 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอนที่ 2 โปรดกาเครื่องหมาย x ทับตัวเลขที่ตรงกับตัวของท่านมากที่สุดโดยพิจารณาค่าคะแนน ในคำชี้แจงด้านหลัง

<u>ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย</u>					<u>ในปัจจุบัน</u>			
				คำนิยาม				
				1. ด้านอาชีพ				
1	2	3	4	1.1 การเลือกประกอบอาชีพ	1	2	3	4
1	2	3	4	1.2 ความรับผิดชอบ	1	2	3	4
				2. ด้านการเงิน				
1	2	3	4	2.1 การประหยัดและออม	1	2	3	4
1	2	3	4	2.2 การบริจาค	1	2	3	4
				3. ด้านร่างกาย				
1	2	3	4	3.1 ความสะอาด	1	2	3	4
1	2	3	4	3.2 การแต่งกาย	1	2	3	4
				4. ด้านครอบครัว				
1	2	3	4	4.1 การเลือกคู่ครอง	1	2	3	4
1	2	3	4	4.2 ความกตัญญู	1	2	3	4
				5. ด้านอารมณ์				
1	2	3	4	5.1 การจัดการกับอารมณ์	1	2	3	4
1	2	3	4	5.2 การนันทนาการ	1	2	3	4
				6. ด้านจิตวิญญาณ				
1	2	3	4	6.1 ความศรัทธา	1	2	3	4
1	2	3	4	6.2 บุคลิกภาพ	1	2	3	4
1	2	3	4	6.3 จิตสาธารณะ	1	2	3	4

ค่านิยมของการให้คะแนน

ค่านิยมนี้ตัดแปลงจากขั้นตอนของกระบวนการสังคมประภคิต (Stage of socialization) ของ วีดแมน ทเวลและสตรีน (Weidman, Twale and Stein, 2001) ดังนี้

ระดับที่ 1 ขั้นคาดหว้ง (Anticipatory stage) -การที่นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมรู้ถึงความคาดหว้งของสังคมที่ต้องการให้นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเป็นอย่างไร ขั้นนี้เป็นเพียงการรับรู้แต่ยังไม่ปฏิบัติ

ระดับที่ 2 ขั้นเป็นทางการ (Formal stage)-นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมได้รับการสอนอย่างเป็นทางการ โดยการสังเกตพฤติกรรมของคนปฏิบัติถูกต้อง และเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร ถ้าหากมีโอกาสจะแสดงต่อหน้าสาธารณะชนด้วยวาจา และจะทำตามฉันทามติของสังคมไทยมุสลิม

ระดับที่ 3 ขั้นไม่เป็นทางการ (Informal stage) -นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมไม่ได้รับโดยตรงแต่เกิดจากการสังเกต การปฏิสัมพันธ์กับผู้คน กลุ่มเพื่อน ฯลฯ นำไปปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง

ระดับที่ 4 ขั้นด้วยตัวเอง (Personal stage) -เป็นการบูรณาการระหว่างตนเองกับสังคมรวมเป็นเอกลักษณ์ของตนและจะปรับตัวให้เกิดภาพพจน์ของตัวเองและสวมบทบาทใหม่ ปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวาเสมอต้นเสมอปลาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เขียนประวัติตนเอง

ให้นักศึกษานักศึกษาเขียนเล่าประวัติตนเองโดยย่อในประเด็นดังต่อไปนี้

1. จังหวัดที่เกิด จังหวัดที่อยู่นานที่สุด
2. ความรู้ทางด้านศาสนาอิสลาม-ได้รับการศึกษามาอย่างไร
3. สถานภาพครอบครัวทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา (ศาสนาและสามัญ) ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง
4. ความสามารถพิเศษ
5. ความชอบในอาชีพ
6. ความทะเยอทะยาน
7. ลักษณะการดำเนินชีวิตก่อนเข้ามหาวิทยาลัย
8. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
9. ได้รับการปลูกฝังค่านิยมจากใคร (บิดามารดา ปู่ย่าตายาย พี่น้อง ญาติ เพื่อน ฯลฯ) อย่างไร (ได้รับการสั่งสอน ทำให้คุณเป็นต้นแบบ คุณเป็นแบบอย่าง ฯลฯ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาเหตุที่ทำให้ค่านิยมแต่ละด้านเพิ่มขึ้นหรือลดลง เพราะอะไร

ค่านิยม	สาเหตุที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง
การเลือกประกอบอาชีพ	
ความรับผิดชอบ	
การประหยัดและออม	
การบริจาค	
ความสะอาด	
การแต่งกาย	

การเลือกคู่ครอง	
ความกตัญญู	
การจัดการกับอารมณ์	
การนันทนาการ	
ความศรัทธา	
บุคลิกภาพ	สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จิตสาธารณะ	

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษา

1. เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจขณะที่เรียนในมหาวิทยาลัย เท่าที่ผ่านมาและในปัจจุบัน ท่านปฏิบัติได้ครบถ้วนหรือไม่ เพราะเหตุใด อุปสรรคหรือสิ่งที่เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ มีอะไรบ้าง มีผลกระทบมากน้อยอย่างไร
2. ท่านคิดว่าการรับประทานอาหารที่มีโซ่อาหารฮาลาล (ไม่ใช่ร้านอาหารมุสลิม) ในสถาบันของท่านทำได้หรือไม่ ในสถานการณ์หรือความจำเป็นบางอย่างบังคับการเลือกรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีอยู่ทั่วไปที่มีโซ่อาหารมุสลิม ในความเห็นของท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ตัวท่านปฏิบัติจริงอย่างไร ยึดหยุ่นตามสถานการณ์หรือไม่ หรือมีจุดยืนที่รักษาความเป็นมุสลิมที่ปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด ไม่มีข้อยกเว้นหรือความจำเป็นในการที่จะเลือกปฏิบัติตนในสังคมปัจจุบัน
3. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับการที่มุสลิมะฮ์ (สตรีมุสลิม) ในสถาบันไม่นิยมแต่งการตามหลักศาสนา (หิญาบ) การยอมรับหรือการต่อต้านอัตลักษณ์ดังกล่าวที่ชัดเจนในประสบการณ์ของท่านที่เคยพบเห็นช่วยเล่าให้ฟังด้วยครับ
4. ท่านทราบเกี่ยวกับคุณสมบัติของกลุ่มครองในทัศนะอิสลามหรือไม่ ว่ามีอะไรบ้าง ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ความเชื่อดังกล่าวยังใช้ได้หรือไม่ และตัวท่านเองถ้าถึงเวลานั้น ท่านจะปฏิบัติตามสิ่งดังกล่าวหรือไม่ในการเลือกคู่ครอง
5. บ้านเกิดของท่านที่ไหน หรือจังหวัดที่ท่านอยู่นานที่สุด ขณะที่เรียนท่านพักกับใคร อยู่หอในหรือหอพักนอกมหาวิทยาลัยช่วงไหนบ้าง การดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาขัดข้องหรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้างช่วยเล่าให้ฟัง
6. ตามที่ท่านบอกว่าท่านเคยอยู่ร่วมกับเพื่อนนิสิตนักศึกษามุสลิมที่ไม่ค่อยปฏิบัติศาสนกิจ ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับการอยู่ร่วมกับเพื่อนนิสิตนักศึกษาคนดังกล่าว มีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้ชีวิตที่ต้องการความเป็นส่วนตัวในการดำเนินชีวิตตามคำสอนของศาสนา ท่านแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร ช่วยเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

แบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์
จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและการท้าทาย
ของ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
งานวิจัยเรื่อง

“การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิม
ในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ”

คำถาม

การพัฒนาค่านิยมสำหรับนักศึกษาไทยมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ท่านคิดว่ามหาวิทยาลัยมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและการท้าทาย อะไรบ้าง

จุดแข็ง

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

จุดอ่อน

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

โอกาส

- 1. ....
.....
- 2. ....
.....
- 3. ....
.....
- 4. ....
.....

การทำทนาย

- 1. ....
.....
- 2. ....
.....
- 3. ....
.....
- 4. ....
.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสรุปผลการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม
นาย ก. นิสิตคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 4

ค่านิยมด้านการเลือกประกอบอาชีพ

เดิมก่อนเข้ามามหาวิทยาลัย การเลือกประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับความรู้จากคนอื่นที่แนะนำว่าจะไรดีหรือไม่ดีอย่างไรในสังคมที่บ้านเกิดยังมองภาพไม่ออกว่าจะทำอาชีพอะไรดี มีความจำเป็น การมองภาพตรงนี้ยอมรับว่ามองภาพไม่ออกว่าจะทำงานอะไรอย่างไร พอมาเรียนในมหาวิทยาลัย การฝึกปฏิบัติงานในวิชาชีพ ประกอบกับชีวิตจริงในสิ่งที่เรียนที่จะต้องนำไปใช้จริง ในกลุ่มเพื่อน มีการพูดคุยกันบ้างแต่น้อย ปัจจัยภายนอกมีการพูดคุยในกลุ่มฮาลาเกาะห์ถึงความจำเป็นอย่างมาก ในสังคมโดยเฉพาะอาชีพแพทย์ สังคมมุสลิมไม่ไว้วางใจแพทย์ที่มีใช้มุสลิม เดิมทีอาจจะไม่คิดเกี่ยวกับอาชีพพอเข้ามาเรียนมีการปฏิบัติจริง สามารถทำได้ เมื่อก่อนอาจจะคิดว่าตนเองคงทำไม่ได้ อาจารย์จะมีอิทธิพลอย่างมาก และเพื่อนที่มีประสบการณ์จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ที่คณะจะมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์รุ่นพี่รุ่นน้อง โดยให้รุ่นพี่ที่ทำงานแล้วมาพูดคุยว่า ในความเป็นจริงเป็นอย่างไร ทำให้ตนเองจะต้องเตรียมตัวในสิ่งเหล่านี้ด้วย ประกอบกับมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนด้วยกัน

ค่านิยมด้านความรับผิดชอบ

ก่อนเข้ามามหาวิทยาลัยในเรื่องนี้มีน้อย เพราะคิดว่าถึงไม่ทำก็มีคนคอยบอกและเตือนให้ทำ ด้วยสภาพแวดล้อมที่ต้องพึ่งตนเองไม่มีใครคอยบอกและสั่งให้ทำ สภาพแวดล้อมในการเรียน กลุ่มเพื่อน สาขาวิชาที่เรียน จำเป็นต้องทำงานส่งอาจารย์ต้องเรียนต้องสอบ ทำให้ต้องดูแลตัวเองและในกลุ่มเพื่อนด้วยกันต้องแข่งขันกัน เห็นคนอื่นขยันทำให้ตนเองต้องมีความขยันขึ้นมาด้วย อาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คุณโทษทางการเรียน การวัดผลทำให้เราต้องรับผิดชอบในการเรียน เพราะจะเป็นตัวชี้ว่าเราจะเรียนหรือสอบผ่านหรือไม่ นอกจากนี้เกิดจากแรงผลักดันของพ่อแม่ ที่ตั้งความหวังว่าเรียนแล้วจะต้องสอบให้ผ่าน กิจกรรมของชมรมมุสลิมมีส่วนสำคัญด้วยเพราะเมื่อเข้าไปปรับตำแหน่งหน้าที่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบจะต้องทำให้ดีที่สุด ประกอบกับการได้รับความรู้ทางด้านศาสนา ข้อมูลที่เกี่ยวกับอิสลามมากขึ้นที่เกี่ยวกับเรื่องความจำเป็นของความรับผิดชอบต่อ โดยมีกลุ่มฮาลาเกาะห์ เป็นตัวทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ในการอ่านหนังสือ ฟังคำบรรยายธรรมทางศาสนา มีเพื่อนและรุ่นพี่

คอยแนะนำคัดค้านว่าจะต้องทำอะไร การฝึกปฏิบัติงานจริงโดยเฉพาะนักศึกษาแพทย์และพยาบาล ที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับความเป็นความตายของชีวิตคน ต้องมีความรับผิดชอบสูงมาก การดูแลผู้ป่วย การขึ้นลงเวรประจำวัน นอกจากนี้วิชาจริยธรรมในวิชาชีพซึ่งจะต้องลงมือปฏิบัติจริงในชีวิตการทำงาน อาจารย์จะสั่งสอนอบรมอยู่ตลอดเวลา มีการระบบเวรยามที่มีคนอื่นคอยตรวจสอบซึ่งป้องกันความผิดพลาด มีการตัดคะแนนเมื่อทำผิดพลาดหรือขาดความรับผิดชอบ เพิ่มคะแนนสำหรับผู้ทำงานด้วยความตั้งใจเสียสละและรับผิดชอบ นอกจากนี้การเรียนต้องอิงกลุ่มเพื่อนเพราะในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นคนที่เรียนเก่ง ขยันทั้งสิ้น

ค่านิยมด้านการประหยัดและออม

เรื่องนี้เมื่อก่อนไม่ค่อยให้ความสำคัญ และทางบ้านจะคอยสอนและบอกกล่าวตลอด ขอบ้านใช้จ่ายในแต่ละวันไม่เคยรู้จักการใช้เงินเป็นก้อน การที่ได้มาเรียนในมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ไกลบ้าน ทางบ้านส่งเงินให้เป็นก้อน ต้องบริหารการใช้จ่ายเงินให้พอประคองกับระยะหลังทางบ้านฐานะทางเศรษฐกิจฝืดเคืองต้องอาศัยกู้เงินเพื่อเป็นทุนในการศึกษา ก็ต้องคิดคำนึงถึงความประหยัดมากขึ้น กลุ่มเพื่อนเป็นภาพสะท้อนให้เห็นการอยู่แบบฟุ่มเฟือย ทำให้มีปัญหาต่อการดำรงชีวิตในขณะที่ศึกษา การเลือกเพื่อนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกันเพราะในมหาวิทยาลัยจะมีกลุ่มนิสิตนักศึกษาจะแบ่งให้เห็นชัดเจนตามสภาพการทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มไฮโซ ปานกลาง ยากจน เป็นต้น การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย การใช้จ่ายในส่วนที่จำเป็น เช่น การเรียน หรือทำกิจกรรม ซึ่งต้องใช้เงินแน่นอนไม่สามารถเลือกได้ แต่จะไปประหยัดในส่วนอื่นไม่ว่าจะเป็นการกิน การแต่งกาย ค่าใช้จ่ายอื่นที่ไม่จำเป็นและไม่มีสาระ การเข้าร่วมหรือทำกิจกรรมนักศึกษาทำให้นิสิตนักศึกษาประหยัดและออมมากขึ้น เพราะรู้ว่าต้องใช้จ่ายในส่วนนี้แน่ จึงหันไปประหยัดในส่วนอื่น เพราะงานกิจกรรมนักศึกษาเป็นเรื่องของส่วนรวม จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเราเป็นสมาชิกของสังคมและอยู่ในสังคม

ค่านิยมด้านการบริจาค

การได้รับเงินเป็นก้อนในแต่ละเดือน จะสามารถเจียดเป็นเงินในส่วนของบริจาคได้ การได้เข้ามาเห็นสภาพที่เปลี่ยนไปจากเดิมเคยเห็นคนที่อยู่แบบสบาย ๆ ไม่เดือดร้อนมากนัก พอมาอยู่ในสังคมที่แตกต่างออกไปที่มีความหลากหลาย ซึ่งในมหาวิทยาลัยจะเห็นทั้งคนที่จนมาก รวยมาก สภาพแวดล้อมในชุมชนเมืองหลวง ความทุกข์ร้อนของคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อน

ประกอบกับการรับรู้เกี่ยวกับความรู้อิสลาม ผลบุญที่จะได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮ์ การอ่านหนังสือศาสนาด้วยตนเอง ฟังวิทยุ การบรรยายธรรม การศึกษากลุ่มฮาลาเกาะห์ ทำให้ตนเองเห็นความสำคัญเรื่องนี้มากขึ้น

ค่านิยมด้านความสะอาด

เนื่องจากตนเองเรียนวิชาชีพแพทย์ รู้และเห็นความสำคัญของความสะอาด อะไรสะอาด อะไรสกปรก และผลของมันจะเป็นอย่างไร ความรู้ที่ได้รับจากชมรมมุสลิมอยู่ในมหาวิทยาลัย ความสะอาดมีความจำเป็นในการเข้าหาพระผู้เป็นเจ้า และการประกอบศาสนกิจ การรับประทานอาหารฮาลาลขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หาวีธีที่จะทำให้ผิดหลักการน้อยที่สุด การรับรู้ในการอยู่ร่วมกันกับคนที่มีโซมุสลิมจากเดิมเปลี่ยนไป ทำให้เปลี่ยนมุมมองไปจากเดิม กล่าวคือ การรับรู้จากที่บ้านซึ่งจะรับประทานอะไรไม่ได้เกือบทุกอย่าง เมื่อมาอยู่ในสังคมที่กว้างขึ้นการได้เรียนรู้ศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง ทำให้เปลี่ยนทัศนคติไปด้วย การอยู่ในอิบบริบทหนึ่งของสังคม ความจำเป็นจะต้องปฏิบัติในอีกลักษณะหนึ่ง

ค่านิยมด้านการแต่งกาย

เป็นผู้ชายแต่งกายในทัศนะอิสลาม ไม่ค่อยมีปัญหาหนักเพราะการปฏิบัติก็เหมือนกับคนที่มีโซมุสลิมอยู่แล้ว แต่มีส่วนที่แตกต่างกันบ้างที่เราจะต้องระวังก็คือการแต่งกายที่เรียบร้อย ปกปิดเอาระยะตั้งแต่ สะดือถึงหัวเข่าและการไม่ประเจิดประเจ้อจนเกินไป ส่วนของมุสลิมะฮ์ (สตรี) ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีปัญหา รับทราบปัญหาจากเพื่อนผู้หญิงก็คือว่า บางครั้งนิสิตเองไม่กล้าพอที่จะแต่งอิญาบ เนื่องจากสังคมจุฬาเป็นอีกแบบหนึ่งไม่ต้องการความแปลกแยก ชมรมมุสลิมเองก็ไม่เน้นในเรื่องการแต่งกายอิญาบเพราะมีเช่นนั้นนิสิตที่เป็นผู้หญิงจะไม่ยอมเข้าชมรมฯ ความจริงเพื่อนที่มีโซมุสลิมไม่มีปัญหาแต่เจ้าตัวคิดไปเอง ส่วนอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน แสดงอาการไม่ค่อยยอมรับหรือรู้สึกดูผิดปกติกไป ทำให้อาจจะไม่ได้ได้รับความสะดวกในการให้บริการ หรือสร้างเงื่อนไขที่ยากขึ้น เช่น นิสิตพยาบาลจะต้องแต่งชุดนิสิตเท่านั้นในการเข้าออกจากหอพัก การฝึกงานหรือฝึกสอนต้องแต่งตัวนิสิตจุฬาฯ แม้แต่การรับปริญญาก็ยังปัญหาค้างขาที่เราได้รับทราบกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตแพทย์และพยาบาลยิ่งแล้วใหญ่ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้นิสิตที่เป็นผู้หญิงไม่กล้าที่จะแต่งอิญาบเพราะเกรงกลัวความกดดันจากสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะมาจากสภาพแวดล้อมของคน ระเบียบฯ หรืออื่น ๆ ที่จะเป็นตัวอุปสรรคไม่เหมือนกับ

นักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สังคมให้การยอมรับมหาวิทยาลัยเองเห็นชอบด้วย สภาพตรงนี้มี ความแตกต่างกันสูง

ค่านิยมด้านการเลือกคู่ครอง

เดิมทีเคยมีความคิดว่าต้องเป็นมุสลิมก็เพียงพอแล้ว แต่พอมาอยู่ในมหาวิทยาลัยมีความคิดเปลี่ยนไป เกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มฮาလာเกาะห์ ฟังบรรยายธรรมทางศาสนา อ่านหนังสือ การเห็นตัวอย่างจากคนอื่น รู้จักกับรุ่นพี่ที่มีครอบครัวแล้วมาเล่าให้ฟังหรือบางคนเห็นตัวอย่างทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว เช่น บางครอบครัวใช้ชีวิตแบบทำแต่งงาน หรือต่างคนต่างอยู่ก็มี เห็นตัวอย่างแล้วเกิดการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคนที่ได้คู่ครองดีตามแบบอิสลาม กับคนที่มิได้ปฏิบัติตามแบบอิสลาม ประกอบกับทางบ้านจะกำชับ ย้ำและตอกย้ำเกี่ยวกับเรื่องนี้ตลอดเวลา การเห็นภาพตัวอย่างคนใกล้บ้าน กรณีที่แต่งงานกับคนนอกศาสนาจะมีปัญหาทุกราย อาจจะพูดได้ว่ามีลักษณะ “ได้ลูกเสียหลาน”

ค่านิยมด้านความกตัญญู

การอยู่ห่างไกลจากบ้าน คิดถึงและอยากช่วยเหลือทางบ้านในกิจกรรมรับน้องของชมรมมุสลิม มีการพูดคุยตักเตือนซึ่งกันและกัน พูดให้คิดระลึกถึงบ้านนิตินาเรียนมหาวิทยาลัยต้องทอดทิ้งครอบครัว ให้ทุกคนพูดถึงครอบครัวเพื่อให้เกิดความตระหนักในเรื่องของความกตัญญูที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอื่น การตักเตือนและตอกย้ำในกลุ่มฮาလာเกาะห์ นอกจากนี้การเห็นภาพบิดามารดาทำงานลำบากขณะที่เรายู่สบาย ทำให้เกิดนึกถึงบุญคุณบิดามารดา

ค่านิยมด้านการจัดการกับอารมณ์

การคบเพื่อนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในขณะที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญมาก อาจารย์จะแทรกสอนในรายวิชาการเรียนและฝึกปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติตัวต่อคนไข้โดยไม่แสดงกริยาก้าวร้าว พูดคุยสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่อหน้าคนไข้ การอยู่ร่วมกันในคนหมู่มาก การทำงาน เข้าร่วมกิจกรรมในชมรมฯ การประชุมหรือทำงานมีความขัดแย้งทางความคิด ถูกตำหนิต้องเก็บอารมณ์หรือความไม่พอใจไว้ กลุ่มเพื่อนที่สนิทกัน หากมีเรื่องอะไรก็ปรึกษากัน คอยตักเตือนกัน ระวังอารมณ์ที่จะทำให้เพื่อนเข้าใจผิด

ค่านิยมด้านการนันทนาการ

เกิดจากการทำกิจกรรม เช่น ออกกำลังกายเพื่อประโยชน์ ทัศนศึกษา อยู่กับเพื่อนพูดคุยกัน การปฏิบัติศาสนกิจสม่ำเสมอจะเป็นหนี่ห่างจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย จะเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองเป็นอย่างดี การอยู่ในกรุงเทพฯ การออกกำลังกายจะเป็นอุปสรรคเพราะต้องเสียเวลาเดินทางมาเรียน ไม่มีสนามให้ออกกำลังกาย ต้องทำกิจกรรมและเรียนมาก การแบ่งเวลาตรงนี้ทำได้ยากพอสมควร

ค่านิยมด้านความศรัทธา

ในชมรมมุสลิมจะมีคนที่เป็นอย่างในเรื่องนี้ การทำกิจกรรม เช่น ออกกำลังกาย การเข้าไปในชมรมฯ ได้ฟังบ่อย ๆ เป็นการตอกย้ำ หากไม่มีคนคอยตักเตือนทำให้ละเอียด พอมิคนคอยกระตุ้นจะรู้สึกตัวว่าเราไม่ดีแล้ว จะหันกลับสู่แนวทางของศาสนา การตักเตือนซึ่งกันและกัน ทำให้ตนเองทำดี และจะดีขึ้น ๆ การชักชวนกันจัดทำกลุ่มฮาลาเกาะห์ นัดกับคนที่เข้ากลุ่มเรามั่นใจว่าเขาฟังได้พร้อมที่จะเปิดใจตัวเอง เปลี่ยนแปลงตนเอง จะพบกันอาทิตย์ละครั้งมักจะ เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกันที่อยู่คณะ สาขาวิชาอื่น รวมกลุ่มกันประมาณ 3-4 คน เป็นอย่างน้อย ใช้เวลาชั่วโมงครึ่ง ครึ่งชั่วโมงแรกจะมีคนที่ได้รับมอบหมายให้ไปค้นคว้าหาความรู้เรื่องอะไรก็ได้ ส่วนหนึ่งชั่วโมงที่เหลือให้ทุกคนได้พูดและตักเตือนกันแล้วแต่จะพูดอะไร เช่น การรักษาเวลา การแต่งกาย การมีระเบียบวินัยในตนเอง ให้มีความหลากหลาย การว่ากล่าวตักเตือนพอมายังจุดหนึ่งหรือระยะหนึ่งทุกคนสามารถตักเตือนกันได้ มีความรู้สึกว่าเป็นปกติ รูปแบบของการพบปะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เช่น การนำเอาภาษาอาหรับมาศึกษา การชวนกันไปพบผู้รู้ทางศาสนา พูดคุยสอบถามปัญหาที่ไม่ชัดเจน การไปพักผ่อนตามมัสยิดต่าง ๆ เป็นต้น การกล่าวตักเตือนเป็นการเฉพาะที่เปิดใจทุกคนจะว่ากล่าวกันได้ จุดประสงค์ที่รวมกลุ่มนี้เป็นการตักเตือนกัน โดยเฉพาะ หากมีคนใหม่เข้ามาอาจจะย้อนกลับไปพูดคุยเรื่องเก่าที่เคยทำมา นอกจากนี้การศรัทธาที่บ้านบิดามารดาจะมีส่วนอย่างมาก เมื่อกลับไปเยี่ยมบ้านจะถูกสอบถามตักเตือนเรื่องนี้ตลอดตนเองมีพื้นฐานที่เรียนมาทางปอเนาะ (ศาสนา) จะต้องเป็นตัวอย่างให้กับคนที่ไม่ได้เรียน ชมรมฯ จะมีคนคอยแนะนำตักเตือนกัน รุ่นพี่ที่เข้ามาและเยี่ยมเยียนพูดคุยแลกเปลี่ยนตักเตือน ให้ข้อคิด ข้อมูล บางอย่างที่เราเรียนมาเรื่องศาสนาเมื่อมาพบกับความเป็นจริง ในสิ่งที่เรียนในสาขาวิชาแพทย์ทำให้เกิดการศรัทธามากยิ่งขึ้น เช่น การปฏิบัติตัวของผู้ป่วย การรักษาสุขภาพ ซึ่งในหลักการอิสลามมีแทบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สิ่งเสพติด ร่างกายระบบสรีระของมนุษย์ เป็นต้น การเรียนบางครั้งมีเวลาคล่อมเวลาละหมาด ทำให้ต้องขาดละหมาดบ้าง เพื่อนต่างศาสนิก

สอบถามในเรื่องบางอย่างที่เขาสงสัย เราก็จะอธิบายให้เขาเข้าใจ บางครั้งเขาจะเป็นฝ่ายตักเตือนเรา เช่น การหยอกล้อหรือเล่นสนุกสนานเกินไป เพื่อนมักจะถามกลับว่าทำได้หรือ บาบหรือเปล่า มีการแซวกันในสังคมจุฬาฯ สภาพแวดล้อมที่เน้นเรื่องการเรียนรู้ ศาสนาจะรองลงมา การอบรม สั่งสอนในเรื่องของการปฏิบัติศาสนาไม่ค่อยจะเน้นหนักเท่าไรนัก ที่มองเห็นในภาพรวม ๆ

ค่านิยมด้านบุคลิกภาพ

การรู้จักปรับตัวเองในการอยู่กับกลุ่มเพื่อนเพราะแต่ละคนมีลักษณะนิสัยไม่เหมือนกัน บางคนชอบไววาย บางคนชอบอ้อมข้อม การพูดถึงคนอื่นว่ามีนิสัยไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อได้ฟังก็พยายามปรับตัวเองอย่าทำในสิ่งที่เพื่อนไม่ชอบ อาจารย์ก็สอนบ้างเรื่องบุคลิกภาพ การปฏิบัติตัว เช่น ตอนฝึกงาน ความสุภาพอ่อนโยน ความจริงอิทธิพลของอาจารย์จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อบุคลิกภาพของนิสิตเฉพาะต่อหน้าเท่านั้น แต่การที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริง ๆ และยั่งยืนคือ การทำงานนอกกรอบในกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งจะแทรกอยู่ในกลุ่มฮาลาเกาะห์ มีการอบรมจรรยาบรรณ กิจกรรมการรับน้องเชิญอาจารย์มาบรรยาย จัดประกวดเรียงความ ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น การตรงต่อเวลา

ค่านิยมด้านจิตสาธารณะ

การเรียนรู้วิชาชีพแพथย์นี้จะมีผลโดยตรงเพราะเห็นความทุกข์ยากความลำบากของผู้ป่วย ญาติ ทำให้เรารู้สึกว่าอยากช่วยเหลือคนอื่น อยากเสียสละเพื่อคนอื่น การทำกิจกรรมนักศึกษา ชมรมฯ จากศิษย์เก่าที่เห็นแบบอย่างการช่วยเหลือสังคม อาจารย์ที่มาบรรยายศาสนา ปลุกฝัง ให้รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนี้ในกลุ่มฮาลาเกาะห์ มีการพูดคุยกันในประเด็นเหล่านี้เช่นกัน อาจารย์ผู้สอนก็มีการพูดในสิ่งนี้บ้างในบางครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.อัปดุลเลาะ หนุ่มสุข

สัมภาษณ์ วันที่ 6 มกราคม 2544 เวลา 14.00-15.30 น.

ณ ห้องประชุม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มองในด้านอิสลาม การเป็นผู้นำในหลากหลายสาขาวิชา การนำ ผู้นำในแง่ของการเป็นมุสลิมในฐานะนักวิชาการศาสนา จะมองอะไรเข้าไปสู่วิชาการศาสนา กล่าวคือ จะทำอะไรที่จะให้นักศึกษามีความตระหนักว่า มีค่านิยมในแง่ของอิสลาม มีอุดมการณ์ของอิสลาม เมื่อจบการศึกษาแล้วมีความตระหนักที่จะรับผิดชอบสังคมบ้านเกิดเป็นอันดับแรก เช่น โครงการสำนักบ้านเกิด คำนึงถึงบ้านเกิดตัวเอง การที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา การที่จะสำนึกรักบ้านเกิดได้จะต้องมีอิสลามมาเป็นเบื้องต้น หากคิดถึงแก่ปากท้องของตัวเองก็จะแสวงหาแต่ในเรื่องของปากท้องของตัวเอง จะอยู่ในที่สูงมีเงินเดือนเยอะกว่า ที่ ๆ สุขสบายกว่า หากชุมชนหรือพี่น้องของเราเป็นอย่างไรจะไม่คำนึงถึง อันนี้มิใช่อิสลาม ค่านิยมของนักศึกษาสาขาวิชาอะไรก็แล้วแต่จะต้องมีค่านิยมร่วมคือ ไม่มีอะไรที่จะร่วมได้ดีเท่ากับอิสลาม การที่นักศึกษามีชมรม/สมาคมในมหาวิทยาลัยนี้เป็นชมรมมุสลิมก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาค่านิยม ปรับเปลี่ยนค่านิยมของนักศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีงามในครรลองของอิสลาม จะทำอะไรที่จะให้ความเป็นมุสลิมของนักศึกษามีค่านิยมมุสลิมและตัวเองในเอกลักษณ์ของนักศึกษาเองที่จะเป็นผู้ที่จะนำแสงสว่าง ความรู้ที่เป็นมุสลิมไปสู่สังคมที่มีใช้เฉพาะสังคมมุสลิม และสังคมนอกข้างที่เป็นคนต่างศาสนาด้วยในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายในเรื่องของความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ความเป็นมุสลิมของนักศึกษาน่าจะมีความชัดเจน ค่านิยมที่ออกมาเป็นค่านิยมร่วมทำอะไรที่จะมีแนวคิดร่วมกันว่าวิชาความรู้ที่ได้รับในสถาบันอุดมศึกษาจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมนั้น เป็นสังคมมุสลิมเป็นอันดับแรก สำนึกในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง แต่ละคนก็น่าจะไปจากสังคมมุสลิมเป็นอันดับแรก สำนึกในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง แต่ละคนก็น่าจะไปจากสังคมมุสลิม จะรู้ว่าสังคมมุสลิมโดยทั่วไปมีความต้องการอะไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาต่าง ๆ ในการที่จะไปเอื้ออำนวยในการพัฒนาสังคม จึงมีความสำคัญมาก พูดได้รวม ๆ ว่าการที่นักศึกษามีโอกาสได้เรียน การที่นักศึกษามีค่านิยมดังกล่าวนักศึกษาจะต้องตระหนักในอันดับแรกคือ การได้มีโอกาสได้เรียนในสถาบัน

อุดมศึกษาเป็นความโปรดปรานของพระเจ้า ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยเปิด/มหาวิทยาลัยปิด ก่อนที่จะเข้ามาสู่การเรียนในระดับนี้ ถือเป็นความโปรดปราน หรือโอกาสที่หลายคนไม่มี โอกาสนี้ในแง่ของอิสลามถือเป็นอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ค่านิยมนักศึกษาให้มีความรู้ดีกว่าวิชาความรู้ของตัวเองที่ตนได้รับสามารถผลักดันร่วมกันไปสู่ค่านิยมร่วมดังกล่าวคือ เอาอิสลามเป็นตัวตั้ง มุ่งสู่ที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ ไปรับใช้บริษัท ห้างร้าน รัฐบาล เราจะต้องไม่ลืมความเป็นอิสลามหรือมุสลิม เราจะต้องมีความสำนึกตั้งแต่ต้นว่าโอกาสที่เราได้เรียนรู้เป็นอะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) คือเป็นสิ่งที่พระเจ้าให้เพื่อเราแบกสัมภาระ ไม่ใช่ให้แล้วให้เปล่าแบบให้ของขวัญ ซึ่งเป็นภาระที่จะต้องถูกสอบสวนหรือไต่สวน ถูกทดสอบในโลกอาคีเราะฮ์ (โลกหน้า) ของเขา นักศึกษาจะต้องมีความเชื่อเหล่านั้น หากนักศึกษาทุกคนมีค่านิยมความเชื่อตรงนี้อยู่เสมอว่าวิชาความรู้ที่ได้เรียนเป็นอะมานะฮ์ หมายถึง เขาจะเรียนแต่รู้เรียนเพื่อที่จะทำงานเรื่องปากท้องแก่ตนเองนั้นคงไม่ได้ นั่นมิใช่เป็นปรัชญาหรือค่านิยมของมุสลิม ค่านิยมของมุสลิมโดยเฉพาะนักศึกษาต้องรู้ว่าหรือตระหนักว่า ความรู้เป็นอะมานะฮ์ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้น การพัฒนาสังคม ทำอย่างไรให้อิสลามมีความเป็นที่รู้จักและเป็นตัวอย่าง เป็นที่เข้าอกเข้าใจของคนต่างศาสนิก ทำอย่างไรให้คนต่างศาสนิกมองอิสลามในแง่ดี ทุกวันนี้ที่ต่างศาสนิกมองอิสลามในแง่ลบตลอด อะไรก็เป็นลบ หากนักศึกษามีส่วนช่วยที่จะทำอย่างไรซึ่งตรงนี้นักศึกษาก็มีส่วนช่วย นักศึกษาเหล่านี้เขามีความหลากหลาย เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก นักกฎหมาย ฯลฯ คนเหล่านี้ก็ต้องออกไปสู่อาชีพต่าง ๆ ต้องไปคลุกคลีและไปสัมพันธ์กับคนต่างศาสนิก สิ่งหนึ่งนักศึกษามีร่วมกันคือทำให้คนต่างศาสนิกได้เข้าใจอิสลามในฐานะที่เป็นมุสลิม หากเป็นทนายเขาจะต้องให้ความเข้าใจแก่ลูกความหรือว่าในวงการของกฎหมายอิสลามจริง ๆ นั้นเป็นอย่างไร นี่เป็นตัวอย่างวิชาความรู้ใน Concept ของอิสลามนั้นเป็นอะมานะฮ์ เป็นของขวัญสิ่งที่พระเจ้ามอบให้เป็นภารกิจ และจะต้องถูกสอบสวน เป็นหลักการศรัทธาที่มุสลิมทุกคนมีวิชาความรู้ที่ทานนบีได้สอนไว้อยู่เสมอก็คือว่า นบี (ศาสดา) บอกว่าวิชาที่ไม่มีประโยชน์เป็นวิชาความรู้ที่เลว นบีขอดุอาว้ (ขอพร) อยู่เสมอ ขออัลลอฮ์ (ซบ.) จงปิดบังความรู้ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ดูอาว้บทนี้มีใช้ความรู้ศาสนา แต่เป็นวิชาความรู้ที่เป็นศาสตร์ที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์กับสังคม ศาสตร์ที่มีความชอบธรรมที่พึงประสงค์ ศาสตร์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ไปด้วยหลายปัจจัย สิ่งหนึ่งที่เรารู้สึกทุกวันนี้ก็คือคุณธรรมจริยธรรม เป็นปัญหาในเรื่องของวิชาการต่าง ๆ เราจะพูดกันมากกว่าวิชาการจะไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ในทัศนะอิสลามวิชาการจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม วิชาการของการตัดกวาง (สำรวจ) อิสลามได้สอนไว้มากเกี่ยวกับหลักคำสอนต่าง ๆ สามารถหลอมให้นักศึกษามุสลิมให้มีค่านิยมที่ถูกตั้งโดยเอาอิสลามเป็นบรรทัดฐาน จะเอาสังคม

จารีตประเพณีแนวคิดของตะวันตกมาเป็นบรรทัดฐานไม่ได้ นี่คือนสิ่งที่คาดหวังในช่วงที่เป็นนักศึกษาได้เข้ามาเรียนรู้อิสลามผ่านทางชมรม/สโมสร การออกคำอาสาพัฒนา ค่ายอะไรต่าง ๆ มีส่วนที่ทำให้ให้นักศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้อิสลามและรู้ว่าเขาได้กลายเป็นตัวแทนของศาสนาก็ว่าได้ เป็นเคาะลีฟะฮ์ (ผู้นำ) คนหนึ่ง เขาต้องเป็นตัวแทนของมุสลิม เป็นสถาปนิกก็เป็นสถาปนิกมุสลิมที่ต้องแตกต่างจากคนอื่นซึ่งแล้วแต่อาชีพ ต้องมีค่านิยมในอิสลามและจะต้องรักษารูปแบบของอิสลามของตัวเอง ผู้หลักผู้ใหญ่ในอดีตค่อนข้างจะเป็นห่วงเพราะมีตัวอย่างเล่าขานกันมาว่าเมื่อเรียนไปแล้วเป็นนายอำเภอ เป็นปลัดอำเภอ เป็นอะไรที่มีเกียรติฐานะใหญ่โตจะลืมนิสลาม กินเหล้า เล่นการพนัน ไม่ละหมาด ตัวอย่างเหล่านี้ภาพของนักศึกษามุสลิมในระดับอุดมศึกษาเป็นภาพลบที่มองว่าการเรียนสามัญนำไปสู่การออกนอกกลุ่มนอกรทาง ณ วันนี้สังคมอิสลามเปลี่ยนไป อิสลามค่อนข้างตื่นตัวในสังคมไทย ในหมู่นิสิตนักศึกษามีความตื่นตัวในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีสมาคมชมรม มี Web site เผยแพร่อิสลาม เป็นการเผยแพร่อิสลามเพื่อเกิดการตื่นตัวในการเข้าใจอิสลาม เหตุการณ์ระเบิดตึกเวิลด์เทรดที่ผ่านมา ปัญญาชนคนหนุ่มสาวมุสลิม คนที่ไม่สนใจก็กลับมาสนใจในเรื่องของอิสลาม นั่นคือเป็นความประสงค์ของอัลลอฮ์อย่างหนึ่งในแง่ไม่ตีก็มีอยู่ แต่ในแง่ตีก็คือว่าหลายสิ่งหลายอย่างที่เรายกขมวดออกมาพูดได้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อัลลอฮ์ให้เกิดขึ้นในแผ่นดินนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันทำให้เกิดการตื่นตัวเกิดการเรียนรู้อิสลามในแง่มุมต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญญา พฤติกรรมที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดค่านิยมที่ถูกต้อง ค่านิยมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีการเรียนรู้ ไม่มีการศึกษา หล่อหลอมจากจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากจิตใจหากเกิดขึ้นจากจิตใจด้วยจะเป็นค่านิยมที่คงที่

การสร้างค่านิยมให้กับนักศึกษาจะต้องตั้งแต่เริ่มต้น จะแก้ปัญหาอะไรต้องแก้ที่ต้นเหตุ ในอิสลามจะแก้ปัญหาอะไรต่าง ๆ จะแก้ปัญหาที่ปฐมเหตุไม่มีการแก้ปัญหาที่กลางเหตุ หรือปลายเหตุ เป็นการแก้ปัญหาก็ถูกต้อง ฉะนั้นหากเราจะพูดถึงการแก้ปัญหาก็สร้างค่านิยมที่ดีในหมู่นักศึกษาควรจะต้องพูดกันตั้งแต่ต้นคือการเข้าร่วมมหาวิทยาลัย นั่นก็คือต้นในระดับหนึ่ง หากจะเริ่มต้นจริง ๆ ตั้งแต่เด็กหรือตั้งแต่เกิด หล่อหลอมตั้งแต่เด็ก พ่อแม่จะต้องหล่อหลอมเขา ตั้งแต่เด็ก หากเราต้องการให้ลูกคนนี่ของเราชอบอย่างนี้ เช่น อยากให้เรียนแพทย์ก็ต้องหล่อหลอมเขาแง่ของวิชาการ ความเป็นมุสลิมจะต้องหล่อหลอมตั้งแต่ต้น สร้างค่านิยมที่ดี สิ่งที่น่าจะทำในช่วงเข้ามหาวิทยาลัยแล้วก็คือว่าในกระบวนการรับนักศึกษา ชมรม/สโมสร ควรที่จะมีกิจกรรมอะไรที่จะสร้างค่านิยมเหล่านี้ตั้งแต่ต้น การปฐมนิเทศ การรับน้อง โดยเฉพาะปี 1 ต้องจัดเป็นพิเศษ สร้างสรรค์ ที่จะให้น้อง ๆ เข้ามาเขาเปลี่ยนค่านิยมไม่ดีที่มีอยู่ หากว่าเราสามารถรวมกลุ่มในมหาวิทยาลัย ที่จะสร้างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายตรงนี้ได้ เป็นการสร้างค่านิยมตั้งแต่เริ่มต้น

ปี 1, 2, 3 เรื่องของกิจกรรมนักศึกษาในนามชมรม/สโมสร มีความสำคัญมากในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ถึงแม้เป็นกิจกรรมที่นอกหลักสูตร จริง ๆ แล้วนักศึกษาที่จบไป บางทีจะมีความประทับใจของกิจกรรมมากกว่าในห้องเรียน เช่น ก่อนเข้ามหาวิทยาลัยละหมาดไม่เป็น หรือไม่เคยคลุมฮิญาบ พอไปอยู่ในมหาวิทยาลัย การไปร่วมกิจกรรมทำให้ละหมาดเป็น อ่านกุรอานได้ คลุมฮิญาบ นี่ก็เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมตรงนี้เป็นเรื่องของภาคปฏิบัติเป็นสิ่งที่อิสลามเน้น หากค่านิยมไม่ถูกต้องไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ค่านิยมจึงเป็นสิ่งสำคัญ อิสลามจึงเน้นในเรื่องของอาภิกะฮ์ (หลักความเชื่อหรือศรัทธาที่ถูกต้อง) ทำอย่างไรที่จะปูพื้นฐานตั้งแต่ต้น ๆ ปี 1 ให้เขาได้เรียนรู้ถึงอาภิกะฮ์อิสลามที่ถูกต้อง

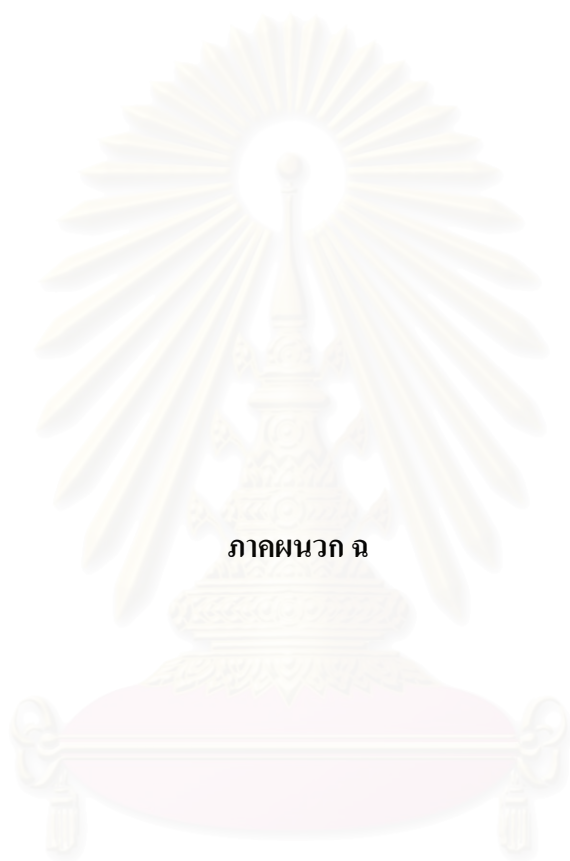
จากประสบการณ์ที่ผ่านมามีการจัดค่ายภาคฤดูร้อนของนักศึกษา นักศึกษาที่ทำกิจกรรมสโมสรฯ ทำกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัยเป็นในลักษณะของค่ายอาสาที่อยู่ไกลนอกพื้นที่ โดยเฉพาะชุมชนมุสลิมที่อยู่ห่างไกล จะได้เห็นความทุกข์ยากความแร้นแค้น และปัญหาอะไรต่าง ๆ เป็นเรื่องภาคสนามที่นักศึกษาควรได้ไปสัมผัส สร้างค่านิยมความรับผิดชอบต่อสังคม รู้สึกถึงความต้องการของสังคม รู้สึกว่าเรามีโอกาสดีกว่าหลาย ๆ คนในโลกนี้เขาควรที่จะภูมิใจ ช่องทางหนึ่งก็คือนักศึกษา การเรียนการสอนในห้องเรียน กิจกรรมที่สร้างเขาไปสู่ค่านิยมที่ดีก็คือว่า รวมกลุ่มเพื่อการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปแบบของการเผยแพร่อิสลาม ออกหนังสือ แพลตฟอร์มา ใครเก่งภาษาอังกฤษก็แปลตำราภาษาอังกฤษ ทำวารสาร ในสมัยปัจจุบันเป็นเรื่องที่ไม่ยากและทำได้ง่าย แต่ละชมรมมีหนังสือของชมรมมีวารสารสิ่งพิมพ์ออกมา มีหนังสือพิมพ์เผยแพร่อิสลาม ในนามชมรมต่าง ๆ จริง ๆ แล้วนักศึกษาที่ผ่านมานักศึกษาจะเครียดที่จะทำงานเพื่ออิสลาม เพราะมองว่าอิสลามจะต้องอาศัยโต๊ะครู (ผู้สอนศาสนา) หรือคนที่มีความรู้แตกฉาน แปลอัล-กุรอานได้ แปลหะดีษได้ เลยไม่กล้าที่จะทำงานอิสลาม จริง ๆ ไม่ใช่อย่างนั้น เพราะว่างานแต่ละงานก็มีระดับของมัน ในระดับของการเป็นนักศึกษา นักศึกษาทั่ว ๆ ไปในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีความหลากหลายจากทั่วทุกภาค ภาคใต้ของเรานักศึกษาส่วนหนึ่งอาจมีพื้นฐานทางศาสนาซึ่งเคยได้เรียนปอเนาะ (ศาสนา) มาก่อนอาศัยความรู้ส่วนนี้มาช่วยนักศึกษาต่าง ๆ กิจกรรมทั้งหลายสามารถทำได้โดยมีผู้นำ/หัวหน้าที่มีความรู้อยู่บ้าง ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ลึกก็ตาม

สุดท้าย ปัญหาคุณธรรมจริยธรรม พุดถึงในที่ต่าง ๆ เช่น นักศึกษา นักเรียนยกพวกตีกัน มั่วสุมทางเพศ/ยาเสพติด เล่นพนันบอล ปัญหาเหล่านี้จะลดลงจะหายไปคงจะไม่หาย ต้องสร้างกิจกรรมสนับสนุนอย่างเต็มที่ในส่วนที่จะเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ในแง่ของวิชาการ มีวิชาบางอย่างที่เกี่ยวข้องดังกล่าว อาจจะเป็นวิชาเลือก เลือกเสรี นักศึกษาเรียน 4 ปี แต่ไม่มีวิชา

สักวิชาเดียวในเรื่องเหล่านี้ คุณธรรมจริยธรรมจะเป็นเรื่องที่น่าเกลียดมาก มหาวิทยาลัยควรสนับสนุน มหาวิทยาลัยในต่างประเทศจะมีประกาศนียบัตรเฉพาะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม แสดงว่าเขาจะต้องมีวิธีการประเมินตลอดระยะเวลาของนักศึกษา 4 ปี มหาวิทยาลัยของเรายังไม่มีประเทศในตะวันออกกลางทุกประเทศ ระดับปริญญาตรีจะต้องมีใบรับรองความประพฤติออกโดยมหาวิทยาลัยลงนามโดยอธิการบดี การได้มานั้นต้องมีการตรวจสอบไม่ใช่ใครจบแล้วได้ การไม่มีคำรับรองความประพฤติจากมหาวิทยาลัยเมื่อไปสมัครงานทางฝ่ายนายจ้างจะไม่พิจารณาหากไม่มี คุณต้องเอามาให้ได้ในมหาวิทยาลัยของเรายังไม่มีการสร้างตัวนี้ขึ้นมา มีเฉพาะระดับโรงเรียน ในมหาวิทยาลัยไม่เห็นมีความสำคัญหากช่วยกันคิดจะช่วยลดปัญหาได้บ้าง เนื่องจากบ้านเรามีปัญหาเรื่องเหล่านี้มาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม.0302(2770.0603)1299

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

17 มิถุนายน 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์เสาวนีย์ จิตต์หมวด

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายอะห์มัด ยี่สุนทรง นิสิตชั้นปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา สาขาวิชาอุดมศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิต นักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชาวอึ้ง และรองศาสตราจารย์ ดร.อารง สุทธาศาสน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อสร้างกรอบการศึกษา ค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายอะห์มัด ยี่สุนทรง ได้ทำการเก็บข้อมูล วิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

กที่ ทม. 1218.01/ ๕๖๕

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรุดะมิแล

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

๖ มิถุนายน 2546

เรื่อง ขอเชิญประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแผนกลยุทธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ ศิริบรรณพิทักษ์

ด้วยนายอะห์มัด ยี่สุนทร เลขานุการวิทยาลัยอิสลามศึกษา สำนักงานเลขาธิการวิทยาลัยอิสลามศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัย เรื่อง “การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ” (A Proposed Strategic Plan for Thai Muslim Student Value Development in Closed Admission Comprehensive Universities) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิม 2) ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม 3) นำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมประภคิต ซึ่งในขั้นตอนดำเนินการวิจัยจะกำหนดให้มีการประชุมสัมมนาตรวจสอบแผนกลยุทธ์ด้วยวิธีการประเมินตามกระบวนการผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) ในวันเสาร์ที่ 19 กรกฎาคม 2546 เวลา 14.30-16.30 น. ณ ห้องประชุมชั้น 2 วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เพื่อให้แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมดังกล่าวสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม วิทยาลัยฯ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิยิ่ง รอบรู้ที่จะสามารถตรวจสอบ แนะนำ แก้ไขแผนกลยุทธ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมสัมมนา ตามวัน เวลาและสถานที่ข้างต้น และขอขอบคุณอย่างสูงล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ อาลี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขาธิการ

โทรศัพท์ 0 7333 1305

โทรสาร 0 7334 8726

โทรศัพท์มือถือ 01-5132212

ภาคผนวก ช

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารประกอบการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง

การกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับ
นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ

วันที่ 19 กรกฎาคม 2546

ห้องประชุม 1 วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย

นายอะหมัด ยี่สุนทร

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการประชุมสัมมนาในการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย เรื่อง “ การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ (A Proposed Strategic Plan for the Value Development of Thai Muslim Students in Close Admission Comprehensive Universities) ”

เนื้อหาในเอกสารจะประกอบด้วย ความเป็นมาของการวิจัยโดยสังเขป วัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน สรุปผลการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 และ 2 ที่ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไปและกระบวนการสังคมประภคของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาแผนกลยุทธ์ ผลการวิเคราะห์ SWOT ระดับของกลยุทธ์ มิติของการพัฒนาแผนกลยุทธ์ แนวคิดเรื่อง Balanced Scorecard และสุดท้ายผู้วิจัยได้นำเสนอร่าง แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแผนกลยุทธ์ต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ เสียสละเวลาอันมีค่ามาร่วมประชุมสัมมนาในครั้งนี้ ขอแนะนำ แก่ใจจากการประชุมสัมมนาจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ตลอดจนการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมและองค์ความรู้ทางการอุดมศึกษาของไทยในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง

อะหมัด ยี่สุนทร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาของการวิจัยโดยสังเขป

ในประเทศไทยมีนิสิตนักศึกษามุสลิมถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และค่านิยมแตกต่างจากวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และค่านิยมของประชากรหลัก ลักษณะของชุมชนมุสลิมซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเป็นเอกภาพและเอกลักษณะเฉพาะอยู่ในขอบเขตสัมพันธ์แต่ในกลุ่มของตน ในการที่นิสิตนักศึกษาออกจากชุมชน ครอบครัว เท่ากับว่าได้เปลี่ยนตัวเองให้มาปฏิบัติสัมพันธ์กับค่านิยมและความเชื่อจากฐานของค่านิยมเดิม ก่อให้เกิดอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในทุกสถาบันอุดมศึกษา ทั้งราชอาณาจักร การเปลี่ยนแปลงบางอย่างเป็นสิ่งที่ดี บางอย่างก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตของความเป็นชาวไทยมุสลิม

ทฤษฎี I – E – O ของแอสติน (Astin, 1993) ที่ชี้ชัดว่าการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ความเชื่อของนิสิตนักศึกษา โดยหลักปรัชญาแล้วศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวของคนและเป็นฐานจริยธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี ดังนั้น บัณฑิตที่เป็นมุสลิมย่อมที่จะมีความเป็นไทยมุสลิมที่มั่นคง หลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้วจะเป็นมุสลิมที่ดียิ่งขึ้น ความเชื่อและวิถีชีวิตจะต้องคงอยู่

ในความเป็นนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม จะต้องมีทั้งความเป็นไทยและมุสลิม มิใช่มุสลิมแบบสากล จะมีการบูรณาการระหว่างความเป็นไทยและความเป็นมุสลิม และสิ่งที่สำคัญของคนเราในการดำเนินชีวิตก็คือ ค่านิยม และค่านิยมเกิดขึ้นจากกระบวนการสังคมนิยม (Socialization Process) การซึมซับได้รับอิทธิพลจากบุคคลที่พุ่มพัก เลี้ยงดูมา ครอบครัว พ่อแม่ ญาติพี่น้อง จากโรงเรียนในวัยเด็ก มัสยิด สิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน นอกจากนี้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง การศึกษา ประสบการณ์ตรง ซึ่งแต่ละคนจะมีกระบวนการสังคมนิยมแตกต่างกัน

กระบวนการสังคมนิยม คือกระบวนการเปลี่ยนค่านิยมของมนุษย์ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่นิสิตนักศึกษาแต่ละคนเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย ก่อนที่จะเข้ามาในสถาบันนิสิตนักศึกษา จะมีค่านิยมไทยมุสลิมอยู่แล้วจำนวนหนึ่ง เพราะว่าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นชุมชนมุสลิม ครอบครัว และเมื่อเข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัยแล้วจะมากกระทบกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยมีทั้งกลุ่มเพื่อน ชมรมนิสิตนักศึกษา ครูบาอาจารย์ ซึ่งมีความคิดแปลกแยกไปจากชาวไทยมุสลิม หลักวิชาการที่มีการเรียนการสอนที่ขัดแย้งกับหลักการศาสนา ดังนั้น นิสิตนักศึกษาจะเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวเองทั้งบวกและลบ

ทำอย่างไรจึงจะทำให้ นิสิตนักศึกษาที่เป็นชาวไทยมุสลิมได้รับการพัฒนา ขณะที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเมื่อออกไปเป็นบัณฑิตไทยมุสลิมที่มั่นคงอยู่ในหลักศรัทธาศาสนา

มีวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม มิฉะนั้นไม่สามารถที่จะเข้ากับชุมชนมุสลิมที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิก และจะเป็นปัญหาต่อการปรับตัวจะเป็นปัญหา ต่อการใช้ชีวิต เพราะว่าการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมิใช่มีเพียงวิชาการอย่างเดียว แต่จะพัฒนานิสิตนักศึกษาในทุก ๆ ด้านเพื่อเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

ปัจจุบันการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ใช้หลักการพัฒนานิสิตนักศึกษาในองค์รวม ยังไม่มีผู้ใดศึกษานิสิตนักศึกษาชาวไทยมุสลิมที่จะต้องมีการพัฒนาพิเศษ คงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยมุสลิมไว้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการอุดมศึกษาของไทยมีความจำเป็นต้องศึกษาการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยที่มีความสำคัญและเป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่เป็นชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ นอกจากนี้กลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษายังจะเป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมโดยทั่วไป
2. ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสังคมประภคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา
3. นำเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตามกระบวนการสังคมประภคิตในสถาบันอุดมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย รายละเอียด หน้า 14-17

ขั้นตอนการดำเนินงาน รายละเอียด หน้า 154-172

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมไทยมุสลิมรายละเอียด หน้า 173-180
2. ผลการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระดับค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา รายละเอียดหน้า182-194
3. Scenario กระบวนการสังคมประภคิตของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม รายละเอียด หน้า 195-202
4. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสังคมของค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม รายละเอียด หน้า 202-227
5. การวิเคราะห์ SWOT รายละเอียด หน้า 288-232

6. แนวคิด เรื่อง Balanced scorecard รายละเอียด หน้า 116-120
7. ระดับของกลยุทธ์และมิติของการพัฒนากลยุทธ์ รายละเอียด หน้า 120-122, 168-170
8. ร่างกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม รายละเอียด หน้า 234-252
9. Balanced scorecard ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม รายละเอียด หน้า 253-254

ภาคผนวก

1. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เพื่อสร้างกรอบการศึกษาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ภาคผนวก ก
2. รายชื่อบุคลากรนิสิตศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้สัมภาษณ์การวิเคราะห์ SWOT ภาคผนวก ก
3. เอกสารอ้างอิงถึงค่านิยมไทยและค่านิยมมุสลิม รายละเอียด ภาคผนวก ข
4. เอกสารประกอบการวิเคราะห์ SWOT ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลศัพท์อิสลาม

ตะอารุฟ (Ta'aruf) ¹	การทำความรู้จักซึ่งกันและกัน
ตัชกียะฮ์ (Tazkiyyah)	การขัดเกลาจิตใจ
ตัรบียะฮ์ (Tarbiyyah)	การอบรมแบบอิสลาม
นาสีหัต (Nasihah)	การให้คำแนะนำตักเตือนในหนทางของศาสนา
มะลาอิกะฮ์ (Malaa'kah)	เทวดาของพระเจ้า
มุฮาซาบะฮ์ (Muhasabah)	การตรวจสอบตนเอง
หะดีษ (Hadith)	คำพูดหรือการกระทำและการยอมรับของท่านศาสดา
อะมานะฮ์ ('Amanah)	ความรับผิดชอบ
อัล-กูรออัน (al-Gur'an)	คัมภีร์เล่มสุดท้ายของศาสนาอิสลาม
อัลลอฮ์ (Allah)	นามของพระเจ้าเป็นเจ้าแห่งสากลจักรวาล
อีมาน (Iman)	การศรัทธาในศาสนา
อุกุวะฮ์ ('Ukhuwah)	ความเป็นพี่น้องในอิสลาม
อุมมะฮ์ (Ummah)	การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน/ประชาชาติ
ฮาลาล (Halal)	สิ่งที่ศาสนาอนุญาต
ฮาลาเกาะห์ (Halagoh)	การศึกษาศาสนาโดยกระบวนการกลุ่มศึกษาอิสลาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ คำในวงเล็บเป็นคำอ่านภาษาอาหรับ

ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ชื่อ.....

นางอภิญญา อ่าวสุว

อະหมัด ฮีสุนทราว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ๓

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน มีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“การจรรโลงและพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมให้ถึงพร้อมทั้งค่านิยมไทย และค่านิยมมุสลิม ท่ามกลางพลังผลักดันในสถาบันอุดมศึกษา”

เป้าประสงค์ (Goals)

เป้าประสงค์ที่ 1

- จัดสภาพแวดล้อมสถาบัน ทางด้านอาคารสถานที่และการให้บริการ

เป้าประสงค์ที่ 2

- พัฒนาโปรแกรมด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม

เป้าประสงค์ที่ 3

- กระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคล หน่วยงานภายใน/ภายนอก ผลักดันการดำเนินงาน

เป้าประสงค์ที่ 4

- ให้ทำการวิจัยเพื่อสนับสนุนการบริการ โปรแกรมและการกระตุ้น

ประเด็นกลยุทธ์ (Strategies Issues)

1. พัฒนาการให้บริการด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การให้คำปรึกษาและระบบสารสนเทศ
2. พัฒนาโปรแกรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม
3. กระตุ้นนิสิตนักศึกษาอาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร ให้เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา
4. เสริมสร้างการวิจัยในการบริการ จัดโปรแกรมและการกระตุ้น

กลยุทธ์ของสถาบัน (Strategies)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการให้บริการด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การให้คำปรึกษา และระบบสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 1.1 การพัฒนาที่พักอาศัย สถานที่ประกอบศาสนกิจ ร้านอาหารและศูนย์การเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 1.2 การพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษา กลุ่มเพื่อนในการดูแลนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1.3 การพัฒนาการระบบเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

กลยุทธ์ที่ 1.4 การปรับปรุงระเบียบข้อปฏิบัติของนิสิตนักศึกษาที่สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 1.5 การพัฒนาสภาพแวดล้อมเน้นบรรยากาศภายในสถาบันที่เอื้อต่อการพัฒนา ค่านิยมไทยมุสลิม

กลยุทธ์ที่ 1.6 การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยมแก่นิสิตนักศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดวิเคราะห์ ภายในตนเอง และการบูรณาการวิชาการและสังคม

กลยุทธ์ที่ 2.1 การพัฒนาโปรแกรมความรู้จักผู้อื่น การอยู่ร่วมกัน การพบปะระหว่างเพื่อน อาจารย์ และการผูกพันต่อบิดามารดา

กลยุทธ์ที่ 2.2 การพัฒนาวิธีการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ การให้คำปรึกษาและการแนะนำจากเพื่อน

กลยุทธ์ที่ 2.3 การพัฒนาระบบการศึกษาด้วยตนเอง กระบวนการกลุ่มในการพัฒนา ค่านิยมของนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2.4 การพัฒนาหลักสูตร สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในทุกด้าน

กลยุทธ์ที่ 2.5 การพัฒนาการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริง

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 กระตุ้นนิสิตนักศึกษา อาจารย์ บุคลากร ผู้บริหาร ให้เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนา ค่านิยม นิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาระบบการให้รางวัลและโทษ ในงานบุคลากร นิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 3.3 ส่งเสริมการดำเนินตามวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.4 พัฒนาต้นแบบของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.5 พัฒนาหน่วยงานและองค์กร นิสิตนักศึกษา ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 3.6 ส่งเสริมการเรียนรู้ของจริงนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างการวิจัยในการบริการ จัดโปรแกรมและการกระตุ้น

กลยุทธ์ที่ 4.1 ศึกษารูปแบบการให้บริการ จัดโปรแกรมต่างๆ

กลยุทธ์ที่ 4.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาในมิติต่างๆ

กลยุทธ์ที่ 4.3 ศึกษาต้นแบบเพื่อการพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษา

ข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน (Blueprint for change)

1. โครงสร้าง (Structure)

1.1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายอาคารสถานที่ และตัวแทนนิสิตนักศึกษา

1.2 จัดตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การติดตามและประเมินผล

1.3 พัฒนาระบบการบริหารงานพัฒนานิสิตนักศึกษา

2. กระบวนการทำงาน (Process)

2.1 มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

2.2 สร้างวัฒนธรรมองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2.3 นำหลักการสังคมประภิตมาใช้ในกระบวนการทำงานกับนิสิตนักศึกษาในทุกหน่วยงาน เพื่อพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์

3. บุคลากร (People)

3.1 มีระบบการพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญของบุคลากรนิสิตนักศึกษาทุกระดับและทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนาคนไทยมุสลิม

3.2 มีระบบตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อพัฒนาค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology)

4.1 ต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบันให้เชื่อมโยงกันได้ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่าย (Hardware) ระบบฐานข้อมูล (Software) และการพัฒนาบุคลากรในการจัดเก็บและใช้ข้อมูล (People ware) ในงานพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

4.2 มีการปรับปรุงระบบการเข้าถึงข้อมูล (Access) ของนิสิตนักศึกษา อาจารย์

และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบบบริหารจัดการงานพัฒนาค่านิยมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน

1. แนวทางด้านการเงิน ได้แก่

- 1.1 จัดทำแผนงบประมาณการลงทุนและการดำเนินงาน
- 1.2 พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานลดการสูญเสีย
- 1.3 สำรวจและวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วย
- 1.4 ระดมความคิด เพื่อจัดหากิจกรรมเพิ่มรายได้หรือลดเงินทุน
- 1.5 พัฒนาระบบการบริหารเทศะ (Space management)
- 1.6 ความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น
- 1.7 สำรวจความต้องการของนิสิตนักศึกษา
- 1.8 จัดสรรและใช้บุคลากร/ทรัพยากรเต็มศักยภาพและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางการให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา ได้แก่

- 2.1 จัดการให้เพิ่มมูลค่าในบริการ/โปรแกรม
- 2.2 การพัฒนาออกแบบบริการ/โปรแกรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา
- 2.3 จัดการบริการ/โปรแกรมอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ
- 2.4 สำรวจความพึงพอใจผู้มีส่วนได้เสีย เช่น นิสิตนักศึกษา ผู้บริหาร บุคลากร นิสิตนักศึกษา อาจารย์ ประชาชนในชุมชน ผู้ปกครอง
- 2.5 การประชาสัมพันธ์ภายในและนอกสถาบัน

3. การบริหารจัดการภายใน ได้แก่

- 3.1 พัฒนารูปแบบการ โปรแกรมการกระตุ้นและการวิจัยในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่หลากหลาย
- 3.2 พัฒนาบุคลากรทุกระดับทุกด้าน
- 3.3 พัฒนาโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงาน
- 3.4 จัดทำกลยุทธ์ระดับขององค์กรอย่างมีส่วนร่วม
- 3.5 พัฒนาระบบฐานข้อมูล ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 3.6 นำกระบวนการวิจัยสถาบันมาใช้ในการพัฒนางาน
- 3.7 พัฒนาระบบการกำกับดูแลให้รางวัลและโทษ
- 3.8 พัฒนาองค์กร แบบ LO (Learning Organization)
- 3.9 ตั้งหน่วยยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการแก้ไขปรับปรุงกลยุทธ์

4. การพัฒนาการเรียนรู้ และความองงามขององค์กร ได้แก่

4.1 จัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดการตระหนักรู้

4.2 พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้

4.3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี

4.4 จัดกิจกรรมให้องค์กรเป็นองค์กรการเรียนรู้

4.5 จัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ทดลอง การผลิตโปรแกรมและบริการใหม่ การวิจัย พัฒนา/ปรับปรุงงาน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นายอะหมัด (สุวิชา) ยี่สุนทร
 เกิดวันที่ 17 ตุลาคม 2499 ณ ปอเนาะบ้านปากพยิง
 ต. ปากพูน อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา
 2521 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 ปีการศึกษา 2532

ประวัติการทำงาน

รับราชการเป็นตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา กองบริการ
 การศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในปี พ.ศ. 2536 ดำรงตำแหน่งผู้ช่วย
 นายทะเบียนวิทยาเขตปัตตานี

ได้ย้ายมารับราชการที่ สำนักงานเลขานุการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัย
 สงขลานครินทร์ ในตำแหน่งเลขานุการวิทยาลัยอิสลามศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย